

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
DOKTORA TEZİ

HİNDİSTAN'DA HÂKİM PARTİ SİSTEMİNİN
DEĞİŞİMİ: KURUMSALCI BİR ANALİZ

HAYATİ ÜNLÜ

2502160472

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. HALUK ALKAN

İSTANBUL, 2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : HAYATI ÖNLÜ Numarası : 2502160472
Anabilim Dalı / Programı : SİYASET BİLİMİ VE
ULUSLARARASI İLİŞK. Danışmanı : PROF. DR. HALUK ALKAN
Tez Savunma Tarihi : 25.09.2019 Saat : 15.00
Tez Başlığı : HAKİM PARTİ SİSTEMLERİNDE DEĞİŞİM VE BJP ÖRNEĞİ

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonucunda adayın tezinin KABULÜNE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUyla karar verilmiştir.

JÜRI ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. HALUK ALKAN		Kabul
2- PROF. DR. AHMET UYSAL		Kabul
3- PROF. DR. BİROL AKGÜN		Kabul
4- PROF. DR. AHMET KEMAL BAYRAM		Kabul
5- DOÇ. DR. AHMET EMRE ATEŞ		Kabul

YEDEK JÜRI ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. LÜTFİ SUNAR		
2- DR. ÖĞR. ÜYESİ SÜLEYMAN GÜDER		

ÖZ

HİNDİSTAN’DA HÂKİM PARTİ SİSTEMİNİN DEĞİŞİMİ: KURUMSALCI BİR ANALİZ

HAYATİ ÜNLÜ

Bu çalışmada kurumsallaşma çağında ortaya çıkan istikrarsızlıklar sonucu ülkelerin tecrübe ettikleri kurumsal gelişmeler incelenmek istenmiştir. Oldukça dinamik bir sosyo-politik yapıya sahip olduğu için de Hindistan örneği tercih edilmiştir. Bu kapsamda öncelikle Hindistan’daki ulusal parti statüsüne sahip olan siyasal partiler ele alınmış ve kurumsallaşma durumları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Ardından Hindistan parti sisteminin kurumsallaşmasına bakılarak, siyasal parti kurumsallaşmasıyla ilişkisi yakalanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda ülkede siyasal partilerin belli oranda kurumsallaşmalarına rağmen, parti sisteminin zayıf bir kurumsallaşma seviyesine sahip olduğuna ulaşılmıştır. Sonrasında ise kurumsallaşan siyasal partilerin yanında, zayıf kurumsallaşmış bir parti sistemine sahip olan Hindistan’daki kurumsal çıktılar analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu yönde de çalışmada mevcut durumun geleneksel kurumların geri dönüşüne ve de gayri resmi kurumların yükselişine nasıl şahit olunduğu örnek olaylarla ispatlanmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kurumlar, Kurumsallaşma, Siyasal Parti Kurumsallaşması, Parti Sistem Kurumsallaşması, Gayri Resmi Kurumlar, Hindistan, Hindistan Siyasal Partileri, Hindistan Parti Sistemi.

ABSTRACT

THE CHANGE OF DOMINANT PARTY SYSTEM IN INDIA: AN INSTITUTIONAL ANALYSIS

HAYATİ ÜNLÜ

In this study, it is aimed to examine the institutional developments experienced by countries as a result of instability in the age of institutionalization. Because it has a very dynamic socio-political structure, India has been preferred. In this context, firstly, the political parties that have the status of national party in India have been taken into consideration and their institutionalization situations have been tried to be evaluated. Then by reviewing the institutionalization of the party system of India, the relationship between the institutionalization of the party system and political parties has been tried to be captured. In this respect, it has been concluded in spite of the institutionalization of political parties in the country, the party system has a weak institutionalization level. Subsequently, in addition to institutionalized political parties, institutional outputs in India, which have a weak institutionalized party system, is tried to be analyzed. As a result, in this study, it has been tried to prove the situation of the return of conventional institutions and the rise of informal institutions.

Keywords: Institutions, Institutionalization, Political Party Institutionalization, Party System Institutionalization, Informal Institutions, India, Political Parties of India, Party System of India.

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, mevcut kurumsallaşma çağında büyük kırılmalara uğrayan devletlerin kurumlar repertuarının gelişmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Küresel düzlemde benzer sorunlarla karşılaşabilen ülkelerin üretebilecekleri yanıtlar, Hindistan deneyimi üzerinden tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu açıdan tek bir örneğin incelendiği karşılaştırmalı siyaset çalışmaları açısından önemli bir model incelenmiştir. Hindistan'ın da son yıllarda yükselen güçler arasında en ön sıralarda gelmiş olması, yükselen ülkeler açısından da nasıl bir davranış geliştirilmesi gerektiği konusunda ilham vermesi hedeflenmiştir. Ayrıca, özellikle siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşmasında tercih edilen kriter ve göstergeler sayesinde Hindistan'ın hem tarihsel deneyimi hem de güncel siyaseti üzerinden politika üretimine katkı sağlamak amaçlanmıştır. Hindistan pratiğinin yanında sadece siyasal kurumlar literatüründen değil, siyasal partiler, milliyetçilik, devlet-toplum ilişkileri gibi literatürlerden de yararlanılacak olması çalışmanın teorik zenginliği teşkil edecektir. Bu çalışmanın gerçekleşmesinde çalışmaya katkıda bulunanlara, yardımlarını ve desteklerini esirgemeyenlere teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Öncelikle tez konusunun belirlenmesinde, hazırlanmasında ve tamamlanmasında büyük bir akademik titizlik gösteren, ilgisini ve desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen, yapmış olduğu tavsiyelerle yol gösteren, çalışma süresince her türlü sıkıntıda bana yardımcı olan kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Haluk ALKAN'a, tez izleme komitesinde bulunmayı kabul eden ve değerli katkılarda bulunan Doç. Dr. Ahmet Emre ATEŞ hocama ve akademisyen olmamda en başından beri katkısı bulunan ve atacağım her önemli adımda yanımda gördüğüm Prof. Dr. Birol AKGÜN hocama teşekkür ederim. Bana değerli zamanlarını ayırarak bilgi ve deneyimleriyle katkılarını esirgemeyen Doç. Dr. Yusuf Sayın ve Dr. Öğr. Üyesi Gökhan Bozbaş hocalarıma ve de dualarını üzerimden hiç eksik etmeyen, destekleriyle her zaman yanımda olan annem, babam, eşim ve çocuklarıma ayrıca minnettarlığımı sunmak isterim.

İstanbul, 2019

Hayati ÜNLÜ

İÇİNDEKİLER

ÖZ	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ	V
TABLolar LİSTESİ	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	1
1.1. Siyaset Biliminde Kurumları Yeniden Düşünmek	1
1.2. Hindistan'ın Karşılaştırmalı Kurumlar Tartışmaları İçin Önemi	3
1.3. Siyasal Parti ve Parti Sistemi Kurumsallaşması	6
1.4. Kurumsallaşmanın Politika Alanına Etkileri	8
1.5. Tezin Ana Hatları	9
2. GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA KURUMLARIN ARTAN ÖNEMİ	10
2.1. Kurumsalcılık: Klasik ve Yeni	12
2.2. Kurum Tanımı	18
2.3. Kurumsal Değişim	24
2.4. Kurumsallaşma	27
2.4.1. Huntington'un Klasik Tanımı ve Kriterleri	31
2.4.2. Huntington Kriterlerine Eleştiriler	35
2.4.3. Kurumsallaşma Üzerine İlk Çalışmalar	35
2.4.4. Kurumsallaşma Üzerine Alternatif Tartışmalar	41
2.5. Siyasal Parti Kurumsallaşması	45
2.5.1. Siyasal Parti Kurumsallaşması Nedir?	45

2.5.2. Tek Boyutlu Bir Kavram Olarak Siyasal Parti Kurumsallaşması	50
2.5.3. Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Parti Kurumsallaşması	56
2.6. Parti Sistemi Kurumsallaşması	65
2.6.1. Parti Sistemi Kurumsallaşması Nedir?.....	66
2.6.2. Tek Boyutlu Bir Kavram Olarak Parti Sistemi Kurumsallaşması.....	69
2.6.3. Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Parti Sistemi Kurumsallaşması	71
3. METODOLOJİ: KURUMSALLAŞMA VE BİR MODEL ÖNERİSİ	82
3.1. Siyasal Parti Kurumsallaşması Model Önerisi.....	83
3.1.1. Sistemlilik	84
3.1.2. Değer İnfüzyonu	85
3.1.3. Özerklik.....	86
3.1.4. Somutlaşma.....	87
3.1.5. Rutinleşme	88
3.2. Parti Sistemi Kurumsallaşması Model Önerisi	89
3.2.1. Seçimsel Oynaklık	90
3.2.2. Meşruiyet	92
3.2.3. Partilerin Ortak Kabulü	93
3.2.4. Özerklik.....	94

İKİNCİ BÖLÜM

HİNDİSTAN'DA SİYASAL PARTİ KURUMSALLAŞMASI

1. Kongre Partisi	98
1.1. Sistemlilik	98
1.2. Değer İnfüzyonu	127
1.3. Özerklik.....	141
1.4. Somutlaşma.....	160
1.5. Rutinleşme	174

2. Bharatiya Janata Parti (BJP)	184
2.1. Sistemlilik	184
2.2. Değer İnfüzyonu	221
2.3. Özerklik.....	242
2.4. Somutlaşma.....	256
2.5. Rutinleşme	270
3. Hindistan Komünist Partisi (HKP)	282
3.1. Sistemlilik	282
3.2. Değer İnfüzyonu	297
3.3. Özerklik.....	306
3.4. Somutlaşma.....	312
3.5. Rutinleşme	317
4. Hindistan Komünist Partisi (Marksist)	325
4.1. Sistemlilik	325
4.2. Değer İnfüzyonu	341
4.3. Özerklik.....	349
4.4. Somutlaşma.....	356
4.5. Rutinleşme	363
5. Milliyetçi Kongre Partisi (NCP)	368
5.1. Sistemlilik	368
5.2. Değer İnfüzyonu	375
5.3. Özerklik.....	379
5.4. Somutlaşma.....	385
5.5. Rutinleşme	390
6. Tüm Hindistan Taban Kongresi (AITC)	393
6.1. Sistemlilik	393

6.2. Değer İnfüzyonu	402
6.3. Özerklik.....	410
6.4. Somutlaşma.....	414
6.5. Rutinleşme.....	418
7. Bahujan Samaj Parti (BSP).....	423
7.1. Sistemlilik	423
7.2. Değer İnfüzyonu	443
7.3. Özerklik.....	450
7.4. Somutlaşma.....	455
7.5. Rutinleşme	460
8. Sonuç: Hindistan Parti Kurumsallaşması Açısından Genel Değerlendirme	465

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİNDİSTAN PARTİ SİSTEMİNİN KURUMSALLAŞMASI

1. Hindistan Parti Sisteminin Evreleri.....	469
1.1. 1947-1967: Hâkim Parti Sistemi.....	469
1.2. 1967-1989: Kongre Sistemi'nin Çöküşü.....	472
1.3. 1989-2004: Koalisyon Dönemi İstikrarsız Çok Partili Sistem.....	476
1.4. 2004 Sonrası İki Kutuplu Çok Partili Sistem.....	477
2. Seçimsel Oynaklık	479
3. Meşruiyet	488
4. Partilerin Ortak Kabülü.....	497
5. Özerklik.....	509
6. Sonuç: Yetersiz Kurumsallaşma	517

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PARTİ SİSTEMİNİN YETERSİZ KURUMSALLAŞMASI VE SİYASAL HAYATA YANSIMALARI

1. Geleneksel Kurumların Geri Dönüşü.....	523
1.1. Yeni Anayasa Tartışmaları.....	523
1.2. Yasama Aksaklıkları.....	528
1.3. Yargı Krizi	532
1.4. Seçim Sistemi Reformu	536
1.5. Başkanlık Sistemi İdeali.....	542
2. Gayri Resmi Kurumların Yükselişi.....	546
2.1. Sekülerizm	546
2.2. Hindutva.....	550
2.3. Ambedkarizm.....	556
2.4. Hilsa	560
2.5. Tamillik.....	564
2.6. Keralite.....	567
2.7. Dravidanadu.....	570
SONUÇ.....	574
KAYNAKÇA	580
ÖZGEÇMİŞ.....	642

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Klasik ve Yeni Kurumsalcılığın Özellikleri	15
Tablo 2: Temel Kurumsallaşma Kriterleri	44
Tablo 3: Parti-Sistemi Kurumsallaşması Kriterleri	79
Tablo 3: Parti-Sistemi Kurumsallaşması Kriterleri (Devamı).....	80
Tablo 4: Önerilen Kurumsallaşma Modeli	95
Tablo 5: Kongre Partisi Eyalet Birimleri ve Merkez Üsler.....	118
Tablo 6: Kongre Partisi Teritoryal Birimler.....	119
Tablo 7: AITC Teritoryal Örgüt Yapısı	398
Tablo 8: 2004, 2009, 2014 Genel Seçimleri Oy Oranı ve Sandalye Sayıları.....	482
Tablo 9: Yüzde 2'yi Geçen Partilerin Oy Oranı ve Sandalye Sayıları.....	484
Tablo 10: Hindistan Son Üç Genel Seçim Katılım Sayısı ve Oranı.....	491
Tablo 11: Hindistan Lok Sabha ve Vidhan Sabha Seçimler Katılım Yüzdeleri	492

KISALTMALAR LİSTESİ

AAP	: Aam Aadmi Parti
ABVP	:Akhil Bharatiya Vidyarthi Parishad
AIADMK	: All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam
AITC	: All India Trinamool Congress
AITUC	:All India Trade Union Congress
ASEAN	: Association of Southeast Asian Nations
BAMCEF	: All India Backward and Minority Communities Employees Federation
BJP	: Bharatiya Janata Partisi
BMS	: Bharatiya Mazdoor Sangh
BSP	: Bahujan Samaj Parti
DMK	: Dravida Munnetra Kazhagam
DS-4	: Dalit Shoshit Samaj Sangharsh Samiti
HCP	: Hindistan Cumhuriyet Partisi
HKP	: Hindistan Komünist Parti
HKP(M)	: Hindistan Komünist Parti (Marksist)
ILP	: India Labor Party
INC	: Indian National Congress
JP	: Janata Party
KMPP	: Kisan Mazdoor Praja Party
MKP	: Milliyetçi Kongre Partisi
NDA	: National Democratic Alliance
NEET	: The National Eligibility Entrance Test

NREGA : Gandhi National Rural Employment Gurantee Act
RLSP : Rashtriya Lok Samta Party
RSS : Rashtriya Swayamsevak Sangh
SSP : Samyukta Socialist Party
SP : Samajwadi Party
THKK :Tüm Hindistan Kongre Komitesi
THTKF :Tüm Hindistan Tarifeli Kastlar Federasyonu
UPA : United Progressive Alliance
VHP : Vishva Hindu Parishad
YSRC : Yuvajana Sramika Rythu Kongre Partisi

GİRİŞ

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TEORİK VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Siyaset Biliminde Kurumları Yeniden Düşünmek

Siyaset biliminde kurumlar, oldukça eski bir tarihe sahiptir. Siyaset bilimi yaklaşımı açısından kökenleri, disiplinin ilk ortaya çıktığı yıllara kadar uzatılabilir. Bu açıdan siyaset biliminin tarihi bir yönüyle kurumların tarihi olarak da değerlendirilebilir. Günümüzde çağdaş siyaset bilimi tartışmalarında ise asla reddedilmeyen bir gerçek vardır: Kurumlar önemlidir (Rodrik ve Subramanian, 2003: 31) ve önemli olmaya devam edeceklerdir. Kurumların kurallar olarak sahip oldukları resmi nitelikleri ve normatif değer, gelenek ve rutinleri belirleyici yönleri varlıklarını sürdürebilmekte en önemli güçlerini oluşturmaktadır. Kurumların sahip oldukları kurallar, hem siyasal hem de sosyal aktörler için sınırları belirleyen bir çerçeve çizmektedir. Diğer yandan bugün kurumların böylesine önemli görülmesinin temel sebebi, düzen, istikrar, demokratikleşme, gelişme ve konsolidasyon süreçlerinin ve tartışmalarının merkezinde yer almalarıyla ilgilidir. Aktörlere normlar belirleyen ve kurallar koyan, bu norm, değer ve kurallar üzerinde davranışları şekillendiren ve istikrar ve düzeni sağlaması kadar arzu edilen sonuca etki eden kurumlar, doğal olarak tüm bu süreçlerin en önemli bileşenleri olarak görülmektedir (North, 1991: 97-112).

Kurumların bu işlevlerinin yanında sahip oldukları çeşitlilik de onların önemini arttıran bir başka yöne karşılık gelmektedir. Öyle ki bugün kurumlar, anayasalar, anlaşmalar, kanunlar, tüzükler, yönergeler ve çeşitli yazılı kurallar gibi resmi bir görünümle karşımıza çıkabilmekteyken; normlar, değerler, gelenekler, alışkanlıklar ve rutinler gibi gayri resmi kurallar ya da sınırlar olarak da var olabilmektedirler (Carter, 2014, 6-8). Bu duruma bir de kurumlar üzerinde farklı açıklama ve yorumlarda bulunan normatif, rasyonel, tarihsel, sosyolojik, ampirik, uluslararası ve söylemsel yaklaşımları eklediğimizde, kurumların gündelik sosyal, siyasal ve ekonomik ilişkilerimizde ne kadar etkili olduğu daha

kolay anlaşılabilir (Peters, 1999). Bu da kurumların insan hayatında kapladığı yer kadar, insanların da kurumları belirli hedefler doğrultusunda kullanabilmesine yol açabilmektedir.

Kurumların sahip olduğu bu özellikler ve gündelik hayat içerisinde oynadıkları bu roller, sosyal, siyasal ve ekonomik yaşamda belli davranışların ortaya çıkarılarak belli sonuçların hedeflendiği tüm bağlamlarda ilk olarak kurumları gündeme getirmektedir. Bu açıdan kurumlar, bazen bireyler ve dış çevreler tarafından değiştirilemeyen dayanıklı kural ve pratikler toplamı olarak görülmeye eğilimli olmuşlarken; bazen de kurumlara arzu edilen sonucu elde etme noktasında belirli davranış kalıplarını değiştirme amacıyla başvurulmuştur. Dolayısıyla da bazen tarihin belirli bir salınımı ya da belirli olayların ve güç ilişkilerinin açıklanması amacıyla kurumlardan yararlanılabilmişken; bazen de özellikle toplumsal hareketlenme, çatışma ya da devrim gibi durumların ortaya çıktığı örneklerde kurum inşası, kurumsal değişim ve dizayn tartışmaları en ön sırada bir öncelik olarak ele alınmıştır. Yani kurumlar aracılığıyla hem geçmiş okunmaya çalışılmış hem de belli toplumsal problemlerin çözümünde geleceğe yön verilmeye çalışılmıştır (March ve Olsen: 2005).

Burada kurumlar aracılığıyla sağlanmaya çalışılan en önemli toplumsal ihtiyacın istikrar ve düzen olduğu görülmektedir. Kurumların sahip olduğu kural, norm ve değerler aracılığıyla davranış ve sonuçlara ilişkin elde edilecek standartlaşma ve rutinleşme ile birlikte organizasyonel düzenlemelere daha iyi şekil verebileceği ve istikrar ve düzenin daha iyi tesis edilebileceği öngörülmektedir. Böylece özellikle siyasal kurumlar, tahmin edilebilir, öngörülebilir ve yapılandırılabilir yapılarıyla, tüm ülkeler nezdinde başta düzen ve istikrarın sürdürülebilirliği ve yinelenebilmesi için kritik önem taşımaktadırlar (Graif, 2003). Bu açıdan başta devletler olmak üzere, bölgesel ya da uluslararası örgütlerin de mevcut nizamı sürdürülebilir kılmak ve meşruiyeti devam ettirebilmek için her türlü formal ya da informal kurumlara başvurduğu çağdaş siyaset bilimi tartışmalarının da merkezinde yer almaktadır.

Bunun yanında sahip olduğu demokratik kural, norm, değer ve prosedürler aracılığıyla modern demokrasilerin organize demokrasiler olmasını sağlayan yine

siyasal kurumlardır. Bu doğrultuda yeni kurulan demokrasilerden gelişmekte olan ve gelişmiş ÷lke demokrasilerine kadar siyasal gündemi belirleyen temel konuların kurumlarla ilgili olduğu rahatlıkla iddia edilebilir. Özellikle demokratik konsolidasyon süreçlerinde, kurumsal yapılanmanın politik sürdürülebilirlik için kilit önem taşıdığı kabul edilmektedir. Bunun sebebi de yine kurumların öngörülebilir ve yapılandırılmış bir nitelikte oldukları için demokratik kuralların ve prosedürlerin dayanıklılığını ve tekrarını temsil etmeleriyle ilgilidir. Yani kurumlar topluma bir nizam vermenin yanında, modern demokrasileri, bir siyasal düzenin karakteri, tarihi, vizyon ve kimliğinin göstergesi "organize demokrasiler" haline getirirler (Olsen, 2008).

Günümüz dünyasında da hem bireysel ÷lkeler açısından hem de uluslararası ilişkiler düzleminde hiç olmadığı kadar büyük mobilizasyonlarla karşı karşıya olunduğu uluslararası kamuoyunun uzun süredir gündeminde tartıştığı bir hadisedir. Tartışılan mobilizasyonun gerek küreselleşmenin gerek postmodern tartışmaların gerekse de iletişim devriminin etkisiyle genel bir boyutu bulunmaktayken; farklı coğrafyalarda yükselen eşitsizlik, işsizlik, aşırı sağ, kimlik, göç ve güvenlik gibi meselelerle de eşitsiz bileşik bir boyutu da içermektedir. Böylesine düzensizlik, istikrarsızlık ve öngörülemeyen durumlar ortaya çıkaran mobilizasyonlar söz konusu olunca da doğal olarak akla hemen kurumların gelmesi doğaldır. Mobilizasyonların ortaya çıkardığı istikrarsızlıklara karşı, düzeni ve istikrarı sağlamak ve ister ulusal ister küresel sistem olsun sistem içi bileşenler için davranış kalıpları üretebilmek adına kurumlar yeniden tüm düzenleyiciliğıyle siyasetin gündemine oturmuş durumdadır. Kurumların bu şekilde geri dönüşüne şahit olduğumuz bu dönemde biz de tezimizin merkezine kurumları koymayı düşündük ve temel bakış açımız bu nokta üzerinden olacaktır.

1.2. Hindistan'ın Karşılaştırmalı Kurumlar Tartışmaları İçin Önemi

Hindistan tarihsel kökenleri çok eskilere dayanan bir medeniyet coğrafyasında hüküm süren bir ÷lkedir. Öyle ki gün gelmiş Babürlüler tarafından Türklerin kontrolünde uzun yıllar geçirmiş; gün gelmiş sanayi devrimi sonrası

kolonyal dönemde Batı yayılcılığının en önemli simgelerinden biri olarak İngilizlerin sömürsünde kalmış bir ülkedir. İngilizlerin egemenliğinin son yıllarında ise ülke topraklarında tarihin en büyük sosyal hareketi olan Hindistan Ulusal Kongresi ortaya çıkmış ve bu hareket ülkeden Pakistan ve Bangladeş'in ayrılmasından sonra bile Kongre Partisi olarak yoluna devam etmiş ve hala daha etmektedir. Kongre Partisi neredeyse elli yıl hâkim parti olarak ülkede iktidarı elinde tutmuş ve ülke sistemine damgasını vurmuştur. Kongre Sistemi olarak tarihe geçen sistemin çürümesi ve ardından hem ulusal hem de bölgesel seviyede yükselen yeni partilerin ortaya çıkışıyla da yeni devlet tartışmalarından ekonomi politik tartışmalara, yeni sosyolojik dönüşüm tartışmalarından yeni parti ve parti sistemi tartışmalarına kadar birçok konuda dönüşüm yaşanmaktadır. Güncel olarak Kongre Partisi'ne karşı yükselen, Hindu milliyetçiliğini merkeze alan Hindistan Halk Partisi'nin (BJP) iktidarda olduğu bir dönemden geçilmektedir. Bu noktada BJP'nin de eskinin tüm kurumlarını değişime uğratmak isteyen bir gündemle hareket etmesi ve Kongre liderliğinde eski kurumların da buna karşı bir tür direniş sergilemesi kurumsal tartışmalar açısından oldukça renkli bir süreci gözler önüne sermektedir.

Diğer yandan Hindistan, sahip olduğu siyasal sistemle dünyanın en büyük liberal demokrasisi olma unvanına sahiptir. Bu özelliğinin yanında, nüfusun getirdiği kitlesel güçle dünyanın en büyük organizasyonlarına sahip olan Kongre ve BJP gibi siyasal partilere sahip olabilmiştir. BJP yönetimindeki Hindistan ise, 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla %7,5 ve %7,4 büyüme oranıyla ekonomik büyümede Çin'in ardından dünya ikincisi olmuş ve 2030 sonrası dönem için de ABD ve Çin'den sonra üçüncü en büyük ekonomi olma yolunda ilerleyen yükselen bir güç konumuna yükselmiştir (World Bank Pegs, 2015). Ülkenin sahip olduğu 1,3 milyara yaklaşan nüfusu ve 2020'de dünyanın en kalabalık nüfusa sahip ülkesi olan Çin'i de geçeceğinin ön görülmesiyle yükselen bir süper güç olma potansiyeline işaret edilmektedir (World Population Prospects, 2015). Tüm bu özelliklere sahip olan bir ülke olarak Hindistan, özellikle karşılaştırmalı siyaset literatürü açısından gelişmelerin yakından takip edildiği bir ülke durumundadır.

Karşılaştırmalı siyaset açısından büyük önem arz eden Hindistan'ın karşılaştırmalı kurumlar açısından da önemi büyüktür. Böylesine dinamik bir nüfusa sahip olan bir ülkede başta anayasal sistem olmak üzere devletin içerisinde yer alan bürokratik kurumlardan siyasal partilere, sosyal tabanlardan düzenli bir şekilde organize edilen seçimlere kadar tüm kurumlar ve bu kurumlarda ortaya çıkan dönüşümler büyük bir ilgiyle takip edilmektedir. Çevreden gelen değişim talebi ve baskılara karşı adaptasyon sağlayarak sağlıklı inovasyonlar ortaya çıkarabilen Hindistan, kendine münhasır kurumsal karakteristik ve kapasiteyle çevresini de belirli oranda etkileyebilmektedir. Batı dünyasıyla da Güney Asya bölgesindeki en ileri ilişkilere sahip olan Hindistan, gelişmiş ülkelerin arzu ettiği reformları en hızlı yapabilen ülke olmanın yanında, Hint medeniyetinin temsilcisi olduğu iddiasıyla da tüm meselelere farklı yanılla bakılabileceğini de göstermeye çalışmaktadır.

Konunun en önemli yanı da, yükselen bir güç olan ve küresel siyasette daha fazla dikkat çeken Hindistan'ın aynı zamanda dönemin ruhuna uygun olarak büyük mobilizasyonlarla¹ karşı karşıya kalmasıdır. Uzun bir dönem Kongre Partisi egemenliğinde hayatına devam eden ülke, özellikle 1970'lerden başlayan Hindu milliyetçisi hareket olan Hindutva dalgası ile karşılaşmıştır. Bugün ise Modi liderliğinde iktidarı eline geçiren BJP yönetimiyle dillendirilmeye başlanan Safran Dalgası'nın² en önde gelen söylemi Kongre dönemi tüm kurumların dönüştürülmesidir. Tek başına Hindutva'nın bile büyük bir mobilizasyona karşılık geldiği ülkede, bu hareketin iktidara gelmesi iç politikadan dış politikaya tüm kurumları etkilemiştir (Price, 2015).

Öte yandan ülkenin sosyo-politik yapısı ve BJP'nin Kongre'den farklı olarak takip ettiği Batı yanlısı ve neo-liberal politikaların da büyük bir mobilizasyon ortaya çıkardığı söylenebilir. Bu durum bizim için modernleşen ülkede ortaya çıkan sorunlara karşı atılan adımlar açısından daha önemlidir. Sosyo-politik yapıyla ilgili olarak, her şeyden önce ülkenin dinamik yapısına

¹ Mobilizasyon kavramıyla, kitlelerin yükselen toplumsal talepleri ifade edilmek istenmiştir. Bu talepler, pozitif bir gündemi içerebileceği gibi, belli bir duruma karşı ortaya çıkan reaksiyonları da içerebilmektedir.

² Safran Dalgası, BJP'nin hem ulusal hem de eyaletler bazında kazandığı seçimler aracılığıyla ilerleyişini temsilen parti rengi olan safrana yapılan atıfla ilgili bir kavramsallaştırma.

değnilmelidir. Öyle ki kimi bölgelerde üç kilometrede bir dil farklılığıyla karşılaşlmaktadır. Yine ülkenin Hinduizm ile ilgili olarak her an yeni bir inanç doğabilmektedir. Bu farklılıklar da siyasallaşıp siyasete yeni dâhil olan aktörler aracılığıyla ivmeler ortaya çıkarabilmektedir. Yine sahip olunan devasa nüfus göz önünde bulundurulduğunda, hangi ekonomik ve sosyal politikalar uygulanırsa uygulansın, yükselen işsizlik ve sağlık sorunları da huzursuzluğu arttıran faktörlerdendir. BJP iktidarıyla ilgili olarak ise, bir yanda Hindutva hareketine tepki olarak ortaya çıkan sekülerizm tartışmaları, diğer yanda Hindutva hareketine yaslanan BJP'nin takip ettiğı gelişme modeline karşı Kisan Siyaseti adı verilen tarımsal kesimlerin ihmal edildiğini iddia eden köylü itirazları mobilizasyonun bu alandaki iki temel ayağını teşkil etmektedir. Ayrıca artan işsizlikle beraber, yönetime karşı yükseltilen eşitsizlik, yolsuzluk ve ayrımcılık tartışmaları da diğer boyutunu teşkil etmektedir (Kumar ve diğerleri, 2002).

Sonuç olarak Hindistan bir taraftan Çin'den sonra yükselen ekonomiler arasında dünyanın en dikkat çeken ülkesiyken, diğer taraftan ülkede ortaya çıkan mobilizasyonlarla gelişmenin önünde ciddi soru işaretleri taşıyan bir ülke görünümündedir. Böyle bir durumda Hindistan için en önemli meselelerin başında mevcut mobilizasyonların önünü alabileceğı kurumsallaşmayı sağlamak gelmektedir. Bu açıdan kurumsallaşma konusundaki Hindistan tecrübesi literatüre sunulmuş önemli bir katkı olacaktır.

1.3. Siyasal Parti ve Parti Sistemi Kurumsallaşması

Demokratik bir düzeni inşa etmek kurumları inşa etmek ile yakından ilgiliyse, literatürün bizlere önerisi, demokrasinin konsolide edilmesinin de temel demokratik kurumların kurumsallaştırılması ile ilgili olduğudur. Buradaki temel soru ise, hangi kurumların öncelikli olarak kurumsallaşması gerektiğidir. Bu noktada yapılan tüm çalışmalar, siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşmasını işaret etmektedir (Mainwaring ve Scully, 1995). Bunun sebebi siyasal parti ve parti sistemlerinin politika alanını oluşturan en önemli aktörler olarak meşruiyeti etkilemeleri ve politika yapımını biçimlendirmeleriyle ilgilidir. Politika yapımını şekillendiren başka aktörlerin (ordu, yargı, illegal yapılar, STK, bireyler vs.)

varlığı söz konusuysa da zaten oradaki demokrasinin kurumsallaşmasından söz etmek kolay değildir.

Siyasal partilerin demokrasinin olmazsa olmazı olduğu ve parti olmadan demokrasiden söz edilemeyeceği parti literatürünün öncelikli konularındandır (Taylor-Robinson, 2001). Partilerin performansı ve yapısı demokratik konsolidasyon olasılıklarını doğrudan etkilemektedir (Tomsa, 2008: 16). Ancak parti kurumsallaşmasına baktığımızda, bu süreç partilerin dayanıklılığı ve rutin davranış kalıpları oluşturması üzerinden ele alınabilmişken (Randall ve Svasand, 2002: 12); parti kurumsallaşması literatürü giderek siyasal parti kurumsallaşması ve parti sistem kurumsallaşması tartışmalarını çoğunlukla birleştiren bir yol almıştır (Mainwaring ve Scully, 1995; Mainwaring ve Torcal, 2006; Mainwaring, 1998, 1999; Meleshevich, 2007; Rose ve Munro, 2003). Eğer demokratikleşme söz konusuysa, siyasal parti kurumsallaşmasının parti sistemi kurumsallaşmasına katkıda bulunduğu vurgulanırken; sistemik kurumsallaşmanın ise parti sistemi dinamikleri ve seçmenler gibi parti dışı aktörler ile de ilgili olduğu savunulmaya başlanmıştır.

Kurumsallaşmış bir parti sisteminde, aktörler, öngörülebilir bir gelecekte parti rekabet ve davranışının temel kurallarının hâkim olacağı öncülüne dayanan beklenti ve davranışları geliştirirler (Mainwaring ve Torcal, 2006: 206). Ancak kurumsallaşmış bir parti sisteminin tartışmasız en önemli özelliği, seçim sonuçlarında, kurallarda ve partiler arası rekabette istikrardır (Lindberg, 2007; Przeworski, 1975; Mainwaring ve Scully, 1995; Mair, 1996). İstikrarlı olmanın ötesinde, kurumsallaşmış bir parti sistemi, seçim sürecine ve siyasi partilere meşruluk kazandıran bir konudur ve rekabet eden partiler arasında karşılıklı kabul görür (Mainwaring, 1999; Randall ve Svasand, 2002). Başka bir deyişle kısaca politika alanı ve sosyolojiye yönelik analizlerde parti kurumsallaşmasına bakmak önemlidir, ancak yeterli olmayabilir. Bu doğrultuda parti kurumsallaşmasıyla birlikte parti sistemine bakmak işleri daha kolaylaştırabilir. Yani siyasi partiler ve parti sistemleri ayrı ayrı ele alınıp birlikte değerlendirildiğinde, siyasi istikrar düzeylerinin kontrolü, etkili politika üretebilme ve siyasi gelişmeleri

şekillendirebilme konusunda daha net fikirler üretilebilmektedir (Mainwaring ve Scully, 1995: 1-3).

Buradaki altı çizilmesi gereken noktalardan biri, siyasi parti ve parti sistemi kurumlaşması arasındaki ilişkinin deterministik olmadığıdır (Markowski, 2001: 56). Yani kurumsallaşmış bir parti sistemi, zayıf biçimde kurumsallaşmış partilere sahip olabilecekken, kurumsallaşmış partiler, zayıf kurumsallaşmış bir parti sisteminde var olabilmektedir. Parti kurumsallaşmasının zayıf olduğu ülkelerde, sık parti örgütleri siyasi alanı doldursa da, seçmenlerin sesi olmayı ve dış aktörlerden bağımsız olarak faaliyet göstermeyi başaramamaktadır (Panebianco, 1988; Randall ve Svasand, 2002). Parti sistem kurumsallaşması zayıf bir biçimde geliştiğinde ise, bu ülkeler istikrarsızlık, öngörülebilirliğin eksikliği ve partilerin meşruiyet yoksunluğu ile karşı karşıya kalabilmektedir (Rokkan, 1970; Mair, 1996). Başka bir deyişle kurumsallaşma da sıfır toplamı bir ölçüt değildir. Partiler ve parti sistemleri, çeşitli derecelerde kurumsallaşabilir; hatta parti ve parti sistem kurumsallaşması karşılıklı çatışır halde bile bulunabilmektedir. Bu nedenle gelişmekte olan demokrasilerde siyasi partilerin düzensiz kurumsallaşma düzeyi ve yalnızca orta derecede kurumsallaşmış bir parti sistemi ile karşılaşmak oldukça normal olabilir. Tüm bu sebeplerle de bu çalışma, siyasi parti kurumsallaşma düzeyini ve parti sistemi kurumlaşmasını ayrı ayrı ele alıp, bir bütün olarak değerlendirmektedir.

1.4. Kurumsallaşmanın Politika Alanına Etkileri

Bu çalışmamızı kurumların ve kurumsallaşmanın önemi üzerine oturtuyoruz. Bu noktada gelişen literatür de kurumların ve kurumsallaşmanın siyaset bilimindeki yeri ve önemini onaylamaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada Hindistan örneğindeki kurumsallaşmayı tartışmak adına, siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşmasını değerlendirmeye çalışacağız. Lakin çalışmanın diğer önemli noktalarından birisi de kurumsallaşma seviyesine bakmak kadar, kurumsallaşma ya da kurumsallaşamama durumunun politika alanına etkilerinin ne olabileceği üzerinedir. Başka bir deyişle, ülkede ortaya çıkan kendine has kurumsallaşma modelinin politika alanı üzerinde (iktidar mücadeleleri, politika sonuçları, sistem-kurumlar arası ilişki, aktörler arası ilişki, seçmenler arası ilişki

vs.) ne gibi yansımaları olabileceği ile ilgilidir (Hicken, 2009). Kurumsallaşma konusunda yetersiz olsa da ortaya çıkarılan birçok çalışmanın bütünü değerlendirildiğinde, politika alanına etkileri üzerine yapılan çalışmaların eksikliği ortaya çıkmaktadır ve dolayısıyla çalışmanın böyle bir eksikliği kapatma hedefi de bulunmaktadır.

Normal şartlarda kurumsallaşmış partilerin ve kurumsallaşmış bir parti sisteminin, aktörler arası rekabetten aktör sayısına kadar sistem içindeki tüm bileşenleri şekillendirmesi gerekmektedir. Böylece de iktidar mücadelesinden ulusal iç ve dış politikaya ve siyasal kurumlarla olan ilişkilerden sosyal taban mobilizasyonundaki düzeye kadar her türlü bileşen üzerinde istikrarı ve meşruiyeti sağlaması ve hepsini en güzel şekilde yönetmesi beklenmektedir. Lakin kurumsallaşma durumundaki yetersizliklerin ya da karşılaşılabilecek bir kurumsallaşamama durumunda arzu edilen istikrar halinin sağlanamaması durumuyla karşılaşılabileceği gibi, bir de aksine öngörülemeyen ve tahmin edilemeyen vaziyetlerin de ortaya çıkması muhtemeldir. Bu durum, aktörlerin düzen ve demokrasileri açısından hayati önemdeyken, onları gelişme ve gelecekleri açısından da oldukça kritiktir. Ayrıca kurumsallaşamama durumunda, siyasetin buna nasıl cevap verdiği yeni dönem karşılaştırmalı siyaset literatürü ve güncel siyaset tartışmaları açısından da büyük önem arz etmektedir. Örneğin ülkelerindeki mobilizasyon ve ivmelenmeyi partiler ve parti sistemi aracılığıyla gideremeyen ülkeler için literatür, bizlere eğer bu ülkeler parlamenter sistemlere sahiplerse, onların Başkanlık Sistemi'ne geçmeye meyilli olduklarını söylemektedir. Hindistan'daki son dönem yükselen Başkanlık Sistemi tartışmaları da belki de bu tartışmaya delalet olabilir. Bu açıdan gelecek projeksiyonunun büyük bir potansiyele sahip olduğu iddia edilen Hindistan için bu durum ve durumlar analiz edilmeye çalışılacaktır.

1.5. Tezin Ana Hatları

Yeni Kurumsalcılığın rasyonalist yaklaşımı ve ikinci dalganın gayri resmi kurumlarını önceleyen yaklaşımına yakın bir pozisyonda yazılması düşünülen tezde, öncelikli olarak Giriş bölümünde kurumların içerisinden geçtiğimiz dönemde neden büyük önem arz ettiği, bu kurumsal dizayn çağından Hindistan

modelinin tercih edilmesinin nedeni ve Hindistan siyaseti bağlamında kurumsal tartışmalarda yükselen yeni trendlerin nasıl araştırılacağı izah edilmiştir. Birinci bölüm, çalışmanın teorik ve kavramsal çerçevesini teşkil ederken, takip edilmesi planlanan metodolojik çerçeve de yine bu bölümde verilecektir. Bu bölümde Yeni Kurumsalcılık'ın temel hatları, bu bağlamda yükselen kurumsallaşma tartışmaları ve mobilizasyona karşı bir panzehir olarak nasıl siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşmalarına yoğunlaşıldığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu bağlamda da metodolojik çerçeve açısından öngörülen siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşması kriterleri ve göstergeleri sıralanmaya çalışılacaktır.

İkinci bölümde çalışmanın operasyonel kısmına geçilerek öncelikle Hindistan siyasal parti kurumsallaşmasına odaklanılacaktır. Hindistan'ın yedi ulusal partisinin belirlenen kriter ve göstergelerle değerlendirilmesinin ardından, ülkede siyasal parti kurumsallaşmasının hangi seviyede olduğuna ulaşılması planlanmaktadır. Akabinde Üçüncü bölümde ise saptanan kriter ve göstergeler doğrultusunda Hindistan parti sisteminin kurumsallaşmasına yoğunlaşılacaktır. Parti ve parti sistem kurumsallaşmasının seviyesine göre, dördüncü bölümde ise mevcut kurumsallaşma değerlendirilmesinin ülke siyasal hayatına nasıl yansıdığı analiz edilmeye çalışılacaktır. Bu bölümde ise mobilizasyon sürecinin en önemli çıktılarından biri olan konvansiyonel siyasal kurumların geri dönüşü ve kurumsal analizin son trendlerinden gayri resmi kurumların yükselişi iddamızın doğruluğu örnek olay ve parametreler üzerinden desteklenmeye çalışılacaktır.

2. GÜNÜMÜZ DÜNYASINDA KURUMLARIN ARTAN ÖNEMİ

Günümüz demokratikleşme çağında, politik gelişme ve demokratik konsolidasyon süreçleriyle ilgili olarak, kurumsal yapılanma ve kurum inşası politik sürdürülebilirlik için hayati önem taşımaktadır. Kurumlar, öngörülebilir ve yapılandırılmış oldukları için demokratik kural ve prosedürlerin dayanıklılığını ve tekrarını temsil ederler (Olsen, 2008). Bu nedenle, siyasi gelişme seviyesi de, devlet kurumlarının nasıl çalıştığı, istikrarı sağlayıp sağlamadığı ve adaptasyon kapasitesi gibi yollarla anlaşılabilir. Kurumların varlıkları, etkililikleri ve insan

davranışlarını nasıl sınırlandırdıkları, Aristoteles'in yazılarında olduğu gibi erken politik filozoflara kadar uzanabilmekteyken, kurumsal bir yaklaşımın temel özelliği, siyasi hayatı deterministik ve rastgele olarak görmekten ziyade, kurumlar aracılığıyla aktörleri organize etmesi ve davranış kalıplarını yapılandırmasıdır. Bu kapsamda kurumsal tartışmalarla ilgili olarak birden çok yaklaşım ortaya çıkmışken; sosyal bilimciler de siyasal gelişme, sosyal tercihler ve stratejik hesap ile ilgi tartışmalarda ortaya çıkan sorunlara kurumsal yaklaşımlarla cevap vermeye devam etmişlerdir. Böylece kurumlar da siyaset bilimi içerisindeki önemini muhafaza etmeye devam etmiştir.

Diğer yandan günümüz küresel siyasetinde ve ülkelerin kendi iç siyasetlerinde gerek küreselleşmenin gerek postmodern tartışmaların gerekse de iletişim devriminin etkisiyle hiç olmadığı kadar büyük mobilizasyonlarla karşı karşıya olduğumuz uzun süredir uluslararası kamuoyunun gündeminde yer almaktadır. Geçtiğimiz yıllar içerisinde Avrupa'da yükselen aşırı sağ ve Ortadoğu'da yaşadığımız Arap Baharı süreci, bugünlerde de tartışılan popülizmin yükselişi ve Brexit gibi gelişmeler tartıştığımız mobilizasyon süreçlerine örnek teşkil edebilecek uluslararası boyutu olan hadiselerdir. Yine ABD'den İngiltere'ye, Türkiye'den Hindistan'a kadar birçok demokratik ülkenin içerisinde bulunduğu toplumsal kutuplaşma ve sosyal bölünmeler tartışmaları yine mevcut mobilizasyon süreçlerinin dâhili siyasetlere de yansıdığı örnekleri teşkil etmektedir.

Böylesine büyük mobilizasyonlar çağının içerisinde geçen dünyada hiç şüphesiz kurumların geri dönüşüne de şahit olmaktadır. Ortaya çıkan istikrarsızlıklara karşı, düzeni ve istikrarı sağlamak ve ister ulusal ister küresel sistem olsun sistem içi bileşenler için davranış kalıpları üretebilmek adına kurumlar yeniden tüm düzenleyiciliğiyle siyasetin gündemine oturmuş durumdadır. ABD'de Trump'la birlikte ortaya çıkan mavi ve beyaz yakalı kesimin talepleri, Amerikan değer ve kurumlarıyla kontrol altına alınmaya çalışılmaktadır. Yine Avrupa'da ortaya çıkan aşırı sağ ve Brexit, AB değer ve kurumlarının baskısı ve öncülüğünde yönetilmeye çalışılmaktadır. Ayrıca uluslararası politikada hegemonyası sarsılan ABD, bölgesel ve uluslararası örgüt (NATO,

NAFTA vs.) eleştirileriyle ve bu örgütlerin yapı ve davranışlarını yeniden dizayn etme yoluyla bölgesel ve uluslararası sistemde kurum ve ilkelerin önemini kendi lehine de olsa vurgularken; buna karşılık farklı coğrafyalarda Şangay ve ASEAN gibi uluslararası örgütlerin benzer yollarla kendi bölgesel ve uluslararası davranış kalıplarını üretmeleri küresel manada örnek olarak gösterilebilir.

Sonuç olarak görüldüğü üzere bugün de kurumsal çalışmalar siyaset biliminin merkezinde yer almaktayken, kurumsalcı yaklaşımlar da çözmek zorunda oldukları sosyo-politik sorunlar üzerinden bir nevi imtihana tutulmuş oluyorlar. Daha önceki dönemlerde karşılaşılan sorunlar, bir parça verili kabul edilen kurumların değişimlerini açıklamakta zorlanmalarıyla ilgiliydi. Kurumsal değişim ve dizayn tartışmalarıyla bu sorunu aşmaya çalışan kurumsal yaklaşımlar, bugün de mevcut mobilizasyon ve ivmeler çağında bir o kadar değişimi yöneterek düzen ve istikrarı sağlamak gibi bir testle karşı karşıya kaldılar. Bugün kurumsal yaklaşımlar, hiç olmadığı kadar değişim taleplerini anlamak ve onları irrasyonelliğe savurmadan arzu edilen politik sonuçlar için tüm mekanizma ve yapıları bu yönde teşvik etmek zorundadır. Bunun için de gerekli norm, kural ve değerleri inşa edip, aktörlerin davranış kalıplarına da etki etmeleri icap etmektedir. Tüm bu tartışmalar da bizi yeniden kurumsallaşma tartışmalarına götürmektedir. Bu tezin başlıca iddialarından biri, siyaset bilimcilerin kurumsallaşma tartışmalarına yeniden bir geri dönüşü yaşamak zorunda olduklarıdır. Ancak öncelikle kurumsalcılık tartışmalarını, özellikle de yeni kurumsalcı yönelimin üzerinde durulacaktır.

2.1. Kurumsalcılık: Klasik ve Yeni

Kurumsal çalışmalar ve kurumların etkileşimleri uzun yıllardır akademik araştırmalarda özel bir ilgi alanı olarak gelişmiştir. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında ise, sosyal teorisyenler bu literatürü sistematikleştirmeye başlamışlardır. Bu dönemde gerçekleştirilen sistematikleştirmenin en belirgin örneklerinden biri, toplum içindeki örgütlenme veya bürokrasiye “demir kafes” gibi örgütsel kavramlaştırmalarla kurumsallaşmaya odaklanan Alman iktisatçı ve sosyal teorisyen Max Weber'dir. İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nde de siyasal kurumların incelenmesi, savaş sonrası döneme kadar siyaset bilimine

egemen olmuştur. “Klasik Kurumsalcılık” olarak bilinen bu yaklaşım, devlet ve devletin resmi kurumlarını karşılaştırmalı bakış açısıyla analiz etmeye odaklanmıştır (Peters, 1999: 11).

Klasik kurumsalcılığı olumsuz etkileyen önemli bir gelişme 1930’larda ortaya çıkan davranışçı devrim olmuştur. Davranışçılık ile birlikte, pozitivizm ve rasyonel tercih teorisi gibi yaklaşımların analiz edilebilmesi için geliştirilen yeni bakış açıları sonrası, kurumlara odaklanma konusu ivme kaybetmiştir. Davranışçılık, ilgi odağını kendisini çevreleyen kurumlar yerine, bireyi analiz etmeye yönelmiştir. Politik davranışı tarafsız bir bakış açısıyla açıklayabileceğini iddia eden bu yaklaşım, yasama-yürütme-yargı gibi kurumların karakteristiğinden ziyade, farklı sosyal çevrelerde bulunan birey ve grupların eylem ve davranışlarını incelemeye çalışmıştır. Politik sistemle ilgili olduğu düşünüldüğü için de bu eylem ve davranışlar açıklanmaya çalışılmıştır (Krasner 1984: 229; Rhodes 1995: 48-50).

Klasik kurumsalcılığın hızını kesen davranışçılığa tepki ise yine kurumsalcılardan gelmiştir. Yeni kurumsalcılığın en önde gelen isimlerinden olan March ve Olsen (1984: 735), bu bakımdan davranışçılığın birçok merkezi yönünü eleştirmiştir. March ve Olsen’e göre ilk olarak, davranışçılık “indirgemeci” bulunmuştur. Siyasi olayların açıklamaları atomist bireylerin davranışlarının toplam sonuçlarına indirgenebileceğinden, davranışçılık “siyasetin örgütsel yapılara ve uygun davranış kurallarına ilişkin sonuçları” belirtme eğiliminde görülmemiştir. Shepsle’in (1989: 133) iddia ettiği gibi, kurumlar burada “bireysel roller, durumlar ve değerler tarafından doldurulacak boş mermiler” olarak kabul edilmiştir. İkinci olarak, March ve Olsen, davranışçılığın, yükümlülüklerle ve görevlere cevap veren aktörlerin ürününden ziyade, hesap güden kişisel çıkarların ürünü olarak görüldüğü için “faydacı” olarak varsayılmıştır.

Davranışçılığı eleştiren kurumsalcılar, “kurumları geri getirme” bağlamında 1970’lerin sonunda John W. Meyer öncülüğünde yayınlanan çalışmada (Meyer ve Rowan, 1977) ve de 1980’lerde March ve Olsen’in yayınladıkları çalışmada olduğu gibi davranışçılığa bir reaksiyon olarak yeni kurumsalcı dalgayı ortaya çıkarmışlardır. Burada kurumlara olan ilginin yenilenmesinin birçok nedeni

sayılabilmektedir. Birincisi, sosyal, politik ve ekonomik kurumlar daha büyük ve daha karmaşık hale geldiği için kollektif hayatın daha önemli hale gelmesidir (March ve Olsen 1984: 734). İkinci olarak Marksizm de dahil olmak üzere bir dizi politik analiz okulu açısından devlete olan ilginin artmasıdır (Krasner 1984; Skocpol 1985; Bell 1997). Üçüncüsü, kurumsal faktörlerin, 1970 ve 1980'lerin ortak ekonomik zorluklarına farklı ülkelerin neden bu kadar farklı tepkiler verdiklerini gösteren açıklamaları belirgin bir şekilde etkilemesidir (Thelen ve Steinmo, 1992: 5). Dördüncüsü ise, bu tür zorluklar karşısında 1970'lerden bu yana görülen başlıca kamu politikası revizyonları, özellikle devletin rolünü etkileyen ve önemli kamu sektörü reformunu içeren toptan kurumsal yeniden yapılanmayı içermesiyle ilgili olmuştur.

Bu kapsamda ilk olarak klasik kurumsalcılığın içeriğine bakılacak olursa, bu yaklaşım, sosyal bilimlerde kurumların rolünü vurgulamışken; siyaset bilimi özelinde daha çok devletin resmi kurumlarına odaklanan bir çalışma alanına karşılık gelmiştir. Ekonomi, siyaset bilimi, sosyoloji, antropoloji ve psikoloji de dahil olmak üzere geniş bir disiplin yelpazesinden beslenen klasik kurumsalcılığın deskriptif metodları ise her zaman eleştirilmiş ve teori için yetersiz bulunmuştur (Storing, 1962). Sonuçta klasik kurumsalcılar, analizlerinde güçlü bir normatif bileşene sahip olma eğiliminde olmuşlardır. Bilimsel olmamakla eleştirilseler bile, siyaset hakkındaki deskriptif çalışmalarını daha iyi bir gelecek ve kolektif amaçlar üzerine bireysel davranışı yapılandırabilen “iyi devlet yönetimini” bulmak için yapmışlardır (Peters, 1998: 11).

Yeni kurumsalcılık ise Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ve daha çok siyaset bilimi, ekonomi, örgütsel davranış ve sosyoloji çalışmalarında güçlenen metodolojik bir yaklaşım olarak, kuralların, normların ve kültürlerin bir politik kurumun parçası olduğunda, kurumsal yapıların bireylerin seçimlerini ve eylemlerini nasıl sınırladığını ve kısıtladığını araştırmıştır. Bu açıdan yeni kurumsalcılık, kurumların sosyolojik bir bakış açısını geliştirmesine; kurumların etkileşimlerini ve toplumsal etkilerini arttırmaya odaklanan bir sosyal teoridir denilebilir. Bu tarz bir metodoloji 1980'lerde ABD'nin siyaset bilimcileri arasında oldukça yaygın hale gelmiştir. Burada yeni kurumsalcılık, bireysel siyasal

aktörlerin eylemlerini inceleyen davranışçılar ile resmi kurallar ve yapıları incelemeye odaklanan geleneksel sosyal bilimcilerin ilgi alanlarını birleştirmiştir. Yeni kurumsalcılık, kurumların kurumsal çevre adı verilen ve diğer kurumların bünyesinde olduğu açık bir ortamda faaliyet gösterdiğini ortaya koymaya çalışmıştır. Yani her kurum daha geniş bir dış çevreden etkilenebilmekteydi. İşte bu çevrede kurumların temel amacının, hayatta kalmak ve meşruiyetlerini kazanmak olduğu vurgulanmıştır. Klasik ve yeni kurumsalcılık arasındaki temel karşılaştırmalar ise aşağıdaki gibi tabloya aktarılabilmektedir:

Tablo 1: Klasik ve Yeni Kurumsalcılığın Özellikleri

Klasik Kurumsalcılık	Yeni Kurumsalcılık
Analiz birimi, tamamen kurumlara dayanmaktadır.	Analiz birimi, daha çok tüzel kişiliklere dayanmaktadır.
Diğer beşeri bilim metotları (hukuk, siyaset bilimi, sosyoloji vb.). Organik ve evrimsel yaklaşımlar.	Neoklasik iktisat metotları (mikroekonomi ve oyun teorisi yöntemleri). Denge ve optimizasyon yaklaşımları.
Temel odak noktası, kolektif eylemdir.	Temel odak noktası, bağımsız birey üzerinedir.
Tümdengelimli.	Tümevarımcı.
Kurumların temel rolü, bireylerin tercihlerini şekillendirmektir.	Kurumların temel rolü, bireyler için dış sınırlar üretmektir (tercih koşulları, sınırlamalar ve bilgi).
Ortaya çıkışı, 19. ve 20. yüzyıl.	Ortaya çıkışı, 21. yüzyıl.
Kurucuları John Dewey, Thorstein Veblen ve Wesley Mitchell gibi isimler.	Kurucular Ronald Coase, Gary Becker, Douglass North ve John Buchanan gibi isimler.

Kaynak: (Peters, 1998: 1-25).

Yukarıdaki tabloda gösterilen farklılıklara dayanarak, geleneksel ve yeni kurumsalcılık şu şekilde analiz edilebilir:

1-Klasik kurumsalcılığını analiz birimi, çeşitli sosyal-politik ve ekonomik kurumlara dayanmaktayken; bireysel vatandaşların bir devlet kurumunun bir parçası olarak soyut fikirleri, yeni kurumsalcılığın temel değeri ve analiz birimini teşkil etmektedir.

2- Klasik kurumsalcılık, hukuk, siyaset bilimi ve sosyoloji gibi beşeri bilimlerin metotlarına dayanıp, farklı tip resmi kurumlarla ilgili evrimsel yaklaşımı takip ederken; yeni kurumsalcılık, bunun aksine oyun teorisi, denge ve optimizasyon yaklaşımları gibi farklı teorilerin hakim olduğu neoklasik ekonomik yaklaşımı benimsemektedir.

3-Klasik kurumsalcılığın temel yoğunlaşma noktası, vatandaşların ayrı bir üye topluluğu olarak kolektif eylemleridir. 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıkan bireysel davranış yaklaşımlarına odaklanmaktadır. Netice itibariyle, bireylerin davranışlarındaki değişimler geleneksel kurumsallaşma sürecinde dikkate alınmamaktadır. Yeni kurumsalcılık ise, politik, ekonomik veya sosyo-kültürel farklı kurumsal mekanizmaların üyeleri olarak bireysel eylemleri, tercih ve kararlar hakkında geniş tartışmalarla ilgili olarak analiz etmeye çalışmaktadır. Bir bireyin davranışsal bağımsızlığı kabul edilir ve geniş çapta tartışılır.

4-Klasik kurumsalcılık, doğası gereği tümevarımcıdır. Yani kolektif bireysel eylemlerin genel ilkeleri üzerinde mantıksal çıkarımlarda bulunmaktadır. Yeni kurumsalcılık ise, genel sonuçlara varmak için muhakemeye dayanan, belirli olgulardan ilerleyen bireysel ve kurumsal davranışların tündengelimli akıl yürütmesini amaçlamaktadır.

5- Klasik kurumsalcılıkta kurumların temel rolü, bireylerin tercihlerini farklı sosyo-politik ve ekonomik koşullar temelinde şekillendirme ile sınırlıyken; yeni kurumsalcılık, bireylere hakları, imtiyazları ve çeşitli kurumların şartları açısından daha geniş sınırlar getirme eylemine karşılık gelmektedir. Bu açıdan tercih koşulları, bilgi ve kurumsal sınırların kısıtlamaları yeni kurumsalcılığın önemli kararlarıdır.

6- Klasik kurumsalcılık 19. ve 20. yüzyıllarda sistematik literatür ve sosyal teorisyenlerin eserleri ile ortaya çıkmışken; ekonomiye yönelik klasik kurumsal

yaklaşımların ilki, Thorstein Veblen'in çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Yeni kurumsalcılık ise, 21. yüzyılda esnek bir fikir olarak ortaya çıkmış, ancak kökeni Alman iktisatçı Max Weber'in çalışmalarına dayandırılmaktadır.

7-Klasik kurumsalcılık, John Dewey, Thorstein Veblen ve Wesley Mitchell'in çalışmalarından büyük ölçüde etkilenmişken; hepsi de 19. ve 20. yüzyılın düşünürleriydi. Veblen'in "Aylak Sınıfın Teorisi" (1899), klasik kurumsal yaklaşımın gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir. Yeni kurumsalcılık ise, Ronald Coase, Gary Becker, Douglass North ve John Buchanan gibi düşünürlerden etkilenmiştir. Bu isimlere göre kurumlar ekonomik olarak başarılı olmaktan daha fazlasını yapmalıydılar, yani diğer kurumların içerisinde bulunduğu dünyada meşruiyetlerini sağlamalıydılar.

Eski ve yeni kurumsalcılık arasındaki farklar bu şekilde tartışılabilecekken, ortaya çıkan yeni kurumsalcılığın da bir bütünü teşkil etmediği ve farklı yeni kurumsalcılıklar halinde bugüne kadar geliştiği söylenebilir. Bu kapsamda Peters'e göre, yeni kurumsalcılıktaki yaklaşımlardan ilki, 1984 ve 1989 yıllarında ortaya koydukları çalışmalar March ve Olsen'in "normatif kurumsalcılık" yaklaşımıdır. Güçlü vurgu kurumların nasıl işlev gördükleri ve bireysel davranışlarını nasıl belirlediklerini anlamının aracı olarak kurumların normları üzerinedir. March ve Olsen kurum üyelerinin davranışlarını şekillendiren bir araç olarak "uygunluğun mantığı" üzerine vurgu yapmışlardır. Normatif kurumsalcılığın yanında büyük önem arz eden diğer bir yaklaşım rasyonel seçim kurumsalcılığıdır. Rasyonel seçim kurumsalcıları, değerler ve normların aksine, davranışların, kural ve teşviklerin işlevleri olduğunu savunmuşlardır. Onlara göre kurumlar, bireylerin kendi çıkarlarını en üst düzeye çıkarmaya çalıştıkları davranış kuralları ve teşvik sistemleri anlamına gelmekteydi (Weingast, 1996). Üçüncü yaklaşım, herhangi bir politika ya da herhangi bir hükümet sisteminin, tarihin erken döneminde yapılan tercihlerin ürünü olduğunu savunan "tarihsel kurumsalcılık"tır. Bu kurumsalcılar, politikaların "patika bağımlı" olduğunu ve "bir zamanlar bu yoldan çıktığında, yeterince güçlü bir siyasi gücün onları kendi yollarından saptırıncaya kadar devam ettiklerini" ileri sürmüşlerdir (Peters, 1998: 19). Ampirik kurumsalcılık ise, klasik kurumsalcılara en yakın olan yaklaşımdır

ve devlet yapısının, politikaların işlenme biçiminde ve hükümetler tarafından hangi seçimlerle gerçekleştirileceği konusunda fark yarattığını iddia etmektedirler. Peters ayrıca bu kurumsalcıları iki gruba ayırır: İlk olarak, Weaver ve Rockman (1993) gibi başkanlık ve parlamento hükümeti arasındaki farklar gibi konvansiyonel kategorileri kullananlar ve Immergut (1992) gibi karar noktaları gibi daha analitik kategoriler kullananlardır. Kurumsalcılığın daha fazla bağlantıya sahip olan diğer çeşitleri; en açık örneği Krasner (1983) tarafından temsil edilen uluslararası rejim teorisi örneğinde olduğu gibi “uluslararası kurumsalcılık”; ve en açık örnek, devlet ile toplum arasındaki ilişkinin yapılandırılmasını anlatan “toplumsal kurumsalcılıktır” (Peters, 1998).

2.2. Kurum Tanımı

Siyaset biliminin kökenleriyle kurumların incelenmesinin gelişiminin hemen hemen aynı tarihlere dayandığını daha önce tartışmıştık. Kurumsalcı literatür açısından kurumlar, tüm politik davranışların temelidir, kurucularıdır. Bazıları resmi (anayasal kurallarda olduğu gibi) bazıları da resmi olmayan/gayri resmi (kültürel normlarda olduğu gibi) boyutta olan kurumlar, bireysel davranışı şekillendiren ve biçimlendiren temel varlıklardır. Bu yaklaşıma göre, kurumlar olmasaydı belki de organize siyaset ve politikalar da olamazdı. Basitçe, sosyal veya politik davranışları düzenleyen herhangi bir kuralın bulunmadığı bir dünyayı değerlendirmeye çalıştığımızda, böyle bir anarşik dünyada hiçbir siyasi örgütlenme, hatta hiçbir sosyal örgütlenme olamazdı (North,1990). Kurumsalcılar da dolayısıyla kurumlar ve bunların davranış ve sonuçları üzerindeki etkileri hakkında teorik olarak düşünen kişilerdir. Bu doğrultuda kurumsalcıların kurumları nasıl tanımladıklarıyla ilgili ilk olarak söylenebilecek şey, kurumların tanımlanmasının zaman içerisinde resmi kurumlardan daha amorf ve gayri resmi bir kurum anlayışına doğru bir seyir takip ettiğidir. Başka bir deyişle kurum tanımları, bir parlamento, anayasa, hükümet sistemi gibi resmi kurumlara ek olarak giderek toplumsal sınıf, piyasa ve fikirler gibi sosyo-politik evrenin diğer bileşenlerini içerir bir hal almıştır.

Genel olarak kurumlar üzerine yapılan tanımlar, bu şekilde genelleştirilebilecekken, yeni kurumsalcılığın her bir versiyonu açısından ise

kurumlar farklı şekilde tanımlanmaktadır (Peters, 1989). Bu doğrultuda siyasal kurumların belirleyici bir tanımını yapmaya çalışan March ve Olsen (1989) şu şekilde bir kurum tanımı geliştirmişlerdir:

“Roller ve durumlar arasındaki ilişkiler bakımından uygun eylemleri tanımlayan birbiriyle ilişkili kurallar ve rutinler koleksiyonları... Süreç, durumun ne olduğunu, hangi rolün yerine getirildiğini ve o durumda bu rolün hangi zorunluluğu bulunduğunu belirlemeyi içerir” (Mark ve Olsen, 1989).

March ve Olsen (1989) ayrıca kurumları, gösterdikleri özelliklerle ve üyelerinin sergiledikleri niteliklerle tanımlarlar.

“Siyaset kurumları, roller ve durumlar arasındaki ilişkiler açısından uygun eylemi tanımlayan birbiriyle ilişkili kurallar ve rutinlerin koleksiyonlarıdır.” (March ve Olsen, 1989, 21-2).

Daha sonra *“kurumların bir dizi repertuarları olduğunu ve aralarından seçim yapmak için kuralları kullandıklarını”* söylemeye devam ederler (March ve Olsen, 1989: 21-2). Ayrıca, kurumlar dayanıklılıkları ve nesiller boyu bireylerin davranışlarını etkileme kapasiteleri ile tanımlanmaktadır.

March ve Olsen'in (1989) kavramsallaştırılmasının belki de en önemli özelliği, kurumların, bireysel eylemi şekillendirebilecek bir “sonuç mantığı”ndan çok, davranışları etkileyen “uygunluk mantığı” çerçevesinde gelişme eğiliminde olmasıdır. Yani, bir kurum, üyelerinin davranışlarını etkilemekte etkili olursa, üyeler bir eylemin, örgütün normlarına uyup uymadığını, kendisi için ne gibi sonuçlar doğuracağı konusunda daha fazla düşünecektir. March ve Olsen (1989,161), bireylerin kendi kurumlarının değerleri ile motive edildiğinde, davranışların ahlaki bir gayeyi içereceğini savunmaktadır. Yani, *bireyler bilinçli seçimler yapacak, ancak bu seçenekler egemen kurumsal değerler tarafından belirlenen parametreler içinde kalacaktır* (March ve Olsen, 1989: 161).

Rasyonel tercih kurumsalcıları açısından kurumların tanımlarına bakacak olursak, yaklaşımın merkezinde yer alan bireylerin kendi çıkarlarını maksimize etmek için akılcı davranma durumu vardır. Bu açıdan da kurumlar, bireysel davranışları şekillendiren kuralların bir araya toplanmasıdır. Yani bireyler

rasyonel olarak çıkarlarına en uygun kurumu seçerler ve onun kuralları tarafından belirlenen teşvik ve kısıtlamalara tepki verirler (Peters,1999). Bu doğrultuda Campbell'in genel görüşüne göre, rasyonel seçim kurumsalcıları, kurumları “resmi ve gayri resmi kurallar ve uyum prosedürleri” olarak görmektedir ve burada “stratejik denge” kavramına sıklıkla atıf yapılmaktadır (Campell,1997). Rasyonel seçim kurumsalcılığı için en önemli isimlerden biri olan Douglas North ise kurumları, resmi kurallar, gayri resmi kısıtlamalar (davranış normları, sözleşmeler ve kendi kendine dayatılmış davranış kuralları) ve her ikisinin de uygulama özellikleri olarak tanımlamıştır (North, 1990). Hem resmi kuralları hem de kayıt dışı kısıtlamaları göz önüne alan North'un tanımının yanında, rasyonel seçim kurumsalcılığının diğer önemli isimlerinden biri olan Elinor Ostrom da kurumların açık bir tanımını yapmıştır tanımı:

“Kurumlar, karar verme durumlarında kimin ve neyin dâhil olduğunun, bilginin nasıl yapılandırıldığının, hangi eylemlerin alınabileceğinin ve hangi sıralamada yapılabileceğinin ve bireysel eylemlerin toplu kararlar içine nasıl ekleneceğinin belirlenmesi için bireylerce kullanılan kurallardır... bunların hepsi bazı dış çevrelerin fiziksel parçalarından ziyade, bazı topluluklar tarafından paylaşılan bir dildir.” (Kiser and Ostrom, 1982: 179).

Diğer taraftan, rasyonel seçim kurumsalcılığının diğer önemli isimleri Buchanan ve Tullock (1962), hiçbir zaman bir kurumun kesin bir tanımını üretmemişler, daha çok anayasalar ve anayasal kurallar açısından konuşmuşlardır. Ancak bu kuralların çalışma şekli Ostrom'un kurum tanımına oldukça benzemektedir.

Sonuç olarak rasyonel seçim kurumsalcıları, normatif (kuralcı değerler ve normlar) ya da bilişsel unsurların (sembolik sistemler ve ortak anlamlar) aksine, kurumların düzenleyici unsurlarını (gayriresmi ve resmi kurallar, yasalar ve uygulama mekanizmaları) ön plana çıkarma eğilimindedir. Yine rasyonel seçim kurumsalcılığında, kurumsal ile kurumsal olmayanın ayrılmasında kurallara güvenilmektedir. Örtük argüman, bireylerin fazlasıyla bireysel olmaları veya fazlasıyla rastgele davranışları ve dolayısıyla davranışlarını yapılandırma araçlarının kolektif iyilik için gerekli olmasıdır. Burada tek aksi durum, dışarıdan

kurulan kurumların davranışları nasıl etkilediği ile ilgilenen araştırmacılar olacaktır. Bu nedenle, bu görüşte, münferit fayda maksimizasyonu açıklama kaynağıdır, ancak normatif standarttan uzaktır; bazen rasyonel seçim yaklaşımlarını eleştirenler tarafından savunulmaktadır. Bunun aksine, faydayı azamileştirme ve maksimize etme, bireysel davranışların, başkaları üzerinde serbest bırakılmasından ziyade, sınırlandırıldığı ve şekillendirildiği bir bağlamda ortaya çıkmaktadır (Peters, 1999).

Tarihsel kurumsalcılık açısından ise kurumların tanımı bazı açılardan, çoğu yaklaşımdan daha muğlaktır ve net bir tanım ortaya koyma noktasında daha çekingen olunmuştur. Yine de tarihsel kurumsalcılar, kurumları resmi ve gayri resmi kurallar, usuller ve prosedürler olarak görmekle birlikte, kurumların evriminin zamansal boyutunu vurgulama eğiliminde olmuşlardır. Bu açıdan perspektifin merkezinde, karar verme sürecine rehberlik eden kurumların tarihsel deneyimi bulunmaktadır. Thelen ve Steinmo (1992: 2-4), resmi devlet yapılarından (yasal düzenlemeler) yasal kurumlar (seçim yasaları) ile daha amorf sosyal kurumlar (sosyal sınıf) arasında değişen örneklerle kurumları tanımlamışlar ve bu farklı yapıların tümünü siyasi olayları açıklamak için kullanacakları kurumsal aygıtın bileşenleri olarak kabul etmeye meyilli görünmüşlerdir. Ayrıca, ilgilendikleri kurumların, varlık olarak devletlerin genelliği (en azından uluslararası siyasetteki aktörler olarak) ve siyaset bilimindeki davranışsalcılığın odağı olarak işlev gören bireysel davranışlar arasında bir yerde yer alan bir "ara" noktayı vurgulamışlardır (Thelen ve Steinmo, 1992: 2-4).

Thelen ve Steinmo'nun tanımına yakın belli bilim adamları tarafından da kurum tanımları yapılmıştır. Örneğin, Peter Hall (1986: 7), kurumların "resmi kurallar, uyum prosedürleri ve siyasi birim ve ekonominin çeşitli birimlerindeki insanlar arasındaki ilişkileri yapılandıran standart çalışma usulleri" olduğunu savunmuştur. Bu tanımlama, resmileştirilmiş yapılara odaklanmak yerine, hem Ostrom'un mantıksal tercih kurumsallaştırmasının versiyonuna, hem de March ve Olsen'in perspektifinin bazı yönlerine paralel olarak kurallar ve prosedürler olarak bir kurum işlevi sağlamıştır. Benzer şekilde, Ikenberry, kurumsal ilgi aralığının "devlet kurumlarının spesifik özelliklerinden daha kapsamlı devlet yapılarına,

ulusun normatif toplumsal düzenine” kadar uzandığını savunmuştur (Ikenberry, 1988: 222-3).

Tarihsel kurumsalcılık açısından unutulmaması gereken nokta, kurumların operasyonel tanımlanmasının bir unsuru olarak görülen *fikirlerin* kurumları tanımlamadaki rolleridir. Resmi yapıların ve bu yapılardaki prosedürlerin vurgulanmasına rağmen, yaklaşımı kullanan literatürün çoğunda fikirlerin etkisi konsepti güçlü bir şekilde ortaya çıkar. Immergut, Hall ve Christensen’in eserlerinde de görülebileceği gibi, kurumları tanımlamada asli unsur olarak görülen fikirlerin, belirli problemleri çözme adına ortaya çıkarılan politikaları etkilediği ve bu politika sorunlarına hazır çözümler seti sunma eğiliminde oldukları iddia edilmiştir. Nasıl Keynesçilik belli bir dönemde politikaları etkilediyse, fikirler devletin kabul edilebilir eyleminin sınırlarını belirler ve onu zorlamaktadırlar (Immergut, 1990; 1992a; 1992b; Hall, 1989, 1992; Christensen, 1997).

Kurumların tanımına sosyolojik kurumsalcılık açısından baktığımız zaman ise, net bir tanım yapılmamakla birlikte, kurum ve örgüt kavramlarını birbirinden ayrı tanımlamada zorlanıldığı iddia edilebilir. Bu açıdan sosyolojik kurumsalcılığın örgütlerin yapısını ve davranışını anlamak için bir kurumsal perspektif uygulama ile ilgili olduğu ifade edilmiştir. Nitekim sosyolojik kurumsalcılar da kurumları, "resmi kurallar ve verilen kültürel çerçeveler, bilişsel şema ve rutinleştirilen üreme süreçleri" olarak tanımlama eğiliminde olmuşlardır. Scott (2001) 'a göre de, sosyolojik kurumsalcılar, kurum tanımında aktör ve iktidar rolünü daha açık hale getirmeyi savunmuşlardır. Örneğin, Arthur Stinchcombe (1968), kurumları "güçlü kişilerin bir değeri veya ilgisi olduğu bir yapı" olarak tanımlamıştır. Hall ve Taylor (1996) ise, ahlaki boyutun sosyolojik yönün tasvirinde önem taşıdığını vurgulamışlardır. Bu açıdan kurumlar da sadece resmi kurallar, usuller veya normlar değil, anlam sistemlerini sağlayan sembol sistemleri, bilişsel senaryolar ve insan eylemine rehberlik eden ahlaki şablonları içermektedir.

Sonuç olarak sosyolojik kurumsalcıların kurumlar tanımını oldukça geniş bir çerçevede ele aldıkları ifade edilebilir. Tanımın geniş kapsamda tutulması ise,

neredeyse hiçbir şeyin dışarıda kalmaması sonucunu doğurmuş ve her ortamda kurumların olabileceği vurgulanmıştır. En önemli sosyolojik kurumsalcılardan biri olan Scott (1987) da kurumların tanımını benzer şekilde oldukça geniş kapsamlı yapmıştır: "Kurumlar, bilişsel, normatif ve düzenleyici yapılardan ve sosyal davranış için istikrar ve anlam sağlayan faaliyetlerden oluşur." Scott'ın bu geniş perspektifi, örgüt anlayışından gelen kurumların kökenleri hakkında düşünebilmek için önerdiği üç farklı yol ile ilgili ortaya çıkmıştır: *bilişsel*, *normatif* ve *düzenleyici*. Bilişsel kurumsal teorileri, kurumların, kurum içindeki çevre ve davranış arasında aradaki anlam sembollerini ve anlam sistemlerini kullanarak tanımladıkları kuramlar olarak tanımlar. Bu görüşte kurumlar, toplumsal olarak, objektif varlık olmaktan çok üyelerinin algıları ve bilişleri tarafından inşa edilmiştir (Scott, 1987). Kurumsalcılığın normatif "dayanağı", Scott için, yeni kurumsalcılığın siyaset bilimindeki normatif versiyonuyla hemen hemen aynıken; kurumsalcılığın düzenleyici yorumu, kurumları tanımlama kurallarına ve denetimine dayanmaktaydı. Bu yaklaşımda kurumların rolü, davranışı kendi sınırları içinde düzenlemek ve belki de toplumsal davranışları genel olarak toplumda kontrol etmektir. Kurallar, kurumları tanımlar ve bu kurumların bireyler üzerinde nüfuz ettikleri araçlardır (Scott, 1987).

Yeni kurumsalcılığın kurumsal oluşumla ilgili diğer versiyonlarının görüşlerine bakacak olursak, ampirik kurumsalcıların genellikle siyasal ve toplumsal kurumları verili olarak kabul ettiklerinden ve daha çok kurumsallaşma üzerine odaklandıklarından dolayı, kurumların nasıl ortaya çıktıkları konusunda katkılarının sınırlı olduğuna dair bir görüş hakimdir. Nitekim Karen Remmer'in çağdaş kurumsal yaklaşımın dört paradoksundan biri olarak tartıştığı konunun, ampirik kurumsalcılığının bu eksikliği üzerine vurgu yaptığı iddia edilmektedir (Remmer, 1997). Uluslararası kurumsalcılık ise kurumsal oluşum için katılımcılar arasında ortak bir politika alanı tanımı ya da tekrar eden bir etkileşim modelinin kabul edilmesini gerekli görmüştür. Dolayısıyla rejim ile eşdeğer görülen bir kurumun oluşumu, davranışların yeterince yaygınlaştığı ve kurallar tarafından yeterince yönetilen bazı noktaların tanımlanmasını içermektedir (Peters, 1999).

2.3. Kurumsal Değişim

Kurumsal değişim konusunda, yeni kurumsalcılığın farklı versiyonları kurumların tanımı ve oluşumu için sergiledikleri performanstan daha iyi bir performans sergilemişlerdir. Örneğin normatif kurumsalcılar, değişim konusunda kurumların oluşum süreçlerine göre daha net bir tavır sergilemişlerdir. Hatta kurumsal değişim mantığı, Brunsson ve Olsen'de argümanlarının en güçlü ve ikna edici unsurlarından biri olmuştur (Brunsson and Olsen, 1993). Değişim ve uyarılama hakkındaki March ve Olsen'in iddiaları, karar verme konusundaki ünlü “çöp kutusu” yaklaşımı da dâhil olmak üzere önceki çalışmalarına dayanmıştır (March ve Olsen, 1989). Çöp kutusu yaklaşımı, kurumsal işleyiş esnasında ortaya çıkan bir aksaklıkta, eski norm ya da davranışın rafa kaldırılmasıyla ilgili tanımlanmıştır. Yine bu yaklaşım, kurumların sorunlara rutinleştirilen bir dizi yanıtları bulundurması ve çekirdek değerlerden daha uzak olan alternatifler aramadan önce tanıdık yanıtları kullanmaya çalışmasıyla ilgili olmuştur. Kurum eski işleyişiyle ilgili sorunlarla karşılaştığında, mevcut tepki stoku repertuarına başvurulmakta ve uygun çözümler kavramsallaştırılmaktadır. Uygulanan kurumsal değişiklikler, bu nedenle “uygunluk mantığı”na uygundur ve bu kurumsal değerler, kurum için politika alternatiflerini (sınırlı rasyonellik) sınırlandırmada da faydalı bir işlev görmektedir (Cyert ve March, 1963).

Normatif kurumsalcı literatür, değişim için birçok unsurun varlığına işaret eder. Bunlar arasında en önemli olanlar ise, değişimin rastgele doğası, öğrenme süreçleri ve yanlış cevap verebilme ile ilgilidir. Birincisi, kamu kurumlarındaki değişimin neredeyse rastgele doğasına işaret etmektedir. Yani bileşenlerin planlı bir müdahalesi olmasına gerek yoktur. İkincisi, değişimin adaptasyonu için temel bir araç olarak öğrenme süreçlerine odaklanmaktadır (Olsen ve Peters, 1996). Temel argüman, kurumların öğrenme süreci boyunca çevrelerindeki değişen koşulları tanımlamaları ve bu koşullara uyum sağlamalarıdır. Bu ortamdaki değişiklikler, kurum için bir dizi fırsat oluşturur ve kurulu davranış kalıplarına karşı da bir tehdit teşkil etmektedir. Son olarak, bu görüşte kurumsal değişim mutlaka işlevsel değildir, aksine kamu kurumları sinyalleri toplumdan yanlış okuyabilir ve işlevsiz tavırlarla cevap verebilir. Ancak davranışlarını düzeltmek

için tekrarlanan fırsatlara sahip olacaklardır. Kurumun normatif temeli, değişikliklerin uygun olup olmadığını gösteren önemli bir rehber kaynağıdır. Böylece “sonuç mantığı” ile ilgili olarak sonuçların yeni bir değişikliğe ihtiyaç duyup duymadığı normatif temele göre saptanır (Peters, 1999).

Rasyonel seçim kurumsalcılarının ise, normatif kurumsalcılara göre değişim konusunu açıklamakta zorluk yaşadıkları söylenebilir. Rasyonel seçim kurumsalcıları, kurumsal değişimin açıklanmasına özel bir önem vermemişlerdir. Bunun sebebi de rasyonel seçim kurumsalcılarının daha çok analitik bir hedef ve amaca kilitlenerek kurumun davranış ve politika üzerindeki etkilerini bu doğrultuda değerlendirmiş olmalarıyla ilgili olmuştur. Yani rasyonel seçim kurumsalcıları için amaç, kurumun varlık sebebi olduğu için ve bu amaca ulaşmaya karşılık gelecek sonuca ulaşılması gerektiği için değişim konusunun detaylı analizine fazla önem verilmemiştir. Bu açıdan normatif kurumsalcılarla karşılaştırma yapılacak olursa, normatif kurumsalcılar değişimin, tercihlerin yeniden şekillendirilmesi ve uyarlanması yoluyla daha fazla gerçekleşeceğini düşünmekteyken; rasyonel seçim kurumsalcıları, değişimin niçin istikrarlı tercihlerin ve kurumsal başarısızlıkların dünyasında ortaya çıkabileceğinin belirlenmesine çaba harcamışlardır. Bu açıdan rasyonel seçim kurumsalcılığında kurumsal bir başarısızlık veya kötü gidişat sonucunda rasyonelce değişiklik yapılabilir (Peters,1999).

Rasyonel seçim kurumsalcılarının normlara bakılmaksızın rasyonelce yapabildikleri bu değişim, bu versiyonun merkezinde yatmaktadır. Yani normatif kurumsalcılardaki kurumun uygunluk mantığına göre değişmesi, rasyonel seçim kurumsalcılarında yerini bilinçli bir değişim sürecine bırakmaktadır. Her ne kadar başarısızlığın tanımı net olmasa da, değişim, normatif kurumsalcılıkta olduğu gibi sürekli bir ayarlama ve öğrenme süreci olmaktan ziyade, mevcut kurumun varlık gerekçelerini yerine getirmede başarısız olduğunda ortaya çıkmaktadır. Bu bilinçli değişim de rasyonel seçim kurumsalcılarını diğer versiyonlardan ayıran işlevselci bir bakış açısının varlığına işaret etmektedir. Diğer bir deyişle, bir kurum ilk ortaya çıktığı gerekçeye göre işlev görmediği zaman, aktörler onu bilinçli bir şekilde değiştirmeye çalışacaklardır. Diğer yandan rasyonel seçim kurumsalcıları,

kurumsal değişim konusunda işlem maliyetleri ve artan getirilerin farkına da varmışlardır. Bir kurum, uzun vadede istenmeyen politika sonuçları doğursa bile, aktörler kurumun kendisine yeni bir kurum yaratmanın çok pahalı olacağından dolayı adapte olmuş olabilirler (Peters, 1999).

Kurumsal değişim için belki de en kapsamlı tartışmayı yapan yaklaşım tarihsel kurumsalcılık olmuştur. Aslında kurumların zaman içinde politikaları şekillendirdiğı iddiası ve patika-bağımlılık yaklaşımıyla değişime karşı bir doğaya sahip olsa da, yine de içerisinde kurumsal değişimin nasıl gerçekleşeceğine dair birden fazla yol önerilmiştir. Önerilerden ilki, “sıçramalı ya da kesintili denge” olarak adlandırılan değişim türüdür (Krasner, 1984). Burada kurum başlangıçta ya da sıçrama öncesi bir noktada alınan kararlara uygun olarak bir “denge” halindedir. Ancak denge, mutlak kalıcı olmadığı gibi değişebilir bir karaktere de sahiptir. Değişim ise tam da bu noktada sıçramalı, hızlı ve derin bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu tür değişimler, bir şeyler yapmanın bir yolundan diğerine dramatik kaymaları temsil edebilmektedir. Bu kurumsal değişim modeli, genelde Stephen Jay Gould'un ve Niles Eldridge'in evrim teorisinin, evrimsel biyolojideki çalışmalardan elde edilen Krasner'in noktalama işaretli denge modeli olarak bilinir. Krasner'in noktalamalı denge modeli, kurumsal yaratımın kısa patlamaları ya da temel yeniden yapılanma ve daha uzun duraklama dönemleri arasında ayrım yapar. Dış ve/veya iç kuvvetler, yeniden oluşum ve yapılanma ortaya çıkarmaktadır (Krasner, 1984: 1988).

İkinci tartışılan değişim modeli, “kritik eşikler” (critical junctures) olarak ifade edilebilir. Bazı tarihsel kurumsalcılar, evrimsel ve hatta devrimci değişime giden patika bağımlı doğayı açıklamak için rasyonel seçim bilginlerine benzer şekilde kullanmışlardır. Temel fikir, bireyler tarafından eşikleri aşarcasına ortaya konan küçük kaymaların toplu davranışta daha büyük değişime neden olabileceğidir. Yavaş yavaş artan bir basınç birikimi sonucunda, hızlı değişimin yaşandığı kritik bir noktaya ulaşmak mümkün olabilecektir. Örneğin devletler çok fazla hareketsizliğe sahiplerdir ve değişim, bireysel olarak önemli değişiklikler üretemeyen, ancak bir arada belli hareketler üretebilen çeşitli iç siyasi güçler konjonktürü olmadıkça ortaya çıkamayacaktır. Bu önerinin önemli ismi Pierson,

birçok sosyal süreçte "devrilme noktaları"nın bulunduğunu ve bu devrilme noktalarının doğrusal olmayan sonuçları doğurabileceğini iddia etmiştir. Bazen bu sosyal süreçlerin birbirine bağlı olabileceğini hatırlatan Pierson, bir kurumdaki değişikliklerin başkalarını etkileyebileceğini ve/veya zayıflatabileceğini vurgulamıştır (Baumgartner ve Jones, 1993; Bohte, 1997).

Üçüncü değişim modeli ise “kademeli” ya da “artımlı” değişimi merkeze alan bir değişim modelidir. Pierson’un (1996) “evrim” önemli dediği kademeli bir değişim vurgusunu içeren bu modelin en önemli isimleri ise Streeck ve Thelen (2005) olmuştur. Önceki iki modeli eleştirmelerinin yanında, zaman içindeki küçük düzenlemelerin, biriken bir biçimde dönüştürücü değişime aracılık edeceklerini gösteren alternatif bir görüş sunmuşlardır. Kurumsal dönüşümün kademeli yaklaşımı açısından önemli olan yer değiştirme, katmanlama, sürüklenme, dönüştürme ve tükenme gibi kavramları literatüre kazandırmışlardır. Yavaş ve kademeli olarak karakterize edilen değişim, kendini yeniden üreten aktörler tarafından mevcut kurumsal düzenlemelerin sınırlamaları çerçevesinde kurumların kademeli olarak ayarlanmasıyla gerçekleştirilir (Streeck ve Thelen, 2005). Kademeli değişimi içeren bu üçüncü modelle ilişkili olarak, bir dördüncü model de “kurumsal öğrenme” kapsamında tartışılabilir. Burada öğrenme kapasitesinin zayıflığı ya da güçlülüğüne göre değişen kurumlar, dengeler arasında yeni bilgilere yanıt vererek hareket edebilirler ve değişime adapte olabilirler. Son olarak da fikirlerin büyük önem arz ettiği tarihsel kurumsalcıların bazıları için, kurumsal değişim de mevcut fikirlerin değişimini sağlamakla mümkün olabilecektir (Heclo, 1974; Olsen ve Peters, 1996).

2.4. Kurumsallaşma

Kurumsal teorinin standart bir eleştirisi, açıklamak istediği siyaset dünyasının dinamik olmasına rağmen, kendisinin neredeyse durağan olmasıdır. Bu eleştiri kolayca abartılı bulunabilse de, içerisinde belirli bir geçerlilik bulunmaktadır. Bu açıdan kurumsal teoriler "varyans" teorileri olarak görülme eğiliminde olmuş ve kurumsal gelişimi açıklamaktan çok kurum türleri arasındaki farklılıkları açıklamakta daha başarılı bulunmuştur (Mohr 1982; Zucker, 1977). Yani kurumsal teori bir statiklik eleştirisine tutulmuş ve mevcut yapı türünün bu

kurumlar tarafından alınan kararlarda herhangi bir farklılık doğurup doğurmadığı sorgulanmıştır. Kurumsal değişim tartışmaları da bu yönde iki farklı yönde gelişme seyri izlemiştir. Birincisi daha önce de tartıştığımız kurumsal değişimin daha çok kurum içi boyutu, yani kurumun iç gelişimiyken; ikincisi ise kurumları karakterize ettiği varsayılan değerlerin ve/veya yapıların değişmesidir (Peters, 2000). Örneğin özellikle rasyonel seçim yaklaşımında, bir kurum iyi kurumsallaştırılmış olarak kalabilir; ancak sunulan teşvikleri değiştirerek, onun doğasını ve onun etkileşim içindeki bireyler üzerindeki etkisini değiştirebilir. Dolayısıyla bu bakış açısı kurumsal değişim tartışmalarına yeni bir yön vermiş, kurumun yapısının sabit kalarak da değişebileceğini ya da birden devrimci bir değişim olmadan yavaş yavaş değişme ile benzer değişimin sağlanabileceği kabul edilmeye başlanmıştır. Bu da bizlerin karşısına kurumsallaşma tartışmalarını çıkarmaktadır. Burada kurumsallaşma argümanı, kurumların dayanıklı ve istikrarlı olması gerektiğiyle ilgilidir; ancak bir kurum olmak, sabit kalmak değil, aksine bir değişken olmaya karşılık gelmektedir. Örneğin, post-sosyalist bir ülkede uygulamaya konulan yeni bir kamu hizmeti sistemi, başka yerlerdeki benzer kurumların yapısal özelliklerinden bazılarını sahip olabilecekken; bunu tamamen örnek almamızı sağlayacak değer yapısı veya özerkliğini geliştirmemiş olabilecektir. Bu açıdan kurumun değerlendirilmesi, herhangi bir kanıdan daha fazlasına karşılık gelmek zorundadır. Bu nedenle de kurumsallaşmanın kapsamını değerlendirmek için bazı ölçütler geliştirilmiştir.

Kurumsallaşma tartışmalarının ortaya çıkışıyla ilgili yaptığımız kısa girişten sonra, tartışmanın nasıl bir gelişim çizgisi izlediğine bakacak olursak, dalga terminolojisini kullanan bir araştırmacı, siyasal kurumsallaşma tartışmasının şu ana kadar üç dalgasının yaşandığını iddia edebilir. İlk dalga, 1960 ve 1970'lerde politik modernizasyon yaklaşımının bir parçası olarak yükselip gerilemiştir. Burada siyasi kurumlar teorisi, Samuel P. Huntington tarafından 1965 yılında "Political Development and Political Decay" başlıklı eserinde tanıtıldı (Huntington, 1965). Bu açıdan kurumsallaşma tartışmasının babası olarak Huntington kabul edilmektedir. Huntington bu çalışmada, "Political Order in Changing Societies" eserinde olduğu gibi, ilk kez siyasi kurumların modern bir

toplum açısından önemini vurgulamıştır. Burada bir toplumun yüksek bir seviyeyi yakalaması ya da bu seviyeyi koruması için her geçen gün daha fazla siyasi kurumların gücüne ve kapsamına bağımlı hale geldiğini savunmuştur (Huntington, 1968, 10). Huntington, teorisinin çeşitli sosyal organizasyonları ve prosedürleri keşfetmek için kullanılabileceğini savunarak kurumsallaşmaya ilişkin bir araştırmaya geniş bir biçimde eğilmiştir. Huntington'un analizinden etkilenen birçok akademisyen ile kurumsallaşma bir taraftan bürokratikleşme (Wellhofer, 1972), organizasyonel ve seçimsel istikrar (Janda, 1980), kanıksanma durumu (Jepperson), değer aşılama (Selznick, 1992), sosyal etkileşim kalıplarını düzenleme (O'Donnell, 1999) gibi çeşitli kriterlerle birlikte ele alınarak geliştirilmiştir. Diğer taraftan ise kurumsallaşma modelleri, ulusal bir yasama organı (Polsby, 1968), uluslararası karar organı (Keohane, 1969), politik katılım (Brass, 1969), yeni bir bağımsız ülke (Perlmutter, 1970), bir toplumdaki siyasi roller (Hopkins, 1971), siyasi parti (Farr, 1973), parti sistemleri (Janda, 1970, 1980; Welfling, 1973), siyasal seçkinler (Robins, 1976) ve yerel topluluklar (Kjellberg, 1975) gibi çeşitli kurumların değerlendirilmesinde kullanılabilmektedir.

Kurumsallaşmanın bu tartıştığımız birinci dalgası, gelişme yaklaşımının çöküşü ve davranışsalci paradigmanın ortaya çıkmasıyla gerilemiştir. Davranışsalci paradigma, bireylerin çıkarlarını önceleyen ve resmi olarak örgütlenmiş toplumsal kurumları "sadece daha temel unsurlar tarafından yönlendirilen siyasi davranışların gerçekleştiği alanlar" olarak tasvir eden yaklaşımıyla siyaset bilimi çalışmalarında baskınlığını kabul ettirmiştir. Bu durum da kurumlar ve kurumsallaşmaya olan ilgiyi azaltmış ve siyasal kurumsallaşmaya ilişkin çalışmalar akademik alandaki birçok büyük dergiden neredeyse kaybolmasına neden olmuştur. Kurumlar için yenilenen ilgi ise "davranışsal devrimin aşırılıklarına tepki olarak" geliştirecekti (Scott, 1995: 7). Douglass North ve Angelo Panebianco'nun etkileyici iki eserinin yanı sıra Latin Amerika, Doğu Avrupa ve dünyanın diğer bölgelerindeki demokratik geçişlerin sağladığı zengin ampirik temel, siyasi kurumsallaşma çalışmalarının ikinci dalgasının ortaya çıkmasına ve 1990'ların başında siyasi partilerin kurumsal analizinin yeniden doğuşuna katkı sağlamıştır.

1990 yılında Douglass North tarafından kaleme alınan “Institutions, Institutional Change and Economic Performance” isimli eserin yayınlanması, üç yıl sonra Nobel İktisat Ödülü'ne layık görülerek, kurumsal analizlerin sosyal bilimler gündeminin merkezine geri dönüş yapması sonucunu doğurmuştur. North, “hem politikanın toplumsal bağlamının hem de bireysel aktörlerin eylemlerinin önemini inkâr etmeden” kurumlar için daha özerk bir rolü vurgulayan yeni kurumsal teorinin babası olarak görülmüştür (March and Olsen, 1984: 738). Ekonomiye ek olarak, siyaset bilimi, sosyoloji ve tarih gibi disiplinleri kapsayan "yeni kurumsalcı" teorik yaklaşımların çeşitli varyasyonları da tanınmışlığı arttırmıştır. Douglass North'un etkili çalışmasını üretmesinin yanında, parti çalışmaları üzerine yönelen kurumsal yaklaşım ise, Angelo Panebianco'nun “Political Parties: Organization and Power” adlı eserinin 1988'de yayınlanmasından sonra ortaya çıkmış ve yayınlanmasından kısa bir süre sonra siyasi parti literatüründe bir klasik haline gelmiştir. Panebianco kendi ifadesiyle “partilerin örgütsel gelişiminin dinamik bir analizine yol açmak için kurumsallaşma teorisini siyasi partilere uyarlama” girişiminde bulunmuştur (Panebianco, 1988: xvii). Aslında, bu “sıradışı çağdaş çalışma” (Ware, 1996: 94), kurumsal perspektifte yürütülen siyasi partiler üzerine yayınlanan araştırmaların çoğunun vazgeçilmez bir referans kaynağı olmuştur.

Yirminci yüzyılın sonundaki küresel demokrasi hareketi, kapsamını değiştiren ve daha fazla kurumsallaşma teorisine odaklanan siyasal kurumsallaşma alanının üçüncü dalgasının ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Önceki dalgaların aksine, araştırmacılar siyasi kurumsallaşma teorisini çeşitli organizasyonlara ve prosedürlere uyguladıklarından, siyasi partiler ve parti sistemleri çağdaş kurumsal analizin ana odak noktası haline gelmiştir (Dix, 1992; Lewis, 1994; Mainwaring ve Scully, 1995; Filippov ve Shvetsova, 1995; Jin, 1995; McGuire, 1997; Morlino, 1998; Levitsky, 1998; Mainwaring, 1999; Moser, 2001; Bielasiak, 2002; Randall and Sväsand, 2002; Gunter and Hopkin, 2002; ve van Biezen, 2003). Siyasi partiler ve parti sistemleri üzerine artan akademik ilgi şaşırtıcı olmamıştır. Akademisyenlerin ezici çoğunluğu arasında nadir değişen fikir birliğine göre, başarılı bir demokratik geçiş ve konsolidasyon için

kurumsallaşmış bir parti sisteminin gerekli, ancak yeterli olmadığı üzerinde birleşilmiştir. Nitekim ilk dalganın öncüsü Huntington da daha sonraki dönemde, demokrasi için birincil kriterin, hükümet tarafından taciz edilmeksizin veya muhalefet gruplarının kısıtlanması olmaksızın siyasi partiler arasında oy için açık ve adil bir rekabet olduğunu savunmuştur (Huntington, 1996: 17).

2.4.1. Huntington'un Klasik Tanımı ve Kriterleri

Kurumsallaşmayla ilgili olarak akademisyenlerin ilgisini çeken en önemli sorulardan bazıları, siyasal kurumsallaşmanın doğası ve süreci, tanımlayıcı kriterleri ve operasyonelleştirilmesi ve ölçülmesinin yolları üzerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda kurumsallaşma kavramının kökenleri, en azından 50 yıl önceye Samuel P. Huntington'ın 1965 tarihli "Political Development and Political Decay" başlıklı makalesine kadar uzanabilir. Huntington, kurumsallaşmayı "örgütlerin ve prosedürlerin değer ve istikrar kazanma süreci" olarak tanımlar. Huntington için, "sadece modern olanların değil her türden" siyasal sistemin kurumsallaşması, aynı zamanda organizasyon ve prosedürlerin kurumsallaşması olarak anlaşılmaktadır (Huntington, 1965: 393). Bu kavramsallaştırmayı operasyonelleştirmek amacıyla ise, kurumsallaşmanın dört ölçüsünü önermektedir: uyumluluk-katılık, karmaşıklık-basitlik, özerklik-bağılılık ve tutarlılık-uyuşmazlık.

"Çevresel zorluk ve yaşın bir fonksiyonu" olan ilk boyut - uyarlanabilirlik - kurumların zaman içindeki güçlüklerle direnme kapasitesini ifade eder ve daha yeni kurumların bir özelliğini temsil eden katılığa karşıdır. Uyarlanabilirliğin olası göstergeleri ise şöyledir:

-Kronolojik yaş, organizasyon veya prosedürün varlığı ne kadar uzun sürerse, kurumsallaşma seviyesi de o kadar yüksek olur;

-Kuşak yaşı, kurucu liderler grubunun varlığını devam ettirdiği bir organizasyonda, uygulanan prosedürlerin ilk günkü gibi devam ettirileceğinden dolayı uyarlanabilirliğin zayıf olacağı üzerinedir. Dolayısıyla bir örgütte kurucular grubunun değişmesi kurumsallaşmaya delalet görülür.

- Liderlik değişimi ve işlevsel değişiklikler sayısı; kendi ortamındaki değişikliklere adapte olan ve temel işlevlerinde bir veya daha fazla değişikliğe karşı ayakta kalan bir organizasyon ile ilgilidir (Huntington, 1965: 395).

Siyasi kurumsallaşmanın ikinci kriteri, basitlik ve sadeliğin aksine, karmaşıklıktır. Karmaşıklığın göstergeleri ise, "örgütsel alt birimlerin, hiyerarşik ve işlevsel olarak çoğaltılmasını ve ayrı örgütsel alt birim türlerinin fazlalığını" içermektedir. Ayrıca kişiselliğin önemi de burada göstergeler arasındadır. Yani en az istikrarlı ve kurumsallaşmış siyasal örgüt "tek bir kişiye bağımlıdır" (Huntington, 1965).

Üçüncü boyut olan özerklik, bağımlılık ve boyun eğmenin tersi bir nitelikte olup, Huntington'un dört ölçütü arasında en kapsamlı olarak görünmektedir. Huntington için özerklik, siyasi organizasyonların ve prosedürlerin diğer sosyal gruplardan ve davranış yöntemlerinden bağımsız olarak ne ölçüde var olduğunu gösterir (Huntington, 1968: 20). Diğer yandan ona göre özerklik, organizasyon ve diğer grupların norm ve değerlerinin ayırt edici özellikleriyle; örgüt ile diğer gruplar arasında var olan personel kontrolleri (kooptasyon, nüfuz ve tasfiye vs.) ile; ve organizasyonun kendi maddi kaynaklarını yönetme derecesi ile ölçülebilir (Huntington, 1965: 401-402-405). Yine aile, klan, sınıf gibi toplumsal bir gruba hizmet eden siyasal bir organizasyonun, özerklik ve kurumsallaşmadan yoksun olacağını iddia etmektedir (Huntington, 1968: 20). Örneğin, toplumdaki yalnızca bir grubun çıkarlarını yansıtan bir siyasi parti, çeşitli sosyal grupların çıkarlarını ifade eden siyasi partiden daha az özerk olacaktır. Kurumsallaşmış bir siyasi sistemin bir başka göstergesi, yeni grupların ve kişilerin "mevcut siyasi örgütlerle ilişkisi olup olmadığına bakılmadan" siyasete girmesini kısıtlayan mekanizmaların varlığıdır (Huntington, 1968: 21). Kurumsallaşmış bir siyasi sistemde, liderlik seçimi örgüt içinde gerçekteşir.

Belki Huntington'un siyasi kurumsallaşmanın en az ayrıntılandırılmış unsuru, son kriter olan tutarlılık/uyuşmazlıktır. Aslında, Huntington ne bu boyutu tanımlamış ne de operasyonelleştirmesi için kesin bir gösterge önermiştir. Orijinal yazısında "tutarlılığın, yarışan seleflerin toplam seleflere oranıyla; liderler ve üyeler arasında bölünmeler birikimiyle; örgüt içindeki muhalefet ve yabancılaşma

oranıyla; ve örgüt üyelerinin sadakat ve tercihlerine ilişkin anketlerle ölçülebileceğini savunmasına rağmen (Huntington, 1965: 403), bu belirsiz ölçümleri hiçbir zaman açıklamadı veya geliştirmede. Bu açıdan da şaşırtıcı olmayan bir şekilde, Huntington'un makalesinin, onun kurumsallaşma kriterinin nasıl ölçülebileceğini önerme noktasında eksiklik taşıdığı oldukça fazla tartışılmıştır.

Bu çerçevede, belli bir ülkede organizasyon ve prosedürler ne kadar uyarlanabilir, karmaşık, özerk ve tutarlı bir biçimdeyse, o ülke siyaseti o derece kurumsallaşmıştır (Huntington, 1965, 394-404). Bu varsayım, toplumların mutlaka doğrusal olarak daha düşük dereceden daha yüksek dereceli bir kurumsallaşma yönünde ilerlediğini ima etmez. Aslında, Huntington'un temel argümanlarından biri, politik gelişme ya da kurumsallaşma sürecinin doğrusal olmaktan uzak olması ve kurumların "büyümek ve olgunlaşmak kadar çürüme ve erime" ile karşı karşıya kalabilmesidir (Huntington, 1965: 393). Bu nedenle politik gelişmenin herhangi bir kavramsallaştırılması, politik çürümenin teşvik edildiği koşullara bağlı olarak tersine çevrilebilir olmalıdır (Huntington, 1965: 392). Bu koşulların, siyasi yapılar (bunlar geleneksel, geçiş dönemi ya da modern nitelikte olsun) ile modernleşme süreci arasındaki devam eden ilişkide bulunabileceğini savunmaktadır.

Huntington, daha sonra "Political Order in Changing Societies" adlı eserinde bu ilk yaklaşımı derinleştirir ve "organizasyonların ve prosedürlerin değer ve istikrar kazanma süreci olarak" kurumsallaşmanın daha rafine bir tanımını sunar (Huntington 1968: 12). Dahası, belli bir yönetimin hareketliliğine ve gelişim derecesine bağlı olarak kurumsallaşmanın farklı niteliklerinin nasıl ortaya çıkabileceğini gösterir: kurumsallaşamama, yeterli kurumsallaşma ve yetersiz kurumsallaşma. Özetlemek gerekirse, kurumsallaşma Huntington'un çalışmalarından dört kriter ile ölçülen çok boyutlu bir kavram ve her türlü politik sistem, organizasyon ya da prosedürün analizi için uygun olan hem yapısal (istikrar) hem de tutumsal (değer) unsurları ifade eden bir dizi gösterge olarak ortaya çıkmaktadır.

Sonuç olarak Huntington'un konuyla ilgili çalışmaları şu üç önemli özelliği bünyesinde barındırmaktadır. Her şeyden önce, siyasal gelişmeyi belirli bir siyasetin modernizasyonu süreciyle eşleştiren 1960'lar ve 1970'lerin sosyolojik literatüründe bulunan ana akım kavramlaştırmalarına karşı çıkmıştır. Bu, Max Weber (1947) ve Shmuel Eisenstadt (1964) gibi isimlerin sosyolojik geleneğinin yanında, modernleşmenin belirli siyasi yönleri ile siyasi gelişmeyi tanımlayan Shils (1960), Binder (1964) ve Taylor (1964) gibi çeşitli politik sosyologların çalışmalarında da izlenebilir. Aslında, o dönemde siyasi gelişme dört farklı süreçle özdeşleşmiştir (Huntington, 1965: 386-387): rasyonalizasyon (yasal-rasyonel veya kurumların modern sistemleri); milliyetçilik ve ulusal entegrasyon (siyasi topluluk için etnik köklü olarak sınırlandırılmış); demokratikleşme (çoğulculuk, rekabet gücü, iktidarın eşitlenmesi ve benzeri nitelikler) ve mobilizasyon ya da katılım (kitle mobilizasyonu). Huntington, siyasi gelişme ve modernleşmenin farklı değişim dizileri içerdiklerinden bağımsız bir süreç olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur. Örneğin, siyasi modernleşme, "otoritenin rasyonalizasyonu, yapıların farklılaşması ve siyasi katılımın yaygınlaşması" anlamına geldiği halde (Huntington 1968: 93); siyasi gelişme, siyasi organizasyonların ve prosedürlerin kurumsallaşma düzeyini ifade etmiştir (Huntington 1965: 394).

İkinci özellik, politik gelişme modernleşme ile eşleştirdiğinde, kavramın kapsamı modern ulus devletlerin analizi ile sınırlı olacağından, politik açıdan gelişmiş bir kabile otoritesinden, şehir devletinden, feodal monarşiden veya bürokratik imparatorluktan söz etmek mümkün değildir (Huntington 1965: 393). Dolayısıyla, siyasi gelişme ya da kurumsallaşma kavramını modernleştirmeden kurtarma önerisi, sadece modern olanları değil, herhangi bir siyasal sistemi incelemeyi mümkün kılacak derecede önemlidir.

Üçüncü özellik, Huntington basit bir teorileştirmenin ötesine geçerek politik sistemlerin, örgütlerin ve prosedürlerin kurumsallaşma düzeyini ölçmek için bir modeli önermiştir. Bir sonraki bölümde değinilen bazı yazarların da belirttiği gibi, bu amaca ulaşmada yetersiz kalmasına rağmen, onun kurumsallaştırma çalışması için karşılaştırmalı bir çerçeve geliştirmek için yapılan ilk çabadır ve

karşılaştırmalı siyaset alanındaki yeni çalışmaların izlerini ve sınırlarını belirlemeye açık bir şekilde katkıda bulunmuştur.

2.4.2. Huntington Kriterlerine Eleştiriler

Huntington'un siyasi kurumların incelenmesine yaptığı katkılar tanımış olsa da, kriterleri ve kurumsallaşma göstergeleri eleştirilmiştir. Bazı teorisyenler, Huntington'un kurumsallaşma kriterlerini ampirik analiz için çok yararlı görmemiş (Panebianco, 1988: 286) ve daha sıkı bir operasyonelleşme gerektiğini iddia etmişlerdir (Morlino, 1998: 23). Şüphesiz, kurumsallaşma kriterlerinin ölçülmesine izin veren bir dizi net “göstergeler” eşliğinde, önerilen kavramsal çerçevenin güçleneceği kuşkusuzdur. Maalesef “Political Order in Changing Societies” adlı çalışmasında Huntington’ın kriterlerinin çoğunda herhangi bir göstergeye rastlanmamaktadır.

Huntington’un sunduğu kavramsal plana bir diğer önemli eleştiri de politik kurumlaşma boyutlarının sorgulanmasıyla ilgilidir. Örneğin, karmaşıklık ve uyarlanabilirlik kriterlerinin, daha geniş kavramların kısmi göstergeleri olarak kullanılabileceği savunulmuş; özerklik ve dayanıklılık kriterleriyle aynı düzeyde analiz edilmemesi gerektiği iddia edilmiştir (Keohane, 1969: 863). Diğer yazarlar, Huntington’un bazı kriterlerini, kurumsallaşma düzeylerini belirlemek için gereksiz bulmuşlardır. Örneğin Mary B. Wefling, kurumsallaşmanın bir kriteri olarak karmaşıklığı reddetmiştir. Wefling’in karmaşıklığı kurumsallaşmanın belirleyici bir ölçütü olarak görmemesinin nedeni ise, farklı karmaşıklık seviyelerine sahip sistemlerin kurumsallaşabileceğiyle ilgilidir (Wefling, 1973: 13). Diğer akademisyenler Huntington’un dört boyutlu modelini, neden ve etkileri karıştırdığı iddiasıyla eleştirmişler ve bu nedenle modelin totolojik olduğunu savunmuşlardır (Randall and Sväsand, 2002: 12).

2.4.3. Kurumsallaşma Üzerine İlk Çalışmalar

Huntington'un çizmiş olduğu çerçevenin ardından, birçok akademisyen, sonraki on yıllarda çeşitli kurumsal örgütlerin çalışmalarına kurumsallaşma teorisini uygulamaya başlamışlardır. Bu konudaki artan ilgi, teorik, fakat çoğunlukla ampirik tanımıyla ilgili bir dizi tartışmayı gündeme getirmiştir.

Bununla birlikte, kurumsallaşmanın önemi kabul edilmiş ve tartışılmaya gerek duyulmamıştır. Nitekim bu çerçevede Pennock (1996), Huntington'un "Political Development and Political Decay" çalışmasından sadece bir yıl sonra, siyasi ve devlet yapılarının resmi veya gayri resmi olup olmamasına, yasal yapıya dâhil olup olmamasına bakılmaksızın, bunların kurumsallaşmasının önemli olduğunu söylemiştir. Bu doğrultuda kurumsallaşma sürecinin, politik gelişmenin bir parçası olduğu kadar, fonksiyonel uzmanlaşma ve yapının farklılaşması anlamına geldiğini de belirtmiştir. Sonuç olarak Pennock'a göre, bazı formlar ve prosedürler, bir şeyler yapmanın kabul edilen yolları haline geldiğinde, istikrar ve meşrulaştırma araçları haline gelmişlerdir (Pennock 1966: 418).

Daha sonraları ise siyaset biliminde kurumsallaşmanın fikir babası kabul edilen Huntington'un kriter ve göstergelerinin zayıf yönleri iki farklı yazar grubu ile geliştirilmiştir. Bu kapsamdaki bazı yazarlar, onun orijinal kavramsal çerçevesi ve kriterlerini kabul ederek kullanmışlarken; sadece operasyonel göstergeleri ya daha fazla detaylandırmışlar ya da değiştirmişlerdir (Robins, 1976; Dix, 1992). Bu noktada örnek gösterilebilecek en iyi örnek şüphesiz Robert Dix'tir. Dix, Latin Amerika ülkelerinde siyasal parti sistemi üzerine yaptığı çalışmalarda, Huntington'un kurumsallaşma kriterlerini kullanmış; fakat kriterlerin göstergeleriyle ilgili olarak hem özgün hem de uygulanabilir yeni ölçümlere başvurmuştur. Dix, ampirik, kronolojik yaş, kuşaklar arası yaş, muhalefetten hükümete fonksiyonel rollerdeki değişimi (uyarlanabilirlik) ve Rae'nin Fraksiyonlaşma Endeksi'ni (tutarlılık) kullanmıştır. Aynı zamanda 1960 ve 1980'lerdeki Latin Amerika parti sistemlerinin kurumsallaşma derecesini karşılaştırmak için daha yargısal göstergeleri, kişiselliği bağımlı partileri, örgütsel alt birimlerin çoğaltılmasını (karmaşıklık) ve catch-all (hepsini yakala) partilerin varlığını (özerklik) gösterge olarak kullanmıştır (Dix, 1992).

Diğer yazar grubu da ya Huntington'un orijinal kurumsallaşma kriter ve boyutlarını değiştirmişler ya da kendi orijinal siyasal kurumsallaşma çerçevelerini oluşturmuşlardır. Bu grup adına tanınmış bir eser ise, Nelson Polsby (1968) ve onun yasama organının kurumsallaşması noktasında bir çerçeve sunduğu Amerikan Temsilciler Meclisi üzerine yapmış olduğu çalışması gösterilebilir.

Polsby (1968), "siyasi bir sistemin, güvenilir bir kaynak tahsisi, problem çözme, çatışma çözümü gibi görevleri gerçekleştirmek için önemli boyutta bir nüfus adına uygulanabilir olması için kurumsallaşmış olması gerektiğini savunmuştur (Polsby, 1968: 144). Bu kavramın genel değeri üzerinde anlaşmaya varılmış olmasına rağmen, Polsby, Birleşik Devletler Temsilciler Meclisi üzerine yaptığı çalışmasında Huntington'un kriterlerinden sadece birini (karmaşıklık) içeren oldukça farklı bir çerçeve geliştirirken, yeni kriterler (sınırlar ve evrensel ve otomatik iç karar verme) kullanmıştır.

Polsby burada üç kriter kullanmıştır: *sınır*, *karmaşıklık* ve *evrensel karar verme kuralları*. Polsby kurumsallaşmanın ilk boyutu olan *sınırı* ölçmek için başvurduğu göstergeler ise, "bir organizasyonun nispeten iyi sınırlandırılmış olması, organizasyonun sınır ve çevresinden farklılaşmış olması, başka bir deyişle çevrenin baskısından arındırılmış olması; üyelerinin kolayca tanımlanabilmesi; üyeliğin ise nispeten zor ve liderlerin esas olarak örgüt içerisinde geliyor olması" olarak sıralanmıştır (Polsby, 1968: 145). Polsby'nin ikinci kriteri karmaşıklık iken, bu kriter Huntington'un kriterine oldukça benzemektedir. Organizasyon göreceli olarak karmaşıklık taşınalıdır; diğer bir deyişle, işlevleri bazı düzenli ve açık ilkelerden ayrılmıştır; birimleri tamamen değiştirilebilir değildir ve en azından bazı önemli amaçlar için bölümleri birbirine bağımlıdır. Rollerin belirtildiği bir iş bölümü vardır ve roller performansı ile ilgili yaygın olarak paylaşılan beklentiler vardır. Roller dağıtım tarzı ve roller arasında düzenli dolaşma biçimleri vardır. Polsby için kurumsallaşmanın son kriteri ise evrensel davranış kalıplarıdır ve burada herhangi bir organizasyon kendi iç işlerini yerine getirmek için özel ölçütlerden yararlanmaktan ziyade, evrensel ve isteğe bağlı yöntemlerden ziyade otomatik olarak tercih edilen yöntemleri kullanmaya yönelmektedir. Evrensel kurallara uyulmaktadır ve liyakata dayalı sistemler kayırmacı sistemlerin yerini almaktadır. Kişisel olmayan kodlar bir davranış derecesi olarak kişisel tercihlerle yer değiştirmektedir (Polsby, 1968: 145).

Polsby'nin çalışmasında sonuç olarak Temsilciler Meclisi zaman içinde iç karar verme sürecinde daha sınırlı, daha karmaşık ve daha evrensel ve otomatik karar verme olursa kurumsallaşmış olacaktı. Bu kavramsallaştırma aslında birçok

çalışmaya ilham kaynağı olmuştur. Örneğin, Chaffey (1970) Montana Temsilciler Meclisi ve Wisconsin Meclisi'ni aynı kriterlerden ilham alarak karşılaştırmalı analizinde kullanmıştır. Canon (1989) ise, bu metodu Birleşik Devletler Kongresi'ndeki liderlik çalışmalarına uygulamıştır. Leonardi, Nanetti ve Pasquino (1978: 162) gibi isimler ise, İtalyan parlamentosunun kurumsallaşmasını oldukça farklı terimlerle analiz ederken buradan ilham almışlardır: (1) Temsili Meclis'in, siyasi partiler, bürokrasi, devlet iktisadi teşebbüsleri ve çıkar grupları gibi diğer siyasi güçler karşısında kamu politikasının formülasyonunda özerk olması; (2) Parlamentonun iç karar alma kuralları üzerinde fikir birliğinin varlığı gibi.

İkinci yazar grubu için diğer bir örnek de kurumsallaşma kavramını kollektif bir karar alma organına uygulamaya çalışan Robert Keohane'dir. Neo-liberal kurumsalcılığın en önemli isimlerinden biri olan Keohane (1969), ulusal düzeyden uluslararası siyasi organizasyonlara geçiş yaparak Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nu analiz birimi olarak almış ve onun kurumsallaşması üzerine odaklanmıştır. Kurumsallaşmayı "bir uluslararası organizasyonun farklılaşmış, dayanıklı ve özerk hale geldiği süreç" olarak tanımlayan Keohane, kurumsallaşma kriterlerini *özerklik*, *farklılaşma* ve *dayanıklılık* gibi bir dizi yeni siyasi kriterleri geliştirerek saptamıştır. Keohane'e göre, üç temel boyut da örgüt ve çevresi arasındaki ilişkilerle ilgilidir. Bu kapsamda farklılaşma, organizasyonun "çevre ile arasındaki örgütsel farklılıkları" iken, dayanıklılık ve özerklik ise örgütsel kabiliyetler ve çevresel baskılar arasındaki etkileşimleri yansıtmaktadır (Keohane, 1969: 862).

Keohane'e göre özerklik, örgütün normları ve davranış kalıplarının politik sürecin sonuçlarını önemli ölçüde etkilediği anlamına gelmektedir (Keohane, 1969: 861-862). Keohane, kurumun çevre baskılarına dayanma ve bağımsız kararlar verme yeteneğini gösteren özerklik kriterinin, kurumsallaşmanın bileşenleri olarak belirlediği üç değişkenin en önemli ve en karmaşık olanı olduğunu düşünmektedir (Keohane, 1969: 866). Bu doğrultuda Keohane, Huntington'un özerklik göstergelerinin bir kısmını kabul ederek ve aşağıdaki göstergeleri de analizine eklemiştir: (1) örgütsel normların ve değerlerin

ayırddedici özelliği; (2) personel kontrolü; (3) malzeme kaynaklarının kontrolü; ve (4) örgütsel normların siyasi sürece etkisi.

Keohane için farklılaşma, çevreden örgütsel farklılığın gelişimine ya da S. N. Eisenstadt'ın belirttiği gibi "belirli kollektivitelerin ve rollerin geliştirilmesi" anlamına gelir. Kurumsallaşma bileşenlerinin ampirik bir araştırma için bir miktar değer elde etme nedeniyle bazı ayrı operasyonel göstergelerle birlikte olması gerektiği argümanı dikkate alındığında, Keohane'nin farklılaşma kriterlerinin gereksiz görüldüğünü iddia edenler olmuştur. Nitekim "personel deneyimi ve teşviklerin organizasyonun kendi içerisinde gerçekleşmesi" göstergeleri, "deneyim analizi ve teşvik modelleri" gibi göstergeler özerklik kriterinin personel kontrolleri göstergeleriyle tamamen aynıdır (Keohane, 1969: 859-896).

Keohane için, kurumsallaşmanın üçüncü bileşeni ise, "bir organizasyonun zamana karşı varlığını sürdürebilme eğilimi" anlamına gelen dayanıklılıktır. Özerklik kriterini ölçmek için gerekli olan göstergeler konusunda da (1) kabul düzeyi: üye sayısı, hükümetin örgüte destek verme isteği vb.; (2) basit uyarlanabilirlik: Huntington'un kronolojik yaşı, kuşağı yaşı ve prensip işlevlerindeki değişim; ve (3) kesin göstergelerin sunulmadığı "sistem istikrarı" teklif edilmiştir (Keohane, 1969: 862).

Bu ilk dalga bağlamında, Janda (1970) ve Welfling (1973), ilk parti ve parti sistem kurumsallaşması modellerinin geliştirmelerinden dolayı dikkat çekmektedir. Janda'nın çalışmasında kurumsallaşmanın bireysel yönü (siyasi partiler) üzerinde durulmuştur. Janda, genel olarak Huntington'un kurumsallaşma tanımını hem değer infüzyonu hem de istikrarı gerektiren bir süreç olarak reddetmemiştir. Ancak Janda, bir partinin diğer gruplardan bağımsız olmamasına rağmen (Huntington'un özerkliği), kurumsallaşmış olabileceğine inandığı için kurumsallaşmanın ölçümü için gerekli kriterleri kabul etmemiştir (Janda, 1970: 19). Ona göre, kurumsallaşmış bir parti, partinin o anki liderlerinden özerk bir toplumsal örgüt olarak var olması için halkın zihninde yerleşmiş olması gereken bir partidir. Bu doğrultuda bu organizasyon da, kendisiyle özdeşleşenler tarafından değer verilen tekrar eden davranış biçimleri sergilemek zorundadır. Bu kapasite, altı değişkene göre ölçülebilir: başlangıç yılı, isim değişikliklerinin

sıklığı, örgütsel süreksizlik (bölünme ve birleşmelerin sayısına göre ölçülür); liderlik rekabeti (ulusal düzeyde meşru parti liderliğinin belirgin bir şekilde tanımlanıp düzenlenmediği ve zaman içindeki zirvedeki lider konumundaki personelin değişip değişmediği); yasama istikrarsızlığı (zaman içinde kazanılan koltukların oranındaki dalgalanmalarla ölçülür); ve seçim istikrarsızlığı (siyasi partilerin seçimlerde istikrarlı rakipler olup olmadığı ile ölçülür) (Janda, 1970: 19).

Janda'nın yaklaşımı, birkaç yıl sonra Cotter ve Bibby (1980) tarafından değişikliğe uğratılmıştır. Cotter ve Bibby için bir ulusal parti sisteminin kurumsallaşması, parti başkanlarının ulusal komite üyelerinin ve personelin değişen rollerini, personel sürekliliğinin geliştirilmesini, programlı faaliyetin ve işbölümünün hazırlanmasını, düzenli finansmanın geliştirilmesini ve kuralların hazırlanmasını içeren bir süreç olarak tanımlanmıştır (Cotter ve Bibby, 1980: 2).

Buna karşılık Welfling'in (1973) araştırması, Afrika'daki parti sistemlerinin incelenmesine odaklanan ilk çalışmaydı. Welfling, kurumsallaşmayı kavramsallaştırmaya ve bunun işlevselleştirilebilen boyutlarını meşrulaştırmaya çok fazla önem verdiği için, bu ilk çalışmalar dalgasının en ilginç modelidir. Birincisi, kurumlaşmayı "toplumsal kurumları tanımlama, yaratma, geliştirme, sürdürme" ve toplumsal özelliklerin kapsamı ya da derecesini her aşamada kristalize etme süreci olarak tanımlamasının temelini oluşturan genel bir sistem perspektifi belirlemektedir (Welfling, 1973: 11). İkincisi, onun tanımı, organizasyonlar ve prosedürlerle ilgili olan Huntington kurumsallaşmasının aksine, siyasal kurumlara vurgu yapıyor. Üçüncüsü, Afrika bağlamındaki partilerin kurumsallaşmasına odaklanırken, bireysel partiler ve parti sistemleri arasında açık bir ayırım yapıyor; çünkü bireysel örgütler olarak siyasi partiler kurumsallaşabilir, ancak bu durum parti sisteminde bu partilerin çalışmasını sağlamayabilir (Welfling, 1973: 17). Dahası, kurumsallaşmış bir parti sisteminin dört boyutunu belirtmiştir: istikrar, uyarlanabilirlik, sınırlar ve geniş faaliyet alanı.

Kurumların mutlaka istikrarlı ve düzenli etkileşim kalıpları vasıtasıyla karakterize edilen yapı tarafından karakterize oldukları göz önüne alındığında, istikrar ve uyarlanabilirlik gereklidir ve herhangi bir sosyal kurumun tamamlayıcı

yönüdür. Sınır ile ilgili olarak, Huntington'un özerklik kavramının yerini alması önerilir: ikincisi, sistemin çevredeki birimlerinden bağımsız olduğu kapalılığı ifade ederken; birincisi, sistemin tasviri ve tanımı anlamına gelir. Sınırlar geçirgendir ve çevre ile önemli etkileşime ve bağımlılığa izin verir. Son olarak, faaliyet alanı kurumsallaşmanın çevre üzerindeki etkilerini veya sonuçlarını ifade eder. Hem Janda hem de Welfling modellerinin önemi, partilerin ve parti sistemlerinin ayrı varlık olarak karşılaştırmalı analizi için somut göstergeler geliştirmek için yapılan çabayla ilgilidir. Bu göstergelerden bazıları daha yeni çalışmalara (örneğin, bağımsız adayların ve seçim istikrarsızlığı, bölünmeler ve birleşmeler koltukları) yönelik olarak kullanılmıştır.

2.4.4. Kurumsallaşma Üzerine Alternatif Tartışmalar

Kurumsallaşmada birinci dalga, Huntington'un kurumsallaşma kuramının etkilerini ve sınırlamalarını tartışan önemli teorik katkılarla da hatırlanmaktadır. Kesselman'ın(1970) “Over-institutionalization and Political Constraint: The Case of France”, Ben-Dor'un (1975) “Institutionalization and Political Development: A Conceptual Theoretical Analysis”, Brown'ın (1977) “Dilemmas of Institutionalization”, ve Groth'un (1979) “The Institutional Myth: Huntington's Order Revisited” adlı çalışmalarının tamamı kurumsallaşma şemsiyesi altında neler olup bittiğine dair anlayışımızı derinleştirmede enstrümantal bir araç olarak karşımızda durmaktadır.

Kesselman'ın (1970) temel katkısı, Huntington'un mobilizasyon (sosyal ve ekonomik) ile gelişme (artan katılımı barındıracak, kanalize edecek ve içerecek politik kurumların gelişimi) arasındaki oranların gözden geçirilmesi ile ilgili olmuştur ve burada kurumsallaşmanın dördüncü bir varyantını eklemiştir: *aşırı kurumsallaşma*. Huntington, mobilizasyon ve gelişme arasındaki etkileşimden üç olası çıktı öngörüyordu. Birincisi, geleneksel toplumlarda görülebilecek, hiçbir katılım ya da gelişmenin gerçekleşmediği ve kurumların özerk ya da uyarlanabilir olmayan durumları içermiştir: *kurumsallaşamama*. İkinci olarak, sosyal ve ekonomik mobilizasyonun aşırılığı ile siyasal gelişmenin mobilizasyona cevap veremediği, onun tarafından aşıldığı durumları içermiştir: *yetersiz kurumsallaşma*. Burada kurumsallaşma sürecinin çökmesi ve siyasi alanın siyaset-dışı kurumlar

(ordu gibi sosyal güçler) tarafından ele geçirilmesinden dolayı siyasal düzenin erozyona uğrama durumu mevcuttur. Ayrıca geçiş politikalarında olduğu gibi bu senaryoda, kurumlar özerktir, ancak uyarlanabilir değillerdir. Son olarak, siyasal gelişmenin artan katılımı yeterince barındırabildiği, böylece kurumsallaşmanın tatmin edici olduğu ve ayrıca siyasal kurumların hem özerk hem de uyarlanabilir olduğu durumları içeren *yeterli kurumsallaşma* bulunmaktadır. Bu doğrultuda Kesselman'ın önerdiği dördüncü senaryo, aşırı kurumsallaşma, yetersiz kurumsallaşmadan farklıdır. Çünkü kurumların dağınıklığını ifade eden aşırı kurumsallaşma durumunda, kurumlar o kadar güçlüdür ve katılımı o kadar başarılı bir şekilde entegre eder ki bu sefer de değişimin boğulma durumu ortaya çıkmaktadır (Kesselman, 1970: 26).

Ben-Dor (1975) ise, Huntington'un kavramsallaştırmasıyla ilgili ana teorik ve metodolojik sorunları altı noktada özetlemektedir. Kurumsallaşmanın herhangi bir tanımı ya da ölçümünü önermese de, kurumsallaşma kavramını siyasi örgütlerin çalışmalarına uygulamak isteyen herkes için son derece yararlı olan bu kavram üzerinde ciddi bir inceleme yapmaktadır. Tanımladığı ilk sorun, kurumlar ve organizasyonlar arasında net bir ayrım yapılmamasıdır (Ben-Dor, 1975: 311). İkinci problem, Huntington'un "örgütlerin ve usullerin değer ve istikrar kazanma süreci" olarak kurumsallaşma tanımının hem tutumsal hem de yapısal bir boyutu kapsadığı gerçeğiyle ilgili olmuştur. Örgütlerin *istikrarı*, belirli bir değişken tarafından açıklanabilen yapısal bir özellik iken, *değer kazanma* prosedürlerinin, belirgin bir davranışsal süreç olarak görülmesi ona göre sorunludur. Buradan belirli bir kurumun istikrarlı olması durumunun, sadece kurumun üyeleri tarafından değil aynı zamanda ilgili dış çevre tarafından) değerlendirilmesi gerektiği ve bunun tersinin de geçerli olabileceği iması çıkabilir. Yani Ben-Dor'a göre istikrar ve değer sahibi olma çelişkili olabilir (Ben-Dor, 1975: 311-312).

Ben-Dor'a göre modernleşmenin meydan okumaları, organizasyonların değerlendirilmesi için organizasyonun istikrarını tehdit eden yenilikler de dâhil olmak üzere büyük yenilikleri getirmek üzere kullanılabilir. Bu anlamda eğer sürekli yenilik gerçekten de modernleşmeyi karakterize ediyorsa, değerlendirilen

organizasyonlar gerçekten de istikrarı için tehlike anlamına gelebilirken, istikrar kurumun artık değerlenmeyeceği anlamına gelebilir (Ben-Dor, 1975: 313).

Üçüncü sorun, farklı analiz seviyeleri arasındaki etkileşimdir. Huntington'un kurumsallaşma kriterleri bu şekilde politik sistem için olduğu gibi, aynı zamanda politik organizasyon ve prosedürler için de geçerlidir ve bu bir mikro-makro ikiliğini göstermektedir (Ben-Dor, 1975: 315). Dördüncü sorun, onun dört kurumsallaşma ölçütü arasında olası bir uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır: Organizasyonlar uyum sağlayamamış olabilir, ancak aynı zamanda özerkliklerini de artırabilir; ve yine özerkliğe sahip olmayabilirler, ancak iyi bir karmaşıklık ve benzeri şeyler geliştirebilirler. Bazen dört kriter birlikte var olabilir, bazen bu bütünlük ortaya çıkmayabilir. Beşinci sorun, kurumların değerli olma biçimlerini tanımlamamasıyken; son olarak altıncı problem ise, kurumsallaşmanın farklı sonuçlarını, yani asimetrik kurumsallaşma ve aşırı kurumsallaşmayı ihmal etmesidir.

Ben-Dor (1975), Kesselman'dan (1970) biraz farklı olarak, aşırı kurumsallaşmanın, katılımın kurumsal gelişme nedeniyle susturulduğu veya kurumların sosyo-ekonomik modernizasyon öncesinde inşa edildiği (ve güçlendirildiği) bağlamlarda ortaya çıkabileceğini söylemektedir. Bu nedenle, aşırı kurumsallaşma, sosyal sistemlerin daha değer temelli olabilmesine rağmen, siyasal sistemin sosyal sistemlere oranla güçlü olduğu tuhaf bir simetri ortaya çıkarabilir (Ben-Dor, 1975: 319). Hatta aşırı kurumsallaşma, asimetrik kurumsallaşmaya da yol açabilir. Bu, kurumsallaşmanın makro düzeyde güçlü ve mikro seviyede zayıf olabileceği veya bunun tersinin olabileceği anlamına gelmektedir. Ya da dört kriterden ikisi ya da birinde güçlü olurken, diğerlerinde zayıf olabileceği anlamına gelebilmektedir. Kurumsallaşmanın bireysel ve sistemik yüzü arasındaki etkileşime odaklanan Brown (1977), aşırı kurumsallaşmanın, kendiliğindenlik ve istikrar arasında bir denge kurması gerektiren birey ile kurum arasında yapısal ikilemlerden kaynaklanabileceğini belirtmiştir. Bu iki kutup arasındaki dengeye ne ölçüde ulaşıldığına bağlı olarak, iki senaryo ortaya çıkabilir: aşırı durumda toplum, bireye baskı uygulayan ve onu ayaklanmasına neden olan aşırı kurumsallaşma ile ya da onu psikolojik kargaşa ve

kültürel kaos durumuna düşüren kurumsal yapıların parçalanmasıyla karakterize edilebilir (Brown, 1977: 141).

Bütün örnekler arasında, Groth (1979: 204) Huntington'un önerisine en eleştirel yaklaşımdır. Kurumsallaşma yönündeki Weberian yaklaşımı savunan Groth, Huntington'ın tezindeki beş problemi tartışmıştır. Birincisi, organizasyonu ve kurumsallaşmayı birbirine bağlayan tanım belirsizdir, çünkü onu ölçen farklı göstergeler oldukça keyfidir ve kesin, hatta kabaca hesaplanabilir biçimde birbirleriyle ilişkili değildir (Groth, 1979: 205). İkincisi, örgütsel özelliklerden elde edilen ahlaki çıkarımlar - daha karmaşık, özerk, uyarlanabilir ve dayanıklı - bir topluma daha güçlü ya da daha zayıf bir başkanlık ile daha iyi hizmet edilip edemeyeceği konusunda önemli sorular ortaya atmaktadır. Daha güçlü ya da zayıf bir yasama organı ya da gücün daha çok ya da az merkezileşmesi mi gerektiği üzerine tartışmıştır (Groth, 1979: 210). Üçüncüsü, gelişmiş ve gelişmemiş ulus-devletler arasındaki siyasetin dikotomik olarak ayrılması, bu iki grupta gerçekleşen süreç çeşitliliğini azaltmaktadır (Groth, 1979: 210). Dördüncüsü, siyasi organizasyon ve siyasi kurumsallaşma arasındaki bağlantı, kurumsallaşmaya teşebbüs eden ve başarısız olan partiler ve sosyal hareketler gibi çeşitli organizasyonların ampirik kanıtları karşısında yetersizdir (Groth, 1979: 226). Son olarak, kurumsallaşma teorisi, güç ve düzen ile ilgili olasılıkları hesaba katmaz: Özellikle liderlerin özellikleri, siyasal sınıfın ve halkın erdem ve kusurları, herhangi bir kurumsal araçla siyasi denklemin dışında bırakılamaz (Groth, 1979: 233). Aşağıda karşılaştırmalı olarak ele alınan kurumsallaşma kriterlerinin isimlere göre sıralaması tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: Temel Kurumsallaşma Kriterleri

İsimler & Kurumsallaşma	Uyum	Karmaşıklık	Özerklik	Tutarlılık	Sınır	Uygulama	Dayanıklılık	İstikrar	Faaliyet Alanı	Sistemlilik	Köken	Meşruiyet	Örgüt	İnfizyonu	Somutlaşma
Huntington	X	X	X	X											
Polsby		X				X	X								
Keohane			X				X	X							

Welpling	X				X				X	X						
Panebianco			X								X					
Mainwaring & Scully									X			X	X	X		
Randall & Swasand			X								X				X	X
Basedeu & Stroh			X	X								X	X			

2.5. Siyasal Parti Kurumsallaşması

2.5.1. Siyasal Parti Kurumsallaşması Nedir?

Kurumsallaşma denilince günümüzde ilk akla gelen siyasal kurum, siyasal partilerdir. Siyasal partilerin kurumsallaşma konusunda anayasaları bile geride bırakması çoğu defa temel-tuğla-harç analogisi ile ifade edilmeye çalışılmıştır. Öyle ki anayasalar toplumların temelleri olabilir, ancak sadece evin parçalanmamasını sağlamada oldukça katkı sağlayabilirler. Siyasi partiler ise, tüm yapıyı destekleyen tuğla ve harçtır. Temellerin duvarların nerede olacağını belirleyebileceği halde, tuğla kalitesizse duvarları ayakta tutamazlar. Hal böyle olunca bir toplumda düzen, istikrar ve demokratik gelişme konularında en ön sırada ele alınan siyasal kurum, partiler haline gelmiştir. Literatür de siyasal partilerin organizasyonlarından toplumsal kökenlerine ve sosyo-politik işlevlerinden kurumsallaşmasına doğru ilerlemiştir. Ancak burada önemli olan öngörülebilir ve tahmin edilebilir demokratik bir düzenin sağlanması adına siyasal partilerin işlevleri kapsamına giren tartışmalardır.

Siyaset bilimciler arasında, demokratik düzenin iyi çalışması için gerekli olan en önemli lokomotifin partiler olduğu konusunda çok az itiraz bulunmaktadır (Dahl 1982, Klingemann, Hofferbert and Budge 1994, Lipset 2000, Schattschneider 1942). Bu durum ilk olarak demokrasiler için özerk sivil organizasyonların varlığının bir ön gereklilik olarak vurgulanmasıyla ilgilidir (Dahl, 1989). Özellikle Soğuk Savaşın ardından, sivil toplum örgütlerinin

demokratik süreçleri ilerletmede oynadığı role büyük bir ilgi gösterilmiştir. Sivil topluma yönelik bu vurgu, siyasi partilerin demokratik süreçlerle ilgi düzeyinde algılanan bir gerilemeye karşılık gelmiştir (Bartolini, 1998: 520; Diamond & Gunther, 2001: 3). Bu durum belki siyaset biliminde parti tartışmalarının ilk gerileyişi olarak not edilebilir. Ancak daha sonra fark edilmiştir ki, sivil toplumun vazgeçilemez rolü göz ardı edilemez iken, sivil toplum örgütleri hükümette halkın temsilciliğinin yerini alamamıştır (Montero and Gunther, 2003). Bu noktada siyasi partilerin önemi bir kez daha anlaşılmıştır. Nitekim demokrasiyi ilerletmede partilerin vazgeçilmez rolünü vurgulayan Doherty, gelişmekte olan ülkelerin yaşadıkları siyasi istikrarsızlıkların altında siyasi parti zayıflığının yattığını belirlemiştir.(Doherty, 2001:29). Aynı istikrarsızlık durumunun, Aldrich ve Gunther gibi akademisyenler tarafından partilerin zayıf olduğu ya da partinin bulunmadığı durumlarda etkili politikalar oluşturmada başarısızlığa neden olduğu saptanmıştır (Aldrich, 1995; Gunther 2003). Bu şekilde kargaşa ve mobilizasyonun karşısına düzen ve demokrasi adına siyasal partileri çıkarmak bugün bile kabul gören en önemli tartışmalardan olagelmıştır.

Sivil toplumdan daha başka bir organizasyona karşılık gelen siyasal partiler, kargaşa önleyici ve düzen sağlayıcı yanlarının yanında, demokratik konsolidasyon için de önem arz etmektedir. Her şeyden önce demokratik konsolidasyonu tanımlamak gerekirse, konsolide bir demokrasi ile kurum, kural ve düzenli teşvik ve caydırıcı unsurların karmaşık bir sistemi olarak demokrasinin “kasabadaki tek oyun” olarak davranışsal, tutumsal ve anayasal bir ifade haline geldiği bir siyasi rejim kastedilmektedir (Randall and Svasand, 2002). Demokrasi, oyunun kendisine karşılık geliyorsa, içerisinde oyuncuların en önde geleni de doğal olarak siyasal partilerdir. İşte bu doğrultuda oyunun (demokrasi) sürdürülebilirliği ve devamlılığı adına oyuncuların (partiler) nitelik, özellik ve işlevleri her zaman büyük önem arz etmiştir. Yani demokratik gelişme ve konsolidasyon süreçlerinde partilerin nasıl bir rol oynayıp nasıl bir katkı sağlayacağı literatürde büyük bir ilgiyle ele alınmıştır.

Partilerin demokratik konsolidasyon sürecine katkılarına baktığımızda, dünya çapında demokratikleşme ile ilgili geniş literatürde, aslında bu katkıya

açıklık getirmek isteyen kapsamlı bir yazı birikimi yoktur denilebilir. Partilerin demokratik geçişte çok önemli bir rol oynayabileceği konusunda yaygın bir varsayım bulunmaktadır. Lakin demokratikleşme sürecinde bile partilerle ilgili daha çok onların genel bağlamdaki özellikleri üzerinden işlevleri tartışılmıştır. Bu açıdan Blondel'in (1990) dediği gibi, partilerin daha çok üç düzeyde, yani sosyal seviye, siyasal seviye ve halkın gündelik hayatı seviyesinde faaliyet gösterdiği ifade edilmiş olsa da işlevleri daha net bir şekilde şöyle sıralanabilir:

-Siyasal Düşünce Yapımı İşlevi: Sosyal çıkarları eklemler ve örgütlerler. Partiler, toplumsal gruplaşmaların kamuya yönelik beklenti ve taleplerini politik sisteme iletir, bu da siyasal düşünce yapımının temelidir.

-Seçme İşlevi: Politik personel örgütleyip, eğitip, istihdam ederler ve gelecek kuşaklar için politikacılar yetiştirirler. Yani bireyler seçerler ve seçimlerde aday olarak sunarlar ve bu da partilerin seçme fonksiyonuna karşılık gelir.

- Entegrasyon İşlevi: siyasal programlar geliştirirler. Partiler çeşitli çıkarları genel bir siyasi projeye entegre eder ve onu çoğunluğun rızasını almak ve desteklenmek için kampanya yürüttükleri bir siyasi programa dönüştürürler.

-Sosyalleşme ve Katılım İşlevi: Siyasi sosyalleşmeyi ve vatandaşların katılımını teşvik ederler. Partiler vatandaşlar ve siyasi sistem arasında bir bağ oluştururlar, bu da bireylerin ve gruplaşmaların siyasal katılımının başarı şansını mümkün kılar.

-İktidar İşlevi: Partiler yönetimi organize ederler ve seçimlere siyasi talepleri karşılamak için girerler. Böylece normal olarak parti demokrasilerinde devlet makamlarının önemli bir kısmı siyasi partilerden oluşmaktadır.

-Meşruiyet İşlevi: Siyasal sistemin meşruluğuna katkıda bulunurlar. Partiler vatandaşlar, sosyal gruplar ve siyasi sistem arasındaki bağlantıyı kurarken vatandaşların bilincinde ve toplumsal güçlerde siyasi düzeni sağlamaya katkıda bulunurlar (Hofmeister ve Grabow, 2011: 16-18).

Siyasal partilerin demokrasilerdeki temel işlevleri bu şekilde temsil, katılım, entegrasyon, organizasyon ve yönetim gibi rollerle ilgili olduğu

düşünülmekteyken, gelişmekte olan demokrasilerde ise aynı işlevlerin yanında çatışmanın çözümü, hesap verebilirlik ve rejimin meşruiyeti gibi işlevler de eklenebilmektedir (Reilly ve Nordlund, 2008: 3-25). Ancak siyasi partilerin tüm bu genel işlevlerinin yanında kurumsalcılık literatürü açısından ihmal edilmemesi gereken en temel işlevleri ise, öngörülebilir ve tahmin edilebilir bir siyasal sistem için partilerin kendi organizasyonlarından seçmenlere ve devlet yönetiminden uygulamaya konulacak politikalara kadar tüm aktör ve bileşenlerin istikrarlı davranış ve tutum kalıplarına göre hareket etmelerini sağlamalarıdır. Bu açıdan vatandaşların, siyasal kurumların, fikirlerin ve politikaların istikrarlı bir süreç içerisinde ilerlemesi de istikrarlı siyasal partileri gerekli kılmaktadır.

Görüldüğü üzere, siyasi literatürde demokratik yönetişimin teşvikinde siyasi partilerin vazgeçilmezliği konusunda neredeyse oybirliği söz konusudur. Ancak gelişmiş demokrasilerdeki bu genel tanımaya rağmen, son yıllarda partilerde bir düşüş olduğuna dair genel bir algı bulunmaktadır (Katz et al, 1992; Mair, 1994; Scarrow, 2000; Dalton, 2005; Whitley, 2009). Bu olguyu çevreleyen argümanlar, zenginliklerinde önemli derecede artış olan siyasi partilere olan güvensizlik, post-materyal kültürün ortaya çıkması ve medya aracılığıyla doğrudan kitlelere ulaşabilen parti liderlerinin parti örgütünün önemini azaltmasına kadar çeşitlilik göstermektedir. Hatta eski görev ve işlevlerini yerine getiremeyen partilerin yerini sosyal hareketlerin doldurmaya başladığı bile yoğun bir şekilde tartışılmıştır. Tüm bu tartışmalar partilerin çöküşü üzerine gelişen literatürün içerisinde yer almıştır. Ancak ne sosyal hareketlerin ne de başka kurumsal ya da sosyolojik bileşenlerin siyasal partilerin yerini alamayacağı bugünlerde siyasal partilerin öneminin yeniden anlaşılmasıyla bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu ortaya çıkış da bizi kurumsallaşma çalışmalarına doğru götürecektir.

Siyasal partilerin yukarıda saydığımız işlev, özellik ve niteliklerini yerine getirmeleri için ve demokratik yönetişimde onlardan ihtiyaç duyulan katkıyı sunabilmeleri için sahip olmaları gereken şey parti siyaseti tartışmalarında tek bir şekilde ifade edilmeye başlanmıştır: Siyasal parti kurumsallaşması. Parti kurumsallaşması tartışmaları daha önce Huntington aracılığıyla istikrar ve düzenin sağlanması adına dile getirilmiş olsa da, literatürün devamında partiler önemli

görülmesine rağmen demokratik konsolidasyonun gerçekleşmesi için parti sisteminin kurumsallaşması gerektiği yönüne kaymıştır. Her ne kadar biz bu çalışmada ikisinin de ayrı ayrı önemli olduğunu iddia edecek olsak da, parti kurumsallaşmasının daha önemli olduğu iddiası, kurumsallaştığı zaman siyasi partilerin demokratik konsolidasyona daha fazla katkıda bulunabilecekleri fikrine atfedilebilir (Diamond, 1989; Dix, 1992; Rueshemeyer, 1992; Mainwaring ve Scully, 1995; Randall ve Svasand, 2003; Basedau ve Stroh, 2008). Schattschneider'in (1942: 1) partiler demokrasi açısından “düşünülemez tasarruf” olduğu yönündeki aksiyomu göz önüne alındığında, kurumsallaşamamış siyasal partilerin mevcudiyetiyle demokrasinin nasıl konsolide olacağının bir tür tahayyül edilememiş olmasının haklılığı daha iyi anlaşılacaktır (Basedau ve Stroh, 2008: 5-6).

Kurumsallaşmanın önemiyle ilgili tartışmalara bakacak olursak, örneğin Key'in (1964: 200) çok eski tarihlerde dile getirdikleri, Kuenzi and Lambright'ın (Kuenzi and Lambright, 2001: 438) yakın zamanda yeniden hatırlattıkları, yönetimin değişimini sağlamanın bir aracı olarak parti rekabeti parti kurumsallaşmasını ima etmektedir. Yine Bratton'un (1999: 550) yeni demokrasilerdeki kitle politikalarının, vatandaşla devlet arasında bağlantı kuran politik kurumların varlığı sayesinde, diğer faktörlere göre daha güçlü şekillendiğini iddia etmesi mobilizasyona karşı parti kurumsallaşmasının önemini gözler önüne sermektedir. Basedau and Stroh'un savunduğu gibi, daha kurumsal hale gelmiş partilerin, fonksiyonel görevleri bakımından daha az kurumsallaşmış partilerden daha olumlu davranışlar sergilemesi de mantık açısından normal görülmektedir (Basedau and Stroh, 2008: 6). Bu doğrultuda demokratik süreç içindeki güvenin güçlendirilmesi için, devleti ve vatandaşları birbirine bağlayan kilit siyasi kurumların ömrünü uzatıp garanti altına almak için bir gereksinim olduğunun savunulması parti kurumsallaşmasının gerekliliğinin de ifadede kurumsallaştığını doğrulamaktadır.

Bütün bu tartışmaların akabinde bir siyasal parti için kurumsallaşmanın önemi ortadayken, bunu sadece bir yargı ve gereklilik olarak belirtmek yeterli olmayacaktır. Bu doğrultuda parti kurumsallaşması da belli boyut, kriter ve

göstergelerle ifade edilmeye çalışılmış ve bunlar büyük bir çeşitlilik arz etmiştir. Kimi analistlere göre kurumsallaşmanın tek bir boyuttan ibaret olması yeterliydi. Kimi analistlere göre ise kurumsallaşma çok boyutlu bir kavram olarak açıklanmalıydı. Şimdi bu farklı açıklamaları daha detaylı inceleyelim.

2.5.2. Tek Boyutlu Bir Kavram Olarak Siyasal Parti Kurumsallaşması

Çoğu bilim adamı, Huntington'ın kurumsallaşmanın boyutlarını önermek ve onları faaliyete geçirmek gibi özgün olan yaklaşımı izlemeyi tercih etmişlerdir. Bu noktada bazıları için, parti kurumsallaşması kavramı tek boyutlu bir kavram olarak ele alınmışken; bazıları için ise çok boyutlu bir kavram olarak ele alınmıştır. Yani bazı kurumsalcılar için parti kurumsallaşmasının birden çok göstergesi olabilecekken, bu göstergeler tek bir kriterin bünyesinde toplanmaktaydı. Bazıları için ise birden fazla kriter üzerinden parti kurumsallaşması ölçülebilirdi. Bu noktada ilk olarak kavrama tek boyutlu yaklaşanları ele alarak başlamak gerekiyorsa, akıllara hemen Janda ve Rose ve Mackie'nin çalışmaları gelmektedir. Janda için bir parti sadece "kamuoyunda onaylandığında" (Janda, 1980: 19) kurumsallaşırken, Rose ve Mackie (1988) için ise seçim sürekliliği (yani üçten fazla ulusal seçimde ayakta kalabilme) iddia edilen bu tek boyutu oluşturmaktadır.

İlk olarak Rose ve Mackie'nin iddialarından başlayacak olursak, onların parti kurumsallaşması anlayışı tek boyutludur. Onlara göre kurumsallaşma, belli bir süre zarfındaki istikrar ve halk tarafından bu süreçteki kabul edilmeye ilgilidir. Bu kapsamda onlara göre, bir siyasi parti devamlılıktan önce var olmak zorundadır. Yani ilk olarak ortaya çıkan yeni grubun, post-materialist, popülist, etnik ya da yerleşmiş bir partiyi tamamlayan ideolojik bir eylem grubu olsun ya da olmasın öncelikle var olabilmesi esastır. Bu açıdan bir parti örgütünün kurulması uzun yıllara dayanan siyasi faaliyet sürecinde yalnızca zamanda bir noktayken, önemli olan kuruluş öncesine dayanan deneyim kökleridir. Örneğin 19 Aralık 1900'da Londra'da kurulan İngiliz İşçi Partisi'nin kuruluş toplantısı, adayların parlamentoda bir sınıf olarak ve emek temsilcileri olarak mücadele

verdikleri en az on beş yıllık seçim öncesi bir geçmişe dayanmaktaydı. Yani 1918'de bugünkü kurumsallaşmış olan İşçi Partisi kurulmadan önce neredeyse yirmi yıllık deneyime sahipti (Rose ve Mackie, 1988: 536).

Rose ve Mackie'ye göre, bu çerçevede kurumsallaşmak için, yani tanınmış ve onaylanmış bir siyasi parti olarak tanınmayı hak etmek için, bir grup siyasetçi üç şey yapmalıydı. (1) ülke çapında yapılan seçimlerle mücadele etmek için tüm yerel bölgelerde bir organizasyon oluşturmak; (2) ulusal seçimlerle mücadele etmek için aday göstermek; ve (3) ard arda organize edilen seçimlerde aday göstermeye devam etmek. Bu kapsamda sadece bir seçimde aday gösterecek bir parti, kurumsallaşmış değil, kısa ömürlüdür; aday göstermeyen bir grup baskı grubudur; ve tüm yerel bölgelerle bağlantılı olmayan birinin bireysel bir kişiliği desteklemesi muhtemeldir. Bu doğrultuda Rose ve Mackie'ye göre, kurumsallaşmaya çalışan, başarısız olan ve kurumsallaşmış partileri ayırmamız gerekmektedir (Rose ve Mackie, 1988: 536-537).

Rose ve Mackie kurumsallaşmayı saptama metodu olarak, partilerin kurumsallaşmaya başlamış olup olmadıklarını ve ne kadar geçici olduklarını test etmek için rekabetçi serbest seçimleri merkeze alan ülkeleri temel almışlardır. Burada analiz evreninde on dokuzun Batılı ülke (Avustralya, Avusturya, Belçika, Kanada, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Almanya, İzlanda, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç, İsviçre, Birleşik Krallık ve Birleşik Devletler) ele alınmıştır. Bütün bu ülkelerde, Birinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ve on dokuzuncu yüzyıldan bu yana on iki ülkede rekabetçi ülke seçimleri yapıldığı görülebilmektedir. Burada ulusal anlamda ilk organize edilen seçimlerden bugüne sonuçlar üzerinden partilerin kurumsallaşmasına bakılmıştır (Rose ve Mackie, 1988: 536-537).

Rose ve Mackie bu analizde, kurumsallaşmış bir partinin seçimden seçime devam etmesi gerektiği ve operasyonel olarak bir partinin üçten fazla ulusal seçimde ayakta kalması halinde kurumsallaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Onlara göre, birçok ülkedeki seçim rekabetini yüzyıllar boyunca gözden geçirmek, partilerin kurumsallaştığı koşullar hakkında hipotezleri test etmek için çok önemli bir veri tabanı oluşturmaktadır. Kurumsallaşmayı başaramayan bir grup, onların

nazarında, kurulu bir siyasi parti değil, geçici bir parti niteliğindedir. Onlar araştırmalarının kapsadığı toplam 369 partinin, kurumsallaşma kapasitesi açısından değerlendirilebileceğini iddia etmişlerdir ve tüm partiler için de temel tek bir kriter olarak seçim sürekliliği (yani üçten fazla ulusal seçimde ayakta kalabilme) ele almışlardır (Rose ve Mackie, 1988).

Parti kurumsallaşmasını tek bir kriter üzerinden yaklaşan diğer bir isim Kenneth Janda'dır. Janda parti kurumsallaşmasının partinin performans kriteri üzerinden ölçülebileceğini iddia etmiştir. Parti performansını da belli göstergeler üzerinden ölçen Janda, kurumsallaşmış bir partinin değişimin olumsuz etkilerine karşı daha dayanıklı olacağını savunmuştur. Böylece kurumsallaşma düzeyi ne kadar büyük olursa, değişim de o kadar az kapsamlı olacaktır (Janda, 1988: 260-261). Janda analizinde ise önemli derecede Panebianco'nun kurumsallaşma düşüncelerinden ilham almıştır. Kurumsallaşma tanımında Panebianco ile neredeyse aynı düşünen Janda, kurumsallaşmanın tespit kriterinde ise Panebianco'dan farklı düşünmüştür.³ Bu kapsamda Janda ilk önce Panebianco'ya atıfla kurumsallaşma tanımı yapmış ve parti kurumsallaşmasını kamuoyunda onaylanmış ve somutlaşmış bir partiyle ilgili açıklamıştır. Böylece parti, o anki liderlerinden ayrı bir toplumsal örgüt olarak var oluyor ve parti örgütü, kendisiyle özdeşleşenler tarafından değer addedilen tekrar eden davranış kalıplarını üretiyordu (Janda, 1988: 260-261).

Janda, kurumsallaşma tanımında Panebianco'ya yakın bir düşünceye sahipse de, kurumsallaşmayı ölçme konusunda tamamen farklı düşünmüştür. Panebianco kurumsallaşmayı, "özerklik" ve "sistemlilik" gibi iki ilgili kriterin bileşimi olarak görmüş ve bunları, örgütsel kaynakların merkezi olarak kontrol edilmesi ve değişim süreçleri tarafından güvence altına alınan alt gruplar arasındaki karşılıklı bağımlılık olarak tanımlamıştır. Bu kapsamda İngiliz İşçi Partisi, sendikalardan özerk olma özelliği bulunmadığı için, Panebianco'ya göre iyi derecede kurumsallaşamamıştı. Janda ise parti kurumsallaşmasını performans

³ Janda parti kurumsallaşmasını tek bir unsurla (performans) açıklarken; Panebianco ise iki unsurla (özerklik ve sistemlilik) açıklamıştır. Bu açıdan Janda'nın Panebianco'dan ilham almış olmasına rağmen, Panebianco'nun kurumsallaşma düşünceleri çok boyutlu parti kurumsallaşması bölümünde ele alınmıştır.

kriteri üzerinden açıklamaya çalışmış; performansın ölçülmesi adına da partinin yaşı, isim değişiklikleri, örgütsel süreksizlik, liderlik rekabeti, seçim istikrarı ve yasama istikrarı gibi göstergeleri önermiştir. Dolayısıyla İngiliz İşçi Partisi, Janda'nın ölçümünde kurumsallaşmada daha yüksek oranlar vermiştir. Janda'nın performans kriteri, çok sayıda lidere sahip olan ve zamanla kazanılan oyların ve koltukların nispeten istikrar kazanmış olan eski partilerin, seçmen yenilgisinden sonra bile değişme olasılığının düşük olduğunu öne sürmüştür. Değişim yaşansa bile, göreceli olarak az değişmişlerdir. Dolayısıyla kurumsallaşma düzeyi, parti değişiminde kontrolün sağlanmasında oldukça önemli hale gelmiştir (Janda, 1988).

Janda, Panebianco'nun yanında, tanım ve ölçüm konusundaki görüşlerini Huntington ile de kıyaslamıştır. Ona göre Huntington, "kurumsallaşma" terimini açıkça ele alan ve konsepti açıklamada emeği olan çağdaş bir bilim insanıydı. Kurumları daha önce gördüğümüz üzere, "istikrarlı, değer sahibi, tekrar eden davranış biçimleri" olarak tanımlıyor ve kurumsallaşmayı, örgütlerin ve prosedürlerin değer ve istikrar kazanma süreci olarak açıklıyordu. Huntington, belirli bir organizasyon için kurumsallaşmanın kriterlerini de "uyum, karmaşıklık, özerklik ve tutarlılık" ile ölçmeyi önermişti (Huntington, 1965: 394). Janda, esas itibarıyla Huntington'un "istikrarlı, değer sahibi, tekrar eden davranış biçimleri" açısından kurum tanımına katılmakla birlikte, onun önerdiği ölçüm bileşenleri konusunda aynı fikri paylaşmamıştır. Örneğin, Janda, İngiliz İşçi Partisi'nde olduğu gibi, bir partinin hem son derece kurumsallaşabilirken, hem de aynı zamanda diğer gruplardan bağımsız (Huntington'un özerklik kriteri) olabileceğine inanmıştır (Janda, 1980: 22).

Toparlanacak olursa, Janda için kurumsallaşmış bir parti, kamuoyunda onaylanmış ve somutlaşmış bir partidir. Parti kurumsallaşarak, o anki liderlerinden ayrı bir sosyal organizasyon olarak var olur ve parti örgütü, kendisiyle özdeşleşenler tarafından değer addedilen tekrar eden davranış biçimlerini sergiler. Son olarak Janda'nın kurumsallaşma kavramını nasıl ölçtüğüne ya da operasyonelleştirdiğine bakacak olursak, bu altı temel değişkenle

yaptığını görmekteyiz: Doğuş Yılı; İsim Değişiklikleri; Örgütsel Süreksizlik; Liderlik Rekabeti; Yasama İstikrarsızlığı; Seçim İstikrarsızlığı.

Doğuş Yılı: Janda'ya göre bir partinin yaşı kurumsallaşmanın bir ölçüsüdür ve eski partiler, yeni partilere oranla daha kurumsallaşmış sayılmaktadır. Burada yaş, bir partinin kuruluş tarihi veya "menşei" tarihi belirlenerek ölçülmektedir. Bir partinin kimliğinin oluşturulmasında genellikle bir sorun yaşandığı için, parti içerisinde bölünmeler, birleşmeler, isim değişiklikleri ve ilgili olgularla dalgalanmalar yaşanabilir. Janda'ya göre, bu kimlik sorununu meydana geldiği anda ele alabilmek için, savunulan temsilcilerini hükümet pozisyonlarına yerleştirme amacına yönelik bir organizasyon olarak bir siyasi partinin kavramsallaştırılmasına başvurulmalıdır (Janda, 1980: 19-25).

İsim Değişiklikleri: Janda, parti isimlerindeki değişiklikleri, seçmenlerle yeni bağlantılar kurmak amacıyla yapıldığını ve parti genelinde vatandaşlar arasında partinin kimliğine ilişkin en azından bir anlık karışıklığa neden olduğunu varsaymaktadır. Her iki faktör de, kurumlaşmanın bir başka göstergesi olarak isim değişikliklerini ya da yokluğunu önermektedir. Büyüklük, sıklık ve yenilikte değişiklik ne kadar büyük olursa, kurumsallaşma o kadar az olur. *Büyüklük* açısından, Sosyalistten Radikal Sosyaliste yapılan bir değişiklik, Sosyalistten İşçiler'e geçiş kadar büyük sayılmaz. Küçük bir değişiklik, her iki isimde de bir veya daha fazla terimi tekrarlamayı içeren bir değişiklik olarak tanımlanır. İsim değişikliklerinin *sıklığı*, belli bir süre boyunca küçük ve tam değişikliklerin sayısı gibi basit bir şekilde ele alınır. Son olarak, isim değişikliğinin *yeniliği*, kurumsallaşma göstergesinin önemli bir bileşeni gibi görünmektedir. Örneğin, ismin 1941'den önce (İkinci Dünya Savaşı) değişmesi, 1950-1962'de incelenen partiler için kurumsallaşmanın zayıf bir göstergesidir. Bu nedenle, değişikliklerin yapıldığı dönem konseptine dâhil edilmelidir (Janda, 1980: 19-25).

Örgütsel Süreksizlik: Janda için, bazı partilerin parti kimliğinin kurulmasını zorlaştıran bir dizi ayrılma ve birleşmeden dolayı zamanla izlenmesi zordur. Parti etiketinin haklı mülkiyetini karmaşılaştırmanın yanı sıra, bölünmeler ve birleşmeler meydana gelirse, (bölünme durumunda) partinin odağını daraltarak (birleşmeler durumunda) genişleterek kurumsallaşma süreci engellenir. Etkileşim

kalıpları her iki süreçte de keskin bir şekilde değişime uğrar. Bu değişikliklerin büyüklüğü, ayrılan grubunun görelî boyutuna ve birleşmenin gerçekleştiği grubun görelî boyutuna bağlıdır. Bu değişkenin kurumsallaşmanın bir göstergesi olarak değerlendirilmesinde bölünme, tasfiye veya birleşmenin zamanı da yine göz önüne alınmalıdır (Janda, 1980: 19-25).

Liderlik Rekabeti: Janda'ya göre, kurumsallaşmış bir parti, (1) ulusal düzeyde meşru parti liderliğinin kesin olarak tanımlanması ve (2) zaman içindeki lider konumundaki personelin değişimi ile ilgilidir. Ayrıca, liderlik değişimi gerçekleştiğinde, (a) görevdeki görevlinin soruşturmacı tarafından sorgulanması ve parti üyelerinin liderlik değişimi konusunda resmi toplantısını içeren eleştiri ya da meydan okumalar ya da (b) ulusal liderin ölümü veya sağlık sorunları nedeniyle görevini yerine getirememesi gibi konularda ortaya çıkmaktadır. Liderlik değişiklikleri, kurumsallaşmış bir partide ortaya çıktığında, lider, seçmenler arasında resmi bir tercihle sonuçlanan bazı kamuya açık prosedürleri takip edebilir (Janda, 1980: 19-25).

Yasama İstikrarsızlığı: Janda'ya göre, "Kurumsallaşma" terimi, "istikrarlı, değer sahibi ve tekrar eden davranış kalıpları" gibi niteliklerin yanında, "boyut" veya "güç" anlamını da taşımaktadır. Genel bir tartışmada, büyük oranda "kurumsallaşmış" bir partiden bahsedecek olursak, büyüklük veya güç kavramı sıklıkla dâhil edilmektedir. Bununla birlikte, neden küçük bir partinin de son derece kurumsallaşamayacağı konusunda kavramsal bir neden yok gibi görünmektedir. Dolayısıyla Janda, yasama temsilindeki istikrarı, partinin temsili gücünden bağımsız olarak kurumsallaşmanın bir unsuru olarak görmektedir. Değişkenin operasyonelleştirilmesi noktasında ise, değişkenleri zaman içinde tutulan koltukların orantısındaki dalgalanmalar açısından kavramsallaştırır ve bu, istikrar yerine istikrarsızlık olarak ifade edilir. Yasama istikrarsızlığı, partinin çalıştığı ülke için incelenen tüm süre boyunca partinin temsil gücü olarak yorumlanmaktadır. Bu durum, ülkelere bağlı olarak biraz farklılık gösterebilir. Yasama temsilciliğinin tüm dönemler boyunca yıllık bazdaki dalgalanmaları, kurumsallaşmanın eksikliğini belirtmek için alınır ve dalgalanmaların büyüklüğü ortalama temsil seviyesine göre değerlendirilir (Janda, 1980: 19-25).

Seçim İstikrarsızlığı: Siyasi partiler seçimlerde yer alarak vatandaşlarla etkileşime girmektedir. Janda burada, bu etkileşimlerin istikrarının, zaman içinde bir partinin aldığı oy yüzdelerindeki dalgalanmalarla yansıtılması gerektiğini söyler. Bir parti, önlem ya da boykot amacıyla hiç bir seçime katılmadıysa, vatandaşla seçim ilişkileri kurmakla suçlanamaz. Partinin diğer partilerin yer aldığı seçimlerde tekrar tekrar yokluğunun, kampanyaları yürütenler için göreceli olarak dezavantaj doğurduğu ileri sürölmektedir. Bu nedenle, iki seçimde olmama durumu, bir seçimde olmamaktan daha fazla istikrarsızlığı yansıtmalıdır ve her bir yokluğun istikrarsızlığı, dolayısıyla kurumsallaşmayı azalttığı belirtilmek zorundadır (Janda, 1980: 19-25).

2.5.3. Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Parti Kurumsallaşması

Janda ve Rose ve Mackie gibi parti kurumsallaşmasını tek boyutlu olarak sunan analistlerin yanında, parti kurumsallaşmasının çok boyutlu bir fenomen olarak tartışılması gerektiğini iddia eden analistler de bulunmaktadır. Bu analistler çoğunluğu oluşturmaktayken, Panebianco, Dix, McGuire, Veugelers, Harmel ve Svasand, Basedeu ve Stroh, Levitsky, Randall ve Svasand gibi önemli isimlere bu doğrultuda atıfta bulunulabilir. Ancak parti kurumsallaşmasının babası olarak nitelendirilebilecek isim, kurumsallaşma tartışmalarında olduğu gibi yine Huntington'dır. Huntington sayesinde siyasi parti kurumsallaşması fikri, tanımı ve ölçüm kriter ve boyutlarında, birçok tanım ve boyut örtüşmekte ya da benzeşmektedir. Bundan dolayıdır ki parti kurumsallaşması çalışanlar kurumsallaşmanın süreci ve özelliklerine ilişkin Huntington'un dört boyutlu yaklaşımına değinmeden çalışmalarına başlamamışlardır. Bu durum bazen Dix gibi kriterleri tamamen aynı kabul edip göstergelerde değışikliği savunma şeklinde olabildiği gibi (Dix, 1992); bazen de ondan ilham alınıp benzer ya da farklı kriterler öneren diğer tüm çalışma ve modellerdeki gibi olabilmektedir.

Huntington'dan sonra gelişen parti kurumsallaşması çalışmaları kabaca üç farklı bakış açısını takip etmiştir denilebilir. Bir tarafta partileri sadece bir örgüt ve organizasyon olarak algılayıp onların içsel ve yapısal özellikleri üzerinden

analiz etmeye çalışan eserler yer almıştır. Diğer tarafta ise partileri toplumla ilişkilere sahip olan bir kurum olarak toplum üzerinde etki, değer ve algılara katkısı ile ilgili özellikleri üzerinden analiz etmeye çalışan eserler yer almıştır. Bu iki gelişme alanının akabinde ise seçimler, yasama veya başarılar gibi boyutlar ile ilgili kurumsallaşma kriterleri de çalışma alanı olarak ortaya çıkmıştır.

Parti kurumsallaşmasını bir organizasyonun kurumsallaşması üzerinden tartışmaya çalışan en önemli isim olarak “Siyasi Partiler: Organizasyon ve Güç” (1988) isimli eseriyle Angelo Panebianco göze çarpmaktadır. Panebianco kurumsallaşmayı, parti örgütleriyle ilgili görürken; kurumsallaşan partiler ve demokratikleşme arasında bir bağ kurmuş ve bunu özellikle gelişen demokrasiler için tartışmıştır. Bu açıdan Panebianco, bir partinin işleyişini ve faaliyetlerini ittifaklar ve iktidar mücadeleleri için açıklamak için örgütsel güce odaklanır. Bunu yaparken partilerin tiplerine ve örgüt yapısına odaklanan Duverger'in (1963) çalışmalarını yeniden farklı türden hatırlatmıştır. Partiler, diğer bütün organizasyonlar gibi, emek dağılımı ihtiyacı, farklı birimlerin koordinasyonu ve dış çevreyle ilişkilerdeki uzmanlaşma gibi "teknik zorunluluklar" tarafından dayatılan bir dizi özelliğe sahiptir. Panebianco, Robert Michels'in siyasi partilerin oligarşik gelişimi teorisini ve Alessandro Pizzomo'nun dayanışma sistemleri ve ilgi sistemleri teorisini birleştirerek siyasi partilerin gelişimini izlemiştir. Michels'in teorisine göre, birinci aşama olarak adlandırılan genel evrede, bir parti kendisini bir “dava” üzerine adanmıştır. Bir parti sonunda liderlerin elinde yoğunlaşmaya kadar, genel aşamadan partinin büyüme, bürokratikleşme ve kayıtsızlığa maruz kaldığı bir safhaya geçer. Pizzomo için ise, partiler dayanışma sistemleri olarak başlar, üyeler arasında topluluk ve işbirliği duygusu örgütlenmenin temel dinamiğini oluşturur. Bu aşamayı bürokrasi ve rutinleşme izlemektedir. Sonunda, parti içinde bir çeşitlilik ortaya çıkar ve bu da, çıkar rekabeti ile sonuçlanır. İki kuramı birleştiren Panebianco, siyasi partilerin "ideal tip" evrimini önermektedir: İlk olarak parti organizasyonu yapısal olarak akışkan iken, daha sonra bir kurumsallaşma süreci, parti organizasyonunu stabilize etmektedir (Panebianco, 1988: 49).

Panebianco bu noktada kurumsallaşma ile “zaman içinde yavaş yavaş bir araç olarak karakterini kaybetme süreci olarak örgütün sağlamlaşması” biçimini ifade etmiştir. Kurumsallaşma aşamasında parti artık kurucularının değer ve amaçlarının aracı olmaktan çıkar. Hedefleri partinin bir parçası haline gelir. Böylece örgüt, kendi başına değer temelli ve hedefleri ondan ayırt edilemez hale gelir. Bu şekilde partinin korunması ve ayakta kalabilmesi pek çok taraftarının “hedefi” haline gelir. Bunun gerçekleşmesi için, liderliğe ilgi duyanlara hem seçici teşvikler hem de partiye yaygın sadakati teşvik eden daha kolektif teşvikler sağlayan uygun bir iç teşvik sistemi geliştirilmelidir. Kısaca kurumsal aşamada ortaya çıkan iki süreç vardır: 1-örgütün kendi kendini koruma yönündeki çıkarlarının geliştirilmesi ve 2-yaygın sadakatlerin geliştirilmesi. Bu kurumsallaşma sürecine girmeyen partiler sonsuza kadar sürmez (Panebianco, 1988: 49).

Panebianco, siyasi partileri kurumsallaşma derecelerine göre ayırır. Bu açıdan kurumsallaşma derecelerini ölçmek için iki köklü kriter önermektedir: 1- özerklik (dış çevreden özerklik; diğer kuruluşlardan özerklik, mali özerklik vb.) ve 2-sistemlilik (iç organizasyon; kendi iç sektörlerinin karşılıklı bağımlılığı). Panebianco ayrıca özerklik ve sistemliliğin pratikte birbiriyle ilişkili olacağını kabul eder ve iki kriterin ölçülmesi adına beş gösterge ileri sürmektedir: a- Merkezi örgütün geliştirilmesi, b- örgütsel yapıların aynı hiyerarşik seviyelerde homojenliği, c- finansman (yüksek kurumsallaşma çoğulcu bir kaynak yapısı doğuracaktır), d- dış çevreyle olan ilişkiler (yüksek kurumsallaşma, partinin dış çevresinin egemenliği ile gösterilir), e- yasal normların ve fiili güç yapılarının benzeşmesi. Panebianco kurumsallaşma kriterlerini oldukça geniş tutmuş olsa da, Huntington’un kriterleriyle de oldukça benzer olduğu görülmektedir. Nitekim her iki ismin kurumsallaşma kriterlerinde önemli ölçüde örtüşme bulunmaktadır. Her iki öneri de özerklik içermekte ve Panebianco'nun sistemlilik anlayışı Huntington'un karmaşıklığı ve tutarlılığının bir kombinasyonunu benimsiyor gibi görünmektedir. Panebianco'nun gerekli görmediği kriter ise uyarlanabilirliktir. Aslında, yüksek derecede bir kurumsallaşmanın esnekliği veya uyarlanabilirliği engelleyebileceğini önermektedir (Panebianco, 1988: 55).

Parti kurumsallaşması konusunda partinin iç yapısının yanında dış yapılar ve toplumla ilişkisi bağlamında analiz edilmesi gerektiğini ilk fark eden isimlerin başında James McGuire (1997) gelmektedir. McGuire partilere ve parti kurumsallaşmasına çağdaş anlamda tam bir kurumsalcı gibi yaklaşmış, bir kurum olarak partilerin değer (kural) sahibi olması gerektiğini, bu değerlerin toplumda bir karşılığı olması gerektiğini ve davranışlar üzerinde etkiye bulunması gerektiğini iddia etmiştir. Arjantin siyaseti açısından oldukça önden gelen isimlerden biri olan McGuire, demokrasi ve Peronizm hakkında geliştirilen tartışmaların merkezinde olduğu bir çalışmayı literatüre kazandırmıştır. Demokrasi ve Peronizm arasındaki bu ilişkiyi, karizmatik lider (Peron), sendikalar ve Peronist parti arası ilişkilerle analiz etmeye çalışmıştır. McGuire'nin iddiası, sendikacılara karşı mücadele etmenin yanı sıra Peronizm'in kişiselci liderleri tarafından uygulamaya konulan kasıtlı eylemlerin, ikinci nesil Peronist figürlerin parti yapılarını kurumsallaştırmaya yönelik girişimlerini baltaladığıdır. Bu parti inşa projelerinin başarısızlığı da, demokrasinin konsolide edilebilmesini engellemiştir. Bu çerçevede McGuire kurumsallaşmayı, davranışlar üzerindeki tutum, eğilim ve etkilerin bir kombinasyonunu içeren kavram olarak tanımlamış, bir partinin onun değerleriyle hemhal olan, onu kabullenen ve onun teşvik ve yaptırımlarıyla uyumlu davranışlar sergileyen bireylerin varlığı ne kadar çoksa o kadar kurumsallaştığını iddia etmiştir. Bu kapsamda parti kurumsallaşmasının McGuire'e göre üç kriteri bulunmaktadır: 1- bilinçli bir değer sahibi olma, 2- bilinç öncesi varsayım (kanıksanma) ve 3- davranışsal etki. Dolayısıyla ona göre kurumsallaşma, bir sınıflandırmadan ziyade süreç ile ilişkili bir kavramdır. McGuire'in öne sürdüğü kurumsallaşma kriterlerinin net göstergelerini ortaya koymasa da, parti kurumsallaşma literatürü için ön açıcı çalışmalardan birini kaleme aldığı söylenebilir (McGuire, 1997: 1-29).

Parti kurumsallaşmasının sadece iç yapıyla ilgili bir konu olmadığını öne süren diğer bir isim de Steven Levitsky olmuştur. Levitsky, kendi kurumsallaşma modeli öncesinde öne sürülen kriterler arasında benzer anlamlara gelen farklı kriterlerin varlığının altını çizmiş ve parti kurumsallaşmasının baskın kriterlerinin ayırt edilmesi gerektiğini vurgulamıştır (Levitsky, 1998,88). Bu kapsamda da iki

baskı kriteri “değer infüzyonu” ve “davranışsal rutinleştirme” olarak belirlemiştir. Her iki kavramın da kombine edilmekten ziyade, ayrı olarak ele alınması gerektiğini de savunmuştur.

Değer İnfüzyonu: birçok analistin kurumsallaşmayı “değer infüzyonu” kavramıyla eş değer gördüğünü belirterek başlayan Levitsky, “değer infüzyonu”nu da Selznick ve Huntington’a atıf yaparak açıklamaya çalışmıştır (Selznick, 1957 ve Huntington, 1968). Bu bağlamda kurumsallaşma, bir organizasyonun kendi görevsel teknik gerekliliğinin ötesinde değerler üzerinden anılırsa ya da taraftarların amaçları kendi hedeflerinden partinin hedeflerine doğru kayarsa ortaya çıkmaktadır. Selznick’e göre, kurumsallaşmamış bir organizasyon, üyeleri tarafından genişletilebilir bir araç ve kendi hedefleri için başvurabilecekleri rasyonel bir enstruman olarak görülür. Burada üyeler, kendi spesifik hedeflerine yardımcı olduğu için ve bu ölçüde organizasyona değer vermektedirler. Dolayısıyla üyeler burada kendi hedeflerinin gerçekleştirilmesinin ötesinde organizasyonun dayanıklılığı için herhangi bir mücadelede yer almazlar. Kurumsallaşma ise bu durumun tam tersidir ve kendi kendini koruma ile ilgili bir durumu içerir. Burada artık üyeler kendi iyilikleri için organizasyonun korunmasını gerekli görürler. Kurumsallaşmış bir organizasyonun üyeleri, organizasyonun dayanıklılık ve kalıcılığı için mücadele etme gerekliliği duydukları için, organizasyonun orijinal amaç ve hedefleri değiştiğinde bile onu korumayı gerekli görürler (Levitsky, 1998: 82).

Davranışsal Rutinleşme: Burada Levitsky’nin yaklaşımı, organizasyondaki spesifik davranış kalıplarını bir analiz birimi olarak almaktadır. Levitsky sosyal etkileşimi biçimlendiren “oyunun kuralları” kavramını daha fazla merkeze koymaktadır ve kurumsallaşmayı da, birçok kurumsalcı analistte görüldüğü gibi, belli kural ve kalıpların rutinleşme ve yerleşme süreci olarak tanımlamıştır. Bu açıdan kurumsallaşma, oyunun kurallarının siperi konumundadır (Levitsky, 1998: 81). Levitsky’nin rutinleşme derecesini ölçmek için ise başvurduğu iki gösterge bulunmaktadır. Birincisi düzenli davranışların üretimi; ikincisi ise, aktörlerin sınırlanmasıydı. Davranışların nasıl düzenli hale gelip tahmin edilebilir davranışların ortaya çıkmasını aktörlerin beklentilerini stabilize eden kural ve

pratiklerle açıklayan Levitsky, davranışların sınırlanmasını ise oyunun kurallarını aşmanın getireceği sosyal-ekonomik ve fiziksel maliyetlerle açıklamaya çalışmıştır. Dolayısıyla Levitsky için iyi kurumsallaşmış kural ve prosedürler bağlamındaki değişim, zor, yavaş ve kademeli bir şekilde gerçekleşecekti (Levitsky, 1998: 81).

McGuire ve Levitsky'nin açmış olduğu yoldan ilerleyen, parti kurumsallaşmasını partinin iç yapısının ötesine taşıyan bir başka önemli yaklaşım Harmel ve Svasand'ın yaklaşımlarıdır. Çalışmalarına kurumsallaşma tartışmalarının siyasal parti literatürüne kazandırmış olduğu katkılarla başlayan Harmel ve Svasand, bu doğrultuda kurumsallaşmayla ilgili olarak partilerin sahip olması gereken üç rolün altını çizmişlerdir: 1-) kendi içerisinde değer üreten, buna göre hareket eden ve davranışlara şekil veren içsel olarak kurumsallaşmış bir örgüt; 2-) bir partinin diğer aktörler tarafından da bir kurum olarak hesaba katılması ya da yakın bir gelecek katılacak olması algısı; 3- zorluklara ve şoklara rağmen, uzun süredir devam eden dayanıklı bir organizasyon olması. Harmel ve Svasand'ın belirlediği partilerin sahip olması gereken bu üç rol yaklaşımı, parti kurumsallaşmasındaki kriterleri belirlemelerinde de etkili olmuştur. Bu doğrultuda kurumsallaşma kriterlerini 1-) rutinleşme, 2-) dışsal kurumsallaşma ve 3-) objektif dayanıklılık olarak belirlemişlerdir (Harmel ve Svasand, 2015: 6-9).

Harmel ve Svasand, *rutinleşme* kriterini daha çok partilerin iç davranışları açısından kural ve usüllere göre yönetilen partileri tek kişiye dayanan karizmatik partilerden ayırmak için kullanmışlardır. Bu doğrultuda rutinleşmenin iki gösterge ile tespit edilebileceğini savunmuşlardır: 1-) parti liderlerinin yanı sıra üyeler tarafından meşru olarak algılanan ve takip edilen yazılı kurallar; 2-) partinin kişiselleştirilmemesine dair yazılı ya da yazılı olmayan düzenli davranışları ima eden fiili davranışlar. *Dışsal kurumsallaşma* ise, partilerin gerçekten “kurum” olduğunun düşünülmesi ve böyle muamele edilmesi gerektiği konusundaki algılamalardan oluşmaktaydı. Bu dışsal algıyı ölçmek için ise iki gösterge ortaya koymuşlardır: 1-) dayanıklılık gücü ve 2-) ilgi düzeyi. Kurumsallaşma seviyesi ölçülen partinin, ilgili dış aktörler olan seçmen ve diğer partiler açısından bir anlam ifade ediyorsa ve davranışlarını etkileyebilen bir kapasiteye sahipse dışsal

anlamda kurumsallaşmış olduğu kabul edilmektedir. *Objektif dayanıklılık* ise, bir partinin geçmiş tarihine dayanılarak hayatta kalma olasılığının nesnel bir tahmini olarak ifade edilmiştir. Harmel ve Svasand, buradaki dayanıklılık konusundaki düşüncelerini, Gurr'un (1974) politik sistemlerin dayanıklılığı araştırmasından ilham almışken, partinin tek başına yola devam edebilme kabiliyetinin ötesinde, karşılaşılan şoklara cevap verebilme yeteneğine vurgu yapılmıştır. Yani dayanıklılık için sadece süreklilik yeterli görülmemiş, uyarlanabilirlik de şart olarak görülmüştür. Bu doğrultuda dayanıklılık için de liderlik değişiklikleri, isim değişiklikleri, örgütsel süreksizlikler (bölünmeler, istifalar, vs.) ve yeni partinin mesajını etkisiz hale getirmek için kurulan partilerin programlarındaki düzenlemeler gibi çevresel değişiklikler üzerinden göstergeler saptanmıştır (Harmel ve Svasand, 2015: 6-9).

Huntington'dan Panebianco, Janda ve Levitsky'ye kadar kurumsallaşma çalışmalarını analiz ederek hem kabul edilen bir kurumsallaşma tanımı hem de derli toplu parti kurumsallaşması modelini çıkaran isimler Randall ve Svasand (2002) olmuştur. Onlar, kurumsallaşmayı, "partinin hem davranış hem de tutumların ya da kültürlerin bütünleşik örüntüleri açısından kurulduğu süreç" olarak tanımlamışlarken; kurumsallaşma modellerini dört bağımsız boyut üzerinden kurmaya çalışmışlardır (Randall ve Svasand, 2002: 6-9). Modelleri öncelikle parti kurumsallaşmasının iki temel boyutunu, içsel ve dışsal, diğer iki boyuttan, yapısal ve tutumsal, ayırarak daha ileri bir ayrıma gitmiştir. Bu iki boyutsal ayrım içerisinde ise dört farklı kriter önerisinde bulunulmuştur: (a) sistemlilik, (b) değer infüzyonu, (c) karar özerkliği, (d) somutlaşma (Randall ve Svasand, 2002: 9-15). Bir yandan, iç boyutta, her iki yazar da partiyi bir yapı olarak oluşturan etkileşimlerin artan kapsam, yoğunluk ve düzenliliğini ifade eden "sistemlilik" ve parti aktörleri ve destekçilerinin bir partiye ne dereceye kadar bir kimlik kazandıkları ve bağlılık taahhüdü elde ettiklerini açıklayan "değer infüzyonu" kriterlerini ele almışlardır. Diğer yandan, dış boyut, diğer sosyal gruplardan farklılık derecesi ve davranış yöntemleriyle ilgili olan "özerklik" ve partinin varlığının toplumsal tahayyülde kurulmasını gerektiğini iddia eden "somutlaşma" kriterlerini içermiştir (Randall ve Svasand, 2002: 13-14).

Randall ve Svasand'tan sonra onlardan ilham aldığını itiraf eden ve onlara en yakın parti kurumsallaşması modelini ortaya koyan isimler Basedeu ve Stroh'tür. Basedeu ve Stroh, partileri bir organizasyon olarak tanımlamışlarken; parti kurumsallaşma modellerini de dört kriter üzerinden ortaya koymuşlardır: toplumsal köken, özerklik, örgütsel düzey ve tutarlılık. Bu dört kriterin her birini de üç veya dört gösterge olmak üzere toplam 15 gösterge ile ölçmeye çalışmışlardır (Basedeu ve Stroh, 2008: 11-12). İlk kriter olan toplumsal köken için partinin toplumda istikrarlı bir kökene sahip olması gerekiyordu. Toplumsal kökeni ölçmek için ise parti yaşı, seçim desteğinin oynaklığı ve sivil toplum gruplarına olan güçlü bağlılıklar gibi göstergeler baz alınmıştır. İkinci olarak siyasi partiler, kuruluştaki özerklikleri ile toplumdaki kökleri dengelemek zorunda olduğu vurgulanmıştır. Parti özerkliği, partinin dışındaki ya da çıkar gruplarındaki güçlü bireylerden belirli bir bağımsızlık olmadan mümkün görülmemiştir. Bu kapsamda özerklik, parti kurucularından bağımsızlık, lider değişim sayısı, seçmen desteğindeki değişim ve karar özerkliği gibi göstergeler üzerinden tartışılmıştır. Üçüncü olarak partilerin örgütsel gücünü ölçmek için çok sayıda imkan mevcutken; burada gösterge olarak daha çok organizasyon yapısı, üyelik sayıları, parti kongreleri, parti içi seçimler gibi unsurlar değerlendirilmiştir. Son olarak parti tutarlılığı, örgütsel farklılığına rağmen, birleşik bir örgüt olarak ortak hareketle ilgili görülmüştür. Tutarlılık derecesi ise üç nitel gösterge kullanılarak ölçülmüştür: Birincisi, mevzuat süresi boyunca parlamento grubundan çekilme vakaları ya da belirli oylamalardaki taraf değiştirme sıklığıyken; ikincisi, parti içi muhalefetin ihraç edilmeden parti liderliği tarafından ufak sapmalara izin verildiği durumlara karşılık ileri sürülmüştür. Üçüncü olarak ise parti içi siyasetin doğası hizipçi siyasete izin vermesi gerektiğinden belli hiziplerin partide yer bulabilme halinin tutarlılık açısından gerekli görülmüştür (Basedeu ve Stroh, 2008: 14).

Parti kurumsallaşmasına yönelik daha yeni yaklaşımlar bazı "klasik" unsurları devam ettirirken, bazı yeni unsurları da dâhil etmeye devam etmektedir. Bu açıdan Veugelers, "kurumsallaşmayı parti başarısının sistemik, geçici ve uzamsal kriterlerinin bir birleşimi olarak tanımlamıştır: 1- Bir parti, yönetim veya şantaj potansiyeline sahipse sistemik bir öneme sahiptir; 2- bir partinin kesintisiz

devam etmesi halinde zamansal önemi vardır; istikrarlı bir parti, ard arda gelen ulusal seçimler için adayları ortaya çıkarır; 3- Bir partinin, siyasal alana yayılmasıyla alakalı mekansal önemi vardır; ulusal bir parti, ülke çapında adaylar bulabilmektedir. Böylece Veugeliers, ulusal kapsamı eklemiş ve zaman içindeki kalıcılığın daha geleneksel unsuru olarak diğer partiler tarafından algılanmayı önemli görmüştür (Veugeliers, 1995: 4).

Pedahzur ve Brichta da, Rose ve Mackie'nin sürekliliğinden yola çıkarak, ancak üçten fazla seçilmeye dayalı kuralın ötesine geçen iki yönlü bir yaklaşım kullanmışlardır. Tanımları bir partinin diğerinden daha fazla kurumsallaşmış kurumsallaşmamış olduğuna karar vermemize izin vermese de, partinin daha fazla seçime girdiğine karar verildiğinde, partilerin daha kurumsal hale geldiği varsayılmıştır. Ayrıca Janda'nın yaklaşımında dâhil edildiği gibi, seçim ve yasama istikrarı unsurlarını eklemeye devam etmişlerdir (Pedahzur ve Brichta, 2002: 35-39).

Son olarak, Arter ve Kestila-Kekkonen (2014) ise, farklı mekânlar tarafından tanımlanan boyutlarla birlikte çok boyutlu bir yaklaşım benimsemişlerdir: 1- "Kurumsallaşmış bir partinin istikrarlı bir seçim tabanına sahip olması gerekir. Yani "çekirdek taraftarların" bir gövdesi bulunmalıdır (toplumsal köktene sahip olma). 2- Seçime girecek partide, çekirdek bir üyeliğe, etkin bir aday arzına ve fiili olarak rol ve yetki dağılımına (özerklik ve sistemgeliştirme) sahip bir örgüt yapısı var olmak zorundadır. 3- Seçilmiş temsilciler organı, tutarlı bir yasama aktörü (tutarlılık) görevi görecektir ve gerektiğinde hükümette partiyi destekleyecek olmalıdır. Böylece daha sonra "uyarlanabilirlik" kriteri de eklenebilir. Sonuçta, onların yaklaşımı, kararlı destek tabanı, kalıcı seçmen katılımı, içsel rutinleştirme, yasal uyum ve uyumluluğu kapsamaktadır. Ancak onlara göre, kurumsallaşma, seçim, organizasyonel ve yasama alanlarında mutlaka aynı anda gerçekleşmemektedir (Arter ve Kestila-Kekkonen, 2014).

Tüm bu envanterden, başkalarının yaklaşımlarından kurumsallaşmanın farklı insanlar için birçok farklı şeyi ifade ettiği açık bir şekilde görülebilmektedir. Yani parti kurumsallaşması kavramının "çok yönlü olduğu, işletilmesinin zor

olduğu ve bazen de totolojik argümana karşı iletken olduğu açıkça ortadadır (Gunther and Hopkin, 2002: 193). Bununla birlikte, hiçbir akademisyenin aynı kriter setine ulaşamamış olmasına rağmen, iki geniş uzlaşma alanı ortaya çıkmış gibi görünmektedir: parti kurumsallaşması toplumdaki hem istikrarlı köklerin hem de sağlam bir şekilde kurulmuş/düzgün rutinleştirilmiş örgütsel yapıların bir kombinasyonunu içermektedir. Ve kurumsalcıların çoğunluğunun yaptığı gibi, kurumsallaşmanın kökleşme ve sistemlilik ile karakterize edildiğini kabul edersek (Webb and White, 2007: 11), o zaman parti kurumsallaşmasının, partilerin tutarlı bir şekilde kitlesel seferberlik ve iç organizasyon modelleri üretme süreci olarak anlaşılmasını mümkün kılan ortak bir tanımını yapmak mümkün hale gelir. Başka bir deyişle, kurumsallaşmış siyasi partilerin hem popüler desteğin (seçim anında, hem de seçim arasında) yanı sıra etik, siyasi ideoloji ve örgütsel yapı bakımından istikrarlı kalmaları beklenmektedir.

2.6. Parti Sistemi Kurumsallaşması

Siyasal kurumsallaşma üzerine 1960 ve 1970’lerde ortaya çıkan ilk dalganın akabinde, kurumsallaşma çalışmalarına yönelik ilgi azalmıştır. Aslında, demokratikleşmenin Üçüncü Dalgası’nın başlangıcı bu alanın çevresindeki merakın yeniden ortaya çıkması sonucunu doğurmuştur. 1990’ların ortalarında, bilim insanları sosyal bilimlerin araştırma gündemine yönelik kurumsal analizlerde bulunmuşlar ve bu sefer partileri ve parti sistemlerini temel analiz birimi olarak kullanmışlardır. Bu yeni çalışma dizisinin öncülüğü, Mainwaring ve Scully (1995) tarafından kurulan “Demokratik Kurumlar: Latin Amerika’daki Parti Sistemleri” başlıklı eserle yapılmıştır. Bu kitapta parti sistemi analizinin mevcut modellerine itiraz edilmiş ve parti sistemlerinin sınıflandırması için temel kriter olarak kurumsallaşmayı esas alan yeni bir çerçeve önerilmiştir. Mainwaring bu çalışma dizisinde parti sistemlerinin kurumsallaşmasının derecesini ölçmek ve demokratikleşme umutları üzerine gerçek veya potansiyel etkisini açıklamak istemiştir. 1960 ve 70’lerde olduğu gibi, kurumsallaşma çalışmaların artan ilgi, kurumsallaşmanın tanımı ve ölçümü konusunda yoğun tartışmalara neden olmuştur. Bununla birlikte, bazı kavramsal belirsizlikler hala sürmekte ve kurumsallaşmanın net tanımı ve kriterleri üzerinde hangi kavramlara başvuruacağı

hala net değildir. Bu bölümün önümüzdeki iki kısmı parti ve parti sistem kurumsallaşması hakkında iki geniş şemsiye çevresinde yapılan çalışmaları özetlemektedir. Birincisi yalnızca bir boyut etrafında gelişen çalışmaları, ikincisi ise kurumsallaşmayı çok boyutlu bir kavramlaştırmayı benimsemiş olan çalışmaları ortaya koyuyor.

2.6.1. Parti Sistemi Kurumsallaşması Nedir?

Sartori'ye (1976) göre, bir parti sistemi "partiler arası rekabetten kaynaklanan etkileşim sistemi" olarak tanımlanır. Siyasi partiler, parti siyaseti çalışmaları ve teorileri için analiz birimidir, ancak bu, parti sistemlerinin incelenmesinden farklıdır. Her ne kadar ilişkili de olsa parti sistemi, siyasal partilerden başka bir analiz birimidir (Casal Bértoa, 2011; Ware, 1996). Sartori burada bir parti sistemini 1-siyasal partiler tarafından oluşan (tek-parti devletleri hariç) 2- partiler arası rekabetten kaynaklanan etkileşim sistemi olarak açıklayarak bir karışıklığı ortadan kaldırmıştır (Sartori, 1976: 43-44). Bu tanımlamada parti sistemi ile ilgili üç şey iddia edilmiştir: 1- bir parti sistemi birden fazla partiden oluşur; 2- Eğer bir analiz yapılacaksa partiler kadar partiler arası etkileşim de önemlidir; 3-“sistem” kavramı, seçimler arasında partiler arası etkileşimin sürekliliğini ileri süren bir düzenlilik derecesini ima etmektedir (Casal Bértoa, 2011). Bu nedenlerle, bir parti sistemi, partilerin bireysel unsurlarından daha fazla bir şeydir.

Parti sisteminin gelişiminde de görüldüğü üzere yapılan tartışmalar, bir düzen ve demokratikleşme arayışına doğru kaymıştır. Bu nedenle nasıl daha iyi parti sistemine sahip olunabilir sorusu üzerine oldukça düşünülmüştür. Sonuçta bir kurum olarak parti sistemi için arzu edilen şey, kurallar oluşturmak, davranışları etkilemek ve sonuçlara etki etmektir ki öngörülebilir bir süreç ortaya çıksın. Bu noktada tartışmaların rekabetçi sistem, rekabetçi sistemin istikrarı ve ideolojiyle ilgili olarak istikrarlı norm ve değerler üzerine atıfta bulunduğu söylenebilir.

Rekabetçi sistem ile başlayacak olursak, partileri olan her ülkenin mutlaka parti sistemine sahip bir sistem olarak sınırlandırılmayacağını söylemek

gerekmektedir. Belirtildiği gibi, bir parti sisteminde en az iki partinin olması gerekir; aksi takdirde sistem, parti devleti sistemi gibi farklı bir kategoriye girer (Mainwaring, 1999; Sartori, 1976). Bununla birlikte, asgari parti sayısı gerekli ancak yeterli değildir. Bir parti sistemi olmak için sistem rekabetçi olmalıdır. Yani bir sistemde yalnızca iki parti varsa, muhalefet rolü tek işleyiş modeli olmamasına rağmen, birbirlerine karşı muhalif olmalıdırlar (Ware, 2009). Grzymala-Busse, burada muhalefetin açıkça eleştirel olabildiği, açık açık tanımlanabileceği ve iktidarı elde edebilecek kapasiteye sahip olduğu bir sisteme karşılık gelen "sağlam parti rekabeti" fikrini ortaya koymuştur. Bu ölçütlerin her zaman belirgin ve açık noktaları olmayabilir, ancak parti sistemlerinin sınırlarını kavramsallaştırmada önemlidir (Grzymala-Busse, 2007: 11).

Diğer yandan bu rekabetçi sistem, istikrarlı olmalıdır. Partiler, toplumsal talepleri temsil etmek, çıkarları düzenlemek ve konuları ve politikaları aynı anda teşvik etmek için "kanal oluşturma" (Sartori, 1976) oyuncularını olarak çalışmaktadırlar. İstikrarlı bir rekabet ortamı modeline sahip olunması, seçmenler (talep tarafı) ve partilere (tedarik tarafı) birbirleriyle etkileşim kurma yollarını öngörür ve vatandaşların çıkarlarının temsil edilmesini ve yönetişimin etkili olmasını sağlar. İstikrar güçlendiğinde, partiler seçmenlerin taleplerini yönlendirmede daha büyük bir rol oynamaktadır. İstikrarlı bir rekabet modeli olmaksızın, partilerin bu gibi işlevleri çalışmayabilir ve halk iradesinin daha iyi temsil edilmesini talep eden popülist hareketler ya da çıkar grupları tarafından değiştirilebilir. Bu nedenle parti sistemleri ne kadar kurumsallaşırsa, kurumsalcılık çalışanlarının demokrasinin sağlamlaştırılması için önemli olduğunu iddia ettikleri programa dayalı siyasi partilerin politika temelli tekliflerde rekabet etme olasılığı da o kadar yüksek olur (Jones, 2007; Mainwaring, 1999).

Son olarak sistem içerisinde en önemli bileşeni teşkil eden partilerin istikrarlı ve güçlü norm ve değerlere sahip olmaları gerekmektedir. Burada siyasi partilerin güçlü organizasyonel normlara ve usullere sahip olması gerektiği, öngörülebilir seçim sonuçları elde etmeleri kadar önemli görülmektedir. Bilinen ve açık programlara sahip partiler, demokrasi için daha iyidir. Çünkü seçimler,

kişisel liderlik gibi faktörlerin yanı sıra politika temelli önerilere dayanıyor olabilir. Sonuç olarak kurumsallaşmış bir parti sistemin ne kadar partiler arası rekabetteki istikrarın yüksek olduğu, parti örgütlerinin iyi yapılandırılmış ve politika önerilerine dayandığı bir sistem olarak anlaşılırsa, standart kriterlerle de ölçülebileceği gibi bir demokrasinin daha yüksek bir kaliteyi gösterme olasılığı da o kadar yüksek olur (Freedom in the World, Polity IV).

Parti sisteminin tanımına ve kapsamına göre tartışmalar devam ederken, görüldüğü üzere parti sistemi kimine göre saf partiler arası ilişkileri içermekteyken (Maor, 1997); kimine göre de partiler arası ilişkileri işbirliği, dayanışma ve rekabet açısından içermektedir (Kitschelt, 1999; Ware, 1996). Parti sistemleri, belirli bir parti için bireysel vatandaş tercihlerinin, vatandaş tercihlerinin toplamıyla olduğu kadar aynı sistemdeki diğer tercihlerle olan ilişkilerle de alakalandıran benzersiz bir kategoriye girmektedir (Ware, 1996). Parti sistemindeki ilişkilerin kapsamı bu kadar geniş tutulunca da, parti sistemleri, varsa belirli kanunlar ya da anayasadaki parti düzenlemeleri gibi siyasal sistemin diğer tüm yönleriyle de ilgili hale gelmektedir (Randall ve Svåsand, 2002). Yani nasıl herhangi bir sisteminin özü, yönetimi kontrol etmeye yönelik yarışma ve rekabeti anlamına geliyorsa, parti sisteminin özü de aynı anlama çıkabilmektedir (Mair, 2006). Dolayısıyla partiler olmadan nasıl demokrasi düşünülemez ise, parti sistemleri olmadan da demokrasiyi kavramak çok zordur (Elster, Offe ve Preuss, 1998).

Özetlemek gerekirse, siyasi parti kurumsallaşması, parti sistemi kurumsallaşmasıyla aynı şey değildir (Randall ve Svåsand, 2002). Bunlardan siyasal parti kurumsallaşması, partilere birer örgüt olarak onların bireysel özellikleri açısından odaklanır (Basedau ve Stroh, 2008; Gunther ve Hopkin, 2002; Janda, 1980; Panebianco, 1988). Parti sistemi kurumsallaşması, partilerin arasındaki çoklu etkileşim dizisine ve partiler ve resmi ve gayri resmi kurallar gibi partilerin diğer unsurları üzerine odaklanır (Mainwaring ve Scully 1995; Randall ve Svåsand, 2002; Ware, 1996). Parti ve parti sistemi kurumsallaşmasının birbiriyle ilişkili olduğu konuşulabilirken, bu durum siyasal parti ve parti sistemleri için yapılamaz (Markowski, 2000). İyi kurumsallaşmış bireysel

partilere sahip olmakla birlikte zayıf kurumsallaşmış bir parti sistemine sahip olmak mümkündür (Randall ve Svåsand, 2002). Örneğin, Amerikan partileri, Batı Avrupa partilerine kıyasla zayıf bir şekilde kurumsallaşmış görünüyorken, her iki taraf da güçlü parti sistemlerine sahip olabilmişlerdir (Bardi ve Mair, 2008).

Parti sistemlerini analiz ederken, Sartori iki önemli boyutu, parti sayısını ve ideolojik kutuplaşma derecesini özellikle not etmiştir. Daha sonraları da parti sistem tartışmalarının içeriği genişletilmiştir. Ancak Sartori'nin ve diğer çalışmaların ihmal ettiği şey ve bugün de parti siyaseti için akıl yürütenler (Bielasiak, 2002; Casal Bertoa, 2011; Mair, 2007; Markowski, 1997; Randall ve Svasand, 2002; Rose ve Mishler, 2010) tarafından yapılan araştırmaların odak noktası olan parti sisteminin kurumsallaşmasıdır. Scott Mainwaring, bu noktada özellikle Latin Amerika'da demokratikleşmede kurumsallaşmanın rolünü vurgulayan ilk ve en dikkatli araştırmacılarından biri olmuştur. Onun çalışmaları kurumsallaşmanın önemi hakkında ihtiyaç duyulan fikirleri fazlasıyla sunmaya çalışmıştır (Mainwaring, 1998; 1999).

2.6.2. Tek Boyutlu Bir Kavram Olarak Parti Sistemi Kurumsallaşması

Parti sistemi kurumsallaşması, siyaset bilimi'nde çok boyutlu bir kavram olarak tanıtılmış olsa da (Huntington 1965; 1968), birçok bilim insanı tek boyutlu bir kavram olarak yaklaşmıştır. Buradaki kurumsallaşmada tek sahip olunması gereken kriter en temel ihtiyaca binaen öne sürülmüştür: *istikrarı sağlamak*. Mair'in (1996) Batı Avrupa'daki parti sistemi istikrarı konusundaki çalışması bunun güzel bir örneğidir. İstikrarın kurumsallaşma için bir alternatif olarak alınması ve parti rekabetinin en önemli arenasına (yani hükümet) odaklanması üzerine Mair, yapısal stabilizasyon seviyesini ölçmek için üç farklı değişken öngörür: hükümetin değişmesi ya da zaman içerisinde hükümetin parti kompozisyonundaki değişme derecesi; yönetim formülü, yani kabine yapısının zaman içindeki bilinirlik derecesi; ve sistemdeki siyasi partilerin zaman içindeki hükümete katılma konusunda açık olanaklarının derecesiyle ölçülen hükümete erişim. Bu üç kriteri içeren çerçeve, kriterlerin her birini ölçmek için somut

göstergeler sunmuş olan Casal Bértoa ve Mair (2010), Casal Bértoa ve Enyedi (2010) ve Casal Bértoa (2011) gibi daha yeni çalışmalarla geliştirilmiştir. Bu çalışmalarda, hükümetteki değişim, Pedersen'in kabinenin oynaklığı endeksini kabine kompozisyonuna uyarlayan Bakanlar Volatilite Endeksi (IMV) ile ölçülmüştür. Diğer yandan yönetim formülü, yöneten partilerin farklı kombinasyonlarını hesaba katan Tanıdık Değişim Endeksi (Index of Familiar Alternation) (IFA) ile tespit edilmiştir. Son olarak ise, hükümete erişim, yalnızca "eski hükümet partilerine" ait olan bakanlıkların, yani bir önceki hükümetin kurucu parçası olan partilerin yüzdesini dikkate alan bir Kapalılık Endeksi (Index of Closure) (IC) ile derecelendirilmiştir (Casal Bértoa ve Enyedi 2010).

Siyasi partiler arasındaki istikrarlı etkileşimlerin parti sistemlerinin en önemli boyutu olduğunu vurgulayan aynı prensibi inşa eden Lindberg (2007), yasama istikrarını ifade eden 10 göstergelyi kullanarak 21 Afrika seçim demokrasisinin parti sistemi kurumsallaşması derecesini ölçmüştür. O genel olarak kurumsallaşmanın uzun bir süre boyunca gerçekleşmediğini, çok az ülkede (bazen sadece bir ülke) daha istikrarlı parti sistemlerinin kurulduğunu; fakat güçlü siyasi partilerin (örneğin Botsvana, Güney Afrika ve Namibya) seçim ve yasama alanlarını ele geçirdiklerini vurgulamıştır.

Küresel olarak bakıldığında, kurumsallaşmayı tek boyutlu olarak ele alan yaklaşımların, kurumsallaşma adına birincil kriter olarak istikrarı ön plana çıkardıkları görülmektedir. Yapısal unsura önem veren bu çalışmalar, Batı Avrupa parti sistemlerinin istikrarı üzerine odaklanan Bartolini and Mair (1990), Latin Amerika ülkelerindeki seçim istikrarsızlığının kökeni üzerine yoğunlaşan Roberts ve Wibbels (1999), siyasi partilerin sayısı ile Afrika'daki seçim istikrarsızlığı arasındaki ilişki üzerine çalışan Bogaards (2008) ve komünizm sonrası Avrupa ülkelerinde parti desteğinin istikrarlı modellerinin geliştirilmesi üzerine odaklanan Tavits (2005) ve Bakke ve Sitter (2005) gibi örnekleri içermektedir.

Diğer yandan kurumsallaşmanın tek boyutlu yaklaşımları daha sade ve basit olma avantajına sahiptir. Bununla birlikte, sadece bir rekabet alanı (meclis ya da hükümet) üzerine yoğunlaşma eğiliminde oldukları için, ülkelerin diğer rekabet alanlarında neler olduğunu belirsiz bırakıyor gibi görünmektedirler. Bundan

dolayısıdır ki parti sistem kurumsallaşmasına yönelik çok boyutlu yaklaşımlar daha büyük önem arz etmeye başlamıştır.

2.6.3. Çok Boyutlu Bir Kavram Olarak Parti Sistemi Kurumsallaşması

1995 yılında Mainwaring ve Scully, mevcut parti sistemi analizi modellerine yönelik itirazlarını yükselttiler ve Üçüncü Dalga demokrasilerinde parti sistemi gelişimindeki farklılıkları anlamak için kurumsallaşmanın düzeyinin en önemli kriter olduğunu iddia ettiler. Geçmişte parti sistemlerinin incelenmesi üzerine kurumsallaşma yaklaşımı uygulanmış olsa da (Wefling, 1973; Duvall ve Wefling (1973a); Duvall ve Wefling (1973b); Özbudun, 1981), en son ve ana akım yaklaşımlar parti sistemlerinin sınıflandırılmasında temel unsur olarak partilerin sayısını (Duverger 1959; Rae 1967; Laakso ve Taagepera 1979) kullanmaya devam etmiştir. Bu bağlamda, Sartori (1976), siyasi partiler arasındaki etkileşim kalıpları - ideolojik mesafe üzerine odaklanan nitel bir boyutu önermek için parti sistemi kategorizasyonunun niceliksel kriterlerinin ötesine geçen az sayıdaki kişiden biriydi. Partiler arası rekabette ortaya çıkan etkileşim sistemi olarak parti sisteminin tanımı (Sartori, 1976: 44) çağdaş siyaset biliminde birçok kişiye ilham kaynağı olarak en tanınmış kavramsal önerilerden biri olmayı sürdürmektedir. Mainwaring ve Scully, Sartori'nin (1976) “parti sayısı” ve “ideolojik mesafe” olarak ileri sürdüğü iki kriterin uygunluğunu kabul ederken, “kurumsallaşma derecesi” olarak öne sürdüğü üçüncü bir kriterin de kabul edilmesi gerektiğini iddia etmiştir. Buna paralel olarak, kurumsallaşmış bir parti sistemi şu şekillerde ortaya çıkacaktır: 1- kurallardaki istikrar ve parti içi rekabetin niteliği; 2- toplumda istikrarlı kökler; 3- büyük siyasi partilerin ve seçimlerin meşruiyeti ve 4- örgütsel olarak güçlü partiler. Bu çerçeve, daha sonra Mainwaring (1998) tarafından geliştirilmiş ve Brezilya'ya uygulanmıştır (Mainwaring, 1999). Mainwaring parti sistemlerinin analizi için mevcut çerçeveleri yeniden incelemiş ve elitlerin ve devletlerin parti sistemlerini yukarıdan yeniden yapılandırma kapasitesine ve 1974 sonrası ülkelerdeki parti sistemi oluşumunu ve gelişimini açıklamak için Lipset ve Rokkan'ın (1967) geleneksel bölünmeler modelinin yeterliliğine karşılık kurumsallaşma

düzeyindeki farklılığı göz önüne alarak bir paradigma kayması önermiştir. Kısmen Huntington'dan (1965) esinlenen Mainwaring, kurumsallaşmayı “bir uygulama ya da organizasyonun, evrensel olarak kabul edilmese bile, iyi kurulmuş ve yaygın olarak bilinmesi süreci” olarak tanımlamıştır (Mainwaring, 1999: 25). Bu süreç, siyasi bir sistemin nasıl çalıştığını anlamak için önemlidir:

Verili bir prosedür ve örgüt topluluğunun, biçimlendirme, beklenti, tutum ve davranışlarına dayanabileceği inancı. Özellikle, parti sistemi kurumsallaşması, aktörlerin diğer aktörlerin davranışları hakkında açık ve istikrarlı beklentiler içerdiği ve dolayısıyla parti rekabet ve davranış kurallarının temel form ve kuralları hakkında bilgi sahibi olduğu anlamına gelir (Mainwaring, 1999: 25).

Mainwaring parti sistemi kurumsallaşmasının dört boyutunu Brezilya örneği üzerine uyguladığı çalışmada: 1-) *parti içi rekabet modellerinde istikrar* (yasama ve yürütme seçimleri oynaklığı ile ölçülür); 2-) *toplumda kök salma* (yürütme ve yasama seçimlerinde oy payı farkı, bir parti tercihinin sahip olduklarını bildiren katılımcıların yüzdesi, 1950'ye kadar kurulan partilerin son avam kamarasındaki oy yüzdeleri, avam kamarası seçimlerinde yüzde 10 almış partilerin kurulduğundan beri yılların ölçülmesiyle saptanır); 3-) *parti ve seçimlerin meşruiyeti* (seçmenlerin partilerin veya parlamentonun dağılmasını onaylayıp onaylamadıkları, demokrasinin siyasi partiler olmadan var olabileceğine inanıp inanmadıkları ve tek parti sistemini tercih edenlerin yüzdesi gibi sorularla partilere yönelik sempatiyi sorgulayan araştırma sorularıyla ölçülür); ve 4-) *parti örgütü* (parti disiplini ya da milletvekilleri ile parti lideri arasında uyuma, tarafları değiştiren bireylerin oranı ve kampanyaların ne kadar bireysel olduğunun ölçülmesiyle saptanır) olarak sunmuştur. Yıllar geçtikçe, bu model yaygın olarak kullanılmış, Mainwaring (Torcal, 2005; Zoco, 2007 gibi isimlerle birlikte) tarafından revize edilmiş ve Latin Amerika'dan dünyanın diğer bölgelerine modelini uygulamaya çalışan diğer yazarlar tarafından yine revize edilerek kullanılmıştır.

Kuenzi ve Lambright (2001), Mainwaring ve Scully (1995) tarafından önerilen tüm kriterleri (parti örgütü hariç) kullanarak Sahra Altı Afrika'dan gelen 30 ülkede parti sistem kurumsallaşması düzeyini ölçmek için karşılaştırmalı bir

endeks geliştirmişlerdir. Kuenzi ve Lambright, partiler arası rekabetin ve toplumdaki istikrarlı köklerin istikrarı için Mainwaring ve Scully tarafından önerilen göstergeleri test etmiştir. Bununla birlikte, partilerin ve seçimlerin meşruiyetini ölçmek için, tamamen yeni göstergeler önerdiler: 1- herhangi bir büyük partinin seçimi boykot edip etmediğı, 2- kaybedenlerin sonuçları kabul edip etmemeleri, 3- seçimlerin özgür ve adil kabul edilip edilmediğı (Kuenzi ve Lambright, 2001: 444-447). Onların karşılaştırmalı analizi, Afrika'daki parti sistemlerinin Latin Amerika ülkeleri ile karşılaştırıldığında daha düşük kurumsallaşma düzeyleri sergilediğı sonucuna varmıştır. Ek bir bulgu, uzun süredir var olan demokrasilerde, özellikle hâkim parti sistemine sahip olanlarda, kurumsallaşma düzeylerinin daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Nitekim endeksin ilk beş ülkesi hâkim parti sistemine sahip olan Botswana (Botswana Demokratik Partisi); Gambiya (Yurtsever Yeniden Yönlendirme ve Yapılandırma İttifakı); Namibya (Güney Batı Afrika Halk Örgütü); Güney Afrika (Afrika Ulusal Kongresi); ve Zimbabwe (Zimbabwe Afrika Ulusal Birliğı-Yurtsever Cephe) gibi ülkelerdi (Kuenzi ve Lambright, 2001: 437-468).

Basedau'nun (2007) 28 Afrika ülkesindeki parti sistemlerinin analizi ve demokratikleşmesi için ortaya koyduğu dörtlü çerçeve, benzer şekilde Mainwaring (ve Scully) tarafından ilham olunan çalışmalar arasına dâhil edilebilir.

1-İlgili tüm siyasi partiler toplumda güçlü ve istikrarlı kökenlere sahip olmalıdır; 2-siyasi partilerin üst düzey bürokratik örgütlenme ve bağlılığa (düşük ya da ılımlı hizipçilik) sahip olmasının yanında yanı sıra, lider seçme konusunda yeterince rekabetçi ve katılımcı bir mekanizmaya sahip olunmalıdır; 3-parti sistemi, ardışık seçimler ve istikrarlı rekabet biçimleri (düşük taban geçişi, siyasi partilerin düşük ölüm ve doğum oranı) arasında düşük bir oynaklık sergilemelidir; 4-parti sistemi asker ya da güçlü kişiler gibi potansiyel veto aktörlerin en önemlisi olarak siyasi arenada temel karar alma forumu olarak kabul edilmelidir (Basedau, 2007: 110).

Her bir kriter başına bir gösterge seçen Basedau (2007), partiler arası rekabetin istikrarını Pedersen'in Oynaklık Endeksi; toplumdaki istikrarlı kökenleri

ortalama parti yaşı ile; partilerin ve seçimlerin meşruluğunu seçmenin katılım yüzdesi ile ölçmüştür. Siyasi partilerin yüksek bürokratik organizasyona sahip olmasını gerektiren kurumsallaşmanın dördüncü kriteriyle ilgili olarak, Basedau kart taşıyan üye sayısı, fonlar, (ücretli) tam zamanlı parti yetkilileri, ülke genelindeki parti ofislerinin sayısı ve korunması gibi bir dizi gösterge belirlemiştir, ancak veri eksikliği nedeniyle bunları ölçememiştir (Basedau, 2007: 121). Her üç gösterge daha sonra ayrı ayrı ölçülmüş ve bir (düşük TKP) ile üç (yüksek TKP) arasında değişen toplam bir “Toplam Kurumsallaşma Puanı” (TKP) haline getirilmiştir. Ülkelerin Freedom House ortalama puanıyla ölçülen kurumsallaşma ve demokratik performans seviyesine göre, Basedau (2007) daha kurumsallaşmış ülkelerin en demokratik ülkeler arasında yer aldığı bir model ortaya çıkarmıştır.

Aslında sonuçlar, örnekte yer alan sekiz özgür ülkenin beşinin (Botsvana, Cape Verde, Mauritius, Namibya ve Güney Afrika) son derece kurumsallaşmış olduğunu, birinin (Sao Tome ve Principe) orta dereceli ve ikisinin de (Benin ve Mali) düşük TKP (Toplam Kurumsallaşma Puanı) sunduğunu göstermektedir. Kısmen özgür olan 13 ülke ile ilgili olarak, ezici çoğunluk zayıf bir şekilde kurumsallaşmışken (Burkina Faso, Komorlar, Kongo, Cibuti, Gambia, Nijer, Nijerya, Zambiya); üçü ise orta düzey kurumsallaşma (Gabon, Sierra Leone ve Etiyopya) olduğu görülmüştür. Dokuz serbest olmayan ülkeden sadece bir tanesinde yüksek kurumsallaşma (Kamerun) görülmüşken; geri kalan ülkeler ya orta (Orta Afrika Cumhuriyeti, Ekvator Ginesi, Gine ve Togo) ya da düşük (Çad Côte d'Ivoire, Moritanya ve Zimbabwe) kurumsallaşmayla ortaya çıkmıştır (Basedau, 2007: 111). Basedau, bu analizi temelinde, toplumda köklü parti sistemlerinin, yüksek istikrarın ve siyasi partilerin tartışmasız meşruiyetinin demokrasi için en elverişli olduğu sonucuna varmıştır. Kuenzi ve Lambright (2005) daha önce parti sistemi özellikleri (yasama oynaklığı, partilerin yaş ortalaması ve etkili parlamento partileri sayısı) ile Afrika ülkelerindeki demokrasi seviyesi arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermişlerdi. Bu bağlamda bu iki çalışma da parti sistemi kurumsallaşmasını demokratik bir performansın bir gereği olarak görmektedir.

Bir başka isim Riedl (2008) da, Mainwaring ve Scully tarafından belirlenen kriterleri, belli değişikliklerle Afrika örneğine uygulamıştır. Riedl, toplumdaki istikrarlı bir kök kriteri için, yeni göstergeleri, yani ilk seçimlerde yarışan ve şu anda temsil edilen partilerin yüzdesi ve en son yapılan yasama seçimlerinde oyların en az % 5'ini alan partilerin ortalama yaşının ölçülmesini eklemiştir. Partilerin ve seçimler meşruiyeti için de Riedl Kuenzi ve Lambright'ın üç kriterini kullanmıştır (Riedl, 2008: 1-42). Hatta seçilmiş bir hükümetin yasal görev süresince askeri müdahale ile darbeye uğrayıp uğramadığını da göz önünde bulundurmuştur. Onun 23 ülke için yapmış olduğu sıralamada Güney Afrika, Namibya, Botsvana ve Tanzanya'yı en kurumsallaşmış parti sistemleri olarak ortaya çıkmışken; Madagaskar, Mali, Benin, Lesoto ve Zambiya ise en az kurumsallaşmış parti sistemleri olarak sıralanmıştır (Riedl, 2008).

Kuenzi ve Lambright'ın (2001) modeli aynı zamanda Lusofon Afrika'daki parti sistem kurumsallaşması hakkındaki ilk araştırmalara da ilham kaynağı olmuştur (Sanches, 2008; Sanches, 2011). Bu model ile 1990'lı yılların başından beri Angola, Cape Verde, Gine Bissau, Mozambik ve Sao Tome ve Principe'daki parti sistemleri ile ilgili keşfedilmemiş özellikler ustaca gözler önüne serilmiştir. Parti sistemlerinin yapısal unsuruna odaklanan parti sistemi kurumsallaşmasının biraz farklı bir versiyonu görülmüştür (Sanches, 2013).

Diğer Üçüncü Dalga bölgelerindeki parti sistemlerini analiz eden çalışmalardan yola çıkarak, Mainwaring ve Scully'nin (1995) etkisinin hala daha güçlü kaldığı rahatlıkla tespit edilebilir. Bu öne çıkan isim ise Orta ve Doğu Avrupa'daki parti sistem kurumsallaşması düzeyini değerlendirmiş olan Lewis'tir (2008). O parti sistem kurumsallaşması kriterlerini; 1- partiler arası rekabetin istikrarı 2- toplumda istikrarlı kökler 3- siyasi parti ve seçim süreci üzerine meşruiyet olarak belirlemiştir. Bu noktada ona göre, birinci kriter, seçimsel oynaklık ile; ikinci kriter, bir siyasi partiye yakın nüfusun yüzdesiyle; ve üçüncü kriter ise demokrasiyi değerli bulan ve bir siyasal sistem için partilerin gerekli olduğunu düşünen seçmenlerin oranıyla ölçülebilmektedir. Mainwaring ve Scully'nin (1995) önerdiği dört boyutlu planı sürdürmelerine rağmen, Croissant ve Völkel (2010) ise, birkaç göstergelyi yenileriyle değiştirerek yeni bir liste

yapmışlardır: 1- partiler arası rekabetin istikrarlı modelleri için oy oynaklığı ve koltuk oynaklığı; 2- toplumdaki parti kökenleri için parti kimliği ve parti uzaklığı; 3- partiler ve seçimlerin meşruiyeti için parti vazgeçilmezliği, parti güvenini, temiz seçim ve gerçek oylama tercihi; ve 4- parti örgütü için parti yaşı ve parti sürekliliği.

Parti sistemi kurumsallaşması meselesini araştıran diğer bazı çalışmalar, Mainwaring ve Scully'nin (1995) çalışmalarından ziyade, kurumsallaşma tartışmalarının diğer eserlerinden de etkilenebilmişlerdir. Bu örneklerin başında Meleshevich (2007) gelmektedir. O, özerklik ve istikrar kriterleri üzerinden Baltık Devletleri, Rusya ve Ukrayna'daki parti sistem kurumsallaşmasını ölçmeye çalışmıştır. Kısmen Huntington'da (1965) olduğu gibi, özerkliği, bir parti sisteminin diğer sosyal kurumlardan olduğu kadar dış çevre koşullarından aldığı bağımsızlık derecesi olarak tanımlamış ve bunu yürütme ve yasamanın örgütlenmesinde partizan tabanının derecesi ve bölgeler genelinde partilerin seçim desteğinin değişmezliği olarak operasyonel hale getirmiştir. İstikrar açısından bakıldığında ise, partilerin etkileşim modellerindeki düzeni ifade ediyorken; seçim oynaklığı ve yeni partilerin oy payı seviyesine göre ölçülmüştür. Bunun dışında, Meleshevich ayrıca parti sistemi kurumsallaşması düzeyindeki varyansı açıklamak için dört önemli faktörü belirtmiştir: 1-) parti sistemi oluşumunun ilk aşamasında yönetici Komünist elitlerin rolü; 2-) yasama-yürütme ilişkileri türü; 3-) seçim sürecini ve siyasi partilerin faaliyetlerini düzenleyen kanunlar; 4-) iktidar partilerinin siyasal kurumsallaşmaya etkisi (Meleshevich, 2007: 111).

Alternatif olarak, Rose ve Munro (2009) ve daha sonra Rose ve Mishler (2010) ise, parti sistem kurumsallaşmasının etkileşimli bir modelini ortaya koydular ve bunlar da dört kriter içermiştir: 1-) kanunlar; 2-) elit taahhütleri; 3-) seçmen talepleri; 4-) öğrenme süreci. Burada kanunlar, seçim yasalarının istikrarlı olma derecesiyle ölçülüyorken; elit taahhütleri, siyasi elitlerin bir partiye ne kadar bağlı olduğu ile ölçülmüştür. Yine seçmen talepleri, seçmenlerin bir partiye ne kadar bağlı olduğu ile ilgiliyken; öğrenme süreci de kurucu seçim sonrasında elit ve kitlesel öğrenme süreciyle ilgili olmuştur. Bu öneri, parti sistem kurumsallaşmasının kapsamını önceki çalışmalardan daha istekli bir şekilde

göstergeleri ölçmekten çok onları değerlendirme yoluna gittiği ölçüde yenilikçi olarak görülmüştür (Rose ve Mishler, 2010: 801-821).

Ayrıca, bu araştırma alanı içinde, parti sistemlerinin analizine, siyasi partilerin analiziyle eşzamanlı olarak odaklanan birkaç çalışma bulunabilir. Nitekim bazı boyutların/göstergelerin farklı çalışmalar arasında bir seviyeden diğerine nasıl geçtiğini örneklendirmek önemlidir. Partilere örgütler olarak odaklanan Panebianco (1988), kurumsallaşmayı "örgütü sağlamlaştırma yolu" olarak tanımlamıştır (Panebianco 1988: 49). Panebianco bunu ölçmek için iki unsur önermiştir: 1-) örgütün çevresiyle arasındaki özerklik derecesi 2-) sistemlilik derecesi, yani örgütün farklı iç sektörlerin karşılıklı bağımlılık derecesi (Panebianco 1988, 55). Bu çerçevede örgüt, çevresiyle doğrudan değişim süreçlerini kontrol edebildiğinde özerkliğe ulaşılırken; yüksek bir sistemlilik derecesi, örgütsel kaynakların merkezileştirilmesiyle kontrol edilen alt gruplar arasında karşılıklı bağımlılığın büyük bir bölümünü ve çevreyle değişim sürecini ima eder (Panebianco 1988: 56). Her iki boyut da, düşük dereceli bir sistemlilik ile ilişkilidir ve çoğu zaman düşük seviye bir özerklik gerektirir (Panebianco, 1988: 57).

Dix (1992), Huntington'un uyarlanabilirlik, karmaşıklık, özerklik ve tutarlılık kriterlerini Latin Amerika siyasi partilerinin analizinde kullanmıştı. Daha sonra Stockton (2001) ise, Dix'in (1992) ve Mainwaring ve Scully'nin (1995) çerçevelerini Güney Kore ve Tayvan'daki siyasi parti ve parti sistem kurumsallaşmasını ölçmek için kopyaladı. Yakın geçmişte Basedau ve Stroh (2008) ise, Huntington (1965), Mainwaring ve Scully (1995) ve Randal ve Svåsand'ın (2002) yaklaşımlarını dört boyutta parti kurumsallaşması için yeni bir kavramlaştırma oluşturmak adına birleştirdiler: 1- dış istikrar göstergesi, "toplumdaki kökler" kriterini; 2- iç istikrar göstergesi, parti organizasyonu kriterini; 3- dış değer aşılama göstergesi ile özerklik kriteri; ve son olarak 4- iç değer aşılama göstergesi ile tutarlılık kriteri ölçmek için kullanıldı. Bu dört kriter, on beş göstergeye ayrıldı ve bu modelden dokuz Afrika ülkesindeki (Benin, Botswana, Burkina Faso, Gana, Malavi, Mali, Nijer, Tanzanya ve Zambiya) 48 siyasi partinin ölçülmesinde yararlanıldı (Dix, 1992: 488-511).

Benzer teorik patikayı izleyen Yardimci-Geyikci (2013), örgütsel gelişimi ve toplumdaki güçlü kökleri, parti kurumsallaşması kavramsallaştırmasının kriterleri olarak tanımlar. Birinci kriter, üyelik gücü, bireysel partiler için üyeliğin yoğunluğu, teritoryal faaliyet alanı ve partilerin mali kaynakları ile operasyonel hale getirilirken; ikinci kriter, seçimsel oynaklığı, parti kimliğini ve siyasi partilere olan güveni kapsamaktadır (Yardimci-Geyikci, 2013: 4).

Tüm bu çalışmalar, parti ile parti sistem kurumsallaşması arasında göstergelerin ve kriterlerin yer değiştirmesinin sıkça gerçekleştiğini göstermek için faydalı olmuştur. Bu anlamda, amacımız, parti sistemleri yerine siyasi partilere odaklanmış olan literatürü gözden geçirmek değil, her iki durumda da kurumsallaşmanın farklı olduğunu ve bazen de farklı olabileceğine dikkat çekmektir. Bu nedenle, Randall ve Svåsand (2002) ve Levitsky (1998) gibi yazarlar, belirsizlikleri önlemek için en iyi şeyin bu iki seviyeyi birbirinden ayırmak olduğunu savunuyorlar. Yani söylemeye çalıştıkları her ikisini de ayrı ayrı ölçmek ve sonra birbirleriyle nasıl ilişkili olduklarını araştırmaktır.

Tablo 2’de de görülebileceği üzere, çalışmada parti sistemi kurumsallaşması üzerine literatürde bugüne kadar önemli çalışmalarla katkıda bulunmuş Mainwaring’ten Mair’e, Basedau’dan Lindberg’e birçok ismin kurumsallaşma kriterleri tablo halinde verilmiştir. Tabloda bu kriterlerin hangi göstergelerle ölçülebileceği detaylı bir şekilde gösterilmeye çalışılmıştır. Böyle parti sistemi kurumsallaşmasında öne çıkan kriterler daha net bir şekilde ortaya konulmak istenmiştir. Kriterler ve göstergeler oldukça net bir şekilde ortaya koyulduğu için kurumsallaşmaya hangi ismin tek boyutlu hangi ismin çok boyutlu olarak yaklaştığı ayrıca belirtilmemiştir. Siyasal parti ve parti sistemi kurumsallaşması kriterlerinin gelişiminin ele alınması sonrası, çalışmada izlenmesi öngörülen kurumsallaşma analiz modeli daha iyi anlaşılacaktır.

Tablo 3: Parti-Sistemi Kurumsallaşması Kriterleri

Kurumsallaşma Kriterleri	Mainwaring ve Scully	Kuenzi ve Lambright	Basedau	Meleshevich
1-) Partiler arası rekabet/istikrar kalıpları	Seçimsel Oynaklık	Seçimsel Oynaklık	Seçimsel Oynaklık	Seçimsel Oynaklık; Yeni partilerin oy paylaşımı
2-) Toplumsal Köken	Başkanlık ve yasama seçimleri arasındaki fark; Bir parti tercihi olduğunu bildiren katılımcıların yüzdesi; 1950 yılına kadar kurulan partilerin alt meclis oylamasının yüzdesi; Partilerin kurulmasından bu yana Avam kamarasında %10 oy oranıyla geçen yıl.	1970'lere kadar kurulan partilerin koltuk payı.	Ortalama Parti Yaşı	-
3-) Partilerin ve seçimlerin meşruiyeti	Partilere yönelik sempati endeksi; katılımcıların partilerin ve parlamentoların dağılmasını onaylamaları; tek parti sistemini tercih eden yüzde; Katılımcıların demokrasinin siyasi partiler olmadan var olabileceğine inanıp inanmadığı	Herhangi büyük bir partinin seçimi boykot edip etmedi; yenilenlerin sonuçları kabul edip etmediği; Seçimlerin özgür ve adil sayılıp sayılmadığı.	Kayıtlı seçmenlerin katılımı	-
4-) Parti Örgütü	Parti disiplini ya da milletvekilleri ile parti lideri arasındaki uyuşma; Tarafları değiştiren bireylerin oranı; Bireyselci kampanyaların kapsamı/ölçüsü.	-	-	-
5-) Özerklik	-	-	-	Yürütme ve yasama örgütlenmesinde partizan derecesi; Partilerin bölgelerdeki seçim desteğinin tutarlılığı

Tablo 3: Parti-Sistemi Kurumsallaşması Kriterleri (Devamı)

	Riedl	Lewis	Mair, Mair&Bertoa	Lindberg
1-) Partiler arası rekabet/istikrar kalıpları	Seçimsel Oynaklık	Seçimsel Oynaklık	Bakanlık oynaklığı; Index of Familiar Alternation; Kapalılık Endeksi	Meclis'teki parti sayısı; Yeni partilerin sayısı; Yeni partilerin meclisteki payı; Meclis dışındaki oy verilen partilerin sayısı; Yasama seçimlerini kaybetme nedeniyle oy kullanılan partilerin payı %;En büyük partinin meclisteki koltuk payları; İkici parti tarafından kontrol edilen meclisteki koltukların payı; Yasamadaki koltuk volatilitesi.
2-) Toplumsal Köken	Birinci seçimlerde yarışan partilerin şimdiki yüzdesi; Başkanlık-yasama seçimleri farkı; En son yapılan yasama seçimlerinde oyların en az% 5'ini alan partilerin yaş ortalaması	Bir partiye yakın nüfus yüzdesi	-	-
3-) Partilerin ve	Seçimleri boykot eden	Demokrasiyi	-	-

seçimlerin meşruiyeti	muhaletet; kaybedenlerin sonuçları kabul etmemesi; Uluslararası gözlemcilerin seçimleri düzensiz (özgür ve adil değil) varsayıp saymadığı; Seçilmiş bir hükümet, yasal görev süresi boyunca askeri müdahale ile bozulup bozulmadığı	değerlendirecek ve partilerin siyasi sistem için gerekli olduğunu düşünen katılımcıların yüzdesi; siyasal partilere güven		
4-) Parti Örgütü		-	-	-
5-) Özerklik	Yürütme ve yasama örgütlenmesinde partizan derecesi; Partilerin bölgelerdeki seçim desteğinin tutarlılığı	-	-	-

Kaynak: (Sanches, 2014: 29-30).

3. METODOLOJİ: KURUMSALLAŞMA VE BİR MODEL ÖNERİSİ

Bu araştırma, özellikle büyük dönüşüm ve mobilizasyon çağında belli bir geçiş dönemi içerisinde bulunan ve siyasi açılımlara kafa yoran ülkelerdeki kurumsallaşmaya olan ilginin bir göstergesidir. Burada analiz için örnek ülke olarak Hindistan seçilmiştir, çünkü çoğu benzer vaka seçimi yöntemlerinde de görülebileceği üzere, Hindistan kitlelerin mobilizasyonu ve kurumların nasıl bir cevap verme çabası içerisinde olduğunu anlama açısından en uygun netlik sunan ülkelerden biridir. Uzun bir Kongre sistemi iktidarı sonrası, büyük bir sosyal milliyetçi hareket olarak Hindutva ve onun siyasi parti sahnesindeki karşılığı olan Hindistan Halk Partisi (BJP) büyük bir mobilizasyon doğurmuştur. BJP'nin ortaya koymuş olduğu iç ve dış politikaları ise karşı bir reaksiyona sebebiyet vermiştir. Bu ortaya çıkan türbülansın panzehiri konumundaki kurumsal inşa süreçleri bu noktada büyük önem arz etmektedir. Tabi bu arada Hindistan'da demokratik seçimler ulusal ve yerel manada düzenli bir şekilde yapılmaya devam etmekte ve demokrasi çalışmaya devam etmektedir. Dolayısıyla siyasi partilerin ve diğer politik aktörlerin birçok strateji dâhilinde yürüttükleri siyasetleri hem toplumu hem siyasi kurumları hem de tüm siyaset arenasını etkilemektedir. Bu gelişmeler de kendi içerisinde önemli olabileceği gibi, yükselen aktörlerin tümü için de önemli bir tecrübeye karşılık gelmektedir.

Yine burada siyasi parti ve parti sistemi kurumsallaşmasının etkileşimini ve demokratikleşmeye etkilerini anlamakla ilgilenildiği için hem siyasi parti hem de parti sistemi kurumsallaşması analiz edilecektir. Siyasi parti ve parti sistemi kurumsallaşması kavramları genellikle birleştirilir ve yanlış tanımlanırken, bunlar farklı analiz alanlarıdır. Kurumsallaşmış siyasi partiler, halkı demokratik yollarla sosyalleştirdiği için demokratikleşmeye katkıda bulunuyor ve kamu çıkarlarını örgütlüyorlar. Kurumsallaştırılmış parti sistemleri ise, partileri sorumlu tutuyor, siyasi sistem içinde istikrar sağlıyor ve parti rekabetini ve etkileşimini yapılandırıyor. Bu çalışmada da farklı analiz birimleri olarak görülen siyasi parti ve parti sistemi kurumsallaşmaları, ayrı kriter ve ayrı göstergelerle değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda da çalışmada öncelik parti

kurumsallaşması kapsamında Hindistan'da bulunan yedi ulusal partinin (Hindistan Kongre Partisi, Hindistan Halk Partisi, Tüm Hindistan Taşra Kongresi, Çoğunluk Toplum Partisi, Hindistan Komünist Partisi, Hindistan Komünist Partisi (Marksist), Milliyetçi Kongre Partisi) kurumsallaşması incelenecektir. Parti kurumsallaşma konusundaki durum analiz edildikten sonra ise Hindistan parti sistemi kurumsallaşmasındaki kurumsallaşma seviyesine bakılacaktır. Siyasal parti ve parti sistemi kurumsallaşması analizleri sonucunda ortaya çıkan sonuçlar, kurumsallaşma tartışmalarının merkezinde yer alan sonuç beklentileri ile karşılaştırma yapma için bizleri yardımcı olacaktır.

Bu çalışmayı yapılandıran ana araştırma soruları aşağıdaki gibidir: Ampirik düzeyde, devasa toplumsal mobilizasyonların bir "fırsat anı" sunduğu ya da istikrarı olumsuz etkilediği ülkelerde siyasi partiler ve parti sistemleri ne derece kurumsallaşmıştı? Spesifik olarak, (i) yükselen Safran dalgası olarak tartışılan Hindu milliyetçiliğinin mobilizasyonunu takiben Hindistan'daki siyasi parti/parti sistemi kurumsallaşmasının durumu nedir? ve (ii) Hindutva döneminde BJP iktidarına karşı yükselen karşı mobilizasyon ülkelerdeki parti siyasetini nasıl etkilemiştir? Akabinde ise kavramsal düzeyde, kurumsallaşma konusundaki yaklaşımımızın ve bireysel partilerin ve parti sistemlerinin kurumsallaşması arasındaki etkileşimi anlayışımızın sistematik karşılaştırmalı perspektiften nasıl ilerletebileceği sorgulanacaktır. Özellikle, (i) kurumsallaşma durumu güçlüyse bu politika alanına nasıl yansımaktadır? Ya da (ii) kurumsallaşma durumu zayıfsa ülke siyasetindeki hangi durumlardan kaynaklanmaktadır ve nasıl yansımalar neden olmaktadır? Son olarak (iii) kurumsallaşma tartışmalarında önemi artan demokratik gelişme ve/veya istikrar ve düzeni sağlama arasındaki ilişkide Hindistan özelindeki durumda ayırımın nasıl yapılabilceği konusu tartışılacaktır.

3.1. Siyasal Parti Kurumsallaşması Model Önerisi

Siyasi parti kurumsallaşması çalışmaları, bugüne kadar konsept için uygun ölçümlerin bulunmasında oldukça güçlük çekmiştir. Bu zorluk, pek çok çalışmanın siyasi parti kurumsallaştırması kavramını parti sistemi kurumsallaştırmasıyla birleştirdiği gerçeğiyle ilgilidir (Kuenzi ve Lambright, 2001; Mainwaring, 1998; Mainwaring ve Torcal, 2006; Morlino, 1998; Rose ve

Munro, 2003). Kurumsalcı analistler, parti sisteminin kurumsallaştırılması için siyasi parti kurumsallaşmasının gerekli olup olmadığını tartışmaya devam ederken, bunların aynı şey olmadığı ya da karşılıklı olarak destekleyici olduğu kabul edilmelidir (Randall ve Svasand, 2002). Ancak siyasi parti kurumsallaştırma alanına özgü göstergelerin belirlenmesine yönelik çabalar da oldukça azdır. Nitekim en çok kullanılan kriter ve göstergeler bile belirsizdir ve operasyonel hale getirmek zordur denilebilir. Bu araştırma, (1) sistemlilik, (2) değer infüzyonu, (3) karar özerkliği, (4) somutlaşma ve (5) rutinleşme boyutlarını kullanarak Randall ve Svasand'ın teorik çerçevesinden (2002) bir parça ödünç alarak ve ona eklemeye bulunarak ilerlemeye çalışmaktadır. Bununla birlikte, Randall ve Svasand'ın (2002) çerçevesi, çok boyutlu ve potansiyel olarak güvenilir olsa da, son derece teoriktir. Bu açıdan ampirik olarak bu çerçeveyi uygulamak için, çeşitli analistlerin çalışmaları üzerinden çizilen net bir kriter ve farklı gösterge seti oluşturulmaya çalışılmıştır.

3.1.1. Sistemlilik

İlk boyut - sistemlilik - siyasi partilerin örgütsel gelişimini operasyonelleştirir. Akademisyenler organizasyonel gelişimi çeşitli şekillerde kavramış ve ölçmüşlerdir. Yardımcı ve Geyikçi'nin (2013) Türkiye ve Güney Avrupa'daki çalışmalarında üyelik gücü, bölgesel faaliyet alanı ve finansal kaynaklar analiz edilmektedir. Perepechko, ZumBrunnen ve Kolossov (2011) ise, Rusya'nın siyasi partileri üzerine yaptıkları çalışmalarla bölgesel dağılımı ele almalarının yanında, gücün merkezileşmesi, liderlik türü, dış destek ve ideoloji gibi konuları da içermişlerdir. Bizim sistemlilik kriterimiz ise daha önce tartıştığımız parti tarihi, parti örgütü, örgütlenme düzeyi, karmaşıklık gibi tüm kriterleri kapsayan bir şekilde ele alınacaktır. Bu kapsamda analizimiz, parti tarihi ve parti örgütü açısından bu başlıkların altında kurumsallaşmaya katkı sağlayabilecek göstergelerin üzerinden ilerleyecektir. Bu açıdan ele alınabilecek göstergeler şu şekilde sıralanabilir: iç örgüt, örgüt içi departmanların uyumu ve bağımlılığı, ayrıntılı bir örgütsel ağ, merkezi alt birimlerin sayısı, yerel alt birimler, üyelik gücü, gücün merkezileşmesi, liderlik türü, parti disiplini ya da milletvekilleri ile parti lideri arasındaki uyuşma, parti değiştiren bireylerin varlığı,

bireyselci kampanyaların kapsamı/ölçüsü, alınan kararlara tüzük ya da kuralların etkisi, düzenli parti kongreleri, grup toplantıları, seçim kampanyaları ötesinde ulusal çaptaki örgütsel varlık ve faaliyetler, finansman, maddi ve kişisel kaynaklar. Burada konuyla ilgili literatürdeki tüm çalışmalardan yararlanılacaktır. Güncel siyaset için basın verilerine özellikle girmek zorunda kalınacaktır. Ayrıca, seçim verilerine, parti web sitelerine, Hindistan'ın Merkezi Seçim Komisyonlarına ve ülke raporlarına atıfta bulunulacaktır.

Bir partinin tarihi, nasıl kurulduğu ya da kökenleri, zamanla ayakta kalan sağlam ve istikrarlı bir parti tabanı oluşturduğu için kurumsallaşma için gereklidir. Bir partinin alttan ya da üstten oluşup oluşmadığı ve belli bir ortak nedeni olan toplumsal gruplardan mı yoksa bir kişinin siyasi amaçlarından kaynaklanıp kaynaklanmadığı büyük önem arz etmektedir. Dahası, parti aygıtı, işlev yapma kabiliyetini etkiler. Özellikle, iktidarın merkezi olup olmadığı veya bir parti içi demokrasiye sahip olup olmadığı, bir partinin organizasyonel gelişimi ve iyi işleyişi için çok önemlidir. Parti üyeliği ve bölgesel faaliyet alanı da sistemlilik için çok önemlidir. Panebianco (1988), bir partinin toplumun içerisine ne kadar çok entegre olursa (çeşitli bölgesel desteğe sahip olma) o kadar fazla kurumsallaşacağını iddia etmektedir.

3.1.2. Değer İnfüzyonu

Siyasi parti kurumsallaşmasının ikinci boyutu, değer infüzyonudur. Değer infüzyonu, partiler ve seçmenler arasındaki bağlantıları ifade eder ve bir partinin, dayanışmayı sürdüren ve popüler bir taban geliştiren bir kimlik yaratma derecesini belirler. Bu, ya daha geniş bir toplumsal hareketle ilişki kurarak ya da farklı bir kültür üreterek yapılabilir. Whitehead'in (2000) Tanzanya'daki siyasi partiler üzerine yaptığı çalışmada, bir partinin programının eklenmesi, politika önceliklerinin varlığı ve bölgesel dağılım yoluyla değer infüzyonu ölçülmüştür. İyi bir şekilde düzenlenmiş bir parti programı, bir partiyle vatandaşlar arasında istikrarlı ve kalıcı bir ilişki kurmanın anahtarıdır. Ancak bir partinin desteğinin bölgesel dağılımını daha çok parti organizasyonunun göstergesi olarak görülebilir ve bu nedenle sistemlilik ölçümü olarak eklenebilir. Yardimci ve Geyikçi'nin (2013) değer infüzyonu kriterlerini içerdiği önemli bir unsur da parti kimliğidir.

Parti programında veya diğer parti belgelerinde görüldüğü gibi bir siyasi partinin ideolojisi genellikle parti kimliğiyle karşılaştırılmaktadır. Siyasi partiler, paylaşılan değerler temelinde seçmenlerle sürekli bağlar kurabilir; bu nedenle ideoloji, üyeleri cezbetmek ve desteklemek konusunda genellikle önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, Tomsa (2008) 'ın belirttiği gibi, yeni demokrasilerdeki tüm partilerin açık bir ideolojik dayanağı yoktur. İdeoloji, değer infüzyonunu anlamının bir yoluken; Tomsa (2008), kimliğin, yani kültürün, değer infüzyonunu anlamının bir aracı olabileceğini ileri sürmektedir. Benzer durumlarla Hindistan'da da karşılaşılabilir. Ülkede siyasi partilerin her zaman onları ayıran belirgin ulusal ideolojik ayrımlar olmasının yanında, belirli bir bölge, kast ya da sınıfla bağlantı kuran politik taahhütlerle oluşan açık parti kimliklerinin de mevcut olduğu görülebilmektedir.

Bu kapsamda değer infüzyonu kriteri, toplumsal köken, uyarlanabilirlik, ve dayanıklılık gibi kriterleri kapsayan bir nitelikte geliştirilecektir. Dolayısıyla partiler arasındaki değer infüzyonunu değerlendirmek için parti ideolojisi ve sosyal taban ışığında kullanacağımız göstergeler şu şekildedir: parti ideolojisi, parti kimliği, süreklilik ölçümü, partilerin toplumsal gruplarla olan duygusal bağlantısı, sosyal taban, parti üyelerinin dayanıklılık ve kalıcılık için yaptığı tüm faaliyetler, rakip yeni partinin etkisizleştirilme çabaları, varsa son seçimlerdeki sosyal desteğin düşüşü. Tüm bu değerlendirmeler, parti programlarından toplanan verilerin yanı sıra, parti materyalleri ve resmi konuşmalarda kullanılan dile kadar birçok referansa dayandırılacaktır. Değer infüzyonuyla ilgili daha nüanslı bir anlayış sağlamak için, kişisel politikanın parti ideolojisini ve kimliğini zayıflatma ve yeniden tazeleme rolü üzerinde de durulacaktır.

3.1.3. Özerklik

Özerklik, bir partinin sponsorlarından veya destek organizasyonundan bağımsız politikalar oluşturma yeteneğidir. Bir partinin gücünün büyük bir kısmı, bir ülkenin politik yönünü belirleme ve etkileme becerisinden kaynaklanmaktadır. Randall ve Svasand (2002), bir partinin diğer kurumlardan edindiği özerklik seviyesi üzerine teorik bir tartışma yaparken, kurumsallaşmış partilerin dış aktörlerden bağımsız olarak politika ve strateji oluşturacağını savunmuştur.

Benzer şekilde, Huntington (1965: 410) siyasi partilerin kurumsallaşmasının, örgütün "diğer toplumsal gruplaşmadan ve davranış yöntemlerinden bağımsız olarak" var olma derecesi olduğunu vurgulamıştır.

Kurumsallaşmış partilerin toplumda kaynak sağlayan güçlü bağlantı ağları bulunmasına karşın, partilerin bu ilişkilerde bağımsız aktörler olmaları kilit önem taşımaktadır. Randall ve Svasand (2002) orduyu, partinin egemen ortak olmadığı bir partinin özerkliğini tehlikeye atabilecek tipik bir dış örgüt olarak tanımlamıştır. Hindistan siyasetinde Ordu, genellikle zayıf ve siyasete hâkim konumda değildir. Bu önemli bir soruyken, konumuzun dışında yer tutmaktadır. Tomsa (2008), Randall ve Svasand'ın (2002) yaklaşımını, "para politikası" ya da yolsuzlukları da içerecek şekilde karar organlarının özerkliğini sınırlayabilecek dış örgütlenmeler kavramsallaştırmasını genişletmiştir. Bir partinin kendi içinde yolsuzluk meydana gelebileceği için, bu durum, Randall ve Svasand'ın parti kurumsallaşması boyutlarının dâhili ve harici sınıflandırmasını değiştirmiştir ve karar özerkliği yalnızca bir dış sorun olarak değil, içyapı ile ilgili olarak iç özerklik sorunu olarak da görülmeye başlanmıştır. Bu açıdan özerklik ile ilgili parti liderliğindeki değişimlerin sayısı, parti liderliği değişimi sonrası yapılan seçimlerdeki desteğin değişimi, birey, grup ve kurumlardan özerk karar alma kapasitesi, belirli bir kesimin, grubun, kurumun özel beğenisi gibi göstergelerden çalışmada yararlanılacaktır. Ayrıca uluslararası ve ulusal anlamda partinin karar özerkliğine tehdit olabilecek unsurlar açısından dış etki; karar özerkliği açısından lider çatışmaları, parti bölünmeleri, merkez-yerel çatışması; partinin davranışlarını sosyal taban bağımlılığı; ve parti mali konularda bağımlı olup olmadığı açısından parti finansı incelenecektir. Burada da yapılması planlanan analiz için kanıtlar, yine jurnalcilik yoluyla güncel tartışmalardan, yolsuzluk raporları ve meclis yasalarıyla ilgili mevcut raporlardan toplanacaktır.

3.1.4. Somutlaşma

Diğer boyut - somutlaşma - bir partinin kamuoyunda kendisini sağlamlaştırma ve siyasette kalıcı bir unsur olma kabiliyetini ifade eder. Bu, bir siyasi partinin tanınırlığı ve kalıcılığı açısından kurumsallaşabilmesi için gereklidir. Partinin, muhalefet ya da hükümet olarak çift yönlü açıdan var

olabilmesi özellikle önemlidir. Hindistan'ın dünyanın en büyük liberal demokrasisi olduğu ve dünyanın en büyük siyasal partilerine sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda ve yirminci yüzyılın başlarından bu yana düzenli seçimlerin organize edildiği düşünüldüğünde, kayıtlı seçimsel bilgilerin önemli bir yardımı sağlayabileceği öngörülebilir. Yine kurumsallaşmış bir partinin yine tanınabilir bir karakteri olması gerekmektedir. Tanınmanın, somutlaşma için yeterli olup olmadığı tartışma konusuysa; Whitehead (2000) ve Tomsa (2008) her ikisi de, parti adı tanınmasını içeren kamuoyu araştırmaları yoluyla somutlaşmayı ölçmüş, ancak bu, somutlaşma için yeterli bir koşul olarak değerlendirilmemiştir. Hem Whitehead hem de Tomsa, sembolizm ve kamusal imaj dâhil olmak üzere somutlaşmayı ölçmek için ek göstergeler kullanmıştır. Sembolizm tanımayı inşa etmek için çok önemlidir; bu nedenle seçmenlerin oy verme dönemlerinde, bir partinin adı, desteği ve oy vermeyi etkileyen belirli güdüler harekete geçirebilmelidir. Somutlaşma, güçlü bir boyut olsa da, onunla birlikte tartışılan artı ve eksiler bulunmaktadır. Mevcut veriler değiştiği için, tüm partiler aynı şekilde ölçülemez. Örneğin, her parti, genel olarak tanınma veya desteklenme hakkında sorulan kamuoyu yoklamalarına her zaman dâhil edilmez. Buna ek olarak, karizmatik liderlik parti sembolizmini etkileyebilir ve bu nedenle bir partinin sembolik değeri ile liderinden devredilen değeri ayırt etmek zordur. Görüldüğü üzere kuşkusuz, somutlaşmayı ölçmek oldukça zordur, ancak birçok kaynağa atıfta bulunarak bu değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Bu boyut, içerisinde Janda kriterlerinin de bulunduğu parti yaşı, doğuş yılı, isim değişiklikleri, örgütsel süreksizlikler (bölünmeler, istifalar), liderlik rekabeti, yasama istikrarsızlığı, seçim istikrarsızlığı, kamuoyu anketlerinde ifade edilen parti beğenisi, bir partinin medyada ve parti materyallerinde sembolik imgeler, kamusal tahayyülde partiyi hatırlatan her şeyin kullanımı yoluyla analiz edilmeye çalışılacaktır.

3.1.5. Rutinleşme

Son kriter – rutinleşme – siyasal parti kurumsallaşması değerlendirmemizin belki de en kritik unsurudur. Öyle ki rutinleşme bizim başından beri vurguladığımız kurumların ürettiği norm, değer ve kurallar üzerinden davranışın

nasıl düzenli hale getirildiği ve tahmin edilebilir davranışları ortaya çıkardığıyla ilgilidir. North, Jepperson, O'Donnell, Panebianco, Huntington, Janda, Levitsky ve Harmel ve Svasand'ın büyük önem verdiği bu kriter, sosyal etkileşimi biçimlendiren “oyunun kuralları” kavramını merkeze koymakta ve kurumsallaşmayı da, birçok kurumsalcı analistte görüldüğü gibi, belli kural ve kalıpların rutinleşme ve yerleşme süreci olarak tanımlamıştır. Dolayısıyla oyunun kurallarını koyan partiler, resmi kurallar ve informal kodların kombinasyonu yoluyla davranışı yapılandırabilmektedirler. Bilinen, uygulanan ve düzenli olarak kabul edilen düzenli etkileşim kalıpları aracılığıyla aktörlerin beklentilerini bu kural ve pratikler boyunca stabilize eden süreçleri ortaya çıkarabilmektedirler. Tabi davranışı ortaya çıkardığı gibi, belli davranışları da sınırlama kapasitesine sahip olabilmektedirler. Sosyal, fiziksel ve maddi maliyetlerini arttırarak aktörlerin davranışsal opsiyonlarını daraltmaya eğilimli olmaktadır.

Bu çalışmada da hareket, davranış ve fikirlere şekil veren ve onları rutinleştiren istikrarlı, değerli, tekrar eden davranış kalıpları hem parti içi hem de parti dışı çevre için ele alınmaya çalışılacaktır. Nitekim Hindistan siyasi partileri için resmi kurallar olduğu kadar, resmi olmayan informal kuralların da büyük önem arz ettiği bir gerçektir. Siyasal partiler, kendisiyle özdeşleşmiş kişiler tarafından değer verilen tekrar eden davranış biçimlerini üretmektedir. Hindistan Kongre Partisi için Gandhi; Hindista Halk Partisi için Savarkar; Çoğunluk Toplumu Partisi için Ambedkar gibi isim daima büyük önem arz etmiştir. Bu kapsamda da resmi olarak ya da gayri resmi rutinleştirilen davranış kalıpları, yazılı ve resmi olarak benimsenen kurallar, yazılı olmayan ve gayri resmi kural ve davranışlar, parti liderlerinin yanı sıra üyeler tarafından meşru olarak algılanan ve takip edilen yazılı kurallar, partinin kişiselleştirilmemesine dair yazılı ya da yazılı olmayan düzenli davranışları ima eden fiili davranışlar gibi tekrar eden davranış ve beklentiler kalıpları incelenecektir.

3.2. Parti Sistemi Kurumsallaşması Model Önerisi

Kurumsallaşma literatürü, siyasi partiyi ve parti sistemini kurumsallaştırmayı oldukça farklı şekilde ele alır. Siyasi parti kurumsallaşmasının ölçütleri ve ölçümleri üzerinde parti sistem kurumsallaşmasının ölçütleri ve

ölçümlerine göre daha fazla fikir birliğine varılmıştır. Bu, parti sistemi kadar geniş bir konsepti operasyonel hale getirmeye çalışmakla bir araya getirme problemi olabilir. Çoğu analist aynı şeyi yakalamaya çalışıyor olsa da, farklı kriterler kullanılıyor olabilmektedir. Bazen ideolojik pozisyonların da etkide bulunabildiği bu durum, parti sistemi kurumsallaşmasının temel özelliklerine de yansıtılabilmektedir.

Parti sisteminin kurumsallaşmasını operasyonelleştirmek için rekabet eden çerçeveler göz önüne alındığında, çalışmada herhangi bir tek model tercih edilmemiştir. Daha ziyade, parti sisteminin kurumsallaşmasını yakalamak ve izole etmek için en iyi ve uyumlu olacağı düşünülen bir dizi kriter ve gösterge derlenmiştir. Bu açıdan parti sistemi kurumsallaşmasının dört boyutu; seçimlerin oynaklığı, meşruiyet, partilerin karşılıklı kabulü ve özerklidir. Meşruiyet ve ortak kabul, seçimsel oynaklığa göre daha önemli bulunabilmektedir. Bunun sebebi kurumsallaşmanın, seçim oynaklığı, kurumsallaşma ve demokratikleşme arasındaki ilişkide çelişkilere dayandığının düşünülmesidir. Bu, seçimsel oynaklığın kurumsallaşma ve demokratikleşme için önemsiz olduğunu değil, sadece genç demokrasilerde daha eski ve daha konsolide olmuş demokrasilere göre daha az istikrarsızlaştırıcı bir etkiye sahip olabileceğini önermektedir. Mainwaring ve Zoco (2007) 'nin bulgularına göre, seçim oynaklığı 1978'den sonra kurulan demokrasilerde daha yüksektir, çünkü partiler, parti-seçmen bağlılığında bir azalmaya bağlı olarak, istikrar konusunda daha düşük bir rol oynadı. Özerklik ise bizim açıımızdan kurumsallaşma tartışmalarında vazgeçilmez kriter olarak ele alınması gerekmektedir. Özellikle söz konusu genç demokrasiler ise parti sistemi konusunda özerkliğin ihmal edilmemesi gerektiği kanaatindeyiz. Bu boyutları ölçmek için seçim verilerini, kamuoyu anketlerini, seçim izleme hesaplarını ve medya raporlarını içeren çeşitli kaynaklar kullanılacaktır.

3.2.1. Seçimsel Oynaklık

Pratik olarak, parti sistemi kurumsallaşması kavramları istikrarı vurgulamaktadır (Mainwaring ve Scully, 1995; Mair, 1996; Randall ve Svasand, 2002). Bunun nedeni, istikrarın seçim düzenliliği ve öngörülebilirliği ile eş değer görülebilmesidir. Lindberg (2007), Afrika parti sistemleri üzerine yaptığı

çalışmada, istikrarın partiler arasındaki etkileşimin yanında, parti sisteminin istikrarının en önemli unsuru olduğunu savunmuştur. Lindberg istikrarın ölçülmesi konusunda ise sekiz gösterge önermektedir: (1) yasama organında yer alan parti sayısı, (2) yeni parti sayısı, (3) yasama organında yeni partilerin payı/oranı, (4) seçim mağlubu parti sayısı, (5) seçim mağlubu partilerin payı/yüzdesi, (6) en büyük parti tarafından kazanılan yasama organında yer alan koltukların payı/yüzdesi, (7) ikinci en büyük partinin meclisteki payı/yüzdesi veya koltuk sayısı ve (8) Pedersen endeksine belirlenen yasama koltuk oynaklığı. Lindberg, istikrarın önemine vurgu yaparken haklı olduğu halde, istikrarın operasyonelleştirilmesi konusunda oldukça gerçekçi ve istikrarın ölçülebilir yönlerine odaklanmıştır. Daha sonra tartışılacağı gibi, partilerin ortak kabulü, parti sistemine istikrar getirmekte ve bazı partilerin veya politikacıların seçimlere katılmasını kısıtlamaya yönelik girişimlerin istikrarlı rekabet biçimlerini bozabilmesi nedeniyle, partiler arasındaki etkileşimi daha iyi yakalamaktadır.

Bu araştırma, istikrarın ölçülmesinde seçim volatilitesi oldukça geniş tutmaktadır. Bu açıdan gerek Linberg gerek Meleseovich gerekse de diğer analistlerden ilham alınarak seçimsel oynaklık için bu göstergelere bakılmaya çalışılacaktır: (1) yasama organında yer alan parti sayısı, (2) yeni parti sayısı, (3) yasama organında yeni partilerin payı/oranı, (4) seçim mağlubu parti sayısı, (5) seçim mağlubu partilerin payı/yüzdesi, (6) en büyük parti tarafından kazanılan yasama organında yer alan koltukların payı/yüzdesi, (7) ikinci en büyük partinin meclisteki payı/yüzdesi veya koltuk sayısı ve (8) yasama koltuk oynaklığı. Burada göz kaçırılmayacağı üzere, parti sistemindeki partilerin giriş ve çıkışlarından kaynaklanan oynaklık, istikrarlı partiler arasındaki oy değişiminden kaynaklanan oynaklıktan ayrı olarak değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bunun sebebi, eğer bu yapılmazsa, bir partinin bir seçimden diğerine aldığı oy oranlarındaki değişikliklerin hesaplanması olarak seçim oynaklığı çok zayıf kalacaktır. Bu örnekleri ayrı ayrı değerlendirerek, parti birleşmelerini ve parti sisteminden partilerin giriş ve çıkışlarını açıklamaya çalışmışlardır. Dolayısıyla bu oynaklık ölçümü, Hindistan'daki parti sistemlerinin ve istikrar seviyelerinin daha kapsamlı bir resmini çekmek için ilham verici olacaktır. Çünkü Hindistan'da ulusal partiler

arası rekabet çok önemliyken, bu rekabetin nasıl bir model izlediğine bakmak istikrarı değerlendirmek açısından büyük önem arz edecektir. Aynı zamanda Hindistan gibi dinamik bir toplumda, ulusal anlamda olmasa da yerel düzeylerde fazlasıyla ortaya çıkan siyasal parti giriş çıkışlarının istikrara ve rekabet kalıplarına nasıl etkilerde bulunduğunu tartışmak önemli olacaktır.

3.2.2. Meşruiyet

İkinci boyut olan meşruiyet, genel olarak seçmenlerin kabulünü ifade etmektedir. Burada kurumsallaşma, halkın seçim sürecine ve partiler dâhil de dâhil olmak üzere politik kurumlara güvenmeyi taahhüt etmesini gerektirir. Bu durum da partilerin demokrasi adına çalıştığı ve halkın böyle bir sistemin işlevselliğine inandığı demokratikleşmeye daha fazla elverişli bir siyasal ortam ortaya çıkarmaktadır. Ancak kurumsallaşmış parti sistemlerinde, siyasi partiler üzerine meşruiyet, sadece halk tarafından değil, yerel, ulusal ve uluslararası tüm siyasi aktörler tarafından tanınır (McFaul, 2005). Tüm bu aktörler tarafından demokratik siyasetin gerekli bir parçası olarak görülürler ve belli bir kamuoyunu temsil ettikleri zaman yaygın destek alırlar. Kurumsallaşmış bir parti sisteminde ne siyasetçiler ne de halk, siyasetin partiler olmadan yürüttüğü bir toplumu hayal edemez. Bununla birlikte, politikacılar ve partiler arasında güven oluşturmak, yeni demokrasilerde en zor başarılarından biridir.

Meşruiyet kriteri de burada değerlendirme yapabilmek için oldukça geniş tutulacaktır. Meşruiyet, genel olarak kamuoyu araştırmalarıyla kamuoyu güvenini veya kurumlar olarak siyasi partilere olan güveni ölçerek bulunabilir (Mainwaring, 1998; Zucco, 2010). Diğer birçok analist ise, meşruiyetin seçim sürecine de yayılmasından dolayı, kamuoyu araştırmalarının bu boyutun kurumsallaşmasını yakalayamadığını savunmaktadırlar. Kuenzi ve Lambright (2001), Mainwaring'in çerçevesini kullanmışlardır; ancak yine de algıya dayalı olmasına rağmen, bir kurum olarak parti sisteminden ziyade bireysel seçimlerin meşruiyetini ölçen farklı bir göstergeler seti kullanmışlardır. Burada da literatürde önceden var olan tüm çalışmalardan ilham alınacağı gibi, seçmen katılımı da temel meşruiyet ölçütü olarak kullanılacaktır ve parlamento seçimlerindeki ortalama katılım ile karşılaştırılacaktır. Sonuç olarak kullanacağımız göstergeler

şu şekilde sıralanabilir: Seçilmiş bir hükümet, yasal görev süresi boyunca askeri müdahale ile bozulup bozulmadığı; seçmen katılımı, merkez-yerel katılım karşılaştırılması; partilere yönelik sempati; katılımcıların partilerin ve parlamentoların dağılmasını onaylamaları; güven, siyasal partilere güven; seçimlerin meşruiyeti ve seçimlere güven; herhangi büyük bir partinin seçimi boykot edip etmediği; seçimleri boykot eden muhalefet; kaybedenlerin sonuçları kabul edip etmediği; seçimlerin özgür ve adil sayılıp sayılmadığı; kayıtlı seçmenlerin katılımı; sivil toplum boykotu.

3.2.3. Partilerin Ortak Kabulü

Partilerin karşılıklı kabul edilmesi, "parti rekabet fikrinin esası" olduğu için parti sistemi kurumsallaşmanın anahtarıdır (Randall ve Svasand, 2002: 7). Bu boyut, partilerin birbirleriyle nasıl iletişim kurduğu ve birbirlerini meşru rekabet olarak kabul edip etmedikleri gibi aralarındaki etkileşimi yakalamaya çalışmaktadır. Gelişmekte olan bir demokraside siyasi partiler arasındaki kutuplaşma ancak bir dereceye kadar sürülebilir. Partilerin birbirlerini beğenmesi beklenmemektedir, ancak onlar birlikte yönetebilme kapasitesine sahip olmak zorundadırlar. Randal ve Svasand (2002), bu boyutun kavramsal açıklığa kavuşturulmasına ihtiyaç duymamış ve bu konuda çok fazla düşünmemiştir. Belki de onların atladıkları şey, herhangi bir demokraside yaygın olan siyasi muhalifler arasındaki olumsuz kampanyalardır. Siyasi partiler arası ya da bireysel politikacılar arası olası bir kabul edilme yoksunluğu, bir siyasi öznenin rekabeti kısıtlama yoluyla diğerinin gayri meşrulaştırılmaya çalışıldığı bir siyasi kabul eksikliğine atıfta bulunmaktadır. Kurumsallaşmış bir parti sisteminde, partiler hakiki muhalefetle adil yarışma içinde rekabet edeceklerdir. Partiler, muhalefeti meşru rakip olarak kabul etmeli ve rekabeti sınırlandırarak parti sistemine hükmetmeye çalışmamalıdır. Tomsa (2008: 188) bu noktada partiler arası rekabetin, hırçın bir rekabete göre ya da partiler arası gizli anlaşmaların yapıldığı durumlara göre demokrasi için daha elverişli olduğunu savunmuştur. Çalışmada da partilerin kamusal alanda birbirleriyle nasıl etkileşime girdiğine ve kampanya dışı mevsimlerde medyada birbirlerine nasıl hitap ettiklerine bakılarak analizde bulunulacaktır. Yine kritik yasal düzenlemelerde ya da kilit muhalefet figürlerine

yönelik yüklenmelerde görülebileceği gibi rekabeti bastırma veya muhalefeti tehdit etmeye yönelik girişimlere de bakılmaya çalışılacaktır. Bu kapsamda ele alınabilecek göstergeler, parti rekabeti, partiler arası iletişim, meşru ve adil rekabet, partiler arası kutuplaşma, pozitif-negatif kampanyalar, politikacılar aracı meşruluk ve itibarsızlaştırma, rekabeti sınırlandırma, kampanya dışı hitap, rekabeti bastırma, muhalefeti tehdit etme, etkileşimler, birlikte yönetebilme kapasitesi, ortak yaklaşımlar şeklinde sıralanabilecektir.

3.2.4. Özerklik

Özerklik, genel olarak kurumların kendi kararlarını verme ve uygulama kapasiteleriyle ilgili bir ilgiyi temsil etmektedir. Bu açıdan bir kurumun, başka bir kuruluşa veya kuruma bağımlı olmadığı ölçüde, kurumsallaştığı söylenebilmektedir. Genelde de bu kavram, bütçeler ve otonom gelir kaynakları açısından işlevselleştirilmiştir. Ancak özerklik tartıştığımız literatürde de görülebileceği gibi, Meleshevich haricinde, parti sistemi kurumsallaşması tartışmalarına dâhil edilmemiştir. Biz ise kurumsallaşma tartışmalarında bir kriter olarak özerkliğin kesinlikle yer alması gerektiği kanaatindeyiz. Özerklik olmadan bir kurumun tam olarak kurumsallaşabileceğini düşünmemekteyiz. Bu doğrultuda parti sistem kurumsallaşması değerlendirmemizde özerklik kriterine de hiç düşünmeden yer verme gereği duyduk ve Melesevich'ten ilham alarak parti sistemi kurumsallaşması için özerklik tanımını yapıp kriterlerini saptıyoruz. Bu kapsamda da onun gibi özerkliği, bir parti sisteminin diğer sosyal kurumlardan olduğu kadar dış çevre koşullarından aldığı bağımsızlık derecesi olarak tanımlıyor ve bunu yürütme ve yasamanın örgütlenmesindeki partizan tabanının derecesi ve bölgeler genelinde partilerin seçim desteğinin değişmezliği olarak operasyonel hale getirmeyi planlıyoruz. Buna ek olarak sistemin açıklığı-kapalılığı da bize göre yeni partilerin çokluğu sistemin istikrarına zarar verdiği için özerklik adına ihmal edilmemesi gereken bir konudur. Diğer yandan ihmal edilemeyecek bir gösterge de, özellikle Güney Asya ülkeleri için, farklı aktörlerin siyasete ve seçim süreçlerine müdahale edip etmediğidir. Öyleki hükümet görev süreleri boyunca bu coğrafyada askeri ya da yargı darbesi gibi bir müdahaleyle karşılaşmak oldukça rastlanılan bir durumdur. Sosyal hareketler ya da farklı sosyal kurum ve

organizasyonların müdahaleleri sonucu zarar görebilen özerklik kapasitesi de yine göz ardı edilmemesi gereken göstergelerin içerisinde yer almaktadır.

Tablo 4: Önerilen Kurumsallaşma Modeli

Siyasal Parti Kurumsallaşması		Parti Sistemi Kurumsallaşması	
Kriterler	Göstergeler	Kriterler	Göstergeler
1- Sistemlilik	1-Parti Tarihi -Kuruluş ve Kökenler -Parti Yaşı -Kuruluş Şekli (Alttan-Üstten) -Siyasal Tecrübe (İktidar-Muhalefet) -Siyasal Başarı (İktidar-Muhalefet) -Bölünmeler 2-Parti Örgütü -Merkeziyetçi-Adem-i Merkeziyetçi -Parti İçi Demokrasi -İyi İşletim -Örgütsel Gelişim -Üyelik Sayısı ve Gücü -Bölgesel-Yerel Faaliyet Alanı -Merkezi İç Örgüt -Parti Disiplini -Parti Liderliği-Örgüt Uyumu -Parti Değiştirmeler -Parti Kongreleri Düzeni	1-Seçimsel Oynaklık (Volatilité)	1-Yasama Organı Parti Sayısı 2-Yeni Parti Sayısı 3-Yeni Partilerin Oranı 4-Seçim Mağlubu Parti Sayısı 5- Seçim Mağlubu Partilerin Oranı 6-En Büyük Parti Sandalye Sayısı 7- En Büyük Parti Sandalye Oranı 8-İkinci En Büyük Parti Sandalye Sayısı 9-İkinci En Büyük Parti Sandalye Oranı 10-Yasama Sandalye Oynaklığı 11-Seçimsel Oy Oynaklığı

	-Kampanya Ötesi Faaliyetler -Yapısal Reformlar ve Değişim		
2-Değer İnfüzyonu	1-İdeoloji -Liberal- Milliyetçi- Sosyalist- Muhafazakâr -Parti Kimliği -Karizma -Catch-All -Patronaj- Kliyalizm -Bölgesel Kimlik -Batıcı- Bağılantısız -Post- Materyalist 2-Sosyal Taban -Kast -Sınıf -İnanç -Bölgesel Kimlik -Kabile -Kültürel Atıf	2-Meşruiyet	1-Seçilmiş Hükümet Varlığı 2-Seçmen Katılımı 3-Merkez-Yerel Katılım Karşılaştırması 4-Güven 5-Seçimlerin Meşruiyeti 6-Kaybedenlerin Kabulü 7-Özgür ve Adil Seçimler 8-Seçim Boykotları
3-Özerklik	1-Dış Etki -Uluslararası -Ulusal -Bölgesel 2-Karar Özerkliği -Lider Çatışmaları -Liderlik Değişimi ve Sayısı -Merkez-Yerel Çatışması 3-Sosyal Taban Bağımlılığı	3-Partilerin Ortak Kabulü	1-Parti Rekabeti 2-Partiler Arası İletişim 3-Partiler Arası Kutuplaşma 4-Kampanyalar (Pozitif-Negatif) 5-Politikacılar Arası Meşruiyet 6-Rekabeti Sınırlandırma 7-Muhalefeti Tehdit 8-Kampanya Dışı Hitap

	-Kast -Sınıf -İnanç -Patronaj- Kliyentalizm 4-Parti Finansı -Fonlar -Tröst Şirketleri -Bağış-Yardım		9-Kutuplaşma 10-Etkileşim ve Birlikte Yönetim
4-Somitlaşma	1-Janda Kriterleri - Parti Başlangıç Yılı, -İsim değışiklikleri, -Örgütsel Süreksizlikler -Liderlik Rekabeti, -Yasama İstikrarsızlığı - Seçimsel İstikrarsızlık 2-Sembolizm 3-İkonlar 4-Sloganlar 5-İmaj 6-Markalaşma 7-Sosyal Medya	4- Özerklik	1-Sistemin Açıklık-Kapalılık Durumu 2-Yasama ve Yürütmede Partili Tabanın Derecesi 3-Bölgeler Genelinde Partilerin Seçim Desteğı Değışimi 4-Farklı Aktörlerin Siyasete ve Seçimlere Müdahalesi 5-Darbeler 6-Sosyal Hareketler
5-Rutinleşme	1-Seçim Sürekliliğı 2-Başarı Sürekliliğı 3-Yeni Kurallar Koyma		

İKİNCİ BÖLÜM

HİNDİSTAN'DA SİYASAL PARTİ KURUMSALLAŞMASI

Bir ülke siyasetinin istikrar kazanabilmesi ve daha sağlam bir demokratik iklime sahip olabilmesinin ilk koşulu kurumsallaşmış siyasal partilere sahip olabilmesinden geçmektedir. Çalışmada siyasal parti ve parti sistemi kurumsallaşması ayrı olarak değerlendirilecek olsa da, parti sisteminin asli unsurları siyasal partiler olduğu için kurumsallaşma modelimizin ilk ayağını partilerin kurumsallaşması teşkil etmektedir. Bu kapsamda bu bölümde Hindistan siyasal partilerinin kurumsallaşma seviyesi ele alınmaya çalışılacaktır. Burada ülkede ulusal parti statüsüne sahip olan yedi partinin incelenmesi öngörülmüştür. Söz konusu partiler, siyasal parti kurumsallaşma modelimizde yer verilen kriter ve göstergeler üzerinden değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu kapsamda sistemlilik, değer infüzyonu, özerklik, somutlaşma ve rutinleşme kriterleri üzerinden partilerin kurumsallaşma düzeylerinin tespiti hedeflenmiştir.

1. Kongre Partisi

1.1. Sistemlilik

Resmi olarak Hindistan Ulusal Kongresi (INC) olarak bilinen Hindistan Kongre Partisi, 1885 yılında kurulan Hindistan'ın en eski ve en büyük siyasi partisidir. 1885 yılında kurulan parti bugün, 133 yaşındadır ve parti kurumsallaşmasının belki de en temel niteliklerinden olan dayanıklılık göstergesine sahip olduğunu göstermektedir. Kuruluşunun bu kadar eski bir tarihe dayandığı Kongre Partisi, doğal olarak Hindistan siyasal hayatının her bir karesinde yer alan bir aktör konumundadır. Öyle ki 133 yıllık parti yaşının bağımsızlık öncesi 62 yıl ve bağımsızlık sonrası 54 yıl olmak üzere toplam 116 yılını iktidarda geçiren bir partiden bahsedilmektedir. Hindistan politik tarihiyle eşit yaşa sahip olan ve bu politik tarihin sadece 17 senesinde iktidarı bir muhalefet partisine kaptıran Kongre Partisi, muhalefette olduğu dönemlerde de ikinci en büyük parti olarak iktidardaki partinin normal dönemini tamamlayabilmesine

sadece iki defa izin vermiştir.⁴ Bunun dışında genellikle çok kısa süre içerisinde erken seçime gidilmek zorunda kalınmıştır. Bu durum da Kongre Partisi'nin sadece yaşının büyüklüğünü değil, iktidar tecrübesi konusunda da ne kadar kapasite sahibi olduğunu bizlere göstermektedir (Kochanek, 1968: IX).

Kongre Partisi'nin bu kapsamda kuruluş ve kökenlerine bakacak olursak, ilk olarak 1884 yılının Aralık ayında, Medres'te bir Teozofi Cemiyeti kongresinden sonra İngiliz kamu görevlisi İskoçyalı Allan Octavian Hume tarafından tasarlandığı bilinmektedir. Hume 1885 yılının Mart ayında, Hindistan Ulusal Kongresi'nin Aralık ayında Poona'da toplanmaları çağrısında bulunan ilk bildirisini yayınlamıştır. Kongre'nin başlangıçtaki kuruluş amacı, eğitimli Hintlilerin yönetime daha fazla dâhil olabilmesini sağlamak ve eğitimli Hintliler ve İngiliz yönetimi arasında sivil ve siyasi diyalog için bir platform oluşturmak olacaktı. Kongre her Aralık ayında bir araya gelecekti. Görüldüğü üzere Kongre Partisi'nin temelleri aşırı derecede kişisel olmasa da belli bir grubun amaç ve hedeflerinden dolayı ortaya çıkmıştı. Toplumsal kökenlerinin zayıf olabileceği bu tarz kuruluşlar genellikle kısa ömürlü örgütler doğurmaktayken, Kongre Partisi'nin uzun ömürlü organizasyonun sırrı, oluşumun sonraki aşamasında bir kitle hareketine dönüşmesinde yatmaktadır. Nitekim Kongre Partisi tarihi de bağımsızlık kampanyasına liderlik eden şemsiye kuruluş modelindeki bağımsızlık öncesi dönem ve partinin Hint siyasetinde önemli yer işgal ettiği bağımsızlık sonrası dönem olarak ikiye ayrılmaktadır (Das, 1978: 36-37).

Hindistan Ulusal Kongresi'nin ilk oturumu 28-31 Aralık 1885'te düzenlendi ve 72 delege katıldı. Lakin birkaç yıl içinde, İngiliz sömürge yönetimine karşı bağımsızlık hareketini savunmaya karar verildi ve bu mücadelede Kongre hareketi 15 milyondan fazla üyesi olan ve 70 milyondan fazla katılımcı desteğine sahip olan devasa bir kitle hareketine dönüşmüş oldu. Kongre artık ulusal bir bağımsızlık hareketinin simgesiydi; ülke halkının tek temsilcisiydi ve sosyal reform nedenlerini ve insani ilerlemeyi temsil ediyordu. Birbirinden farklı fikri, ideolojiyi ve bireyi barındırıp besleyen bir hareket olarak Kongre hareketi, bir

⁴ 1999 ve 2014 Genel Seçimleri sonrasındaki dönemde BJP liderliğindeki iktidar normal süresini sonuna kadar kullanabilmiştir. Bunun dışındaki tüm Kongre dışı iktidarlar kısa içinde erken seçime gitmek zorunda kalmıştır.

şemsiye organizasyon olarak farklı güçler arasındaki bir uzlaşmayı da temsil etmekteydi. Böylece Kongre Partisi'nin bu kadar uzun yıllar kalıcı olmasını sağlayan alttan yükselen bir taban hareketi karakteri inşa edilmiş oluyordu. Tek bir kişisel çıkar yerine, birbirinden farklı toplumsal çıkarlar tek bir çatı altında toplanabilmişti (Tripathi ve Tripathi, 1970: 10).

Siyasal parti kurumsallaşmasında parti tarihi açısından önemli bir gösterge olabilecek diğer önemli bir nokta da partinin dayanıklılığı (yaşı) ya da partinin nasıl kurulduğu (alttan-üstten) kadar, partinin atlatabilmiş olduğu lider tartışmaları, bölünmeler gibi türbülans örnekleridir. Bu açıdan Kongre daha ilk bölünmesini bağımsızlık öncesi 1907 yılında yaşamıştır. Bu tarihte hareket, bir tarafta aşırılıkçılar grubu olarak bilinen Bal Gangadhar Tilak'ın “Garam Dal”ı ve diğer tarafta ılımlılar grubu olarak bilinen Gopal Krishna Gokhale'in “Naram Dal”ı olmak üzere iki farklı hizbe bölünmüştür. Aşırılıkçı ve ılımlılar sıfatlandırması ise İngiliz kolonistlerine karşı tutumlarına göre yapılmıştı. Nitekim ılımlılar sosyal reformu savunurken; aşırılıkçılar ise sosyal reformu takip etmenin milliyetçilikten uzaklaştırdığını savunuyorlar ve daha sert yöntemlerle kendi kendini yönetme talebinde bulunmuşlardır. Tilak'ın etkisi altında Kongre, ülkedeki milyonlarca insanı İngilizlere karşı bir araya getiren ilk örgütlü bağımsızlık grubu olmuştu. Bu bağlamda Kongre bir dizi tanınmış siyasi figürü içermeyi başarmıştır, ancak Kongre'nin gerçek manasıyla bir kitle hareketi seviyesine geçişi şüphesiz Mahatma Gandhi'nin Güney Afrika'dan dönerek Kongre hareketine katılmasıyla gerçekleşmiştir (Singh, 1963: 210).

Mahatma Gandhi, Hindistan'ın İngiliz Emperyalizminin boyunduruğundan kurtulup özgür bir ulus haline gelmesini savunuyordu. Onun bu hedefi, güçlü ve etkili kişiliğiyle birleşince kitleleri daha kolay mobilize edebilmişti. Gandhi'nin kullanmış olduğu argümanlar ise “Satya ve Ahimsa” (Hakikat ve Şiddetsizlik) kavramlarıydı ve yerli (Swadeshi) harekete inanıyordu (Mukherjee ve Mukherjee, 1953: 11). Böylece 1920'de İngiliz yönetimine karşı şiddet içermeyen pasif direniş hareketini başlatabilmiş ve Hindistan Bağımsızlık Hareketi'nin bir bakıma ruhani lideri ve ikonu haline gelmiştir. Gandhi'nin ilkeleri ve yaklaşımından etkilenecek onunla birlikte Kongre Hareketi birçok popüler figürü daha bünyesine

katabilmiştir. Hiç şüphesiz bunların başında Jawaharlal Nehru, Sardar Patel ve Ambedkar geliyordu. Ama bu isimlerin yanına Rajendra Prasad, Sarojni Naidu, Khan Mohammad Abbas Han, Khan Abdul Ghaffar Khan, Chakravarti Rajgopalachari, Anugraha Narayan Sinha, Jivatram Kripalani, Mevlana Abul Kalam Azad gibi isimler de eklenebilir. Gandhi sonrası Kongre, baskın milliyetçilik, Gandhi'nin popülaritesi ve kast, sınıf, etnik ve dini bölünmeleri ortadan kaldırmayı amaçlayan politikalarla birlikte güçlü ve baskın bir grup haline gelmiştir. Üyeleri ağırlıklı olarak Hindu olmasına rağmen, diğer inançlardan, ekonomik sınıflardan ve etnik ve dilsel gruplardan üyelere sahipti. Ancak Kongre tüm Hintlileri temsil ettiğini iddia etse de, büyük Hindu çoğunluğundan korkan pek çok Müslüman Kongre'den çekilmeye başlamıştı. Nitekim bu dönemden sonra Kongre, daha çok iktisadi reform yaklaşımlarına göre ayrılmıştır. Muhafazakârlar ihtiyatlı reformu desteklerken; Jawaharlal Nehru'nun lideri olduğu sol eğilimli fraksiyon sosyalizme yöneldi. Örgüt büyük gücünü 1937'deki eyalet seçimlerinde gösterirken, 1946'da Hindistan'daki kurucu meclis seçimlerinde, Kongre Müslüman Ligi'ne Müslüman oyları kaybetti ve isteksizce de olsa Hint Yarımadası'nın bölünmesini ve Pakistan devletinin oluşumunu kabul etti (Chand, 1967: 35).

1947'de ilan edilen bağımsızlık sonrası ise Kongre Partisi kendisi için yepyeni bir yola girmiş ve bir siyasal parti olarak yoluna devam etmiştir. Ancak Kongre Partisi bu dönemde bir siyasal partiden çok daha fazlasıydı. Kothari'nin "Kongre Sistemi" olarak isimlendirdiği bu dönemde Kongre, hâkim parti karakteriyle sistemin adeta her şeyiydi. Hükümetin sahibi olan Kongre Partisi, ulus-inşasından ekonomi-politik paradigmaya ve hükümet sisteminden dış politikaya kadar sistemin tüm parametrelerini kendi norm ve değerleriyle özdeşleştiren kurumsal derin bir kapasiteye sahipti. Tabi buradaki Kongre Partisi tecrübesinin birçok ülkedeki Kongre tecrübesinden farklı bir varyanta karşılık geldiğini ifade etmek gerekmektedir. Nitekim başta Güney Afrika olmak üzere birçok ülkedeki Kongre modelleri çerçevesinde ortaya çıkan tek parti egemenliğinin Hindistan'daki modelden farklı olarak anayasal ya da yasal düzenlemelerle sağlandığı önemli bir ayrıntıdır. Kongre Partisi'nin ise tamamen

demokratik koşullarda ortaya çıktığının altı çizilmelidir. Yani diğerk modellerin aksine Hindistan’da birçok parti, adil ve bağımsız koşullar altında seçimlerde yarışabiliyorlardı. Burada Kongre Partisi’nin diğerk partilere nazaran önemli bir avantaja sahip olduğunu belki de belirtmek gerekmektedir. O da çokça dile getirildiğı üzere Kongre Partisi’nin “first off the blocks” diye ifade edilebilecek avantaja sahip olmasıdır. Yani Kongre Partisi’nin bağımsızlık savaşından gelen tecrübesiyle birlikte tüm toplum tarafından tanınması mücadeleye diğerk partilere göre daha hazır başlaması sonucunu doğurmuştu ve bağımsızlık sürecinde yer alan popüler isimlerin de adaylık sürecinde Kongre Partisi için çalışmaları partiyi diğerk partilerin oldukça önüne geçirmişti (Kothari, 2002: 39).

Muhalefet partilerinin konumu ve pozisyonları ne olursa olsun, Kongre Partisi bağımsızlık sonrası karakteriyle her şeyden önce ülke sosyal bir koalisyonu sağlamıştı. Sosyal bir koalisyon olarak Kongre Partisi’nin gelişimine baktığımız zaman, ilk olarak partinin İngilizce konuşan üst seviye kast ve sınıfların yanında orta sınıflardan ve kentli elitlerden oluşan bir kesime hitap ettiğini belirtmek gerekmektedir. Daha sonraki süreçteyse parti liderliğı genişlemiş üst düzey kast ve sınıfların ötesine geçmiş ve tarımsal alanlardaki kırsal liderlere kadar ulaşmıştır. Artık köylüler, sanayiciler, kentsel sakinler, işçi-patron gibi üst-orta-alt seviye tüm kast ve sınıflara parti hitap eder konuma gelmiştir. Tabi böyle bir durumda ülkede ortaya çıkan herbir sivil itaatsizlik anının partinin sosyal tabanını genişlettiğı, çeşitli grupları ve çatışan çıkarları birleştirdiğı ifade edilmelidir. Sonuçta Kongre Partisi, şemsiye misali tüm kast, sınıf, din, dil ve çeşitli çıkarları bünyesinde birleştiren sosyal bir koalisyon haline gelmiştir (Chibber ve Petrocik, 2002: 56-60).

Partinin sosyal bir koalisyon olma durumunun yanında, aynı zamanda ideolojik bir koalisyon olduğu da vurgulanmalıdır. O dönemdeki zor koşullar etrafında Kongre Partisi farklı kimlikteki birçok grubu biraraya getiren bir aktör pozisyonundaydı. Devrimci-Pasifist, Muhafazakâr-Radikal, Aşırı-İlimli, Sağ-Sol tüm ideolojik gruplar aynı çatı altında toplanmışlardı. Kongre Partisi artık sınırsız çıkar, grup ve partinin ulusal harekete dönüşen bir platformuydu. Tabi bu koalisyon tarzı karakteri Kongre Partisi’ne farklı bir güç vermiştir. Bu noktada ilk

olarak koalisyon karakterinin, çok sayıda farklı grup katılımının varlığı partiyi dengede durmak zorunda bırakmıştır. Yani dâhilde bulunan herhangi bir grubu rahatsız edecek her türlü çizgiden kaçınılmış, uzlaştırıcı ve kapsayıcı olunmaya çalışılmıştır. Muhalefetin arzu ettiği her şey Kongre Partisi programında yer almalıydı. Böyle bir tutumun sürdürülebilir olması içinse iç farklılıklara büyük bir tolerans gösterilmeliydi. Bu yüzden parti içerisinde birbirine rakip çeşitli grup ve liderlerin barındırılabilmiştir. Bir grup, partideki pozisyonundan ya da güç paylaşımından rahatsızsa, muhalefet olup ayrı bir parti kurmak yerine parti içinde kalıp, parti içinde mücadele etmiştir. Bu yüzden parti içerisinde birbiriyle mücadele eden çok sayıda hizip (faction) bulunmuştur. Sonuç olarak bu koalisyon doğası farklı hizipleri hem tolere etmiş hem de teşvik etmiştir. Bazı hizipler ideolojik olarak ayrılmışken, bazıları ise kişisel hırs ve rekabetle alakalı bir çekişme içerisinde bulunmuştur. Ancak bu iç hizipsellik (internal factionalism) Kongre'nin en büyük gücü de olmuştur. Yani parti kurup rakip olarak ortaya çıkabilecek liderler hep parti içerisinde kalabilmiştir (Brass, 1964: 1037-40).

Kongre Partisi içerisinde durum bu şekildeyken, Hindistan siyasetinde muhalefetin sindirilmesi gibi bir durumla karşı karşıya kalınmadığının da altı çizilmelidir. Ülkede çok sayıda muhalefet partisi mevcuttu ve 1960 ve 1970'li yıllarda ülke siyasetinde önemli roller oynamışlardır. Nitekim bugünkü siyasal partilerin (Non-Congress) kökenleri de bu partilere dayanmaktadır. Bu partiler parlamentoda zayıf bir temsil kapasitesine sahip olmalarına rağmen, varlıkları bile sistemin demokratik karakteri açısından hayati önemdeydi. Bu muhalif partiler Kongre politikalarını rahatlıkla eleştirebilmişlerdir. Bu durum hem Kongre'yi kontrol altında tutmuş hem de partideki güç dengesini değiştirmiştir. Tabi sistemin anti-demokratik bir boyuta savrulmasına da engel olmuştur. Kongre Partisi ve muhalefet liderleri arasında da karşılıklı ortak bir saygı gelişmiştir. Örneğin Nehru başta Ambedkar olmak üzere her zaman kabinede diğer liderlere de yer vermeyi tercih etmiştir. Bu açıdan iyi işleyen bir demokratik sistemin olduğu söylenebilmektedir (Kothari, 2002: 40).

Tabi bu sistemin en önemli ayakta tutucu ve devam ettirici direği şüphesiz Jawaharlal Nehru'ydu. Bağımsızlık ilan edildikten hemen sonra Nehru ve Patel,

parti içindeki büyük kişilikleri ve bir bütün olarak bağımsızlık hareketi sayesinde, liderlik için baş yarışmacılardı. Uzun bir tartışmadan sonra, liderlik için Nehru seçilmiştir ve Nehru hemen Hindistan'ın ilk Kongre Başbakanı olmuştur (1947-1964). 1948'de Gandhi'nin suikasti ve 1950'de Sardar Patel'un ölümünden sonra, Jawaharlal Nehru gerçek bir ulusal boyuta sahip olarak geriye kalan tek lider haline gelmiştir. Bu nedenle Nehru, diğer liderlerin de farkında olduğu Kongre'nin seçim başarısının anahtarı olmuştur. Bu, Nehru'ya partinin politikasını yönlendirme konusunda kayda değer bir çaba göstermesine izin vermiştir. Nehru, sekülerliği, devlete dayalı sanayileşmeyi temel alan sosyalist ekonomik uygulamaları ve modern Kongre partisinin damgasını vurmuş olan bağlantısız ve çatışmacı olmayan bir dış politikayı benimsemiştir. Böylece Nehru, Kongre'yi 1952, 1957 ve 1962 seçimlerinde art arda çoğunluğa taşımıştır. Nehru, Kongre Partisi ve sistem için o kadar önemli bir lider haline gelmiştir ki, 1964'teki ölümünden sonra, partinin geleceği ilk defa sorgulanmıştır. Çünkü ondan başka hiçbir liderde Nehru'nun popüler cazibesi ve karizması yoktu (Malavia, 1919: 45).

Nehru'nun hayatının sonuna doğru, Kumaraswami Kamaraj, Tüm Hindistan Kongre Komitesi'nin Başkanı olmuş ve Kamaraj Planı'nı önermiştir. Plana göre, altı Kongre eyalet başbakanı ve altı üst düzey Bakan tüm enerjilerini tamamen partiye vermek üzere istifa edeceklerdi. Nehru'nun ölümünden sonra Kamaraj, 1964'te Lal Bahadur Shastri'yi iktidara getirmede etkili olmuş ve Shastri 2 Haziran 1964'te Başbakan olmuştur. Shastri de daha egemen olarak bilinen Kongre'deki bir grup liderin bir parçasıydı. Nehru'nun kabinesindeki tecrübeli bir Bakan olan Shastri, parti içi anlaşmazlıkları çözmek için partinin ilk tercihi olmuştur. Ancak Shastri 1966'da hayatını kaybedince, Kongre elitleri yeni bir lider belirlemek zorunda kalmışlardır. Burada iki opsiyon mevcuttu ve bunlardan biri parti içerisindeki sağcı kesimin lideri Morarji Desai iken, diğeri Nehru'nun kızı İndira Gandhi'ydi. Kongre elitleri bu noktada Nehru'nun karizmasını ve kurumlarını anımsattığı ve halkı daha iyi mobilize edeceklerine inandıkları İndira Gandhi'yi seçmişler ve Gandhi 1967'de Hindistan'ın Başbakanı olmuştur. 1967 genel seçimlerinde zayıf bir performans sergileyen İndira Gandhi, siyasi sola doğru ilerlemeye başlamıştır. Parti içerisindeki sağcı grup ise Gandhi tercihindan ve sola

doğru kaymadan oldukça rahatsızdı. Gandhi'nin tercihleri de parti elitleriyle her geçen gün farklılaşmaya ve ayrı düşmeye başlamıştı. Bu farklılaşmanın en üst düzeye çıktığı nokta ise 1969'da gerçekleştirilen Cumhurbaşkanlığı seçimi olmuştur (Kochanek, 1968: 75).

Mayıs 1969'da Cumhurbaşkanı Zakir Hüseyin'in ölümünden sonra, yeni bir Cumhurbaşkanı seçmek gerekcekti. Parti elitleri ve Gandhi karşıtı sağcı hizip Sanjiva Reddy'yi Kongre'nin Cumhurbaşkanı adayı olarak seçerken, o zamanki Hindistan Cumhurbaşkanı Yardımcısı V.V. Giri de adaylığını bağımsız aday olarak ilan etti. İşte bu noktada Gandhi'nin Reddy'e karşı Giri'yi açıkça desteklemesi ve ardından da Giri'nin Cumhurbaşkanı seçimini kazanması parti ile Gandhi arası ipleri koparmış oldu. Bu gelişmelerin akabinde Kamaraj liderliğindeki Kongre elitleri, Indra Gandhi'yi partiden ihraç etmiş ve akabinde Gandhi yeni bir Kongre akımı başlatma kararı almıştır. Sonuç olarak da parti bir tarafta Gandhi'nin liderliğini yaptığı Kongre (R) ve diğer tarafta Kongre elitlerinin kontrolündeki Kongre (O) olarak iki farklı parti ortaya çıkmıştır ve daha sonra da Kongre (O)'nun başına Desai getirilmiştir (Kothari, 1970: 50).

Böyle bir rekabet içerisinde gidilen 1971 Seçimleri'nde "Garibi Hatao" (Yoksulluğu Kaldır) sloganıyla kampanya yürüten Gandhi'nin partisi Kongre (R) tüm diğer partileri geride bırakarak zaferini ilan etmiştir. 1972 Eyalet Seçimleri de zaferin konsolide edildiği seçimler olmuştur. Seçim sonuçlarıyla hem Gandhi partinin lideri olarak ortaya çıkmış hem de Kongre geleneği sarsılan iktidarını ülke siyasetinde yeniden tesis etme gücüne ulaşmıştır. Ayrıca 1971 Seçimleri sonrası partiyle ilgili olarak en önemli gelişme, Gandhi'nin parti örgütü içerisinde yapmış olduğu restorasyon ve sosyal tabanı farklı kesimlere doğru çevirmesi olmuştur. Eski Kongre Partisi kadrolarından eser kalmayan yeni dönemde, halkın sosyal taban olarak desteği büyük oranda aynı kalmışken, parti organizasyonu tamamen değişmiştir. Bu tarihten sonra Kongre Partisi tamamen lider popülaritesine dayalı hale gelmiş ve eskiden olduğu birçok parti lideri olabilecek isimleri içerisinde eriten bir parti karakterinden uzaklaşmıştır. Bu da dolaylı olarak zayıf bir örgütsel yapı ortaya çıkarmıştır. Eskiden olduğu gibi bu dönemde artık birden fazla hizbi, çıkar grubunu görmek imkânı ortadan kalkmıştır. Bu

noktada Indra Gandhi dönemi dönüşen Kongre Partisi'nin yeni sosyal taban önceliğinin yoksullar, kadınlar, Dalitler, Adivasis ve azınlıklar şeklinde dönüştüğü söylenebilir. Sonuç olarak Gandhi'nin sadece partiyi değil, sistemin doğasını da değiştirerek restore ettiği iddia edilebilir (Carras, 1979: 68).

Gittikçe otoriterleştiği üzerinden eleştirilen İndira Gandhi'nin sadece partiyi değil, Hindistan siyasal sisteminin doğasına da etki ettiğini gösteren diğer bir olay da Olağanüstü Hal dönemi idi. Yargı ile çatışmanın sonucu ortaya çıkan bu dönemin, siyaset ve yargı arası mücadeleden dolayı muhalefetin oldukça güçlenerek çıktığı söylenebilir. Gelişmeler 12 Haziran 1975'te Allahabad Savcısı'nın Indra Gandhi'nin seçilmesinin tüm devlet olanaklarını kendi adına ve lehine kullandığından dolayı geçersizdir şeklinde açıklaması ve olayı yargıya taşımasıyla ortaya çıkmıştır. Muhalefet partilerinin de büyük gösteriler düzenleyerek Indra Gandhi karşısında yargıya destek vermeleri Gandhi'yi bazı tedbirler almaya yöneltmiş ve Hükümetin bu gösterilere cevabı olağanüstü hal ilan etmek olmuştur (Mahta, 1979: 55). 25 Haziran 1975'te Anayasa'nın 352. Maddesine göre iç tehdit olduğuna dair işlem başlatan Gandhi, tüm muhalefeti bastırmıştır. Bu olağanüstü hal dönemi politikalarına ek olarak, Bangladeş göçmen krizi, Pakistan ile savaş, ABD'nin savaş sonrası yardımı kesmesi, uluslararası petrol krizi, ülkedeki tarım krizi gibi gelişmelerle ekonomi iyice çökmüştür ve tüm bunların sonucunda Kongre Partisi 1977 Seçimlerini kaybetme gibi bir sonuçla karşı karşıya kalmıştır (Mankekar ve Mankekar, 1977: 83).

1977 Seçimlerinde Indira Gandhi'nin Kongre Partisi'ne karşı üstünlük sağlayan Janata Partisi, kendi iç fraksiyonlarındaki dağılmalar ve deneyimsizlik nedeniyle normal süresini tamamlayamadan hükümetten çekilmek zorunda kaldı. 1980'de yapılan seçimlerde ise Gandhi yeniden seçimi kazanarak Başbakanlık koltuğuna oturmayı başardı. Ancak özellikle 1984 yılında hükümetin Sih toplumu ile yaşadığı anlaşmazlık ve ardından Gandhi'nin emriyle başlatılan "Mavi Yıldız Operasyonu" Sih toplumunda derin rahatsızlıklar doğurmuştur. Neticede de Gandhi 31 Ekim 1984 tarihinde kendi koruması olan iki Sih tarafından öldürüldü. İndira Gandhi sonrası yerine ise oğlu Rajiv Gandhi geçerken annesinin hem partideki hem de hükümetteki görevini üstlendi. Rajiv Gandhi iki ay içerisinde Kasım 1984'te

yapılan seçimlerde çok önemli bir zafer elde ederek meclis çoğunluğunu partisi adına elde etti. Rajiv Gandhi iktidarı ele geçirir geçirmez, kendi politik hikayesi ve duruşunu İndira Gandhi suikastı üzerinden inşa etti. İndira Gandhi'nin ülke siyasetinin doğasını bozarak otoriterleşmeye gittiği eleştirileri üzerine, Rajiv Gandhi 1995 yılını, 1885'te kurulan Kongre Partisi'nin yüzüncü yılı olarak kutlayarak partinin köklü geçmişine ve tarihsel önemine atıf yaptı ve partinin Hindistan için önemini yeniden işlemeye çalıştı (Kraisberg, 1985: 873-891).

Rajiv Gandhi, Kongre geleneğinin önemini yeniden kamuoyunda onaylatırken, ilginç bir şekilde annesi İndira Gandhi'nin “demir yumruk” tutumuna benzer bir şekilde partiye karşı ilk etapta düşmanca bir tavır takınmış ve parti elitlerinin oligarşik tavırlarını eleştirmiştir. Bu açıdan yine ilk dönemlerinde daha çok devletin stratejik amaç ve hedefleri üzerinden politikalarını uygulamaya çalışmıştır. Ancak özellikle 1989 Genel Seçimleri'ndeki yenilgisi sonrası parti örgütünün politik açıdan faydasının farkına varmıştır. Bu açıdan daha sonraları partiye ilgili yeniden modern siyasal örgüt ortaya çıkarma konusunda adımlar atmaya çalışmıştır. Başka bir deyişle Kongre Partisi, Rajiv Gandhi döneminde belli bir dönüşüm geçirme çabalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Lakin bu çabalara rağmen, Kongre siyaseti kişilik kültü ve kişiselleştirme tartışmalarından kaçamamıştır ve siyasal örgüt gelişiminden ziyade kişiselliğin artarak araçsallaştırıldığı bir sonuçla karşı karşıya kalmıştır. Bu siyasetin aşırı kişiselleştirilmesinin kurbanı da yine Rajiv Gandhi'nin kendisi olmuştur. Sonunda Rajiv Gandhi reputasyonu skandallarla anılır hale getirilerek yerle bir edilmiştir ve 1991'de annesi gibi suikasta kurban gitmiştir. Rajiv Gandhi dönemi sadece parti örgütünün dönüştürülmeye çalışıldığı dönem değil, aynı zamanda tüm siyasal kurumların modernize edilmeye çalışıldığı dönem olarak hatırlanmaktadır. Örneğin Kongre Partisi için bir ilk olarak değerlendirilebilecek merkez sağ duruşu bu dönemde görülebilmektedir. Bu dönemde küresel entegrasyon tartışmaları bağlamında ekonomik verimlilik, iş dünyası çıkarları, sınırlı devlet ve küçülen sosyal devlet gibi tartışmalar gündeme taşınırken, modern yönetim sistemlerini vurgulayan daha pragmatik bir yaklaşımla bağımsızlıktan beri Kongre Partisi'nin takip ettiği geleneksel siyaset pratikleri ve ekonomi anlayışından uzaklaşarak

ülkede modernizasyon çabaları görülebilmıştır. Ancak Rajiv Gandhi yönetimi iktidarın eskisi gibi kolay elde edilemeyeceği bir döneme girildiğini gördükleri için gerek ülke siyaseti gerekse de parti içi modernizasyon çabalarında risk almayı durdurmuşlardır. Sonuç olarak Rajiv Gandhi dönemi sona erdiğinde parti artık dedesi Nehru döneminde olduğu gibi coşkuya sahip değildi ve sosyal değişim kapasitesini kaybetmişti (Hatch, 1985: 180-185).

Rajiv Gandhi'nin ölümü sonrası P. V. Narasimha Rao parti lideri olarak onun varisi olmuştur. Rao'nun Başbakanlığa olan yükselişi siyasi açıdan oldukça önemliydi. Çünkü ilk defa Güney Hindistan'dan bir isim bu makamın sahibi oluyordu. Rao dönemi parti siyaseti açısından olmasa da, partinin Hindistan siyaseti açısından giriştiği büyük dönüşümlere sahne olmuştur. Bu açıdan Hindistan'ın ulusal güvenliğini etkileyen birkaç önemli hadise bu döneme denk geldiği gibi, büyük bir ekonomik değişim bu dönemde gerçekleştirilmiştir. Rajiv Gandhi döneminde nüvelerinin görüldüğü ekonomik liberalleşme, bu dönemde uygulamaya konulmuştur. Bu sebeple de Rao "Hint ekonomik reformlarının babası" olarak anılmaktadır. Rao, önceki hükümetlerin sosyalist politikalarını tersine çevirerek, özel sektör girişimlerini düzenleyen Lisans Raj'ın kaldırılmasını hızlandırmıştır. Maliye Bakanı olarak Manmohan Singh'i tarihi bir ekonomik değişimi başlatmak için görevlendirmiştir. Rao'nun komutuyla Singh, Hindistan'ın ekonomik çöküşünü önlemek için Uluslararası Para Fonu (IMF) politikalarının uygulanmasını içeren Hindistan'ın küreselleşme reformlarını başlatmıştır. Daha sonra Başbakan olacak olan Atal Bihari Vajpayee, Manmohan Singh ve hatta bugün iktidarda olan Modi yönetimi bile Rao hükümetinin başlattığı ekonomik reform politikalarını izlemiştir (Sitapati, 2016: 140-169).

1996 yılında Genel Seçimlerde mağlubiyetle karşılaşan Kongre Partisi'nde 1996 ve 1998 yılları arasında Sitaram Kesri gibi sosyal taban desteği zayıf olan bir isim parti başkanlığını yönetti. Lakin bu Sitaram Kesri yönetimi, partiyi modern dönemde bugünlere taşıyacak isim olan Sonia Gandhi'nin yönetimine aslında kapı aralamıştır. Çünkü önce 1996'de Rao liderliğinde ve daha sonra 1998'de Kesri liderliğindeki Lok Sabha seçimlerinde sırasıyla 140 ve 141 sandalye gibi Kongre tarihini en düşük sayılarda kalması parti için büyük hayal

kırıklığı olmuştur. Artık yolsuzluk ve başarısızlıkla anılan bir parti haline gelen Kongre Partisi'nin gelecek seçimlerde popülaritesini artırmak ve performansını yükseltmek adına, parti elitleri partinin liderliğini üstlenmesi için Rajiv Gandhi'nin eşi Sonia Gandhi'ye liderlik teklif etmiştir. O ana kadar parti işlerine aktif olarak katılma tekliflerini kabul etmemiş olan ve siyasetten uzak durmuş olan Sonia Gandhi teklifi kabul ederek parti başkanlığına geçti ve 1999 seçimlerinde kampanyanın başında yer aldı. Fakat 1999 seçimlerinde Kongre ve Sonia Gandhi için olabilecek en kötü gelişmelerle karşılaşmıştır. Örneğin Sonia Gandhi'nin parti lideri olarak seçilmesinden sonra, İtalyan etnik kökeninden ötürü liderliğine itiraz eden partinin bir bölümü ayrıldı ve Sharad Pawar liderliğindeki Milliyetçi Kongre Partisi (MKP) kuruldu. MKP, Maharashtra eyaletinde güçlü bir destek elde ederken ve başka yerlerde sınırlı başarı elde etti. Dolayısıyla 1999 seçimleri de Sonia Gandhi ve Kongre Partisi için 107 sandalyeyle kötü bir sonuçla tamamlanmıştı (Gaura, 2012: 71).

Sonia Gandhi 1999 seçimlerinde başarısız olmuştu, ancak başarısızlık liderlikten ziyade kurumsal bazı değişimlerden kaynaklanmaktaydı. Öyle ki 1990'lı yıllar Hindistan siyasetinde sosyal ve politik alanda bazı yeni dinamikler ortaya çıkmıştır. Örneğin Müslüman-Hindu ayrışmasıyla ilgili olarak Hindutva kavramıyla bilinen Hindu milliyetçiliği akımı bir taraftan hızla yükselirken; diğer taraftan Mandal Komisyonu gibi kurumların yol açtığı az gelişmiş kastlar için geliştirilen iş rezervasyonları özellikle üst kastlar başta olmak üzere bazı itirazların yükselmesine neden olmuştur. Geleneksel siyaset tartışma ve metodları kullanmaya alışkın olan Kongre Partisi, bu yeni durum ve gelişmeler karşısında pozisyon almakta zorlanmıştı. Komünal ve bölgesel talepleri olanları görmezden gelip eşitlikçi ve çoğulcu bir düzeni savununca ve az gelişmiş karstlar ve kabileler, kadınlar gibi kimi toplumsal kesimlere yönelik pozitif ayrımcılık politikalarına başta 1991 seçim manifestosundan fazlasıyla yer verince yeni talepleri olanlar partiye destek vermekten vazgeçmişlerdir. Böyle bir durumda sadece 1999 seçimlerin MKP değil, 1994'te Uttar Pradeş'te Mulayam Singh hükümeti, 1996'da Tamil Nadu'da AIADMK ve 2000-2001'de Batı Bengal'de Trinamool Kongresi partiden ayrılmayı tercih etmişti. Böylece Kongre Partisi'nin Hindistan

siyasetindeki egemenliğin tamamen bittiği tartışılmaya başlanmıştı (Gaura, 2012: 80).

Görülebileceği gibi Sonia Gandhi'nin liderliği başlangıçta bir etki doğurmamıştı. Ancak başarısızlık partide ya da liderlikte herhangi bir örgütsel yapı değişikliğine de yol açmamıştır. Sonia Gandhi liderliğinde Kongre Partisi yeni dinamiklere uygun bir plan ve stratejiyle 2004 seçimlerine kadar yoğun bir şekilde çalışmıştır. Artık Hindistan'da bölgesel partiler önemliydi ve yeni dönemin temel kavramı "ittifak siyaseti" idi. Önemli derecede sol siyasete kayan Sonia Gandhi, Komünist cephenin desteğini aldı ve başta MKP olmak üzere kendisinden ayrılarak ortaya çıkan birçok bölgesel partiyle seçim ittifakına girerek Birleşik İlerici İttifak'ı kurdu (UPA). Böylece 2004 Genel Seçimleri hem Kongre Partisi için bir geri dönüş hem de Sonia Gandhi için önemli bir zafer haline gelmiştir. Genel Seçimlerde 222 sandalye kazanan ittifak, Ulusal Demokratik İttifak'ı büyük bir farkla geride bırakmıştır. Sonia Gandhi, partinin içinden yükselen yoğun kitlesel desteğe rağmen, Başbakanlık görevini reddetti ve bu makama Manmohan Singh'i atamayı tercih etti. Ancak, Parti Başkanlığı görevinin yanı sıra Ulusal Danışma Konseyi 'ne başkanlık etmeye devam etti (Singh and Misra, 2004: 115).

Birleşik İlerici İttifak hükümeti, göreve gelir gelmez sosyal reformu hedefleyen sosyal politikalara büyük ağırlık verdi. İş Garantisi Kanunu, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ve Eğitim Hakkı Kanunu gibi birkaç önemli yasa tasarısını onayladı. Ulusal Danışma Konseyi ve hükümeti dışarıdan destekleyen Sol Cephe, bu tür mevzuatın ardındaki itici güç olarak görülüyordu. Ancak Sol Cephe, ABD ile yapılan nükleer anlaşma konusundaki anlaşmazlıklar yüzünden hükümetten desteğini çekti. Parlamentoda altmış iki sandalyenin bir anda azalmasına rağmen, hükümet akabindeki güven oylamasını atlattı. Birinci Birleşik İlerici İttifak hükümetinin sosyal refah politikaları ve Hindistan Halk Partisi'nde (BJP) görülen bölünmeler gibi nedenlerle 2009'da gerçekleşen genel seçimleri de Birleşik İlerici İttifak kazanacaktı. İttifakın ikinci döneminin kapısını açan seçimlerde Kongre Partisi bir rekorla tek başına 207 sandalye kazanıyorken, ittifak toplamda 262 sandalyeyi kontrolü altına almıştı. 2009 sonrası ise gerek ekonomik krizin etkisi gerek partinin adının yolsuzluklara karışmasıyla ekonomik koşullarının

zayıflamasının sebebi olarak Kongre Partisi görülmeye başlamıştır. Buna bir de yükselen milliyetçi dalga eklenince Mayıs 2014 seçimleri Kongre Partisi için tam bir kabus haline gelmiştir. Kongre Partisi bu seçimlerde tarihinin en kötü performansı olan 543 sandalye genelinden sadece 44 sandalyede kalmıştır. Bu yenilgi zaten çökmüş olan Kongre sisteminden ziyade, Kongre Partisi'nin de artık çöküşe geçtiğini tartışmaya açmıştır (Farooqui ve Sridharan, 2016: 356-357).

2014 seçim yenilgisi sonrası Kongre Partisi bir çöküş yaşamasa da hala daha gerilemeye devam eden bir parti konumuna düşmüştür. Öyle ki genel seçimlerin ötesinde eyalet seçimlerinde de bir bir yenilgilerle karşı karşıya kalmıştır. Nitekim 31 eyalet içerisinde yönetimini elinde tuttuğu eyalet sayısı 4'e kadar düşmüştür. Bugün Pencap, Karnataka, Meghalaya ve Mizoram dışında tüm eyaletlerin yönetimini de kaybetmiştir. Kongre Partisi'ndeki merkezi yönetimden sonra eyalet seviyesindeki bu düşüş de bir BJP Sistemi'nin kurulduğu tartışmalarını başlatmıştır. Bir taraftan her geçen gün kurumsal çürümeye uğradığı iddia edilen Kongre Partisi'nin tek kurtuluş reçetesinin "Hanedan Siyaseti" ile ilgili olarak Nehru-Gandi hanedanının partinin idaresini bırakmasıyla ilgili olduğu tartışılmaktadır (Rai ve Kumar, 2017). Kural olarak yalnızca politik ailelerin çocuklarının liderlik pozisyonu üstlenebilmeleri eleştirilmektedir. Diğer taraftan daha yapıcı olarak partinin sorunun örgütle ilgili olduğu iddia edilmektedir. Dinamizmini kaybeden örgütün değişimi ve yeni yerel elitlerin parti kampanya ve faaliyetlerine katılmalarıyla yeni bir mobilizasyon yakalanabileceği tartışılmaktadır. Son olarak da partide bir liderlik sorununun olduğu da en fazla dile getirilen tartışmalardan birisidir. Karizma siyasetinin büyük önem arz ettiği Hindistan siyasetinde güçlü bir lider yokluğunun kitleleri mobilize etmede büyük güçlükler doğurduğu vurgulanmaktadır. Zaten bu çerçevede Aralık 2017 tarihinde Kongre Partisi'nde Parti Başkanı Sonia Gandhi'nin yerini oğlu Rahul Gandhi almıştır. Her ne kadar Rahul Gandhi de liderlik meseleleri üzerinden büyük eleştirilere maruz bırakılmışsa da, Kongre Partisi 2019 Genel Seçimleri'ne Rahul Gandhi liderliğindeki yeni yapılanmayla gitmiştir.

Kongre Partisi üzerine yapılan tüm bu tarihsel analizin ardından, Kongre Partisi'nin bir gerileyişle karşı karşıya olmasına rağmen, parti tarihi açısından son

derece kurumsallaştığını ifade etmek gerekmektedir. 133 yaşında olan, 116 yılını iktidarda geçirmiş olan ve hala aktif siyasete devam eden parti, oldukça deneyimli ve dayanıklı olduğu kabul edilmelidir. Ayrıca bağımsızlık sonrası bile Javaharlal Nehru, İndira Gandhi, Rajiv Gandhi, Sonia Gandhi, Rahul Gandhi olmak üzere beş lider değiştiren ve partinin başına yeni geçen Rahul Gandhi hariç, tüm liderlerin iktidarı elde edebilmiş olması lider değişimindeki istikrarı ve başarıyı göstermektedir. Son olarak parti, tarihi boyunca birçok bölünme yaşamasına rağmen, gerek tek başına gerekse de ittifak siyasetiyle hem örgütsel açıdan hem de başarı açısından ayakta kalabildiği rahatlıkla görülebilmektedir. Sonuç olarak Kongre Partisi'nin parti tarihi açısından kurumsallaşmış olduğu ifade edilmelidir.

Kongre Parti Örgütü

Sistemlilik kriterinin diğer önemli göstergesi olan parti örgütüne dönecek olursak, Kongre Partisi'nin 1918-1920 yıllarında Mahatma Gandhi öncülüğünde yeniden düzenlenmesiyle inşa edilen örgütsel yapı, günümüze kadar büyük ölçüde korunmuş olduğu görünmektedir. Şüphesiz örgütsel anlamda bazı değişiklikler yapılmışsa da, örgütsel gelişim sürecinde önemli olan partinin organlarından daha ziyade, sistemin çoğulcu doğasını korumak olmuştur. Burada da örgütü tanımak adına öncelikle partinin güncel parti organlarını ele alınmış, ardından da örgütsel gelişim tartışmalarında önem arz eden deneyimleri değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Bugün Kongre Partisi'nin genel yapısına bakıldığında parti anayasasındaki örgüt bileşenleri şu şekilde sayılmıştır: (1) Tüm Hindistan Kongre Komitesi, (2) Kongre Çalışma Komitesi, (3) Eyalet Kongre Komiteleri, (4) İl/Şehir Kongre Komiteleri, (5) Seçim Bölgesi, İlçe ya da Köy Kongre Komiteleri gibi diğer alt grup komiteler. Ancak Kongre örgütünün genel olarak yapısına bakılınca dört önemli boyut görülebilecektir: (1) Merkezi yapı, (2) yerel/eyaletler yapısı, (3) parlamento kanadı ve (4) öncü örgütlerdir. Merkezi yapıda, Başkanlık, Tüm Hindistan Kongre Komitesi, Kongre Çalışma Komitesi, Merkezi Seçim İdaresi, Merkezi Seçim Komitesi, Kongre Partisi Yıllık Genel ve Özel Oturumları gibi organlar yer almaktayken; yerel yapıda Eyalet Kongre Komiteleri, İl/Şehir Kongre Komiteleri, Mandal Kongre Komiteleri, Köy Kongre Komiteleri gibi parti organları bulunmaktadır. Yine partinin parlamento kanadından Lok Sabha ve

Rajya Sabha üyeleri yer almaktayken; halkla en fazla temas halinde olan öncü örgütlerde içerisinde Kongre Seva Dal, Hindistan Gençlik Kongresi, Tüm Hindistan Kadın Kongresi, Hint Ulusal Sendika Kongresi, Hindistan Ulusal Öğrenci Birliği gibi kitlesel mobilizasyon birimleri bulunmaktadır (INC Constitution, 2010: 1).

Kongre Başkanı: Merkezi yapıdan ve her şeyden önce liderlikten başlayacak olursak, Hindistan Ulusal Kongresi'nin Başkanı örgütün hiyerarşik olarak en üst seviyesinde bulunmaktadır. Kongre Başkanı, eş zamanlı olarak partinin ulusal lideri, örgütün başı, Çalışma Komitesi Başkanı, tüm Kongre komitelerinin başı ve partinin baş sözcüsüdür. Hindistan Başbakanı olacak kişiyi belirleyen Kongre seçiminde de en etkili isimdir. Parti tüzüğüne göre, Başkan, Eyalet Kongre Komiteleri ve Tüm Hindistan Kongre Komitesinin üyeleri tarafından seçilmektedir. Bununla birlikte, bu prosedür, çoğunlukla koşullara bağlı durumlar nedeniyle kendi adayını seçmeye çabalayan Çalışma Komitesi tarafından ikinci yol olarak görülmüştür (INC Constitution, 2010: 19).

Tüm Hindistan Kongre Komitesi (THKK): Başkan'dan sonra en önemli organ şüphesiz Tüm Hindistan Kongre Komitesi (THKK)'dir. Parti anayasasına göre, Kongre Başkanı, Tüm Hindistan Kongre Komitesi'nin başkanıyken; THKK, Kongre tarafından belirlenen çalışma programının uygulanmasını düzenleme ve görev süresinde ortaya çıkabilecek sorun ve durumlarla başa çıkma yetkilerine sahip olmaktadır. THKK, tüm Kongre Komiteleri nezdinde bağlayıcı olan Kongre ile bağlantılı tüm konuların düzenlenmesi için, parti tüzüğüne aykırı olmayan, çerçeve kurallarını belirleme yetkisine sahiptir. THKK, normal şartlarda Çalışma Komitesi'nin gerekli gördüğü sıklıkta toplanmaktaysa da, yine de yılda en az bir kez toplanmaktadır ya da tam oy hakkına sahip THKK üyelerinin toplam sayısının % 20'sinden az olmamak kaydıyla Çalışma Komitesi'nden toplanma talebinde bulunabilmektedir. Talep edilen bir toplantı, bir yıl içinde birden fazla başvuruda bulunulmaması kaydıyla, talebin alınmasından sonraki 2 ay içinde yapılır. THKK'nin talep edilen toplantılar dışındaki tüm toplantılarında, THKK üyeleri tarafından kurallara uygun olarak önceden bildirimde bulunulduğu teklifi dikkate almak üzere en az 2 saat ayrılmaktadır. THKK bünyesi ise Kongre'nin Başkanı;

tek seferli devredilebilir oylamaya göre orantılı temsil yoluyla kendileri tarafından seçilen Eyalet Kongre Komiteleri'nin sekizde biri; 365 günlük bir dönemi tamamlamış ve Kongrenin aktif üyeleri olmaya devam eden Kongrenin eski Başkanları; THKK'nin ofis sorumlusu görevine uygun olmamak şartıyla, Eyalet Kongre Komiteleri Başkanları; Parlamentodaki Kongre Partisi lideri; Eyalet Meclislerindeki Kongre Partisi liderleri; tek seferli devredilebilir oylamaya yoluyla Meclisteki Kongre Partisi tarafından seçilen 15 üye; Çalışma Komitesi'nin öngördüğü kurallara uygun olarak, yeterli temsil edilmeyen özel kesimlerden seçilen üyeler bulunmaktadır (INC Constitution, 2010: 19-20).

Günümüzde THKK'nin genel bir merkezi ve kurumsallaşmış merkezi organları bulunmaktadır. Her şeyden önce Kongre Başkanı'nın liderliğinde ve atadığı Mali İşler Sorumlusu, Genel Sekreterler, Sekreterler, Amirler ve Ortak Sekreter gibi merkez ofis görevlileri bulunmaktadır. Diğer yandan THKK merkezinde görev yapan uzmanlık alanlarına göre organlar bulunmaktadır. Tüm Hindistan Mesleki Kongresi, Yurttaş ve Sosyal Yardım Kongresi, Tüm Hindistan Adivasi Kongresi, Tüm Hindistan Balıkçıları Kongresi, Tüm Hindistan Örgütlenmemiş İşçiler Kongresi, İletişim Departmanı, İletişim Strateji Grubu, Congress Sandesh (Parti Yayını), Sosyal Medya Departmanı, Veri Analizi Departmanı, Eski Üyeler Departmanı, Emekliler Departmanı, Dış İlişkiler Departmanı, Şikayetler Departmanı, Hintçe Departmanı, Köylü Toprak İşçileri Kongresi, Medya Panelistleri Departmanı, Azınlıklar Departmanı, Diğer Geri Kalmış Sınıflar Departmanı, Yurtdışı Hintliler Kongresi Departmanı, Araştırma Departmanı, Eğitim Departmanı, İnsan Hakları Departmanı, Düşünce Özgürlüğü Departmanı bu organlar arasında sayılabilir. Yine partinin önemli işlerini yapmakla görevli olan komiteler THKK'nin bünyesinde yer almaktadır. Bunlar da Disiplin Eylem Komitesi, Tanıtım ve Yayın Komitesi, Gelecek Meydan Okumaları İnceleme Komitesi, Seçim Koordinasyon Komitesi, Seçim Öncesi İttifaklar Alt Grubu, Manifesto ve Hükümet Programları Alt Grubu, İletişim ve Yayın Alt Grubu, Merkez Grup Komitesi şeklinde sıralanabilir.

Kongre Çalışma Komitesi: Partinin en yüksek ve en güçlü organı, halk arasında “Yüksek Komuta” olarak bilinen organ ise Kongre Çalışma Komitesi'dir.

Kongre Çalışma Komitesi, Kongre Başkanı, Parlamentodaki Kongre Partisinin Lideri ve 12'sinin Çalışma Komitesi tarafından belirlenen kurallara göre THKK tarafından, geri kalanının ise Başkan tarafından seçilen 23 üyeden oluşmaktadır. Başkan ayrıca, Kongre Çalışma Komitesi üyeleri arasından bir mali işlerden sorumlu kişi ve bir veya daha fazla genel sekreter atamaktadır. Çalışma Komitesi, Kongre'nin en üst düzey idaresiyken, Kongre ve AICC tarafından belirlenen politika ve programları yürütme yetkisine sahiptir. Ayrıca THKK'den sorumlu olan Çalışma Komitesi, kuralların düzenlenmesi, talimatların verilmesi ve tüm Eyalet, İl ve diğer alt komitelerin “denetlenmesi, yönlendirilmesi ve kontrol edilmesi” için gerçek güce sahiptir. Parti anayasasının hükümlerinin yorumlanması ve uygulanması ile ilgili her konuda nihai otorite konumundadır. Çalışma Komitesi, THKK'nin her toplantısından önce, bir önceki toplantının takibatına ilişkin bir rapor hazırlamakta ve bu doğrultuda toplantı gündemini de gündemini de belirlemektedir. Bu kapsamda Çalışma Komitesi, THKK üyeleri tarafından söz konusu kurallarda öngörülen kurallara uygun olarak bildirimde bulunulmuş resmi olmayan kararlar için zaman ayırır. Çalışma Komitesi'nin böylece sahip olduğu güç şu şekilde özetlenebilir: Örgütün düzgün çalışması için kuralları çerçevelemek; aksi belirtilmedikçe tüm konularda parti anayasası ve çerçeve kurallarına aykırı olmayan talimatlar vermek; tüm Eyalet, İl ve diğer alt komiteleri denetlemek, yönlendirmek ve kontrol etmek; disiplin cezasına başvurabilmek. Kısaca Çalışma Komitesi herhangi bir özel durumda Kongre'nin çıkarına uygun gördüğü şekilde her türlü eylemde bulunma yetki ve kapasitesine sahiptir (INC Constitution, 2010: 25-27).

Seçim Organları: THKK'nin bünyesinde yer alan diğer bazı organlar seçim mekanizmalarıyla ilgilidir. Burada iki önemli organ karşımıza çıkmaktadır: Merkezi Seçim İdaresi ve Merkezi Seçim Komitesi. Merkezi Seçim İdaresi ile başlayacak olursak, Kongre Çalışma Komitesi'nin oluşturmakla görevli olduğu organ, bir kişinin bu yapının Başkanı olacak şekilde üçten fazla olmak ve beşten fazla olmamak koşuluyla üyelerden oluşmaktadır. Başkan ve organın üyeleri, yetkileri süresince Başkan ve üye olarak herhangi bir organizasyon makamına sahip olmamak zorundadırlar. Merkezi Seçim İdaresi, örgüt seçimlerini organize

etmenin yanı sıra, örgüt seçimleri için üyelerin kayıtlarını gözetleyip denetlemektedir. Yetkililer, seçimlerin tamamlanma aşamasına kadar üyelerin kaydolmasından başlayarak seçim takvimindeki programa son halini vermek zorundadırlar. Merkez Seçim İdaresi Başkanı, Kongre Başkanlığı ve Çalışma Komitesi Üyeleri seçimlerini yapmak üzere parti içi organlarda daha önceden yönetimde bulunmuş biri olmak zorundadır. Örgüt seçimlerinin sorunsuz işleyebilmesi için, Merkez Seçim İdaresi gerekli kuralları ve düzenlemeleri yapmakla sorumludur. Seçimlerle ilgili faaliyet gösteren diğer bir mekanizma da Merkez Seçim Komitesi'dir. THKK'nin iki önemli amacı olan (1) Eyalet ve Merkezi Yasama adaylarının nihai seçimini yapmak ve (2) seçim kampanyaları yürütmek için Meclis Kurulu üyeleri ve seçilen diğer dokuz üyeden oluşmaktadır. Ayrıca Merkez Seçim Komitesi, adayların seçimine ve seçimlerin yürütülmesine ilişkin diğer konulara ilişkin olarak seçimlere rehberlik etmesi için gerekli kuralları belirlemekle görevlidir (INC Constitution, 2010: 36).

Parlamento Kanadı: Kongre Partisi'nin geniş örgüt bileşenleri içerisinde büyük önem arz eden diğer bir platformu da parlamento kanadıdır. Gerek Lok Sabha gerekse de Rajya Sabha'daki tüm milletvekilleri bu kategoride yer almaktadır. Bu açıdan partinin Lok Sabha'da 44, Rajya Sabha'da ise 50 üyesi bulunmaktadır. Bu kanat ayrıca hem parti milletvekilleri oldukları için hem de devlet bünyesinde yer aldıkları için parti ve devlet arası ilişkilerde de kritik olarak görülmektedir. Nitekim THKK bünyesinde yer alan Meclis Kurulu organı da bunun için kurulmuştur. Bu kurul, Parti Başkanı ve parlamentodaki parti liderinin içerisinde bulunduğu yedi üyeden oluşmaktadır. Meclis Kurulu'nun görevi ise federal ve eyaletteki Kongre Yasama organlarının faaliyetlerini düzenlemek ve koordine etmek ve de bu faaliyetler boyunca uyulması gereken kuralları çerçevelemektir (INC Constitution, 2010: 36).

Eyalet Örgütü: Parti örgütünün yerel yapılanmasına baktığımız zaman da karşımıza başta Eyalet Kongre Komiteleri, İl /Şehir Kongre Komiteleri, İlçe Kongre Komiteleri ve Köy gibi daha alt grup komiteler çıkmaktadır. İlk baştan bu yana bir taban hareketi olarak gelişen Kongre Partisi için belki de örgütün en önemli parçası bu komitelerdir. Bu kapsamda Eyalet Kongre Komiteleri, bir

eyaletteki parti faaliyetlerini kontrol eden ve merkeze bağılı olan en üst organdır. Bünyesinde Hindistan'ın dinamik nüfusuna uygun olarak her kesime yer verilecek şekilde bir temsil modeli geliştirilmeye kuruluşdan bu yana dikkat edilmiştir. Üyeleri, seçmen grupları tarafından seçilmekte ve her biri nüfusun yaklaşık yüz bin nüfusa sahip olan seçim bölgelerinin aktif üyelerinden oluşmaktadır. Bu kapsamda komite, belirli bir çıkar topluluğu tarafından karakterize edilen Blok Komiteleri tarafından seçilen üyeler, tam 365 gününü tamamlayan ve üye olmaya devam eden Eyalet Kongre Komitesi Eski Başkanı, Eyalet Kongre Komitesi'nin Başkanı veya Sekreteri olmaya uygun olmayan İl Kongre Komitesi Başkanları, eyalette ikamet eden THKK üyelerinden, Eyalet Kongre Komitesi sayısının %5'i oranında Kongre Yasama Kanadı tarafından seçilmiş üyeler ve Çalışma Komitesinin öngördüğü kurallara uygun olarak yeterince temsil edilmeyen özel unsurlardan ve diğer gruplar içerisinde Eyalet Kongre Komitesi tarafından seçilen üyelerden oluşmaktadır.

Tüm Eyalet Kongre Komitesi üyeleri iki yılda bir yapılacak partinin genel oturumuna delege olmaktadır. Eyalet Kongre Komitesi, bir sonraki yüksek mertebe olan Tüm Hindistan Kongre Komitesi'ne tek seferli devredilebilir oylama sistemine göre kendi aralarından seçilen Eyalet Kongre Komitesi üyelerinin sayısının sekizde birini gönderir ve eyaletin çıkarları partinin genel merkezinde temsil edilmektedir. Diğer yandan Eyalet Kongre Komiteleri'nin yetki, görev ve sorumluluklarına bakacak olursak, bu komiteler, eyaletteki örgütle ilgili olarak geniş yetkilere sahiptir. Parti anayasasına aykırı olmayacak şekilde kendi anayasasını bile oluşturabilmektedirler. Eyalet içindeki parti komitelerinin işlerinden sorumludur ve tüm alt örgütlerin faaliyetlerini koordine eder. Yine Eyalet Kongre Komiteleri, her Hindistan eyaleti ve Birlik topraklarında, partinin eyalet düzeyindeki siyasi kampanyaları yönetmekten ve meclis seçim kampanyalarına yardımcı olmaktan sorumlu tutulmaktadır. Eyalet Kongre Komiteleri'nin kendileri de merkezi bir yapılanmaya sahip olabilmektedirler. Bu doğrultuda da her Eyalet Kongre Komitesi'nin 10-15 kilit üyeden oluşan bir Çalışma Komitesi vardır ve Eyalet Başkanı eyalet biriminin lideridir. Eyalet meclis üyeleri olarak seçilen Kongre üyeleri, çeşitli eyalet meclislerinde Kongre

Yasama Kanadı'nı oluşturur ve başkanları genellikle partinin Eyalet Başbakanlığı için adaydır. Yine kendi bünyelerinde eğitimden, iletişime, teşkilattan hukuk işlerine kadar yardımcı iç organlar da oluşturabilmektedirler. Bu yetkilere rağmen, organın alt ve üst örgüt organlarıyla bağlantısının kesilmemesi için bazı tedbirler de alınmıştır. Örneğin normal işleyiş içerisinde İl Kongre Komiteleri aracılığıyla çalışması istenmektedir. Yine Denetlenmiş bilançolar da dâhil olmak üzere eyaletteki Kongre örgütü tarafından yapılan çalışmanın yıllık raporunun Çalışma Komitesi'ne göndermesi istenmektedir (INC Constitution, 2010: 16-19).

Aşağıdaki tablolarda parti anayasasında geçen Hindistan Eyalet Komiteleri ve Hindistan Ulusal Kongresi'nin kimi Merkez Üsleri ile ilgili detaylar tabloda yer almaktadır.

Tablo 5: Kongre Partisi Eyalet Birimleri ve Merkez Üsler

No	Eyalet	Merkez Üssü
1.	Andra Pradeş	Haydarabad
2.	Arunachal	Itanagar
3.	Assam	Guwahati
4.	Bihar	Patna
5.	Chhattisgarh	Raipur
6.	Delhi	Delhi
7.	Goa	Panaji
8.	Gujarat	Ahmedabad
9.	Haryana	Chandigarh
10.	Himachal	Shimla
11.	Jammu ve Keşmir	Srinagar
12.	Jharkhand	Ranchi
13.	Karnataka	Bangalore
14.	Kerala	Trivanthapuram
15.	Madhya Pradesh	Bhopal
16.	Maharashtra	Mumbai

17.	Manipur	Imphal
18.	Meghalaya	Shillong
19.	Mizoram	Aizawl
20.	Nagaland	Kohima
21.	Orissa	Bhubaneswar
22.	Puducherry	Puducherry
23.	Pencap	Chandigarh
24.	Rajasthan	Jaipur
25.	Sikkim	Gangtok
26.	Tripura	Agartala
27.	Tamil Nadu	Chennai
28.	Uttarakhand	Dehradun
29.	Uttar Pradesh	Lucknow
30.	Batı Bengal	Kalküta

Kaynak: Kongre Partisi Web Sayfası, www.inc.in

Diğer yandan eyalet statüsünde olmayan Hindistan Birlik Toprağı Kongre Komiteleri ve Merkez Üsleri ile ilgili detaylar da bu tabloda yer almaktadır.

Tablo 6: Kongre Partisi Teritoryal Birimler

No	Bölge	Merkez Üssü
1.	Andaman-Nicobar Adaları	Port Blair
2.	Chandigarh	Chandigarh
3.	Dadra-Nagar Haveli	Silvassa
4.	Daman ve Diu	Daman
5.	Lakshadweep	Kavaratti

Kaynak: Kongre Partisi Web Sayfası, www.inc.in

Parti örgütünde Eyalet Kongre Komitesi'nin ardından büyük önem arz eden birim İl Kongre Komitesi'dir. İl Kongre Komitesi, üyelik kayıtlarını tutar, tüm alt

komitelere iletir ve yerel düzeyde çok çeşitli kararlar alır. Her Eyalet Kongre Komitesi'nin, İl Kongre Komitesi aracılığıyla düzenli bir şekilde işlev göreceği kabul edilir. İl Kongre Komitesi, bilgiyi doğrudan Eyalet Kongre Komitesi ya da Tüm Hindistan Kongre Komitesi'nden almaktadır. Yapısı özenle düzenlenmiş ve yetki ve sorumluluklar bu çerçevede belirlenmiştir. İl Kongre Komitesi, (1) birim temsilcilerinden her biri Mandal Kongresi Komitesi'ne seçilen iki üyeden; (2) bir tam dönemini tamamlamış İl Kongre Komitesi'nin eski başkanlarından; (3) bölgede ikamet eden veya buralardan seçilmiş olan Eyalet Kongre Komitesi üyelerinden; (4) Mandal Kongresi Komiteleri Başkanlarından; İlin hem merkezi hem de eyalet seviyesinde Kongre Yasama Kanadı üyelerinden; Belediyeler ve Belediye İşletmelerindeki Kongre Partisi liderlerinden; Çalışma Komitesi tarafından belirlenen kurallara göre İl Kongre Komitesi Yürütmesi tarafından birlikte seçilen üyelerden oluşmaktadır. Ayrıca bazı taban örgütleri bulunmaktadır: (i) Hint Ulusal Sendika Kongresi, (ii) Hint Gençlik Kongresi, (iii) Hindistan Ulusal Öğrencileri Birliği ve (iv) Kongre Seva Dal. Bu taban örgütleri de İl Kongre Komitesi'ne bağlı olmakla birlikte halkla belli spesifik kesimler üzerinden diyalog kurmaya çalıştığı için örgütün belki de en aktif birimleridir ve en fazla oyları mobilize edici çalışmaları yürüten kilit organlarıdır. Bu organlar yukarıda belirttiğimiz örgütün merkez, yerel ve parlamento kanadından sonra tabanda işlev gören dördüncü boyuta karşılık gelmektedir (INC Constitution, 2010: 15-16).

İl Kongre Komitesi üyelerinin seçimiyle ilgili olarak, bir İl Kongre Komitesi'ne seçilebilmek için adayın zorunlu olarak bir alt komitenin üyesi olması gerekmediği ortaya konmuştur. Herhangi bir aktif üye, aday olmak için hak sahibidir. İl Kongre Komitesi'ne seçilmek isteyen bir aday, normalde ilgili il sakini olmalıdır. Bir İl Kongre Komitesi üyesinin seçiminde, alt komitenin birim üyeleri tarafından yapılan oylama gizli oylama ile yapılacaktır. İl Kongre Komitesi de, üyeleri arasından bir başkan, başkan yardımcısı, sayman ve İcra Komitesinin üyelerini seçmektedir. İl Kongre Komitesi Başkanı, İcra Kurulu üyeleri arasından İl Kongre Komitesi Sekreteri'ni atamaktadır. İl Kongre Komitelerinin Başkanları, Eyalet Kongre Komitesi'nin eski üyeleridir. Ancak,

Eyalet Kongre Komitesi'nin başkanı veya sekreteri olmaya uygun olmayanlardır (INC Constitution, 2010: 15-16)

Bir İl veya daha alt komitenin oluşturulamaması veya parti anayasasına göre ya da üst komitenin talimatları doğrultusunda işlev görememesi halinde, daha alt komiteler mevcut komiteyi askıya alabilir ve alandaki parti çalışmalarını yürütmek için geçici bir komite oluşturabilir. Ancak, Parti Çalışma Komitesi'nin önceden onayı olmaksızın, hiçbir İl Kongre Komitesi, devredilemez, askıya alınamaz ve Eyalet Kongre Komitesi tarafından geçici komite oluşturulamamaktadır. Bu süre, üst düzey komitenin onayı ile toplamda bir yıllık bir sürede üç aya kadar uzatılabilir. Kongre Çalışma Komitesi, özel koşullar altında geçici bir komitenin dönemini bir yıldan uzun bir süreye yayma hakkına sahiptir (INC Constitution, 2010: 15-16).

Kurallar ayrıca hiç kimsenin iki paralel komitenin üyesi olmayacağını söyler. Bir komite, yetkilerinden herhangi birini daha küçük bir komiteye veya bireye devredebilir. Herhangi bir düzeydeki ortak seçilmiş üyeler, herhangi bir örgütsel seçimde oy hakkına sahip değildir, örgüt içinde herhangi bir seçim yapılmasına izin verme hakkını saklı tutarlar. Bununla birlikte, herhangi bir ortak seçilen üye normal şekilde tam üyeliğe seçilebilme arzusu özgürlüğüne sahiptir. Taban örgütlerinin ise kendi anayasası, kuralları ve ayrı bir hiyerarşik yapısı vardır ve Tüm Hindistan Kongre Komitesi ve Çalışma Komitesi tarafından yönlendirilirler. Bu noktada İl Kongre Komitesi seviyesinde çalışan öğrenciler, gençler, köylüler, sanayi çalışanları, öğretmenler, kadınlar, Tarifeli Kastlar ve Kabileler, kız öğrenciler ve azınlıklar için farklı birimler bulunmaktadır. Tüm bu İl Kongre Komitesi birimlerinin üyeleri, bölgenin aktif üyeleri arasından seçilir. Eyalet Kongre Komiteleri tarafından çerçevelenen Kongre'nin kuralları, parti örgütünün en küçük birimi olan Köy Kongre Komitesi ile İl Kongre Komitesi arasında bir ara düzey (Mandal) oluşturulmasını öngörmektedir. Her bir Mandal alanı, yaklaşık 2,000 nüfus için bir üye oranında bir dizi “temel birime” ayrılır. Eğer böyle bir birim en az 25 birincil üyeye sahipse, Mandal Kongre Komitesi'nin bir üyesini seçebilir. Mandal Kongre Komitesi'ne üyelik için seçilmek isteyenler aktif üye olmak zorundadır. Birimler ve Köy Kongre Komiteleri Başkanları

tarafından seçilen tüm temsilciler, birlikte Mandal Kongresi Kurulu'nu oluşturur. Ancak, Mandal alanında bir Mandal Kongresi Komitesi oluşturmak için en az 25 aktif üye bulunmak zorundadır. Mandal Kongresi Komitesi bir başkan ve İcra Komitesi seçer. Mandal Kongresi Komitesi'nin tüm üyeleri sürekli olarak aktif üyeler olmak zorundadır. Mandal seviyesinde ve daha üst seviyede herhangi bir Kongre Komitesi'ne üye olarak sadece aktif üyeler seçilebilmektedir. İlçe Kongre Komiteleri, bir Mandal Kongresi Komitesi'nin statüsüne sahiptir (INC Constitution, 2010: 13-14).

Kongre Parti örgütünün en tabanında ise Köy Kongre Komiteleri bulunmaktadır. En az 25 üyesi bulunan her köy için bir Köy Kongre Komitesi bulunmaktadır. Köy biriminin birincil üyeleri başkanını ve İcra (Yürütme) Komitesini seçerler. Başkan, İcra Komitesi üyeleri arasından bir Sekreter atar. Başkan'ın aktif üye olması gerektiği gibi, herhangi bir birincil üye, İcra Komitesi'nin üyeliğine seçilmek isteyebilir. Köy Komitesinin başkan ve İcra Üyelerinin seçimi el kaldırma oylamasıyla gerçekleştirilir (INC Constitution, 2010: 13-14).

Kongre Partisi'nin parti örgütü, 133 sene içerisinde parti anayasasının değişimi yoluyla birçok defa değiştirilmişse de birçok yönden de hemen hemen aynı kalmayı başarmıştır. Partinin güncel organları anlatıldığı gibi işlemeye devam ederken, örgütsel gelişim tartışmaları da tarihsel olarak örgütün en az kendisi kadar tartışılmıştır. Bu kapsamda Nehru döneminden İndira Gandhi dönemine ve Rajiv Gandhi döneminden Sonia Gandhi dönemine kadar örgüte kapasite ve değer verme yönünden daima farklı yaklaşımış ve örgütün işlevselliği de bu yaklaşımlara göre artan veya azalan bir gelişim çizgisi izlemiştir. Yine örgüte olan yaklaşımlar, sadece partinin geleceğini değil, siyasal sistemin ve parti sisteminin de geleceğini belirlemede etkili olmuştur. Ancak parti örgütün öneminin artması ya da azalması, devlet politikalarının partiye göre öncelenmesi ya da ülkede büyük önem arz eden karizmatik siyaset dolayısıyla lider-örgüt ilişkileri açısından kişiselleşme tartışmalarının varlık göstermesiyle ilgili bir seyir takip etmiştir (INC Constitution, 2010: 10-14)

İlk olarak Nehru dönemine bakacak olursak, bu dönemden parti örgütüne miras kalan ve hala başvurulmaya devam eden kavramlardan biri “demokratik merkezîyetçilik” kavramıdır. Böylesine büyük bir kitle örgütünü kontrol etmek hiç de kolay olmadığı için, merkezîyetçiliğe en başından beri büyük önem verilmiştir. Ancak otoriter bir görüntü vermemek adına, ki Nehru dönemi doğal bir gelişimle otoriterlikten çok uzak bir görüntü çizmiştir, dünyadaki sol partilere benzer bir şekilde merkezîleşme “demokratiklik” özelliğiyle vurgulanmıştır. Kongre’nin örgütsel belirgin özelliğinin merkezîleşme olduğunu gösteren diğer başvuru bir kavram da “yüksek komut” prensibiydi. Yani belirli bir konu hakkında ne düşünülürse düşünölsün, hatta farklı görüşlerin çoğunlukta olduğu bir durumda bile, liderin sözünün son söz olduğuna dair bir kabul edilmişlik mevcuttu. O halde yukarıdan merkezi bir komut, aslında Mahatma Gandhi döneminde temelleri atılan ve Nehru döneminde de devam ettirilen bir örgütsel yaklaşımdı (Khare, 2004: 36).

Nehru döneminde kurumsallaşan bu merkezi yüksek komut prensibine rağmen, bu prensibe ilk başta ters görönen durum da mevcuttu. Öyle ki Nehru döneminde Başbakan ve Parti Başkanı ayrımı vardı. Yani her iki makam da tek kişiye ait olmayıp, farklı isimlerin kontrolünde bulunuyordu. Normal şartlar böylesi bir durum iki başlılık doğurabilir ve bir yönetme krizi ortaya çıkarabilirdi. Ancak Hindistan siyaseti böyle bir durumla karşılaşmadı ve tam tersine Başbakan üstünlüğü vardı. Başbakan Nehru partiye belli bir özerk alan bırakmıştı. Ne Nehru partiye çok fazla müdahalede bulunuyor ne de parti Nehru’ya karşı bir iktidar mücadelesine girişiyordu. Bu durumun sebebi Kongre Partisi’nin bir kitle hareketi temelli olması ve Nehru’nun da sonuçta bir kitle lideri olmasıydı. Kitle lideri olan Nehru’nun kararları asla tartışılmazdı ve parti örgütü Nehru ile ideoloji ve politika meselelerinde aynı şekilde düşünmeliydi. Ama Nehru diğeryandan parti örgütüne de belli bir özerklik vermeliydi, çünkü sistemin doğası gereğı katılımcı doğasına uygun olarak farklı seslerin temsil edildiğı parti de belli bir iktidar kapasitesine sahip olmalıydı. Bu açıdan Kongre Çalışma Komitesi yüksek komuta sıfatının muhatabıydı ve farklı seslere ortak ev sahipliğı yapan bir organın iktidarını temsil ediyordu. Nehru bu şekilde güçlü bölgesel patronları barındıran sistem içerisinde,

liderin eyalet seviyesi liderlere belli bir manevra alanı ve bölgesel nüfuz alanı tanınmasıyla farklı çıkarların tatminine de özen gösteriyordu. Nehru'nun bu şekilde bölgesel elitlerin taleplerine izin verdiği pek çok hadiseyle karşılaşmıştır. Örneğin eyaletlerin bölgesel elitlerin talebiyle dilsel temelli yeniden yapılandırılması bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Genel olarak ilişkilerin bu doğası da iktidar sahibi Kongre Çalışma Komitesi için başka bir özelliğe karşılık geliyordu ve “konsensüs” kavramı parti için operasyonel bir kavram haline gelmişti (Roy, 1990: 219-241).

Nehru'nun 1964'te ölümü ise nasıl siyasal sistemde bir bozulma doğurduysa, aynı şekilde partide de kolektif karar alma noktasında bir bozulma doğurdu. Nehru sonrası istikrarsızlık ortaya çıktı ve bu da partinin parçalanması sonucunu doğurdu. 1967 yenilgisi ve 1969'da ortaya çıkan iç bölünmeler, partinin örgütsel kültürü ve onun eyaletler açısından sistemik rolü arası bir dikotomi ortaya çıkardı. Eskiden mobilizasyon stratejisi olarak çatışmanın reddi anlamına gelen konsensüs anlayışı merkezde yer alırken; Nehru'nun yerine daha sonra geçen İndira Gandhi için ise bir strateji olarak parti içi ve dışında çatışmaya başvurmak veya bölünmeyi tercih ederek sistemik durgunluktan kurtulmak mobilizasyon kaynağı olarak görüldü. İndira Gandhi örgüt yerine gücünü Hindistan politik-sosyolojisinde yükselen gençlere ve diğer unsurlara dayandırırken, hantal bir yapıya sahip olan Kongre Partisi'ne karşı lider-örgüt ilişkisini koparmış oldu. Başka bir deyişle İndira Gandhi değişen Hindistan sosyal bölünmelerine karşı, eskiden patronaj siyasetiyle bölgesel elitler üzerinden kitleleri kontrol etme siyasetini bırakarak ve gelişen demokratik siyaset aracılığıyla doğrudan sosyal tabanla ilişki kurarak parti örgütünü aradan çıkarmış oldu (Khare, 2004: 40).

Netice olarak İndira Gandhi parti içerisinde büyük bir restorasyon yapmıştır. Eski Kongre Partisi kadrolarından eser kalmayan yeni dönemde, halkın sosyal taban olarak desteği büyük oranda aynı kalmışken, parti organizasyonu tamamen değişmiştir. Bu tarihten sonra Kongre Partisi tamamen lider popülaritesine dayalı hale gelmiş, kişiselleşme artmış ve eskiden olduğu gibi birçok parti lideri olabilecek isimleri içerisinde eriten bir parti karakterinden uzaklaşmıştır. Bu da dolaylı olarak zayıf bir organizasyonel yapı ortaya çıkarmıştır. Eskiden olduğu

gibi bu dönemde artık birden fazla hizbi, çıkar grubunu görme imkânı ortadan kalkmıştır. Bu açıdan Gandhi'nin sadece partiyi değil, sistemin doğasını da değiştirerek restore ettiği iddia edilebilir. Artık Nehru döneminde olduğu gibi Başbakan ve Parti Başkanı ayrı isimler değildi, aynı kişide hayat bulmaya başlamışlardı (Khare, 2004: 40-42).

Rajiv Gandhi dönemine baktığımız zaman da, Gandhi'nin ilk dönemlerinde bir taraftan partinin yüzüncü yılını kutlayarak partinin anlam ve önemini Hint toplumuna yeniden anlatmak isterken, diğer taraftan partiye karşı eleştirel bir tutum takındığını görüyoruz. Rajiv Gandhi, parti örgütünü parti elitlerinin oligarşik tutumlarından dolayı eleştiriyordu ve devletin kutsal hedeflerini yerine getirirken örgüt onun için neredeyse yok mesabesindeydi. Parti örgütünü neredeyse bir tehdit olarak görüyor ve bu yüzden örgüte karşı annesi gibi demir yumruk politikasıyla yaklaşıyordu. Modernizasyon çalışmaları da bu doğrultuda daha çok devlet kurumları üzerineydi. Ancak özellikle 1989 seçim yenilgisi Rajiv Gandhi'nin bu yöndeki bakışını değiştirmişti. Bu yenilgi, iktidarın artık eskisi gibi Kongre'nin elinde o kadar garanti bir şekilde durmayacağını ve parti örgütüne ihtiyacı olduğunu ona göstermiş oldu. Parti örgütünün faydasını yeniden keşfeden Gandhi, daha sonraları yeniden modern siyasal örgüt oluşturma konusunda adımlar atsa da, 1980'ler Kongre Partisi'nin başka bir dönüşümünün şahidi oldu. O da siyasal örgütten ziyade, siyasal kişiselliğin araçsallaştırılmasının hızla güçlenmesiydi. Bu dönemde de Kongre Partisi, kişilik kültü ve kişiselleşme tartışmalarından kurtulamadığı gibi, kişiselleşen siyaseti alt etmek muhalefet için artık daha kolaydı. Nitekim Rajiv Gandhi, başta Balfour Skandalı olmak üzere yolsuzluk iddialarından ve devlet merkezli kararlarındaki başarısızlığı tartışmalarından dolayı adeta kişiselleşen siyasetin kurbanı olmuştu. (Haggard ve Kaufman, 1995: 364-365).

1980'li yıllar görüldüğü üzere bir yönetim krizi doğurmuştu ve özellikle Rajiv Gandhi'nin suikasta uğraması sonrası Kongre liderleri yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duymuşlardı. Bu açıdan Kongre eliti yeniden “konsensüs” yaklaşımını gündemlerine almaya karar verdiler. Rajiv Gandhi sonrası, aslında Rao ve Kesri'nin parti başkanı olması bile aslında bu durumun göstergesiydi. Nitekim

liderlik ve karizmadan yoksun olan bu isimlerin en büyük hedefleri ve katkıları, konsensüs geleneği ve kültürünü parti içi ve dışında yeniden geliştirmek oldu. Bu açıdan hem Rao hem de Kesri örgütsel açıdan Nehrucu paradigmayı devam ettirmek istediler. Ancak ideolojik açıdan liberalleşmeyi tercih ettikleri için ekonomik paradigmayı değiştirmiş oldular. Bu değişiklik de 1990'lı yıllarda yeni bir mobilizasyon dalgası doğurmuştu. Bu yıllarda meydana gelen gerek Babri Mescidi olayları gerekse de Mandal Komisyonu kararları, bir taraftan Hindu milliyetçiliğini körüklemiş, diğer taraftan da üst kastların şikayetlerini arttırmıştı. Sonuç olarak Hindistan siyasetinde bu yıllar etnik-dini, sınıf ve kast temelli mobilizasyonlar ortaya çıkmış ve Kongre Parti ilk etapta bu gelişmelere politik açıdan yanıt verebilmekte zorlanmıştı (Nayyar, 2001: 361-390).

Böyle bir durumda Kongre'nin başına geçen Sonia Gandhi de ilk etapta başarısız görülebilir. Örneğin parti liderliğinin ilk dönemlerinde 1996'da Tamil Nadu'da AIADMK partisi, 2000-2001 yılında Batı Bengal'de Trinamool Kongresi partiden ayrılarak yeni parti kuranların ortaya çıkardığı partilerdir. Ancak özellikle 2004 seçim başarısına giden yolda, partinin uzun yıllardır başarı getiren duruşunu geri kazanma yolunu tercih etmişti. 2004 parti kampanyasına ekonomik reforma uygun seküler bir örgüt olması yönünde liderlik etti. İndira Gandhi'den bu yana parti yöneticilerinin doğrudan parti lideri tarafından atandığı yukarıdan aşağıya bir modelden, yeniden aşağıdan yukarı doğru birbirini seçen bir parti yapısına doğru dönüştürmek istedi. Yukarıdan aşağıya dizayn edilen model, lidere partiyi kontrol etmeden büyük bir fırsat sağlıyordu, ancak taban desteği gerekli olduğu zaman partiyi yeniden yapılandırmak gerekebilirdi. Sonia Gandhi de bunu yapmaya çalıştı (Venkatesh, 2018: 39-75). Sonia Gandhi sonrası partinin başına gelen oğlu Rahul Gandhi de parti başkanı olurken ilk vaadi parti örgütünün kaybettiği dinamizmi geri getirmektir. Heyecanını kaybettiğini düşündüğü örgüt için kimi parti yönetici ve üyelerinin yerine gençleşerek yeni aktif ve dinamik isimlerle bu parti değişimini sağlamak istiyordu. Sonia Gandhi'nin partli liderliğinin devam etmesini isteyen Rahul Gandhi karşıtı bazı partililer bu durumu eleştirmiş olsalar da, 2019 Genel Seçimleri'ne giden yolda Rahul Gandhi'nin iddia ettiği partinin örgütsel yenilenmesini yaptığı görülmektedir (Nair, 2017).

Kongre Partisi örgütüyle ilgili tüm bu çerçeveye ele alındığından, partinin örgüt açısından kurumsallaştığı rahatlıkla söylenebilir. Bir kere örgütün merkezi olup olmadığı sorusunun cevabı, kurumsallaşan “demokratik merkezileşme”, “yüksek komut” gibi geliştirdiği yaklaşımlarla kesinlikle merkezidir. Parti örgütü bugün de hala merkezi olma vasfını sürdürmektedir. Ayrıca örgüt içi iyi bir işletim mevcutken, tarihsel açıdan bakıldığında ihtiyaç görüldüğü zamanlarda yapısal reformlarla örgütsel gelişime katkıda bulunulabilmiştir. Bu açıdan çok net ve etkili çalışan parti organları örnek olarak gösterilebilir. Merkezi yapının yanı sıra, merkezi iç örgütün her geçen gün gelişimi, merkezi örgüt içi departmanların sayısının çoğu, karmaşıklığı, uyum ve bağlılığı hep kurumsallaşma göstergeleridir. Yine merkezi yapının yanı sıra, parti örgütünün bölgesel ve yerel faaliyet alanının da oldukça geniş olduğu vurgulanmalıdır ve buralardaki birimlerin de alt birim ve sayıları oldukça karmaşık ve iyi işlemektedir. Son olarak parti disiplininin de son derece kuvvetli olduğu söylenebilir. Parti anayasası kural, değer ve normları sağlıklı bir şekilde sıralarken, değişikliğe uğrasa bile parti lideri ve ideoloji arasında neredeyse her zaman bir uyum olduğu ifade edilebilmektedir. Partinin yıllık kongrelerinin düzenli bir şekilde işlemesinin yanında, seçim dönemleri miting, konferans gibi parti faaliyetleri son derece düzenli ve katılımı yüksek organizasyonlar olurken, kampanya ötesi faaliyetlerin yoğunluğu da partinin seçim dönemleri dışında da varlığını gösterebilmesi açısından oldukça önemlidir.

1.2. Değer İnfüzyonu

Değer infüzyonu, partiler ve seçmen arasındaki bağlantıları ifade ediyorsa, Kongre Partisi için seçmenlerle arasında ilişkiyi kuran parti ideolojisi ve bu ideoloji aracılığıyla oluşturulan politikaların hangi kesimlere hitap ettiğini tespit edecek sosyal taban analizi burada önem arz edecektir. Tabi parti ve seçmenler arası değerler üzerinden belli bağlılıklar inşa etme, belli dayanıklılık göstergelerinin de varlığını gerektirecektir. Kongre Partisi gibi 133 yaşında olan ve bunun bağımsızlık sonrası 54 yılını iktidarda geçirmiş bir partinin, kitlelerle değerler üzerinden bir bağ kurmamış olması düşünülemezken, iç ve dış gelişmelerin etkisiyle ideolojik değişimlere gitmesi ya da sosyal taban

önceliklerini değiştirmesi parti kurumsallaşması adına sanıldığının aksine pozitif bir durum olacaktır. Öyle ki değer düzeyinde bir kurumsallaşma, sağlam doktrin ve tabanları ima ettiği gibi, partinin ayakta kalıp iktidar hedefinde bulunabilmesi için yaptığı stratejik rötuşları daha fazla kapsamaktadır.

Kongre İdeolojisi

Her şeyden önce Kongre Partisi ideolojik duruşunun tarihsel gelişimine bakacak olursak, bağımsızlığın elde edilmesi sonrası hareketin bir partiye evirildiği dönemde, yani Nehru döneminde, ideolojinin temellerini attığı söylenebilir. Nehru dönemi Kongre Partisi ideolojisi, Nehru'nun karizmatik liderliğinin yanında, milliyetçilik, sosyalizm, sekülerizm, demokrasi gibi ideolojilere oldukça fazla atıf yapmıştır. İlk olarak milliyetçiliğe bakılacak olursa, o dönemdeki milliyetçilikten daha fazla *liberal milliyetçiliğin* anlaşıldığı iddia edilebilir. Bir ulusal hareketin başarıyla sonuçlandığı ve Gandhi düşünceleriyle etkilenmiş bir toplumda, dini veya ırksal üstünlüğe dayanan saldırgan genişlemeci bir milliyetçilik reddedilmiştir. Nehru'ya göre, Hindistan'da var olan milliyetçilik hem bir bileşik hem de yaşayan bir güçtü. Milliyetçi hareketi İngiliz yönetimine karşı destekleyen Nehru, Hindistan'ın kendi işlerini kontrol etme arzusunun bir onaya ihtiyacı olmadığını söylüyordu. Milliyetçilik, devlete güç ve birlik verirdi ve milletler kendi kaderini tayin hakkına sahip olmalıydı. Ayrıca Hindistan'ın sahip olduğu çeşitlilik de düşünöldüğü zaman, sayısız çeşitliliğe rağmen, milliyetçilik Hindistan'ın birliğine katkı sağlayan bir şekilde yorumlanmıştır (Yasin, 1949: 284).

Liberal milliyetçiliğin sağlıklı işleyebilmesi adına atıf yapılan diğer bir kavram *demokrasiydi*. Bunca çeşitlilik ve farklı çıkarları bünyesinde bulunduran Hindistan'da demokrasi olmadan arzu edilen toplumu inşa etmek zordu. Batı tipi demokrasiyi savunan Nehru'nun liderliğinde seçimler, temsiliyet, siyasal partiler ve parlamento gibi demokratik kurumlar bir bir konsolide edilmiştir. Lakin Nehru için demokrasi, ekonomik eşitlik yani sosyal adalet olmadan tam olarak işleyemezdi. Bu da aslında onun Nehru sosyalizmi olarak hatırlanan “demokratik sosyalizm”inin başlangıcını temsil ediyordu. Demokrasi ve kapitalizmin birbiriyle çeliştiğine inanan Nehru, demokratik eşitlik için devletin varlığı çok önemliydi.

Fabian Sosyalizmi'ne daha yakın duran Nehru için sosyalizm, devlet mülkiyetinin ekonomik bir kuramı ve temel üretim ve dağıtım araçlarının kontrolüydü. Bu, feodal otokrasiden kitlelerin kurtuluşu için ekonomik bir teknikti. Bu açıdan Nehru döneminde devletin ekonomideki rolü çok büyüktü ve merkezi planlı bir ekonomik model faaliyete konulmuştu. 1936'da Lucknow Kongresi'nde, sosyalizme olan inancını yineleyen ve Kongre'nin bir sosyalist örgüt haline gelmesi isteğini dile getiren Nehru, bağımsızlık sonrası sosyalizmi kurumsallaştırmak adına somut adımlar atmıştır. Hindistan Anayasası'nda "ülkenin egemen, sosyalist, seküler ve demokratik bir ülke" olduğu metne dâhil edilmişken, Kongre'nin 1955'teki Avadi Oturumu ulusal bir amaç olarak "toplumun sosyalist modeli"ni benimsemişti. Buna uygun olarak da 1956 Sanayi Politikası taslağı hazırlanmıştı. 1968'de de Bhubeneshwar oturumunda "parlamentar demokrasi'ye dayalı sosyalist devlet" notu düşülmüştür (Chandra, 2009: 50-90).

Nehru döneminde çok sağlam temellere oturtulan diğer bir toplumsal norm hiç şüphesiz *Hindistan sekülerizmi*'dir. Birbirinden farklı inançlara sahip ülkede toplumun karma kültürel geleneğini korumak ve farklı gruplar arasında sosyal istikrarın ve inançsal uyumun sürdürülmesi için seküler bir duruş şarttı. Nehru, ulusal birliği ve çoğulcu bir toplumda düzenli ilerlemeyi sürdürmek için sekülerizmi hayati bir gereklilik olarak görüyordu. Nehru için devlet de tüm dini toplulukların haklarını ve özgürlüğünü korumalıydı. Bu yüzden laik devlet Hindistan devletinin en önemli karakterlerinden biri olmalıydı. Nitekim daha devlet bağımsızlığını kazanmadan Müslüman-Hindu bölünmesi Hindistan'ın bölünmesine neden olmuştu. Ondan sonra yerini dolduracak kızı İndira Gandhi de Sihler ile yaşanan anlaşmazlıklar sonucu kendi iki Sihli koruması tarafından öldürülecekti (Tejani, 2007).

Görüldüğü üzere Nehru dönemi için formel olarak sol ideoloji üzerinden hareket edildiği ifade edilebilecekken, diğer taraftan Nehru dönemi Kongre politikalarının sol görünümlü sağ ideoloji ekseninde geliştiğini iddia eden analizler de bulunmaktadır. Daha çok Hindistan solu tarafından yöneltilen bu eleştiriler, Kongre'nin sol bir ideolojiyle, özellikle de sosyalist ideolojiyle

anılmasının büyük bir aldatıcı yanının olduğunu iddia etmektedirler. Bu analizlere göre, Nehru her ne kadar bir sosyalist olmuş olsa da, Kongre Partisi ulusal burjuvazinin hegemonyası altında bir sınıflar koalisyonuydu (Mallick, 2013: 98).

Bu koalisyonun sonucu olarak da, Kongre ve liderinin sosyalist ifadelerine rağmen, özellikle de geç dönem Nehru yönetimi, yani son yirmi yıl boyunca Kongre politikaları mülk sahiplerinin çıkarlarına hizmet etmişti. Mesela “Sosyalist planlama” döneminde zenginliğin ve sınıf farklılıklarının yoğunlaşması artmıştı. Onlara göre Kongre, koalisyonunu sağlam tutmak için bir “merkez” rolünü oynuyordu. Bu kapsamda Kongre'nin ikilemi, burjuvazi ve toprak sahiplerinin çıkarlarını, işçi ve köylülerinkiyle örtbas etmeye çalışmasında yatmaktaydı. Bu ikilem, Kongre'de ideolojik netliğin eksikliğinden kaynaklıydı ve bu nedenle sosyalist toplum yapısı, sosyalist işbirlikçi ortak refah, demokratik sosyalizm gibi göz boyayıcı sloganlara başvuruluyordu. Kongrenin bu ideolojik politika iddiaları, ulusu sosyalizme yöneltmiyordu, aksine toprak sahiplerinin ve burjuvazinin partinin karar alma organlarındaki egemenliği ve etkisi, doğal olarak kapitalist ve feodal “mülkiyet ilişkilerinin” güçlenmesine yol açmıştı. Yani Kongre Partisi, ulaşılacak “sosyalizm” sonucuna atıf bulunmasa da, özel mülkiyet kurumunun ve Hint toplumunun kapitalist gelişiminin ortadan kaldırılmasına yönelik bir niyetini ortaya koyuyordu. Ancak değil sosyal adalet fikrinin herhangi bir özelliğine sahip olmak, daha da kapitalist bir toplum inşa ediliyordu. Kapitalist sınıfın kamu sektörünün maliyetine kademeli olarak zenginleştirilmesi, zenginliğin ve gelirin dağıtılmasındaki eşitsizliğin arttırılması, kitlelerin sömürücü kapitalist sistemin “matrisi” içindeki proletaryasının artırılması gibi gelişmeler de bunun ispatıydı (Desai, 1984:149).

Klasik Marksist ideolojide nasıl devlet, burjuvazinin kontrolünde bir aygıt olarak görülüyorsa, burada da Kongre Partisi, Hindistan'ın kapitalist gelişmesinin iki önemli etmeni Toprak Sahibi Sınıf ve Burjuvazi tarafından yönetiliyordu. Toprak sahiplerinin varlığı, Kongre'nin herhangi bir amaçlı toprak reformu gerçekleştirmesini engellemişti. Kongre partisinin topraksız emeğin ardında kalan toprakların dağıtımı ve kiracının toprak sahibi tarafından sömürüye karşı korunması gibi tüm sloganları sadece kağıt sloganlar olarak kalmıştı. Başka bir

deyişle Kongre partisi, toprak sahiplerinin çıkarlarından aldığı desteğin devam etmesini sağlamak için yoksul köylülerin çıkarlarını feda etmek zorunda kalmıştı. Ulusal burjuvazi de, Kongre fonlarına katkıda bulunarak Kongre'deki iktidarın karar ve davranışlarını kontrol ediyordu. Burjuvazi bunu siyasal finans olarak adlandırılan unsurla gerçekleştiriyordu. Genel olarak bildirilen katkıların dışında, siyasal finans gizemli bir şekilde çalışıyor ve özel katkılar olarak genel olarak bildirilenlerden çok daha büyük meblağlara karşılık geliyordu. Örneğin 1961-62 seçimlerinde yer alan kayıtlı şirketlerin Kongre'ye katkısı 7,904,197 Rupı iken, 1962'de Kongre'nin seçim giderleri 15,853,231,01 Rupı idi. Yani Kongre Partisi tam bir burjuvazi destekli parti halini almıştı (Manor, 1982: 105).

Parti retoriği üzerinden sol ideolojiye yakın duran Kongre Partisi'nin, diğer yandan sağ siyasetin politikalarını icra etmesi gerçekte örtüşmekteydi. Ancak bu durum, Kongre Partisi'nin sol siyaset dışında bir gündemi takip etmesinden ziyade, partinin pragmatist karakteriyle ilgiliydi. Çünkü Kongre nasıl geniş bir sosyolojiyi içine alan farklı çıkarları bünyesinde eritiyorsa, benzer şekilde birbirinden farklı ideolojilere ev sahipliği yapan bir çatı örgütüydü. Çok merkezli sosyal yapıya nasıl uygun bir duruş sergileniyorsa, farklı çıkarlar kadar farklı ideolojiler arası da arabulucu bir rol üstleniliyordu. "Kongre Sistemi" isimlendirilmesiyle zaten böyle bir nitelik kastediliyordu. Parti örgütü içerisinde sağcı, merkezci ve solcu olarak adlandırılabilen her konumda üye bulunabilmekteydi. Parti içinde rekabetçi bir biraradalık, sistem içinde de farklı partilerin varlığına izin veren bir yumuşaklık vardı. Ancak kitle siyasetinden parti siyasetine geçince ister istemez elit siyaseti de devreye girmiş oluyordu. Bu da kitleleri mobilize eden sosyalizm, hakikat ve şiddet içermeyen ideallerin yerine *pragmatizm* ya da reel politiğin gelmesine neden oluyordu (Neeraj, 1972: 30).

Nehru dönemi Kongre Partisi retoriği sosyalizmden etkilenmiş gibi görünürken, liderlik görüldüğü gibi pragmatistti. Bu pragmatizm Kongre Partisi'nin bugün dahi eleştirilen kimi informal siyaset kapasitesinin de tartışılmasına kapı aralamaktadır. Öyle ki partinin kitleleri ideoloji kadar, kliyentalist ve patronaj siyasetiyle nasıl yönettiğiyle ilgili büyük bir literatür gelişmiştir. Bu patronaj siyaseti Kongre Partisi'nin Kongre Sistemi'ni devam

ettirebilmesi çabasından başka bir şey değildi. İlk önceleri geniş ortak zemin, farklı değer ve çıkarlara izin veren Kongre Partisi, büyük bir dinamizme sahip olan Hindistan sosyolojisindeki değişimin de farkındaydı. Nehru dönemi muhalefet partileri ancak birer baskı partileriyken, Kongre her geçen gün yereldeki güç ve kapasitesini artırma gereği de duymuştu. Yereldeki seçmen desteğini yeniden mobilize edebilmek için de yerel bir güç yapısı kurmak gerekiyordu. Bu nedenle kırsal alandaki üst kastların desteğini öncelikli olarak aldı ve üst kastların statü ve patronaj yoluyla daha alt kastları kontrol etmesi sağlandı. Bu Hindistan sosyo-politik yapısının en önemli unsuru olan kast sisteminin pragmatist açıdan kullanılmasından başka bir şey değildi. Bu Kongre Partisi'nin bugün bile eleştirilen “hanedan siyaseti” tartışmalarının belki de başlangıcını temsil etmektedir. Kongre, bugün bile merkezde Gandhi-Nehru ailesinin kontrolündeyken, yerele doğru gidildiğinde yine önde gelen ailelerin çocuklarının parti idaresinde yer aldığı ve sıradan insanların parti yönetiminde yer bulamadığı gerekçesiyle yoğun bir şekilde eleştirilmektedir (Chandra, 2016).

Nehru dönemi sonrası, İndira Gandhi döneminde ise pragmatist siyaset devam ederken, ideolojik tutum da ise sola doğru sert bir kayma yaşanmıştır. İndira Gandhi'nin 1971'de Kongre parti elitleriyle yaşadığı tartışmalar sonucunda kendisine yönelik partide ortaya çıkan dengesizliğe karşı ideolojiye sarılmaya karar vermiştir. Kongre elitlerinin o dönem neredeyse hiçbir ideolojik tutumları yoktu ve daha çok iş dünyası ve toprak sahibi sınıfla yakın ilişkileri bulunmaktaydı. İndira Gandhi ise sosyalizme bağlılığını yeniden açıklamış ve hem kendisini tasfiye çabalarına karşı hem de mevcut ideolojik boşluğa bu şekilde yanıt vermeye çalışmıştır. Örgüt bölümünden de hatırlanacağı üzere, söz konusu ideolojik çıkış hem parti örgütünü dizayn imkânı tanıdı hem de Nehru dönemi alt kastları kontrol etmek için kullanılan üst kastlardan gelen yerel parti yöneticilerle aranın açılmasına neden oldu. İndira Gandhi daha koyu sol söylemlerle başta gençler olmak üzere Müslümanlar gibi azınlıklara ve Tarifeli Kast ve Kabilelere doğru yönelmişti. “Garibi Hatao” (Yoksulluğu Kaldır) gibi kitleleri etkileyen sloganlarla, ülkede her geçen gün sayısı artan yoksullara yönelik kampanyasını

yürütüyordu (Roy, 1973: 50). 1971 seçimlerinde gelen zaferle de artık hem partiyi hem de devleti ideolojik açıdan daha fazla kapasite sahibi gruplar yönetiyordu.

İndira Gandhi sonrası yerine geçen oğlu Rajiv Gandhi dönemine baktığımız zaman, bu dönemde Hindistan modern tarihi için merkez sağ duruşunun temellerinin atıldığı dönem olarak hatırlanmaktadır. Rajiv Gandhi'nin annesinin mirasıyla ilgili bir sorunu olmamasına rağmen, iktidara geldiği ilk dönemlerde partiye karşı oldukça uzak durunca ideolojiden de uzaklaşmış bir konuma savrulmuştu. Derdi merkez sağa kaymak olmasa da konjonktürel gerekçelerle belki de böyle bir dönüşümün kapısını aralayan kişi olmuştur. Öyle ki 1985'in ortalarında ABD'yi ziyaret eden Rajiv Gandhi, burada iki büyük demokrasi arası ticaretin arttırılması gerektiğine vurgu yapmıştır. Ardında da Rajiv Gandhi büyük bir liberalleşme reform paketi ortaya koymasa da ülkesinde ekonomik liberalleşmenin önünü açmıştır. Bu onun döneminin en hatırlanan politik davranışdır denilebilir. O zamanki Maliye Bakanı ve daha sonra Sonia Gandhi'nin parti liderliği döneminde Başbakan olacak olan Manmohan Singh liberalleşmenin mimarı ise, Rajiv Gandhi reformların zımni anası olarak kabul edilmektedir. Büyük bir sol parti geleneğinden gelen Rajiv Gandhi'nin niye ekonomik liberalleşmeye izin verdiği konusunda tam bir netlik olmamakla birlikte, ülkenin ödemeler dengesinde yaşadığı krizin buna neden olduğu tartışılmaktadır. Nitekim Rajivden sonra kısa bir süre bir ödemeler dengesi krizi yaşanmıştır (Chand, 1991: 69-85).

Diğer yandan Rajiv Gandhi yönetimi için, ekonomik çıkarlar için ABD ile yakınlaşırken, bu yakınlaşmanın, Sovyetler Birliği ile 1971 yılında imzalanan Dostluk Anlaşması'nda görüldüğü gibi, Mikhail Gorbaçov yönetimiyle arasında iyi bir ilişki kurmanın önünde engel olmadığı ifade edilmektedir. Yani Rajiv Gandhi, Sovyetler Birliği ile de iyi ilişkiler kurmaktan çekinmemiştir ve bu durumun aslında yönetimin ideolojik pozisyonu hakkında gerçek bilginin ne olduğu ile ilgili ipucu verdiği ülkede tartışılmıştır. Bu görüşe göre de Mikhail Gorbaçov gibi Rajiv Gandhi de kontrolsüzce ya da asla kötü niyetli olmayan amaçlarla ekonomik liberalleşme seri reformlarını istemeyerek başlatmıştı. Nitekim Gorbaçov, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra, glasnost ve

perestroyka reformlarının Sovyetler Birliği'ni parçalamayı asla amaçlamadığını itiraf etmişti. Gorbaçov'dan farklı olarak Rajiv Gandhi ise, 1991 yılının Mayıs ayında bir Tamil Kaplanı intihar bombacısı tarafından öldürüldüğü için sebep olduğu şeye tanıklık etmek için yaşayamamıştır (Chand, 1991: 390-413).

Rao ve Kesri dönemleri ise bir yandan ideolojik bir yumuşama ile yeniden Nehru döneminde olduğu gibi konsensüs kültürünü geri getirerek birbirinden farklı ideolojilere ev sahipliği yapan bir parti görünümüne geri dönmeyi amaçlamıştır. Diğer yandan da Rajiv Gandhi döneminde temelleri atılan ekonomik liberalleşmenin devamı getirilerek gerçek anlamda bir liberalleşme reformu hedefleniyordu. Bu sol gelenekten merkez sağa doğru kayış, hem yıllarca sosyalizme yakın bir ideolojiyle parti çalışmalarını yürüten parti örgütü tarafından bir muğlaklık doğurmuş hem de genel anlamda ülke ekonomisi için önemli gelişmeler hedeflense de 1990'lı yıllardaki Kongre'nin düşüşüne neden olmuştur. Çünkü ekonomik liberalleşme halk düzeyinde Kongre'ye bir takım maliyetler yüklemiştir. Kongre Partisi'nin itibarını geri alma çabaları ise Sonia Gandhi döneminde yeniden merkez sol pozisyona oturarak yoksul siyasetine ağırlık verilmesiyle yeniden başlamıştır (Bakshi ve Diğerleri, 1998: 31-87).

Sonia Gandhi parti liderliğine gelir gelmez, iktidar ipini hemen göğüsleyemedi; lakin partiyi yeniden sol çizgiye kaydırması. 1990'lı yıllar Kongre Partisi için hiç de iç açıcı geçmemiş ve partinin artık tamamen çöküşe geçtiği tartışılmaya başlanmıştı. Kongre'deki düşüşün sebebi olarak birkaç sebep üzerinden akıl yürütülüyordu. Bir kere BJP Hindu milliyetçiliğini kullanıp büyük bir yükselişe geçmişken; diğer taraftan da bölgesel partiler yükselişe geçerek Kongre Sistemi'ne son vermişlerdir. Bu Kongre dışı siyasal parti yükselişlerinin sebebi ise parti içinde iki olaya bağlanıyordu. Bunlardan biri, 6 Eylül 1992 tarihinde gerçekleşen Babri Mescidi'ndeki olaylarda Rao yönetiminin eylemsizliği; diğeri ise, Mandal Komisyonu kararlarına yönelik Kongre'nin ilk etapta muhalif kaldığı algısıydı. Sonia Gandhi bu mevcut durum üzerine parti ideolojisini yeniden iyice sola kaydırarak bir yandan Sol Cephe'deki komünist taraflarla anlaşmış diğeri taraftan da yükselen bölgesel partilerle ittifak yolunu aramıştır. Artık Kongre yoksulluk siyaseti üzerinden tüm yoksul kesimlerin

temsilcisi olmaya adaydı. Ayrıca azınlıklar ve dezavantajlı gruplar için mücadele etmiştir (Bakshi ve Diğerleri, 1998: 87-149).

Önemli bir ideolojik değişim geçiren Kongre Partisi, 2004 yılında Birleşik İlerlemeci İttifak (UPA) ile yeniden iktidara geldikten sonra, azınlıklar ve dezavantajlı gruplarla barışma yoluna giderek bu yönde düzenlemelere gitmişlerdir. Yoksullara yönelik refah harcama programlarını açıklamışlar, kırsal nüfus için istihdam sağlama adına Ulusal Kırsal İstihdam Üretim Planı'nı devreye sokmuşlar ve Kırsal Sağlık Misyonu, Tek Kimlik İdaresi, Kırsal İstihdam Garantisi ve Bilgi Edinme Hakkı Yasası gibi düzenlemelere imza atmışlardır. Diğer taraftan da Başbakan olarak Manmohan Singh'i atayan Kongre Partisi, Singh liderliğinde neo-liberal politikalara ve küresel ekonomik entegrasyona soğuk bakmayan sosyal demokratik bir gündemi takip etmişlerdir. Kongre Partisi artık merkez solu inşa etmişti ve yeni iktidar ittifakı sol değerler üzerine kuruluydu (Bhargava ve Chakrabarti, 2014: 70-110).

Kongre Partisi, 2014 yılında muhalefete düştükten sonra ise, hem iletişim çağının etkisi hem de Hindistan'ın dinamik sosyolojisi nedeniyle her geçen gün küresel anlamda da moda haline gelen bir "catch-all" parti (hepsini kucakla partisi) karakterine doğru sürüklendiği iddia edilmiştir. Bu iddia, Hindistan gibi dinamik ve çeşitlilik sahibi bir sosyoloji açısından partinin davranış ve söylemlerine bakıldığında bir parça doğru gibi görünmekteyse de, partinin birçok "catch-all" partide olduğu gibi ideolojisiz olduğunu söylemek mümkün değildir. Ancak Kongre Partisi'nin 2014 seçimlerinde BJP'ye karşı yaşadığı ağır yenilgi sonra sadece parti liderliği ve örgütü değil, aynı zamanda parti ideolojisi de eleştirilmeye başlanmıştı. Doğrudan partinin merkez sol ya da "catch-all" karakteri veya sosyal demokratik gündeminden ziyade, BJP'nin ideolojisi olan yükselen Hindu milliyetçiliği (Hindutva) karşısında kayıtsız kaldığı üzerinden eleştiriler ilerlemiştir. Bu açıdan Hindutva'ya karşı Kongre Partisi'nin gardını almak için yeniden hatırlayarak başvurduğu ideoloji ya da kurum "sekülerizm" olmuştur. Bugün hala daha sol gündemi elden bırakmadan ama Hindu milliyetçilerinin gündeminde ezildiği iddia edilen azınlık gruplardan bu gündemi reddeden rasyonalist ve liberal tüm kesimlerin savunuculuğu sekülerizm ile

yapılmaktadır. Bu arada 2017’de yeni liderini Rahul Gandhi olarak belirleyen Kongre Partisi’nin 2019 seçimlerine giderken BJP’ye karşı başvurduğu en önemli ideoloji yine sekülerizmdir (Congress-Left Parties, 2019).

Kongre Partisi Sosyal Tabanı

Değer infüzyonu kriterinin diğer önemli unsuru olan sosyal tabana dönecek olursak, sosyal taban bir partinin toplumsal kökenlerinin ne kadar derinde olduğunu ve bunun tarihsel devamlılığını gösteren önemli bir göstergeyken, Kongre Partisi’nin Nehru döneminde günümüz tartışmalarında ele alınabileceği gibi net bir sosyal tabanı yoktu. Başka bir deyişle seçmen kitlesinin çekirdek bir grubu, Kongre seçim başarısının arkasında kritik bir kitle yoktu. Bunun sebebi sosyal tabanın oldukça geniş kesimlerden oluşmasıydı ve tabanı sosyolojik olarak bölebilenin imkânı çok kısıtlıydı. Kongre Partisi, bağımsızlıktan sonra yaklaşık otuz yıl boyunca tüm kastlar, topluluklar ve sınıflardan destek almıştı ve destek tabanı çok katmanlıydı. Toplumun farklı kesimlerinden aldığı bu destek, az ya da çok eşit ölçülere dayanmaktaydı, ama ilk başlarda olduğu gibi orta sınıflardan aldığı destekle bazen gökkuşağının ortaları kalınlaşmışken, yakın tarihte olduğu gibi bazen de azınlıkların, dalitlerin ve adivasislerin oyları çoğunluğu oluşturduğu için gökkuşağı kenarlarda kalınlaşıyordu. Ancak Nehru dönemi sosyal taban, her türlü kast, sınıf, çıkar, ideoloji, toplumsal kesimi içermiş olsa da, gözden kaçırılmaması gereken başka bir ayrıntı vardı. Kongre’nin aldığı toplam oy hiçbir zaman yüzde elliye geçip çoğunluğu elde edememişti. Dolayısıyla çoğunluğu muhalefetin oluşturduğu Kongre Partisi iktidarının sırrı, bölünmüş bir muhalefetin varlığıydı. Böylece kendisine oy veren kadar vermeyenler de analiz için her zaman önemli kabul edilmiştir (Kochanek, 1968: 342-370).

Kongre Partisi’nin bu geniş seçmen havuzunun temeli, kurucularının orta sınıf entelektüelleri olduğu için, orta sınıf destek tabanı üzerine kurulmuştur. Kuruluş esnasındaki bu orta sınıf karakteri, diğer toplumsal kesimlere hitap edebilmek açısından da büyük önem arz etmiştir. Parti siyaseti, hareketin liderlerini elitləştirdikçe, sosyal taban tartışmaları da hemen hemen tüm partilerde olduğu gibi pragmatizme kaydırıştır. Bu doğrultuda parti stratejileri, bir taraftan herkese hitap eden merkezci bir politik konumlandırmayı tercih etmişken, diğer

tarafından seçmen aritmetiğinin daha ince nüanslarını bünyesinde barındıran belli hedef gruplar da belirlenebilmiş ve öncelik taşıyabilmiştir. Örneğin Nehru döneminde hiçbir etnik ayrımcılığa söylemde dahi rastlanılmamasına rağmen, etnik kimliğe gizliden bir başvurma durumu kendisini göstermektedir. Nitekim ilk başlarda Hindu ağırlıklı bir seçmene sahip olan Kongre Partisi, Hinduların ağırlıkta olduğu Kuzey Hint Kuşağı bölgesinde destek üstünlüğünü elinde bulundurmuştur. Bu durum özellikle 1980'lerden itibaren değişmiş ve bu tarih sonra coğrafi olarak Kuzey Hint Kuşağı, özellikle de Bihar, Haryana, Madhya Pradesh, Rajasthan ve Uttar Pradesh gibi eyaletler BJP'nin kontrolündeki alanlar haline gelmiştir. Kongre ise, daha çok Andhra Pradesh, Maharashtra ve Tamil Nadu gibi Hintli olmayan eyaletlerden destek alabilmiştir (Brass ve Francis, 1998: 89).

Hindu kartının dışında, Kongre Partisi için, Nehru döneminde sosyalist ve komünist grupların desteği de oldukça önemliydi. Örneğin sosyalistler, ülkede sosyalist politikaların ruhsal bir savunuculuğunu ortaya koymuşlar ve Kongre pozisyonunu bir dereceye kadar etkileyebilmişlerdir. Sosyalist gruplar ülkenin çeşitli yerlerinde 30'lar boyunca yayılmışlar ve 1948'e kadar, halkın yabancı kurallar ve yerel sömürden oluşacak halkı özgürleştirecek parti politikalarında değişiklik getirmek amacıyla Kongre'nin bir parçası olarak devam etmişlerdir. Kongre ve sosyalistler arasındaki ilişki her zaman tartışmalı kalmıştır. Kongre'ye destek ve onunla işbirliğine gitme konusunda yaşanan bu tartışmalar, sosyalistler arasında bazen bölünmelere bazen de yeniden birleşme hadiselerine yol açabilmiştir. Kimi sosyalistler, komünizmin teori ve pratiğine karşı ideolojik muhalefetleri ve Kongre tarafından "toplumun sosyalist yapısını oluşturma amacının" resmi olarak benimsenmesi nedeniyle, pozisyonlarını Kongre'ye yaklaştırmışlardı. Ülkedeki sosyalist liderlerden Kripalani 1951'de KMPP'yi kurmuş, ancak Sosyalistlerin yaklaşık yüzde 16 oyu aldığı 1952 seçimlerinden sonra KMPP ve Sosyalist Parti (SP), PSP'yi oluşturmak için birleşmiştir. Narendra Deva ve Lohia, Kongre ile herhangi bir bağ kurmaya karşı çıkmışlardır. 1953'te, Nehru ve JP arasında Kongre ve PSP arasındaki işbirliği konusunda görüşmeler yapılmıştır. 1955'te Lohia PSP'den ayrılmış ve eski Sosyalist Parti'yi yeniden

canlandırmıştır. 1962'de Ashok Mehta PSP'den ayrılmış ve Kongre Hükümeti'ne merkezde bir bakan olarak katıldı. Yine 1964'te SSP, Sosyalist partinin PSP ile birleşmesinin bir sonucu olarak kurulmuştur (Kothari, 1970: 45).

Komünistlerin Kongre'ye olan deteğine baktığımız zaman ise, önceleri Kongre hareketine en büyük muhalefetin bu grup tarafından geldiğini söylemek gerekmektedir. Öyle ki bağımsızlıktan kısa bir süre sonra, ülkenin bazı kesimlerinde Hindistan devletini devirmek için silahlı bir mücadele bile başlatmışlardı. Ancak kısa bir süre sonra bu rotayı bırakmışlar ve ilk genel seçimlere katılma kararı almışlardır. Bu karar, Kongre politikalarına destek verme anlamına gelmese de, meşruiyeti adına Komünistler için ilk adımı temsil etmiştir. Bu ilk adımda, Komünist gruplar arasında Hindistan devletinin karakteri, Hindistan'daki devrim yolu ve de strateji ve taktikler hakkındaki ideolojik tartışmalar kendi içlerinde çeşitli bölünmelere yol açmıştır. Ama seçimlere katılmayı gerekli görüp Hindistan Komünist Partisi (HKP) olarak seçimlere katılan komünistler, seçimlere katılımları ve eyalet düzeyindeki hükümetlerin oluşturulmasında ve yönetilmesindeki başarılarıyla meclise yerleşebilmişlerdir. Bu açıdan Hindistan, komünist bir partinin parlamenter araçlar aracılığıyla iktidara gelebildiği ve kapitalist devlet içindeki eyalet hükümetlerini kontrol edebildiği tek ülke olmuştur. Ancak sistemle yolculuk yapmak kolay olmamış ve dünyadaki gelişmelere paralel olarak Komünist hükümetin Kongre yönetimi tarafından feshedilmesi üzerine 1959'da HKP ve Kongre arasında zorlu bir mücadele başlamıştır. Kongre'nin sert tutumuyla da ilgili olarak, HKP'nin parti içinde gerek devrime dair gerek Hindistan devletinin karakterine dair gerekse de Kongre partisinin karakteri ve onunla işbirliğine dair tartışmalar partiyi oldukça karıştırmıştır. Süreç içerisinde ise, HKP'nin önemli bir bölümü onunla birleşik bir cephe oluşturmak için Kongre'ye yaklaşmıştır. Geriye kalan diğer bölüm ise, 1964 yılında HKP'ye karşı düşmanca bir tavır almış ve 1967'de partideki bölünmüşlük üzerinden Maoizm üzerine kurulu HKP (M) kurulmuştur. Bu yeni parti ise Kongre'ye desteği kesinlikle vermemiştir (Balaram, 1967: 50-60).

Nehru döneminde son olarak milliyetçi muhafazakâr kanadın da desteği olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu grubun tabanı da o dönem Kongre'ye destek

vermekteydi. Ancak Indira Gandhi döneminde yönetimle ilgili başlayan tartışma, ideolojik bir tartışmaya dönüşmüş, Kongre içerisindeki muhafazakâr kanatla Indira Gandhi tarafı büyük bir ayrışma yaşayarak parti bölünmeye gitmişti. Gandhi'nin kurduğu Yeni Kongre Partisi, sosyalist fikirlere geri dönüş yaparak “Garibi Hatao” (Yoksulluğu Kaldır) gibi sloganlarla yeni hedef kitle olarak yoksulları seçmişti. Yoksulluk üzerinden de aslında Gandhi, sosyal tabanını dizayn etmeyi hedeflemişti. Bu doğrultuda da Kongre Partisi'nin 1971 yılıyla itibaren kendisini başarıya taşıyan sosyal tabanı, bir taraftan gençler ve kadınlar gibi yeni yükselen toplumsal güçler, Müslümanlar gibi azınlıklar ve de Tarifeli Kast ve Kabileler haline gelmişti. Eski Kongre sosyal tabanı iş dünyası ve toprak sahibi sınıf olarak kabul edilirken, kast siyaseti aracılığıyla da alt kastların kontrolü yereldeki üst kastlar tarafından yapılıyordu. İşte tam bu noktada aslında 1971'de yaşanan parti içi ayrışmaya Hindistan'ın en önemli sosyolojik elementi olan kast ve sınıflar açısından da bakılabilir. Nitekim bu dönüşüm ülkenin yaşadığı sosyolojik dönüşümün de bir parçasıydı.

Kast ve sınıf siyaseti açısından bakacak olursak, Kongre'nin birkaç eyalette yenilgisinden ve 1967'deki Lok Sabha'daki gücünün tükenmesinden sonra, Indira Gandhi'nin Yeni Kongresi seçim desteğini inşa etme stratejilerini değiştirdi. Örneğin, Paul Brass (1990) orta köylülüğün yükselişinin ve orta kastlar ile üst kastlar arasındaki çatışmanın yoğunlaşmasının 1952'den bu yana Uttar Pradesh'de parti siyasetinin temel karakterinin oluşturduğunu ileri sürmüştü. Parti rekabetinin Uttar Pradesh'de yapılandırılması, rakip partilerin kırsal destek temellerinin farklılaştırılması için önemli sonuçlar doğurmuştur. Buradaki orta kastlar ve orta köylülüğün gelişmesinin asıl sebebi ise “Yeşil Devrim” gibi girişimlerle tarıma yapılan yatırımlardı. Böylece yükselen orta kastlar, çoğu eyalette Kongre'ye karşı muhalefetin merkezi çekirdeğini sağlamıştı. Buna karşı yanıt olarak Indira Gandhi Kongresi de toplumsal yapının karşıt uç noktaları olan üst ve alt kastları (Dalitler), orta kastlara karşı birleştirme stratejisini benimsemişti. Böylelikle, Kongre yeniden üst kastlar ve dalitlerin patronaj ve koruma sistemiyle bütünleştirilmesi yoluyla, orta kastların alt ya da üst kast müttefiklere sahip olmasını önleyerek, öncelikle onları temel alan partileri izole etmeye çalışmıştır. Dolayısıyla Nehru

dönemi sonrası kaybolduğu kabul edilen patronaj sistemi, aslında İndira Gandhi dönemin yeniden kazanılmıştı (Brass, 1990: 64).

Bugünkü BJP'nin öncülü kabul edilebilecek Janata Partisi'nin 1989'daki zaferi ise, yukarıda tartıştığımız kaybeden orta kastların yeniden bir kez daha ortaya çıkması olarak görülebilir. Toprak reformlarının yanında, ekonomik liberalleşme, Mandal Komiyonu sonrası eğitim ve istihdama yönelik rezervasyonlar gibi nedenlerle orta sınıf ve orta kastlar oldukça güçlenmişti. Yükselen bu orta sınıf ve kastlar, Janata Partisi'nin iktidarı başarısız olup iki yılda görevi teslim edince, yeni oluşan bölgesel partilere kayarak onlara destek sağlamış ve tabanlarını oluşturmuşlardır. Sonia Gandhi'nin ilk dönemleri de dâhil, Rajiv Gandhi sonrası iktidara gelen ve arzu edilen seçmen desteğini yakalayamayan Kongre'nin başarısızlık nedenlerinden biri BJP temelli Hindu milliyetçiliğinin yükselişi ise diğeri de ortaya çıkan bu bölgesel partilerdi. Nitekim Pradeep Chibber, muhalefet partilerinin yükselişinin ve Kongre partisinin seçimsel düşüşünün yeni toplumsal grupların harekete geçirilmesinin bir sonucu olmadığını, büyük ölçüde, bir zamanlar destek verdiği halde artık farklı partileri tercih eden koalisyonun unsurlarından kaynaklandığını ifade etmiştir (Chibber, 2001: 50-90).

Sonia Gandhi liderliğinde, Kongre dışında iktidarda beş yılı ilk defa tamamlayabilen BJP iktidarı sonrası, 2004 seçimlerinin yeniden kazanıldığı seçimlere bakıldığı zaman ise, Kongre Partisi'nin Nehru dönemine benzer büyük bir sosyal taban koalisyonuyla bunu başardığı görülmektedir. Kongre'nin düşüşü her şeyden önce sosyolojik olarak Hindu milliyetçisi BJP'nin ve bölgesel partilerin yükselişiyle ilgiliydi. BJP üst kast ve sınıfları kendi tabanı haline getirmiş, seçimlerde de orta kast ve sınıfların tabanını oluşturduğu bölgesel partilerin çoğuyla ittifaka girmişti. Koalisyon döneminde girdiği bu ittifak stratejisi ona 1990'lı yıllardan 2004'e kadar iktidarı getirmişti. Sonia Gandhi ise, her şeyden önce kendisini merkez-sol parti konumuna oturttuk ve sol ideolojiye oldukça fazla atıfta bulunarak öncelikle kendi tabanını konsolide etmeyi hedeflemişti. Bu açıdan yoksul alt kastlar ve kabileler, Müslümanlar ve Hristiyanlar gibi azınlıklar, gençler ve de kadınlar gibi kimi dezavantajlı kesimler

öncelikli taban olarak belirlenmiştir. Ardından da öncelikle Kongre'nin etkisiz olduğu bölgelerde yoksul kesimlerle, köylüler ve çiftçilerle iyi ilişkilere sahip olan Sol Cephe ile ardından da orta kastların temsilcisi olarak yükselen bölgesel partilerle işbirliğine giderek ittifak stratejisi izlemiştir. Bölgesel partiler, kabilelerin haklarını koruma gibi tipik bölgesel ve yerli çıkarları ve politik iddiaları bir araya getirmeye ve eklemlenmeye çalışmışlarken; Kongre barış, kalkınma ve eğitim ihtiyacını gibi daha yerel ötesi konuları dile getiriyorlardı. Yani Kongre liderliğinde, koalisyon dönemi olarak bilinen 2004 ve 2009 yıllarında iktidara gelen Birleşik İlerlemeci İttifak (UPA), sosyal taban olarak orta ve alt kastlar ve kabileler, Müslümanlar ve Hristiyanlar gibi azınlıklar, gençler ve kadınlar gibi dezavantajlı grupları yoksulluk üzerinden mobilize etmiştir denilebilir. Sonuç olarak Kongre Partisi'nin sosyal temelleri, desteğinin çoğunu üst kastlardan ve üst sınıflardan alan BJP; işçi sınıflarından ve daha düşük kastlardan daha fazla destek alan Bengal ve Kerala gibi yerlerdeki komünist partiler; catch-all karakterde olan bölgesel partiler; ve de bir ulusal partiye karşı yarışıp yarışmadığına bağlı olarak bölgeden bölgeye farklılık göstermektedir denilebilir (Voll, 2014).

1.3. Özerklik

Özerklik kriteri genellikle çevreden ve dış aktör ve bileşenlerden bağımsız olma, bir bağımlılık ilişkisi içerisinde olmama hali olarak kabaca ele alınabilir. Bu açıdan partinin ilişkileri içerisindeki dış etkinin olup olmadığına, partinin kendi içerisinde almış olduğu kararlar özerk olup olmadığına, sosyolojik açıdan partinin başarısı veya geleceğinin belirli bir sosyal tabana bağımlı olup olmadığına ve son olarak da partinin başta seçim kampanyaları olmak üzere kendi faaliyetlerini devam ettirebilmesi için gerekli olan maddi gereksinimlerin nasıl karşılandığına bakmak gerekecektir. Yani partinin parayla arasındaki ilişkiye de bakılacaktır.

Dış Etki: İlk olarak partinin politikalarına dışarıdan bir etki olup olmadığıyla ilgili olarak, Kongre Partisi uzun bir dönem için Kongre Sistemi ile ülkeyi egemen parti olarak neredeyse tek başına yönettiği için, bu dış etki tartışmalarını uluslararası ve ulusal bağlam üzerinden ikiye ayırabiliriz. Uluslararası dış etki öncelikli olarak ele alındığında, Nehru dönemi dış politikasının bağlantısızlık

karakteri ne Batı'ya ne de fazlasıyla SSCB'ye yakınlaşmasına engel olmuş, ideolojik olarak da bir tarafa bağımlı olmanın önüne geçmiştir. Her ne kadar Nehru'nun anayasaya “sosyalist” ibaresini koydurması ve “toplumun sosyalist karakterini” inşa etmek istemesini resmileştirmesi gibi davranışlarıyla SSCB'ye yakın durduğunu hissettirmişse de bu yakınlık hiçbir zaman bir bağımlılık seviyesine yükselmemiştir. Nehru döneminde ülkedeki komünist grupların SSCB'ye yakın olması ya da daha sonra bölünüp diğer tarafın da Maoculuk üzerinden Çin ile yakınlaşmaları da politik açıdan bir bağımlı olma hali doğurmamıştır. Nehru'nun Batı tipi modernleşme çabaları da diğer taraftan Batı'ya dönük bir politik, ekonomik, askeri ya da ideolojik bir bağımlılığa sebep olmamıştır (Hingorani, 1989: 65).

İndira Gandhi dönemi dış ilişkilerde ise ülke çok zor günler geçirmek zorunda kalmıştır. Her şeyden önce 1971'de Pakistan'la girişilen savaş, ardından Bangladeş'in bir ülke olarak ortaya çıkması ve akabinde de Bangladeş'ten sekiz milyon mültecinin Hindistan'a göç etmesiyle sonuçlanan Bangladeş Krizi ülke ekonomisine büyük zarar vermiştir. Savaş sonrası ABD'nin tüm yardımı durdurması, uluslararası piyasada petrol fiyatlarının artması ve bununla ilgili olarak tüm hammadde fiyatlarının yükselmesi kısaca enflasyonu oldukça arttırmıştır. Savaş sonrası tüm bu gelişmelerin sonucu olarak endüstriyel büyüme yavaşlamış, özellikle kırsal alanda işsizlik artmış, memur maaşları beklenen oranda gelişmemiş ve kuraklık da olunca tarımsal üretim taban yapmıştır. Yani genel anlamda ülkede ekonomik bir memnuniyetsizlik bulunmaktaydı. Ama bunlarında yanında İndira Gandhi de 1971'de bir antlaşma imzalayarak Sovyetler Birliği ile olan ilişkisini geliştirme ve 1974'te Hindistan'ın ilk nükleer testini yapma gibi hamleleri olmuştur. Sonuç olarak ne Pakistan'ın yanında duran ABD'ye karşı ne de yakınlaşılan Rusya'ya karşı bir bağımlılık söz konusu olmadığı gibi hatta dengeleme siyasetinde başarılı olunmuştur denilebilir (Sisodia, 1986: 87-90). Ancak İndira Gandhi dönemi kötüye giden ekonomik durumun, öncelikle Rajiv Gandhi döneminde ekonomik liberalleşmenin tohumlarının atılması, daha sonra da gerek Kongre gerekse de Kongre dışı gelen iktidarların neo-liberal dönüşüm politikalarını uygulaması sonucunu doğurmuştur. Ancak bu

da daha çok devletle ilgili bir gelişme olduğu için parti özerkliğine zarar veren bir sonuç doğurmamıştır. Çünkü ekonomik liberalleşme dönemi nüveleri atılırken, parti de Rajiv Gandhi gibi liderler tarafından ilk başlarda çok önemli görülmemiştir (Gupta, 1986: 58).

Partiye ulusal anlamda dışarıdan etki bulunup bulunmadığına bakılacak olursa, bu bağlamda Kongre Partisi'nin bugüne kadar siyasete etki edebilecek sermaye ve iş dünyasıyla, bürokrasi, ordu ve yargı gibi devlet bünyesinde yer alan siyasal kurumlarla ve çeşitli etnik, kast ya da sınıfsal sosyal hareketlerle birtakım dalgalı ilişkilerinin olduğu görülmektedir. Sermaye gruplarıyla ilişkilere bakıldığında aslında Kongre Partisi kuruluşundan bu yana sermaye dostu bir profil çizmiştir denilebilir. Hatta karşılaştırmalı siyasetin en önemli isimlerinden Barrington Moore bile “Diktatörlüğün ve Demokrasinin Toplumsal Kökenleri” isimli çalışmasında Gandhi'nin burjuva lehine bir tutum takındığını iddia etmiştir (Moore, 1993: 314-385). Ama özellikle Nehru dönemi olmak üzere 1990'lı yıllara gelene kadar daha çok devlet kontrolünde, planlı ve düzenleme üzerine gelişen kalkınmacı bir ekonomi modeli nedeniyle, devlet-sermaye ilişkilerinde devlet daima yol açan bir rolde yer almıştır (Norman, 1965: 93). Dolayısıyla sermayenin devleti kontrol eden Kongre Partisi üzerinde de bağımlılık oluşturacak bir kapasitesi yoktu. Ekonomik liberalleşmeyle birlikte sermayenin siyasetin finansmanı ile ilgili gücünde artış olacaktı ki onu da para ve siyaset kısmında ele alacağız.

Siyasal kurumlarla ilişkiler açısından mesele tartışıldığında, Kongre'nin hâkim parti olduğu yıllarda neredeyse “parti için devlet” anlayışı hâkim olduğu için partinin herhangi bir özerklik problemi yaşamadığı söylenebilir. Özellikle bugün bile Hindistan bürokrasisi konuşulduğunda Kongre Partisi ile özdeşleşen “Lutyen elitleri” bürokrasiye hâkim olan egemen grubu ifade etmek için kullanılır. Lutyen elitleri, Kongre dönemi elitleşen, iyi eğitilmiş, İngilizce konuşan ve hatta ikamet ettikleri alan olarak “Lutyenlerin Delhisi” olarak bilinen bir yerde oturan gruptur. Bu elit grubu bürokrasinin hâkimi olarak görülmekte ve lüks yaşamları nedeniyle muhalefet tarafından oldukça fazla eleştirilmektedir. Ancak sonuç olarak bürokrasiye hâkim olan Lutyen elitleri ve Kongre elitleri arasında

geçişlilik yaşandığı için yönetim ya da kontrol noktasında herhangi bir sorun yaşamamıştır (Bagaria, 2018: 115).

Güney Asya bölgesinde siyasete en fazla müdahale eden kurum, ki bunun çoğu darbe girişimiyle sonuçlanmaktadır, *ordudur*. Ancak Hindistan deneyiminde ordunun böyle bir kurumsal davranışı görünmemektedir. Hindistan'da ordu sahip olduğu yapısal karakteri nedeniyle modern Hindistan siyasetinde hiçbir zaman siyasete müdahale eden bir aktör olmamıştır. Bu durum biraz anayasadaki kontrol ve denge mekanizması, biraz da ordunun tarihsel olarak gelişim çizgisiyle ilgilidir. Ama burada Kongre Partisi'nin, özellikle de Nehru'nun kurumları dönüştürebilme yeteneğinin altının çizilmesi gerekmektedir. Öyle ki başta Pakistan olmak üzere Güney Asya ülkelerindeki ordunun darbe yapma geleneği, yüksek uyumluluk duygusuna ve ortak hareket edebilme kapasitesine sahip olmalarıyla ilgilidir. Örneğin Pakistan'da ordunun kuruluşundan bu yana askeri elitlerin Pencap elitlerinden çıkması söz konusu duygu ve kapasitenin kazanılmasına aracılık etmiştir. Donald Horowitz'in de işaret ettiği gibi, yüksek bir uyumluluk duygusuna sahip orduların müdahale etme olasılığı, siyasete angaje edilmemiş ordulardan daha yüksekti. İşte Hindistan deneyiminde her şeyden önce eksik olan olumlu özellik buydu. Bu özellik de hem tarihsel olarak yaşanan olaylardan tecrübe edilmiştir hem de ülkenin başına her zaman sorun çıkarmış çeşitliliğinin belki de ilk defa bir olumlu yansıması olarak katkı sağlamıştır. Bu noktada Nehru dönemi yaşanan 1962'deki Hindistan-Çin savaşının altını çizmek gerekmektedir. 1962'ye kadar ülkenin tek savunma kurumu ve koruyucusu orduyken, bu tarihte sınırları koruma adına ordunun yanı sıra bir takım paramiliter güçler kurulmuştur. Söz konusu yenilikle birlikte bir taraftan ordunun algılanan üstünlüğüne karşı bir kontrol mekanizması olarak gelişmiş, diğer taraftan da söz konusu Merkez Paramiliter Güçleri ülkedeki tüm etnik kategoriler açısından bir istihdam alanı olarak ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda da savaş zamanında bile sivil otoritenin karar yetkisine bağlılık gösteren askeri bir yapı ortaya çıkmıştır. Böylece iç bölünmelerin kurumsallaştırılması, sivil kontrollü bir ordunun inşa edilmesi, paramiliter güçlerin iç güvenliğe müdahale etmesinin önüne geçilmesi ve istihbarat toplamak adına sivil bir kurum kurmaktan kaçınması Hindistan'ın

darbeleri önlemedeki başarı öyküsünü kesinlikle belirlemiştir. Kongre iktidarında böyle bir karakterde var olan ordunun partiye dışarıdan bir etkisi söz konusu olmamıştır (Cohen, 2001: 230).

Hindistan'da siyasal kurumlar açısından siyasete müdahale etme kapasitesi en yüksek olan kurum *yargıdır*. Kongre Partisi'nin tarihsel gelişimi açısından bakıldığında zaman ise yargı, Kongre'nin egemen parti olduğu dönemde herhangi bir yargısal aktivizm sergileyememişken, İndira Gandhi döneminde oldukça fazla siyasal tartışmalarda yer almıştır. Öyle ki İndira Gandhi'nin otoriter bir yönetim sergilediğinin iddia edildiği 1970'lerin başlarında olağanüstü hal yönetimine giden yolu, Yargı'nın Gandhi için verdiği kararlar açmıştır. Bu süreçte belki de her şeyin başlangıcı, Bayan Gandhi ve muhalefet arası ilişkiler oldukça gerginken, 12 Haziran 1975'te Allahabad Savcısı'nın İndira Gandhi'nin 1971 seçimlerindeki galibiyetinin tüm devlet olanaklarını kendi adına ve lehine kullanmasından dolayı geçersiz olduğunu açıklaması ve olayı yargıya taşıması olmuştur. Yargı'nın bu kararı sonrası hem iktidar ile yargı arasında büyük bir tartışma çıkmış hem de muhalefet ile yargı neredeyse birlikte hareket etmiştir. Öyle ki yargıya destek adına muhalefet partileri de büyük gösteriler düzenlemişler ve Bayan Gandhi'yi bazı tedbirler almaya yöneltmişlerdir. Bu tedbirlerin başında da olağanüstü hal durumu ilan etmek olmuş ve 25 Haziran 1975'te Anayasa'nın 352. Maddesine göre iç tehdit olduğuna dair işlem başlatan Gandhi yönetimi, tüm muhalefeti bastırmıştır. Böylece yargının müdahale etme olasılığı da ortadan kalkmıştır. Ülkede yargı İndira Gandhi sonrası dönemde de, hatta bugünlerde bile, en büyük müdahale potansiyeline kurum olarak varlığını sürdürmektedir. Nitekim seçmenler açısından oy kaybına uğrayarak en büyük düşüşü yaşadığı dönemlerin kaynağı genellikle yolsuzluk tartışmalarının ortaya çıktığı dönemler olmuştur. Bu dönemlerde de Kongre'ye karşı açılan Bofors Skandalı ya da 2G Spektrum Skandalı gibi belirli yolsuzluk iddiaları sonrası davalar, Kongre ve yargı arası ilişkileri yeniden alevlendirmiştir. Ancak yargının Kongre'nin iktidardan düşmesine dolaylı olarak neden olduğu yolsuzluk davalarına rağmen, bu durum yargının parti içine etki ettiği anlamına gelmediği için, yine parti özerkliği

konusunda bir zafiyetin ortaya çıktığını söylemek zordur (Chakrabarty, 2000: 130).

Siyasal Şiddet: Siyasal kurumların yanında siyasal şiddetin de bir kurum olarak parti özerkliğine etki edebileceği düşünebilir. Siyasal kriminalizasyon ve çatışma geçmişinin bir hayli kabarık olduğu ülkede siyasal şiddet derecesinin de üst seviyelerde olduğu inkâr edilemez bir gerçektir. Nitekim ülke 2014 öncesi yıllarda siyasal şiddet endekslerinde ilk on içerisinde yer almaktaydı. Bu doğrultuda Kongre'nin parti siyaseti açısından özerkliğini etkileyebilecek en önemli olaylar ise sırasıyla İndira Gandhi ve oğlu Rajiv Gandhi'nin parti lideri konumundayken suikastla hayatlarına son verilmeleridir. İndira Gandhi'nin suikasta uğrama süreci, Jarnail Singh Bhindranwale ve takipçileri tarafından dillendirilen Sih özerkliği talepleri sebebiyle Pencap'ta artan kargaşa ile başlamıştır. Sih ayrılıkçılar, 1983'te kendilerini Amritsar'daki Altın Tapınak'ta toplamışlar ve silah biriktirmeye başlamışlardı. Haziran 1984'te, birkaç sonuçsuz karşılıklı görüşmeden sonra, Gandhi, Hint Ordusu'na tapınak kompleksi üzerinde kontrol sağlamak ve Bhindranwale ile silahlı takipçilerini yakalamak için Altın Tapınağa girmesini emretti. Bu olay kayıtlara “Mavi Yıldız Operasyonu” olarak geçmişken, 31 Ekim 1984'te, Bayan Gandhi'nin korumalarından ikisi olan Satwant Singh ve Beant Singh, Mavi Yıldız Operasyonu'na cevaben Gandhi'nin ikametgâhının bahçesinde kendisini vurmuşlardır. Suikastın akabinde ise 3000'den fazla Sih'in öldürüldüğü 1984 Sih karşıtı ayaklanma başlamıştır (Kumar ve Siebeer, 1991: 140).

Rajiv Gandhi ise, 21 Mayıs 1991'de, Tamil Kaplanları ile bağlantılı bir kadın tarafından, kendisine sunulan bir çiçek sepeti içinde gizlenmiş bir bomba tarafından öldürülmüştür. Rajiv Gandhi suikast esnasında yaklaşan parlamento seçimleri için Tamil Nadu'da kampanya yürütmekteydi. Rajiv Gandhi'ye suikast düzenlenmesinin sebebi ise, 1987'de Sri Lanka'da barış antlaşmasının uygulamaya geçirilmesine yardımcı olmak adına ülkeye gönderdiği Hint birlikleriydi. Bu Hint birliklerinin Tamilli ayrılıkçı gruplarla savaşıması bu grupları Gandhi'ye karşı bir intikam hırsıyla doldurmuştu. Sonuç olarak suikasta uğrayan kişiler parti liderleri olduğu siyasal şiddet adına üst düzey eylemlerken,

ne eylemler öncesi ne de eylemler sonrası parti politikalarında herhangi bir değişiklik görülmediği gibi, parti liderlerinin pozisyonunun hemen doldurulması özerkliğin devamlılığı açısından önemli bir göstergedir. Bir lider, partideki pozisyonundan ya da güç paylaşımından rahatsızsa, muhalefet olup ayrı bir parti kurmak yerine parti içinde kalır ve parti içinde mücadele ederdi. Bu yüzden parti içerisinde birbiriyle mücadele eden çok sayıda hizip (faction) olduğu kadar, bunların tamamı aslında lider hizipleriydi (Ahmad, 2015).

Karar Özerkliği: Parti politikalarına yönelik dış etki tartışmalarının yanında parti içi karar özerkliği de parti özerliği konusunda önemli bir göstergedir. Bu açıdan parti içi lider çatışmaları, parti bölünmeleri, liderlik değişimi ve sayısı ve son olarak parti merkezi ile yerel örgüt arasındaki muhtemel merkez-yerel çatışması konuyla ilgili değerlendirmelerde belirli bir fikir verebilir. Öncelikli olarak lider çatışmalarının karar özerkliğine olumsuz etkisinin olup olmadığına bakacak olursak, böyle bir tartışma Nehru döneminin doğasına aykırı gelebilecektir. Bu dönemde nasıl sınırsız çıkar, grup ve ideoloji aynı anda aynı çatı altında barındırılıyorsa, benzer durum sayısız ve sınırsız lider için de geçerli olmuştur. Parti içerisinde liderlik potansiyeli olan ya da zaten kendi bölgesinde lider karakterinde olan pek çok isim partide bir şekilde denge halinde tutulmuşlardır. Nasıl muhalefetin arzu ettiği her şey Kongre Partisi programında bir şekilde yer alıyorsa, her bir liderin hırs ve talepleri de bir şekilde parti politikalarına dâhil edilerek eritilmiştir. Bir lider, partideki pozisyonundan ya da güç paylaşımından rahatsızsa, muhalefet olup ayrı bir parti kurmak yerine parti içinde kalır ve parti içinde mücadele ederdi. Bu yüzden parti içerisinde birbiriyle mücadele eden çok sayıda hizip (faction) olduğu kadar, bunların tamamı aslında lider hizipleri olarak var olmuştur. Sonuçta partinin bu doğası farklı liderleri hem tolere etmiş hem de teşvik etmiştir. Kongre Sistemi öyle bir sistemdi ki, hatta parti içi liderlerin yanında, muhalefet parti liderleri bile çatışmadan ziyade, katkı sağlama üzerine var olabiliyorlardı. Kongre Partisi ve muhalefet liderleri arasında da karşılıklı ortak bir saygı var olmuştur. Örneğin Nehru başta Ambedkar olmak üzere her zaman kabinde diğer muhalefet parti liderlerine de yer vermeyi tercih

etmiştir. Böyle bir doğaya sahip Nehru döneminde partide karar özerkliği konusuna halel getirecek bir ilişki biçimi görünmemektedir (Ram, 1992: 10-55).

Nehru gibi karizmatik bir kitle lideri sonrası Kongre içerisinde liderlik çatışmalarının çıkması gayet doğaldı ve siyasal parti literatürü de bu tarz güçlü liderler sonrası ortaya çıkan parti içi mücadeleleri normal karşılamaktadır. İndira Gandhi döneminde ortaya çıkan sosyalist grubun başındaki İndira Gandhi ve buna karşılık parti elitlerinin başında olan Kumaraswami Kamaraj ve muhafazakâr grubun başında bulunan Morarji Desai ittifakı arası çatışmalar bunun en güzel örneğidir. Gandhi ve diğer karşıt liderler, ideolojik konulardan Cumhurbaşkanlığı adaylığı için önerilecek adaylara kadar birtakım konularda ayrılığa düşmüşlerdir. Bunun sonucunda da parti ikiye bölünmüş olsa da, İndira Gandhi kuracağı Yeni Kongre Partisi ile karar özerkliği konusunda herhangi bir kapasite düşüşüne izin vermemiştir (Mishra, 1993: 85-102).

Diğer bir örnek de Rajiv Gandhi'nin suikasta uğraması sonucu boşalan parti liderliğine, bir grup Kongre elitinin Sonia Gandhi'yi önermesine karşı, bir grup Kongre elitinin de bu duruma karşı çıkmasıdır. Başını Şarad Pavar'ın çektiği ve P.A. Sangma ve Tarık Enver gibi liderlerin yer aldığı bu grup, Sonia Gandhi'nin İtalya doğumlu olmasından dolayı partiye liderlik etme hakkına sahip olmadığı ve buna karşı çıktıkları için parti içinde büyük bir milliyetçi tartışma başlatmışlardır. Bu tartışma, itiraz eden grubun 20 Mayıs 1999'da Kongre Partisi'nden kovulmalarına ve akabinde 25 Mayıs 1999'da yeni bir partinin doğmasına neden olmuştur. Ancak tartışma sonrası parti lideri olan ve konumunu sağlamlaştıran Sonia Gandhi, karar verici pozisyonun sahibi olmuştur. Son bir örnek de yakın zamanda Rahul Gandhi'nin parti liderliğine oturmadan önce yaşanan tartışmalarla ilgilidir. Sonia Gandhi liderliğinin artık yorulduğu ve 2019 Genel Seçimleri'ne yeni bir liderle gidilmesi gerektiği tartışmalarının ortaya çıktığı son yıllarda, parti bir taraftan Rahul Gandhi'nin yeni lider olmasını arzu eden taraflar ile Rahul Gandhi'nin bu pozisyon için uygun karakter ve niteliğe sahip olmaması nedeniyle Sonia Gandhi ile yola devam edilmesi gerektiğini savunan taraflar arasında ikiye bölünmüştür. Sonia Gandhi'nin kızı olan Priyanka Gandhi'nin liderliğini isteyenler ya da Nehru-Gandhi ailesi dışından bir liderin gerekli olduğunu düşünenler de

mevcut olmasına rağmen, Sonia Gandhi'nin ilk iki alternatifin dışında bir opsiyon bırakmaması diğer taleplerin bastırılmasına neden olmuştur. Sonuç olarak Rahul Gandhi bazı itirazlara rağmen, özellikle annesinin sağlık sorunları gerekçe gösterilerek, yeni lider olmuş ve Kongre'nin kritik 2019 seçimleri öncesi çizgisini belirleyecek makama oturmuştur (Saxena, 2017).

Parti Bölünmeleri: Lider çatışmalarının yanında parti bölünmeleri konusuna bakacak olursak, öncelikle Kongre'nin bir gelenek olarak parti siyasetine dâhil olmadan da belli bölünme ve parçalanmaları deneyimlediği ifade edilebilir. Bu bağlam Kongre henüz bir kitle hareketiyken parti içerisindeki radikallerin partiden ayrıldığı bir süreci yaşamıştır. Bunun yanında Cinnah liderliğindeki Müslüman Ligi ya da belli Komünist grupların da partiden ayrılıp kendi gelecek çerçevelerini çizdikleri görülebilmektedir. Hatta bu bölünmeler, parti siyasetine girdikten sonra Kongre'nin en güçlü olduğu Nehru döneminde bile yaşanabilmektedir. Örneğin Nehru döneminde parti içi en önemli tartışmalar hep ideolojik yönü ağır basan tartışmalar olduğu için ve bu ideolojik tartışmalar da çoğu zaman Kongre Partisi'nin karakteri kadar, ulusal ekonomiyi düzenleme, yönetme ve değiştirme gibi devletin karakteriyle de ilgili olduğu için ekonomi politikalarında devlete büyük bir rol vermeye karşı çıkanlar Kongre'den ayrılmışlardır. Permit Raj (Lisans Kotası) sisteminin sonunu savunan, Hint topraklarında serbest bir piyasayı destekleyen bu grup, partiden ayrıldıktan sonra 1959'da Swatantra Partisi'ni kurmuştur (Hardgrave, 1970). Ancak Nehru döneminde böyle bir bölünme partinin karar özerkliğini etkileyecek bir dalga ortaya çıkaramamıştır. Parti bölünmeleri konusunda Nehru dönemi sonrası için, yukarıda tartışılan İndira Gandhi döneminde ve Sonia Gandhi'nin ilk döneminde yaşanan parti bölünmelerinin dışında da özellikle bölgesel partilerin ortaya çıktığı kopuşlar yaşanmıştır. 1994'te Uttar Pradeş'te Mulayam Singh hükümeti, 1996'da Tamil Nadu'da AIADMK ve 2000-2001'de Batı Bengal'de Trinamool Kongresi partiden ayrılmayı tercih etmesi bu kopuşlara örnek olarak gösterilebilir. Tüm bu bölünmelerle, Kongre Partisi'nin Hindistan siyasetindeki egemenliğinin tamamen bittiği tartışılıyor olsa da, parti içerisindeki karar özerliğini tartışmaya açmamıştır (Ziegfeld, 2016: 50-90).

Liderlik Değişimi: Parti özerkliği literatüründe liderlik çatışmaları ve parti bölünmelerinin akabinde ortaya çıkan liderlik değişimi ve bu değişimin sayısının analitik olarak hesaplanmasının da konuyla ilgili belli bir veri sağlayabileceği üzerinde görüş birliği mevcuttur. Bu kapsamda lider değişiminin sıklığının zamana oranı ne kadar büyükse kurumsallaşma açısından daha zayıf bir sonucun olacağı düşünülebilir. Bu doğrultuda da Kongre'nin parti siyasetine geçtikten sonra, parti lideri olan Nehru'nun 1951 tarihinden bu zamana toplam 7 parti liderine sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla değişim sayısı da 6'ya karşılık gelmektedir. Ancak 1951 tarihinde 2018 yılına kadar toplam 67 yılda 6 parti lideri değişimi, özellikle iki liderin suikasta uğradığı düşünülecek olursa, çok büyük bir rakam olarak görülmemektedir. Tabi değişimlerden birinin de Nehru'nun doğal ölümü sonrası gerçekleştiğini de unutmamak gerekmektedir. Ayrıca Rao ve Kesri parti başkanlıkları Rajiv Gandhi'nin ölümü sonrası hem parti hem de ülke siyaseti açısından bir geçiş dönemine denk gelmiştir. Liderlik değişimi konusunda en önemli örnek yakın zamanda karşılaştığımız Rahul Gandhi'nin annesi Sonia Gandhi'nin yerini alması süreci olmuştur. Bu süreç de büyük eleştirilere maruz kalan Kongre örgütü ve performansına bir dinamizm getirmek amacıyla, Sonia Gandhi'nin de sürece dâhil olmasıyla gerçekleşmiştir. Sonuç olarak hanedan siyaseti eleştirilerinin dışında, değişimin hem kontrollü hem de partiye zarar vermeden gerçekleşmesi önemli bir göstergedir.

Merkez-Yerel Çatışması: Karar özerkliğini etkileyen belki de son gösterge partinin merkezi ve yerel örgütleri arasında yaşanabilecek tartışmalar ya da görüş farklılıklarıdır. Bu Hindistan siyaseti açısından daha da muhtemeldir. Çünkü böylesine çeşitlilik arz eden bir ülkede, bölgesel çıkarların yükselmesi fazlasıyla doğalken, farklı bölgesel çıkarların olduğu bir politik arenada farklı çıkarların temsil edilmesinin tek bir örgütle sağlanması da o kadar zordur. Bazen yönetim zafiyetleri hatta bölünmelerin yaşanması sonucunu doğurabilir. Nitekim böylesine bir durum Nehru döneminde bile yaşanmıştır. Nehru döneminde parti elitleri devletin önemli kademelerinde yer almaya başlayınca, devlet ve parti elitleri arasında ister istemez bir boşluk oluşmuştur. Nehru'nun kendisi de devlet ve parti arasında bir çatışma çıkmaması için, hem Başbakan hem parti lideri olmayı arzu

etmemiş, partiye belli bir özerk alan tanıyarak itirazların yükselmesinin önüne geçmiştir. Ancak mevcut dikotomik farklılaşma eyalet siyasetlerine de sirayet etmiş ve oralarda da Kongre'nin eyalet hükümetleriyle parti örgütü liderleri arasında büyük bir ayrışmaya neden olmuştur. Hatta bu sebeple Nehru, partinin Jaipur Oturumu'nda parti-hükümet ayrımını öngören bir karar çıkartmak zorunda kalmıştır. Bu kararda, Kongre örgütü ve hükümetler arasında işbirliğinin gerekliliğine vurgu yapılıyordu ve örgütün hükümet faaliyetlerine müdahale etmesinin arzu edilir bir şey olmadığı da ifade edilmiştir (Zaidi, 1976: 141-143).

Jaipur Kararları sonrası, parti işbirliği politikasını korumaya çalışsa da, politika oluşumu ve karar alma hükümetlerin kontrolünde olmaya devam etmiştir. Parti örgütü ise bu durum karşısında enerjisini gençlik, kadın, çiftçi örgütleri gibi Kongre'nin taban organizasyonlarında güçlenmeye doğru kaydırmış ve buralarda çok güçlü hale gelmiştir. Tabanda ve seçmen nezdinden güçlenen parti örgütü, bazı zamanlar hükümete muhalefet gibi çalışmış ve buna da o dönemler zımni bir iki parti sistemi olarak isim verilmiştir. Parti örgütü eyaletlerde daha başarılı olmaya devam ettikçe, parti üyelerinin kontrolü ve seçimlerde bakanlık pozisyonlarını belirleme gücü eline geçirmiştir. Örgüt liderleri bazen bölgesel talepleri dile getirip tabandan destek kazanmışlar ve burada hükümet liderliği de aynı düşünmek zorunda kalmışlardır. Parti örgütü bu şekilde gücünü öylesine arttırmıştır ki, Eyalet Başbakanları'nın Eyalet İl Komitesi Başkanı olma teklifleri bile reddedilmeye başlanmıştır. Bu hükümet-parti çatışması sonucunda örgütsel kanadın büyüyen gücüne karşılık parti merkezi de herhangi bir adım atmamıştır. Sonuçta örgüt hem bölgesel çıkarların yükselmesine hem de gençlik ve kadınlar gibi yükselen yeni sosyolojinin kapasitesinin artmasına neden olarak, İndira Gandhi dönemi ve sonrası için ülke siyasetinde belirleyici olacak olan parametrelerin temellerini atmıştır. Nitekim İndira Gandhi parti örgütünü tepeden tırnağa tamamen dönüştürerek ortaya çıkan söz konusu zafiyete karşı yukarıdan-aşağıya gücün kontrol edildiği yeni bir parti ortaya çıkarmıştır. Aynı zamanda gençler başta olmak üzere yükselen yeni toplumsal güçlerle birlikte tabanını da reformasyon sürecinden geçirmiştir. Böylece Nehru döneminin sonlarına doğru ortaya çıkan parti içi çürüme, İndira Gandhi döneminde tedavi edilmiştir. Kongre Partisi, İndira

Gandi sonrasında da merkez-yerel srtşmesine benzer olaylar yaşamışsa da, partiye daha fazla hâkim olmanın getirdiği saikle sürtüşmeler en fazla bölünmeye yol açmış ama bir yönetim zafiyeti doğurmamıştır. Daha ziyade tartışma, bölgesel partilerin ortaya çıkmasıyla eyaletlerde gerçekleşen ittifak siyasetinin nasıl yönetileceğine kaymıştır (Franda, 1962: 250-260).

Sosyal Taban Bağımlılığı: Koalisyon dönemi ittifak siyaseti dinamikleri üzerinde parti özerkliği konusunu tartışmadan önce, özerklik konusunda son yıllarda en önemli gündemi oluşturan sosyal taban bağımlılığı konusu üzerinde durmak gerekmektedir. BJP siyaseti için daha büyük bir önem arz etse de, BJP'nin Hint siyasetini domine etmesinden sonra Kongre Partisi için daha önemli hale gelmiştir. Çünkü daha önceleri Kongre Partisi'nin sosyal taban bölümünde de tartıştığımız gibi belli bir sosyal taban üzerine yatırım yapmamış, daha ziyade sosyolojik bir çatı örgütü olarak birbirinde farklı sosyal kesimlere ayna anda bünyesinde yer vermeye çalışmıştır. Hatta Hint sosyolojisi için günümüzde en önemli karışıklığı ortaya çıkaran kast siyaseti üzerinde de oyunun kurallarını belirlemiş ve patronaj siyaseti aracılığıyla bağımlı olmanın aksine tabanı kendisine bağlamıştır. Yine Kongre yıllarca zımni bir şekilde iş dünyası çıkarlarını desteklerken; daha görünürde olan ülkedeki en büyük sendikal oluşum olan Hindistan Ulusal Sendika Kongresi ile oldukça yakın ilişkiye sahip olmasıdır. Her ne kadar bu Birleşik Krallık'taki İşçi Partisi'nin varlık sebebi olan sendikaların pozisyonuna benzemese de, kitlesel destek çerçevesi adına ülkenin işçilerini bir araya getiren en büyük organizasyonun desteğini alma açısından önemlidir (INTUC, 1977).

Kongre Partisi için dönüm noktası belki de burada tartıştığımız patronaj sisteminin yıkılmasıdır. Patronaj sisteminin yıkılışı ise bir taraftan demokratikleşmeyle diğer taraftan da kast hiyerarşisinin bozulmasıyla ilgili bir süreç olarak gelişmiştir. Değişimin katalizörü Kongre'nin kendisi olmasına rağmen, 1960-70-80'li yıllarda yavaş yavaş gelişen yeni piyasa ekonomisi, toprak reformları, Yeşil Devrim gibi projeler, özellikle kırsal alandaki kast dokusuna zarar vermiş, alt kastlar güçlenerek üst kastlara karşı kendi davranış kalıplarını geliştirince Kongre'nin patronaj siyaseti de gücü ve etki kapasitesi açısından

zayıflamıştır (Datta, 2006: 100). Kongre Partisi yine de İndira Gandhi gibi sosyal mühendislik uzmanı liderleriyle yeni gelişen sosyolojik yapı üzerinde de belli stratejiler üzerinden yürümüş olmalarına rağmen, 1990'lar Kongre döneminde gerçekleşen Mandal Komisyonu ve raporu hem ülkede kast siyasetini yeniden canlandırmış hem de Kongre'nin aleyhine gelişmesine engel olamamıştır. Mandal komisyon raporu, sosyal ve eğitimsel olarak geri kalmış kastlar ve sınıflar için rezervasyon uygulamasını tavsiye etmiştir. Yani bu belirlenen gruplara, istihdam alanında iş garantisi verilebileceği gibi, eğitim alanında da bazı ayrıcalık ve öncelikler tanınabilecekti. Söz konusu rezervasyonlar ise Tarifeli Kast ve Sınıflarla (SC/ST) sınırlıydı. Ancak bugün geline nokta pek çok topluluğun rezervasyon hakkı kazanması nedeniyle, daha iyi durumda oldukları için rezervasyonlarını alamayan topluluklar, da rezervasyon istemektedirler. Bu durum Haryana'daki Jat isyanının ya da Gucarat'taki Patel isyanının kaynağını teşkil etmektedir. Kısacası bu isyanlar, alt kastlara verilen ayrıcalıkların, üst kastlara da verilmesini istemektedirler ve verilmediği için de isyana sürüklenmektedirler. Bu durum her şeyden önce Mandal Komisyonu'nun Kongre döneminde toplandığı için üst kastların Kongre'den uzaklaşmasına neden olmuştur. Yine Kongre'nin ilk etapta Mandal Komisyonu raporuna temkinli yaklaştığına dair yükselen algı nedeniyle alt kastlar da partiye karşı tepkilerini arttırmışlardır. Zaten yeni yükselen sosyolojiyle önemli hale gelen orta kastlar bölgesel partilere yöneliyordu. Hal böyle olunca kast siyasetinin geri dönüşü Kongre Partisi'ne oldukça olumsuz yansımış ve gündemini yeni Kast siyaseti aktörlerine göre yeniden tasarlamak zorunda kalmıştır (Maheshwari, 1991: 27-34).

Parti İttifakları: Parti siyasetinde özerkliği etkileyen diğer önemli bir gösterge de partilerin içerisine girmiş oldukları ittifaklardır. Bir parti belli bir ittifak çerçevesini kabul edip dâhil oluyorsa, kendisini sınırlayan ya da hareket alanını belirleyen bir programa da “evet” demiş olmaktadır. Hindistan'da da ittifak siyaseti özellikle 1990'lı yıllardan bu yana ülke siyasetinde iktidarı belirleyen en önemli dinamik haline gelmiştir. Aslında Kongre Parti'si kuruluşundan bu yana bir ittifaklar ve koalisyonlar partisi olduğu için yabancı olduğu bir durum da değildi. Sadece ittifakların boyutları o zamankilerden

farklılık içermiştir. Gerek bir kitle hareketiyken gerekse de parti siyasetine geçiş sonrası, Kongre başta sosyalistler komünistlerle çok defa ittifak ilişkisi içerisine girmiştir. Ancak özellikle ideolojik açıdan birbirlerine yakınlık duydukları için girilen bu ilişkilerde, takip edilecek gündem açısından benzerlikler bulunduğu için karar özerkliği noktasında bu grupların itirazları olsa da etkileri olamamıştır. Hatta sol gündemi takip eden Kongre Partisi'ne karşılık diğer sol fraksiyonlar Kongre'yi etkilediklerini bile düşünmüşlerdir. Sol cephe ile ittifak sadece bağımsızlık sonrası ilk yıllarda değil, 2004'te ilk UPA hükümetinde de gerçekleşmiştir. Ancak UPA yönetiminin ABD ile yaptığı nükleer pazarlıklarda Kongre'nin kendilerini dinlememelerinde dolayı Sol Cephe ittifaktan çekilmiştir. Dolayısıyla bu durum, Kongre'nin ittifak ilişkilerinde kendilerine seçim kazanmada büyük katkıları olan gruplara karşı bile aldıkları kararlarda geri adım atmadıklarının önemli göstergelerinden biridir (Chander, 2004: 30-74).

İttifak ilişkileriyle ilgili diğer önemli bir durum, şüphesiz partinin bölgesel partilerle giriştiği ittifaklardır. Kongre 1999'da BJP'ye karşı seçimi tek belirleyici dinamik olmamasına rağmen, bölgesel partilerle ittifak geliştirmede başarısız olduğu için kaybetmiştir. 2004 ve 2009 seçimlerinde ise bu hatasından dönerek seçimlerde başarıyı yakalamıştır. Lakin Kongre ve bölgesel partiler arası kurulan ittifakların, diğer modellerden farklı olarak kendine münhasır bir çizgide geliştiği gözlemlenebilmiştir. Öyle ki alınan kararlar kadar, gündem belirleme ve seçimlerin hangi tartışmalar çerçevesinde ilerleyeceğini tayin etme partilerin özerklik hakkında pazularını gösterebilecekleri Hindistan siyasetindeki önemli bir göstergedir. Bu doğrultuda Kongre'nin başka gündemlerin esiri olmayıp ulusal anlamda ekonomi, kalkınma, sekülerizm, yoksulluk gibi kendi politikalarını seçmenle paylaşırlarken, ittifakın diğer tarafında yer alan bölgesel partiler bölgesel çıkarlar üzerine seçmenlerin karşısına çıkıp bölgenin acil ihtiyaçları üzerinden siyasetlerini belirlemişlerdir. Dolayısıyla aynı hedef için taraflar, farklı yolları kullanabilmişlerdir. Bu durum da özellikle Kongre için belli bir davranış değişikliğine gitme noktasında kendisini bir yeniden düşünmeye itmemiştir. Yani bölgesel partiler özerkliğini sarsmamışlardır, belki sadece biraz özerklik alanını daraltmıştır (Bhambhri, 2005: 150-200).

Parti Finansı: Parti özerkliği kriterinin bu güne kadar fazla ele almadığı, ancak özellikle Hindistan özelinde kesinlikle unutulmaması gereken gösterge siyasi finans meselesidir. Siyasi finans, siyasi amaçlar için tasarlanmış ve harcanan tüm fonları kapsamaktadır. Hindistan’da devletin siyasal partileri resmi bir fon sağlaması kesinlikle yasak olduğundan, devlet ancak Gelir Vergisi Kanunu Bölüm 13A’da bahsedildiği üzere, kampanyalar esnasında devlete ait televizyon ve radyo ağına ücretsiz erişim, mitingler için halka açık yerlere ücretsiz erişim, ücretsiz veya sübvansiyonlu ulaşım tesisleri ve gelir vergisi muafiyeti gibi gayri resmi yardımda bulunabilmektedir. Bu açıdan partilerin kendi çalışanlarına ya da kampanyalar için gerekli olan finans ihtiyacı Hindistan’a özel bazı metodlarla karşılanmaktadır. Bunlar arasında parti aidatları, iş dünyası yardımları, seçimsel güven şirketleri, dış fonlar ve kara para olarak sıralanabilir. Bu doğrultuda da normal şartlarda bir parti örneğin iş dünyası yardımları ve dış fonlara ne kadar bağımlıysa özerkliği o kadar düşüktür denilebilir (Kapur ve Vaishnav, 2018: 10-30).

Kongre’nin finansal gelirine baktığımız zaman ise, her şeyden önce kendi teşkilatı içerisinde toplanan aidatlar birincil kaynağını oluşturmaktadır. Bu kapsamda üyelere farklı şekilde toplanan aidatlar parti anayasasında belirtilmiştir. Örneğin her bir aday, partiye üye olurken 5 rupi ödemede bulunmak zorundadır. Ayrıca parti anayasasına göre herhangi bir Kongre Komitesi’nde görev almak isteyenler de 100 rupi gibi bir depozito vermek zorundadır. Yine her üye, Çalışma Komitesi’nin kurallarında öngörüldüğü gibi, Parti Fonu’na gelirin belirli bir yüzdesi ile katkıda bulunmak zorundadır. Bunların dışında parti komitelerine özel maddeler de bulunmaktadır. Örneğin Eyalet Kongre Komitesi’nin her bir üyesi, 25 Rupi’sinin Çalışma Komitesi’ne verilmek üzere, Eyalet Kongre Komitesi’ne yıllık 50 Rupi ücret ödemek zorundadır. Yine Eyalet Kongre Komitesi’nin her bir üyesi, üyeliğinden 3 ay sonra komiteye Kongre Fonu için 100 Rupi toplar ve komiteye yatırır ve makbuzunu alır. Tüm Hindistan Kongre Komitesi’nin her bir üyesi ise yıllık 100 Rupi üyelik aidatını ödemek ve komiteye seçilmesinden sonraki üç ay içinde Kongre fonu için 200 Rupi toplamak ve komiteye tevdi ederek makbuzunu almak zorundadır. Hem Tüm

Hindistan Kongre Komitesi hem de Eyalet Kongre Komitesi için başarısız olanlar, bu tür aidat borçları silinene kadar, komitelerinin herhangi bir toplantısına katılma hakkı dâhil olmak üzere üyenin görevlerini yerine getirme hakkını kaybedeceklerdir (INC Constitution, 2010, 17-20).

Parti gelirleri açısından diğer bir kaleme karşılık gelen tröst şirketleri de Kongre için önemli bir gelir kaynağıdır. Hindistan’da tröst şirketleri, nispeten yeni ve ülkede sürekli büyüyen seçim yeniden yapılanmalarının bir parçası olarak ve siyasi partiler için önemli bir finansman kaynağı olarak ortaya çıkmıştır. Söz konusu tröstlerin statüsü, ilk olarak 1951 Halkın Temsilcisi Kanunu’nun 8. Bölümünde belirlenmiştir. Şu anda 31 Ocak 2013 tarihinde yürürlükte bulunan Doğrudan Vergi Dairesi Başkanlığı tarafından 2013 Şirketler Yasası ve Seçim Güvenleri Planı tarafından yapılandırılmıştır. Bu doğrultuda seçim tröstleri, kar amacı gütmeyen şirketler olup, yalnızca kurumsal veya bireysel bağışçılardan fon temin etmek ve bunları kastedilen ilgili siyasi partilere iletmek için yetkilendirilmiştir. Tröstler hem siyasi partilere fon sağlamak için şeffaflık getirmekte hem de onları finanse eden kurumlar için herhangi bir tarafa yakınlığını açık etmeye gerek kalmadan partilere para vermelerine olanak tanıyan bir tampon kurum ihtiyacı görmektedir. Reliance Group, Vedanta Group, Bharti Group gibi şirketler, bu tröstlere örnek olarak gösterilebilecekken, tüm tröstler kampanyalar için siyasi partilere bağışlanan katkıların en az yüzde 95’ini bağışlamak zorundadır. Aksi takdirde gelir vergisi ödemekten muaf tutulmayacaklardır. Diğer yandan seçim kaynaklarıyla yönlendirilen fonların kaynağı ya da siyasi partilere fonların düşürülmesi ile ilgili olarak böyle bir şeffaflık şartı yoktur. Bu nedenle, seçim güvencelerinin katkı raporlarının açıklanması konusunda yasal bir boşluk vardır. Ama yine de yüksek düzeyde örgütlü sektörlerle yatırım yapan Hindistan’ın iş dünyasının geniş bir bölümü bu tröstler aracılığıyla katkı sağlamaktadır (ADR Report, 2018: 8-9).

Kongre Partisi’nin seçim tröstlerinden sağladığı gelire baktığımız zaman, BJP ile birlikte uzun yıllardır en çok gelir elde eden iki partiden biri olduğu görülebilmektedir. Bu doğrultuda 2013-14 ve 2016-17 arası dönemde Kongre’nin seçimsel tröstlerden geliri 637.54 Crore Rupı genel bağışlar içerisinde 86,65

Crore Rupı (11.5 milyon dolar) olarak görölürken; bunun 2016-2017'lik döneminde Kongre, BJP hariç geri kalan tüm partilerle birlikte 325.27 Crore Rupı'nın sadece 35.05 Crore Rupı'sini (5 milyon dolar) paylaştığı görölmektedir. Kongre ise tek başına 325.27 Crore Rupı'nın 16.5 Crore Rupı'sini elde etmiştir. Bu mevcut rakamlar üzerinde 3 yıllık periyotta Kongre'nin ölke geneline göre iyi bir rakam tutturmuş olduğu düşünölebilse de, BJP'nin 3 yıllık performansı, Kongre'nin BJP'ye göre ne kadar geri kaldığını gözler önüne sermektedir. Nitekim BJP 2013-14 ve 2016-17 arası dönemde 637.54 Crore Rupı genel bağışlar içerisinde 488.94 Crore Rupı (Yaklaşık 66 milyon dolar) gibi aslan payını kapmıştır. Bunun 2016-2017'lik döneminde ise BJP, 325.27 Crore Rupı'nın 290.22 Crore Rupı'sini (Yaklaşık 39 milyon dolar) elde etmeyi başarmıştır. Göröldüğü üzere 3 yıllık periyotta Kongre Partisi, genel manadaki seçim tröstlerinde BJP'nin oldukça gerisinde kalmıştır. Son yıl rakamlarında ise o kadar geri düşmüştür ki, artık tek başına aldığı rakam ifade edilmemeye başlanmıştır ve diğer partilerle birlikte ortak bir rakam ifade edilme yoluna gidilmiştir.

Seçim tröstlerinin yanında, 2017 yılı Finansman Tasarısı, bağışçı kimliğini açıklamadan bir siyasi parti hesabında satın alınabilecek ve hesabına yatırılabilir olan Hindistan Merkez Bankası tarafından düzenlenen “seçim tahvilleri” olarak adlandırılan yeni bir finansal enstrümanı piyasaya sürdü. Şirketlerin seçim tahvillerine geçtikçe, tröstlerin kullanım dışı kalabileceği tartışılmaktadır. Bu açıdan partilerin gelirleri açısından resmi anlamda önümüzdeki süreçte belki de kalemleri bu şirket fonları olacaktır. Nitekim artık siyasi partilere yapılan bağışların çoğunun şirketler tarafından yapıldığı görölmektedir. Örneğin 2013-2014 döneminde, siyasi partilerin fonlarının yüzde 90'ı ölkelerdeki büyük şirketlerden gelmiştir. Buradaki statü de 2013 Şirketler Yasası'nın 182. Bölümü'nde düzenlenmektedir. Bu açıdan 2004-05 ve 2011-12 yılları arasında toplam geliri 187.56 Crore Rupı olan Kongre Partisi'nin 172.25 Crore Rupı'sinin bu iş dünyası bağışlarından gelmesi oldukça büyük bir rakamdır. Yani bu yıllarda Kongre gelirlerinin yüzde 92'si bu kesimden gelmekteydi. 2012-13 ve 2015-16 arası yıllara gelindiği zaman ise, Kongre Partisi'nin bu kesimden

aldığı gelir 198.16 Crore Rupî'ye yükselmiştir. Son üç yılı kapsayan bu rakam, tam 167 şirketten alınan bağışlara tekabül etmekteydi. Kongre Partisi'nin 2016-17 yıllarında iş dünyasının önemli sektörlerinden 599 şirketten elde ettiği geliri ise 41.90 Crore Rupî olmuştur. 2004-05 ve 2011-12 yılları arasındaki rakamlar BJP ile oldukça yakın rakamlar iken, 2016-17 yılları rakamları arasında yine büyük farklar ortaya çıkmıştır. Öyle ki BJP 2016-17 yılları arasında 1194 bağışçı firmadan 532.27 Crore Rupî 'ye ulaşma başarısı göstermiştir. Bu durum da Kongre Partisi'nin sadece seçim tröstleri açısından değil, iş dünyası donörleri açısından da eskisi kadar rağbet görmediğini göstermektedir (ADR Report, 2018: 3).

Hindistan özelinde seçim gelirlerinin en ilginç olanı bilinmeyen gelirlerdir. Çoğu defa ülke siyasetinde oldukça bilindik kara para ve yolsuzluk tartışmalarıyla birlikte anılmıştır. Ancak resmîyette de kendisine bir statü bulabilmiştir. Öyle ki bilinmeyen kaynaklar, toplam gelir kalemlerinde beyan edilen, ancak 20.000 Rupî'nin altındaki bağışları kapsadığı için bir gelir kaynağı belirtilmeyen gelirlerdir. Bu gelirler, 2004-05 ve 2014-15 mali yılları arası tam 11 yıldır ulusal siyasi partilerin izlenmesi mümkün olmayan ve dolayısıyla bilinmeyen kaynaklardan 6612.42 Rupî'ye karşılık gelen toplam gelirlerinin yüzde 71'ini teşkil etmiştir. 2016-17 yılları için ise yedi ulusal partinin toplam geliri 1559.17 Crore Rupî'yken; toplam bilinmeyen gelirinin 710.8 Crore Rupî olması bu kalemin parti finansmanı açısından önemini göstermektedir. Öyle ki bilinmeyen gelirler yedi ulusal partinin yüzde 45.59'luk bir kısmını içermektedir. Tüm partiler için olduğu gibi Kongre Partisi için de en önemli gelir kalemlerinden birini teşkil etmektedir. Bu doğrultuda Kongre Partisi'nin bilinmeyen kaynakları 2016-17 yılı içerisinde 126.124 Crore Rupî olarak hesaplanmıştır. Toplam gelir rakamının 225.36 Crore Rupî'ye ulaştığı bir ortamda eğer bir hesaplama yapılırsa bilinmeyen kaynaklar toplam gelirin yüzde 55.97'sine karşılık geldiği görülecektir. Bu da Kongre Partisi'nin yedi ulusal parti içerisinde toplam gelirin oranla bilinmeyen kaynak kullanan en büyük parti yapmaktadır (ADR Report, 2018: 10).

Parti gelirleri konusunda son önemli gösterge belki de dış fonlar meselesidir. 2017 yılına kadar partiler için böyle bir hak yokken, 2017 Finans Tasarısı'nda BJP hükümeti partilerin dış fonlar alabilmesi adına gerekli düzenlemeyi yapmıştır. Dolayısıyla şu ana kadar partilerin ne kadar dış destek sağladığına dair bir veri olmamasına rağmen, BJP hükümetinin yaptığı düzenleme büyük bir tartışmanın pimini çekmiştir. Daha çok BJP bölümünde ele almayı planladığımız konunun Kongre Partisi için önemi, düzenlemeyle dış fon almanın yasak olduğu dönemlerde dış fon aldığı ispatlanan ve bu noktada Delhi Yüksek Mahkemesi tarafından suçlu bulunan BJP ve Kongre Partilerinin BJP'nin düzenlemesiyle bu suçtan kurtulmalarıdır. Çünkü BJP, dış fonların destek olarak alınabileceği tarihi 1970 yıllarına kadar geri götürünce her iki partinin de suçları otomatik olarak düşmüş oluyordu. Ancak Kongre ile ve tüm partilerle ilgili geçmişteki başka bir olay da, Ekim 2012'de Kongre Partisi'nin hükümetten siyasal partilerin yurtdışından aldığı fonların incelenmesini istemesiydi. Öyle ki yapılan soruşturmada tüm siyasi partilerin yurtdışından fon aldığı ortaya çıkmıştı. İşin daha da ilginç tarafı, ABD ve Rusya'dan gelen kaynaklar diğer ülkelere göre daha fazla ve daha sürekliydi. Fonlar gizli bir motivasyon sağlıyordu ve ABD yardımının çoğu CIA kaynaklıydı. Dolayısıyla o tarihten bu yanadır ki Hindistan'da dış fonların kabul edilmesi meselesi partilerin özerkliğine halel getirebileceğinden dolayı reddediliyordu. Bu nedenle BJP'nin tasarısı ülke kamuoyunda büyük tepki çekmiş ve yabancı fonların siyasal partilere para bağışta bulunabilecek olmasının partilerin iradesi üzerine de kontrol sahibi olabilecekleri endişesiyle eleştirilmeye devam edilmektedir (Prabhu, 2018).

Kongre Partisi'nin siyasal finans üzerinden özerkliği meselesini toparlayacak olursak, Kongre Partisi'nin hem seçim tröstleri hem iş dünyası fonları hem de bilinmeyen gelirleri açısından yapılacak bir değerlendirmede partinin her geçen elde ettiği gelirlerde bir gerilemenin yaşandığı ifade edilebilir. Öyle ki partinin 2016-17 yılındaki toplam elde ettiğini açıkladığı geliri 225.36 Crore Rupi'yken, BJP'nin açıkladığı 1,034.27 Crore Rupi geliriyle karşılaştırıldığın oldukça düşük bir miktara karşılık gelmektedir. Bu gelir eşitsizliği her dönem seçimlerin yapıldığı ve çok maliyetli olduğu Hindistan'da

seçim maliyetlerini ve partinin diğerk maliyetlerini karřılamakta Kongre Partisi’ni geriye dođru itebilir. Yaklařan 2019 Genel Seçimleri için de benzer bir zora dūřmeyi ve olumsuz sonuçla karřılařmayı da beraberinde getirebilir. Ancak konumuz açısından parti özerkliđi noktasında bir sorun teřkil edeceđe benzememektedir. Normal řartlarda para sıkıntısı yařayan bir partinin gūn geçtikçe çevreye bađımlılıđının artabileceđi dūřūnūlebilecekken, Hindistan řartları farklı sonuçlar da dođurabilmektedir. Nitekim finansal bir kriz içerisinde bulunduđunu kabul eden Kongre liderliđi, geçtiđimiz sūre içerisinde Hindistan halkına açık bir mali destek çađrısında bulunmuřtur. İř dūnyasından gelen fonlar her geçen gūn erirken, Kongre’nin yapmıř olduđu bu tabandan mali destek çađrısı bir taraftan belli bir mali destek toplanmasını sađlamıř diğerk taraftan da kklū bir Merkez-Sol duruřunun bir ūrūnū bu finansman arayıřıyla “Demokrasiyi Kurtar” kampanyası bařlatılarak oldukça önemli tabansal bir ivmelenme ortaya çıkarılmıřtır. Dolayısıyla gelirleri eriyen Kongre’nin yine de parti özerkliđi gibi bir sorunla karřı karřıya kalmayacađı ortadadır (Pradhan ve Diğerkleri, 2018).

1.4. Somutlaşma

Somutlařma partinin tarihsel kökleri dışında, toplumda temsil ettiği sembolik değerler ve kamuoyunda konsolide olmuş bir karşılığı olup olmadığıyla ilgilidir. Janda bu kriteri, partinin başlangıç yılı, isim değişiklikleri, rgūtsel sūreksizlikler (ayrılık-birleşme) liderlik rekabeti, yasamadaki istikrarsızlık ve seçimsel istikrarsızlıkla değerlendirmeye çalışmıştır. İlk olarak bu açılardan bakıldığında, örneğin temellerinin 1885 yılına kadar uzanan bir partinin kamuoyu nezdinde somutlaşıp cisimleştiği oldukça nettir. *İsim değişiklikleri* mevzuuna bakacak olursak, partinin 1969 ve 1978’de gitmiş olduğu blūnmeler sonrasın iki kez isim değiştirdiği ve daha sonra Seçim Komisyonu tarafından partiye tekrar Hindistan Ulusal Kongresi adının geri iade edildiği grūlmektedir. Hatırlanacağı ūzere 1969’da Kongre Partisi ikiye blūnmūř ve bir tarafta İndira Gandhi liderliğinde Hindistan Ulusal Kongresi (R), diğerk tarafta ise Kamaraj ve Desai liderliğinde Hindistan Ulusal Kongresi (O) yer almıştı. Bu ayrılıktan kısa sūre sonra 1971’de Seçim Komisyonu, Bayan Gandhi’nin partisi için Hindistan Ulusal Kongresi adını tanımış ve partiye herhangi bir son ek olmadan ismini

kullanabilme hakkı tanımıştır. Yine benzer bir değişiklik 1978’de yaşanmıştır. Uzun bir olağanüstü hal dönemi sonrası 1977’de organize edilen parlamento seçimlerinde İndira Gandhi’nin Janata Partisi’ne seçimleri kaybetmesi, İndira Gandhi’nin parti liderliği koltuğunu Raj Narain’e kaybetmesi sonucunu doğurmuştur. Bunun üzerine partiden çekilen Bayan Gandhi ve takipçileri, Kongre (I) (İndira) adında yeni bir parti kurmuşlardır. İndira Gandhi 1980’de ikinci kez Başbakan seçildikten sonra, Seçim Komisyonu 1983’te partiyi Hindistan Ulusal Kongresi olarak yeniden tanımıştır. Yani isim değişikliklerine rağmen, parti halkın nezdinde hala aynı partiydi ve yeniden iktidara getiriliyordu (Singh, 1981: 40-63).

Kongre’nin isim değişikliklerinin yanında, *örgütsel süreksizlik* konusu somutlaşmanın daha fazla hissedileceği göstergesidir. 1950’li yıllardan bugüne Kongre Partisi’nden yaklaşık altmış adet kopma gerçekleşmiştir. Bunlardan bazıları yeni parti olarak yola devam etmişken, bazıları da başka bir partiye eklenmiştir. Yine ortaya çıkan bu oluşumların bazıları günümüzde işlevsiz olarak tarih sayfalarında yerini almışken, bazıları da kendi isimleriyle ya da başka parti isimleriyle faaliyetlerine devam etmektedir. Ancak bazı ayrılık yaşayan partiler de, günümüz Hindistan siyasetinde Kongre’den ayrı bir parti olmalarına rağmen, ittifak siyaseti çerçevesinde yerel siyasette olmasa da federal siyasette Kongre ile birlikte hareket etmeyi tercih ettikleri görülmektedir. Örneğin Hindistan Kongresi (Sosyalist), Goa Rajiv Kongre Partisi, Bharatiya Jan Kongresi, Demokratik Hindistan Kongresi (Karunakaran) gibi partiler Milliyetçi Kongre Partisi ile bir araya gelmişlerdir. Yine Hindistan Ulusal Kongresi (Şeyh Hasan), Kongre (Dolo) gibi partiler BJP ile birleşmişken; Cemma ve Keşmir Halkların Demokratik Partisi ise yine BJP ile yerelde ittifak kurma yoluna gitmiştir. Pragatisheel Hindistan Kongresi gibi partiler AITC ile birleşmişken, AITC de 2000’li yıllarda Kongre Partisi ile ittifak kurmuşlardır. Kongre’den örgütsel ayrılmaları içeren bu örneklerin yanında, birçok parti tekrar Kongre ile birleşme yoluna gitmeyi de seçebilmiştir. Tüm bu ayrılık ve birleşmeler de Kongre toplumsal ve örgütsel hafızada oldukça somut bir gelenek ve tecrübeye karşılık geldiğini göstermektedir (Mehra, 2013: 50-100).

Somutlaşma konusunda seçmenin partiye kurumsallaşmış bir örgüt olarak muamele ettiğini gösteren *yasama istikrarsızlığı* ve *seçimsel istikrarsızlık* konularına bakıldığında ise, ülkede Kongre Partisi'nin önünde yer alabilecek bir parti görünmemektedir. Öncelikle seçmenin Kongre Partisi'ni sırasıyla 1967, 1977, 1989, 1996, 1998, 1999 ve 2014 Genel Seçimleri'nde cezalandırdığı ve partinin bu dönemlerde yine de ana muhalefet pozisyonundan daha alt konumlara düşmediği görülmektedir. 1990'lı yıllar öncesine bakıldığında Kongre'nin seçim başarısızlığı yaşadığı dönemlerin akabindeki seçimlerde, partinin her zaman net bir geri dönüş yaptığı gözlemlenebilir. Ayrıca 1999 seçimleri hariç, 1990'lı yıllarda Kongre'nin kaybettiği seçimlerin ardından kurulan muhalefet iktidarlarının da oldukça istikrarsız olduğu ortadadır. Kongre yönetimi sahip olduğu yönetim ilkeleriyle öylesine kamuoyu nezdinde yer edinmiştir ki muhalif iktidarlar yönetimde istikrarı sağlamakta başarısız olmuşlardır (Election Atlas of India, 2017).

Diğer yandan Kongre Partisi dolaylı olarak kaybedilen seçimlerle birlikte mecliste sahip olduğu düşük sandalye sayısı da somutlaşma açısından değerlendirilebilir. 1977'de parti sandalye sayısında 217 gibi bir kayba uğrayarak 189 sandalye kazanmışken; 1989 seçimlerinde 207 sandalye kaybeden parti, 197 sandalyeyle birinci olmasına rağmen, muhalefetin kendi içerisinde birleşmesi ve yolsuzluk skandalları nedeniyle hükümeti kurmakta başarısız olmuştur. Yine 1996 yılında 104 sandalye kaybedip 140 sandalyede kalırken; 1998'de 1 sandalye arttırmasına rağmen, 141 sandalyede kalmıştır. Parti tarihinin o dönem için en büyük düşüşünün yaşandığı 1999 yılında ise 27 sandalye kayıpla 114 sayısına düşülmüştür. Ancak 2014 yılı ise Kongre Tarihi'nin en büyük düşüşüne sahne olmuşken; parti, 162 sandalye daha 2009 seçimlerine göre 162 sandalye kayıpla 44 sandalye ile tarihinin en düşük sayısında kalmıştır. Kongre'nin söz konusu düşüş ve geri dönüşleri, toplumun partiyi bir kurum olarak algılayarak Kongre'nin yeniden iktidar olarak tercih edebileceğini göstermektedir (Election Atlas of India, 2017).

Janda'nın son somutlaşma göstergesi *liderlik rekabetiyken*, bu gösterge daha örgüt ve tabana yönelik bir somutlaşmaya karşılık gelmektedir. Bir taban hareketi

olarak ortaya çıkan ve daha sonra parti siyasetiyle birlikte daha elit bir siyasete kayan Kongre Partisi içinden de oldukça fazla elit üretimi gerçekleşmiştir. Nehru dönemi Ambedkar gibi farklı parti liderlerinden Kamaraj gibi parti içi seviyede birçok elit karakteri ortaya çıktıysa da Kongre Sistemi'nin doğası gereği parti içinde liderlik rekabeti olmamıştır (Singh, 1986: 200-250). Ancak bu durum kitle lideri Nehru'ya karşı bir rekabet yoksunluğuyla ilgilidir. Yoksa parti içerisinde farklı çıkarları temsil eden farklı birçok fraksiyonun yükselttiği liderler arası rekabet şüphesiz yaşanmıştır. Nehru'nun ölümü sonrası ise liderlik rekabeti Kamaraj öncülüğünde esnek bir geçişle sağlanmaya çalışılsa da, sol ve muhafazakâr kesimlerin liderleri İndira Gandhi ve Morarji Desai arası önemli bir rekabet ortaya çıkmıştır. Rekabetten İndira Gandhi'nin galibiyetle çıkması sonrası hem Bayan Gandhi liderliği kendi kişiliğiyle özdeşleştirmiş hem de parti içerisinde liderliğe olan bakışın değişiminin ilk adımlarını atmıştır. Nitekim Bayan Gandhi daha hayattayken, liderlik için oğlu Sanjay Gandhi'yi hazırladığı kamuoyu nezdinde bilinmekteydi. Ancak Sanjay Gandhi'nin bir kaza sonucu yaşamını yitirmesi liderlik projesinde mecburi bir değişikliğe gidilmesini gerekli kılıyordu. Bayan Gandhi'nin de hiç beklenmedik bir şekilde öldürülmesi sonrası ise diğer oğlu Rajiv Gandhi görevi devralacaktı. Ancak Rajiv Gandhi'nin parti lideri olduğu dönem ifade edildiği üzere liderliğin kriteri oldukça değişmişti. Eskiden var olan geniş halk tabanı kabulü ve meşruiyeti şartı ve kolektif örgütsel çıkarı koruma iddiası artık aranmamaya başlanmıştı. Bunun sebebi İndira Gandhi sonrası oluşan güç boşluğunun bir an önce doldurulması gerektiğiyle ilgiliydi. Bu nedenle Rajiv Gandhi'ye de seçim başarısı, yönetme performansı, örgütsel yenilenme projeleri gibi iddialarının olup olmadığına bakılmaksızın alelacele liderlik teslim edilmiştir (Khare, 2004: 41-42).

Benzer liderlik teslimi Rajiv Gandhi'nin suikasta uğrayıp öldürülmesi sonrasında da yaşanmıştır. Önce Rao, sonra Kesri belli misyonlar çerçevesinde görevi üstlenmişler, fakat başarı sağlanamayınca ve Nehru-Gandi ailesinin karizmasına ihtiyaç duyulduğu anlaşıncaya Kongre elitleri liderliğe Rajiv Gandhi'nin eşi olan Sonia Gandhi'yi getirmiştir. Sonia Gandhi'nin adının tartışıldığı andan liderliği ele aldığı ana kadar, daha sonra Milliyetçi Kongre Partisi'ni

kuracak olan Sharad Pawar, Tariq Anwar, P. A. Sangma gibi bir grup elit isim Sonia Gandhi'nin İtalya doğumlu olmasından dolayı liderlik pozisyonuna oturamayacağını iddia ederek yoğun bir karşı kampanya başlatmışlardır (Sangma Meets Sonia, 2009). Ama bu rekabetten öte, bu grubun partiden ayrılarak başka bir parti kurmasına neden olmuştur. Rahul Gandhi'nin liderlik koltuğuna oturması ise belki de Kongre Partisi tarihinin en ilginç süreçlerinden birine karşılık gelmiştir. Bunun sebebi partinin başta BJP olmak üzere muhalefete karşı tarihinin en başarısız dönemlerinden biri içinden geçiyor olmasıdır. Öyle ki 2014 seçim yenilgisi sonrası ve akabinde eyalet seçimlerinde de gelen bitmek bilmeyen yenilgiler sonrası partide liderlik üzerine tartışmalar başlamıştır. Yeni, genç, dinamik bir liderin örgütsel anlamda yaşanan hantallığa karşı bir hamle olabileceği ve heyecanını yitiren partililerin yeni liderle birlikte önemli bir ivme kazanabileceği vurgulanıyordu. Burada da en fazla öne çıkan isim Rahul Gandhi'ydı. Rahul için partide önemli bir destek olmasına rağmen, liderlik adına gerekli niteliklerin olmadığını düşünen itirazlar da mevcuttu. Bu süreç içerisinde Rahul Gandhi'nin bir de altmış gün ortadan kaybolması büyük bir tartışmayı alevlendirmiştir. Rahul'un liderlikten kaçtığını iddia edenlerden, partiye büyük zarar verdiğini açıklayanlara kadar ülkenin iç politik gündemi bu meseleye odaklanmıştır. Sonuçta bu kayboluşun aslında liderliğe ön hazırlık olduğunu iddia edenler haklı çıkmış oldu. Rahul Gandhi "kariyer molası" (sabbatical) olarak açıkladığı kayboluş sonrası geri dönüşü sonrası liderlik koltuğuna oturmuştur (Ashhar Khan, 2018).

Alternatif Somutlaşma Göstergeleri

Janda'nın somutlaşma göstergelerinin yanında son yıllarda konuyla ilgili eklenmesi gereken göstergeler partinin sembolik değeri, parti ikonları, parti sloganları, parti imajı, partinin markalaşması ve sosyal medya görünürlüğü olarak sıralanabilir. İlk olarak ele alınabilecek sembolizm konusunda ise başta *parti sembolleri*, bu sembollerin değişimi ve Kongre Partisi'ni kamuoyunda sembolize eden diğer unsurlara bakılabilir. Hindistan'da parti sembolleri dünyanın hiçbir yerinde olmadığı kadar büyük önem arz etmektedir. Bunun sebebi Hindistan nüfusunun büyük çoğunluğunun okur-yazar olmamasıyla ilgilidir. Seçmenlerin

seçecekleri partileri hem tanıyabilmeleri hem de gizli bir oy ile koruyabilmeleri ihtiyacına karşılık, ülkenin Seçim Komisyonu, parti sembollerinin önemini daha 1952 seçimlerinde anlamıştı. Birçok seçmen oy vereceği partiyi sahip olduğu sembolünden tanıyordu. Bu doğrultuda bugün Kongre Partisi'nin sembolü de güç, enerji ve birliği sembolize eden açık bir avuç içi halinde görülen “el” sembolüdür (ECI List, 2019).

El sembolü ile Kongre Partisi, kamuoyu nezdinde kalıplaşmışken, bu sembolün tarihi de aslında somutlaşmanın mahiyetini de ortaya koymaktadır. Nitekim bu tarih, aynı zamanda Kongre sembollerinin değişimi tarihini de içermektedir. Bu kapsamda Kongre Partisi'nin Nehru dönemindeki ilk sembolü, bir boyunduruğu başlarına geçirmiş taşıyan bir çift öküzdü. Bu sembol ağırlıklı olarak çiftçilerden oluşan Hindistan nüfusuna uygun bir semboldü. Nehru'nun ölümü sonrası İndira Gandhi de mevcut sembolün Kongre ile eşanlamlı hale geldiğinden 1969'da partinin bölünmesinden sonra kurduğu yeni partide de kullanmak istemiştir. Lakin İndira Gandhi'ye muhalif olarak eski partide kalan Kongre (O) elitleri, kendilerinin de özgürlük mücadelesine dâhil olduklarını ve geleneksel sembolün gerçek mirasçıları arasında oldukları yönünde Seçim Komisyonu'na itirazda bulunmuşlardır. Seçim Komisyonu da kendilerini haklı bularak Bayan Gandhi'nin partisinin yeni bir sembol bulması gerektiğini deklare etmişti. Yeni bir sembol üzerinde önemli bir zaman harcayan İndira Gandhi, sonunda yeni bir sembol olarak “İnek ve Dana” sembolünde karar kılmıştır. Bu yeni sembolün kitleler üzerindeki farkındalığını artırmak için agresif bir kampanya başlatılmış ve başarılı da olunmuştur. Lakin 1977 seçimlerindeki başarısızlıktan sonra Seçim Komisyonu Gandhi'den yeni bir sembol belirlemesini istediğinde, Kongre Partisi bu kez yeni sembolü olarak “El” figürünü seçmiştir. Daha önceki muhalif partilerin davranışına benzer bir şekilde bugün BJP'den de Kongre'nin sembolüne itirazlar yükselebilmekte ve Seçim Komisyonu'na şikâyet edilmektedir (Lahiri, 2012).

Parti İkonları: Parti sembolünün yanında, Kongre'nin sembolü olarak her fırsatta kullanılan parti ikonları⁵ da parti için önemli bir atıf malzemesidir. Bu bağlamda bir hareket olarak Kongre'nin kuruluşundan bu yana emeği geçmiş herkes birer simge olarak kullanılabilmektedir. Bu açıdan Mahatma Gandhi, Sardar Patel, Subhas Chandra Bose, Bhimrao Ramji Ambedkar, Cevahirlal Nehru, İndira Gandhi, Rajiv Gandhi gibi isimler neredeyse her seçimde birer ulusal parti ikonu olarak halkın ilgisine sunulmuştur (Pandey, 2014a). Bu isimlerden ilhamla Kongre tarihi boyunca birçok cadde, park ve kamusal binalara isimler verilebilmiştir. Hatta Gandhi ve Nehru'nun organize ettiği tarihsel yürüyüşler, İndira Gandhi'nin kriz anında kullandığı söylemler, Rajiv Gandhi'nin “Bay Temiz” şeklindeki lakabı, Rao'nun ekonomiyle ilgili sarf ettiği ifadeler gibi birçok toplumsal hafızada yer etmiş davranış ve söylemler güncel Kongre Partisi repertuarında kullanılabilmektedir. Böylece bu isimler aracılığıyla önceleri toplumda birlik, bütünlük ve uyumun sağlanması hedeflenirken, sonraları diğer partilere üstünlük kurmanın bir aracı olarak kullanılabilmektedir. Ancak ilerleyen süreçte Kongre Partisi'nin parti ikonları konusunda daha seçici davrandığı ve her geçen gün bazı ikonlarını kullanmamaya doğru bir davranışın içerisine girdiği tartışılmaya başlanmıştır. Bu bağlamda Kongre'nin daha Nehru-Gandhi ailesinin üyelerini parti ikonu olarak kullandığı ve bu aile dışında kalanlara artık bir simge gözüyle bakılmadığı tartışmalar arasında dile getirilmeye başlanmıştır. Bu durumu en çok kullanmaya çalışan BJP de artık Kongre Partisi'nin Jawaharlal Nehru, İndira Gandhi ve Rajiv Gandhi dışında hiçbir ismi parti ikonu olarak kullanmadığını iddia ederken, tarihsel olarak eleştirdiği kimi olumsuz politikaları da sadece bu üç isimle anmaktadır. Hindistan siyaseti için önem arz eden diğer eski ikonları ise hedef almamaktadır. Bu kapsamda ülkede bugünlerde Kongre Partisi'nin Sardar Patel, Subhas Chandra Bose, Bhimrao Ramji Ambedkar, Shyama Prasad Mukherjee gibi Kongre'nin eski parti ikonlarını bir bir kaptırdığı tartışılmaktadır. Hatta bu isimlere İndira Gandhi, Narasimha Rao gibi isimler de eklenmektedir. Ancak Kongre ister çok sınırlı sayıda ikona başvursun, ister birçok ikonun

⁵ Çalışmada “ikon” kavramı, “görüntüsel gösterge” anlamında kullanılmaktadır.

kontrolünü kaybetsin sonuçta tüm tartışmalar partinin kamuoyunda önemli derecede somutlaşmış niteliğini göstermektedir (Shukla, 2018).

Parti Sloganları: Parti ikonlarının yanında, parti için simgesel önem arz eden bu karakterlerin slogan haline gelmiş söylemleri de hem kitleleri mobilize etmiş hem de toplumun belleğinde partinin var olma derecesini de arttırmıştır. Bu açıdan ülkedeki sloganlar, ülkenin sahip olduğu çeşitliliğe göre bir gelişim çizgisi takip etmiştir. Genellikle partiler ulusun ruh halini ölçme yeteneklerini test etmeye çalışmışlar, başarılı sloganlarla din, bölge, kast ve dil ile ayrılan insanları bir araya getirebilme çabası içerisine girmişlerdir. Nehru dönemi partiler arası herhangi bir rekabet olmadığından, Nehru'nun konuşmaları sloganlarından daha meşhur bir durumdaydı. Ama rekabetin var olduğu ülkeler arası ilişkiler için Nehru'nun “Hindi-Chini Bhai-Bhai” (Hintliler ve Çinliler Kardeşler) sloganı oldukça hafızalarda yer etmiş bir slogandır. Nehru'dan sonra ülkenin ikinci Başbakanı olan Lal Bahadur Shastri de 1947'de bağımsızlığı ilan edilmesinden sonraki en popüler sloganı kullanmıştır. Hindistan, 1965'te Pakistan ile bir savaşa tutuştuğunda ülkede ciddi bir yiyecek sıkıntısı varken, Shastri “Jai Jawan, Jai Kisan” (Askere Zafer, Çiftçiye Zafer) sloganıyla ülkenin kriz dönemindeki güvenini artırmış ve Kongre partisinin sandıktaki başarısını etkilemiştir (Pareek, 2016).

İndira Gandhi döneminde onun karizması partinin ve tüm kurumların önüne geçtiği için bu dönemki sloganlar da hem fazlaşmış ve hem de etki kapasitesini arttırmıştır. İndira Gandhi'nin ilk dönemlerinde Kongre kendisini kalkınmanın öncülü olarak sunduğu için dönemin önemli sloganı “Progress Through Congress” (Kongre Yoluyla İlerle) olmuş ve kampanyasına öncülük etmiştir. İndira Gandhi döneminde 1969'da yaşanan parti ayrılığı sonrası yeni sembolünü “İnek ve Dana” olarak belirleyen Kongre, yeni sloganını da “İnek ve Dana'ya Oy Ver, Gerisini Boşver” olarak belirlemiştir. Ancak hem İndira Gandhi dönemi hem de tüm dönemler için belki de en büyük etki bırak slogan şüphesiz “Garibi Hatao” (Yoksulluğa Son Ver) sloganıydı. 1971'deki seçimlerin kampanya sloganı olan ifade, kötü bir süreçten geçen Hindistan ekonomisine karşılık yoksullara büyük bir umut getirmişti ve Kongre'nin seçimlerden büyük bir zaferle ayrılmasını

sağlamıştı. 1978 yılında Chikmagluru ilinde yapılan seçimlerde ise, Kongre üyesi şair Srikant Verma muhalefetle alay eden ve İndira Gandhi'yi öven “Ek Sherni, Sau Langur” (Bir Aslan, Yüz Maymun) sloganıyla gündeme damgasını vurmuştu. Son olarak doğrudan bir siyasi lidere bağlı olan en ünlü slogan da yine Indira Gandhi için tasarlanmıştı. Kongre partisi üyesi Dev Kant Baruah 1970'lerin ortalarında "Indira Hindistan'dır ve Hindistan da İndira'dır" sloganını icad etti. Bu slogan da İndira Gandhi'nin o dönemde sahip olduğu gücü göstermekteydi (Indira Gandhi Gave, 2018).

Rajiv Gandhi dönemine geçtiğimiz zaman, slogan siyasetinde hala İndira Gandhi'nin etkisi görülmekteydi. Öyle ki Bayan Gandhi'nin suikastla öldürülmesi sonrasında gerçekleştirilen Rajiv Gandhi'nin liderlik ettiği 1984 Genel Seçimleri'nde “Sen Çok Yaşa İndira Gandhi. Güneş ve Ay Parladıkça Senin Adın da Parlayacaktır” sloganı Kongre büyük bir zafer getirmişti. Bunun yanın Rajiv Gandhi'nin “Bay Temiz” (Mr. Clean) lakabı ise Bayan Gandhi'nin suikastı sonrası mobilize olan kitleleri güvenirlilik üzerinden konsolide etmişti (Bose, 2013: 51). Rajiv Gandhi sonrası Başbakanlığa yükselen Narsimha Rao ise kast siyasetinin etkisinde kalmakla hedef gösteriliyordu. Bu noktada Rao'nun “Bizim oyumuz kast veya inanç tarafından yönlendirilmeyecek, ancak el simgesine gidecek” şeklinde açıklaması oldukça sloganik bir etki doğurmuştu. Sloganlaşan bu ifade sonrası, Kongre Partisi de 1996 seçimlerinde siyasi stratejisinin kastlar tarafından yönlendirilmediğine dair bir mesaj vererek rahatlamış oluyordu (Pareek, 2016).

Sonia Gandhi dönemine baktığımız zaman, artık ulusal partiler, sloganlar hazırlamak ve kampanyaları yürütmek adına profesyonel firmalarla çalışmaya başlamışlardı. Örneğin 2004 seçimlerinde yeniden iktidarı elde etme çabasında olan BJP, meşhur “India Shining” kampanyasıyla yarışa katılırken, Sonia Gandhi liderliğindeki Kongre'nin sloganı ise "Aam Aadmi Ko Kya Mila?" (Sıradan İnsan Ne Elde Etti?) sloganıydı ve bu slogan iktidarı Kongre'ye geri getirmişti. 2009 yılında ise Kongre'nin kampanyası “Sonia nahi yeh aandhi hai, doosri Indira Gandhi hai” (O Sonia değil, ikinci İndira Gandhi'dir) sloganı üzerine bina edilmişti. Kongre bu sloganla 2009 seçimlerinde Sonia Gandhi'yi ikinci Indira Gandhi olarak yansıtarak popülerleştirmeyi denemişti (Pandey, 2014b).

Rahul Gandhi'nin liderlik koltuğuna oturması 2017 yılında gerçekleşirken, 2010 yılından bu yana kampanyalarda en ön sıralarda yer almaya başlamıştı bile. Nitekim 2010 yılında "Ben Değil, Biz" sloganı, BJP'nin kutuplaştırmaya çalıştığı siyasete karşı Rahul Gandhi'nin en önde sunulduğu bir kampanya bileşeni idi. Yine 2014 seçimleri döneminde BJP, Rahul Gandhi'yi genç ve tutkulu bir lider olduğu için eleştirirken, Kongre'nin Rahul Gandhi'yi ima ederek cevap verdiği slogan "Kattar Soch, Nahi Yuva Josh" (Aşırı Görüşler Değil, Gençliğin Gücü) sloganıydı. 2014 Seçimleri'nin diğer önemli sloganı, "Har Hath Shakti, Har Hath Tarakki" (Herkes İçin İktidar, Herkes İçin Kalkınma) sloganıyken, iktidardaki Kongre için kilit mesaj, birlik ve kapsayıcı kalkınma hakkındaydı. 2014 Seçimleri için örnek göstereceğimiz son slogan "Poori roti khayenge, 100 din kaam karenge, dawai lenge aur Congress ko jitayenge" (Karnımızı tam doyuracağız, 100 gün çalışacağız, ücretsiz ilaç alacağız ve Kongre için oy kullanacağız) ifadesiydi. Rahul Gandhi Udaipur'da bir kabile toplantısı düzenlemiş ve yoksul siyaseti için tasarlanan bu yeni seçim sloganını ilan etmişti. 2019 Genel Seçimleri'ne doğru ilerlerken şu ana kadar kaydedilen Kongre sloganlarına baktığımızda, bir taraftan "Şimdi Değişim Zamanı" sloganıyla hantal örgüt yapısı üzerinde değişimin gerçekleştiği mesajı verilirken, diğer taraftan "Demokrasiyi Kurtar" sloganıyla BJP iktidarının demokratik olmayan politikalarına karşı Kongre Partisi'ni demokrasinin tek savunucusu olan göstermeyi hedeflediği görülmektedir. (Dutta, 2019).

Parti İmajı: Siyasal partiler, bazen toplumdaki belirli politika pozisyonları ve belirli gruplarla eş anlamlı görülebilirler. Partilere bazı konularda olan güven ya da güvensizlik duyulabilir. Bu doğrultuda seçmenler, partilerin her biri için olumlu ya da olumsuz bir fikre sahip olabilir. İşte bu partiye seçmen nezdinde bir anlam veren hissiyatlar partinin imajını oluşturmaktadır. Parti kimliğinden farklı bir kategoriye denk gelen toplumun içine sinen parti imajları bu noktada somutlaşma adına önemli göstergelerdir. Tabi partinin topluma sinmiş bir imajı olması önemliyken, imaj değişikliği süreçlerine sahip olabilmesi daha da önemli görülebilir. Bu açıdan Kongre Partisi'nin de toplum nezdinde olumlu imajları olduğu kadar olumsuz bazı imajları da bulunmaktadır. İdeolojik olarak Kongre

Partisi, seküler, sosyal demokratik, özgürlükçü bir çizgide yer aldığını göstermek istemektedir. Seküler imajıyla, Hindutva karşıtı olduğunu ve yükselen komünal siyasete karşı birlik ve bütünlüğü savunduğunu vurgulama amacındadır. Demokratik bir sosyalizm ile daha iyi tarif edilebilecek bir taraftan küresel ekonomiye karşı durmamayı diğer taraftan da devlet düzenlemesini tamamen ortadan kaldırmadan karma bir ekonomik model önerisi anlaşılmaktadır. Bunun yanında düşünce, ifade ve basın özgürlüğünün sonuna kadar arkasında durduğunu deklare ederek küresel normlarla da uyumlu bir görüntü vermektedir. Bu kapsamda BJP'yi de Hindu milliyetçiliği üzerinden oldukça faşist bulan Kongre Partisi, parasal konulardaki tedavülden kaldırma gibi yolsuzlukla yönetilen ekonomik politikalarıyla ekonominin eskisinden kötü durumda olduğunu iddia etmektedir. Ayrıca Hindistan'da rasyonalistler olarak bilinen liberal aydınlar, gazeteciler ve diğer entelektüel kesimlere karşı büyük bir baskı olduğunu iddia eden Kongre Partisi, rasyonalist isimlerin ölümlerinden de BJP'yi sorumlu tutmaktadır (Gauri Lankesh Murder, 2017).

Kongre Partisi'nin sosyolojik olarak ise yoksul alt kast ve sınıflara ve kabilelere, Müslümanlar ve kadınlar gibi dezavantajlı kesimlere daha yakın bir duruşa sahip olduğu kabul edilmektedir. Kongre kast siyasetine ilk etapta karşı olsa bile, sosyo-politik gerçeklik icabı mecburen kast siyaseti üzerinden strateji geliştirmek zorunda kalmıştır. Bu açıdan sistemin mağdur bıraktığı yoksul alt kast ve sınıfların yanında durmayı tercih etmiştir. Bu durum biraz da değişen ülke sosyolojisine ayak uydurma adına İndira Gandhi döneminde başlamıştır. Yoksa daha önceleri Nehru döneminde partinin belli bir toplumsal kesimle anılan bir imajı yoktu denilebilir. Yine BJP politikalarından büyük yara aldığını ifade ettiği çiftçilere yönelik politika önerilerinde bulunmaktadır. Bu durum da ülkenin yüzde 70'inin tarımsal nüfusa dâhil olduğu düşünüldüğünde her dönem için geçerli olabilmıştır. Ayrıca BJP'nin ayrımcı politikalarıyla birlikte, özellikle Müslümanlar ve Dalitlerin üzerinde her geçen gün şiddet ve hukuksuzluğun arttığını belirtmektedir. Bu açıdan bu kesimlere karşı, kapsayıcı bir kalkınma modelini önermektedir. 2019 Seçimleri'ne gidildiği bugünler de Rahul Gandhi de

tüm bu imajlara ek olarak gençlerin partisi imajını da partiye dâhil etmek istemektedir (Deshmane, 2018).

Başta BJP olmak üzere Kongre'ye muhalif olan kesimler diğer yandan partiyle ilgili olumsuz bir imaj da çizmeye çalışmaktadır. Bu açıdan BJP, her şeyden önce Kongre'nin tarihine yüklenmektedir. Uzun bir iktidar tarihine sahip olan Kongre'nin doğal olarak hem bir iktidar yorgunluğu vardı hem de yaptığı bazı hataların olabilmesi normaldi. Bu açıdan Nehru, İndira Gandhi gibi liderlerin kimi politikalarından Kongre Sistemi dönemini yolsuzluklar dönemi olarak tanımayla kadar çok sayıda itibarsızlaştırma çabası içerisinde olduğu söylenebilir. Burada İndira Gandhi döneminde ortaya çıkan olağanüstü hal dönemi ve bu dönemde yaşanan gerilim ve huzursuzluklar en ön sırada gelmektedir. Sonuçta BJP'ye göre Kongre Partisi Nehru-Gandi ailesinin güdümünde bir parti olduğu için ülke bu hanedan siyasetinin bir an önce kurtulmak zorundadır. Yükselen Hindu milliyetçiliğiyle ilgili olarak ise, Kongre'nin ideolojik olarak Hindu ve milliyetçilik karşıtı bir parti olduğunu iddia ederek Kongre Partisi'ni yükselen milliyetçilik dalgasının önüne atmaktadır. Hatta daha da ileri gidip Kongre'yi bir Müslüman partisi olarak tanımlamaya çalışmaktadırlar. Diğer yandan Kongre'yi ekonomik politikaları üzerinden de suçlamaktadırlar. Eskiden kapalı ekonominin sağlayamadığı faydalar kadar, 1990'larda ekonomik liberalleşmenin temelini atıldığı dönemlerde ortaya çıkan toplumsal huzursuzluklar da bu açıdan kampanyalarda kullanılmaktadır (PM Modi Hits, 2018).

Kongre Partisi'nin olumlu ve olumsuz imajlarının yanı sıra, bir imaj değişimi çabasıdan da söz etmek gerekmektedir. Öyle ki partinin büyük bir çöküş içerisinde olduğunun tartışıldığı bugünlerde parti de bu çöküş imajını üzerinden atmak istemekte ve olumsuz görülen kimi nitelikleri konusunda bazı açılımlar yapmaya çalışmaktadır. Bu açıdan Rahul Gandhi'nin liderliğe gelişiyle her şeyden önce örgüt bölümünde ele alınan parti örgütüne dinamizm kazandırmak adına gençleşme ve değişim imajının öne çıkarılması buna örnek olarak gösterilebilir. Diğer taraftan milliyetçik karşıtı bir parti olmadığını göstermek adına bazı milliyetçi açılımlar yapmaktadır. Örneğin parti yöneticiliği noktasına Müslümanların sayılarının giderek azalması yönünde bir eğilim söz

konusudur. Parti örgütü yöneticiliğinde sayılarının azalan diğer bir kesim de kadınlardır. Kongre erkek egemen Hindistan siyasal partilerine karşı, mevcut durumun kendisine kaybettirdiği kanaatinde görünmektedir. Ayrıca alt kast ve sınıfların savunuculuğunu yapan partinin, üst kast olan Brahmanlardan çok sayıda parti yönetim kademesine dâhil edilmesi kast siyasetinde de stratejik bir hamle yaptığı ile ilgili yorumlanmaktadır. Kongre'nin imajıyla ilgili BJP'ye cevap üretme noktasında ihtiyaç duymadığı en önemli konu Nehru-Gandi ailesi hükümlanlığı konusu gibi gözükmeaktadır. Bunun en önemli sebebi de bu ailenin Hindistan tarihi ve toplum açısından çok önemli bir yerinin olması ve kaybettirdiği kadar da taraftar sağlamasıdır (Congress Plays Forward, 2018).

Markalaşma: Somutlaşma konusunda belki de son gösterge imaj tartışmalarıyla birlikte ele alınabilecek partilerin markalaşmasıyla ilgilidir. Güncel tartışmalarda partilerin yeniden markalaştırılması kampanyalarıyla kamuoyu nezdinde ilginin arttırılması ya da kaybedilen ilginin geri kazandırılması çalışmalarına büyük önem verildiği aşikârdır. Bu açıdan Kongre Partisi'nin yeniden marka değerini arttırma noktasında en önemli hamlesi Rahul Gandhi'nin politik bir lider olarak yeniden inşa edilmesidir. Öyle ki BJP, Rahul Gandhi'nin henüz lider olmadan önceki faaliyetleri üzerinden büyük bir alay kampanyası başlatmıştı ve Rahul Gandhi'yi “pappu” olarak etiketlemişlerdi. Bunun üzerine artık Rahul Gandhi'nin yeniden prestijinin kazandırılması gerekiyordu. Burada her şey 2015 yılında Rahul Gandhi'nin ortadan kaybolmasıyla başladı. 56 gün boyunca kendisiyle ilgili hiçbir bilgiye ulaşamayan Rahul Gandhi ortaya çıktıktan sonra Ram Lila Maidan sonra da parlamentoda yaptığı kısa ve etkileyici konuşmalarla yeniden markalaşma tartışmalarını başlatmıştı. Rahul Gandhi, ekonomi politikaları ve çiftçiler üzerinden hükümeti doğrudan eleştirmiş, kendisini Modi karşısına rakip, Kongre'yi de BJP'ye bir alternatif olarak sunmuştu. 2017 yılında Rahul'un ABD ve İngiltere ziyaretleri ise bu marka stratejisinin ikinci ayağını oluşturuyordu. Rahul'un Berkley ve London School of Economics üniversitelerinde katıldığı panellerle hem kendisinin yeni yüzünü hem de partinin yeni siyasal stratejisini sahneliyordu. Bir taraftan Modi'nin ayrıştırıcı siyasetini ve ekonomi politikalarını eleştiriyorken; diğer taraftan onun tabanına yönelik

hamlelerde bulunuyordu. Rahul artık Hindu kutsal metinlerinden olan Bhagwad Gita and Upanişadlar'ı okuyordu ve Hindu tapınakları ziyaret etmeye başlamıştı. Rahul'un 56 günlük kayboluşu, hikyesini değiştirmek için bir fırsat vermişti. 2019 Seçimleri'ne gidilen bugünlerde de değişimin çok net olduğu ancak başarının gelip gelmeyeceği üzerinden tartışmalar devam etmektedir (Shankar, 2017).

Sosyal Medya: Rahul yeni marka stratejisinin en önemli ayağı ise şüphesiz günümüzün kamuoyunda yer edinmenin birincil ayağı olan sosyal medyadır. Sosyal medya üzerinden Kongre Partisi, Rahul Gandhi'yi yeniden orta sınıfla buluşturmak istemektedir. Aslında bu ana kadar sosyal medya tamamen BJP'nin kontrolünde idi. 2014 yılında Narendra Modi'nin Genel Seçimler'deki ezici galibiyetinde başarısının arkasındaki en önemli paylardan birinin sosyal medya olduğu belirtilmektedir (Ali, 2014). Bu kapsamda iki parti ve liderin Facebook, Twitter ve Youtube hesaplarından takipçi sayısı da kimin daha aktif olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda BJP Facebook'ta 13.3 milyona 4.53 milyon ve Twitter'da 6.3 milyona 2.4 milyon Kongre karşısında önde olduğu görünmektedir. İki lider arası duruma bakıldığında ise, Modi Facebook'ta 42.87 milyona 1.35 milyon ve Twitter'da 33.6 milyona 3.1 milyon Rahul Gandhi karşısında öndedir. Youtube'ta ise BJP 217.167 milyona 31.534 milyon Kongre karşısında nde bulunmaktadır. Dolayısıyla sosyal medya üzerinde BJP'nin Kongre karşısındaki ezici üstünlüğü görülebilmektedir.

Kongre Partisi 2017 yılında bu doğrultuda Rahul Gandhi'nin sosyal medyadaki varlığını artırma çabasına girmiş ve sadece üç ay içinde gözle grlr bir başarı elde etmiştir (Chatterjee, 2018). şuan Rahul Gandhi'nin resmi hesabının takipçi sayısı 7.84 milyona çıkmışken, Kongre Partisi'nin takipçi sayısı 4.62 milyona yükselmiştir. Takipçi sayısından ziyade, sosyal medyada Rahul Gandhi etkisi, kendisinin 7/24 mesaide olan bir lider görüntüsü çizmesiyle daha fazla ses getirmiştir. Zaten bu değişimin kısa zamanda Rahul Gandhi'nin Kongre Başkanı olarak sonuçlanacağı tahmin ediliyordu ve öyle de olmuştu. Ancak Kongre Partisi yine de BJP'nin etkisini bu sosyal medya hamlesiyle kıramamıştır. Çünkü BJP çoktan geri döndürülemeyecek bir alan hkimiyeti sağlamıştır. Daha etkin bir

netice ancak BJP'nin boşluk bıraktığı bir alanda söz konusu olabilirdi. Bu da WhatsApp üzerinden sağlanacaktı. BJP'nin hiçbir WhatsApp hesabı yokken, Kongre Partisi bir anda iyi bir ekip organizasyonu ile 300 bin WhatsApp hesabı açmıştır. BJP'nin karalama paylaşımlarına karşı, Kongre WhatsApp hesaplarından kendisiyle ilgili sadece olumlu paylaşımlarda bulunmuştur. Bu stratejinin özellikle Karnataka Eyalet Seçimleri'nde çok etkili olarak arzu edilen başarının yakalandığı görülmüştür. Kongre'nin merkezden olmayana, tabandan oluşturduğu WhatsApp stratejisi şuan ülkenin diğer eyaletlerinde de inşa edilmeye çalışılmaktadır. Kongre Partisi böylece sosyal medya üzerinden kamuoyu oluşturmakta ve kamuoyunun dikkatini daha fazla cezp edebilme çabası içerisinde yer almaktadır (Sen, 2017).

1.5. Rutinleşme

Bir partinin kendi üyeleri ya da seçmen kitlesiyle ilişkilerinin rutinleşmesi, en genel olarak seçim sürekliliği ve başarının sürekliliğiyle ölçülmüştür. Bu değerlendirmelerle davranışsal istikrarın gelişimine bakılmış olmaktadır. Diğer yandan bir partinin takipçileriyle olan ilişkilerinin rutinleştirilmesi, içerisindeki süreçlerin daha kurallı ve düzenli hale gelmesiyle gerçekleşmektedir. Burada rutinleşme, Batı Avrupa örneklerinde olduğu gibi geleneksel biçimsel parti organ ve dallarının oluşturulmasıyla eşdeğer değildir. Bu anlamda, kalıcılığı belirli bir “örgütsel biçim” değil, bileşenlere kurallar koyan, kendi içlerinde etkileşimde bulunarak davranışlarını yönlendiren ve böylece seçimler arasında süreklilik sağlayacak resmi veya gayri resmi yapılarla sonuca etki etmeyi ifade eder. Diğer bir deyişle oyunun kurallarının belirlenmesi ya da var olan kuralların yeniden oluşturulması için partinin giriştiği resmi ya da gayri resmi işlemler burada önemlidir. Bu açıdan Kongre Partisi'nin kitlelerle olan davranışsal ilişkisini ölçmek için bakılacak olan seçim ve başarı sürekliliği açısından bir rutinleşmenin olacağı aşikârdır. Öyle ki ülkenin bağımsızlığından önce var olan ve bağımsızlık sonrası gerek ulusal gerekse de yerel her seçime giren, her bölgede kendi adaylarını çıkarabilen ve ulusal anlamda en kötü ana muhalefet pozisyonuna düşen bir partinin seçmenleriyle arasındaki ilişki rutinleşmiştir. Bu açıdan Kongre

rutinleşme dinamiğinin gerçek kaynağı olan politikalarına bakmak daha faydalı olacaktır.

Kongre'nin oyunun kurallarını belirleyerek, davranışları etkilediği ve sonuca etki edici faaliyetlerine bakacak olursak, şüphesiz 133 yaşında olan ve bağımsızlık sonrası 54 yılını iktidarda geçirmiş bir partinin bu kritere haiz tüm politikalarına değinmek mümkün olmayabilir. Ancak en temel ve önemlileri üzerinden akıl yürütülebilir. Bu noktada her şeyden önce Kongre Partisi'nin ilk oturumu olan Jaipur Oturumu böyle bir karakterdedir. 18 Aralık 1948'de toplanan oturum, bağımsızlık sonrası düzenlenen ilk oturum olması ve özellikle de Jaipur'da düzenlemesinin büyük sembolik bir değeri vardı. Çünkü Jaipur, kendisi gibi eski büyük eyaletlerin Hindistan Birliğine entegrasyonunu temsil ediyordu. Nitekim oturum da, Kongre gündemini takip eden çeşitli eyalet prensliklerindeki bağımsız siyasi ekiplerin birlikteliğini temsil etmiştir. Bu ilk defa, çeşitli prensiplerle özgürlük için savaşanların bir araya gelmesiydi. Dolayısıyla Jaipur, politik olarak Kongre'nin tüm güçlerin birliği olduğu, sosyolojik olarak da Hinduizm'de de önem arz eden tüm halkların karışımını ifade eden "Mela" gibi bir organizasyona karşılık gelmiştir (Mukherjee, 2014: 31-54).

1951 yılında ise Başbakan Nehru, kural koyuculuğun ekonomik cephesini oluşturacak olan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nı açıklamıştı. Bu adım, planlama kavramının Hint ekonomisiyle tanıştığı ana karşılık geliyordu. Bir planlama komisyonunun kontrolüyle de ifa, yürütme ve izleme aşamaları gerçekleştirilecekti. Toplam planlanan bütçe yaklaşık 20 milyar Rupî civarında olup, 1- sulama ve enerji, 2- tarımsal ve toplumsal gelişme, 3- ulaşım ve iletişim, 4- endüstri, 5- sosyal hizmetler, 6- topraksız çiftçilerin rehabilitasyonu ve 7- diğer sektör ve hizmetler olmak üzere yedi geniş alana tahsis edilmiştir. Tabî ki bu planın en önemli özelliği, tüm ekonomik sektörlerde devletin aktif rolünü göstermesiyle önem arz etmiştir. Zaten ekonomik büyümenin klasik Keynesyen modeli olan Harrod-Domar Modeli ilham alınarak hazırlanmış bir plandır. Beş yılın sonunda Hindistan Teknoloji Enstitüsü gibi planlamayla ilgili başka bir düzenleyici kurum kurulmuştur. Sonuçta ekonomide oyunun kuralları Nehru liderliğinde bu şekilde saptanmıştır (Misra, 1995: 80).

15 Ocak 1953 tarihinde organize edilen Haydarabad Oturumu da Jaipur'a benzer bir karakterde toplanmıştır. Öyle ki bu oturumda daha sonraları devletin en önemli politika değişiklikleri olan toprak reformunun temelleri atılmıştır. Nehru'nun toprak ve tarım reformu, Hindistan tarımını yeniden biçimlendirmeye yardım edecektir. Nehru ulusal kalkınmayı bu reform ile tarımsal endüstrileşmenin sağlanması sonucu elde etmeyi planlamıştır. Bu açıdan büyük arazilerin ortadan kaldırılması noktasında önemli bir başarı kazanmış bir toprak reformu gerçekleştirilmiş, ancak arazi sahiplerine sınırlar koyarak araziyi yeniden tahsis etme çabaları başarısız olmuştur. Büyük ölçekli kooperatif çiftçiliği başlatmak için ortaya konan çabalar, Hindistan Ulusal Kongresi'nin güçlü sağcı kesimi olan, Jawaharlal Nehru'nun çabalarına karşı büyük bir siyasi desteğe sahip olan kırsal toprak elitleri tarafından aksatılmıştır. Ama sonuçta ek arazi ekimi arttırılınca ve bazı sulama projeleri etkili olunca, tarımsal üretim 1960'ların başlarına kadar genişlemiştir. Nüfusunun yüzde 70'inin tarımla uğraşan Hindistan için bu dizayn gerçek manada kırsal kuralları değiştirmiştir (Bhatt ve Bhargava, 2005: 419-455).

21 Ocak 1955'te organize edilen Avadi Oturumu ise, Kongre'nin nasıl bir toplum arzusu içinde olduğunu ve bunun inşasında ne tür kural, norm ve değerlere başvurulacağını anlatan bir karar silsilesini ortaya çıkarmıştır. Avadi Oturumu, Kongre'nin sosyalizme doğru açık bir kayışını temsil etmiştir. Kongre, bu oturumda toplumun sosyalist modelini kendi amacı olarak ilan etmiştir. Parti kararı ayrıca, planlamanın böyle bir toplumun kurulması yönündeki görüşüyle gerçekleşmesi gerektiğini de belirtmiştir. Yani partinin atacağı her adım, uygulamaya koyacağı her politika artık sosyalist bir toplum kalıbına uygun olmasını gerektirmiştir. Kongre sonuçta bu oturumda arzu edilen toplumsal değişim tartışmaları babında, kuralı koymuş, arzu edilen davranış kalıbını ve sonucu açıklamıştır (Borgohain, 1982: 123).

Kongre Partisi, Avadi Kararları ile toplumsal gelecekle ilgili kendi pozisyonunu belli etmişken, ülkenin belli sorunları kendisine karşı meydan okumaya başlamıştır. Öyle ki 18 Ocak 1958'de toplanan Gauhati Oturumu bu yönde ele alınan önemli bir platformdur. Ülkede her geçen gün yükselen dil

sorununun ve bu yönde artan taleplerin tartışıldığı önemli bir organizasyon ortaya çıkmıştır. Bu sorun ve taleplerin oldukça fazla olduğu Assam’da organize edilmiş olması da oldukça manidar bir durumdur. Gauhati’de alınan kararlar, Anayasa’nın VIII. çizelgesinde belirtilen tüm dillerin hepsinin eşit olarak teşvik edilmesi gereken ulusal diller olduğunu kabul etmiştir. Ancak, karar, yabancı bir dil olmaması gereken bir “bağlantı diline” ihtiyaç duyulduğunu da vurgulamıştır. Bu dil problemi aslında Hindistan’ın kuruluşundan bu yana var olan bir problemdi. Nitekim bu problemten dolayı Nehru, eyaletlerden gelen Kongre elitlerinin taleplerini reddetmeyerek ülkenin dil haritası üzerinden bölünmesini kabul etmiştir. Gauhati Oturumu da bu soruna yönelik Kongre Partisi’nin nasıl bir strateji izleyeceğini belirleyen ve belirten bir oturum olmuştur (Socialist India, 248).

Gauhati Oturumu mevcut bir sorunu ele almaya odaklanmışken, Kongre’yi ilgilendiren başka sorunların varlığı da söz konusuydu. Indira Gandhi’nin yükselişinin yanı sıra, Nagpur Oturumu’nun diğer büyük çıktısı, Kongre içindeki serbest piyasa savunucularının yabancılaşması olmuştur. Oturumda geçirilen ekonomik karar, Kongre’nin toprak reformları ve kooperatif tarımına olan bağlılığını vurgulamıştır. Bu sol siyaseti bir türlü benimseyemeyen, C. Rajagopalachari ve N.G. Ranga gibi isimler Kongre’den ayrılmış ve Swatantra Partisi’ni kurmuştur. Swatantra (Özgürlük) Partisi, klasik liberal bir parti olma iddiasındaydı. Elbette sağ kanat grupları ve partiler yerel ve bölgesel düzeyde var olmuş, ancak Swatantra’nın oluşumu, bu çok parçalı sağcı güçleri tek bir parti çatısı altında bir araya getirme ilk girişimiyle ilgili olmuştur. Eleştirdikleri şey, Kongre’nin önce Avadi ve Nagpur Kararları’nda vurguladığı sola dönüştü ve piyasaya dayalı bir ekonomiyi savunmaktaydı. 16 Ocak 1960’ta yeni seçilen Kongre Başkanı N. Sanjeeva Reddy, partinin Bangalor Oturumu’nda Swatantra Partisi’ne karşı bir karşı atak başlatmıştır. Bu oturumda Kongre’nin önde gelen liderleri Swatantra Partisi’ne ağır bir eleştiri kampanyası başlatmıştır. Yeni partinin oldukça olumsuz bir temele sahip olduğu, hiçbir sosyal karşılığının olmadığı vurgulanmıştır. 9 Ocak 1964’te toplanan Bhubaneshwar Oturumu ise K. Kamaraj öncülüğünde Bhubaneshwar’da toplanmıştır. Kongre’nin Avadi ve

Nagpur oturumları sırasında ifade edilen sosyalist ideallere olan bağlılığı Bhubaneswar'da tekrarlanmıştır. Dolayısıyla Gauhati Oturumu sonrası, önce Nagpur Oturumu sonra da Bangalor ve Bhubaneswar Oturumları Kongre'nin stratejik temellerini güçlendirerek çıktığı oturumlar olmuştur (Zaidi, 1990: 44).

Bhubaneswar Oturumu, Kongre için fikirsel yönden önemliyken, Nehru'nun bu oturumda rahatsızlanması ve sonrasında hayatını kaybetmesi parti için talihsiz bir gelişme olmuştur. Ardından Kongre'nin başında etkili olan İndira Gandhi ise kontrolün kendisinde olmasını arzu eden bir liderlik sergilemiştir. Bu açıdan kuralları oldukça pragmatist açıdan değiştirebilen bir lider de olmuştur. Bu açıdan seçim zaferi sonrası 23 Haziran 1967'de hazırladığı 10 Maddelik Program bunu göstermiştir. Bu programı Bayan Gandhi, AICC toplantısında, bankacılık kurumlarının sosyal kontrolünü sağlamak amacıyla geliştirmiştir. Program, genel sigortanın kamulaştırılması; ihracat ve ithalat ticaretinin kamulaştırılması; gıda tahıllarının kamu dağıtımı; tekeller üzerindeki engeller ve ekonomik gücün yoğunlaşması; kentsel gelirler ve mülkler üzerindeki sınırlar; arazi reformunun daha iyi uygulanması; ve ayrıcalıklara, özellikle de eski eyalet prenslerine yapılan ödemelere son verme gibi öncelikleri kapsamıştır. Bayan Gandhi bu 10. Maddelik Program ile ekonomide eksik kalan kontrol noktalarını zapt etmek istemiştir. Akabinde 19 Temmuz 1969'da Bankaların Millileştirilmesi politikasında da benzer bir hedef vardı. Bankacılık sektörünün kapılarını fakirlere açmak için 14 büyük özel banka kamulaştırılmıştır. Ticari bankacılığın genişlemesi şimdiye dek kırsal alanları ve küçük ölçekli borç alanlarını içermiyordu. Bugün kararı başarılı bulanlar, 1979 yılına kadar bu bankaların toplam şube sayısının 1969'da 8.226'dan 30.202'ye yükselmesi ile ölçülebileceğini iddia etmektedir (Malik ve Vajpeyi, 1988: 72).

İndira Gandhi'nin devrimci yönü de her zaman ağır basmış olduğu için ideolojik çerçevelmeleri de oldukça fazla olmuştur. Bu durumun zirve yaptığı an, 10 Mart 1971'de Genel Seçimlerde karşımıza çıkan Garibi Hatao Zaferi'dir. Garibi Hatao (Yoksulluğu Ortadan Kaldır) sloganıyla seçimlerde kampanyasını yürüten Gandhi, 1967'deki 283 sandalyelik kapasitesini 352 sandalyeye yükseltmiş ve önemli bir başarı elde ederek partiyi ülkeden yoksulluğun ortadan kaldırılması

yönünde adamıştır. Burada Gandhi yoksulluk üzerinden tamamen sol siyasete kaymışken, 2 Kasım 1976'daki 42. Anayasa Değişikliği ile bu duruşunu perçinlemiştir. Bu değişiklikte Gandhi, Anayasa'nın Giriş bölümünü değiştirmiş ve Hindistan'ı "egemen, sosyalist, laik, demokratik bir cumhuriyet" olarak tanımlamıştır. Eski halinde olmayan sosyalist ve laik kelimeleri en son versiyona eklenmiştir. Ayrıca, "ulusun birliği" ifadesi "ulusun birliği ve bütünlüğü" olarak değiştirilmiştir. Böylece İndira Gandhi, ideolojik hedefler için gerek gayri resmi gerekse de resmi kurumları kullanmıştır denebilmektedir (Sharma, 2015: 382).

İndira Gandhi suikastından sonra Rajiv Gandhi arzu ettiği politikaları gerçekleştirmek için önce iç barışı sağlaması gerekmiştir. Bu açıdan 24 Temmuz 1985 tarihli Rajiv-Longowal Anlaşması oldukça kritik bir hamledir. Sih toplumunun yoğunlukta yaşadığı Pencap Anlaşması olarak da bilinen bu anlaşma, Rajiv Gandhi ve Harcharan Singh Longowal arasında imzalanmıştır. Bir tarafta Kongre Başkanı Rajiv Gandhi, diğer tarafta Sih toplumunun en önemli temsilcisi olan Akali Dal Partisi'nin lideri Harcharan Singh Longowa'nın varmış olduğu anlaşmayla hükümet Akali Dal'ın taleplerini kabul etmiş ve Sih toplumu da ajitasyonunu geri çekmeyi kabul etmiştir. Anlaşmayla Kongre arzu ettiği sosyo-politik dizaynı gerçekleştirme yönünde önemli başarı sağlamıştır. Öyle ki bugün Kongre'nin BJP'ye karşı elinde kalan iki eyaletten birisi Pencap'tır ve Pencap'ta Kongre varlığı oldukça güçlü görünmektedir (Sanghvi, 2006: 159).

Rajiv Gandhi liderliğinde benzer bir anlaşma da 17 Ağustos 1985 tarihinde Assam'da yapılan Assam Anlaşması'dır. O tarihlerde Assam'da büyük bir isyan bulunmaktaydı. Hindistan hükümeti ve Assam isyanı liderleri 17 Ağustos 1985'te Yeni Delhi'de bir Mutabakat Zaptı imzalayarak hem isyana son vermişler hem de iç barış yönünde Kongre önemli bir başarı elde etmiştir. Bu yönde Rajiv Gandhi'nin örnek gösterilebilecek son başarısı 30 Haziran 1986'da imzalanan Mizoram Anlaşması'dır. Bu anlaşma da Rajiv Gandhi liderliğinde Hindistan Hükümeti ve Mizoram Ulusal Cephesi arasında imzalanan bir Mutabakat Zaptı statüsündedir. Anlaşmayla 1950'lerden beri kargaşa içinde olan eyalette barış ve uyum restore edilmiştir. Rajiv dönemi temelleri atılan ekonomik liberalleşme adına bu iç istikrar çok önemli olmuştur ve Rajiv Gandhi önce Pencap, sonra

Assam ve en sonunda Mizoram anlaşmalarıyla oyunu arzu ettiği yönde kurma adına başarılı adımlar atmıştır. Rajiv iç barış için attığı adımların ötesinde hem annesinin kaldığı yerden devam etmek için hem de toplumsal bir barışı sağlamak için de bazı adımlar atmıştır. Bunların da en başında 1 Mayıs 1986 tarihinde ila edilen Ulusal Eğitim Politikası'dır. Bu tarihte Rajiv Gandhi, özellikle kadınlar, Tarifeli Kast ve Sınıflar gibi alt kesimler için “eşitsizliklerin giderilmesine ve eğitim fırsatlarının eşitlenmesine özel vurgu” çağrısında bulunan yeni bir Ulusal Eğitim Politikası açıklamıştır. Bu yeni eğitim stratejisi, ülkede Jawahar Navodaya Vidyalaya Sistemi'nin kurulmasına yol açmıştır. Yani özellikle Kast Sistemi yüzünden başarılı olmasına rağmen, yükselemeyen öğrencilerin daha iyi okullara geçerek daha iyi bir eğitim alabilmesi sağlanmıştır. Yani Rajiv Gandhi, eğitimde dikey mobilizasyonu sağlayarak liyakat sistemini daha ileri taşıma çabasında olmuştur (Nugent, 1990: 106).

Rajiv Gandhi döneminde iç barışı sağlama konusunda önemli adımlar atan Kongre, diğer yandan Rao hükümetiyle ülkeye 1991'de hizmet vermeye döndüğünden beri büyük bir ödemeler dengesi kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Hükümet, IMF ile yaptığı kurtarma anlaşmasının bir parçası olarak sahip olduğu altını taahhüt etmek zorunda kalmıştır (Gupta, 2013: 5). Bu açıdan Kongre sadece kendi tarihi açısından değil, ülke tarihi açısından önemli bir kurumsal dönüşüme girilerek ekonomik liberalleşme hareketini başlatmıştır. Bu kapsamda 24 Temmuz 1991'de Maliye Bakanı Dr. Manmohan Singh, Hint ekonomisini serbest bırakan ve ülkeyi güçlü bir büyüme yörüngesine taşıyan bir dizi reform başlatmıştır. Serbest piyasaya geçerek ekonomiyi liberalleştirme çabasına giren Kongre, bu şekilde bağımsızlıktan bu yana takip ettiği sosyalist toplum inşa etme projesinden bir şekilde vazgeçmiştir. Aslında ekonomik liberalleşmenin nüveleri ilk olarak Rajiv Gandhi döneminde görülmekteyken, tam bir planlı geçiş Rao dönemi Manmohan Singh politikalarıyla sağlanmıştır. Bu geçiş sonrası Hindistan siyaseti Kongre iktidardan düşmüş olsa bile ekonomik liberalleşme politikalarında vazgeçmemiştir. Nitekim bugün iktidardaki Modi liderliğindeki BJP de küresel ekonomiye entegrasyonu önceleyen neo-liberal politikaları devam ettirmektedir.

Kongre liberalizmle barışmıştır, ancak ülkede eski moral ekonomi Kongre'nin peşini bırakmamıştır. Dolayısıyla Kongre Partisi'nin kurumsal manada sahip olduğu sol değerler sosyal tabanı tarafından daima beklenmiştir. Sonia Gandhi dönemi bu beklentiye en açık cevap verildiği dönem olmuştur. Sol siyasete bir geri dönüş beklentisine sahip olan Kongre geleneğinde, Sonia Gandhi liderliği kabul edip 9 Ağustos 1997 tarihinde partinin ilk üyeliğini aldığı anda bu minvalde bir konuşma yapmıştır. Kongre'nin ülkeyi görmek istediği seviyeler için en uygun ideolojinin, Anayasa'da belirtilen milliyetçilik, laiklik, demokrasi ve sosyalizm ideolojisi olduğunu vurgulamıştır. Bu durum, bir geçiş süreci içerisinde geçen ülkenin ihtiyacının tam olarak belirlenemese de Kongre'nin eskiden hâkim parti olduğu günlerdeki moral ekonomiye atıf yapılmasıydı. Ancak partinin toplumsal hedefleriyle ilgili bu muğlak durumun, 4 Eylül 1998 tarihinde Sonia Gandhi'nin Pachmarhi'de gerçekleştirdiği Beyin Fırtınası Oturumu ile ortadan kalktığı görülmektedir. Pachmarhi'deki en önemli gelişmelerden biri, partinin Panchayati Raj için 14 maddelik ve tarım için 8 maddelik bir planın hazırlaması olmuştur (Thakurta ve Raghuraman, 2007: 133) Ancak oyunun kurallarını değiştiren karar, partinin bundan sonraki süreçte, özellikle BJP'nin yükselen siyasal kapasitesi bağlamında, komünal güçlerle başa çıkmaya kendini adanması kararıydı. Yani bundan sonra Kongre, liberal yaklaşımlarla çok fazla çatışmadan merkez-sol geleneği içerisinde en büyük mücadelesini, BJP'nin Hindu milliyetçiliği üzerinden sağladığı mobilizasyona karşı vermiştir. Bu anti-komünal duruş, bugün Rahul Gandhi liderliğindeki partinin de en büyük ittifak stratejisini oluşturmaktadır. Kongre, Hindutva ideolojisine karşı olan tüm parti ve aktörlerle işbirliğine gidebileceğini açıkça deklare etmektedir. Nitekim aynı organize edilen partinin Yeni Delhi Oturumu da bu doğrultuda kararlar almıştır. Artık ülkenin karşısındaki en büyük tehlike komünalizmdi ve Kongre tüm Hindistan'ı kapsayıcı siyasal çerçeveler sunmak zorundaydı. Bu nedenle Sonia Gandhi, Kongre Partisi'ni sadece partizan bir gereklilikten ziyade, “ulusal bir zorunluluk” olarak yeniden canlandırma gerekliliğini anlatmıştır. Bu doğrultuda da Sonia Gandhi, Kongre Başkanı olarak Kongre'nin yüzüncü yıl vizyonunu yeniden kurgulamak gerekliliğinin kendisi için birincil görev olduğunu belirtmiştir. Artık Kongre bir taban hareketi olduğunu hatırlayacak ve kendi örgüt potansiyelini

gerçekleştirecekti. Bunun için de Sonia Gandhi'nin mesajı, "Halka panchayats aracılığıyla güç; parti içi demokrasi yoluyla Kongre çalışanına güç" olmuştur.

Kongre yeni stratejisinde radikal milliyetçilikle mücadele edecekti, fakat Şubat 2002 yılında Gucarat'ta ortaya çıkan isyanlar Hindu milliyetçiliğinin en önemli motivasyon ve simgelerinden biri olmuştur. Kongre 2004'te yeniden iktidara geldiğinde ise bir yandan radikalizm karşıtı olmaya devam ederken, tam bir merkez-sol projesi olarak ifade edilebilecek projeleri de sosyal tabanını güçlendirmek için devreye sokmuştur. Ulusal Kırsal İstihdam Garantisi Yasası'nın (NREGA) yürürlüğe girmesi de tam olarak böyle bir şeydi. NREGA, 25 Ağustos 2005 tarihinde bir yasa haline gelmiş ve içeriği, iş arayan her Hintli için 100 günlük garantili istihdam sağlanacağıyla ilgiliydi. Kongre bu proje için önemli bir bütçe ayırmıştır ve proje, 2009 seçimlerindeki başarının en önemli anahtarlarından biri olmuştur. 2009 seçimleri sonrası proje, Mahatma Gandhi'nin anısına 2 Ekim 2009'da MGNREGA olarak değiştirilmiştir. NREGA, ekonomik güvenliği sağlamak ve kırsal varlıklar oluşturmak dışında, çevrenin korunmasına, kırsal alandaki kadınların güçlendirilmesine, kırsal-kentsel göçün azaltılmasına ve sosyal eşitliğin sağlanmasına yardımcı olduğu iddia edilmiştir. Hindistan halkı ve siyasetinde en önemli gündemlerden biri olan sağlık üzerine de benzer bir proje geliştirilmiştir. Bu kapsamda 1 Nisan 2008 tarihinde Ulusal Kırsal Sağlık Misyonu, Kongre liderliğindeki UPA hükümeti tarafından herkes için kaliteli sağlık hizmeti sunma taahhüdünün bir parçası olarak başlatılmıştır. Bu program, sağlık hizmeti sunumu için Akredite Sosyal Sağlık Aktivistleri ve Janani Surakshay Yojana olarak yerel halkın eğitimini de içeren bir dizi yeni mekanizma önermiştir (Jayal ve Mehta, 2010: 512).

Kongre yeniden iktidarı ele geçirdiği bu dönemde, merkez-sol projelere devam ederken, yükselen sosyal kesimler üzerinde çekim gücünü arttırabilecek hamleler de yapmıştır. Bu açıdan çerçeveyi çizen oturum, Haydarabad Oturumu olmuştur. 21 Ocak 2006 tarihinde düzenlenen Haydarabad'daki Kongre Oturumu'nun en önemli özelliği, gençlik üzerine politika geliştirme arzusuydu. Burada da ülkenin gençleri adına konuşan Rahul Gandhi'nin konuşması belirleyici olmuştur. Ülkenin gençlerini kucaklamaları gerektiğini belirten Rahul Gandhi, hem

gençlik için hem de gençliğin enerjisini daha iyi bir Hindistan inşa etme üzerine kanallı edebilmek için Kongre organizasyonunun kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Daha kapsayıcı bir duruş için de Rahul Gandhi, Hint bayrağının onun dini olduğunu da söylemiştir (Johari, 2006: XXV). Benzer bir sosyal taban hedef girişimi de ülkenin yüzde 70'inden fazlasının tarımla uğraştığı ülkede çiftçiler üzerine olmuştur. Söz konusu proje ise, 29 Şubat 2008 tarihinde Çiftlik Kredisi Feragatnamesi adıyla devreye sokulmuştur. Bu proje kapsamında Kongre liderliğindeki UPA Hükümeti, ülkenin dört bir yanındaki 43 milyondan fazla küçük ve marjinal çiftçinin almış olduğu 72 milyar Rupı krediden feragat ettiğini açıklamıştır. Hint eyaletlerinin çoğunda, küçük ve marjinal çiftçilerin sayısının o dönem için toplam çiftçi sayısının yüzde 70 ila 94'ü arasında değiştiği düşünülürse oldukça stratejik bir hamle olarak değerlendirilebilir (Sud, 2009: 40).

Kongre Partisi, 16 Nisan 2009 Genel Seçimleri'ne doğru giderken, sahada yeni bir strateji takip edip etmeme konusunda net bir karar vermek istemiştir. Bu açıdan 9 Şubat 2009 tarihinde Ramlila Grounds'ta bir istişare toplantısı düzenlenmesi uygun görülmüştür. İstişare toplantısı, Blok Kongre Komitesi ve İl Kongre Komitesi Başkanları'nın ağırlıkta olduğu bir toplantı görüntüsünde düzenlenmiş ve temel konularda tabandaki liderliğin görüşleri liderlik tarafından dinlenmiştir. 2009 Genel Seçimleri'nden başarıyla çıktıktan sonra da Kongre Partisi, artık 125. Yılına girmektedir ve bu önemli tarihte gelen başarının devamı için rehavete kapılmadan partinin yıldönümü adeta bir istişare toplantısına çevrilmiştir. 29 Aralık 2009'de toplanan Kongre Partililer, Sonia Gandhi'nin konuşmasının vermiş olduğu ilhamla parti çizgisini yeniden güncellemiştir. Komünalizme karşı mücadele devam edecekti, ancak mücadelenin kapsamı daha çok sekülerizm vurgusuyla sağlanacaktı. Artık Hindutva'nın karşısında duracak informal kurum sekülerizm olacaktı. Bu kapsamda Kongre Partisi, konsensüsçü bir yaklaşımla sekülerizme destek verecek ve yine yoksulların haklarının korunması için mücadele edecekti (Sonia Gandhi's Rally, 2009). Benzer şekilde 2014 Genel Seçimleri öncesinde de Kongre Partisi, seçim öncesinde partinin geleceğe yönelik yol haritasını ortaya koymak için Jaipur'da toplanmıştır. Jaipur Deklerasyonu'nun ilan edildiği görüşmelerde parti, insanların özlemlerini,

özellikle de gençleri temsil etmek için kendisini yeniden güncellemiştir. Ülkenin dört bir yanından gelen Kongre liderleri, seçim öncesi görüşlerini aktarmış ve Rahul Gandhi de toplantıda Kongre Başkan Yardımcısı olarak atanmıştır. Böylece Başkanlığa giden yolda ilk resmi kademe atlayışı gerçekleşmiştir (Congress Leaders Welcome, 2013).

2. Bharatiya Janata Parti (BJP)

2.1. Sistemlilik

Bharatiya Janata Parti (BJP - Hindistan Halk Partisi), Hindistan Kongre Partisi'yle birlikte Hindistan'ın en temel ve en büyük iki siyasal partisidir. Hatta 2018 itibariyle, ulusal parlamento ve eyalet meclislerinde temsil açısından ülkenin en büyük siyasi partisi ve birincil üyelik açısından dünyanın en büyük partisi konumuna yükselen bir partidir. Bugün ülkede iktidarda bulunan, her geçen gün eyaletlerdeki gücünü arttıran, lideri Narendra Modi ile birlikte, büyük bir Safran Dalgası'ndan söz ettiren partinin kendisidir. Ayrıca partinin kendisi kadar, ideolojisi olan Hindutva ve sosyal tabanı açısından büyük önem arz eden militer Ulusal Gönüllüler Örgütü (Rashtriya Swayamsevak Sangh – RSS) ile birlikte anılan bir parti olarak güçlü ideoloji ve sosyal tabana sahip parti deneyimleri açısından en önde gelen örneklerden birine karşılık gelmektedir. Tartışılacağı üzere alttan/tabandan oluşan ve gerek muhalefet gerek iktidar tecrübesiyle parti tarihi açısından oldukça köklü kabul edilen partinin resmi açıdan kuruluş tarihi 6 Nisan 1980'dir. Resmi parti yaşı 38 olan BJP'nin bu kadar köklü kabul edilmesinin sebebi ise parti tarihinin daha eski tarihlere dayanıyor olmasıdır. Partinin sosyal tabanına karşılık gelen 1925'te kurulan RSS'nin ele alınmadan anlaşılması güç olan parti tarihi, bu sebeple Hindistan Kongre Hareketi'nin ilk yıllarına kadar gitmektedir. Dolayısıyla köken analizinin Kongre Partisi gibi ülkenin kuruluş aşamasındaki yıllara dayandırmak gerekmektedir. Aksi takdirde BJP'nin nasıl ortaya çıktığı tam olarak anlaşılamayacaktır.

BJP, bugün Sang Parivar (Organizasyonlar Ailesi) denilen Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS) üyeleri tarafından başlatılan veya Hindutva ideolojisinden ilham alan Hindu milliyetçi örgütleri ailesinin bir bileşeni, bir

parçasıdır. Yani Sangh Parivar, Hindu milliyetçi hareketini temsil etmektedir. Bu aile, RSS ve farklı alan ve sektörlerden gelen üyelerin görüş bildirdikleri birçok kuruluştan oluşmaktadır. Normal olarak, Sangh Parivar'daki farklı organizasyonlar bağımsız olarak çalışır ve farklı politika ve faaliyetlere sahiptir, ancak onları birleştiren şey Hindutva üzerine ortak hareket edebilme kapasiteleridir. Tüm bu farklı organizasyonlar, siyasi, ekonomik, mesleki, dini, eğitimsel ve buna benzer farklı sektör ve kesimlerden gelebilmekteyken, bunların merkezinde ise RSS yer almaktadır. Başka bir deyişle ailenin lokomotif, kurulduğu dönemden bu yana RSS olagelmıştır. Bu açıdan BJP'yi anlayabilmek için RSS'yi iyi kavramak oldukça önemlidir (Books, 2018).

Rashtriya Swayamsevak Sangh: RSS, Hindu milliyetçisi, paramiliter bir kuruluştur. 27 Eylül 1925'te kurulan RSS, bugün dünyanın en büyük gönüllü misyoner kuruluşu haline gelmiştir. RSS kuruluş amacı, Hindu disiplini aracılığıyla karakter eğitimi sağlamak ve bir Hindu Rashtra (Hindu ulusu) oluşturmak için Hindu topluluğunu birleştirmektir. Örgüt, Hint kültürünü ve sivil toplum değerlerini güçlendirme ideallerini desteklemekte ve Hindutva ideolojisini yayarak, çoğunluktaki Hindu topluluğunu “güçlendirmek” için propaganda yapmaktadır. Kademeli olarak, RSS ideolojik inançlarını yaygınlaştırmak için çok sayıda okul, hayır kurumu ve kulüp gibi kendisine bağlı birkaç kuruluş kurmuş ve yavaş yavaş önde gelen bir Hindu milliyetçi şemsiye örgütü haline gelmiştir (Chitkara, 2014: XV).

RSS, 1925 yılında İngiliz kontrolündeki Hindistan'ın Nagpur şehrinde Keshav Baliram Hedgewar tarafından kurulmuştur. Hedgewar, Britanya karşıtı faaliyetleri Kranti Dal (Devrim Partisi) aracılığıyla düzenlemiş ve 1918'de radikal Tilak'ın kampanyasına katılmış bir kişidir. Ancak daha sonraları tek başına devrimci faaliyetlerin İngilizleri devirmek için yeterli olmadığını fark etmiştir. 1923'te Nagpur'da yayınlanan V. D. Savarkar tarafından kaleme alınan Hindutva adlı kitabını okuduktan ve 1925'te Ratnagiri hapishanesinde Savarkar ile görüştüğünden sonra, ondan çok etkilenmiş ve RSS'yi bu sürecin sonunda kurmuştur. Hedgewar, bir avuç İngilizin Hindistan'a hâkim olabilmesinin nedeni olarak, Hinduların birbirlerinden ayrı olmalarını, birlik olmamalarını ve yurttaşlık

kültürüne sahip olunmadığını görüyordu. Enerjik Hindu gençlerini devrimci bir duyguyla RSS çatısı altına topladı, onlara siyah bir yiyecek kabı, üniforma olarak haki tişörtü (daha sonra beyaz gömlek) ve haki şortunu giydirerek militer teknikleri öğretmiştir. Tabi Hindu tören ve ritüeller örgütlenmede büyük bir rol oynamışlardır. Bu durum dinsel bağlılıktan ziyade, Hindistan'ın görkemli geçmişine dair farkındalık sağlamak ve üyeleri dini bir cemaate bağlamak amacını taşımıştır. Yine Hindutva merkezli ideolojik bir eğitim de verilmiştir (Joglekar, 2006: 111).

Hedgewar'ın RSS'nin kuruluşundaki temel amacı, Hindutva ideolojisini yaymak ve ülkenin çoğunluğunu oluşturan Hindulara “fiziksel güç” sağlamaktır. Ancak buradaki temel motivasyonu, Kongre Bağımsızlık Hareketi içerisindeki farklı hizipler arasındaki mücadelelere dayanmaktadır. Nitekim Hedgewar, bağımsızlık hareketinin içerisinde daha ilk başlarda ortaya çıkan radikaller ve ılımlılar ayrışmasında Tilak'ın liderlik ettiği radikal kanadın tarafında yer almıştır. Bu açıdan BJP'nin kökenlerinin bu ılımlılar-radikaller ayrışmasına kadar dayandırılar oldukça fazladır. Dolayısıyla başlangıçta Hint Ulusal Kongresi'nde özel bir çıkar grubu olan ve daha sonra bağımsız bir parti haline gelen Hindu Mahasabha, RSS üzerinde önemli bir etki oluşturmuştur. Nitekim Hindu Mahasabha lideri V. D. Savarkar'ın “Hindutva” ideolojisi de Hedgewar'ın 'Hindu ulusu' hakkındaki düşüncesini derinden etkilemiştir. Bu doğrultuda da Hedgewar, Kongre Hareketi içerisinde Gandhi'nin Müslümanların organize ettiği Hilafet Hareketi'yle birlikte hareket etme düşüncesine tamamen karşı olmuş ve Müslümanlar onun tarafından birer düşman olarak görülmüştür (Bhave, 2005: 30).

Bu şekilde kurulan ve ülkede her geçen gün güçlenen RSS, kurulduğu andan itibaren siyasal alana sürekli müdahale edebilme kapasitesine sahip olmuştur. Örneğin birçok Sangh Parivar siyasetçisi RSS'nin parti politikalarına müdahalesi hakkında şikâyetle bulunmuşlarken, bazı eski Hindu milliyetçileri, Sangh'ın siyasette yer alması gerektiğine inanmışlardır. Ancak 1950'lere kadar politik arenaya yönelik olan RSS'yi siyasal alana çekmeyi kimse başaramamıştır. Hindutva'nın babası kabul edilen Savarkar bile, Hedgewar ve daha sonra Golwalkar'ı Hindu Mahasabha ile bağ kurmaya ikna etmeye çalışsa da bunu

başaramamıştır. Siyasete dâhil olabilmekle ilgili Hedgawar sonrası RSS Başkanı olan Golwalkar'ın bağımsızlıktan sonra 1967'de Gandhi suikastı sonrası olağan dışı koşullar altında RSS'ye koyulan faaliyet yasağı sırasında kararını yavaş yavaş değiştirdiği görülmektedir. O dönemde RSS aktivistlerinin tutuklanmasından sonra, yeraltına giden bazı üyeler hareketlerinin siyasete girmesini tavsiye etmişlerdir. Bunun sebebi ise parlamentoda ya da başka kurumlarda RSS'nin davasını savunmak için hiçbir siyasi gücün bulunmadığını görmeleriyle ilgilidir. Golwalkar da yeni bir partinin kurulmasına ilişkin görüşleri 1950'de onaylamıştır. Jaffrelot'a göre, Nehru'dan sonra Kongre hareketinin en önemli ismi Sardar Patel'in ölümü bu değişimi etkilemiştir, çünkü Golwalkar, Patel'in, Hindu milliyetçiliğiyle olan yakınlıklarını vurgulayarak Kongre partisini dönüştürebileceğini düşünüyordu. Patel'in ölümü sonrası ise Nehru, partisinde “komünalizm karşıtı” çizgiyi dayatmaya yetecek kadar güçlü hale gelmişti. İşte bu doğrultuda Golwalkar, kendisine yakın isimlerle birlikte Mukherjee tarafından yeni kurulan bir siyasi parti olan Bharatiya Jana Sangh'a yakınlaşma kararı almıştır. Mookerjee'nin ölümünden sonra ise Golwalkar'ın ekibi partide iktidarı ele geçirmişlerdir (Jaffrelot, 1996: 40-41). Böylece görülüyor ki BJP'nin kurulmadan önce var olan onun öncü partileri Bharatiya Jana Sangh ile başlatılabilir.

Bharatiya Jana Sangh: Bharatiya Jana Sangh partisi lideri Mukherjee'nin 1953'te ölümü sonrası, bir taraftan RSS kılığı partiyi kontrol altına almaya çalışmış, buna müsaade etmeyen, partiyi RSS'den özerk bir örgüt olarak devam ettirmek isteyen Balraj Madhok gibi isimler de karşıt politikaları takip etmişlerdir. Başka bir deyişle, Jana Sangh ve RSS arasındaki ilişkide başlangıcından bu yana bir belirsizlik ortaya çıkmıştır. Jana Sangh, RSS organizasyonunun kolay kontrol ettiği bir parti olmamış, ancak hiçbir zaman kendi nüfuzu ve kimliğiyle tamamen bağımsız bir parti de olamamıştır. Oldukça erken bir aşamada, 1950'lerde, Jana Sangh liderlerinin kısa vadeli siyasi emelleri için, Hindu Rashtra'nın inşa edilmesinin uzun vadeli amacını feda etmemek adına parti, RSS'nin Gurularının kararlılığıyla sertleştirilerek adeta RSS'nin kendisi halini almıştır. Felsefeleri bir araya getirme sürecinde Jana Sangh, aktivistlere ve militan etno-dinsel

seferberliğe bağımlı bir yapıya sahip olmuş ve orijinal politik ayrıcalıklarının çoğunu feda etmiştir. Sonuçta RSS'ye bağımlı bir Jana Sangh ortaya çıkmıştır (Varshney, 1973: 47).

RSS orijinli isimler, Jana Sangh partisini devir alır almaz, daha önce S.P. Mookerjee aracılığıyla partiye katılan Hindu gelenekçilerini bir kenara ittiler. Partinin organizasyonu yeniden yapılandırıldı ve partinin tüm örgütsel sekreterleri, hem ilçe hem de eyalet düzeyinde RSS'den heyeti arasından belirlendi. Parti, devleti önemli bir kurum olarak görmediği için amacını iktidarı ele geçirmek olarak tanımlamamıştır. Bu açıdan hedef, RSS'nin vizyonu ile paralel olarak uzun vadede toplum reformu olarak belirlenmiştir. Bu nedenle Jana Sangh başlangıçta ideolojisiyle tam olarak uyumlu olmayan herhangi bir ittifaka katılmaya istekli olmamıştır. Nitekim sahip olunan bu yaklaşımı partinin şefi olan Deendayal Upadhyaya 1962'de, "koalisyonların, çıkar çatışmasıyla bir araya gelen oportünist unsurlar tarafından güç mücadelesine dönüştüğünü" söyleyerek açıklamıştır. Upadhyaya partiyi Kongre'ye alternatif bir parti olarak inşa etmek istemiş ve seçimleri "halkı politik konularda eğitme ve Kongrenin iktidarda olma hakkına meydan okuma" fırsatı olarak görmüştür. Jaffrelot, parti politikalarının bu kayıtsız yaklaşımının devlete olan ilgisizliğe ve onu daha zayıf ya da daha merkezi olmayan hale getirme arzusuna uygun olduğunu belirtmiştir (Jaffrelot, 1996: 45).

Hindistan'ın 1962 Çin-Hindistan savaşındaki yenilgisinden sonra, RSS ve diğer sağcı güçler, başta Nehru olmak üzere sol ve merkezci görüşlerin Çin'e karşı yumuşak bir davranış sergilemelerinden dolayı toplum nezdinde oldukça güçlenmiştir. Özellikle de Hint kuşağındaki Kongre popülaritesine oldukça büyük zarar vermişlerdir. Yine 1965'te Pakistan'la yapılan savaş, Müslümanları ötekileştirmek adına RSS ve Jana Sangh tarafından oldukça kullanılmıştır. Bu dönemde partinin gündemindeki ana temalar, inek kesiminin yasaklanması, Cemma ve Keşmir'e verilen özel statünün kaldırılması ve tek tip bir medeni kanunun çıkarılması olmuştur. Jana Sangh, Hinduların ulusal çıkarlarını temsil ettiğini iddia etmesine rağmen, büyük bir siyasi güç olmada başarısız olmuştur. Bruce Desmond Graham bunun sebebini, partinin Hint kuşağı ile kurmaya

çalıştığı yakın bağları, Hintçenin teşvik edilmesi, Pakistan'a karşı sert duruş gibi Kuzey Hindistan'ın meseleleri ile uğraşmasının uzun vadede partinin ciddi bir dezavantajı haline gelmesiyle açıklamıştır (Graham, 2007: 253). Graham'a göre, eğer Jana Sangh, Hindu milliyetçiliğini dikkatli bir şekilde ılımlılaştırabilseydi, geleneksel ve milliyetçi Hindu fikrini desteklemedeki güçlü artışı iyi bir şekilde kullanabilirdi ve dolayısıyla kuzey eyaletlerindeki Kongre ile eşit şartlarda rekabet edebilirdi. Ayrıca Pakistan ve Müslümanlara karşı daha az sert bir tavır benimsemiş olsaydı, ülkenin bölünmesinin daha az duygusal yara izi bıraktığı Orta ve Güney eyaletlerindeki Hindu gelenekselciler için çok daha kabul edilebilir olacağını iddia etmiştir (Graham, 2007: 42).

Diğer yandan Jana Sangh halk desteğini kaybetmeye başlayınca, parti liderleri, özellikle Balraj Madhok, partiyi RSS'ye olan bağımlılığından kurtarmak için çok uğraşmış ve zamanın muhafazakâr Swatantra partisinin sunduğu çizgiye benzer şekilde, liberal kapitalist gelişme stratejisine doğru reform yapmıştır. Bharatiya Jana Sangh, Swatantra partisi ile gitgide birçok meseleye bakışlarını yakınlaştırmış ve 1960'larda onunla birleşmiştir. En güçlü seçim performansı, Kongre çoğunluğunun en zayıf olduğu 1967 yılında gelmiştir. Ancak 1968'de partiyi RSS'den özerk hale getirmeye çalışan Balraj Madhok'un ölümü sonrasında Deendayal Upadhyaya'nın yakın çalışma arkadaşları Atul Behari Vajpayee ve Lai Krishna Advani gibi RSS ideolojisine sıkı sıkıya bağlı olan isimler partinin kontrolünü tamamen ele geçirmiştir. Vajpayee partinin başkanlığı görevini devralırken, Advani ile parti liderleri olarak çalışmıştır. Partinin yeni liderliği altında, Madhok gibi RSS kontrolüne karşı olan muhafazakâr-liberaller ise parti karar alma sürecinden tecrit edilmiştir (Hansen, 1999:129).

1970'lere gelindiğinde artık parti tamamen RSS kontrolündeyken, RSS'nin ülke siyasetindeki önemi de artmıştır. RSS, seçim politikalarına özel önem veriyorken, birimleri 1970'lerin başlarında seçmen kitlesinin davranışlarını belirlemede oldukça önem arz eder hale gelmiştir. Bu çerçevede RSS birimleri (shakha), yalnızca yasama organları seçimlerinde değil, sendikaların, öğrenci ve kültür örgütlerinin de seçimlerinde belirleyici olmaya başlamıştır. RSS, hem ülke siyasetinde hem de Jana Sangh içerisinde bu kadar etkili olunca, Jana Sangh'i de

ana akım tartışmaların içerisine kendi gündeminin lehine çekmeyi başarabilmiştir. Öyle ki Hindistan'ın genel politik söyleminin, İndira Gandhi hükümeti karşıtı protestolara doğru ilerlemesiyle, popülist akım moda haline gelmiştir. Bu doğrultuda Jayaprakash Narayan (J.P. Hareketi) gibi bazı liderler, Hint toplumunun "Total Devrim" çağrısında bulunmuşlardır. RSS de bu Jayaprakash Narayan ile yakın ilişkiler geliştirmiş ve 1973-74'ten itibaren J.P. hareketine destek vermiştir (Ghose, 1975: 125). Total Devrim'i destekleyenler, belli siyasi partiler ve çeşitli hareketlerin eşgüdümlemesiyle bir Kongre karşıtı birlik ortaya çıkarmışlardır. Indira Gandhi'nin Kongre Hükümetini zayıflatmaya yönelik tüm bu çabalar, 1975'teki Olağanüstü Hal döneminde yasaklanmıştır. Bu yasak dönemi ise başta RSS olmak üzere, Jana Sangh gibi tüm muhalif aktörlere ahlaki bir meşruiyet kazandırmıştır. Olağanüstü Hal dönemi bitince de tüm bu Kongre karşıtı birlik, Janata Partisi'ni doğurmuştur. RSS de desteğini Janata Partisi'ne kaydırırken, Jana Sangh Partisi'nin de yeni kurulan partiye katılmasını teşvik etmiştir. Artık BJP'nin öncülü Jana Sangh, yerini ikinci öncülü diyebileceğimiz Janata Partisi'ne bırakıyordu.

Janata Partisi: Janata Partisi, Hindistan Ulusal Kongresi'nden Başbakan Indira Gandhi tarafından 1975-1977 arasında kabul edilen Olağanüstü Hal'e karşı çıkan Hint siyasi partilerinin bir karışımıydı. 1977 Genel Seçimleri'nde parti Kongre'yi yenmiş ve Janata lideri Morarji Desai bağımsız Hindistan tarihinin ilk Kongre dışı Başbakanı olmuştur. Yeni Janata yönetimindeki hükümet birçok Olağanüstü Hal dönemi kararını tersine çevirmiş ve Olağanüstü Hal çağrısı ihlallerine ilişkin resmi soruşturma başlatmıştır. Öte yandan 1977 seçimlerindeki Janata Partisi'nin başarısı, Vajpayee, Advani ve Brij Lal Verma gibi RSS üyelerinin ilk kez hükümet bakanı olabilmelerini sağlamış ve RSS'ye çeşitli eyalet hükümetlerinin yanı sıra merkezi hükümet kaynakları aracılığıyla devleti ve araçlarını çıkarına kullanmak için bir fırsat sağlamıştır (Naik, 1977: 31). Ancak bazı büyük dış politik ve ekonomik reformlar yapılmasına rağmen, sürekli çatışma ve ideolojik farklılıklar nedeniyle Janata hükümetini ulusal sorunları etkili bir şekilde ele alamamıştır. 1979 yılının ortalarında, Başbakan Morarji Desai istifaya zorlanmış ve ardılı Chaudhary Charan Singh meclis çoğunluğunu sürdürmeyi

başaramamıştır. Bunun sonucunda Janata Partisi ittifakı dağılmıştır. Bunun sebebi bir taraftan eski Jana Sangh Partisi üyelerinin Janata Partisi ittifakıyla Hindu milliyetçiliği doktrinlerinde yumuşamaya gidilerek eski parti kimliklerinin zarar gördüğünü düşünmeleri idi. Diğer taraftan ittifakın diğer bileşenleri de, eski Jana Sangh üyelerinin RSS'ye olan bağlılıklarının devam etmesini kınıyordu. RSS ise partiye olan desteğini çekmişti. Çünkü eski Jana Sangh üyelerinin, RSS ile olan bağlantıları hakkında "ikili üyelik" tartışması ortaya çıkmıştı. Tüm bu çatışmalar 1979'da Janata Partisi'nin bölünmesine yol açmıştır. Siyasi çatışmalar ve etkisiz hükümete yönelik popüler düş kırıklığı, İndira Gandhi'nin ve 1980'de yapılan genel seçimleri kazanan yeni Kongresi (I) partisinin yeniden dirilmesine yol açmıştır. Janata Partisi parçalanmış ve çözülmüş olmasına rağmen, modern siyasi partiler mirasını sürdürmeye devam etmiştir. Janata Partisi'nin yenilgisi ve RSS yetkililerinin aşırı muhafazakâr talepleri, RSS için yeni bir siyasi bağlantının oluşmasıyla sonuçlanmıştır: Bharatiya Janata Partisi (BJP). Jana Sangh ise Ağustos 2013'te, Bharatiya Janata Partisi ile birleştirilecekti.

Bharatiya Janata Partisi: BJP'nin bir parti olarak kuruluşu sonrası tarihi belli aşamalara bölünebilir. Örneğin 1980-98 arası BJP, bir muhalefet partisi olarak, öncelikli olarak bir konsolidasyon aşaması geçirmiş (1980-84), ardından RSS'nin siyasi kolu olarak değerlendirilebilecek bir dönem yaşamış (1984-92) ve son olarak iktidara hazırlık yaptığı bir dönemi geride bırakmıştır (1993-98). 1998-2004 yılları arasında ise artık iktidarda BJP'yi görüyorken; 2004-14 arası dönemde ise yeniden muhalefet partisi konumuna geri dönmüştür. 2014 Genel Seçimleri'ndeki tarihi başarıdan sonra ise BJP hala devam eden iktidardaki belki de altın çağını yaşamaktadır.

Muhalefet Partisi Olarak BJP

Bu evrelerden ilki olan muhalefet döneminde BJP, bir konsolidasyon döneminden geçmiştir. Vajpayee liderliğindeki Bharatiya Janata Partisi, Janata Partisi'nin ruhunun gerçek mirasçısı olduğunu iddia etmiştir. Buradaki hedef de popülist bir organizasyon olarak kalarak seçmen kitlesini genişletmektir. Çünkü 1980 seçimleri Kongreyi tekrar iktidara getirmiş ve BJP arzu ettiği desteği bulamamıştır. Bu doğrultuda Bharatiya Janata Partisi'nin (BJP) kuruluşundan

sonra parti lideri Atal Bihari Vajpayee, BJP için ılımlı bir yol seçmiştir. BJP'yi Janata Partisi'nin ardılı olarak ve Kongre'ye demokratik bir alternatif olarak sunmaya çalışmıştır. Böylece BJP, birçok radikal söylemini yumuşatmış ve daha da önemlisi ılımlılaştıran BJP'nin RSS ile olan bağı azalmıştır. Hatta Vajpayee'nin Mahatma Gandhi'nin düşüncelerini siyasete geri getirme hedefinin olduğunu bile tartışılmıştır. Malik'e göre, BJP ve RSS'nin arasının açılmasının nedeni, Janata Sangh partisinde de görüldüğü üzere, BJP'nin sınırlı seçmen tabanıdır. BJP'nin seçmen tabanı, biraz da RSS ideolojisi yüzünden, kuzey ve orta Hindistan'ın Hintçe konuşulan eyaletlerinin üst kastı, yani kentsel orta sınıfı ile sınırlı olmuştur. Bu açıdan BJP seçmen tabanını Hindu milliyetçi seçmen tabanının desteğini kaybetmeden coğrafi ve demografik olarak genişletmek zorunda kalmıştır. Bunun için de RSS'nin katı ideolojik söyleminin gölgesinden kurtulması gerekmiştir. Militan Hindu milliyetçiliğinin radikal baskısını azaltmak için de, BJP liderliği beş temel prensibi öne çıkarmıştır: milliyetçilik ve ulusal bütünleşme, demokrasi, pozitif laiklik ve değer temelli siyaset. Bu beş taahhüt, yeni partinin çarpıcı özellikleri olarak vurgulanmış ve Kongre'den farklı olunmaya çalışılmıştır (Malik ve Singh, 1994: 36-38).

BJP'nin ılımlılaştıran RSS'den uzaklaşması, parti içinde ve Hindu milliyetçi ağının üyeleri arasında tartışmaya neden olmuştur. BJP içerisindeki RSS'ye yakın üyeler, partinin Hindu milliyetçi kimliğini kaybetmesinden korkmuştur. Hindu milliyetçiliğinden uzaklaşılarak ana destek tabanı kaybedilebilir ve seçim ittifaklarındaki güvenilir ortaklara bağımlılık arttırılabilirdi. Söz konusu anlaşmazlık, 2000'li yıllara uzanan BJP'nin parti içi mücadelelerinin tonunu belirlemiştir. Basu'ya göre, bu durum BJP içerisindeki iki farklı ve çelişkili kimliğinin tartışmasıdır ve bir tarafta militan toplumsal hareketi savunanlar verken, diğer tarafta ılımlı siyasi parti olarak devam edilmesini isteyenler bulunmaktadır (Basu, 2001: 163).

BJP sosyal tabanını genişletmek için ılımlılaştıran, 1984 seçimleri BJP için büyük bir şok olmuştur. Lok Sabha'da sadece iki sandalye kazanan BJP, büyük bir çöküş yaşamıştır. Bunun bir nedeni ılımlılaştırma olarak görülürken, gerçek nedeni ise 1984'te Indira Gandhi'nin suikastı ve olayın ardından Kongre'ye doğru artan

sempati dalgasıdır. Kamuoyu, Gandhi'nin suikasta uğramasından sonra Kongre'ye tam destek verme yönünde kanalize olmuştur. Bu destek sayesinde de Kongre 403 sandalye kazanmıştır (Graham, 1990: 162-163). 1984 Seçimleri yenilgisinden sonra, BJP tekrar rotasını değiştirmiştir. 1984 seçimlerinin ardından BJP analizi, seçimlerin kaybının sadece Indira Gandhi'nin suikastının ardından Kongre'ye yönelen destek dalgasıyla ilgili olmadığı yönünde gelişmiştir. BJP için bir başka sebep de net bir parti profilinin olmamasıydı. Hindu Kuşağı bölgesinde bile, BJP, Hindu milliyetçi seçmen tabanı çoğunluğunu harekete geçirememişti (Graham, 1990: 168; Malik ve Singh, 1994: 73-75).

Bir parti kimliğinin önemini fark eden BJP, 1984 seçimleri sonrasında seçmenlerin ideolojisi olan bir BJP'yi arzu ettiğini düşünmeye başlamıştır. Bu da ister istemez RSS ile yeniden yakınlaşmak anlamına gelmiştir. Bu açıdan 1984-92 yılları arası BJP'nin RSS'nin bir siyasi kolu gibi faaliyet gösterdiği iddia edilmektedir. Diğer yandan BJP 1984 seçimlerini kaybetmesine rağmen, ülkede 1980'ler daha militan bir Hindulaşma görüşünü benimseyen örgütlerin büyümesine ve gelişimine şahit olmuştur. Örneğin 1984'te Vishva Hindu Parishad (VHP) (Dünya Hindu Konseyi), önemli Hindu bölgelerini Müslüman kontrolünden kurtarmak için bir hareket başlatmaya çalışmıştır (Jaffrelot, 1996: 314-330). Bu çabaların en önemlisi ise, Babri Mescidi'nin inşa edildiği Uttar Pradesh'te Ayodya'da gerçekleşmiştir. Daha sonra tartışılacak olan Ayodya Olayları gerek ülkede Hindu milliyetçiliğinin yükselmesinde gerekse de BJP'nin yeniden RSS ile yakınlaşmasında oldukça önemli bir yere sahip olmuştur (Graham, 1990: 164-168).

Yeniden koyu milliyetçiliğe dönme kararı veren BJP, 1984 seçimlerinden sonra partinin değişimi için çeşitli örgütsel, eğitimsel ve programatik yöntemleri kullanmaya başlamıştır. Örneğin BJP geçmişte bir blok olarak hareket ederken, 1984'ten sonra parti, belirli kanalları kullanarak nüfusun her bir grubuna ulaşmak için farklı alt örgütler kurmuştur. Buna ek olarak, BJP, partinin fikirlerini tabana kadar yaymak için ideolojik eğitimini yoğunlaştırmıştır. Bu kadroların görevi, RSS ve VHP gibi diğer Hindu milliyetçi örgütleriyle işbirliğini yoğunlaştırmak olmuştur. Son olarak partinin profilini güçlendirmek için mobilizasyonu teşvik

eden programlar ve kampanyalar yeni BJP'nin üçüncü sütununu oluşturmuştur. Sonuçta Vajpayee sonrası, Lal Krishan Advani'nin yeni liderliğinde BJP, eski RSS ve VHP retoriğine geri dönmüştür (Hansen, 1999: 159-161).

Hindu milliyetçiliği gündemine geri dönen BJP, Hindu dini ve milliyetçi ajitasyonun bu yeni birleşimi ile güçlerini genişletebilmiştir. Böylece 1989 Lok Sabha Seçimi'nde 89 sandalye kazanmış ve Lok Sabha'nın üçüncü en güçlü partisi olmuştur (Malik ve Singh, 1994: 196-198). Ancak Başbakan V.P. Singh, 1990 yılında, Ayodhya kampanyasına katılması nedeniyle Singh Advani'yi tutuklamaya karar verdiğinde, BJP Ulusal Cephe'den desteğini geri çekmiştir. Benzer şekilde, 1990 yılında BJP, Başbakan Singh hükümeti tarafından Mandal Komisyonu raporunun tavsiyelerini gerçekleştirme planlarına karşı bir kampanya başlatmıştır (Heath, 1999: 2511). Bu raporda, kamu yönetiminde alt ve geri kalmış sınıfların temsilini iyileştirmek için önlemler önerilmiştir. Mandal Komisyonu'nun tavsiyelerinin reddedilmesinin başlıca nedeni, BJP'nin seçmen tabanıydı. BJP, esas olarak, üst kastlar tarafından desteklendiği için üst kastlar dışındaki toplumun geniş kesiminin durumunun iyileştirilmesi partinin temel tabanının çıkarının tersineydi. Bu olumsuz tutumun üstesinden gelmek için ise BJP, Ayodya'daki bir Ram tapınağının yeniden inşası için bir kampanya organize etmiştir. Ancak bu, Ayodya kampanyasının tek nedeni olmamıştır. Çünkü Ram'ın efsanesi ve Ayodya'daki Ram tapınağının hikâyesi Hindistan'da çok popüler ve yaygındı. Hindu milliyetçileri için, hem Babri camisinin cami olarak kullanılmasına karşı mücadele hem de Ram'ın doğum yerindeki bir Hindu tapınağının inşası talebi, Müslümanlara karşı yüzyıllarca süren Hindular mücadelesinin mantıklı bir devamı olacaktı. Yani Ram, Hindu kimliği için ideal bir figürdü ve Ayodya meselesi de parti kimliğinin yeniden inşasında kullanılmıştır (Hansen, 1999: 172-181).

BJP, RSS ideolojisine yakınlaşmasının yanında, 1991 yılında parti değişimi adına önemli bir hamle daha yapmıştır. 1991 seçimleri için ekonomik meseleler parti politikalarının odak noktası haline gelince, BJP yeni ekonomi politikasını liberalleşmeye doğru kaydırmıştır. 1991'e kadar BJP, Kongre'nin müdahaleci ve kapalı ekonomi fikrini desteklemişti, ancak 91 sonrası liberal piyasaya doğru yön değiştirmişlerdir (Hansen, 1998: 299). BJP bu değişimi, Hindu olmayan milliyetçi

seçmenler arasında daha cazip hale gelmek için yapmış ve gerçekten de parti siyasetindeki bu değişim ile BJP, 1980'lerin mali ve politik krizlerinden muzdarip orta sınıf seçmenler için daha cazip hale gelmiştir. Daha önce ekonomik liberalleşme fikrine yakınlaşan Kongre Partisi'nde büyük tartışmalar ortaya çıkmıştır. BJP'de de ekonomik yörüngedeki bu değişim, Hindu milliyetçi ağı içinde tartışmalara yol açmıştır. Ancak partinin milliyetçi yönelimiyle bir çelişki olarak görülmemesinin yanında, BJP'nin kalkınmacı kimliği ile uyumlu görülmüştür (Chhibber, 1997: 631-639). Hatta Malik'e göre, Kongre'nin ekonomik kalkınma planının yurtdışından ödünç alınıp ülke ile hiçbir kültürel ilgisi olmadığını vurgulayan ve tam da bu sebeple ülkenin ekonomik sorunlarının Kongre'den kaynaklandığını iddia eden BJP'nin toplumsal anlamda desteğini arttırmıştır (Malik ve Singh, 1994: 100).

Desteğini RSS ideolojisine ve liberalleşmeye kayarak arttıran BJP, 1991 seçimlerinde 120 sandalye kazanmış ve en güçlü muhalefet partisi olmuştur (Malik ve Singh, 1994: 99-106). BJP, Kuzey Hindistan'daki dört eyalette hükümetler kurmuş ve güneydeki bazı eyaletlerde de varlığını arttırabilmiştir. Bu genişleme, Hindistan siyasal sisteminde eyaletlerin politika yapma noktasında daha önemli hale geldiği bir değişim ile daha da artmıştır. Yadav bunun “eyalet düzeyindeki siyasi oluşumların ortaya çıkması için daha fazla alan ve teşvik olduğu” anlamına geldiğini ileri sürmüştür (Yadav ve Palshikar, 2006: 106). Bu durum eyalet düzeyinde giderek artan sayıda partiler ve Kongre'nin küçülmesi anlamına gelmiştir. Kongre tüm toplum grupları için birleştirici güç olma yeteneğini kaybederken, diğer yandan eyalet düzeyindeki bu gelişme, BJP'yi Kongre'nin yanı sıra ülke çapında ikinci siyasi güç olarak ortaya çıkarmıştır (Yadav ve Palshikar, 2006: 106).

BJP için 1993-98 yılları iktidara hazırlanma süreci olarak geçmiştir. Bu süreç de partinin duruşunu yeniden değerlendirmesi tartışmalarıyla birlikte gelişmiştir. 1992'deki Ayodya Ayaklamaları, Hindu milliyetçisi duyguları mobilize etmiş ve bir kazanım sağlamıştır, ancak BJP bu süreçte Uttar Pradeş, Madya Pradeş, Bihar ve Racestan gibi farklı eyalet seçimlerini kaybetmiştir (Malik ve Singh, 1994: 208-212). Kısacası BJP'nin RSS ve VHP retoriğine

kayması, Hindu milliyetçiliğinin güçlü olmadığı eyaletlerde partiye bir fatura çıkarmıştır. Yani Ayodhya kampanyasının başarısından sonra bile, şiddet eylemleriyle birlikte güçlü bir Hindu milliyetçi söyleminin, seçmenleri merkezden uzaklaştırdığı ortaya çıkmıştır. Hindutva'nın sosyal tabanı, Hindu'ların yoğunlukta olduğu yalnızca birkaç eyaleti ile sınırlıydı, ama BJP kimliği hala etnik-dini bir parti kimliğiyle de içe içeydi (Jaffrelot, 1996: 129-137). Örneğin, 1993'te Chhibber'in çalışması, BJP aktivistlerinin yüzde elli dokuzunun dua etme, tapınağa gitme veya dini toplantılara az çok düzenli olarak katılmaya eğilimliyken; Kongre'nin ve diğer parti aktivislerinin yalnızca yüzde 20'sinin benzer şekilde eğilim taşıdığını göstermiştir (Chibber, 1997: 632). Yani BJP'nin diğer yandan yoğun bir dini parti karakteri de bulunmuştur. Bu dini parti tabanı, çok başarılı olmayan seçimlerden sonra BJP'nin gidişatıyla ilgili tartışmalar tekrar ortaya çıkarmıştır. Hint siyasetinin medyan noktası, Sangh ideolojisine daha da yaklaşmış, fakat BJP'nin genişlemesi için merkeze doğru hareket edip etmemesi konusunda eski ikilemi hala devam etmiştir. Ve bu tartışma sadece BJP'nin içinde değil, Hindu milliyetçisi ağının içinde de bir tartışma konusu olmuştur. Bir taraftan merkeze doğru konumlanıp ılımlılaşmak gerekliliği vurgulanmış, diğer taraftan da Hindu milliyetçisi gündemin kontrolünün kaybedilmesi korkusu yaşanmıştır. Bu noktada RSS ve VHP gibi sosyal örgütler de güçlü ideolojik tabanları ile BJP'nin merkeze doğru kaymasını engellemeye çalışmışlardır (Vanaik, 2006: 194). Ama onların içersinde de bir anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Bir taraftan BJP ikna edilmeye çalışılmış, diğer taraftan da BJP'ye bağlı olmamak gerektiği tartışılmıştır. Nitekim 1992 yılında, RSS Genel Sekreteri Rajender Singh, Kongre (I) dâhil bütün partilerin kendileri için eşit olduğunu ilan etmiştir. Malik'e göre, bunun nedeni sadece BJP'nin ılımlı seyri değil, aynı zamanda Hindu meselelerini desteklemek için Kongre'nin seyridir (Malik and Singh, 1994: 73).

Tüm bu tartışmalar, parti yönetiminde temel bir değişikliğe yol açmamıştır, ancak parti söyleminde bir değişikliğe yol açtığı görülmüştür. BJP hala Hindu milliyetçisi bir partiydi ve hem parti programı hem de seçim bildirgesi hala Hindutva fikrine dayanıyordu. Jammu ve Keşmir eyaleti üzerine sahip olduğu pozisyonu da değişmemiş ve Keşmir ile bütünleşmenin tamamlanması

hedefleniyordu (Hansen ve Jaffrelot, 1998: 3). Parti söylemindeki değişimin ve parti yönetiminin ufak bir uyum sağlamasının sebebi, bazı eyaletlerde kaybedilen seçimler değildi. Hansen'e göre, bu değişim kısmen, parti liderlerinin Hindu milliyetçisi örgütlerinin desteğinin ve Hindu milliyetçi politik gündeminin kontrolünün kaybedileceğinden dolaydır. Ancak buna ek olarak, 1992 seçim kampanyasında ne RSS/VHP ne de BJP'nin radikalleri, kitleleri bir zafer için mobilize edebilmişlerdir. Burada başarı gösteren ise, BJP'nin lideri Vajpayee'nin ılımlı kanadı olmuştur. Bu açıdan 1993-98 arası iktidara hazırlanma sürecinde BJP'nin ılımlı kanadı, radikallere karşı elini daha güçlü kılarak BJP için daha ılımlı bir yol belirlenmiştir. Böylece BJP diğer bölgesel partilerle yeni ittifaklar kurabilme kabiliyetinin arttırmıştır (Hansen ve Jaffrelot, 1998: 2).

İlimlilerin etkisiyle parti içerisindeki ufak rötuşlar iki yönlü bir gelişim çizgisi takip etmiştir. İlk olarak, Müslümanlara yönelik şiddet eylemlerine katılımın reddedilmesi sağlanmıştır. 1992'den sonra, Hindu milliyetçileri daha fazla sokak veya şiddet eylemleri organize ederek Mandir fikrini desteklemek zorunda kalmamalıydı. Çünkü fikir zaten halkın bir parçasıydı ve Yadav'a göre, politik söylem ve BJP zaten Ayodhya kampanyasıyla belli bir algı ortaya çıkarmıştı. Buradaki taktik de “ulusal düzeyde bir sorun bölünmesi” üzerine inşa edilmiştir. Ayodhya konusu hala parti programının bir parçasıydı, ancak bunun için şiddete gerek yoktu (Yadav ve Palshika, 2006: 103). Hansen, partinin bu çift taraflı retoriğinin 1990'lı yıllardaki en stratejik hamlesi olduğunu belirtmiştir. Nitekim BJP'nin sponsor olduğu bir Müslüman Gençlik Konferansı'nda, Advani, Müslümanlara korkmalarını gerektiren hiçbir şeyin olmadığı konusunda garanti vermiştir, ancak partiyi yabancılaştıran tüm meselelere değinmekten çekinmemiştir. Müslüman topluluğun, böylece partinin temel kaygılarını seyreltmediğini vurgulamıştır (Hansen ve diğerleri, 1998: 318).

İkinci olarak, partinin geri kalmış kastların daha iyi temsil edilmesine yönelik bir açılım yapılmıştır. Şah'a göre, Hindutva ideolojisi ve tüm Hinduların birliği için, partinin böyle bir açılımı zorunluluktadır. Tüm Hinduların bir tarafa kanalize edilmesi, Dalitler, alt kastlar ve kabileler harekete geçirilmeksizin mümkün değildi (Shah, 1998: 251). Bu açıdan açılım, tüm kast ve sınıflardan

seçmen kazanmak için bir araç olarak geliştirilmiştir. Hindu milliyetçiliğinin üst kast karakteri, Mandal meselesinin alt kastların artan politik bilinciyle, 1990'larda BJP için daha büyük bir engel haline gelmişti. Bu açıdan parti, nüfusun yüzde 52'sini oluşturan ve özellikle kuzey Hindistan'ın kast sisteminde mobilize olan Diğer Geri Kalmış Kastları (OBC) görmezden gelememiştir (Zerinini-Brotel, 1998: 72-100). Bu yüzden 1996 seçimlerinin BJP kampanyası, Diğer Geri Kalmış Kastlar için büyük bir plan hazırlamak zorunda kalmıştır. Kantha'a göre, bu plan da Mandal Komisyonu tavsiyelerinin uygulanması için desteğin vurgulanması anlamına gelmiştir (Kantha, 1997: 3093). BJP, sağdan ve merkezden seçmen kazanma yolunda, tüm milliyetçi partilerin karşılaşabileceği sorunla yüzleşerek, parti kimliğini kaybetmeden Kongre'ye alternatif olarak kendini ayrı bir profile sunmanın bir yolunu bulmaya çalışmıştır. BJP, bu sorunu özellikle Hindu milliyetçisi ağına ve Hindutva fikrine güçlü bağları olan OBC'leri aday göstererek çözmeye çalışmıştır. Onlar kast/sınıflarının tam olarak temsilcileri değillerdi ama Hindu milliyetçisi ideolojinin tamamen temsilcileriydiler. Bu nedenle, bazı adayların alt kast ve sınıflardan seçilmesi, BJP'nin açılımının mutlak bir göstergesi değildi. BJP, yine esasen üst kastların ve Hindu milliyetçilerinin bir partisi olarak kalırken, daha düşük kastları temsil eden diğer partilerle koalisyonlar kurma yoluna gitmiştir (Hansen and Jaffrelot, 1998: 1-21).

Eyalet siyasetinin artan önemi, BJP'ye diğer açıdan farklı politikalar geliştirme zorunluluğu getirmiştir. Ayodhya kampanyası tarafından inşa edilen sosyolojik bölünme, bu aşamada, çeşitli eyaletlerde farklı şekillerde BJP tarafından taşınan ve sömürülen bir konu olmuştur. BJP, Hindu merkezindeki seçmenleri Hindutva ideolojisiyle, Hindu yoğunluğu fazla olmayan eyaletlerdeki potansiyel seçmenleri ise başka dinamiklerle ikna etmeye çalışmıştır. Bu stratejiye bağlı olarak, BJP, kendi profilini, Kongre'ye bir alternatif olarak ve Hindu kuşağındaki gücünü kaybetmeden, daha ılımlı bir retoriğe dönüştürebilmiştir (Hansen ve Jaffrelot, 1998: 121-162). BJP, Hindistan milli devletinin yeni bir tanımı için güçlü bir desteğe sahip olan modern ve ilerici bir parti olarak, laiklik ve Hindu Hindistan'daki azınlıklarla ilgili kendine güvenen bir özgüven anlayışıyla kendini canlandırmıştır. Sonuçta, özgüven, modernlik ve ilerleme için

yeni bir BJP imajı geliştirilmiştir. Bu nedenle, BJP, seçmenleri Kongre tabanının ve Hindu milliyetçisi tabanın yanında, Hindu kuşağı dışındaki eyaletlerde de etkilemeyi başarmıştır. 1980'lerin sonlarından beri, farklı eyaletlerdeki BJP'nin farklılaştırılmış stratejileri, Hint siyasetinde devam eden Hindu milliyetçiliğinin devam eden ivmesinin bölgeselleşmeye başladığını da açıkça ortaya koymuştur (Jenkins, 1998: 101-120).

BJP'nin yeniden kurulumunun uzun süren etkileri daha önemli olmuştur. BJP artık ülkenin önde gelen iki partisinden biriydi. Hindistan parti sisteminde artık küçük bir figürden ziyade, Kongre'nin ciddiye alması gereken bir rakibiydi. Bu nedenle, BJP'nin gelecekteki rolü ya Hindistan'ı yönetmek için bir koalisyonun önde gelen partisi ya da Lok Sabha'daki önde gelen muhalefet partisi olmaktı. Partinin bu başarısı, BJP'yi gelecek adına, Hindistan'ın farklı ve heterojen parti sistemindeki çıkar grupları ve küçük partiler için bir müttefik olarak Kongre kadar çekici kılmıştır. Bu ılımlı söyleminin bir sonucu olarak, BJP 1996'nın Lok Sabha seçiminde 120 sandalye kazanmış ve parlamentodaki en güçlü parti olmuştur. BJP bu seçimlerde ilk kez Lok Sabha'daki temsilcilerini nispeten ılımlı bir kampanya ve bölgesel partilerle sınırlı ittifaklar yoluyla artırmıştır. Vajpayee, hükümet kurma görevini almıştır, fakat on üç günün sonunda hükümeti için yeterli desteği bulamadığı için Başbakanlık'tan istifa etmek zorunda kalmıştır. Bunun ana sebebi, partinin diğer partilerle anlaşmaya varması için güvenilirliğin olmamasıydı. 1996'daki Lok Sabha seçimlerinin olumlu sonucu nedeniyle BJP, 1998'deki Lok Sabha seçimine kadar rotasını ve retoriği değiştirmemiştir. 1998'deki seçimler için BJP manifestosu, önceki seçim ifadelerinden daha ılımlı bir dile sahip olmuştur (Jaffrelot, 1996: 129-137). BJP, Kongre'nin yıllar süren başarısızlığı sonrasında istikrarlı ve dürüst hükümeti vaat eden bir düzen için kampanya yürütmüştür.

İlimlileşen BJP, Mart 1998'deki Lok Sabha seçiminde 182 sandalye kazanmış ve Vajpayee hükümet kurmayı başarmıştır. Bu galibiyet, 1998-2004 yılları arası iktidardaki BJP'nin dönemini başlatmıştır. BJP hâlâ üst kastın güçlü bir şekilde desteklediği bir partiyken, parti seçmen tabanını da genişletebilmiştir. 1991 ile 1998 arasında, üst kastlardan diğer topluluklara, özellikle de Diğer Geri

Kalmış Kastlar'a (OBC) doğru kademeli olarak bir genişleme söz konusu olmuştur (Heath, 1999: 2511-2517; Jaffrelot, 1996: 22-70). Yine daha fazla sayıda Müslüman seçmen bile BJP'ye oy vermiştir. Bu nedenle, 1998 tarihli BJP'nin toplumsal tabanı 1980'den önceki yılların BJS'si ile çok az ortaklığa sahip olmuştur. Buna ek olarak, eyaletlerde kurulan bölgesel partilerin yükselişi ve BJP'ye destekleri önemli olmuştur. Bu müttefik partilerin yardımıyla BJP, Hindu Kuşağı coğrafyasından coğrafi olarak diğer eyaletlere genişlemeyi başarmıştır. Bu kapsamda 1998 yılında BJP, Hindistan'ın sekiz eyaletinde hükümet kurabilmiştir. İşte bu genişleme diğer müttefik partilerin desteği ile mümkün olmuştur. Bu nedenle, BJP'nin başarısı diğer taraftan müttefik partilerin desteğine bağımlı hale gelmiştir. Eğer müttefiklerin desteği devam ederse, bu durumda BJP'nin düşüşü oldukça zor bir durum olarak tartışılmıştır (Heath, 1999: 2511-2517).

BJP 1999'da yeniden seçimlere gitmek zorunda kalacak olmasına rağmen, 1998-2004 arası sürdürebildiği iktidarında belki de ilk defa bu kadar uzun bir yönetim tecrübesi yaşayacaktı. Çünkü daha önceki iktidar deneyimleri, kendi içerisinde yaşadığı problemler ve ittifak siyasetini sürdürememe nedeniyle oldukça kısa sürmüştür. Dolayısıyla bu iktidar döneminde mümkün olduğunca kamuoyu mobilizasyonunu diri tutmak zorunda kalmıştır. Bu sebeple de politika öncelikleri genellikle dış politika, ekonomi ve ulusal güvenlik meseleleri üzerine odaklanmıştır. İktidarı kazandıktan kısa bir süre sonra, BJP liderliğindeki hükümet 11 Mayıs 1998'de üç nükleer bomba ve iki gün sonra iki nükleer bomba denemesini test ederek Pakistan'a karşı güç gösterisinde bulunmuştur. Bu testlerin, Nisan 1998'de nükleer savaş başlıkları taşıyabilen bir Pakistan Balistik Füzesi'nin testine bir tepki olduğu iddia edilmiştir. Ancak Ahmad'a göre, bu test aynı zamanda, uluslararası topluluğa, özellikle de Çin ve Pakistan'a, Hindistan'ın güçlü bir askeri nükleer güç olduğu mesajını verme amacını gütmüştür. Diğer yandan Nisan 1998'de Başbakan Vajpayee'nin Clinton'a gönderdiği mektupta, BJP hükümetinin, güvenliğini tehdit eden stratejik rakip ve ana suçlu olarak Çin'e odaklanmayı sürdürdüğü görülmüştür (Ahmad, 2000: 244). Burada en fazla dikkat çeken şey, BJP hükümetinin nükleer bombaları ulusal bir tartışma olmadan test ederken, müttefiklere danışarak ve de testlerden önce komşuları bilgilendirerek bu

büyükölükte harekete geçmesidir. Ayrıca BJP, bu yeni güçlü çıkışı desteklemek için, Hindistan'ın Keşmir'deki Kontrol Hattı boyunca askeri varlığını da arttırmış ve Pakistan Azad Keşmir'in statüsü hakkında tehdit edici açıklamaları arttırmıştır. Son olarak BJP, ilk bütçesinde savunma harcamalarını yüzde 14 ve atom enerjisi harcamalarını yüzde 80 artırmıştır. Özetle, BJP hükümeti Hindistan'ın gücünü göstermek istemiş ve yeni Hint hükümetinin kendine güveni konusunda uluslararası ve ulusal düzeyde bir sinyal vermeye çalışmıştır (Corbridge, 1999:242).

BJP'nin Hindistan tarihi boyunca fazla görünmeyen dış politikadaki şahin çıkışı, en fazla iç politikada ayakta kalabilmesiyle de alakalıydı. Yani BJP'nin iç politikada bu güçlü sinyali vermesi gerekliydi, çünkü BJP, Hindistan'ı koalisyonun dışından destek ile ve sürekli desteğin devam etmesine ihtiyaç duyulan bir azınlık hükümetine sahip bir koalisyonla yönetiyordu. Nükleer bombaların testi, BJP'yi bu desteğe getirmiş ve BJP'nin pozisyonunu kısa vadede pekiştirmişti. Özellikle, 28 ve 30 Mayıs 1998'de altı Pakistanlı nükleer bomba testinden sonra, BJP'nin bombayı test etme kararının desteklenmesi kamuoyunda ve parlamentoda artmıştı. Sadece birkaç milletvekili, BJP'nin silah testlerini gerçekleştirme kararına itiraz etme cesaretini gösterebilmişti. Bombaların test edilmesiyle BJP, Hindu milliyetçiliğini tüm Hindistanlıların desteğini kazanmak için biraz da Hindistan milliyetçiliğine dönüştürmüştü. Ahmad, BJP'nin milliyetçiliğindeki bu genişlemenin, ulusal olarak hegemonik bir iktidar haline gelmesi için gerekli olduğunu savunuyordu. Ancak yine de bu yeni çerçeve, BJP ve RSS'nin iç döngüsündeki karar verme sürecinden dolayı, Hindu milliyetçiliği çizgileri boyunca devam etmişti (Ahmad, 2000: 244).

Yeni BJP hükümeti için ikinci önemli konu ekonomi oldu. Yadav'a göre, yeni hükümet sessiz ve isteyerek, Kongre Partisi tarafından başlatılan ekonomik liberalleşme politikalarını sürdürme görevini üstlenmiştir. Bu açıdan BJP iktidara geldiğinde, liberalleşme açısından değişimin hızını arttırmıştır. Ancak, ekonomik reform konusunda genel olarak gönülsüz olmuştur. BJP'nin ideolojisi ve Hindistan'ın kendi kaderini tayin etme konusundaki inancı, ekonomik konularda bile, hükümetin Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun tavsiyelerine göre

uzun süreli bir reform rotasını takip etmesini engellemiştir. RSS ve BJP destekçileri için, Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu'nun etkisi bir tür yeni-sömürgecilikten başka bir şey değildi. Ekonomik konular bu nedenle, BJP içinde devam eden partinin nasıl bir politika seyri takip etmesi gerektiği konusundaki tartışmanın bir parçasıydı. Bu tartışma, partinin Hindistan'ın ekonomik sorunlarını çözmesini engellemiştir. Son olarak, koalisyondaki entrikalar 1999'daki koalisyonun çöküşü için belirleyici olmuştur. Hindistan'daki iktidarın ilk yıllarındaki bu iç sorunlara rağmen, BJP 1999 seçimlerinde daha da güçlenmiş ve tekrar iktidara gelmiştir. BJP 182 sandalye kazanmış ve 1999'da Ulusal Demokratik İttifak olarak adlandırılan diğer partilerle bir koalisyon kurmuştur. Ulusal Demokratik İttifak koalisyonu Lok Sabha'da 300 sandalyeyi himayesi altına almıştır (Yadav ve Palshikar, 2006: 101).

BJP'nin 1999 seçim başarısının ardındaki hemfikir olunan sebep, iç meselelerden ziyade dış politikadaki çatışmacı konjonktür olmuştur. Özellikle de Kargil Savaşı, BJP için çok olumlu sonuç doğurmuştur. Kargil Savaşı, BJP hükümetinin Pakistan'a karşı sorumlu davranışını ortaya koyuyorken, seçmenlerin gözünde, partinin Hindistan'ın güvenliğini sağlamak adına nasıl bir garantör olduğunu da göstermiştir. BJP hükümeti, Keşmir'in Kargil bölgesindeki Pakistan'ın müdahalesine düzenli Hint kara ve hava kuvvetlerinin yoğun kullanımıyla tepki göstermesine rağmen, hükümet Hindistan'ın Jammu ve Keşmir eyaletine müdahaleyi sınırlandırmıştır. Hindistan'a sızmayı gerçekleştirenlerin Pakistanlı olduğu gerçeğine rağmen, BJP hükümeti bu olayı Hindistan ve Pakistan arasındaki askeri misyonu genişletmek için kullanmamıştır. Bunun yerine, BJP hükümeti sorumlu bir şekilde hareket ederek Hintli birliklerin Kontrol Hattı'nda ilerlemesini durdurmuş ve çatışmanın Hindistan ve Pakistan arasında bir savaşa dönüşmesini engellemiştir. Dahası, Hindistan hükümeti Hindistan ile Pakistan arasındaki Kargil Savaşı'ndan hemen önce açılan Lahor Otobüs Hizmetini kesmemiş ve hala Pakistan ile olan bağlantıyı normalleştirmeye çalışıyordu. Tüm bunlar ise, BJP'nin yabancı itibarını artırmak için Kargil Savaşı'nı kullanabilmesi sonucunu doğurmuştur (Cohen, 2001: 121). Bu da BJP'nin ekonomik liberalleşme için gerekli yabancı sermaye için elini güçlendirmiştir.

BJP bu şekilde akıllı güç gösterme stratejisine devam ederken, diğer taraftan da kendisini tüm Hindistanlıların partisi olarak sunmaya çalışmıştır. Hindistan'ın nükleer programının mimarlarından olan Müslüman kimlikli A.J.P. Abdul Kalam'ın Cumhurbaşkanlığı için aday gösterilmesi bu ikili stratejinin bir örneğiydi. Yine de, BJP kendi içerisinde, iktidar koalisyonu içindeki parti yeri ve ılımlılık-radikallik açısından doğru yolun ne olduğu hakkında tartışmalara devam etmiştir. Kabinenin yeniden düzenlenmesi, bu tartışmanın açık bir göstergesi olmuştur. Ulusal düzeyde BJP'nin merkeze yönelik politikaları çok netken, BJP'nin hala bir Hindu milliyetçi gündemi zımni olarak takip ettiği gerçeğini gizlenememiştir. BJP'nin Hindistan'a hükmettiği tüm dönem boyunca, parti içerisindeki Hindu milliyetçisi radikaller, BJP'nin ılımlı kanadının belli bir zayıflığını kullanarak partinin gündemine yönelik bazı klasik Hindutva temalarını tekrar ortaya çıkarmaya çalışmışlardır. Bu Hindutva odaklı siyaset, iç politikalarda, özellikle Gucarat gibi BJP'nin egemen olduğu eyaletlerde bariz bir hal alabilmiştir. 2002 yılında, Gucarat'ın Başbakan Narendra Modi tarafından yönetildiği dönemde, Hindular ve Müslümanlar arasındaki isyanlar patlak vermiş ve çoğu Müslüman olan yüzlerce insanın ölümüne yol açmıştır (Sáez, 2003: 189).

BJP'nin iktidardaki hükümeti ise şiddeti önlemek için herhangi bir müdahalede bulunmamış ve dönemin Başbakanı Modi ayaklanmaların planlanmasına karışmakla suçlanmıştır. Bir başka örnek, Gucarat'ta 2005 yılında, okul kitaplarında Ulusal Sosyalizm ideolojisi ve tek bir egemen ırkın düşüncesinin yüceltilmesi girişimleri olmuştur. Sadece Gucarat'ta değil, BJP, Savarkar'ın Hindutva anlayışıyla tarih yazımını manipüle etmeye çalışmıştır. 1980'lerin ortasındaki açık ve net Hindu milliyetçi söyleminin tersine, BJP'nin eylemleri bu aşamada daha dolaylı ve gizli olmuştur. Böylece Hindistan'ın politik sistemindeki değişimin bir sonucu olarak, Hindu milliyetçisi siyaset, merkezden devlet düzeyine kaydırılmıştır. Ancak, yine de BJP 2002'nin sonunda yalnızca dört Hindistan eyaletinde yönetimi kazanabilmiştir (Sáez, 2003: 189).

Dört yıllık iktidardan sonra, BJP'nin 22 partilik koalisyonu (Ulusal Demokratik İttifak-NDA) 2004'te yeniden seçimlere gitmeyi tercih etmiştir. Bunun nedenleri iç meseleler ve BJP liderliğinin seçimlerin kazanılacağına

inanmalarıydı. Ama tam tersi olmuştur. BJP ve özellikle de müttefikleri, düşük performans sergileyerek güç kaybetmişlerdir. BJP Lok Sabha'da 543 sandalyeden 138 tanesini almıştır. BJP ve müttefiklerinin düşüşünün farklı sebepleri bulunmaktadır. Birincisi, Kongre düşüşünü durdurabilmiş, gücünü pekiştirebilmiştir. Ayrıca Kongre, BJP dönemi ekonomik liberalleşmenin ülke nüfusunun nispeten dar bir kesiminin yararına geliştiği ve kendisinin müttefikleriyle daha iyi bir performans gösterdiği yönündeki kamu algısından yararlanabilmiştir. İkincisi, BJP daha yüksek üst kastların önemli oranda desteğini kaybetmiştir. Üçüncüsü, Hindistan'ın parti sisteminin artan parçalanmasından dolayı, iki büyük partinin (BJP ve Kongre) başarısı, müttefiklerinin eyalet düzeyindeki başarısına büyük ölçüde bağımlı hale gelmiştir. Küçük partilerin eyalet düzeyindeki başarısı, bu partilerin neden olduğu kısa vadeli sorunlara bağlıydı. Bu nedenle, BJP'nin gidişatı, geleceğiyle ilgili parti içi tartışmasının yanı sıra, politikasını ideoloji, yönelim ve perspektif açısından farklılık arz eden müttefiklerle koordine etme konusundaki ek sorunlarla yüzleşmek zorunda kalmıştır. Hindistan'ı yönetmede başarılı olmak için BJP'nin bir uyum ve uzlaşma politikası geliştirmesi gerekmiştir (Wilkinson, 2007: 26-44).

2004 seçimlerini Kongre'ye karşı kaybeden BJP, bu yenilgiden sonra rotasını önemli ölçüde değiştirmemişti. 1998–2004 yıllarının parti stratejisi, BJP'yi Hindistan'da ulusal düzeyde iki büyük partiden biri olarak kurmuştur. Buradaki parti stratejisi ikili olarak tanımlanabilir çünkü iki farklı yön izlemiştir. BJP'nin birincil rotası, BJP'yi özellikle ulusal düzeyde Kongre'ye karşı sorumlu bir merkezci alternatif olarak sunmaktır. Eyalet düzeyinde ikincil bir yön ise, bireysel eyaletlerdeki seçmen tabanına bağlı olarak şekillenmekteydi. Hindu kuşağındaki eyaletlerde, BJP hala güçlü bir Hindu milliyetçi partisi olarak hareket edebilmekteydi. Ancak, diğer eyaletlerde olduğu gibi, ulusal düzeyde de, BJP daha ılımlı bir yönde uyum sağlamaya yöneldi. Bu ikili strateji ile BJP tarihsel olarak en büyük başarılarını elde etmiştir. 2007 yılında Gujarat ve Himachal Pradeş eyaletlerinde kazanırken, 2008 yılının Mayıs ayında Karnataka eyaletinde 224 sandalyeden 110 kazanan şaşırtıcı başarısıyla BJP, ilk kez Hindistan'ın güneyinde bir eyalet hükümetini kurabilmiştir (Manor, 1998: 163-201). Ve yine

ilginç bir şekilde, BJP, Hindistan'ın en önemli ve çok gelişmiş bilişim merkezi olan Bangalore şehrinde 21 sandalyenin 16'sını kazanabirmiştir. Ancak Thakurta'nın dediği gibi, 2004 Lok Sabha seçimlerinde partinin yenilgiye verdiği tavır, BJP'nin bir krizle karşı karşıya kaldığı zaman, Hindutva planına geri dönme eğiliminin, geçmişte kalan bir şey olmadığını açıkça göstermiştir (Thakurta ve Raghuraman, 2006: 214).

BJP, 2009 Genel Seçimleri'nde de önce Kongre karşıtlığı ve sonra kendi politikaları üzerinden seçmeni etkilemeye çalışmıştır. Öncelikle Hindistan'ın ekonomik sorunlarını çözemeyen Kongre'nin zayıflığından faydalanmak istemiş ve UPA hükümeti döneminin son aylarını gölgeleyen kötüleşen ekonomik koşullara vurgu yaparak Hindistan'ın oy kullanma alışkanlıklarını karakterize eden memnuniyetsizlik duygularından da kazançlı çıkmaya çalışmıştır. Kendi stratejisi açısından ise, terörizmle mücadeleyi seçim kampanyasının anahtarı olarak belirleyerek “Hindistan'ı Kurtar” sloganını seçmiştir. Ulusal güvenlik konusuna odaklanan BJP, bir kez daha yasa ve düzenin bir parçası olarak ve güçlü Hindistan'ın sağlayıcısı olarak kendini bir kez daha sunmuştur. Ve bir kez daha, ümitlerini kentsel orta sınıftan seçmen kazanmaya doğru itmiştir. Ancak 2009 seçimleri de BJP için bir hayal kırıklığı olmuştur. Kongre'nin özellikle sosyal politikalardaki başarısı partiye yeniden iktidarı getirirken, BJP'nin özellikle eyaletlerde ortaya çıkan bölgesel partilerle ittifak yapma konusunda başarısız olması seçimleri kaybetmesinin temel sebebi olarak tartışılmıştır (Chiriyankandath, 2016: 135).

2014 Genel Seçimleri ise her şeyden önce Kongre Partisi üzerine halkta artan memnuniyetsizlik oyunun yükselmesiyle değerlendirilmelidir. Kongre'ye karşı gerek yolsuzluk gerek kötü yönetimle güveni azalan seçmene ek olarak, bir de Modi gibi sorunları çözeceği konusunda seçmeni ikna eden karizmatik bir lider üzerinden oldukça aktif bir seçim kampanyası BJP'ye seçim zaferini getirmiştir. BJP, Hindutva gündemi ile Hindu milliyetçilerinin oyunu mobilize etmiştir, ancak Modi'nin “Gucarat Modeli” ile kalkıncı bir söylemle orta sınıfları harekete geçirmesi açısından önemli olmuştur. BJP, 2014 sonrası da yavaş yavaş ülke eyaletlerini de kazanmayı başarmıştır. 2019 seçimleri öncesi 22 eyalette bir

şekilde iktidarda olan BJP'nin Safran Dalgası'nın ülkenin her bir tarafına taşıyabildiği gözlemlenebilmektedir. Kongre Partisi'nden sonra ülkenin tarihsel açıdan en köklü partisi olarak görünen BJP'nin 2019 seçimlerine de en iddialı iki partiden biri olarak girmektedir. Netice itibarıyla resmi olarak otuz dokuz yaşında olmasına rağmen parti kökenlerinin ülkenin bağımsızlık mücadelesi yıllarına dayanan BJP'nin parti tarihi kurumsallaşma açısından oldukça güçlü bir yanını teşkil etmektedir.

BJP Parti Örgütü

BJP'nin örgütsel açıdan gelişimine bakacak olursak, partinin her şeyden önce Duverger'nin “federal parti” modeline yerleştirilebileceği söylenebilir. Ancak BJP Hindistan'da daha önce bahsettiğimiz Sangh Parivar içerisinde yer aldığı için, bu oluşum içerisinde yer alan tüm bileşenlerden organizasyonel manada ayrı olarak düşünülemez. Bu kapsamda Sangh Parivar içerisinde bulunan, Rashtriya Swayamsewak Sangh (RSS), Bharatiya Mazdoor Sangh (BMS), Akhil Bharatiya Vidyarthi Parishad (ABVP), Vishwa Hindu Parishad (VHP), Vidya Bharati, Seva Bharati, Vanbasi Kalyan Sangh, Bajrang Dal gibi destekleyici organizasyonlar ele alınmaksızın BJP örgütü de tam olarak anlaşılamayacaktır. BJP'nin tüm bu yapılarla ilişkileri tarihsel faktör ve ideolojik bağlar tarafından şekillendirilmiştir (Swain, 2001: 72). Ama yine de BJP'nin bu yapılarla yakın ilişkilerine rağmen, önemli örgütsel ve işlevsel özerkliğini koruduğu kabul edilmektedir. Çünkü her birinin kendi hedefleri, görevlileri ve operasyon alanları var gibi görünmektedir. Nitekim her biri, kendi alanlarında faaliyet gösteren çalışanlarının yanı sıra finansmanlarını sağlayan çeşitli destekleyici örgüt ve aktörleri oluşturmayı başarmıştır. Burada da BJP örgütü, tüm bu oluşumlardan ayrı düşünölmeyecektir (Das, 1989: 12). Ancak söz konusu her bileşenin kendi örgütüne sahip olma durumundan dolayı, örgüt bölümünde sadece BJP'nin örgütsel yapısı ele alınacaktır. Sangh Parivar içerisindeki bileşenlerin BJP ile ilişkilerini incelemek için ise özerklik bölümü daha uygun görünmektedir.

Çağdaş Hindistan parti siyasetinde, Bharatiya Janata Partisi'nin komünist olmayan kadro merkezli önemli bir parti olduğunu söylenebilir. Burada BJP, etnik-dini bir mobilizasyon için iyi tanımlanmış bir parti organizasyon yapısı ve

yüksek motivasyonlu kadroya sahip olduğu için farklı bir konuma sahiptir. Şu anda, parti on sekiz milyondan fazla üyeye sahip olduğunu iddia ediyorken (From 1980 to 2018, 2018), bunların çoğu, partiye tam olarak bağlı olan ve partinin bütün zaman üyesi olarak kabul edilen aktif üyelerdir. Komünist olmayan diğer partilerden çok daha üstün bir organizasyona sahiptir. Bharatiya Janta Partisi, farklı siyasi ideolojisi ve yüksek motivasyonlu kadroları nedeniyle ülkenin Hindu kitlelerinin kitlesel mobilizasyonunu üstlenme yeteneğini göstermiştir. Bharatiya Janata Partisi, örgütsel kurulumunu ulusaldan yerel düzeye doğru yaymıştır. Yani parti, oldukça merkezi bir parti olmakla beraber, gücünü merkezden yerele doğru yayma yeteneği üzerine kurulmuştur. Hindu milliyetçiliği gibi sosyal bir hareket üzerine bina edilse de, hareketin elitleri yine de partiyi başarıyla yukarıdan aşağıya kurmada başarılı olmuşlardır.

On sekiz milyondan fazla üyesi olan ve Hindistan'ın ve dünyanın en büyük siyasal partisi olduğunu iddia eden BJP'nin üyelik prosedürü, örgütsel açıdan öncelikle önemlidir. Parti tüzüğü'nün IX. Maddesi, bu üyelik prosedürünü ayrıntılı olarak detaylandırmaktadır. Parti tüzüğü'nün II, III ve IV. Maddelerinde belirtilen partinin amaçları, temel felsefesi ve taahhütlerini kabul eden 18 yaş ve üzerindeki herhangi bir Hint vatandaşı, üyelik formunda yazılı beyanda bulunmak ve öngörülen bir abonelik ödemesi, başka bir siyasi partinin üyesi olmaması şartıyla, partinin üyesi olabilmektedir. Üyelik süresi normalde altı yıldır. Yeni dönemin başlangıcında, partinin tüm üyeleri üyelik formlarını tekrar doldurmak zorunda kalmaktadırlar. Bu arada üyelik, ölüm, istifa veya çıkarma ile sona erebilmektedir. Hiç kimse, sürekli ikamet yerine veya olağan mesleğini sürdürdüğü yerin dışında üye olamazken, yine bir kerede birden fazla yerde üye olamamaktadır. Üyenin, yer/adres değişikliği için ilgili İl/Eyalet değişikliği ile ilgili yazılı olarak başvurması gerekecektir. Üyelerden alınan aidat, üç yılda bir yüzde 50'si Mandal Komitesi'ne, yüzde 25'i İl Komitesi'ne, yüzde 15'i Eyalet Komitesi'ne ve yüzde 10'u Ulusal Komiteye dağıtılmaktadır (BJP Constitution, 2012: 3-4).

Partisi tüzüğü'nün VII. Maddesi, organizasyon yapısını şu şekilde detaylandırmaktadır dağıtılmaktadır (BJP Constitution, 2012: 2):

1-Ulusal Seviye

- a-Ulusal Başkan
- b-Partinin Özel Oturum Genel Kurulu
- c-Ulusal Konsey
- d-Ulusal Yürütme
- 2-Eyalet Seviyesi
- a-Eyalet Konseyi
- b-Eyalet Yürütme
- 3-Bölgesel Komiteler
- 4-İl Komiteleri
- 5-Mandal Komiteleri
- 6-Gram/Shahari Kendra
- 7-Yerel Komiteler
- 1-Ulusal Seviye:**

a-Ulusal Başkan: Parti anayasasının okunması, Bharatiya Janata Partisi Parti Başkanı'nın seçim tarzını takdir etmesini sağlar. Ulusal Başkan partinin en yüksek makamıdır. Başkan, aşağıdaki şekillerde oluşan bir seçim kurulu tarafından seçilir:

1-Ulusal Konsey Üyeleri: Yani, Eyalet Konseyi tarafından seçilen üyeler ve Parlamentonun Parti Üyelerinin yüzde 10'u (en fazla 10'a kadar).

2-Eyalet Konseyi Üyeleri: Yani Bölge birimleri tarafından seçilen üyeler; Yasama organı üyelerinin yüzde 10'u ve Eyalet Parti milletvekillerinin yüzde 10'u (yüzde 3'ten az olmamak koşuluyla).

Seçim, Ulusal Yürütme tarafından çerçevelenen kurallara uygun olarak gerçekleşir. Başkanlık seçimi, normal olarak, bir Eyalet Seçim Kurulu'nun herhangi bir yirmi üyesinin, beş dönem için aktif bir üye olan ve Ulusal Başkanlık için on beş yıllık üyeliğe sahip olan herhangi bir kişiyi ortak olarak teklif ettiğinde gerçekleşir. Ancak böyle bir ortak teklif, Ulusal Konsey için seçimlerin

tamamlandığı en az beş Eyaletten gelmelidir. Adayın rızası da gereklidir. Oylama, tüm eyalet başkentlerinin Seçim Görevlileri tarafından atanan oylama memurları tarafından gizli oylama yoluyla yapılır. Başkan iki yıllık süre için seçilir ve iki ardışık dönemden fazla görev yapamaz. Herhangi bir boşluk ise altı ay içinde doldurulur (BJP Constitution, 2012: 12). Bununla birlikte, fiili uygulamada, Başkanlık seçimleri için neredeyse hiçbir yarış yoktur. Yani normalde bir seçim mücadelesi yerine bir fikir birliği mevcuttur. Bir aday üzerinde karar veren parti seçmenleri ve onların seçimleri genellikle partinin seçim kurulu tarafından kabul edilir. Örneğin daha önce Atal Bihari Vajpayee, L.K. Advani ve Dr. Murli Manohar Joshi'den oluşan partinin belirli iç çekirdek grubu, Partinin Tüm Hindistan Başkanı seçimi için kendileri ve partinin diğer kıdemli liderlerinin yanında Rashtriya Swayamsewak Sangh ve diğer destek grupları arasında gayri resmi istişarelerde bulunarak bir fikir birliği oluşturmuşlardır (Malik ve Singh, 1996). Parti içinde kademeli bir siyasi kültür bulunmaktadır; genç liderler partinin büyüklerine saygı göstermeye eğilimlidir ve bu yüzden parti, Başkanlık seçimiyle ilgili süreçte bu gruptan şimdiye kadar sadece oybirliği temelinde görüş almıştır.

Parti tüzüğü, Başkan ile birlikte geniş çaplı işlevler üstlenmiştir. Ulusal Yürütme, Ulusal Konsey, Parti Genel Kurulu ve Partinin Özel Oturumları toplantılarına başkanlık etmektedir. Ulusal Yürütme'nin üyelerini ve memurlarını aday gösterir. İşleri ve görevleri, yönetici ve diğer makam sahiplerinin üyeleri arasında dağıtır. Çeşitli Morka ve Hücrelerin başkanlarını atar ve onların işleyişini koordine eder. Yine Başkan, parti işçileri çalışma kamplarını ve konferansları yürütür ve yürütme programlarını uygulamada yöneticiye rehberlik eder. Ayrıca, yürütme oturuma katılmadığında, acil bir durumla karşılaşmak için gerekli olabilecek diğer işlevleri de üstlenir. Parti Ulusal Başkanı, herhangi bir sınırlama olmaksızın acil ve tavsiye edilebilir bir miktar harcamaya yetkilidir. Ulusal Yürütme Kurulu toplantılarına çağrı yapan ve diğer partilerin liderleri ile müzakereleri yürüten de Başkan'dır (BJP Constitution, 2012: 12).

b- Ulusal Yürütme: Parti tüzüğünde belirtilen kural ve düzenlemeleri göz önünde bulundurarak herhangi bir karar alma yetkisine sahip olduğu için partinin çekirdeği olarak bilinir. Partinin tüm organlarının ve birimlerinin yetkilerini,

işlevlerini ve görevlerini tahsis eder. Toplantıları üç ayda bir yapılır, ancak Başkan, toplantının durumunu, yer çekiminin ağırlığına bağlı olarak, uygun gördüğü her zaman toplayabilir. Ulusal Başkan ve partinin 74 üst düzey liderlerinden oluşur. Alt kast/kabilelere ait yedi kadın ve yedi üyeyi içermektedir. Partinin üst düzey kademeleri ise, aslında Başkan yanı sıra, Yedi Başkan Yardımcısı, Beş Genel Sekreter, Yedi Sekreter ve bir Ulusal Sayman'ı içermektedir. Bütün bu yetkililer, Başkanlığı devralmasından itibaren bir ay içinde Başkan tarafından atanır veya aday gösterilir. Başkan, Başkan Yardımcılarından birine kendi yokluğunda parti işlerini yürütmesine izin verebilir. Başkanın böyle bir talimatı bırakmamış olması halinde, Ulusal Yürütme, Başkanın görevlerini yerine getirmesi için üst düzey Başkan Yardımcısından birine çağrı yapma hakkına sahiptir (BJP Constitution, 2012: 12-13).

Tüm üyeler ve görevliler Başkan tarafından aday gösterildiğinden, Ulusal Yürütme çoğunlukla Başkanın komitesi olarak tanımlanır. Makam sahiplerinin çoğu, partinin günlük işlerini yürütmek için Yeni Delhi'deki partinin Merkez Bürosu'nda toplanırlar. Başkan Yardımcıları'nın çoğu ve Genel Sekreterler, partinin farklı bölümlerinin sorumlularıdır. Genel Sekreter, Başkan'ın talebi üzerine çeşitli toplantılar düzenlemek, tutanakların kaydını tutmak ve partinin görevini yürütmek sorumluluğuna sahiptir. Üst düzey yetkililer ayrıca İcra Kurulu toplantısının gündemini hazırlar. Ayrıca, görüşmeler için Yürütme'ye sunulacak olan kararlara ve taslak politika beyanlarına son dokunuşları da yaparlar (BJP Constitution, 2012: 28).

Partinin en yüksek forumu olan Ulusal Yürütme, kayda değer ölçüde gayri resmîlik sergilemektedir. Üyelere fikirlerini özgürce ve açık bir şekilde ifade etme ve paylaşma fırsatı verilir. Kararların çoğu oylamadan ziyade oy birliği ile alınır. Parti'nin tüm birimlerinin ve organlarının çalıştığı kuralları belirleyen, BJP'nin bu organıdır. Parti hesaplarının bakımı ve yıllık denetimleri için kurallar belirlerler. Ulusal Yürütme Kurulu'nun eski bir üyesi olan Rajinder Puri, bir zamanlar organizasyonun temel ilkesinin otorite ve hesap verebilirliğin dağıtımı olduğunu gözlemlemiştir. Fakat burada, aile toplantısı gibi her şeyi tedavi etme eğilimi

vardır, bu sayede hesap verebilirlik tasfiyeden ziyade, daha çok sorumluluk ile ilgilidir (Swain, 2001: 74-75).

Partinin üst düzey liderleri Lai Krishan Advani, Atal Bihari Vajpayee, Murli Manohar Joshi ve diğer görevliler, BJP'nin politikalarını ve programlarını şekillendirmede önemli ve belirleyici bir rol oynamışlardır. 74 üyesinin yanı sıra Ulusal Yürütme üyesi, üyeleri bir araya getirme veya partinin görüşmelerine misafir davet etme hakkına sahiptir. Birçok vesileyle, önde gelen parti liderleri ya da BJP tarafından yönetilen eyalet yönetimlerinin Başbakanı bu davetliler arasında yer alabilmektedir. Her ne kadar pek çok üye Ulusal Yürütme'nin demokratik bir süreç olarak çalışmasını tanımlasa da, yine de parti büyükleri, partinin en üst düzeyindeki parayı, son kararları ve diğer üyelerin davranışlarını takip etmektedirler. Partinin üst düzey yetkililerinin çoğunun üst kast Hindulardan olduğunu da eklemek gerekmektedir. Burada üst düzey başkan yardımcısı Sikander Bakht, parti komutanlığı arasında tek Müslüman'dı. Tüm ofis yetkilileri ise partinin bürokrasisini oluşturmaktadır (Swain, 2001: 74-75).

c-Özel Organlar: Ulusal Yürütme Kurulu tarafından atanan ve belirli işlevlerde bulunması gereken iki özel organ vardır: Meclis Kurulu ve Merkez Seçim Komitesi. BJP seçimlere katılacağından, üyeleri için parti programı yayınladığından ve belli davranışlar için kampanyalar düzenlendiğinden, parti liderliğinin başta parti aday listesini kontrol etmesi gerekmektedir. Bu açıdan çeşitli organlar arasında iyi bir koordinasyon sağlanmak zorundadır. Dolayısıyla her iki kurumun işlevleri birbirini tamamlayıcı niteliktedir (BJP Constitution, 2012: 14).

Meclis Kurulu sekiz üyeden oluşmakta ve partinin başkanı kurula başkanlık etmekten, Bharatiya Janata Partisi Parlamento kanadının lideri de kurulun üyesidir. Parti Genel Sekreterlerinden biri, Başkan tarafından Meclis Kurulu Sekreteri olarak atanır. Bharatiya Janata Partisi Parlamento kanadı ve kitle kanadının arasında bir bağlantı gibi hareket etmektedir. Bu kurul, faaliyetlerini düzenlemek için kuralları çerçeveler (BJP Constitution, 2012: 15).

Merkez Seçim Komitesi, partinin seçim faaliyetleri için sınır merkezidir. Ulusal Yürütme Kurulu tarafından seçilen sekiz ek üye ile Parlamenter Kurulu'nun tüm üyelerinden oluşmaktadır. Temel işlevi, devlet yasama organları ve Hint Parlamentosu'nun kamaralarının aday listesini tamamlamaktır. Eyalet seçim komitesi adayların listesini hazırlamasına rağmen, listenin son hali ile ilgili son karar her zaman Merkez Seçim Komitesi tarafından verilir. Aslında, Merkez Seçim Komitesi, seçim kampanyasını yürütmek ve diğer seçimler için partinin adaylarını sonuçlandırmak adına Bharatiya Janata Partisi, Rashtriya Swayam Sewak, Vishav Hindu Parishad, Morchas ve diğer destek grupları üst düzey liderlerinin yardımını almaktadır (BJP Constitution, 2012: 15).

d-Ulusal Konsey: Ulusal Konsey, partinin en büyük organizasyonu ve en yüksek politika yapıcı organıdır. Partinin farklı birimleri, morkaları, hücreleri ve kanatlarını temsil eden binlerce delegeden oluşur. Tam olarak, Ulusal Konsey, eyalet konseyi tarafından seçilen, eyaletin Lok Sabha koltuklarına eşit üyelerden oluşur. Alt kast ve kabilelerden gelen üye sayısı ise Ulusal Konsey'de çok düşüktür, bu nedenle sayıları, mevcut eyaletin Lok Sabha için ayrılmış koltuklara eşit olmalıdır. Ulusal Konsey, Meclis parti üyelerinin yüzde 10'unu, tüm eski Cumhurbaşkanı, tüm Eyalet Başkanlarını, Lok Sabha ve Rajya Sabha partisinin liderlerini, %40'tan fazla olmamak kaydıyla Ulusal Başkanlar tarafından atanan devlet meclisleri ve konseyleri partisinin liderlerini, tüm Ulusal İcra Kurulu üyelerini, tüm Hindistan Morka ve hücrelerin başkanlarını içermektedir. Konseyin her bir üyesi yıllık olarak belli bir aidat ödemek zorundadır. Bu Ulusal konsey yılda en az bir kez toplanır. Partinin üst düzey liderleri toplantı süreçlerini yönetirler (BJP Constitution, 2012: 11-12). Ulusal Konsey, parti liderlerinin ulusal bir toplantısı gibidir. Partinin farklı birimleri ve organlarını temsil eder. Yerel ve eyalet liderlerinin Ulusal liderlerle etkileşim kurma şansına ev sahipliği yapar. Bu şekilde parti kültürü Ulusal liderlerden alt düzey liderlere ve parti liderlerinden genç nesillere aktarılmaktadır. Partinin anayasasını değiştirmeye yetkili olan bu organ olmasına rağmen, Ulusal Konseyin işlevleri açıkça belirtilmemiştir. Ulusal Konsey, Ulusal Yürütme tarafından kabul edilen değişikliklerin onaylanması hakkına sahiptir (Swain, 2001: 78).

e- Morkalar: Morkalar, BJP'nin kitle kanadının özel bileşenleridir. Morkalar kadınlar, gençler, alt kastlar/kabileler ve çiftçiler için düzenlenmiştir. Bu morkaların eyaletlerde ve ilçelerde geniş ağırları bulunmaktadır ve Morka Başkanı da Parti Başkanı tarafından atanmaktadır. Bu Morkalar, Ulusal Yürütme'nin denetimi altında çalışırlar. Her bir Morka, çalışma komitesine, başkan yardımcısına, genel sekretere, sekretere ve eyalet ile ilçe düzeyinde çoğaltılan ayrıntılı bir organizasyon yapısına sahiptir. Farklı Morkalar da savunma, dış ilişkiler, Pencap ve Keşmir işleri, azınlıklar, tüccarlar, aydınlar ve diğerleri gibi çeşitli konularda faaliyet göstermektedirler (BJP Constitution, 2012: 17).

f- Parti Genel Kurul Toplantısı: 2000 delegeden oluşan partinin en büyük organizasyonudur. Dört yılda en az bir kez toplanır. Ulusal Yürütme, acil veya özel oturum çağrısında bulunabilir. Eyalet Yürütme organı da aynı zamanda özel oturum için çoğunluk oyu ile bir talepte bulunabilir. Böyle bir durumda Başkan özel oturumu toplar. Genel kurul tarafından alınan tüm kararlar, partinin tüm birimleri ve kurumlarına bağlayıcıdır. Oturum olmadığı zaman, partinin Ulusal Yürütme organı partinin en yüksek otoritesi olarak hizmet eder (BJP Constitution, 2012: 13-14). Ulusal ve eyalet seviyesindeki partinin tüm makam sahipleri, Parti Genel Kurul toplantısına katılırlar. Eyalet yasama organlarının tüm BJP üyeleri, Parlamentonun iki kamarasının üyeleri, Eyalet ve Ulusal Konsey üyeleri katılabilmektedir. Ulusal Yürütme Kurulu, daha fazla delege ekleme hakkına sahiptir. Parti başkanı oturuma başkanlık eden kişi pozisyonundadır. Bununla birlikte, büyüklüğü nedeniyle, kurul genellikle politikaları formüle etmemekte ya da ulusal konuların ciddi bir tartışmasını üstlenmemektedir (Malik ve Singh, 1996: 148).

2- Eyalet Seviyesi Parti Organizasyonu

Eyalet düzeyinde, partinin iki örgütsel formu vardır: Eyalet Yürütme ve Eyalet Konseyi. Bu iki forma Eyalet Yürütme'nin seçtiği Eyalet Seçim Komitesi de eklenebilir. Partinin eyalet birimi, Eyalet Başkanı tarafından yönetilir ve atanan görevli bir ekip aracılığıyla çalışır. Eyalet Başkanı, eyalet seviyesinde partinin başıdır. Devlet Başkanı, İlçe birimleri tarafından seçilen üyelerden oluşan bir seçim kurulu tarafından seçilir. Bu ilçe birimlerinin üye sayısı, ilgili ilçenin meclis

koltuk sayısına eşit olması gerekmektedir. İlçe birimleri ile alakalı olarak, ilçeden meclise kadar rezerve koltuklara eşit asgari üye sayısı, alt kast/kabilelere ait olmalıdır; yasama kanadının üyeleri tarafından seçilecek parti milletvekillerinin yüzde 10'u; yüzde 3'ten az olmamak kaydıyla eyaletteki parti milletvekillerinin yüzde 10'u tarafından oluşturulmaktadır. Ulusal Yürütme, seçimlerinin kurallarını, yönetmeliklerini ve zaman çizelgesini de belirlemektedir. Genellikle uygulamada, ulusal liderliğin eyalet başkanının seçiminde veya belirlenmesinde belirleyici bir rol oynadığı görülmektedir. Eyalet Başkanı'na ulusal düzeyde Ulusal Parti Başkanı olarak aynı türde yetki verilmiştir.

a- Eyalet Yürütme: Eyalet Yürütme, Eyalet Başkanı ve Başkan tarafından atanan ve en az beş kadın ve beş alt kast ve kabilelerden üyeyi içeren altmıştan fazla üyeden oluşmaktadır. Eyalet Başkanı, Ulusal Konsey tarafından belirlenen kurallara binaen Eyalet Konseyi üyeleri tarafından seçilmektedir. Parti çalışmasının düzgün bir şekilde yürütülmesi için, Başkan, İcra Kurulu üyeleri arasından en fazla beş Başkan Yardımcısı, Üç Genel Sekreter, Bir Sayman ve Beş Sekreter arasından aday gösterir. Makam sahiplerinden en az biri kadın, biri alt kast ve biri alt kabilelerden olmak zorundadır. Eyalet başkanının seçilmesi veya üyelerin Başkan tarafından aday gösterilmesi Ulusal Yürütme Kurulu tarafından onay gerektirmez. Eyalet konseyi, örgütü ile ilgili olarak merkezi kontrolden bağımsızdır. Eyalet Konseyine politikalarını formüle etme ve eyaletteki alt birimleri denetleme özgürlüğü verilmektedir. Tek sınırlama, Eyalet Yürütme'nin herhangi bir politikayı formüle ederken partinin temel ilkelerine karşı hiçbir şey yapmamasıdır. Ulusal Yürütme Kurulu'nun yanı sıra, eyalet birimlerinin tam özerkliğini ortaya koyan eyalet konseyi üzerindeki iktidarı da üstlenmemesine rağmen, Ulusal Yürütme Kurulu tarafından yönergelerin yayınlanması, eyalet birimlerinin işleyişinin kontrol edilmesine yol açabilmektedir. Eyalet Başkanı, Ulusal Yürütme toplantısına katılır ve politika yapımında söz sahibidir. Eyalet Yürütme, Ulusal Yürütme Kurulu'na eyaletle ilgili önerilerde bulunur ve alınan kararları merkeze gönderir. Eyalet Başkanı'nın ulusal, eyaletler ve bireysel eyaletin meseleleri ile ilgili karar verme etkinliğinin derecesi, doğal olarak partinin çıkarlarına bağlıdır.

b- Eyalet Seçim Komitesi: Eyalet Yürütme Kurulu on beş üyeden oluşan bir Eyalet Seçim Komitesi seçer. Seçim Komitesinin bileşimi ve işleyişine ilişkin kurallar, Yürütme Kurulu tarafından çerçevelenir. Bu Komite, Eyalet Yasama Meclisi için parti adaylarının isimlerini ve genel parlamento seçimleri için eyaletten isimleri Merkez Seçim Komitesine önermektedir. Ayrıca partinin çeşitli yerel organ seçimleri, ortak kurumları için adaylarının nihai kararını verir. Eyalet Seçim Komitesi, parti adaylarının seçim kampanyalarını da yürütmektedir. Ayrıca Sangh Parivar organlarından da gerekli yardımı almaktadır (BJP Constitution, 2012: 9-10).

Eyalet Konseyi, alt kast ve alt kabilelerin en az sayıda üyesinin ilçeden meclise kadar ayrılmış koltuklara eşit olması şartıyla ilçe birimleri tarafından seçilen ilçeye tahsis edilen meclis koltuklarına eşit üyelerden oluşur. Bunlar, Yasama kanadı tarafından seçilecek olan Parti vekillerinin yüzde 10'u; yüzde 3'ten az olmayacak şekilde eyaletteki parti milletvekillerinin yüzde 10'u; eyaletin tüm Ulusal Konseyi üyeleri, tüm eski Eyalet Başkanları, tüm Eyalet Yürütme Kurulu üyeleri. Bazı üyeler, Eyalet Konseyi'nde birlikte seçilebilir. Onlar daimi davetliler veya partinin özel davetçileri olabilmektedirler (BJP Constitution, 2012: 10-11).

3- Bölgesel Komiteler: Ulusal Yürütme Kurulu, bir metropol alanı veya eyalet biriminin yetki alanı içinde belirtilen herhangi bir alan için Bölgesel Komiteler kurabilir. Bu Bölgesel Komitelerin yetkileri ve görevleri Ulusal Yürütme Kurulu tarafından belirlenir. Bölgesel Komite her iki ayda bir toplanır. Parti anayasalarının bölgesel komitelerle ilgili ayrıntılı hükümleri yoktur. Eyaletler, partinin değiştirilmiş anayasasının XII. (A) Maddesinde belirtilen üç kategoriye ayrılmıştır.

Kategori 1, beş veya beşten daha az Lok Sabha koltuğuna sahip eyaletler.

Kategori 2, altı – yirmi arası Lok Sabha koltuğuna sahip eyaletler.

Kategori 3, yirmi bir ve daha fazla Lok Sabha koltuğuna sahip eyaletler (BJP Constitution, 2012: 5).

4- İl Komitesi: Parti'nin il düzeyindeki örgütlenme forumu, eyalet idaresi aksini belirlemediği sürece, bir eyaletteki idari bölge ile normal olarak ortak olan İl Komitesi olarak bilinir. Değiştirilmiş Bharatiya Janata Parti Anayasasının XV. Maddesi'ne göre İl Komitesi;

A-Kategori 1 tanımına uyan eyaletlerdeki İl Komiteleri, bir Başkan'ın yanında, en az üç kadın ve en az üç alt kast ve alt kabilelerden üyeyi bünyesinde barındıran sayısı yirmiye aşmayan üyelere oluşmaktadır. İl Komitesi Başkanı, Komite'nin seçilmiş üyeleri arasında üçü geçmeyecek Başkan Yardımcıları, bir Genel Sekreter, Mali İşler Sorumlusu, biri kadın olması gereken ama üçü geçmeyecek Sekreterler atamak zorundadır (BJP Constitution, 2012: 7).

B- Kategori 2 tanımına uyan eyaletlerdeki İl Komiteleri, bir Başkan'ın yanında, en az dört kadın ve en az dört alt kast ve alt kabilelerden üyeyi bünyesinde barındıran sayısı otuzu aşmayan üyelere oluşmaktadır. İl Komitesi Başkanı, Komite'nin seçilmiş üyeleri arasında üçü geçmeyecek Başkan Yardımcıları, bir Genel Sekreter, bir Mali İşler Sorumlusu, biri kadın ve birisinin de alt kast/kabilelerden olması gereken ama üçü geçmeyecek Sekreterler atamak zorundadır (BJP Constitution, 2012: 7).

C- Kategori 3 tanımına uyan eyaletlerdeki İl Komiteleri, bir Başkan'ın yanında, en az altı kadın ve en az dört alt kast ve alt kabilelerden üyeyi bünyesinde barındıran sayısı kırk dördü aşmayan üyelere oluşmaktadır. İl Komitesi Başkanı, Komite'nin seçilmiş üyeleri arasında dördü geçmeyecek Başkan Yardımcıları, bir Genel Sekreter, bir Mali İşler Sorumlusu, biri kadın ve birisinin de alt kast/kabilelerden olması gereken ama üçü geçmeyecek Sekreterler atamak zorundadır (BJP Constitution, 2012: 8).

Başkan ise seçilmiş tüm Mandal Komitelerinin üyeleri tarafından seçilmektedir. Başkan, Komite'nin diğer üyelerini coğrafi, profesyonel, sosyal ve örgütsel yayılmaya gereken temsili vererek aday gösterecektir. Eyalet Başkanı'nın önceden onayı ile İl Başkanı, Komite'nin seçilmiş üyelerinin dışından da bir tane daha Genel Sekreter atayabilir. O da Komitenin tam üyesi olacaktır. Başkan, en az 6 yıllık bir asıl üye olmalıyken, diğer komite üyeleri de 3 yıldan az olmamak

üzere asıl üye olmak zorundadır. Ayrıca hepsi de aktif üye olmak zorundadır. İstisnai durumlarda ve ilçe birimlerinin çıkarları doğrultusunda, İlçe Başkanı, Eyalet Başkanı'nın önceden onayını almak kaydıyla bu koşulu en fazla 5 üye için erteleyebilmektedir (BJP Constitution, 2012: 8).

5- Mandal Komitesi: Mandal Komitesi, ilçe ve taban arasındaki aracı parti örgütüdür. Bir Mandal'daki yerel komitenin seçilmiş üyeleri Mandal Komitesini seçmektedirler. Değiştirilen Bharatiya Janata Parti Partisi Anayasası'nın XIV. maddesi Mandal Komitesini tanımını şu şekilde yapmaktadır:

A- Kategori 1 tanımına uyan eyaletlerdeki Mandal Komiteleri, bir Başkan'ın yanında, en az iki kadın ve en az iki alt kast ve alt kabilelerden üyeyi bünyesinde barındıran sayısı on dört aşmayan üyelerden oluşmaktadır. Mandal Komitesi Başkanı, Komite'nin seçilmiş üyeleri arasından ikiyi geçmeyecek Başkan Yardımcıları, bir Genel Sekreter, Mali İşler Sorumlusu ve ikiyi geçmeyecek Sekreterler atamak zorundadır (BJP Constitution, 2012: 6).

B- Kategori 2 tanımına uyan eyaletlerdeki Mandal Komiteleri, bir Başkan'ın yanında, en az iki kadın ve en az iki alt kast ve alt kabilelerden üyeyi bünyesinde barındıran sayısı yirmiyi aşmayan üyelerden oluşmaktadır. Mandal Komitesi Başkanı, Komite'nin seçilmiş üyeleri arasından ikiyi geçmeyecek Başkan Yardımcıları, bir Genel Sekreter, bir Mali İşler Sorumlusu, biri kadın ve ikiyi geçmeyecek Sekreterler atamak zorundadır (BJP Constitution, 2012: 7).

C- Kategori 3 tanımına uyan eyaletlerdeki Mandal Komiteleri, bir Başkan'ın yanında, en az üç kadın ve en az üç alt kast ve alt kabilelerden üyeyi bünyesinde barındıran sayısı yirmi dördü aşmayan üyelerden oluşmaktadır. Mandal Komitesi Başkanı, Komite'nin seçilmiş üyeleri arasından üçü geçmeyecek Başkan Yardımcıları, bir Genel Sekreter, bir Mali İşler Sorumlusu, üçü geçmeyecek Sekreterler atamak zorundadır (BJP Constitution, 2012: 7).

Başkan ve komite üyeleri, sayısının Eyalet Yürütme Kurulu tarafından belirlenen Mandal'ın yerel komitelerinin seçilmiş üyeleri tarafından seçilmektedir. Tüm kategorilerdeki Mandal Komitesi'nin memurları, aralarında en az bir kadın ve bir alt kast/kabilelerden gelenleri içermek zorundadır. Komite üyeleri aktif üye

olmak zorundayken, İlçe Başkanı, yeni bir Mandal'da aktif bir üyelik elde etmek için üç yıllık zaman peryodu koşulunu erteleyebilmektedir. İlçe Başkanı, yerel komitenin çalışmalarını denetler, yeni komiteler oluşturur ve eski yönetim kurulunun onayını eyalet yönetiminin onayıyla düzenler. Yerel sorunlarla başa çıkmaya ve ulusal sorunlarla ilgili görüşlerini bildirmeye yetkilidirler. Kararları kabul eder ve onları partinin merkezi yürütme kuruluna gönderirler (BJP Constitution, 2012: 7).

6- Yerel Komite: Yerel Komite partinin taban örgütüdür. Yerel bir komite alanı en az elli üyeye sahip olmalıdır. Ancak bölgenin nüfusunun 1000'den az olduğu yerlerde, üye sayısı en az yirmi beş dolaylarında olabilecektir. Başkan ve en az bir kadını içermek zorunda olan Yerel Komite Üyeleri, kuralların öngördüğü şekilde bölgenin tüm üyeleri tarafından seçilmektedir. Başkan, komite üyeleri arasından bir Sekreter atamaktadır. Yerel komitenin on bir veya on beş üyeden oluşması halinde, birinin kadın olması gereken Başkan Yardımcısı sayısı ikiye geçememektedir. Başkan Yardımcıları da bir yıldan az olmamak üzere partinin üyesi olmak zorundadır, ancak İlçe Başkanı bu mevkiyi hak eden biri için bir yıllık süre koşulundan feragat edebilmektedir (BJP Constitution, 2012: 5-6).

7- Gram Kendra/Shahari Kendra: Gram Kendra/Shahari Kendra, Mandal Başkanı tarafından aday gösterilecek olan ve toplantıya çağrıda bulunacak olan üye de dâhil olmak üzere beş üyeye sahip olmaktadır. Bu Gram/Shahari Kendra, yaklaşık Beş Panchayat/Kentsel bölgenin yerel komiteleri üzerinde kontrolü ele almaktadır. Görev süreleri de Mandal Komitesininkiyle aynı olmaktadır (BJP Constitution, 2012: 6).

8- Partinin Parlamento Kanadı: BJP, yalnızca devlet meclislerine değil, aynı zamanda Parlamente'ya da çok sayıda üye seçebildiğinden, 1988'de parti, Parlamento kanadının organizasyonunu ve işleyişini ele alan ayrıntılı bir maddeyi anayasasında kabul etti. Bu noktada da parlamenter kanadın üyeleri, parti kurallarına uyma ve Parti liderliği tarafından verilen talimat ve yönergeleri takip etme yönünde bir taahhüt imzalamak zorundadır.

a- Parlamento Kanadı: Parlamentonun iki kamarası olan Lok Sabha ve Rajya Sabha'nın tüm parti üyelerini içermektedir. Parlamento oturumları sırasında parti milletvekillerinin rollerini belirleyen bir lider tarafından yönetilir. Parlamentodaki parti üyeleri, oturumun başlamasından en az bir kez Meclis'te kabul edilecek stratejiyi tartışmak ve karara bağlamak için toplanırlar. Talimatlar, parti denetçileri yoluyla verilir ve politika ve programlarla ilgili kuralları yürütmek her üyenin görevidir. Bir parti bildirisi yayınlandığında, Parlamentonun hiçbir üyesi, baş denetçinin önceden izni olmaksızın toplantıda bulunmamaktadır. Bu kurala uyulmaması halinde, inancın ve disiplinin ihlali olarak ele alınır ve üye ihraç edilebilir. Parti kanadı lideri, 5 yıllık Lok Sabha dönemi için seçilirken, Başkan yardımcısı ve denetçiler ikili bir seçimle belirlenmektedir. Liderin görevine, parti milletvekillerinin toplam gücünün yüzde 15 ve yüzde 50'si gibi bir oran tarafından talep edildiği takdirde, 2/3'lük bir çoğunluk ile genel kurul toplantısı tarafından son verilebilir. Ancak lider, toplam mevcut olanın yüzde 50'sinin geçtiği bir güvensizlik oyu ile kesin olarak görevi bırakmak zorunda kalır (BJP Constitution, 2012: 15).

b- Parlamento Yürütme Komitesi: Parlamento Yürütme Komitesi, lider, vekil liderler, ek vekil liderler, denetçi ve sekreterler ve her kamaradan seçilen iki üye gibi parlamento kanadının tüm muhataplarından oluşmaktadır. Eğer Milletvekillerinin toplam gücü 40'ı aşarsa, partiye her on milletvekili için bir üye oranında komiteye ek üye seçmesine izin verilir. Ulusal Başkan, Sekreterini aday gösteren Parlamenter yürütme organının eski bir üyesidir. Bu organ, parti hukuku yapanlar tarafından Parlamentoda sunulmadan önce yapılan tüm yasal teklifleri, hareketleri ve değişiklikleri onaylamaktadır (BJP Constitution, 2012: 15).

Bu Komite, parti hesaplarının ve işlerinin yönetiminden sorumludur. Parti liderliğine tavsiyelerde bulunmak için farklı hükümet bakanlıkları için çeşitli şekilde komiteler atayabilmektedir. Genel olarak yürütme, parlamentonun her iki kamarasında partinin yasama ve parlamenter işlerini düzenlemektedir. Parlamento Yürütme Komitesi toplantılarının sıklığı ise, lideri tarafından belirlenir (Swain, 2001: 83).

Eyalet meclislerinde de parti, parlamenter kanadı modeli üzerinde düzenlenmektedir. Eyalet yasama organı, tüm BJP Yasama Meclis Üyeleri ve eyaletteki Yasama Meclis Üyelerinden oluşmaktadır. Bu birim kendi liderini ve diğer ofis sahiplerini seçer. Üyeler, Merkez liderliğinin (Yüksek Komuta) talimatlarını takip eder. Yükselen hizipçilik ve eyalet liderliği için ortaya çıkan tehditler nedeniyle, Yüksek Komuta, sorunları çözmek için eyalet parti işlerine sık sık karıştığı görülür. Kitle ve partinin Parlamento kanadı arasında sürekli bir etkileşim var (Malik ve Singh, 1996: 151). Partinin taraftarları tarafından kitle ve partinin parlamenter kanadı arasında tam bir uyumun olduğu iddia edilir. Parti iktidarda olduğu zaman bu doğru olabilir. Hindistan için genel bir deneyim, bir parti iktidarı ele geçirdiğinde, üstünlük mücadelesinin kitle ile partinin Parlamento kanadı arasında ortaya çıkması muhtemel olduğunu göstermektedir (Panday, 1992: 32-35).

Görüldüğü üzere BJP, gücünü tabandan almasına rağmen, bir o kadar da merkezileşmiş bir parti olarak karşımıza çıkmaktadır. On sekiz milyon üyelik sayısı o kadar yüksek bir rakam ki, böylesine devasa bir örgütsel kapasite dünyanın neredeyse hiçbir partisinde olmadığı tahmin edilebilir. Ama buna rağmen, merkezi yapısı ve merkezi karar alabilme yeteneğini oldukça geliştirebilmiş bir parti karşımıza çıkmaktadır. Parti güçlü merkezi yapısını, Hindistan siyasal yapısının en küçük birimleri olan pançayatlara kadar ulaşabilen yerel birimleriyle destekleyebilmiştir. Bu açıdan merkezden en yereldeki birime kadar arada var olan eyalet, il, mandal gibi tüm seçim bölgeleri için gerekli örgütlenebilmeyi sağlayabilmiştir. Bu şekilde gelişen bölgesel ve yerel faaliyet alanı, seçim dönemleri dışında da partinin faaliyetlerini sürdürebilmesine yardımcı olabilmektedir. Yine örgütsel gelişim açısından gerek merkezi bağlamda gerekse de yerel bağlamda örgütsel alt birimlerin de gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu örgüt içi alt birimlerin fazlalığına rağmen, herhangi bir yönetim zafiyeti de neredeyse yoktur. Burada da kilit olanın güçlü liderlikle ilgili olduğu kabul edilebilir. Özellikle bugün BJP hareketinin lideri olarak Modi görülse de parti başkanı makamında bir başkası Amit Şah oturmaktadır. Bu da Kongre'deki Nehru döneminde olduğu gibi kitle liderinin Başbakan olduğu, parti liderliğini ise

bir başkasına bıraktığı yapıyı andırmaktadır. Yani parti disiplini açısından önemli görülebilecek sorunlar çok fazla yaşanmamaktadır. Tüm bunlar da BJP'nin örgütsel açıdan kurumsallaşmış olduğunu göstermektedir.

2.2. Değer İnfüzyonu

BJP'nin Hindistan seçmenleriyle arasında kurmuş olduğu bağ, değer infüzyonu kriterinin belki de ülkede kuvvetli örneğini tartışmamıza aracılık edecektir. Öyle ki Kongre Partisi nasıl ülkenin kurucu partisi olarak ülke siyasetiyle ilgili her konuda bir şekilde ilgiyi hak ediyorsa, Kongre'nin daha kuruluş dönemlerinde ortaya çıkan, bugüne kadar ulaşan ve tabî ki sosyal alanda güçlü bir karşılığı olan Hindu milliyetçiliği de benzer ilgiyi hak etmektedir. Hatta her geçen gün ülkede siyasetin merkezine de Hindu milliyetçiliği (Hindutva) tartışmalarının oturduğu gözlemlenebilmektedir. Eskiden Hindutva'nın karşısına ülke deneyimi içerisinde tecrübe edilmiş birçok kurum çıkarılabilmişken, bugün Kongre Partisi bile belli mekân ve kitlelere yönelik mecburen Hindutva gündemiyle seslenmekte ve bu durum parti siyaseti açısından kaçınılmaz görünmektedir.⁶ Tabi ki Hindutva tartışmalarının da oldukça büyük bir literatüre karşılık geldiğini, Faşizmle özdeşleştirilen Hindutva yaklaşımlarından milliyetçi duruşu ihmal etmeden kalkınmacı gündemi merkeze koyan post-Hindutva tartışmalarına kadar oldukça kullanışlı stratejik bir içeriğe sahip olduğunu da unutmamak gerekiyor. Ama gerçek olan BJP ve kendisine yardımcı olan organizasyonların temel hedefleri olarak merkezlerine koydukları Hindutva ideolojisi şuan Hindistan'da iktidarda ve BJP'nin elini uzun bir süre daha güçlü kılacak bir informal kurum niteliğine sahip olduğudur.

Hindu milliyetçiliğinin tarihsel sosyolojisine bakacak olursak, her şeyden önce Hindu milliyetçiliğinin tarihsel olarak üç ana gelenekten etkilendiği görülmektedir: klasik Hinduizm, Hindu reformizmi ve modern milliyetçilik. Öyle ki “Hindu” kelimesi, Hinduizm'in klasik metinlerinde yer almamıştır bile. İlk olarak, Hindistan edebiyatında Milattan Sonra 8. Yüzyıl dolaylarındaki metinlerde rastlanılmaktadır. Burada da günümüz İran topraklarından Hindistan'ı ele

⁶ Kongre Partisi'nin Hindu ritüellerine atıfta bulunarak Hindu oylarına hitap etmesi “Soft Hindutva” tartışmalarını doğurmuştur.

geçirmek isteyen Persler tarafından kullanıldığı ifade edilmektedir ve bu Persler, İndus nehrinin doğusunda yaşayan insanları simgelemek için bu kavramı kullanmışlardır. Hatta ilk önce ırmağın karşısı anlamına gelen “Sindhu” kavramı kullanılmıştır (Majumda, 1977: 20). Daha sonraları Hindu kavramı, dini ve kültürel bir anlam kazanmıştır. Hindu milliyetçileri, ideolojik mobilizasyonlarının çoğunu klasik Hinduizm'e dayandırırılar. “Veda”ları düşüncenin özü olarak görür ve “Purana”ları ve geleneksel Hindu uygulamalarını Hindu kültürü ve dininin önemli taşıyıcıları olarak kabul ederler (Joshi, 1991: 106):

19. ve 20. yüzyıllarda, Sati, kast sistemi, çocuk evliliği gibi uygulamalara karşı çok sayıda Hindu reformcu hareket başlatılmıştır. Reformcular arasında Raja Ram Mohan Roy (1772-1833) belki de en öncü isimdir. Onun amacı, Hinduizm'i batıl inançlardan arındırmak olmuş ve kast sistemi, çocuk evliliği ve sati gibi uygulamaları tanımadığını deklare etmiştir (Matto, 1991: 31). Bunun için 1828'de Brahmo Samaj'ı kurmuştur. Daha sonra 19. yüzyılda Swami Dayanand Saraswati (1824-1883) 1875'te Bombay'da daha agresif bir reform hareketi olan Arya Samaj'ı kurmuştur. Dayanand tüm inançlarını Vedalar'a dayandırırken, Arya Samaj, Hindu reformizmindeki milliyetçi unsurları desteklemiştir. Örneğin Swami Dayanand, Swadeshi kavramını, yani sadece ulusal olarak üretilen malları kullanmanın önemini vurgulayan ilk kişi olmuştur (Sharma ve Sharma, 2001: 143).

19. yüzyılın sonlarında bir takım başka reform hareketleri de kurulmuştur. Bunların arasında en önemlisi, 1897'de Swami Vivekananda tarafından kurulan ve büyük ölçüde politik olmayan bir örgüt olan Ramakrishna Misyonu idi. Batı'da Hinduizm'in tanınması için büyük çaba sarf eden misyon, Annie Besant tarafından kurulan Madras'taki Theosophical Society oluşumunda, Kongre özgürlük hareketi adına önemli bir rol oynamıştır. Her iki hareket de Hindu birliğini vurgulamış ve Hint vatanseverliğine katkıda bulunmuştur. Bu kapsamda Hindu reformculuğunun temel ilkelerinden bazıları, Hindu milliyetçiliğinin ayrılmaz parçaları haline gelmiş ve Batı ve İslam dünyasından gelen tehditler açık bir şekilde yansıtılmıştır. Hindu milliyetçileri için Hindu reformculuğu, tüm kast ve hizipleri yabancı etkilere karşı birleştirme olasılığını arttırmıştır (Roychoudhury, 2013: 204).

Ondokuzuncu ve yirminci yüzyıllardaki bağımsızlık mücadeleleri, keskin bir Hindu yeniden canlanma ruhu ortaya çıkarmıştır. Hindu yeniden canlanma ve felsefi idealizm, kendilerini iki biçimde dile getirmiştir: liderlik ve bilgelik. Bunun ilk tezahürü ise, bir dizi büyük liderin açık bir şekilde ortaya çıkmasıdır. Bunlar arasında Swami Dayananda, Ramkrishna, Vivekananda, Aurobindo Ghosh, Shradhanand, Madan Mohan Malaviya, Paramananda, V.D. Savarkar, Moonje, Dr.K.B. Hedgewar ve Shyama Prasad Mookerjee gibi isimler ortaya çıkmışken, bu isimler Hindu toplumunun siyasi ve sosyal çıkarlarının açık sözlü liderleri olmuşlardır. Sayısız araştırma çalışması sayesinde, bu isimler, antik Hinduların başarılarına olan inancı güçlendirmiş ve uzun zamandır siyasal olarak bastırıldığına inandıkları insanlara bir özgüven kazandırmıştır. Ancak Ondokuzuncu yüzyılın sonlarında, Arya Samaj ve faaliyetleri Hindu Milliyetçiliğinin büyümesinde belki de en büyük rolü oynamıştır. Arya Samaj siyasi bir parti değildi, ancak ideolojik içeriği politik amaçlarla kullanmayı tercih etmiştir. Birçok üyesi siyasette aktifken, bazıları da Kongre Partisi'nde yer alabilmiştir (Yadav ve Arya, 1988: 175).

Bağımsızlık öncesi ve sonrası, özellikle de Bharatiya Jana Sangh'in ortaya çıkana kadar ki dönemde Hindu milliyetçiliği adına büyük önem arz eden organizasyon Hindu Mahasabha (Hindu Büyük Meclisi) girişimidir. 1906'da Hindistan'daki Müslüman liderlerin Müslüman Ligi'ni kurmaları sonrası, yavaş yavaş ortaya çıkan Pencap Hindu Sabha, Akhil Bharat Hindu Mahasabha gibi Hindu meclisleri, nihayetinde Hindu Büyük Meclisi'nin (All-India Hindu Mahasabha) toplanmasıyla sonuçlanmıştır. 1920'lere kadar Kongre hareketi içerisinde Hindu çıkarlarını savunan bir fraksiyon olarak görev yapmaya çalışan Hindu Mahasabha, 1920'lerde bağımsızlığa ulaşma yolunda kullanılacak yöntem üzerinde Kongre ile anlaşamayınca hareketten ayrılmıştır (Bapu, 2013: 40). Hindu Mahasabha gün gelmiş Gandhi suikastını 1948'de gerçekleştiren Nathuram Godse'nin kendisiyle bağlantılı olduğu iddiasıyla Kongre tarafından kapatılmış, gün gelmiş V.D. Savarkar liderliğinde ortaya atılan Hindutva teziyle Hindu milliyetçiliğinin ideolojik ve entelektüel hamiliğini yapabilmiştir. Dolayısıyla Hindu Mahasabha ile ilgili bahsedilecek uzun bir tarih mevcutken burada daha

çok bugün bile Hindistan siyasetinin şekillendiren V.D. Savarkar'ın Hindutva tezi üzerinde durulacaktır.

Savarkar, 1937'deki başkanlık döneminden, 1948'de siyasetten emekli olana kadar Mahasabha'nın en önemli merkezi kişiliği olmuştur. Karmaşık bir karakteri olan Savarkar, düşünür, politik aktivist, anti-İngiliz milliyetçisi, şair, oyun yazarı ve belki de ateist olarak bilinmiştir. Kast sistemine karşı durmuş ve tüm Hintlilerin başka dinlerden geri dönüşünü desteklemiştir. Okul günlerinde bile yoğun Hindu milliyetçi duygularını göstermiştir. Poona'da Fergusson Koleji'nde vatansever organizasyonlar düzenlemiş ve Kongre içerisindeki radikal milliyetçi Tilak ile arası oldukça iyi bir ilişki geliştirmiştir. 1910'da Hindistan Hükümeti onu önce Andaman Adaları'na ve daha sonra Ratnagiri'ye (Maharashtra) sürmüştür. Ratnagiri'de 1923'te yayınlanan en önemli eseri olan "Hindutva: Bir Hindu Kimdir?" çalışmasını yazmıştır (Savarkar, 2003).

Çalışmasında "Hindutva" sözcüğünü, ortak bir Hint kimliğini tanımlamak amacıyla kullanmıştır. Savarkar'a göre bir Hindu, efsanevi İmparator Bharata'nın krallığı olan Hindu Rashtra'nın Bharatwarsha sakinlerinden biridir. Aryanlar ve Dravidiler arasındaki etnik ve kültürel farklılıklara rağmen, Hindular dini bir kimliğin ötesinde bir "ırk", bir soya (jati) karşılık gelmektedirler. Ortak Anavatan'ın oğulları ve Aryanların en iyi ulusu olan Hindular, kutsal toprakları olarak Sindhustan'ı (daha sonra Hindustan) tanımak zorundaydılar. Bu sadece coğrafi bir varlık değil, aynı zamanda bir milletin tam da kendisi olarak görülmüştür. Aynı "Kutsal Topraklar" içinde, aynı kanın bir araya getirdiği çeşitli halklar ve farklı dinler, Hindular tarafından geliştirilmiştir. Aynı kan, aynı dil ve kültür, işgalcilere karşı direnişin ortak tarihi, hepsini birleştiren aynı ortak yasalar ve ayinler tamamı bu çerçeve içerisinde ele alınmalıydı (Savarkar 1923: 84-5).

Yine Savarkar'a göre, Hindustan sadece tek bir insanı, ırkı ya da ulusu değil, bütün Asya'yı ve neredeyse tüm Avrupa'yı ilgilendiren bir coğrafya olarak görülmüştür. Hindular, sadece kendi dinleri uğruna değil, kendi medeniyetlerini korumak için de savaşmışlardır. Hindu kimliğinin bir başka yönü de dini festivaller, hac yolculukları, kutsal yerler, adet ve gelenekler gibi ortak yasalar ve ritüellerdi (Savarkar, 2003: 69). Savarkar'a göre bu ritüellerle birlikte Hindular, en

büyük değerlere sahip olmuşlar, çünkü bunlar bu medeniyetin “kurumları” olarak gelişmişlerdir. Hindistan’da doğan kutsal dinler ailesini birleştirmişlerdir. Müslümanlar ve Hristiyanlar, diğer gelenekler, diğer kutsal topraklar, diğer festivaller ve diğer yasalara sahip oldukları için Hindu ırkının çocukları olarak tanınamazlardı. Onlar kılıç tarafından dönüştürülmüş ve parçalanmışlardı. Böylece Müslümanlar ve Hristiyanlar ne kendilerindendi ne de olabilirlerdi. Diğer yandan Mahasabha terminolojisinde, Budistler ve Sihler gibi inanç sahipleri Hinduizm’in bir yan dalı olarak Hindu Raj’da tam vatandaşlar olarak kabul edilebilirlerdi. 1933’te Mahasabha oturumu, Parmer’in başkanlığında Ajmer’da yapılmıştır. Savarkar oturumunda, “Hindustan tek başına Hindular diyarıdır ve Hindistan’da yaşayan Müslümanlar, Hristiyanlar ve diğer uluslar sadece bizim misafirlerimizdir (Savarkar, 2003: 69). Misafir olarak kalmak istedikleri sürece burada yaşayabilirler” şeklinde ifadede bulunmuştur. Savarkar kısaca Hindutva ile coğrafya, ırk, değer ve ritüeller üzerinden bir ulus inşa etmeye çalışmış ve bu ulusun ötekilerini de Müslümanlar ve Hristiyanlar gibi azınlıklar üzerinden kurgulamıştır (Bhatt, 2001: 79).

Savarkar’ın önerdiği Hindu kimliği oldukça dışlayıcı bir niteliğe sahip olmuş ve dışlanan kesimler üzerinde şiddet kullanılması yönünde bir eğilimi de barındırmıştır. Nitekim RSS’den VHP’ye Hindu milliyetçiliği tarihi için önem arz eden ve militerleşebilen tüm organizasyonlar Savarkar’ın Hindutva ideolojisine sahip çıkmışlardır. RSS’nin kurdurduğu Jana Sangh’ten Janata Parti’ye ve BJP’ye kadar tüm siyasal partiler, ideolojileri olarak merkeze Hindutva’yı koymuşlardır. Sadece Hindutva’nın ideoloji içerisindeki şiddeti tarihsel olarak değişiklik arz edebilmiştir. İlimliğin siyasal anlamda önem arz ettiği durumlarda Hindutva değerlerinin vurgulanış şiddeti azalmış, ancak kutuplaşmadan çıkar devşirme stratejilerinin önem kazandığı durumlarda Hindutva siyasetin merkezine oturmuştur. Bu açıdan BJP’nin kuruluş dönemleri olan 1980’lerden 2000’lere kadar BJP ideolojisinde Hindutva tartışmaları yumuşaklık arz eden farklı kavramlar setiyle birlikte parti ideolojisi içerisinde yer almıştır. Ancak 2000’ler sonrası, özellikle de 2014’ten bu yana kadar, kalkınma söylemlerini bünyesinde

barındıran post-Hindutva tartışmalarına rağmen, Hindutva'nın sertlik kapasitesinin daha fazla ön plana çıktığı görülebilmektedir (Parvathy, 2003: 177).

Bu doğrultuda BJP'nin Vajpayee liderliğinde konsolide olmaya çalıştığı dönemdeki ideolojisine batığımızda, 28-30 Aralık 1980'de Bombay'da yapılan ilk Ulusal Toplantısı önemli veriler sunmuştur. Bu toplantıda BJP lideri Vajpayee, 1971 tarihlerine uzanan Jana Sangh ve Janata Parti'nin miraslarını devraldıklarını açıklamıştır. Ayrıca Vajpayee, partinin Jai Parkash Narayan'ın J.P. Hareketi ile de ortak vizyona sahip olduğunu vurgulamıştır. Parti kimliği adına Jai Parkash Narayan'a oldukça fazla atıf yapılarak partinin önemli bir ikonu olduğu ima edilmiştir (Puri, 1990: 18).

Atıf yapılan Bharatiya Jana Sangh, Hindistan'ın ulusal siyasi partileri arasında önemli bir yere sahiptir. Bharatiya Jana Sangh'un ideolojisi “tek halk ve tek kültür” üzerine kurulmuştur. Partinin vurgusu, Hint kültürü, Hinduizm değerleri, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında dini-kültürel milliyetçiliğin yüceltilmesine odaklanmıştır. BJS, bir zamanlar var olan ama tamamen yerinden edilmiş olan Hint kültür geleneklerini sürdürmeye katkıda bulunmuş ve Hinduizmi destekleyen ulusal birlik üzerine çok fazla vurgu yapmıştır (Puri, 1984: 3). Parti, diğer yandan Hindistan siyasetinde radikal sağ unsurların başlıca siyasi temsilcisi olmuştur. BJS için kullanılan diğer birçok terim muhafazakâr, reaksiyoner, militan milliyetçi ve Hindu komünal olarak sıralanabilir. Partinin ideolojik temeli ve büyümesi, Rashtriya Swayamsewak Sangh ile duygusal yakınlığıyla şekillenmiştir (Puri, 1984: 8).

BJS üzerine ideolojik ve örgütsel düzeyde en doğrudan ve güçlü etki Rashtriya Swayamsewak Sangh tarafından gelmiştir (Upadhyaya, 1964: 11). BJS'nin ideolojisi, halkın özgürlük hareketinin harekete geçirilmesi için festivaller gibi kültürel sembolleri kullanan neo-Hindu Milliyetçiliğinin ana ideologları olan Swami Dayanand, Vivekanand, Bal Gangadhar Tilak gibi çeşitli milliyetçi düşünürler ve reformcular tarafından şekillendirilmiştir. Gandhi'nin laikliğe ve Hindu dinine karşı laik yorumuna ve Nehru'nun laik demokrasiye yönelişine yaptığı vurgu, Jana Sangh'un entelektüel duyarlılığına hitap etmemiştir. 1974'te gençler ve öğrenciler tarafından kötüleşen ekonomik koşullara, artan işsizliğe,

yaygın yolsuzluğa ve verimsiz yönetime karşı protesto hareketleri başlayınca ve Jai Parkash Narayan, Total Devrim çağrısında bulununca, Kongre hükümeti de 1975'te olağanüstü hali ilan etmiş ve 19 aylık yetkili yönetimden sonra seçimler 1977'de yapılmıştır. Jai Parkash Narayan'ın önderliğinde Janata Partisi olarak adlandırılan yeni bir parti ortaya çıkmıştır. Kongre iktidarına karşı kurulan partide Morarji Desai, Atal Bihari Vajpayee gibi isimler mevcutken, Bharatiya Jana Sangh, Bharatiya Kranti Dal, Kongre (O) ve Sosyalist parti gibi komünist olmayan dört parti de yeni parti olan Janata Partisi'ne katılmıştır (Paliwal, 1986: 74).

Bharatiya Jana Sangh, Janata Partisi aracılığıyla ilk kez iktidar ittifakının bir partisi olmuştur. Janata Parti Programı'nda yer alan laiklik, Gandhi Sosyalizm ve ekonomik ademi merkeziyet ilkelerini kabul etmiştir. Bu, Hint siyasetine iyi bir şekilde bağlanan toplumsal görünümünü ve militan Hindu milliyetçiliğini genişletmenin bir işareti olmuştur. Fakat bir süre sonra ikili üyelik sorunu gündeme gelmiştir. Bharatiya Jana Sangh üyeleri ya Rashtriya Swayamsewak Sangh üyeleri ya da Rashtriya Swayamsewak Sangh'a en azından sempati duyan kişilerdi. Bu açıdan BJS'nin politik amacını Rashtriya Swayamsewak Sangh'ın hedeflerini gerçekleştirmek için araçlar olarak görmüşlerdir. Böylelikle partide bölünmeler olmuş ve BJS Nisan 1980'de Janata Partisi'nden çıkmıştır. Bharatiya Janata Partisi olarak yeni bir isim kabul edilmiştir (Noorani, 1991: 7).

Bharatiya Janata Partisi Nisan 1980'deki ilk toplantısında çeşitli politika belgeleri yayınlamıştır. Bu belgeler ve parti lideri A.B. Vajpayee'nin konuşması ışığında ideolojiyle ilgili bazı çıkarsamalar yapılabilmektedir. Vajpayee bir taraftan Jana Sangh ve Janata Partisi mirasına bağlılığını açıklarken, diğer taraftan kullanılan yeni ideolojik atıflar BJP'nin özellikle Bharatiya Jana Sangh ideolojinden farklı bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermiştir. Ana hatları çizilen ilkeler, BJS'nin değerlerini içermesine rağmen, büyük yenilik, kendisini Gandhian ekonomik fikirleriyle tanımlamak olmuştur. A.B. Vajpayee özellikle Bharatiya Janata Partisi'nin toplumun bütün kesimlerinin ulusal bir alternatif sağlamak için desteğini harekete geçirerek ana akımlara katılma niyetini vurgulamıştır. BJP'nin kurucu başkanı Vajpayee, 28-30 Aralık 1980'de Bombay'da Samta nagar'da

düzenlenen partinin ilk Ulusal Konvansiyonuna hitaben yaptığı konuşmada, ulusal mutabakat oluşturulabilmede temel olabileceğini düşündüğü beş ilkeyi ortaya koymuştur. Bu beş ilke “Beş Taahhüdümüz” olarak adlandırılmıştır: 1-Milliyetçilik ve Ulusal Entegrasyon; 2-Demokrasi Taahhüdü; 3-Pozitif Sekülerizm; 4-Gandiyen Sosyalizm; 5-Değer Bazlı Siyaset (Our Five Gommitments, 1980: 4-6).

Atal Bihari Vajpayee, bu “Beş Taahhüdümüz” ile partiye daha liberal, demokratik, laik ve eşitlikçi bir imaj vermeye çalışmıştır. Yani aslında bu bir açılımdı ve Hindu milliyetçiliğinin ötesine geçme çabasını teşkil etmiştir. Bu kapsamda Vajpayee partililere, partinin işleyişinde Adilşah Devleti’ne karşı zafer kazanarak tarihsel açıdan sembolik bir isme karşılık gelen Chhatrapati Shivaji Maharaja'dan esinlenmeye ve Mahatma Jyotibha Phule'nin sosyal adalet mücadelesinde rehberlik etmeye çağıran bir açıklama yapmıştır. Yani bir taraftan milliyetçiliği bırakmamış, ama diğer yandan Kongre geleneğinin kurumsallaştırdığı bazı sol değerlere de sinyal göndermiştir. Bu doğrultuda BJP’nin ortaya koyduğu prensiplere baktığımız zaman, ilk prensip Milliyetçilik ve Ulusal Entegrasyon fikriyle karşılabilmektedir. Parti, ulus devletler çağında yaşanıldığına ve halkın refahının büyük ölçüde ulusal çabalara bağlı olduğuna inanmıştır. Ulusal çıkarların savunulması böylece her Hintlinin temel kaygısı haline gelmeliydi. Hindistan bir milleti ve Hintliler, çok sayıda din, inanç, ideoloji, dil ve ilgi alanlarını oluşturan ve karşılıklı olarak bir araya gelen tek bir halktı. BJP, bu açıdan farklı inançlara ve farklı ideolojilere sahip insanların, birbirleriyle barış ve uyum içinde bir arada bulunabilmeleri gerektiğine inanmakta olduğunu vurgulamıştır. Bir sosyal grubun gelişimi, ancak diğer sosyal grupların gelişmesine yol açtığı zaman Ulusal Konsensüs mümkün görülmüştür. Dışsal ya da vatan dışı sadakatleri olan ya da anti sosyal faaliyetlerde bulunanların ulusal mutabakata katkıda bulunmaları beklenemezdi ve bu nedenle dışarıda tutulmaları gerekmekteydi (Zaidi, 1981: 675).

Aslında BJP, görüldüğü üzere kendisini Hindistan’ın ulus inşası amacına adanmıştır. Hindistan’ın, modern, ilerici ve aydınlanmış ve Hindistan’ın eski kültür ve değerlerinden ilham alan gururlu ve müreffeh bir ülke olarak kurulmasını vaat

etmiştir. Böylece Hindistan, dünya barışının ve sadece uluslararası düzenin kurulması için Milletler Cemiyeti'nde etkin bir rol oynayan büyük bir dünya gücü olarak ortaya çıkabilecekti (BJP Constitution, 2012: 1). Parti, ulusal ruhunun bir parçası olarak, Hindistan Anayasası'na gerçek bir inanç ve sadakat taşıyacağını açıklamıştır. Diğer yandan önemli bir ayrıntı olarak parti, kendisini Bharatiya Jana Sangh'dan ayrı tutmak için, Hint milletinin karma karakterini tanıdığını dile getirmiştir. BJP ana akım bir siyasi güç olmak için, Hindistan'da ulusal bütünleşmeyi sürdürmek için farklı bir strateji uygulamıştır. Hindutva'nın bu ulusu yeniden örgütlemek ve ulus yapısının zorlu görevini üstlenmeye zorlamak ve disipline etmek için muazzam bir potansiyele sahip olduğuna inanmasına rağmen, söylem olarak daha yumuşak bir dil kullanmıştır. Bu şekilde ülkede daha yüksek verimlilik ve performans seviyelerinin ortaya çıktığı daha yüksek bir vatanseverlik seviyesi tetiklenmek istenmiştir.

BJP ikinci olarak, demokratik bir rejime olan inancını deklare etmiştir. Hint demokrasisi kendi ruhunu, insanların eşitlik ve sömürden özgürleşmesi ile bulmuştur. Partinin kurucu üyelerinin çoğu, bu tür hareketlere katılarak demokrasiyi kurtarmak ve güçlendirmek için çok şey yapmıştır. Bu kapsamda BJP, kast, renk, inanç veya cinsiyet, politik, sosyal ve ekonomik adalet, fırsat eşitliği ve inanç ve ifade özgürlüğünden bağımsız olarak tüm vatandaşlara garanti veren demokratik bir devlet kurmayı amaçlamıştır. BJP liderleri, demokrasinin gücünün, üzerinde durduğu üç direktifin (Yürütme, Yasama ve Yargı) gücü ile doğru orantılı olduğu görüşünde olmuştur. Bu kurumların 50 yıl boyunca yanlış yönetilmesi ve kullanılması onların gücünün yitirilmesine neden olmuştur. En üst düzeydeki yolsuzluk, insanların hükümete olan inancını yozlaştırmıştır. Kongre ve Birleşik Cephe hükümetinin sert kararlar almama ve yıkıcı güçlerle karşılaşmalarındaki başarısızlıktan başka zor seçimler yapamaması, Hindistan Devleti'nin otoriterliğini hızlandırmıştır. Merkezde iktidarın aşırı merkezileşmesi ve dengesiz kalkınma modelleri, Merkez-Devlet ihtilaflarına ve tartışmalarına yol açmıştır. 356. Madde gibi anayasal hükümlerin kötüye kullanılması ve Raj Bhavan'ın merkezdeki iktidar partisinin uzatma sayaçları olarak kötüye kullanılması, Hindistan Anayasası'nın kutsallığını ortadan kaldırmıştır. Bu

kapsamda parti, demokratik duruşunu 1998 Seçim Manifestosu'nda ortaya koymaya çalışmıştır. İlgili kurum ve komisyonlar kurarak tüm bireylerin, grupların ve toplulukların haklarına dikkat edilmesine önem verildiği görülmüştür (Ghaudhary, 1991: 1901).

Üçüncü olarak, Bharatiya Janata Partisi, ahlaki değerlere dayanan pozitif sekülerizm politikasına inanmıştır. BJP'ye göre, Kongre partisinin sekülerizm anlayışı, tamamen gayri ahlaki, oportünist ve bu ülkenin halkı üzerinde büyük bir dolandırıcılık doğurmuş ve sonuçta komünal oy bankaları önemli hale gelmiştir. Bu durum, Milliyetçilik ve ulusal entegrasyonun köklerine büyük zarar verdiği için, kanser olarak görülen bu durumla savaşmak gerekmiştir. BJP ise, yaşamın ve azınlıkların mülkiyetinin tam korunmasını sağlamayı vaat etmiştir. Ayrıca, sekülerizmin tamamen olumsuz bir düşünceye indirgenmesinden kurtulmak gerektiği vurgulanmıştır. Kongre, Mahatma Gandhi'nin kendisine bırakmış olduğu sekülerlik mirasına asla bir değer katamamıştır. Dolayısıyla BJP için sekülerizm, farklı dini gruplar arasında hoşgörüsüzlük olması gerektiği anlamına gelmemliydi. Daha ziyade, farklı dinlerden ya da her zaman Hint uygarlığına entegre olan diğer tarihsel ve toplumsal deneyim ve yaklaşımlardan türetilen ortak ahlaki değerlerin damıtılması anlamında tanımlanmıştır (Zaidi, 1981: 676).

Bu kapsamda Bharatiya Janata Partisi, sekülerizmi 'Sarva-Dharma SamaBhava' olarak tanımlamıştır. Bu kavram, tüm inançların takip ettiği yolun hedefinin eşitliğini savunan bir kavrama karşılık gelmiştir. Bu açıdan da Hint geleneklerine ve Hint politik düşüncesine yabancı olan teokratik devlet kavramına uzak durulduğunu vurgulayan Vajpayee, aynı şekilde sekülerizmin demokrasinin temelini oluşturan pozitif bir düşünceye karşılık geldiğini savunmuştur. Kongre ise, dar toplum ve kesimi ilgilendiren çıkarlar için politikalar oluşturarak uzun yıllardır sekülerizmi çarpıtmaktaydı. Bu yüzden BJP, Ulusalçılık ve Ulusal Bütünleşme'yi garanti altına alacak olan Pozitif Sekülerizm'i benimsemiştir. Sonuç olarak sekülerizm tartışmalarında, BJP'nin pozitif ve gerçek sekülerizmine karşılık, Kongre tarzı yalancı ve sahta sekülerizmin (pseudo-secularism) dikotomik olarak ayrıldığı iddia edilmiştir. Diğer tüm siyasi partiler tarafından

uygulanan 'sahte sekülerizm karşısında, Bharatiya Janata Partisi'nin gerçek sekülerizmi savunan tek parti olduğunu iddia edilmiştir (Long, 2007: 130).

Sekülerizm yaklaşımını yeniden çerçeveleyen BJP, bu kapsamda Hindutva kavramının da nasıl anlaşılması gerektiğini yeniden izah etme ihtiyacı duymuştur. Bu açıdan seküler bir devlet olabilmek için, ülkenin siyasi sisteminin inançları reddetmemesi ve de dinsel ideallere karşı çıkmaması gerektiğinin altını çizmişlerdir (Chakravarty, 1991). Dolayısıyla Hindutva kavramı da öyle geliş güzel anlaşılmadan hemen reddedilmemeli görüşü savunulmuştur. Hindutva çeşitli terimlerle açıklanmıştı ve genel olarak, Hindistan'ın ulusal kimliğinin Hindu kültüründe kök saldığı, ülkede Hinduların çoğunlukta olduğu ve ulusların ortak kültür ve ideoloji temelinde inşa edildiği yönündeydi (Malik ve Singh, 1992: 321). Bharatiya Janata Partisi için de, gerçek bir Hint ulusu kavramının, Hindu mirasını, ülkenin eski tarihi boyunca akan gelenekleri, uygulamaları ve inançları birlikte içermesi gerektiği iddia edilmiştir. Ancak çoğunluk topluluğu kendi topraklarında sayıca fazla olabileceğinden buna da saygı duyulması gerektiği eklenmiştir. Sonuçta BJP, Hindutva'nın stratejik olarak sekülerizm karşıtı bir düşünce olmadığı iddia etmiştir. Çünkü "Hindu" kelimesi Hindistan'ın tüm sakinleri için geçerli olan bir terim olarak kabul edilmiştir. Bu noktada BJP ideologlarının, coğrafi milliyetçilik ışığında 'Hindu' terimini yorumlamaktan yana hamle yaptığı görülmektedir ve konunun Hindu diniyle hiçbir ilgisi olmadığı ima edilmektedir. Bu nedenle, Hindistan'da yaşayan Hristiyanlar, Müslümanlar, Hindu Hristiyanları ya da Hindu Müslümanları olarak görülmüştür. BJP'nin buradaki amacı da, Hindutva gibi merkezinde bulunan bir ideolojinin, Hindu fundamentalizmi olarak yanlış anlaşılmasında gerektiğini benimsetmektir. Nitekim bu yüzden tüm inançlara eşit muamele anlamına gelen pozitif laiklik kabul edilmiştir. Ancak, bu anlayış, Müslümanlar gibi azınlıklar için özel bir hüküm olmaması gerektiği anlamına da gelebilmiştir. Bu şekilde BJP, Hindutva ideolojisine oldukça yumuşak bir kılıf çizmiştir (Swain ve Hazary, 1991: 51-52). Lakin bu strateji, Hindutva'nın Hindular zihninde bir korku yaratılarak, yakın gelecekte Müslümanların Hindu tapınaklarını yıkarak, Hindu kültürünü yok edebilecekleri üzerinden mobilizasyon sağladığını görmezden gelmiştir. BJP bu

strateji sayesinde bugüne kadar Hindu nüfusunun geniş bir bölümünü kolayca yönlendirebilmiştir. Buradaki gerçek sorun, sekülerizmin hem Hinduların çıkarlarını hem de Müslüman azınlığın korunması içerebilmesi olmuştur. BJP bu yeni sekülerizm anlayışıyla bunu aştığını düşünmüştür, fakat Hindistan'daki sekülerliğin İslamileştirildiğini, yani Müslümanların çıkarına işlediğini kamuoyunda tartışan da yine BJP olmuştur (Uniyal, 1992: 19-23).

BJP'nin bu açılımı genel olarak sekülerizm ile Hindu milliyetçiliğinin uzlaştırılması adına aceleci bir girişim olarak değerlendirilerek birçok açıdan eleştirilmiştir. Birçok eleştirmen, BJP'nin bu tutumunu eleştirmiş ve bunun, Laiklik ile Hindu Milliyetçiliğine olan inançlarını uzlaştırmak için aceleci bir girişim olduğunu düşünmüştür. “Hindistanlılık” (Bharatiyata) ile Hindutva’yı eşitleyerek, BJP liderliği Hint kültürünü zengin kültürel çeşitlilikteki elementlerden koparmış ve onu kesin bir Hindu fenomenine indirgemıştır. Bu açıdan Hindutva’nın ulusal bir ideal olarak empoze edilmesi oldukça eleştirilmiştir (Paranjape, 1991: 8). Örneğin Debasis Chakravarty, bir devlet dini olarak Hindutva’nın, bir bütün olarak değil Hindistan’ı, bütün Hinduları bile kapsayamayacağını belirtmiştir. Yine Chakravarty için bu, Brahmanların küçük bir bölümünün görüş ve çıkarlarının bugünkü şartlar altında nasıl varlığını sürdürdüğünü göstermiştir. Bu nedenle de Hindutva ideallerinin ülkenin birlik ve bütünlüğünü sağlayacağı önerisi, birkaç siyasetçinin halüsinasyonları ve bunlara inanarak peşinden koşan kitlelerin yanılsaması olarak değerlendirilmiştir. Aynı zamanda, Hinduizm’in egemenliği altındaki tüm inançlar için “eşitlik” olacağı fikri, pozitif sekülerizm adı altında, fikre inanmayanların haklarının olumlu bir şekilde olumsuzlamasına dönüşebileceği fazlasıyla dile getirilmiştir (Chakravarty, 1991).

Dördüncü olarak, BJS’nin kaotik Hindu Milliyetçiliğinin aksine, BJP, partinin önemli bir ideolojisi olarak “Gandiyen Sosyalizmi”ni benimseyerek daha ılımlı ve hümanist bir şekilde kendini göstermek istemiştir. BJP liderliği bu doğrultuda, Gandhi’nin insanın maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılama fikrini kabul etmiştir. Ekmek, özgürlük ve istihdam Gandhi’nin ilk önemli ilkeleriydi. BJP bu ilkeleri kalkınma stratejisinin merkezi çekirdeği haline getirmiş ve

etraflarında ulusal bir konsensüs oluşturmaya çalışmıştır. Hintli ruhani etiğe dayanan Gandhi Sosyalizmi, Hint siyasal mirasının mihenk taşı olan önemli bir ideolojiye karşılık geldiği savunulmuştur (Elst, 1997: 37). Bu şekilde Bharatiya Janata Parti liderliği, şiddet araçlarının benimsenmesi için Marksizmi veya bilimsel sosyalizmi reddetmiştir. Tüm komünist devrimlerin, şiddet araçlarını benimsediği ve kendi halklarına karşı daha büyük bir güç kullanarak, trajik bir sonuca yol açarak hayatta kaldığı belirtilmiştir. İnsan değerlerini toplumsal ilişkilere, üretim koşullarına ve maddi koşullara tabi tutan Marksist sosyalizmden farklı olarak, Gandhi Sosyalizmi'nin ise, tarihsel olarak evrilmiş ve test edilmiş insani değerler temelinde sosyo-ekonomik sistemi yeniden yapılandırmaya çalıştığı düşünülmüştür. İnsanın insan tarafından sömürülmesini engellemek için toplumda, ekonomik desantralizasyon için bir planın etik ilkelere dayanarak faaliyete konması gerektiği savunulmuştur. Bu bağlamda Gandhi Sosyalizmi ile iktisadi iktidarın ademi merkezileşmesine, özellikle yerel düzeyde temsilci kurumların yeniden canlandırılmasına, katılımcı demokrasiye ve bürokratik büyüklüğün azaltılmasına katkıda bulunulabileceği iddia edilmiştir. Böylece Gandhi Sosyalizmi, ademi merkeziyetçiliği, siyasi kurumların ve süreçlerin iki paralel sistem içinde bulunan politik sisteminin temeli olarak ele aldığı ifade edilmiştir. Bir taraftan temsili demokrasi kurumunun, diğer taraftan da katılımcı demokrasi kurumunun gelişmesi planlanmıştır (Swain, 2001: 94).

Gandhi Sosyalizmi ile nihayetinde hem kapitalizmi hem de devletçiliği iktisadi faaliyetin tüm alanlarında bir kooperatif sistemi ve mutemetlik ilkeleriyle değiştirmek amaçlanmıştır. BJP'ye göre, iktisadi gücün devletin ya da bireyin elinde aşırı yoğunlaşması, tehlikelere yol açabilir ve iktidarda yolsuzluğa yol açabilirdi. Bu açıdan Gandhi Sosyalizmi, sadece bir dizi amaç ya da hedef olarak görülmemiştir. Aynı zamanda doğru ya da makul yollara güvenilmesini gerektirmiştir. Toplumun vesayet ve işbirliğine dayalı ortaklıkla ilgili kademeli dönüşümünün, şiddet içermeyen yollarla yapılması vurgulanmıştır. Gandhi'nin mutemetlik fikri, hem kapitalizmin hem de komünizmin kötü yönlerini engelleyerek, dünyaya üçüncü bir yol göstermiştir. Tüketicilerin, üreticilerin, mülk sahipleri ve emek sahiplerinin çıkarlarını uyumlu hale getirmek için,

mutemetlik haricinde bir alternatif yoktur. Bu kavramın, nihayetinde sömürüyü sona erdirecek olan politik-ekonomik demokrasiyi sağlayacağı öngörülmüştür. İşte BJP, Gandhi Sosyalizmi'nin özgürlük ve eşitliğin uzlaştırılmasını sağlayan üçüncü bir alternatif olarak benimsenmesi için ulusal bir kampanya yürütme taahhüdünde bulunmuştur. Gandhi, bugüne kadar “küçük güzeldir” ya da sınırlı bilimsel ve teknolojik gelişmeyi savunduğu iddialarıyla yanlış yorumlanmıştı. Aslında, Gandici çerçevede her zaman geniş, orta ve küçük çaplı bir alan vardı, insanoğlunu yok sayılmıyordu ve insanın bir sömürü ya da yeni-sömürgecilik aracı haline gelmediği sürece herhangi bir kısıtlanmasına gerek yoktu. Bu açıdan Hint uygarlığı her zaman ahlaki değerlerin ve bilime pozitif yaklaşımın bir birleşimi temelinde ilerlemiş olduğu için bilim ve inançların uyumlaştırılması gerektiği ileri sürülmüştür (BJP, 2005: 80).

Vajpayee, Bharatiya Janata Partisi'nin beşinci taahhüdünün “değer temelli siyaset” olduğunu açıklamıştır. Çağdaş politikacıların politik manipülasyonlarını siyasetin satranç tahtasında gayri ahlaki bir şekilde uygulamalarını eleştirmiştir. Ülkenin krizinin esas olarak ahlaki bir kriz olduğuna vurgu yapmıştır. Kamusal yaşamın en büyük sorununu, ahlaki değerlerin güç şehvetine yol açması ve siyasetin saf bir güç oyunu haline gelmesi olarak tanımlamıştır. Özellikle 1975'teki İndira Gandhi'nin Olağanüstü Hal uygulamalarıyla ilgili etik olmayan yöntemlerle kamusal yaşamın bir dejenerasyonuna vurgu yapmıştır. Bu uygulamaların, basit manada siyasal suçtan ziyade, iktidara tutunmak için yapıldığı ve anti-sosyal unsurlar ve toplumsal, kastçı ve bölgesel duygular tahrik ettiği öne sürülmüştür. BJP'ye göre bu dejenerasyon süreci, ahlakın çifte standartlarına yol açarak daha fazla kuruma tezahür edecekti. Nitekim süreç içerisinde bu ahlaki çürüme, nihai olarak tüm Hint toplumuna, bürokrasiye, endüstriye ve ticarete nüfuz etmişti. Tüm ulusun, ahlaki güç erozyonunun ardından zorluklarla karşılaşma yeteneğini kaybettiği iddia edilmiştir (Swain, 2001: 95).

BJP bu doğrultuda bir değer temelli siyaset oluşturmak için çaba göstermiş ve böylece kamusal yaşamı çevreleyen sorunları temizlemeye çalışacağını deklare etmiştir (Puri, 1989: 28). Parti, Mahatma Gandhi, Jai Parkash Narayan ve Deen

Dayal Upadhyaya tarafından savunulan programlar, politikalar ve yaklaşımlar temelinde yeni bir Hint toplumunun inşa edileceği temelinde hoşgörü, memnuniyet, basit yaşam, çalışkanlık ve kardeşlik değerlerini güçlendirmek için kendini adama sözünü vermiştir. Bu bağlamda A.B.Vajpayee, parti meslektaşlarına fakir köylüleri, işçileri, haritayı, kabileleri ve nüfusun diğer sömürülen bölümlerini bilinçli bir şekilde örgütleyerek bir mücadele başlatma çağrısında bulunmuştur (Swain, 2001: 95). BJP'nin mücadelesinin, sömür, ayrımcılık ve eşitsizlikten arınmış yeni bir toplumla sonuçlanması hedeflenmiştir. Kitleleri başarıyla mobilize etmek için partinin, insanların akıllarında güven inşa etme önceliğini vurgulanmıştır. Halkın da bu doğrultuda siyasi sahneyi canlandıran temel arayışın farklı bir bakış açısına sahip olması gerektiği ve amacının ve politikasının belli değerlere ve ilkelere dayandığını hissetmesi gerektiği belirtilmiştir (BJP, 2005: 82).

Görüldüğü üzere BJP, ilk kurulduğu yıllarda ılımlı bir profil çizmiş ve ideolojisini Hindutva dışında argümanlarla destekleyerek genişletmeye çalışmıştır. Ancak önce 1992'deki Ayodya Olayları ve daha sonra 2002'deki Gucarat Olayları partiyi giderek yeniden Hindutva gündemine doğru kaydırmıştır. 2014 Seçimleri'nde de Hindutva önemli bir gündemken, Modi'nin karizması ve Gucarat Modeli üzerinden vaat ettiği kalkınmacı söylem Kongre karşısında BJP'ye zaferi getirmiştir. O günden bu yana bir taraftan iktidardaki BJP'nin Hindutva gündemini yeniden uygulamaya koyduğu, bir taraftan da ülkenin her bir karışına kalkınma ve gelişme vaadiyle Modi'nin bir post-Hindutva gündemi takip ettiği tartışılmaya devam etmektedir. Modi'nin sadece Hindutva gündemiyle anılmak istemediği ve kalkınma açısından yaptıklarının ön plana çıkarılmasını istediği takip edilebilmişken, Hindutva gündeminin olmadığı da söylenemez. Bu kapsamda 2014'ten bu yana ülkenin gündeminde yer alan bazı tartışmalarla BJP'nin Hindutva ideolojisiyle son dönemdeki ilişkisi hakkında görüş sahibi olunabilir.

BJP'nin iktidara gelişi sonrası Hindutva gündeminin en bariz örneklerinden biri sığır etinin yasaklanması üzerinedir. Hindu geleneğinin yoğunlukta olduğu eyaletlerde seçim faaliyeti olarak sığır eti yasağı, kutsal sayılan inek üzerinden

halkı mobilize etmek istemesiyle ilgilidir. Bu örneğin en popülerisi ise Maharashtra'da yasalaştırılan sığır yasağıdır. İlk olarak 1996 yılında kabul edilen Maharashtra Hayvan Koruma (Değişiklik) Yasası, eyaletteki sığır eti satışını ve tüketimini yasaklamıştır ve yirminci yüzyıl şartlarına göre yapılacak değişiklikle daha iyi bir versiyonu için Cumhurbaşkanı tarafından atılacak resmi bir imza beklenmekteydi (Beef Banned in Maharashtra, 2015). Hindistan'da “pembe devrim” olarak bilinen yükselen sığır eti ihracatını tersine çevireceğine söz veren BJP, yasayı yeniden canlandırmış ve 2014 yılının Mart ayında yasanın imzalanmasına aracılık etmiştir. VHP'nin önemli isimlerinden Vyankatesh Abedo, kendilerinin Hindu milleti olduğunu ve Hindu toplumunda, ineğin anne olarak görüldüğünden dolayı, öldürülmesi veya soyunun tüketilmesine tahammül edilemeyeceğini söyleyerek mevzuatın geçmesini sevinçle karşılamıştır (Bearak, 2015) Ayrıca eyaletteki sığır eti endüstrisinin Müslüman Kureyşi ailesinin elinde olması da Müslümanların önemli bir ailesinin ekonomik durumunun bozulmasına yol açmıştır. Bu ekonomik dezavantaja ek olarak, yasak, Hindistan genelinde Hindu milliyetçi ve Müslüman karşıtı duyguların artmasına neden olmuştur. Pekçok BJP yetkilisi, ulusal sığır eti yasağının uygulanmasına yönelik savunuculuk yapmışken, Hindistan'daki ana sığır tüketicisi olan Müslümanlara karşı son derece ateşli yorumlar yapmışlar ve kaçınılmaz olarak da toplumu “biz” ve “onlar” zihniyetinde bölmüşlerdir. Sonuç olarak da sığır eti yasağıyla Hindular ve Müslümanlar arasındaki toplumsal gerilim uyandırılmıştır. Ancak sığır eti yemenin yaygın olduğu eyaletlerde seçim faaliyeti söz konusu olduğunda sığır eti yasağına olan bağlılığın BJP tarafından göz ardı edildiği de unutulmamalıdır.

BJP'nin Müslüman-Hindu gerilimini arttıran benzer bir yasağı, oldukça yakın bir zaman içinde gerçekleşen Taç Mahal'de namaz kılma yasağıdır. Hindistan'ın Agra şehrinde bulunan Taç Mahal, 1631-1654 yıllarında Babür İmparatorluğunun 5. hükümdarı Şah Cihan tarafından inşa edilmiş ve ülkenin en önemli kültürel miraslarından biri olan anıt mezardır. Lakin daha da önemlisi Babürlüler döneminden kaldığı için Müslümanları daha fazla sahip çıktığı ve onlar için daha büyük bir önem arz eden bir sembolik kutsal mekândır. İşte Müslümanlar için böylesine önem arz eden Taç Mahal'de Temmuz 2018'de,

Hindistan Yüksek Mahkemesi, Tac Mahal Türbesi'ndeki mescitte şehir dışından gelen Müslümanların cuma namazı kılmasını yasaklayan bir karar almıştır. Ardından Kasım 2018'de Hindistan Arkeolojik Araştırmalar Kurumunun, Tac Mahal'de vakit namazlarının kılınmasının da yasaklandığını da duyurması sadece ülke Müslümanları arasında değil, İslam dünyasında da şaşkınlık yaratmıştır. Kararın hemen ardından alelacele Arkeolojik Araştırmalar Kurumu yetkililerinin türbede abdest almak için kullanılan su tankını mühürlemesi ise olayların ardında siyasi bir hesap olduğu şüphelerini güçlendirmiştir. Nitekim birçok BJP'li ismin düzenlemeyi savunması hem şüphelerin haksız olmadığını göstermiş hem de 2019 seçimlerine giden yolda Hindu milliyetçisi oyların mobilize edilme amacı taşıdığını ortaya koymuştur (Taj Mahal's Mosque, 2018).

Hindutva gündemiyle yapılan düzenlemelerden bir diğeri, Hindistan Müslümanları arasında oldukça yaygın olduğu iddia edilen, “Üçlü Talak” (Triple Talaq) ile ilgili gelişmiştir. Üçlü Talak, erkeğin eşine “üç kere boş ol” deme davranışından sonra, erkeğin kadından acil boşanma olayı olarak Hindu milliyetçilerinin ülke gündemine dâhil ettiği konu olmuştur. Uygulamayı sorgulamaya açan BJP, adalet, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları ve laiklik konularını gündeme getirmiştir. Tartışma Hindistan Hükümetini ve Hindistan Yüksek Mahkemesini de konuya dâhil etmiş ve Hindistan'nın tek tip bir medeni yasaya (Madde 44) sahip olması konusunda kamuoyu teşvik edilmiştir. 22 Ağustos 2017'de, Hindistan Yüksek Mahkemesi, Üçlü Talak'ı anayasaya aykırı olarak kabul etmiştir. Paneldeki beş yargıcın üçü, Üçlü Talak uygulamasının anayasaya aykırı olduğunu kabul etmiştir (Triple Talaq Verdict, 2017). Geri kalan iki yargıç da anayasaya uygun olduğunu ilan ederken, diğer yandan hükümetten de bir yasayı yürürlüğe sokarak uygulamayı yasaklamalarını istemiştir. Modi Hükümeti de, 2017 Müslüman Kadınlar Yasası (Evlilik Haklarının Korunması) adlı bir tasarımı formüle etmiş ve 28 Aralık 2017'de Lok Sabha tarafından kabul edilen Parlamente'ya tanıtmıştır (Why Govt Pushed, 2017). Buna göre Üçlü Talak'ın her formu artık yasaklanmış ve olası durumda koca üç yıllık hapis cezası verilmesi kabul edilmiştir. BJP, konuyla ilgili hem ülkede Müslüman-Hindu

gerilimin arttırmış hem de geri kalmış Müslümanlara yönelik sosyal reformu teşvik eden bir aktör olarak kendini lanse etmek istemiştir.

Devlet kurumlarının kullanılarak Hindutva gündemine yapılan katkılardan bir diğeri, Kültür Bakanlığı aracılığıyla yeniden tarih yazımı adına atılan adımla ilgili olmuştur. Hindu milliyetçiliği organizasyonlarının merkezinde bulunan RSS'nin milliyetçilik gündemiyle ilgili olarak başından beri belki de en önemli gündemi ülke tarihinin Hinduların lehine yeniden yazılmasıdır. Bu amaca yönelik Başbakan Narendra Modi hükümeti, ulusun ve ülkenin tarihini yeniden yazmak için 14 kişilik bir bilim adamları komitesi kurmuş ve Bungalov'da toplamıştır. Modi hükümetinin söz konusu bilim adamları komitesini altı ay önceden sessizce atadığı ortaya çıkmıştır. Komitenin amacı, günümüz Hindularının binlerce yıl önceden bu yana ülke topraklarının ilk sakinlerinden olduklarını kanıtlamak için arkeolojik buluntular ve DNA gibi kanıtlar kullanmak ve eski Hindu kutsal metinlerinin aslında efsane olmadığı olgusunu yapmaktır. Modi hükümetinden gelen böyle bir girişim, yine ülkede Hindutva gündemiyle ilişkilendirilmiş ve büyük tartışmalara yol açmıştır. Günümüz Hindistan'ı göç, işgal ve dönüşümlerden doğan bir mozaiktir. Bu demografik gerçeklikte, Hintlilerin çoğunluğu Hindular olsa da, Müslümanlar ve diğer inançlardan insanlar yaklaşık 240 milyon, yani nüfusun beşte birini oluşturmaktadır. Bu açıdan tartışmalar, oluşturulan komiteyle 1.3 milyar nüfustan oluşan millet içerisinde Hindu milliyetçilerinin emellerini, siyasi iktidarın ötesine taşıdığı görülmüştür. Hindu milliyetçileri tarihi yeniden yazarak Hindistan üzerindeki egemenliklerini öne çıkarmayı amaçlamışlardır. Nihayetinde milli kimlikleri kendi dinî görüşleriyle eşleştirecek şekilde şekillendirmek istemişler ve Hindistan'ın bir Hindu millet olarak yeniden inşa etmek istemişlerdir. Ülkenin Müslüman gibi diğer azınlık mensupları, hükümetin onları ikinci sınıf vatandaşlar yapmak istediğinden endişe etmişlerdir. Ancak Modi durumla ilgili sorulan sorulara yine yanıt vermek istememiştir (Jain ve Lasseter, 2018).

Modi hükümetinin tarihsel yazım ile ilgili yapmış olduğu diğer atıflardan biri de, Bhagwat Geeta kutsal kitabı üzerinedir. Çoğunlukla Gita olarak anılan Bhagavad Gita, Hindu destanı Mahabharata'nın bir parçası olan Sanskritçe bir

Hindu kutsal kitabıdır. Modi, özellikle yurtdışı olmak üzere, gittiği her platformda bu kitabı ve kopyalarını sunarken görülebilmektedir. Modi adeta kitabın reklamını yapıyordu. Modi'nin dışında, Hindistan Dışişleri Bakanı Shushma Swaraj, Bhagwat Geeta'nın ülkenin Ulusal kitabı olmasını istemiştir. Yine Haryana Eyalet Başbakanı Khattar, Bhagwant Geeta'yı okul müfredatının bir parçası olarak tanıtmıştır. Hindu milliyetçileri, Bhagwant Geeta'yı iddialı ve güçlü fikirlerinin bir yansıması olarak görmüşlerdir (Bill to Make, 2017). Eser, Pandava prensi Arjuna ile onun rehber ve karakolu Krişna arasında bir diyalogun anlatı çerçevesi içinde yer almaktadır. Pandavas ve Kauravas arasındaki Dharma Yudhha'nın (haklı savaş) başlangıcında Arjuna, savaşın sebep olacağı şiddet ve ölüm hakkında ahlaki ikilem ve umutsuzlukla doludur. Arjuna, Krişna'nın danışmanlığını talep etmiş ve Bhagavad Gita eseri de zaten Krişna'nın cevap ve söylemlerinden oluşmuştur. Krishna burada Arjuna'ya "Düzen"i (Dharma) özverili eylem yoluyla sürdürebilmek için Kshatriya (savaşçı) görevini yerine getirme konusunda çağrıda bulunmaktadır. Bu eser günümüzde Hindu Haklı Savaş geleneğiyle ilgili olarak Hindistan realistlerinin atfı yaptığı bir eser olarak da karşımıza çıkmaktayken, BJP realist bir yaklaşıma sahip olduğunu da göstermek istemiştir.

Modi yönetiminin, Hindutva gündemiyle ortaya çıkan sosyal olayları da desteklediği, imajına zarar verecekse de müdahale etmeden olayların hedefe ulaşması konusunda sessiz kaldığı gözlemlenmiştir. Bunun en güzel örneği, 2014'te BJP iktidara gelir gelmez VHP'nin başlattığı Gahr Wapsi (Homecoming ya da Eve Geri Dönüş) programıdır. Vishwa Hindu Parishad (Dünya Hindu Konseyi), Hindistan'ın Müslümanlarını ve Hristiyanlarını atalarının dini olduğunu iddia ettikleri Hinduizm'e geri dönmeye teşvik etmek için "Gharwapsi" (veya Homecoming) isimli bir program başlatmıştır. Aslında bu program bir parça Hinduizm'den uzaklaşan ve genelde Müslüman olan Hinduların geçişini engellemek içindir. Nitekim daha sonra Uttar Pradeş Başbakanı olacak olan BJP'li Yogi Adityanath, diğer dinlere yapılan dönüşümlerin ülkede tamamen yasaklanmadığı sürece bu kampanyanın devam edeceğini iddia etmiştir. Konu, 2014 yılında ülke gündeminin en önemli konusunu teşkil etmiştir. Vishva Hindu Parishad ve Rashtriya Swayamsevak Sangh, Telangana, Andhra Pradesh, Kerala

ve Goa'da birçok Ghar Wapsi etkinliği düzenlemiştir (Afzal Khan, 2014). Bu etkinlikler sonrasında, ABD Uluslararası Din Özgürlüğü Komisyonu, Hindistan'daki dini azınlıkların, Narindra Modi Hükümeti'nin iktidara gelişinden sonra RSS gibi gruplar tarafından şiddetli saldırılar ve zorla dönüştürmeler aracılığıyla “Ghar Wapsi” kampanyalarına maruz kaldığını gözlemlemiştir. Diğer yandan pek çok kast grubu üyesi olan ailelerin, Hinduizm'e geri dönmeden önce eğitim ve sağlık hizmetleriyle alakalı birtakım taleplerde bulunduğu basına yansımıştır. Ülkede Yargı da Hinduizm'e yeniden geri dönmenin, bir kişinin devlet yardımlarına erişmesini ve atalarının kastını kabul etmesini engellemeyeceğine hükmetmiştir. Ancak Hindu inancına geri dönen alt kastların sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan hiçbir ilerleme kaydedemediğine yönelik çalışmalar rapor tarafından belirlenmiştir (USCIRF Report, 2018).

Hindutva gündemiyle ortaya çıkan sosyal olayların bir diğeri, “Aşk Cihadı” (Love Jihad) ya da Romeo Cihadı olarak lanse edilen bir kampanyanın alevlendirilmesidir. Bu da zaten Ghar Wapsi'nin ortaya çıkarılmasından önemli olan Hinduların Müslüman olmalarıyla ilgili olmuştur. Aşk Cihadı, Müslüman erkeklerin Müslüman olmayan topluluklara mensup kadınları İşlam'a dönüştürmek için sevgilerini feda ederek iddia ettikleri iddia edilen kampanyaları anlatmak için kullanılan bir terimdir. Yine burada Dünya Hindu Konseyi üyeleri, Hindu ailelerini "aşk cihadına" karşı korumaya çağırmaya yönelik bir kampanya başlatmıştır. Bu iddiaları destekleyen resmi bir kanıt bulunmamaktaydı, ama Kerala ve Karnataka'da olduğu iddia edilen dönüşümlerle 2009 yılında Hindistan'da konu ulusal bir ilgi alanı haline yükselmiştir (Kerala Police Have, 2009; No Love Jihad, 2009). Kavram, BJP Bakanlarının Müslüman nüfusa yönelik karşı açıklamalarında açıkça kullandıkları araçlardan biri olmuştur. Hadiya davası sonrasında, Uttar Pradesh Başbakanı Yogi Adityanath, Aşk Cihadı'nı tehlikeli bir eğilim olarak nitelendirmiş ve Kerala'ya yaptığı ziyarette konuyu yüksek sesle dile getirmiştir (Love Jihad Is, 2017). Başka bir örnek de, BJP üyelerinin yanlarına polis desteğini alarak Gaziabad'da gerçekteştirilen bir Hindu kızı ile bir Müslüman erkeğin düğününe baskın yapmalarıdır. Ayrıca baskın, Shiv Sena, RSS ve Bajrang Dal gibi diğer Hindutva örgütleri tarafından

desteklenmiştir. Fakat Başbakan Modi, tüm şiddet olaylarında olduğu gibi sessiz kalmayı tercih etmiştir (UP Love Jihad, 2017).

Sonuç olarak Hindu milliyetçisi seçmenlere yönelik Başbakan Modi ve diğer birçok BJP’li liderin söylemleri de hem Hindutva gündeminin devam ettiğini hem de daha çok Müslüman karşıtlığı üzerinden ilerlediğini göstermektedir. Modi’nin ve BJP’lilerin kamuoyuna yapmış olduğu hemen hemen tüm konuşmalarda Pakistan düşmanlığı yapmak BJP’nin kuruluşundan bu yana en vazgeçilmez özelliklerdendi. Hindistan-Pakistan ilişkileri geçmişine bakıldığında normal olarak değerlendirilebilecek bu durum, zaman geçtikçe Hindu milliyetçileri tarafından farklı yöne kanalize edilmiştir. Öyle ki bugün artık “Pakistan eşittir Müslüman” algısı, oldukça güçlenmiş ve ülkedeki Müslümanlara da Pakistanlı muamelesi yapma eğilimi artmıştır. Bu durum 2000’li yıllarda sözde radikal İslam, İslami terörizm tartışmalarının BJP gündemine uymasıyla daha da güçlenmiştir. Öyle ki Modi her fırsattan İslamizm ile terörü hem küresel hem de ulusal açıdan eş değer göstermeye çalışmıştır. Diğer yandan seçim kampanyalarında, özellikle Müslüman seçmenin önem arz etmediği eyaletlerde, başta Hindistan’ın İkinci Abdulhamid’i olarak bilinen Evrenzip olmak üzere, Babürlü Şahlar ve önemli isimler üzerinden daima bir Müslüman ötekileştirilmesiyle karşılaştırılmaktadır. Bu durum, Avrupa’da Türk ile Müslüman kavramlarının aynı çağrışımı doğurduğu gibi, Hindistan’da da Müslüman ve Türk-Afgan kavramlarının aynı anlamda kullanılması sonucunu doğurmuştur. Bu duruma ek olarak, seçim kampanyalarında ülkede İslami kabul edilen kimi sembollerin de alay konusu edilmesi ifade edilebilir. Öyle ki Modi ve BJP’liler neredeyse her seçim kampanyası konuşmasında “Dadhi-Topi” (Sakal-Şapka) analogisini dile getirerek Müslümanlar kurtulma ihtiyacını ima etmiştir (Dadhi-topi Numbers, 2017). Son olarak yaklaşan 2019 seçimleri için, BJP’nin önümüzdeki günlerde Hindu seçmenini mobilize edebilecek bir takım politika girişiminde bulunabileceği beklentisi de mevcuttur. Bunların en başında, 1992 Ayodya Olayları’nda gündem olan ve daha sonra yıkılan Babri Mescidi yerine inşa edilmesi dillendirilen Rama Tapınağı girişimi olabilir. Modi’nin ihtiyaç duyulması takdirde bu girişime başvurabileceği kabul edilmektedir.

2.3. Özerklik

BJP kurulduğu yıl olan 1980'den bu yana belki de en fazla muhatap kaldığı sorun doğrudan özerklik olmasa da belli bir sosyal taban bağımlılığının olup olmadığıdır. Bu da aslında partinin özerklik sorununa karşılık gelmektedir. Öyle ki daha önce tartışıldığı üzere BJP, Sangh Parivar ailesinin bir üyesidir ve bu ailenin siyasal alanı dolduran aktörü olarak yoluna devam etmektedir. Hal böyle olunca, BJP'nin Sangh Parivar ailesi üyelerine olan bağımlı olup olmama hali her zaman büyük bir tartışma konusu olagelmıştır. Özellikle de RSS ve BJP ilişkilerinin tarihi, bir o kadar da bu tartışmaların yapıldığı tarih olarak kayda geçmiştir. Bu doğrultu da BJP'nin mi RSS'yi yönettiği, yoksa RSS'nin mi BJP'yi kontrol ettiği her zaman bir soru işareti doğurmuştur. Bu sebeple BJP dışındaki Sangh Parivar Ailesi'nin en azından önde gelen üyelerini incelemek, parti özerkliği meselesi için çalışmaya ışık tutacaktır. Bu doğrultuda Rashtriya Swayamsevak Sangh (Ulusal Gönüllülük Örgütü-RSS), The Bharatiya Mazdoor Sangh (Hindistan İşçi Birliği-BMS), incelemeye dâhil edilecektir.

Rashtriya Swayamsewak Sangh (RSS), BJP'nin temel anahtar örgütüdür. 2018 itibariyle 58.967 shakha (şube) ülke genelinde 37.190 farklı lokasyonda işlevsel olduğu RSS tarafından raporlanmıştır. Bu rakam 2017'de, 36.729 farklı lokasyon için işlevsel 57,165 şubeydi. Yine 2500'den fazla tam zamanlı propagandacıya (pracharak) sahip olan örgüt, partiye büyük bir ideolojik ve örgütsel güç sağlamaktadır (Pathak, 2018). Hindu militan duruşları nedeniyle Hindistan'daki en radikal görülen yapı RSS'dir. Doksan üç yıllık tarihi boyunca Rashtriya Swayamsewak Sangh, üç kez yasaklanmıştır. En son Kongre hükümeti, 6 Aralık 1992'de Babri Mescidi'nin yıkılmasından sonra Rashtriya Swayamsewak Sangh'ı yasaklamıştır. 1975'te, Indira Gandhi'nin olağanüstü hal yönetimi sırasında yasaklandığı zaman, sadece 11.000 şubesi (Shakha) bulunmaktaydı. Indira Gandhi'nin otoriter yönetimine karşı çıkması, yıllarca radikalizmle anılan örgütün meşru demokratik kimliğini elde etme açısından bir fırsat sağlamıştır. 1977 Indira Gandhi'ye karşı yükselen hareketin en önünde duran Sosyalist lider Jaya Prakash Narayan'ın övgüleri sayesinde büyük bir meşruiyet kazanmıştır. Şu anda Rashtriya Swayamsewak Sangh her ne kadar üyelerinin sayısını resmi olarak

açıklamasa da, altı milyondan fazla gönüllü etrafında hareket etme yeteneğine sahip olduğu tahmin edilmektedir (Rehman, 2018). RSS'ye olan yasağın kaldırılma dönemlerinde, örgüt her zaman daha büyük bir güç ve hız ile geri dönebilmiştir. Her ne kadar öncelikle bir kültürel organizasyon olduğunu iddia etmiş olsa da, RSS, kamusal yaşamın çeşitli alanlarında aktif olarak yer almaktadır. BJP için önemi ise, BJP'nin sosyo-politik tabanını güçlendirmek için Hindu milliyetçi ve geleneksel örgütleri koordine edecek bir çekirdek organı gibi çalışmasında yatmaktadır. Ayrıca çok çeşitli aktiviteler üstlenen çok sayıda grup kurmuştur (Malik ve Singh, 1992: 155).

İkinci destekleyici örgüt, ülkenin en önde gelen sendikalarından biri olan Bharatiya Mazdoor Sangh (Hindistan İşçi Birliği-BMS)'tir. Bharatiya Mazdoor Sangh, tahmin edileceği üzere Sang Parivar Ailesi'nin bir ferdi ve Hindistan'ın en büyük işçi örgütüdür. 10 milyondan fazla üyeye sahip olduğunu iddia eden BMS, kendi resmi sitesinde de 8.318.348 üye sayısını ilgililere sunmuştur. İşçi sınıfları arasındaki komünist nüfuza karşı koymak için kurulmuş olan BMS, tekstil ve ulaştırma işçileri arasında önemli bir yere sahip olmasına rağmen, beyaz yakalı çalışanlar en başarılı olduğu kesimdir. En güçlü tabanı ise, doğal olarak Kuzey Hindistan'ın Hintçe konuşulan eyaletleridir. Bharatiya Mazdoor Sangh, yasal olarak 13 Ağustos 1967'de Delhi'de kurulmuş ve BJS'nin Hindu milliyetçi gündemini takip etmiştir. Rao hükümeti tarafından başlatılan ekonomik liberalleşme programı ardından, Bharatiya Mazdoor Sangh, BJP'nin o dönem ekonomi politikasının ana teması olan “Swadeshi” (Yerli Malı) hareketini desteklemiştir. Yine BJP gibi, çok uluslu şirketlerin Hindistan'a girişine karşı çıkmış ve İntegral Hümanizm ideolojisini savunmuştur (Jaffrelot, 2010: 47).

Bharatiya Mazdoor Sangh, Hint ekonomisinin karşılaştığı sorunların ne komünizm ne de kapitalizm tarafından çözülebileceğini savunmuştur. Maddi ve zihinsel refah için çalışan sınıflar arasında bir denge kurmaya çalışmıştır. Bharatiya Mazdoor Sangh, kamu sektörü teşebbüslerinin özelleştirilmesine ise karşı çıkmıştır. İşçilerin sözde hasta endüstrileri ele geçirmelerine izin verilmesini tavsiye etmiştir. BMS'ye göre başlangıç olarak, işçinin yüzde 20 öz kaynak edinmesine izin verilmeliydi. Endüstrilerdeki mülkiyet kalıplarını belirlemek için

Ulusal Komisyon'un kurulmasını desteklemiştir. Bharatiya Mazdoor Sangh'in liderliği, verimliliğin işçilerin ve işverenlerin iradesine dayandığını desteklemektedir. Her iki faktör de ulusal bağlılıkla birlikte çalışmalıydı. Bu açıdan Bharatiya Mazdoor Sangh, işverenler ve çalışanlar arasında uyumlu ilişkiler kurmak istemiştir. Sınıf mücadelesi kavramına ise, sahip olduğu Hindu kültürüne aykırı olması sebebiyle inanmamaktadır. Bharatiya Mazdoor Sangh, işçiler ve çalışanlar adına tazminat planları için yüksek maaşların artırılması, işten çıkarma, fabrika kapanışları gibi konularda oldukça aktif bir rol sergilemiştir (Mehta, 1990, 4).

Üçüncü destekleyici örgüt, Akhil Bharatiya Vidyarthi Parishad (Tüm Hindistan Öğrenci Konseyi-ABVP)'tır. KP Sudershan, Bal Apte, Raj Kumar Bhatia gibi Rashtriya Swayamsewak Sangh liderleri ABVP'yi, Janata Yuva Morcha'yı (Janata Gençlik Cephesi) ve BJP'nin Gençlik kanadını yönetmişlerdir. Temmuz 1948'de bir öğretmen olan Balraj Madhok tarafından Delh'de kurulan ABVP, RSS felsefesi çerçevesinde faaliyet göstermiş ve üniversite eğitiminde yer alan tüm aktörler arasında belirli bir işbirliğini geliştirme amacını gütmüştür (Jaffrelot, 2010: 127). BJP'nin bugün en önde gelen liderleri arasında bulunan Narendra Modi, Arun Jaitley ve Govindacharya gibi mevcut isimlerin birçoğu, parti politikasında aktif hale gelmeden önce ABVP'deki politik eğitimlerini almışlardır. 1975 Olağanüstü Hal döneminde ise ABVP'nin binlerce üyesi tutuklanmıştır.

ABVP, bugün hala ülkenin en hızlı büyüyen öğrenci organizasyonlarından biridir. Ülkenin 483 ilinden 415'inden fazlasında birime sahip olup, şubeleri de 121'in üzerinde üniversitede bulunmaktadır. Asıl amacı, RSS'nin mesajını yaymak olan örgüt, bu amaçla, spor dersleri, sempozyumlar, eğitim grupları, sağlık merkezleri ve diğer çeşitli dersler gibi çok çeşitli müfredat dışı etkinliklere sahiptir (Anderson ve Damle, 1976: 120). Diğer yandan ABVP, öğrenci sendikaları için seçimlerde mücadele vererek kampüs siyasetinde de aktif olmuştur. Örneğin birçok kez Delhi, Pencap, Himachal Pradesh, Maharashtra ve Madhya Pradesh'de bulunan önde gelen üniversitelerde öğrenci birliği seçimlerini başarılı bir şekilde kazanabilmiştir. Özellikle de Gujarat, Bihar, Uttar Pradeş ve

Orissa gibi eyaletlerin üniversitelerinde kampüs siyasetinde önemli bir yere sahiptir. ABVP, RSS'nin Hindu milliyetçiliği ideolojisini yaymakta ve akabinde BJP için öğrenci desteğini toplamaya çalışmaktadır.

Dördüncü olarak Hindu milliyetçiliğinin RSS'den sonra belki en bilinen ateşli savunucusu olan Vishav Hindu Parishad (Dünya Hindu Konseyi-VHP)'tir. Sangh Parivar'ın önemli üyelerinden ve BJP'nin önemli destekçilerinden biri olan VHP, 1966 yılında Hindular için kutsal olan Prayag şehrinde (Allahabad) kurulmuştur. Temel hedefleri, Hindu toplumunu konsolide etmek ve güçlendirmenin yanında, Hinduların ahlaki değerlerini korumak ve teşvik etmektir. Tabi adından anlaşılacağı üzere, dünyanın diğer bölgelerinde yaşayan Hindularla bağlantı kurmak da asli hedefleri arasındadır (Gregg, 2014: 64). “Kastın ötesinde, partilerin ötesinde, Hindular, uyan, ortaya çık ve birleş” sloganını ortaya çıkaran örgüt, VHP'dir (Badhwar, 1986). Hindistan'ın Hindularına bir birlik duygusu vermek adına Virat Hindu Sammelan ve Hindu Samjotsava gibi muazzam bir Hindu kongreleri ve konferanslar düzenlemiştir. Diğer yandan VHP, birçok okul, tapınak, pansiyon ve tıp merkezlerini işletmektedir. Altı amacı arasında, Dalitlerler anılan dokunulmazlığın ortadan kaldırılması, tüm Hinduların dil, bölgesel, mezhep ve sınıf farklılıklarına bakılmaksızın birleşmesi ve Hinduların kültürel mirasından gurur duymaları yer almaktadır. Aynı zamanda geçmişte Hristiyanlığı ya da İslam'ı kucaklayan ve şimdi Hinduizm'e geri dönmeye (Ghar Wapsi) istekli olan tüm Hinduların yeniden kabulü için de büyük çaba sarf etmektedir. Vishwa Hindu Parishad, birimlerini ülke çapında kurabilmiş ve 1,5 milyondan fazla aktif çalışanı bulunan güçlü bir örgüt yapısına sahiptir. Aynı zamanda ülkenin 236'dan fazla bölgesinde ayrı kadın birimleri kurmuştur. Misyonuna uygun olarak, ABD, Kanada, İngiltere, Avustralya, Güney Doğu Asya ve diğer ülkelerde de yurtdışı birimleri kurabilmiştir. VHP, üst kast Hinduları, Tarifeli kast Hindular ve kabilelerin üyeleri arasında hayırsever faaliyetler üstlenmeye ikna etmiştir. Önemli davranışlarından bir diğeri de, reformcuları ve ortodoksları aynı platformda bir araya getirerek, Hinduların birliğinin ulusal kurtuluş için zorunlu olduğunu ikna etmeleriyle hayata geçmiştir. Nitekim Vishwa Hindu Parishad'ın asıl amacı

Hinduların politik birleşmesidir. Bu açıdan Müslümanlar ve Sihler gibi, VHP de siyasi amaçlar için ibadet yerleri kullanmak istemiştir. 1992'de faaliyetlerine devam etmesi yasaklanmıştı, ancak Vishav Hindu Parishad'a karşı yapılan her türlü baskılayıcı eylemin karşı üretken bir davranışa neden olabileceği tecrübeyle ortaya çıkmıştır (Shanker, 1988: 30-39).

Beşinci destekleyici örgüt, Hindistan'daki en büyük özel okul ağlarından birini yöneten hükümet dışı bir eğitim organizasyonu olan Vidya Bharati'dir. Doğal olarak Hindistan'da yüzlerce ortaokul kurmuş olan RSS tarafından yönetilmektedir. 1,2 milyondan fazla öğrenciye eğitim veren örgüt, önemli sayıda öğretmene de iş imkânı sağlamaktadır. Bu açıdan ideolojik telkin ve politik sosyalleşmenin güçlü bir aracı olarak görülebilmektedir. Ülkede de Vidya Bharati eğitim sistemi denilince, akıllara alternatif bir eğitim modeli gelmektedir (Chandavarkar, 2009: 195).

Altıncı örgüt Seva Bharati ise, kabile ve yerli topluluklar da dâhil olmak üzere, Hint toplumunun ekonomik olarak daha zayıf kesimleri arasında çalışan bir sivil toplum örgütüdür. Genel olarak faaliyetlerini ezilenlerin ve Tarifeli Kast statüsünde yer alan kesimlerin daha iyi bir hayat sürmesi için organize etmektedir. Gecekondu sakinleri ve gettolar arasında, refahın artırılması için çeşitli programlar sunarak çalışmalarda bulunmuş ve bu çerçevede 10.000'den fazla merkez kurmuştur. Mesleki kurslar sunmanın yanında, Hinduizm erdemlerini insanlar arasında yayma hedefi bulunmaktadır. Bu açıdan faaliyetleri, merkezi hükümet tarafından bir nakit ödül ve erdem sertifikasıyla tanınmıştır. Seva Bharati'nin himayesinde, özellikle de Delhi ve Madhaya Pradesh'de uzun yıllar boyunca çocukların refahına bakan bir faaliyetler zinciri kurma başarısı gösterilmiştir (Jaffrelot, 2003: 455).

Yedinci destekleyici diğer bir sosyal refah organizasyonu, Hindistan'ın Chhattisgarh eyaletinde Jashpur'da kurulmuş olan Vanbasi Kalyan Sangh'tir. Kabile Refah Merkezi olarak da bilinen örgüt, Rashtriya Swayamsewak Sangh'ın desteğiyle 1952'de Amraoti'den Brahmin bir avukat olan Ramakanta Keshav Despanda tarafından kurulmuştur. Örgüt, Hinduizm'in bir parçası olan kabile nüfusunu misyonierler tarafından Hristiyanlığa dönüştürmekten korumayı

amaçlamaktadır. Bunun için de Chhattisgarh bölgesi ve Madya Pradeş'teki kabilelerin Hinduizmle ilgili gelecekleri için çaba sarf etmektedirler. Bu kabilelerin Hristiyanlaştırılmasının önüne geçmeye çalışmaktadır. Bu faaliyetler için Hindistan'daki merkezlerini 31.000'den fazla kabile köyünde açmayı başarmışlardır (Barthwal, 2015: 46).

Son olarak Bajrang Dal, VHP'nin gençlik kanadı tarafından oluşturulan militan bir örgüttür. 1984 Mayıs ve Haziran ayında VHP, 1970'ten 1974'e kadar ABVP'nin örgütsel sekreterliğini yapmış olan Vinay Katiyar'ın liderliğinde Ayodhya'daki bölgeyi kurtarmak için kurdurmuştur. İddiaya göre, Uttar Pradesh boyunca yüz bin üye örgüte dâhil ediliyor ve örgüt, RSS, VHP ve BJP ile birlikte büyük bir vandalizm sergilemiştir. Lûmpen unsurlardan oluşan Bajrang Dal, bir bakıma Hindistan'ın çağdaş politik kültürünü yansıtmaktadır. Bajrang Dal, Hindistan'ın hemen hemen tüm kesimlerinde yaşayan insanlar arasından Rama Janam Bhoomi (Ram'ın Doğum Günü) adına büyük miktarlarda para biriktirmekte başarılı olmuştur (Swain, 2001: 88).

Bu saydığımız sekiz örgütsel yapı BJP'nin yanında Sangh Parivar ailesinin en önde gelen ve etki kapasitesi en yüksek oluşumların başında gelmektedir. Ancak bu Hindu milliyetçisi ailenin tüm üyelerin bunlarla sınırlı olmamakla birlikte, otuzdan fazla toplumun farklı kesimlerine yönelik faaliyet gösteren örgütsel yapı bulunmaktadır. Hal böyleyken, BJP'nin özerkliği meselesiyle ilgili en temel soru, partinin sosyal ve örgütsel tabanı açısından bu kadar önemli olan bu yapıların partiyi kendilerine bağımlı kılıp kılmadıkları üzerine ortaya çıkmaktadır. Nitekim BJP kurulduğundan bu yana özellikle de RSS ile ilişkileri açısından hep bu soru bir şekilde gündemi meşgul edebilmiştir. RSS'nin partiyi kontrol ediyor algısı, BJP açısından bir sosyal taban bağımlılığı sorunsalını beraberinde getirmişken, sorunsalın gerçekte nasıl bir ilişkiyi içerdiği de taraflar tarafından hep muğlâk bırakılmıştır.

BJP ve ondan önceki Hindu milliyetçisi partiler, her şeyden önce ideolojileri gereği hiçbir zaman RSS'yi reddederek ortaya çıkmamışlardır. Hepsisi de RSS ile iyi ilişkiler içerisinde olmuş ve Sangh Parivar ailesinin uyumlu birer üyesi gibi davranmayı tercih etmişlerdir. Ancak partilerin başarısız seçimler sonrası, en çok

saldırılan yanlarının radikal milliyetçilik karakterleri olduğundan, parti içerisinde ılımlaşma taraftarı damar devreye girme refleksi göstermiştir. BJP için de 1980-84 arası ve 1993-98 arası dönemler özellikle ılımlaşma politikalarının görülebildiği dönemlerken, 2004-14 arası muhalefet döneminde de benzer tartışmalarla karşılaşmıştır. Ancak BJP'nin iktidara yükselebildiği ya da yerelde başarı kazanabildiği tüm seçimlerde başta RSS olmak üzere Sangh Parivar ailesi üyelerinin çabalarının belirleyici olduğu da reddedilemeyecek bir gerçektir (Jayaprasad, 1991: 262). Özellikle de 2014 Lok Sabha seçimlerinin BJP galibiyetiyle bitmesindeki RSS payı akademik literatürde de önemli bir yer kaplamıştır.

BJP-RSS arası ilişkilerde kontrolü kimin elinde tuttuğu sorusu ise tartışılmaya devam eden önemli bir gündem maddesi olarak yerini korumaya devam etmektedir. Bu açıdan kimin gerçek güç sahibi olduğuna dair farklı görüşler ortaya atılmaya devam etmektedir. Bir taraftan BJP'nin Nagpur'dan yönetildiğinin düşünenler, ülkenin Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Başbakan, Federal Bakanları ve kimi Eyalet Başbakanları'nın RSS kökenli olmalarını, RSS'nin önemli isimlerinin bürokraside önemli mevkilere atanmasını ve BJP'li Bakanların RSS yönetimine daha iyi bir yönetim adına sunum yapmalarını örnek göstererek bir neden-sonuç ilişkisi kurmaktadır. Onlara göre, BJP, Hindu milliyetçiliği olan RSS'nin ideolojisini ve sosyo-kültürel fikirlerini kullandığı için onun siyasal arenadaki silahıydı. Bu açıdan Sangh Parivar'ın merkezinde bulunan RSS, BJP'ye yön veriyordu. Bu görüşü savunanlar, RSS-BJP arası ilişkilerde parazitik bir ilişki tipini vurgulamaktadırlar. Yani hayatta kalabilmek için birinin diğerine mutlak ihtiyaç duyduğu bir ilişki tipi. Dolayısıyla RSS'nin ideolojik, sosyal taban ve örgütsel desteği olmadan BJP'nin hayatta kalamayacağı vurgulanmaktadır (Basu, 2015: 74).

Vurgulanan ikinci ilişki tipi ise, simbiyotik ilişki tipidir. Yani hayatta kalabilmek için her iki tarafın da birbirine ihtiyaç duyduğu, birbirine bağlı olduğu bir ilişki çerçevesi çizilmektedir. Bu görüşü savunanlar da, her iki tarafın da Sangh Parivar ailesinin bir üyesi olduğu, ortak bir gündeme sahip oldukları, Hindu milliyetçiliği ve toplumu sosyo-kültürel anlamda dönüştürme hedeflerinde

birleştikleri, ortak düşmanlara sahip oldukları, karşılıklı çıkar ilişkilerine sahip olduklarını belirterek hiçbir tarafın birbirini yönetme niyetinin olmadığını ve aksine uyumlu bir şekilde Sangh Parivar ailesinin uyumlu bir ferdi olarak birbirlerine çizilen görevleri yerine getirdiklerini iddia etmektedirler. Sonuçta bu görüşte, ilişki mekanizması gayet açıktır. Hindu milliyetçiliği gibi ortak bir ideoloji etrafında toplanılmıştır ve RSS kendi kadroları ve ağıyla BJP'ye politik arenada destek verirken, BJP de iktidarı onunla paylaşarak karşılıklı taltif mekanizmasını kurumsallaştırmaktadır (Kelkar, 2011: xvii).

Bu iki görüşe ek olarak, eskiden simbiyotik bir ilişkiye sahip olunmasına rağmen, özellikle 2014 sonrası dönemde iktidarın ele geçirilmesinin ardından eski ilişkilerin bozulduğu ve artık bir güç savaşının var olduğu iddia edilmektedir. Bu görüşü savunanlar, ilişkilerin yönetsel kimi konularda ortaya çıkan görüş ayrılıkları yüzünden eski ilişki tipinin bozulduğunu ifade etmektedirler. Nitekim 2014 sonrası BJP iktidarı döneminde, Modi yönetiminin başta ekonomi politikaları, Air India'nın satılması ve Mal ve Hizmet Vergisi düzenlemesi gibi kimi konularda RSS yönetimi BJP'nin politikalarını sert bir dille eleştirmiştir. Özellikle Modi'nin yaptığı kabine değişikliği sonrası RSS, Modi'yi kindarlıkla ve cömert olmamakla suçlamıştır. Bu durum iki yapı arası ilişkilerin koptuğu ve artık birlerini desteklemeyecekleri yorumlarına neden olsa da, her iki taraftan da ilişkilerin koptuğuna dair net bir açıklama gelmemiştir. Aksine yapılan röportajlarda, RSS'nin 2019 seçimlerine giden yolda birimleriyle BJP'ye seçim çalışmalarında yardım etmeye devam edeceği de dile getirilmiştir (Bhagwat's Speech Reflects, 2018).

Netice olarak BJP ve RSS ilişkilerine parti özerkliği perspektifinden bakacak olursak, özerklik yoksunluğu noktasında fazla büyük bir sorun görünmemektedir. RSS başta olmak üzere Sangh Parivar ailesi, BJP'nin önemli bir sosyal taban gücü olmasına rağmen, partinin sosyal tabanının tamamına karşılık gelmemektedir. RSS'nin desteği ayrıca örgütsel açıdan daha büyük önem arz etmektedir, ancak BJP'nin parti örgütü o kadar gelişmiştir ki RSS sonrası bir dönemde bile seçim kampanyaları başta olmak üzere faaliyetlerinde herhangi bir yetersizlik mümkün görünmemektedir. RSS'nin BJP'den olası desteğini çekme

durumu, şüphesiz bir sorun teşkil edecektir, ancak BJP'nin bu sorunu aşabilme kapasitesinin olduğu görülebilmektedir. Ayrıca Hindistan gibi küresel güç olma potansiyeli taşıyan bir ülkeyi yöneten iktidar içerisinde, bu seviyede bu tarz çekişmeler normal olarak karşılanabilir. Nitekim tarihsel olarak RSS ve BJP arası yaşanan gerilimlerin hiçbirinde bir ayrılık yaşanmadığı gibi, bugün de henüz böyle bir ayrılık sinyali kuvvetli olarak görülmemektedir. Diğer yandan mevcut bir tartışmanın daha altı çizilmek zorundadır ki, o da Modi'nin karizmasıyla ülke çapında oluşturduğu dalgadır (Chhibber ve Verma, 2014). Şuan ne RSS içinde ne de BJP içerisinde Modi'nin liderliğine alternatif en küçük bir aday bile görülmemektedir. RSS'nin Modi'nin bu mobilizasyon kapasitesinin farkında olduğu ve onu karşısına alma gibi bir niyetlerinin olmadığı kamuoyunda yer alan inanışlardan biridir. Sonuç olarak 2019 Lok Sabha seçimlerine doğru gidilen bu dönemde, iki taraf da iktidarın kaybedilmesinin kendi çıkarların aleyhine bir durum doğurabileceğinin farkında olarak, simbiyotik ilişkilerine devam edecekleri gibi bir izlenim bırakmaktadırlar.

Karar Alma Özerkliği

BJP'nin parti içi karar alma noktasındaki özerkliğine bakılacak olursa, buradaki durum sosyal taban özerkliği konusundan daha net görünmektedir. Öyle Modi'nin liderliğinin gücü, parti içerisinde kendisine güçlü bir muhalefetin doğmasının önünde en büyük engelken, kararlarda da liderin son kerteadaki gücü oldukça göze çarpmaktadır. Zaten Modi'nin uzun süredir ülkede eksiliğinin yaşandığı karizmatik siyaset boşluğunu başarılı bir şekilde doldurduğu kabul edilen bir olgudur. Karizmatik lider Modi her şeyden önce "Kalbin Sesi" (Mann ki Baat) olarak adlandırdığı ulusa sesleniş tarzı konuşmalarıyla başarılı bir iletişim stratejisi kurmuş ve tüm aracılara aradan çıkararak halkla doğrudan bir bağlantı kurma metodu yakalamıştır. Bu halkı etkileyen iletişim stratejisinin yanında, Modi güçlü liderlik özelliğini her zaman Pakistan ve Keşmir politikalarındaki sert ve kararlı duruşuyla desteklemiştir. Dış politikadaki kararlı duruşu, karizmasını güçlendirirken, içerde ülke ile ilgili kritik kararlar almada da gösterdiği yetkinlik kitleler karşısındaki güvenirliliğini arttırmıştır. Örneğin ülkedeki belli banknotların tedavülünden kaldırılması, öncelikle tepkiyle karşılansa da yolsuzlukla

mücadeledeki önemi anlaşılınca büyük bir kitlesel destek görmüştür. Yine kötü kamu hijyeni sağlıksızlığına, kötü beslenmeye, çocuk ölümlerine ve daha fazlasına yol açan açık defekasyonun yaygın uygulamasının sona erdirilmesi oldukça takdirle karşılanmıştır (Panda, 2016: 95-97).

Parti siyasetinde normalde karizmatik liderler, özellikle kitle iletişim araçlarıyla kitlelerle doğrudan ilişki kurarak kitlesel mobilizasyonlar ortaya çıkarabilirler, hatta büyük seçim başarıları elde edebilirler. Ancak parti siyaseti literatüründe bu durumun parti örgütünü pasifize ettiği gerekçesiyle, örgütün parti için gücünün ve öneminin azaldığı tartışılmaktadır. Ancak söz konusu muhtemel bu durum, Modi liderliğindeki BJP için geçerli değildir. Çünkü Modi'nin güçlü liderliğinin kendisine has bir usulle partinin pasifize olmasının önüne geçtiği görülmektedir. Hatta 2014'den bu yana Modi'nin partiyi yeniden biçimlendirdiği de oldukça konuşulan bir konudur. Partinin eyaletlerde de bu kadar büyük başarı sağlamasının nedeninin de, Modi dizaynı sonucu partinin eyaletlerdeki faaliyet ve kampanya kapasitesinin artmasıyla ilişkilendirilmiştir. Modi partinin başkanı olmamasına rağmen, parti başkanı olarak öncelikle çok güvendiği isim olan Amit Şah'ın seçilmesine aracılık etmiş, akabinde de parti liderliğini yine kendisine yakın isimlerden seçerek partide gücü kontrol altına almıştır. Yine Modi'nin sadece parti yönetimi açısından yaptığı dizayn değil, federal kabinede de neredeyse her sene giriştiği yenileme şuna kadar herhangi bir bölünme doğurmamıştır. Bu doğrultuda da partide alınan kararların özerkliği açısından bir yetersizlik görünmemektedir. Partinin karar özerkliğinde bir yetersizliğin aksine, Modi liderliğiyle BJP'deki liderlik kurumu, kural, norm ve değer oluşturma kapasitesinin yanı sıra, bu kapasite üzerinden parti çalışanlarının davranış kalıplarını şekillendirmede ve parti politikasının arzu ettiği sonuca ulaşmada oldukça kapasite kazandığı söylenebilir (Pati, 2017).

Parti Mali Özerkliği

Parti özerkliği açısından büyük önem arz eden partinin mali yapısına bakıldığı zaman da, BJP'nin de Kongre gibi her şeyden önce kendi teşkilatı içerisinde toplanan aidatlar birincil kaynağını oluşturmaktadır. Parti anayasası üyelerden farklı şekilde toplanan aidatların mahiyetini belirleyen temel kaynak

olmuştur. Bu kapsamda parti anayasasının dokuzuncu maddesinde, üyelerden alınan aidatın üç yılda belli birimlere dağıtılması öngörülmüştür. Ancak aidatın miktarı konusunda net bir rakam belirtilmemiştir. Her bir üyeden alınan aidatın yanında, yine aidatın miktarı konusunda bir muğlaklık olsa da, Ulusal Konsey'in her bir üyesinin de yıllık olarak belli bir aidat ödemek zorunda olduğu belirtilmiştir. 100 milyon üyesi olan BJP'nin bu yüksek üye sayısı ile kişi başı alınan aidatlardan bile oldukça önemli bir rakamı elde edebileceği öngörülebilir (BJP Constitution, 2012: 3).

Elde ettiği gelir açısından ise, şuan Hindistan'ın en zengin partisinin BJP olduğu raporlara ve rakamları yansıyan durumdadır. Öyle ki açıklanan verilere göre, 1559.17 Crore Rupî olarak açıklanan 2016-17 finansal yılı toplam parti gelirlerinin, 1,034.27 Crore Rupîsinin BJP'ye ait olduğu görülmektedir. Bu gelir, toplam rakamın üçte ikisi gibi bir rakama karşılık gelmektedir. Yani toplam gelirler açısından BJP, Kongre de dahi 2016-17 finansal yılı açısından tüm partilere açık ara fark atmıştır. Bu toplam gelir ise, bilinen, diğer bilinen ve bilinmeyen kaynaklar üzerinden bölünürse, bağışlar üzerinden sağlanan bilinen kaynaklar 532.274 Crore Rupî, diğer bilinen kaynaklar 37,056 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynaklar 464,94 Crore Rupî olarak sıralanmıştır. Ülke geneli bilinen kaynakların 589,38 Crore Rupî, diğer bilinen kaynakların 258,99 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynakların 710,80 Crore Rupî olduğu düşünüldüğünde BJP'nin gelir rakamlarının büyüklüğü daha iyi gözlemlenebilmektedir (ADR Report, 2018: 10).

İlk olarak BJP'nin bilinen kaynakları üzerinde bir analiz yapılacak olursa, seçimlere katılma ve günlük işlerini yürütme konusunda şirketlerden veya iş dünyasından, tröst şirketlerde ve bireylerden bağış ya da katkı şeklinde sağlanan gelirin 532,274 Crore Rupî olduğu görülmektedir. Ülke geneli bilinen kaynakların 589,38 Crore Rupî olduğu göz önünde bulundurulursa, ülke geneli bilinen kaynakların yüzde 90'ı gibi bir rakamın BJP'nin kasasına girdiği görülebilmektedir. Bu rakama ulaşılırken ise 20 bin Rupî'den fazla bağış yapan 1194 farklı aktörden bağış alınarak bu seviyeye çıkıldığı ölçülmüştür. BJP'nin 2015-16 finansal yılında bilinen kaynaklar kaleminin 76,85 Crore Rupî olduğu düşünüldüğünde, bir sene sonraki rakamın 532,274 Crore Rupî'ye çıkması da

oldukça büyük bir rakam karşılık gelmektedir. Hesaplandığı takdirde 2015-16 finansal yılından 2016-17 finansal yılına partinin bilinen kaynaklardaki artışı yüzde 593'lük bir artış göstermiştir. Bu artış da BJP'nin neden ülkenin en zengin partisi olduğunu gösteren önemli bir göstergedir. Çünkü resmi bağışçıların bağış yapma eğilimi BJP yönünde büyük bir artış göstermiştir (ADR Report, 2018: 8-9).

Diğer bilinen gelirler, 37,056 Crore Rupı iken, bu kalem daha çok taşınır ve taşınmaz varlıkların satışı, eski gazeteler, üyelik ücretleri, delege ücreti, banka faizi, yayın satışı gibi kalemleri içerdiği için bizim için bilinmeyen kaynaklar daha büyük önem arz etmektedir. Bu kapsamda bilinmeyen gelirlere bakacak olursak, bu gelirler 20.000 Rupı'nın altında olan ve kaynağının kimin olduğu belli olmayan gelirlerdir. Bu tür bilinmeyen kaynaklar, kuponların satışı, yardım fonları, gönüllü katkıları, toplantıların/morkaların katkısı gibi muhtelif gelirlerden oluşmaktadır. Bu kapsamda yedi ulusal partinin 2016-17 finansal yılındaki bilinmeyen gelirlerinin toplamı 1559.17 Crore Rupı iken, BJP'nin aynı yıldaki bilinmeyen gelirleri rakamı 464.94 Crore Rupı olarak kayıtlara geçmiştir. BJP yine bu kalemde de ülke geneli genel rakam içerisinde en fazla pay alan parti olmayı başarmışken, partinin bu kaleminin en büyük payını "Gönüllü Katkılar" teşkil etmiştir. Nitekim bu gönüllü katkılar, partinin bilinmeyen gelirlerinin yüzde 99.98'ini teşkil etmiştir. Bununla birlikte bu gelir kalemi, partinin toplam gelirinin yüzde 44.95'ini teşkil etmekle, partinin neredeyse yarı gelirini oluşturmaktadır (ADR Report, 2018: 10).

Hindistan'da parti gelirleri adına büyük önem arz eden diğer iki kalem, dış fonlar ve yolsuzlukla elde edilen kara paradır. Şüphesiz yıllardır ülkenin tüm partileri gibi BJP de bu kaynaklarla ilgili muhatap bırakılmıştır, ancak iktidar olmanın verdiği güçle BJP, bu iki meseleyle ilgili önemli kurumsal düzenlemelere imza atmıştır. Özellikle BJP'nin bilinmeyen giderlerinin çoğunun yolsuzlukla ilgili olduğu da iddialar arasındadır. Ancak Modi yönetimi 2016 yılında ülkede büyük tartışma doğuran ülkedeki 500 ve 1000 Rupilik banknotların tedavülünden kaldırılması ve yeni 500 ve 2000 Rupilik banknotların piyasaya sürülmesi, hükümetin iddiasıyla, ülkede gölge ekonomiyi ve yolsuzluğu kısıtlamış ve yasadışı faaliyet ve terörizmi finanse etmek için yasadışı ve sahte para kullanımını

azaltmıştı (Srivastava ve diğerleri, 2018: 1210-1216). Gerçekten de BJP'nin iddiasında doğruluk payı gözlemlenmişken, mevcut kurumsal düzenleme, en büyük gelirlerinden birinin kara para olduğu siyasal partileri de etkilemişti. Hatta BJP'nin bu düzenlemeyi rakip siyasal partilerin gücünü azaltması adına yaptığı bir kamuoyunda dillendirilmişti (Srivastava ve diğerleri, 2018: 1210). İktidarda olan ve güçlü destek toplayabilen BJP ise, düzenlemenin olumsuz etkilenenlerinden değildi. Sonuç olarak BJP, kendine kaynak oluşturmada da, rakiplerinin kaynaklarını sınırlayarak da mali gücünü artırma yoluna gitmişti. Rakiplerinin ise mali zayıflık nedeniyle özerkliklerine zarar vermişti.

BJP'nin diğer bir düzenlemesi de dış fonlarla ilgiliydi. Kongre bölümünden de hatırlanacağı üzere, hem BJP hem de Kongre Partisi Soğuk Savaş yılları başta olmak üzere, eski tarihlerde kendilerine çeşitli illegal dış fonlar sağlamayı başarmışlardı. Hâlbuki ülkede 1976 yılında Dış Destek Düzenleme Kanunu çıkartılmıştı ve bu kanuna göre, siyasal partilerin dış destek kabul etmeleri ülkenin bağımsızlığını tehlikeye atabilecek olmasından dolayı yasaklanmıştı. 2010 yılında ise Delhi Yüksek Mahkemesi, hem BJP hem de Kongre Partisi'nin İngiliz Vedanata Madencilik Şirketi'nden dış destek aldığını ispatlayarak 1976 'da çıkarılan kanunu ihlal ettikleri gerekçesiyle suçlu bulmuştu. İşte BJP önce 2016 Finans Tasarısı'nda "dış kaynak" tanımında bir değişikliğe gitmiş, ardından da 2017 Finans Tasarısı'nda dış fonların destek olarak alınabileceği tarihi 1970 yıllarına kadar geri götürmüştü. Böylece yapılan düzenlemelerle hem BJP hem de Kongre Partisi'nin suçları otomatik olarak düşürülmüş oluyordu. BJP ayrıca 2017 Finansman Tasarısı, bağışçı kimliğini açıklamadan bir siyasi parti hesabında satın alınabilecek ve hesabına yatırılacak olan Hindistan Merkez Bankası tarafından düzenlenen "seçim tahvilleri" olarak adlandırılan yeni bir finansal enstrümanı piyasaya sürdü. BJP bu düzenlemeyle daha ziyade seçim ekonomisinde şeffaflığı hedeflediğini dekalare etse de, düzenleme birçok kesim tarafından partilerin daha kolay fon elde edebilmesinin yanında, özerkliklerinin de tehlikeye girebileceği tartışmaya açılmıştı (Modi Govt Legitimises, 2018).

Sonuç olarak BJP'nin parti özerkliği konusunda, partinin ne dış ne de iç çevrede özerkliğini kısıtlayacak politik, ekonomik, ideolojik ya da kurumsal

herhangi bir faktör görünmemektedir. Sosyolojik açıdan, BJP'nin bir Sangh Parivar ailesi üyesi olarak özellikle de RSS'ye olan bağımlılığı her zaman tartışılmıştır, ancak bir sosyolojik güç olarak RSS, dünyanın hiçbir örneğinde görülmediği gibi kendi rahatsızlıkları sonucu desteklediği partiyle ayrılığa gitme seçeneğine başvurmamıştır. Politik güç BJP'nin elindedir ve RSS bundan faydalanmak isteyen bir aktör gibi davranmaktadır. RSS'nin BJP'den desteğini çekmesi belki partiyi önemli bir güç kaybına uğratabilir, ancak kendisinin önemli derecede zarar göreceği kesindir. Çünkü başta Kongre Partisi olmak üzere BJP karşıtı, hatta Hindutva karşıtı tüm partiler artık BJP-RSS ikilisini birbirinden ayrı düşünmemektedirler. Olası bir BJP-RSS kopuşu her iki aktöre de kaybettirecektir. Diğer yandan ülkede şuan milliyetçi-muhafazakâr damarı Modi'den daha iyi bir şekilde mobilize edebilecek bir politik elit görünmemektedir. Modi, Safran Dalgası'nın lideri olarak kabul edilmektedir ve karizması oldukça fazla etki kapasitesine sahiptir. Ancak RSS de BJP'nin en önemli sosyolojik gücü olmaya devam etmektedir. Her iki organizasyon da tüm bunların farkında olup, aralarında bazı problemler olsa bile, ilişkilerini kopuşa gitmeden birlikte kazanmaya yönelik devam ettirmeleri daha mümkün görünmektedir.

Diğer yandan BJP'nin mali kapasitesi ise ülkenin tüm partilerinin oldukça üzerindedir. Bilinen ve bilinmeyen gelirlerin tamamına bakılarak yapılacak bir değerlendirmede, partinin geçmiş yıllara göre daha fazla gelir ettiği ve her geçen gün gelirlerini katlama kapasitesinin olduğu aşikârdır. Diğer partilerle karşılaştırıldığında net bir şekilde görülen gelir eşitsizliği ise, BJP'nin özellikle de seçim kampanyalarında daha iyi propaganda yaparak diğer partilerin önüne geçmesini sağlayabilir. Parti özerkliğiyle ilgili ise, bu ekonomik anlamdaki iyi durum parti özerkliğini tehdit etme noktasında da BJP'nin elini güçlendirecektir. BJP bu güçlü mali durumuyla, sadece iyi organize olmaz, aynı zamanda ittifak siyasetinin her geçen gün daha fazla önem kazandığı ülkede müttefiklerini de ikna etmede de eli kolaylaşabilir. Ancak eskiden beri zengin olmanın bir dezavantaj teşkil ettiği ülkede, zengin bir parti yolsuzlukla daha kolay ilişkilendirilebilmekte ve karşı tarafa daha fazla mağduriyet görünümü fırsatı verebilmektedir.

Dolayısıyla BJP'nin mevcut ekonomik gücü, karar özerkliği açısından olmasa da kitle psikolojisi açısından kendisine zarar verebilir.

2.4. Somutlaşma

BJP'nin Hindistan toplumundaki somutlaşmasına öncelikle Janda kriterleri üzerinden ele almak gerekirse, 6 Nisan 1980 tarihinde kurulan partinin, 38 yıldır ayakta kalabilerek ve hatta Kongre dışında iktidara yükselebilen tek parti olarak ülke toplumunda bir karşılığı olduğu açıklanabilir. Diğer yandan BJP'nin toplumda Hindu milliyetçiliği gibi bir geleneğin temsilcisi olduğu için ve 1980'de kuruluş aşamasında lideri Vajpayee'nin deklare ettiği gibi Jana Sangh'ın devamı olarak yola çıktığı için kuruluş çağı gayri resmi olarak daha gerilere de götürülebilir. Bu açıdan parti, Hindu milliyetçiliğinin tohumlarının atıldığı Kongre Hareketi'nin kuruluş yılları olan 1800'lü yılların sonlarına kadar da götürülebilir. Nitekim yönetiminin söylemi de bu yönde bir seyir izlemiştir.

BJP 1800'lü yılların sonunda ortaya çıkan bir geleneğin siyasal yansıması olarak kabul edilirse, Janda'nın diğer kriteri olan isim değişikliği konusunda da bugüden kadar en az üç farklı isim değişikliği yaşadığı söylenebilir. Bu doğrultuda 21 Ekim 1951'de kurulan Jana Sangh, 23 Ocak 1977'de kurulan Janata Parti ve 6 Nisan 1980'de kurulan Bharatiya Janata Partisi (BJP) ile parti geleneğinin üç farklı isim değiştirdiği ve isim değişikliklerinin de partinin toplumda oldukça somutlaşmış bir karşılığı olduğu vurgulanabilir. Hatta Kongre Hareketi içerisinde yer alan ve çok partili bir siyaset olmadığı için bir hizip görevi gören Hindu Muhasabha da eklenirse isim değişikliği dörde çıkarılabilir. Diğer yandan BJP'nin sadece 1980'de kurulan bir parti olarak kabul edilirse ve daha önce kurulan partilerle hiçbir alakasının olmadığı düşünülürse de partinin son dönemlerde yaşadığı isim değişikliği tartışmaları da bizlere ışık tutabilir. Öyle ki son dönemlerde partiyle tartışılan önemli konulardan birinin de Modi'nin BJP'nin adını değiştirmek istemesidir. Modi Bharatiya Janata Partisi olan partinin adını Bharatiya Hindu Partisi olarak değiştirmek istemiştir. Bu değişiklik önümüzdeki süreçte gerçekleşip gerçekleşmeyebilir, ancak burada somutlaşma kriteri için önemli olan, Modi'nin herhangi bir kayba uğrayacağını düşünmeden partisinin

adını değiştirmek istemesidir. Bu durum partinin toplumdaki varlığının gücünü göstermektedir.

Janda'nın somutlaşma kriterlerinden bir diğeri olan örgütsel süreksizliklerin yaşanmış olup olmadığına bakacak olursak, geride kalan 38 yıl içerisinde 19 partinin BJP'den örgütsel açıdan bir kopuşla tamamen ayrıldığı görülmektedir. Bu partiler: Akhand Hindustan Morcha (Doğu Delhi), Akhil Bharatiya Jan Sangh (Güney Delhi), Asom Bharatiya Janata Parti (Assam), Badavara Shramikara Raitara Congress (Karnataka), Bharat Vikas Morcha (Bihar), Bharatiya Janshakti Party (Madya Pradeş), Bihar Vikas Party (Bihar), Dr. Syamaprasad Jana Jagaran Manch (Batı Bengal), Gujarat Parivartan Party (Gucarat), Himachal Lokhit Party (Himachal Pradeş), Jai Jawan Jai Kisan Mazdoor Congress (Delhi), Jan Kranti Party (Uttar Pradeş), Jharkhand Disom Parti (Jharkhand), Jharkhand Vikas Morcha (Jharkhand), Karnataka Janata Paksha (Karnataka), Kisan Vikas Party (Bihar), Praja Parishad Jammu and Kashmir (Cemmu ve Keşmir), Rashtriya Parivartan Dal (Uttar Pradeş), Telangana Sadhana Samithi (Telangana). BJP gibi katı bir ideolojiye sahip olan bir partinin böylesine örgütsel kopuş yaşaması, aslında partinin güçlü bir şekilde somutlaştığını göstermektedir. Çünkü bu kadar farklı eyaletlerde yaşadığı ayrılıklara rağmen, sadece merkezde değil, eyaletlerde de şuan büyük bir başarı elde etmesi, ülke siyasetinin en önemli gündemi olan ittifak siyasetinde kopuşların yerini yeni müttefiklerle doldurduğunu da göstermektedir (Hansen ve Jeffrelot, 2001: 13).

Janda'nın dördüncü kriteri, liderlik rekabetine geldiğimiz zaman, partinin kurulmuş olduğu 1980'li yıllardan bu yana 10 farklı ismin liderlik yaptığı, fakat liderlik değişiminin 12 defa gerçekleştiği görülmektedir. Bunun nedeni L.K. Advani'nin üç defa, Rajnath Singh'in ise iki defa liderlik yapmasıdır. Sonuç olarak 13 defa yapılan liderlik seçimi, belli bir istikrarın yakalandığının ve somutlaşmanın toplum bazında olduğu kadar parti içinde de gerçekleştiğini bizlere göstermektedir. Tabi liderlik seçiminin istikrarı kadar, liderlik rekabetinin devam etmesi de bir somutlaşma göstergesidir. Ancak BJP'nin liderlik rekabeti analizinde altı çizilmesi gereken nokta, Hindistan modeline uygun bir liderlik rekabetinin yaşandığıdır. Yani BJP'nin burada farklı bir gelişim çizgisi takip

etmesinin farklı nedenleri bulunmaktadır. Öncelikle parti güçlü bir ideolojisi olan doktriner bir partidir. Güçlü liderlik ve ideoloji burada birlikte yürümektedir. Bunun yanında Hindistan siyasetinde siyaset yapıcılar genellikle kast, sınıf, aile gibi çeşitli fraksiyonlardan gelen daha elit karakterde kişilerden oluştuğu için partilerde oldukça fazla hizipleşme görülebilmektedir (Ganguly, 2016: 181). Son olarak BJP'nin belki de en ayrıksı durumu, bugün Nehru modeline yakın bir yönetim modeline sahip olmasıdır. Yani parti başkanı Amit Şah olmasına rağmen, aslında gerçek lider olan Modi kitle lideri olarak partinin dolaylı lideridir. Nitekim başta Amit Şah olmak üzere, parti yönetimi Modi'nin güvendiği isimlerden oluşmaktadır. Dolayısıyla güçlü bir kitle liderine sahip olan ve güçlü bir ideolojiye öncelik veren BJP'de liderlik rekabeti, kitle lideri olan Modi'ye karşı yapılmamaktadır. Liderlik rekabeti daha ziyade, Modi'nin liderliğinin kabul edilmesi akabinde, hiziplerin temsil ettiği elitler arasında yaşanmaktadır. Özellikle eyalet siyasetlerinde görülen bu tarz rekabetler, Modi ve Amit Şah tarafından en fazla ortadan kaldırılması için çaba sarf edilen gelişmeler olarak görülmektedir (BJP's Internal Rivalry, 2018).

Janda'nın beş ve altıncı kriterleri olan seçimsel ve yasama istikrarsızlığına bakacak olursak, BJP'nin kurulduğu yıldan bu yana düzenlenen dokuz genel seçimin tamamına girdiği görülmektedir. 1984, 1989, 1991, 1996, 1998, 1999, 2004, 2009 ve 2014 yıllarına karşılık gelen genel seçimlerde parti, sırasıyla yüzde 7.74, yüzde 11.36, yüzde 20.11, yüzde 20.29, yüzde 25.59, yüzde 23.75, yüzde 22.16, yüzde 18.80, ve yüzde 31.34 oy oranlarına sahip olmuştur. Tüm bu genel seçimler çerçevesinde parti, 1998, 1999 ve 2014 yıllarında toplam üç defa hükümet kurabilen parti olabilmişken; 1984, 1989, 1991, 2004 ve 2009 yıllarında ise beş defa muhalefet pozisyonunda yer alabilmiştir. 1996'da ise seçimlerden birinci parti çıkmasına rağmen, hükümeti kurmayı başaramamış ve hükümet Kongre liderliğinde kurulmuştur. Janda'ya göre seçimsel istikrarsızlık somutlaşma adına daha önemli olduğu için, BJP adına üç defa hükümet kurabilmiş olmasına rağmen, beş defa muhalefette kalması daha önemlidir. Çünkü parti, seçimlerden birinci parti olarak galip ayrılamayarak düşüşe geçse bile, toplum nezdindeki karşılığı tamamen bitmemiş ve geri döndürülmüştür. Özellikle de BJP beş defa

muhalafet partisi konumuna düşmesine rağmen, 2014 seçimlerin tarihinin en büyük oyunu alarak hükümeti kurabilmesi belki de en güzel somutlaşma göstergesidir. Tüm düşüslere rağmen, geri dönmeyi başarabilmiş ve şuan ülkenin en güçlü partisi konumuna oturabilmiştir (Swain, 2001: 191).

Yasama istikrarsızlığına bakılınca da benzer bir tabloyle karşılaşmaktayız. 1984, 1989, 1991, 1996, 1998, 1999, 2004, 2009 ve 2014 yıllarına karşılık gelen genel seçimlerde parti, sırasıyla 2 sandalye, 85 sandalye, 120 sandalye, 161 sandalye, 182 sandalye, 182 sandalye, 138 sandalye ve 116 sandalye elde edebilmiştir. Burada parti 1984 ve 1998 arası dönemlerde her seçimde sırasıyla 2, 83, 35, 41 ve 21 sandalye arttırma başarısı göstererek istikrarlı bir yükseliş takip etmişken; 2004 ve 2009 genel seçimlerinde sırasıyla 44 ve 22 sandalye kaybı yaşayarak yasama açısından istikrarsız bir dönem geçirmiştir. Ancak yine en istikrarsız geçirdiği dönemin sonrasında parti, 2014 Genel Seçimleri'nde 282 sandalye kazanarak ve sandalye sayısını bir önceki seçime göre 166 sayı arttırarak seçmen gözünden kurumsal bir parti haline geldiğini göstermiştir (Swain, 2001: 191).

Parti Sembolizmi: Janda kriterleri dışında, somutlaşma adına önemli gördüğümüz diğer göstergelere gelince, sembolizm açısından BJP seçmiş olduğu parti sembolüyle hem kendi sosyo-politik ve ideolojik pozisyonunu ortaya koymuş hem de toplumun kendisiyle özdeşleştirebileceği bir aracı edinmiştir denilebilir. Bu açıdan BJP'nin, Hindistan Seçim Komisyonu tarafından onaylandığı şekliyle, seçim sembolü “Lotus” (Nilüfer) çiçeğidir (ECI List, 2019). Hindistan'ın ulusal çiçeği olan Lotus sembolüyle BJP, aynı anda birçok mesajı birlikte vermeyi hedeflemiştir. İlk olarak, Hindistan'ın kültürel değerlerine bağlı olma iddiasına sahip olan BJP, politik ideolojisini kültürel milliyetçilik olarak tanımladığı için sembol, partinin güçlü bir şekilde desteklediği bir ulusal kimliği belirtmek için kullanılmıştır. İkinci olarak, BJP sembol ile, karşı olduğu tarafı eleştirme çabası içerisine de girmiştir. Öyle ki parti, Hindistan'ın kültürel birliğini korumayı amaçladığı için, Avrupalı sekülerizm kavramını şiddetle eleştirmiştir. Bu açıdan Kongre Partisi'nin “sahte laiklik” (psedo-secularism) ideolojisine sahip bir siyasi parti olduğunu iddia etmiş ve kendisi ise kültürel milliyetçi bir yaklaşımı

güçlü bir şekilde propaganda etmiştir. Üçüncü olarak parti, kastı, inancı, cinsiyeti ne olursa olsun, politik, sosyal ve ekonomik adalet, fırsat eşitliği, inanç ve ifade özgürlüğü açısından tüm vatandaşlara garanti veren demokratik bir devlet kurmayı amaçladığını iddia etmiştir. Bu açıdan lotus, birleşik “Bharat”ın veya Hindistan’ın tüm bölümlerini temsil eden ve onlara saygı duyan bir pan-Hindistan bakış açısını simgelemiştir. Son olarak da lotus, Hinduizm’de öğrenme ve eğitim tanrıçası olan Tanrıça Sarasvati’nin bir simgesiydi. Bu doğrultuda kültürel milliyetçiliği ima eden BJP’nin kültürel eğitimi teşvik edeceğini simgeliyordu. Bu doğrultuda mesela Bhagavad Gita’nın eğitim kurumlarında öğretilmesini önermiştir (Iwanek, 2016).

Parti İkonları: Somutlaşmanın önemli diğer göstergelerinden biride parti ikonlarıydı. Partiler, toplumun içerisinde kendilerinden hissettikleri ve kendilerinin de onlardan olduğunu hissettiği tarihsel kişiliklere atıf ile sosyolojik bir kümelenme sağlama çabası içerisindeyler. Bu açıdan BJP ve Kongre arası ikon savaşlarına daha önce değinmiştik. BJP geleneksel olarak öncelikle Jawahar Lal Nehru, Indira Gandhi, Rajiv Gandhi gibi ikonları üzerinden toplumun önüne çıkmaktayken; BJP öncelikli olarak Kongre’nin ikonlarına saldırma ve eleştirme, sonrasında da Shyama Prashad Mukherjee, Deen Dayal Upadhyay and Atal Bihari Vajpayee gibi kendi ikonları üzerinden siyaset yapma çabasıındaydı. Ancak BJP’nin bu geleneksel politikasını daha fazla geliştirdiği, özellikle 2019 Lok Sabha Seçimleri’ne gittiğimiz bugünlerde çok net bir şekilde gözlemlenmektedir. Öyle ki BJP yeni ikon savaşını öncelikle yeni tarihsel ikonları devreye sokmakta ve ardından Kongre’nin eski bazı ikonlarını da devşirmeye çalışmaktadır (Shukla, 2018).

BJP’nin bu kapsamda yeni ikon stratejisi, 2017’deki Diwali Festivali’nde başlamıştır. Hindular için kutsal mekân Ayodya’da düzenlenen festivalde alana inen helikopterde Ram, Sita ve Laxman gibi Hindu inancı için önem arz eden kişilikler bir anda tüm gazete ve televizyonların gündemi olmuştur. Uttar Pradesh Başbakanı Yogi Adityanath ise, tören anında Ram’ın sembolik bir taç giyme sahnesini gerçekleştirmiştir (Dixit, 2017). Yogi Adityanath, birkaç hafta önce ise Ayodhya’daki Saryu nehrinin kıyısında büyük bir Ram heykeli yapılacağını

duyurmuştur (Yogi Adityanath Clears, 2018). Heykel, 100 metre boyunda olacaktı ve Ayodhya'nın bir turizm merkezi olarak gelişmesi adına inşaatı için Yeni Delhi tarafından yaklaşık olarak 1.34 milyar dolar hibeyi hızlıca onaylamıştır. Ram Heykeli dışında, Mumbai sahilinin bulunduğu Arap Denizi'nde bir de Chhatrapati Shivaji heykelinin inşaat çalışmaları da sürmüştür. Shivaji, ilk Maratha İmparatoru olup, ülkede Müslümanlara karşı kazandığı savaşlarla bugün bile Hindular tarafından hatırlanan sembolik bir isimdir. Shivaji Heykelinin de dünyanın en uzun heykeli olarak öngörülen, New York'taki Özgürlük Heykeli'nin yüksekliğini geçmesi planlanmıştır. Hükümet heykelin bulunduğu bölgede ayrıca bir kütüphane, amfi tiyatro, akvaryum, Maratha savaşçı kralın kısa filmlerini sergilemek için bir IMAX tiyatrosu, bir hastane ve VIP şahıslar için bir de helikopter pisti inşa etmeyi planlamıştır. Heykel, Maratha döneminin mimari ihtişamını, Tuljabhavani tapınağının kopyaları, Raigad Kalesi'nin giriş kemeri, Maratha sarayları ve Shivaji'nin zamanının geleneksel konutları olan vadalar ile ön plana çıkmış olan örnekler ile süslendirilecekti. Başbakan Narendra Modi'nin iki yıl önceki ziyaretinde, Maharashtra'daki nehirlerden gelen su ve Shivaji'nin yaşamında önemli olan 19 mekândan taş, toprak ve tuğlalar getirilmiştir. Bu açıdan Ram, Sita, Shivaji gibi tarihsel karakterler üzerinden hem yeni bir mit inşa edilmesi hem de ulusal kimlik inşası tartışmalarına katkı sunulması hedeflenmiştir (Plan for Shivaji, 2018).

BJP'nin yeni ikon stratejisinin diğer boyutu ise Kongre'nin elindeki mevcut ikonları Kongre adına işlevsiz kılarak ele geçirmektir. Bu açıdan da Kongre tarihi açısından önemli olan Sardar Patel, Lal Bahadur Shastri, Narsimha Rao, Bhimrao Ramji Ambedkar, Shyama Prashad Mukherjee, Subhas Chandra Bose gibi isimlerle ilgili projeler geliştirmeye odaklanmışlardır. Bu açıdan ilk olarak BJP, 23 Haziran tarihini Dr. Shyama Prasad Mukherjee'nin kayıp günü olarak ilan etmiştir. Yine hükümet plan ve projelerinin çoğuna, Deen Dayal Upadhyaya ve Atal Bihari Vajpayee'nin isimleri verilmeye başlanmıştır. Yine parti, 25 Aralık tarihini Atal Bihari Vajpayee'nin doğum günü olarak geniş çaplı bir şekilde kutlamaya başlamıştır. Ancak bu sürecin kuşkusuz en önemli adımı ise Sardar Patel üzerin olmuştur. Bu doğrultuda BJP, dünyanın en büyük heykeli olarak

lanse edilen 182 metre yüksekliğindeki Sardar Patel heykelini açmayı planlamış ve açmayı başarmıştır. “Modern Hindistan'ın Mimarı” olarak bilinen Patel, Hint eyaletlerini entegre etmede çok önemli bir rol oynamış ve tek bir bütün olarak Hindistan Birliği'ni 562 prensliği entegre ederek sağlamıştır. Şimdi ise BJP'nin ikonuna doğru gitmiştir (Sheikh, 2019). Sardar Patel'in yanında BJP, “Hindistan Anayasasının Mimarı” olarak kabul edilen Bhim Rao Ambedkar'ı da kendi ikonları arasına dâhil etmeye çalışmıştır. Ambedkar, daha çok BSP'nin parti ikonuyken, BJP Dr Ambedkar Uluslararası Merkezi'ni kurarak onun fikir ve felsefesine olan bağlı bir parti görünümü kazanmaya çalışmıştır (With Ambedkar Centre, 2018). BJP'nin Kongre'nin elinden alma hamlesi yaptığı son isim ise Rao'ydu. Kongre'nin eski Başbakanlarından olan Rao için ülkenin dört bir tarafından davet ettiği katılımcılarla 97. doğum günü kutlanmıştır (Modi Hails ex-PM, 2018). Burada da Rao'nun Hindistan'ın 1991'deki ekonomik krizden çıkmasında ve Punjab'daki terörizm ve ayrılıkçılığın bastırılmasında devletçiliği hatırlatılarak yeniden saygı duyulması gerektiğinin altı çizilmiştir. BJP'ye göre Kongre partisi, Nehru hanedanlığını teşvik etmek ve desteklemek için Hindistan'ın bu kurucularının katkısını göz ardı etmiş ve bastırmıştır. Tüm bu girişimlerle de BJP, bağımsız Hindistan'ın yapıcılarının hak ettikleri yeri bulmaları için çabaladığını iddia etmiştir. Diğer yandan BJP'nin bu yeni ikon stratejisiyle aslında Hindu milliyetçiliği ile seküler milliyetçiliği birleştirmeye çalıştığı da ortadadır. Ayrıca bu yeni milliyetçilik, Shivaji ve Ram gibi isimlerle güçlendirilerek Müslüman karşıtı bir karakterde ilerlemesinin devamı sağlanmıştır.

Parti Sloganları: BJP'nin toplumla duygusal bağ kurduğu diğer somutlaşma göstergesi sloganlardır. Hindistan siyasetinde büyük önem arz eden sloganlar açısından BJP de zengin bir repartuara sahip bir parti görüntüsü çizebilmiştir. BJP kendi kuruluşunun en önemli sebeplerinden biri olan 1977 seçimlerinde kullanılan ve ülke siyasetinde birçok şeyi değiştiren iki sloganı oldukça kullanmıştır. Bunlardan biri, J.P. Narayan'ın “Sampoorna Kranti” (Total Devrim) sloganıyken; diğeri ise, Indira Hatao, Desh Bachao (İndira'yı Gönder, Ulusu Kurtar) sloganıdır. Bu sloganlar, otoriter olarak görülen İndira Gandhi iktidarına karşı oldukça mobilize edici sloganlar olmuşlardır. BJP kurulduktan sonra ise parti lideri

Vajpayee'nin üzerine inşa edilen önemli etkileyici sloganlar tasarlanmıştır. Bunlardan önemli bir tanesi Bari Bari Sabki Bari, Abki Bari Atal Bihari (Sırayla Herkes Şansını Kazanır. Şimdi Atal Bihari Zamanıdır) sloganıdır. 1996 seçimlerinde BJP, yolsuzluktan uzak imajıyla parti için ideal bir yüzü olduğu düşünülen Vajpayee için geliştirilmiş slogandır ve 1996 seçimlerini kazandırmıştır. Vajpayee'nin 1998 seçimlerinden sonra yeniden iktidara gelişi sonrası, iktidarı konsolide etmek için önem verilen dış ve güvenlik politikaları kapsamında nükleer teknolojiyi elde etmek önemli görülmüştür. Bu ortamda Kongre'nin daha önce kullandığı sloganlara benzer bir dille, "Jai Jawan, Jai Kisan, Jai Vigyan" (Askere Zafer, Çiftçiye Zafer, Bilime Zafer) sloganı oldukça yaygınlaşmıştır (India's Colourful Election, 2014).

2000'li yıllar sonrası parti sloganları daha modern ve bilimselleşmiş bir hal alırken, 2004 seçimlerinde kullanılan "India Shining" (Parlayan Hindistan) belki de ülke slogan tarihinin en akılda kalan sloganı olduğu söylenebilir. Slogan, ekonomik liberalleşmeyle büyüyen Hindistan ekonomisini işaret ediyordu, ancak seçimi kazanmaya yeterli şekilde yardımcı olamamıştır. 2000'li yılların başlarında BJP için önemli bir slogan haline gelen diğer bir örnek, Ayodya Olayları'nda VHP'nin Hinduları mobilize etmede en fazla kullandıkları "Baccha-Baccha Ram Ka, Janmabhoomi Ke Kam Ka" (Her Çocuk Ram'a Aittir Ve Her Çocuk Ram'ın Doğum Yerini Özgürleştirmek İçin Çalışacaktı) sloganıdır. Bu sloganla belki de ülke siyasetinin kaderi değiştirilmiş, Hindu milliyetçiliği siyasetin merkezine doğru oturmak için kalkış yapmıştır. Modern yıllarda daha sonraları sloganlara en büyük etki eden isim Narendra Modi olmuştur. 2014 yılında BJP kampanyasının başına geçen Modi, birbirinde fazla etki bırakan bir sloganı kamuoyuna sunmuştur. Bunların en öne çıkanı, Modi'yi iktidara taşıyan "Abki Bar Modi Sarkar" (Bu Kez Modi Zamanı) sloganıdır. Yolsuzlukla öne çıkan Kongre iktidarı sonrası, Gujarat kalkınma modelini tüm ülkeye yayacağını iddia eden Modi yükselişini anlatan bir slogandır. Gujarat Modeli ve tecrübesi, Modi'yi öylesine öne çıkarmıştı ki, sloganları da benzer imaları içermiştir. "Kam Bola, Kaam Bola" (Biz Az Konuşuruz, Bizde İş Konuşur) sloganı Modi'nin Gujarat modeline bir atıf olarak değerlendirilebilir. Yine aynı şekilde Modi'nin Gujarat tecrübesine

atıfla “Janchara, Parkha, Khara” (Denendi, Test Edildi, Güvenilir) sloganı kullanılmıştır. Ayrıca yolsuzlukla suçladığı Kongre sonrası yeni dönem için “Congress Mukta Bharat” (Kongresiz Hindistan) sloganı hala daha gücünü korumaktadır (Holtz-Bacha ve Johansson, 2017: 200).

Modi, Başbakanlığı sırasında da tabanını ve belli hedef kitleleri belli bir amaca yönlendirmek adına kritik sloganlar kullanmıştır. Bunların ilki, “Zero Defect, Zero Effect” (Sıfır Kusur, Sıfır Etki) sloganıdır. Modi burada gençlere yönelik başlatılan bir kampanyanın adeta açılışını yapmış ve gençleri Hindistan'ın ekonomik başarısı için kritik olan sektörleri desteklemeye katılmaya çağırıştır. Projenin amacı, yüksek kaliteli yerel üretim sahalarında, temiz teknolojiyi kullanarak en kaliteli ürünleri sunmak için gelecek üç ila beş yıl içinde bir milyon küçük ve orta ölçekli işletmeyi oluşturmayla ilgilidir. Diğer bir örnek ise, daha popüler olan “Make in India” sloganıdır. Küresel şirketleri hedef alan bu slogan da küresel şirketleri Hindistan'da ürünlerini üretmeye teşvik etmek için girişilen bir projenin adıdır. 25 Eylül 2014 tarihinde Başbakan Narendra Modi tarafından başlatılan projenin amacı, iş yaratma ve beceri geliştirme için ekonominin 25 sektörüne odaklanmaktır. Bunun için Modi, yerli ve yabancı paydaşlardan Hindistan'da daha fazla ürün üretmelerini ve bunları dünya çapında satmalarını istemiştir. Bir diğer örnek ise dünyada örneğinin çok olduğu ama Hindistan'da farklı bir gelişim çizgisi takip eden “Minimum Hükümet, Maksimum Yönetişim” sloganıdır. Modi, bu modeli Federal Başbakan olmadan Gucarat Eyaleti Başbakanı'ymken uygulamıştır ve politikalarını Gucarat'ta daha verimli hale getirdiği için şimdi tüm ülkede uygulama zamanının geldiğini söylemiştir. Modi, modeli “daha fazla kalkınma politikası” olarak ve “bir günlük” kriket maçına benzetmiştir. Nitekim bu yönetim modeli, ülkede altyapı sektörünü desteklemiş, yönetim süreçlerini geliştirmiş, bürokrasiyi daha hesap verebilir hale getirmiş ve Merkez-Eyalet ilişkilerini yeniden tanımlamıştır. Modi'nin bir de ülkedeki kız çocuklarını hedef alan “Beti Bachao, Beti Padhao” (Kurtar Kızları, Eğit Kızları) sloganı kullanılmıştır. 22 Ocak 2015 tarihinde Panyana, Haryana'da Başbakan Modi tarafından başlatılan bu program, kadınlara yönelik refah hizmetlerinin farkındalığını ve verimliliği artırmayı amaçlayan bir planı içermiştir. Ayrıca

Modi'nin "Pehle Shauchalaya, Phir Devalaya" (Önce Tuvalet, Sonra Tapınak) sloganı da unutulmamalıdır. Çünkü bu da bir gelişme sloganıdır. Ülkede tuvalet vaadi, bazı bölgelerde seçim bile kazandırmıştır. Ülke çapında artan tuvalet ihtiyacı, ulusal bir politika için fırsat da sunmuştur. Bu açıdan Hindu geleneklerine öncelik veren bir parti olarak, BJP bile tapınaktan önce tuvalete önem verdiğini belirterek duruma bakışını ortaya koymaya çalışmıştır. Son olarak ise 2019 seçimlerinde de seçim sloganlarının yeniden meydanlarda kullanılmaya çalışılmıştır. Bu açıdan 2019 seçimleri öncesi Modi'nin ilk sloganının "Ajay Bharat, Atal BJP" (Yenilmez Hindistan, Kararlı BJP) olarak ortaya çıktığı gözlemlenebilmiştir. Sloganın, partinin kendi temel değerlerine olan bağlılığını ve ülkenin ilerlemesi ve yönetimindeki ilerleyişini vurgulamayı amaçladığı görülmüştür. BJP'nin ulusal yürütme toplantısına hitaben yaptığı konuşmada ilk defa sloganı kullanan Modi, muzaffer olan ve prensiplerine bağlı bir parti ve herhangi bir aktör tarafından boyun eğdirilemeyen bir Hindistan vurgusu yapmıştır (Top 7 Slogans, 2015).

Parti İmajı: BJP'nin toplum içindeki görüntüsünün nasıl olduğunu, yani somutlaşma kriterinin önemli göstergelerinden biri olan parti imajı meselesine bakacak olursak da, partinin doğal olan belli olumlu ve olumsuz imajlara sahip olacak aşikârdır. Bir kere parti ideolojik olarak Hindu milliyetçisi bir parti olarak zihinlere yerleşmiştir. Bu çerçevede, parti imajlarının Hindutva, Hinduluk, Hindu Rastra (Hindu Ulusu), Sangh Parivar, RSS, VHP, Ayodya ve Gucarat Olayları, İnek Eti Yasağı, Pakistan karşıtlığı çerçevesinde şekillendiği belirlenebilir. Kısacası BJP, bir Hindu partisi olarak görülmek istemektedir. Nitekim kitle lideri Modi için de bu kapsamda "Hindu Hriday Samrat" (Hindu Gönüllerin Sultanı) unvanıyla hitap edilmesi bu yüzdendi (Jaffrelot, 2016). Ancak bu imajın yan etkisi de parti adına mevcut hale gelmiştir. Örneğin parti diğer yandan komünal siyasetle, toplum bölücülüğüyle, sekülerizm düşmanlığıyla, Müslüman ve Hristiyan karşıtlığıyla, BJP-RSS ortaklığıyla ve faşist olmakla suçlanmıştır. Bunun için de BJP, sadece Hindu milliyetçiliğiyle anılmanın ötesinde bir imaja sahip olmanın gerekliliğini hissetmiştir. Zaten BJP diğer yandan ideolojik olarak neo-liberal bir ekonomi modelini benimsiyordu. Gelişme ve kalkınma

söylemleriyle sadece Hindular için değil, tüm Hindistan için büyümeyi savunmaya başlayarak bu olumsuz imajı üzerinden atmaya çalışmıştır (PM: BJP's Development, 2018). Ancak bu da BJP'nin zenginleşen parti imajıyla yolsuzluk tartışmalarıyla muhatap olabilmemesinin önünü açmıştır. Fransa ile yapılan Rafale Anlaşması ve Nirav Modi yolsuzluk hadiseleri bunlara örnek olarak gösterilebilir (BJP May Face, 2019). BJP, sosyolojik olarak ise üst kastlar (Brahmanlar), kentliler, orta sınıf, diğer geri kalmış sınıflar, Hindular, iş dünyası, gençlik, Sangh Ailesi ve Hindutva destekçileri gibi toplumsal kesimlerle birlikte anılmaya başlamıştır. Bu durum da doğal olarak Brahmanların partisi, Müslüman, Dalit, çiftçi, köylü, yoksul, azınlık ve rasyonalist karşıtlığı gibi olumsuz imajların da doğmasına neden olabilmıştır. Bu kapsamda görüldüğü üzere BJP'nin 2019 seçimlerinde en azından çiftçi, köylü, yoksullarla barışan ve onlara daha fazla pay veren bir görüntü çabası içine girmiştir.

Parti Markalaşması: Parti imajı sonrasından değinmeyi düşündüğümüz konu parti markalaşmasıyken, BJP için hem parti imajı konusunun devamı hem de parti markalaşması konusunun en önemli unsuru “Modi Brand” tartışmalarına adını veren Narendra Modi'dir. Öyle ki Modi hem partinin imajı açısından toplumda en fazla görünen yüzü hem de markalaşan ismiyle toplumsal güvenin sağlanmasında en büyük aracı halini almıştır. 2014 Genel Seçimleri'nin kazanılmasının en büyük sebeplerinden biri şüphesiz kısa süre içerisinde Modi'nin markalaştırılmasıydı. Bu seçimler, bir pazarlama ve markalaşma kampanyası nasıl hazırlanır ve başarılı bir şekilde uygulanır sorusunun en güzel yanıtı olmuş ve Modi kendi partisi de dâhil tüm markaları gölgede bırakmıştır. Aslında Hindistan siyaseti için değişimin itici gücü olarak belirli bir lidere atıf yapmak ve seçmenlerin desteğini harekete geçirmek yeni bir politik strateji değildi. Ancak bugüne kadar ki kişisel retorikler daha çok öne sürülen marka kişiliklerin ait oldukları siyasi partilere bağlı bir şekilde gelişmiştir. 2014 Lok Sabha seçimlerindeki büyük zaferiyle Modi, bu alanda da oyunun kurallarını yeniden yazmış ve Hint siyasetini yeniden tanımlamıştır (Brand Modi Has, 2018).

Modi Markası, her şeyden önce çok güçlü bir ekip ile inşa edilmiştir. Önce üst düzey BJP liderleri Piyush Goyal ve Ajay Singh genel medya stratejisini ele

almışlar ve Modi'nin Varanasi'deki kampanyasını yürütmek için bir görev gücü kurulmuştur. Ardından Ogilvy & Mather'dan Piyush Pandey, McCann Dünya Grubu'ndan Prasoon Joshi ve Madison World'den Sam Balsara gibi reklam uzmanları bir şekilde ekibe dâhil edilmiştir. Modi'nin ekibi kampanyada üç ana sorunla karşılaşmıştır. Birincisi, üç kez Gujarat'ın Başbakanı olan Modi, ulusal olmayan bölgesel bir markaydı. İkinci olarak 63 yaşındaki Modi, 2014 seçimlerinde birinci oyunu kullanacak yaklaşık 150 milyon gençle bağlantı kurmaya çalışacaktı. İngilizce konuşmayı nadiren tercih eden Modi, aynı zamanda politik olarak bilinçli hale gelen şehirli, orta sınıf izleyiciyle de bağlantı kurmaya çalışacaktı. Son olarak ve de en önemlisi, 2002'deki Gujarat'taki Müslüman karşıtı isyanların en önemli sembolü Modi'di ve oldukça kötü bir imajı vardı (Jaffrelot, 2015: 151-166).

Birinci sorun ile ilgili olarak, belki de, Modi'ye en çok ulusal sahneyi çıkma konusunda yardımcı olan olay, 2008 yılında Tata Motors'un bir fabrikasını Batı Bengal'den Gujarat'a taşınması olmuştur. Batı Bengal'deki çiftçiler, Tata Motors tarafından tesis için arazi edinimini protesto etmişlerdir. Modi şirket için araziye ve diğer teşvikleri neredeyse bir gecede sağlamıştır. Bu süreçte de kendisini endüstri ve kalkınma şampiyonu olarak göstermeye çalışmıştır. Bu hikâye 2014 seçimlerinde Modi'nin ekibi tarafından iyi işlenmiş ve Modi'nin eyalet ötesi bir görevde bulunması gerektiği yayılmıştır. Federal yönetim hayali kuran Bihar'dan Nitish Kumar ve Tamil Nadu'dan J. Jayalalithaa gibi isimler kendi eyaletlerinden dışarı çıkamıyorken, Modi bu çıkışı ülke çapında 5.000'den fazla organizasyona ve 470 siyasi mitinge katılarak büyük çapta yapmıştır (Jaffrelot, 2015: 151-166).

İkinci problem için dönüm noktası ise, 6 Şubat 2013'te BJP'nin Başbakanlık adaylığına seçilmesinden altı aydan fazla bir süre önce, Modi'nin Delhi'nin Shri Ram Ticaret Koleji'nde öğrencilere hitap etmesi olmuştur. Modi burada Gujarat tecrübesinden ve gelişim modelinden bahsetmişti. Hükümetin karar alma sürecindeki hız ihtiyacına ve gençlerin ekonomik büyümeyi hızlandırmak için becerilerini geliştirmeye duyulan ihtiyaç konusunda tutkulu bir konuşma yapmıştır. Neticede bu konuşma ona çok sayıda genç hayran kazandırmıştır. İyi bir hatip olan Modi, o konuşma sonrasında da benzer konuşmalar için başta

gençler olmak üzere halkın karşısına çıkmıştır. Kongre liderliğindeki Birleşik İlerici İttifak (UPA) hükümetini ekonomik sorunlara karşı suçlarken, ekonomik büyümenin yavaşlaması, yüksek enflasyon ve yeni işlerin olmayışı gibi problemler üzerinden genç ve kentli seçmenlerle hemen yakınlık kurabilmiştir. Seçimlerin tarihi açıklandıktan sonra, Modi'nin ekibi aynı temalar ile baskı, televizyon ve radyo reklamlarıyla seçmenlere yoğun bir kampanya uygulamışlar ve Modi bu sorunu da aşmayı başarmıştır (Jaffrelot, 2015: 151-166).

Son problemi aşmak ise oldukça zor olmuştur. Marka Modi'nin karşı karşıya olduğu en büyük zorluk, çoğunluğu Müslüman olmak üzere 1000'den fazla insanın hayatına mal olan Gucarat'taki 2002 Hindu milliyetçisi hareketinden halkın dikkatini uzaklaştırabilmektir. Başlangıçta, Modi'nin BJP'deki destekçileri konuyu kamuoyunda tartışarak çözmeye çalışmıştır ve Modi'nin temiz olduğunu vurgulamak için mahkemeler tarafından verilen temiz kararları vurgulanmıştır. Sonra ise taktik değiştirildi. Hindutva retoriklerini aşağıya çektiler ve bunun yerine Modi'nin daha yakın geçmişine ve Gujarat'taki gelişim modeli hikâyesine odaklanılmıştır. İnsanların daha iyi bir yaşam istediğini ifade edilmiş ve Hindutva ideolojisinin ılımlılaştırıldığı iddia edilmiştir. Ama yine de bu problemi aşmak kolay olmamıştır. Bunun yerine, Modi'nin imajını güçlü, verimli, ilham verici ve yolsuzluğa bulaşmamış temiz olarak inşa etmeye odaklanılmıştır. Böylece Modi samimi, güvenilir ve kararlı bir lider olarak sağlam bir izlenim oluşturulmuştur. Kendisinin, insanların ve partinin geliştirilebileceğine ikna etmiştir. Kongre'nin kötü yönetimi sonrası da, Modi bir anda iyi yönetişimi temsil etmiştir. Gelişme ve iyi yönetişim önemli bir mesajı içermiş ve Modi'nin mesajları siyasete ilgisiz olanları bile çekmiştir. İlgisizler bile değişim istemeye başlamıştır. Değişim isteği dalgası ve Modi dalgası eşleşince “Modi Marka” da seçimlerde BJP'nin en büyük galibiyetini elde etmiştir (Jaffrelot, 2015: 151-166).

Modi de imajını arttırmanın bir yolu olarak sosyal medyayı tercih etmiştir. Hindistan siyasetinde orta sınıflar yükselen bir trend içerisinde olmuş ve ülke siyasetini belirlemede çok önemli hale gelmişlerdir. En çok sosyal medya kullananlar da yine orta sınıflar olduğu için Modi, orta sınıflara ulaşmanın yolunu sosyal medya üzerinden bulmuştur. Sosyal medya kullanma stratejisini ilk

başlatan parti olarak aynı zamanda BJP neredeyse tüm sosyal medya organlarında kontrolü ele geçirmiş ve alanı domine etmiştir (Chilkoti, 2014). Öyle ki Kongre Partisi durumun farkına varıp, bir sosyal medya stratejisi geliştirmeye başladığında, BJP'nin Facebook'ta 13.3 milyon, Twitter'da ise 6.3 milyon takipçisi vardı. Modi hesaplarının takipçi sayısı ise Facebook'ta 42.87 milyon, Twitter'da ise 33.6 milyon rakamlarına ulaşmıştır. Buradan çıkarılacak sonuç, BJP'nin Kongre'den önce sosyal medyayı domine ettiğiydi, fakat Modi'nin markalaşma kampanyası, Modi'yi sadece Kongre'nin değil, kendi partisi BJP'nin de önüne, ondan bağımsız bir şekilde geçirmiştir. 2019 yılı itibarıyla ise, BJP'nin Facebook'taki takipçi sayısı 15 milyonken; Twitter'da ise 10.2 milyona ulaşmış görünmektedir. Narendra Modi'nin güncel rakamları ise, Facebook'ta 43 milyonken, Twitter'da 44.4 milyon takipçidir. Böylece Modi, ülkede sosyal medyayı en iyi kullanan siyasetçi olmaya devam etmektedir.

Sonuç olarak BJP'nin parti somutlaşmasını toparlayacak olursak, Janda kriterleri açısından partinin zaten net bir şekilde somutlaştığı görülmekteyken, partinin diğer somutlaşma göstergelerinde de oldukça başarılı olduğu görülmektedir. Örneğin parti sembolü, hem tarihsel hem de kültürel bir değere karşılık gelerek gerek topluma hitap etme gerekse de toplumu mobilize etme açısından başarı görünmektedir. BJP, parti ikonları meselesinde de başarılı görünmektedir. Tarihsel ikonlarını kullanmanın yanında, özellikle yeni ikon stratejisiyle hem kendi ikon kapasitesine arttırabilmiş hem de parti ikonlarının çok önemli olduğu ülke siyasetinde rakip partilerin elinden bu kozu belli oranda alabilmiştir. Diğer yandan BJP, slogan geliştirme politikalarında da tarihsel olarak iyi bir tecrübeye sahip olduğu için slogan geçmişi kuvvetli görünmektedir. Özellikle de profesyonelleşme sonrası modern sloganları ilk kullanan parti BJP olmuştur. Böylece diğer partilerin önünde yer almayı başarabilmiştir. Sonuç olarak birbiriyle oldukça ilişkili olması gereken parti imajı, markalaşma ve sosyal medya görünürlüğü açısından da ülkedeki rakiplerinin önünde görünmektedir. Bazı partiler için bu alanlar bir bütünsellik teşkil etmiyorken, Modi liderliğindeki BJP bu alanlarda güçlü stratejiler geliştirerek seçimlerin sonucuna etki edebilme çabalarında başarılı olmuşlardır. Geri oldukları alanlarda bile stratejik hamlelerle

negatif algı ve durumu pozitifte çevirebilme ihtimali için eyleme girişmişlerdir. Bu açıdan tüm bu göstergelerin akabinde BJP'nin toplum nezdinde somutlaşmış bir parti olduğu söylenebilir.

2.5. Rutinleşme

BJP'nin rutinleşmenin en önemli iki göstergesi olan seçim ve başarı sürekliliği açısından kurumsallaştığı söylenebilir. Öyle ki BJP, Kongre Partisi gibi bağımsızlık öncesi dönemlere uzanan bir geleneği olan bir partidir. Kurulduğu yıldan bu yana yerel ve genel tüm seçimlerde yer alıp adaylar çıkaran ve özellikle de 1990'lı yıllardan bu yana Kongre'ye karşı en büyük rakibi teşkil eden ana akım iki partiden birine karşılık gelmektedir. BJP bugün de eski Kongre'nin dominant pozisyonunu alan bir parti görünümündedir. Ülkede seçimler, demokrasinin en önemli parametreleri olarak kurumsallaştıkça, BJP de seçimler aracılığıyla seçmenleri arasındaki ilişkileri rutinleştirme kapasitesini arttırmıştır. Ancak BJP'nin de seçimler dışında, parti kararları aracılığıyla ya da hükümet etme yoluyla uygulamaya koyduğu politikalar sayesinde hem kendi sosyal tabanı hem de tüm Hindistan vatandaşları için sonuçları olan davranışsal tutum geliştiren kural, norm, değer ve sınırlar koyma kapasitesi ihmal edilmemelidir. BJP de bu açıdan Kongre kadar önemli bir oyuna etki edici rol oynamış ve modern zamanlar için belki de daha dönüştürücü bir karaktere sahip olabilmıştır. Bu doğrultuda BJP'nin kitleler üzerinde davranışsal belirleyicilik taşıdığı politikalar genellikle iki ana çerçeveye ayrılmıştır. Bir taraftan BJP'nin kendi varoluşsal sebebi olan Hindutva gündemiyle ilgili politikalar geliştirilmiş, diğer taraftan da ekonomik alanlarda reform yapılarak belli politikalarla kalkınmacı gündeme katkıda bulunulmaya çalışılmıştır.

BJP'nin Hindutva gündemi aracılığıyla siyasal kuralları nasıl yeniden tanımlamaya çalıştığı politikalarına bakacak olursak, her Sangh Parivar ailesinden doğan partinin yaptığı gibi RSS'nin temel hedeflerinden olan Hindistan tarihinin yeniden yazılması girişimleri öncelikle ele alınmalıdır. Ülkede tarihin yeniden yazılmasıyla ilgili süregelen tartışmalar, doğal olarak son 40 yıldır Hindistan'ın kamusal ve politik söylemini gölgeleyen ulusal kimliğin rakip vizyonları arasındaki yoğun çatışmayı yansıtmaktadır. Nitekim BJP, Vajpayee liderliğinde

1998'de merkezde ilk kez iktidara geldiğinde, ilk kararından biri, ülkedeki ders kitabı içeriğini değiştirmek adına Ulusal Müfredat Çerçevesi oluşturmak olmuştur (Gupta, 2004:52). Ancak, Modi liderliğindeki BJP'nin iktidara gelmesinden bu yana, Hindu milliyetçi grupların tarihin yeniden yazılmasına yönelik bu girişimleri daha da hız kazanmıştır. Özellikle 6 Mart 2018'de Reuters tarafından yayınlanan bir soruşturma raporunda, Modi yönetiminin ülke tarihinin yeniden yazılması konusunda akademisyenlerden oluşan bir komite kurduğu basına yansımıştır. Modi hükümeti, bu komiteyi Hinduların Hindistan'ın ilk sakinleri olduğunu, Müslümanlar ve diğer azınlıkların ise bu toprakların çocukları olmadıklarını iddia etmek için kurduğunu belirtmiştir. Bu kapsamda RSS ideologları, ulusal televizyonda Taç Mahal, Lal Qila ve Cuma Mescidi gibi İslami yapıların Babür Hükümdarı Şah Cihan tarafından yapılmadığını tartışmaya başlamışlardır. Tüm bu seçici tarih yazımının genel amacı ise, Hindistan tarihinin yanlış kavramlarını yaymak ve azınlıkların kültürel ve politik alanlarının giderek azalacağı toplumun çoğunlukçu görüşünü üretmek olmuştur (Jain ve Lasseter, 2018).

Modi yönetiminin Hindutva ajandasının tarihle ilgili diğer bir politikası daha önce de bahsettiğimiz Bhagwat Geeta üzerine olmuştur. Hindu kutsal kitaplarından biri olarak bilinen bu kitap, dini olmaktan ziyade felsefi niteliği ağır basan bir eserdir. Başbakan Modi, özellikle yabancı liderlere Hint stratejik aklının temellerini gösterme amacıyla bu kitabın İngilizce versiyonunu hediye etmiş ve anlatmıştır. Modi gibi, Hindistan Dışişleri Bakanı Shushma Swaraj da dış gezilerine kitabı götürmüş ve ülkenin Ulusal kitabı olmasını istemiştir. Bu kapsamda BJP'nin kitapla ilgili radikal kararı, bir kanun tasarısıyla kitabın tüm ülke okullarında zorunlu olarak okutulmasıdır. Hatta yasada karara uymayıp kitabı okutmayan okulların bundan böyle devlet tarafından tanınmayacağı belirtilmiştir. Kitabın düşünce ve öğretilerinin, genç nesli daha iyi vatandaşlar haline getirmesi ve kişiliklerini zenginleştirmesi ön görülmüştür. Kanununun resmi adı "Eğitim Kurumlarında Ahlaki Eğitim Kitabı Olarak Bhagwat Geeta'nın Zorunlu Okunması Kanunu" iken, ahlaki bir amaç güdüldüğü tartışılmıştır. Kitabın zorunlu okunmasına en büyük tepki ülkedeki Müslüman, Hristiyan, Seküler,

Liberal ve Komünistlerden gelmişken, neden sadece Bhagwat Geeta'nın zorunlu hale getirildiği sorgulanmıştır. Kitabın ülkenin tartışmalı bölgesi Cemma ve Keşmir eyaletinde de Urduca versiyonu ile okutulması planlanmıştır. Okutulmaya başladıktan bir süre sonra, Cemma ve Keşmir Eyalet Yönetimi kitabın eyalette okutulmasını bir genelgeyle geri çekmiştir. Burada da muhalefet, neden sadece Bhagwat Geeta'nın zorunlu olduğunu ve neden Kuran ve İncil gibi başka inançlar için önemli olan kitapların zorunlu olmadığı üzerinden bir eleştiri kampanyası yürütmüştür (Bill to Make, 2017).

Keşmir ile ilgili olarak diğer yandan BJP, Pakistan ve Çin ile sorunlar yaşadığı bu bölge de Hindutva gündeminin dışında bir politika takip etmemiştir. Öyle ki ilk etapta Pakistan ile bir yakınlaşma süreci başlatan BJP, yakınlaşmanın çatışma doğurması sonrası Keşmir politikasını tamamen güvenlikleştirme üzerinden çizmiştir. Hatta “Nokta Atışı Operasyonları” bir müddet etkisi ve hukuki boyutu açısından oldukça tartışılmıştır (All You Need, 2016). Ancak daha da önemlisi Hindistan Anayasası'nın 370. maddesi üzerinde değişiklik yapma isteği olmuştur. Hindistan'da Keşmir meselesiyle ilgili anayasanın 35, 356 ve 370. maddeleri her zaman büyük tartışma konusu olmuştur. 370. madde ise, anayasanın Cemma ve Keşmir eyaletine özerk statü verdiği maddeye karşılık gelmiştir. BJP ise, 2014 seçim galibiyeti öncesinde parti manifestosunda, Cemma ve Keşmir eyaletini Hindistan Birliği'ne entegre etmeyi vaat etmiştir. Bu kapsamda seçimlerin kazanılması sonrası, BJP ana örgütü olan Rashtriya Swayamsevak Sangh (RSS) ile birlikte 370. maddenin iptal edilmesi için girişimlerde bulunmuştur. Eski prens naibi ve Kongre lideri Karan Singh, 370. maddenin tamamlayıcı bir incelemesi konusunda geç kalındığını ve Cemma ve Keşmir eyaleti ile ortaklaşa çalışılması gerektiğine karar vermişlerdir. Diğer yandan Ekim 2015'te, Hindistan Yüksek Mahkemesi, Cemma ve Keşmir için 370. maddenin “fesih edilemez, yürürlükten kaldırılamaz ve değiştirilemez” olduğuna karar vermiştir. Yüksek Mahkeme, Maddenin 3. fırcasının, Eyalet Kurucu Meclisi'ne, maddenin yürürlükten kaldırılması hususunda Başkan'a tavsiyede bulunmak üzere yetki vermiştir. Kurucu Meclis, 1957'deki dağılmasından önce böyle bir tavsiyede bulunmadığından, Madde 370, Anayasa'da geçici bir hüküm olarak nitelenmesine

rağmen “daimi hüküm” niteliğindeki özellikleri almıştır. 3 Nisan 2018'de, Hindistan Yüksek Mahkemesi, 370. Maddenin kalıcı bir statü kazandığını bildiren benzer bir görüş bildirmiştir. Devlet Kurucu Meclisi'nin varlığının sona ermesinden bu yana, Hindistan Cumhurbaşkanı'nın yürürlükten kaldırılması için gerekli olan zorunlu hükümleri yerine getiremeyeceğini belirtmiştir (Bhat, 2017; Noorani, 2014; Sinha, 2018).

BJP'nin Hindutva gündeminin kurbanı olan diğer bir kurum, Urduca dili olmuştur. Müslüman-Hindu entegrasyonunun büyük bir sembolü olan Urduca, Türk ve Fars Müslüman yöneticilerin konuştuğu dillerin ve Delhi çevresinde konuşulan Prakrit ve Brij Bhasha gibi yerel Hint dillerinin karıştırılması sonucu 13. yüzyıldan beri gelişmeye devam etmiştir. Urduca, 18. yüzyılda lingua franca ve devlet dili olmaya devam etmiş, Urduca şiiri ise, bütün alt kıtada eşsiz bir konuma sahip olmuştur. Ancak 19. yüzyılda Hindu milliyetçiliğinin yükselişiyle birlikte, Urduca'nın Devanagri alfabesiyle yazılmış Hintçe tarafından sürdürülmesi üzerine bir kampanya başlatılmıştır. Hindistan'ın 1947'deki bağımsızlığından sonra, Urduca karşıtı kampanya kültürel bir soykırım mantığıyla ilerlemeye başlamıştır. Urduca, ana dili Urduca olan öğrencilerin okuduğu okullarda bile öğretilmediğinden, Urduca yazım neredeyse tükenmeye başlamıştır. Ancak, Urduca'nın zenginliği sebebiyleydi ki en çok konuşulan dil olarak hayatta kalmayı başarmıştır. Örneğin Hindistan ve ötesinde çok sayıda izleyici kitlesine sahip olan Hint filmleri, Urduca'yı çoğunlukla diyalog ve şarkıları için kullanmaktaydı. Bunun sebebi izleyicilerin Urduca'yı Sanskritize edilmiş Hintçeden çok daha fazla anlıyor ve beğeniyor olmalarıyla ilgilidir. Ancak Urduca'ya karşı olan önyargı, aslında Urduca'nın kullanılmasına rağmen, Mumbai filmlerinin Hintçe olduğunun söylenmesiyle ortaya koyulmuştur.

BJP'nin Urduca karşıtı politikaları ise, 2017 Aralık ayında yeniden ortaya çıkmaya başlamıştı. Aligarh Belediye Şirketindeki BJP korparatörü (bir belediye şirketinin seçilmiş üyesi) Pushpendra Singh, Uttar Pradeş'in ikinci resmi dili olan Urduca ile ettiği yeminini geri alması için BSP Belediye Üyesi Müşerref Hüseyin'e karşı tutanak tutmuştur. Hüseyin'in Hindistan Ceza Yasası'nın 295A Kısmı kapsamında “dini duyguları incitmeye” çalıştığı dosyasına işlenmiştir

(Aligarh BSP Corporator, 2017). Daha sonra BJP eski Genel Sekreteri P. Muralidhar Rao, Karnataka eski Başbakanı Siddaramaiah'a eyalet seçiminden önce, tüm ulusun Kongre'den kurtulacağına dair Hintçe tweet attığında, Siddaramaiah, Hintçe'yi anlamadığını ve Rao'nun İngilizce dilinde kendisine tweet atması gerektiğini söyleyerek yanıt vermiştir. Rao da Karnataka Kongresi tarafından kullanılan Urduca posterleri tweet atarak geri cevap vermiştir. Yine Telangana Başbakanı K. Chandrashekhara Rao, 2017 Kasım ayında Urduca'nın eyaletin ikinci resmi dili olduğunu ilan ettiğinde, BJP bu hareketi “Müslümanların yatıştırılması” olarak kınamıştır. Tabi bu mantıkla, kendi seçim sloganlarında Urduca kullanan BJP'nin de “dini duyguları incitmek” suçundan kendisini sorumlu tutması gerektiği üzerine eleştiriler yükselmiştir (BJP Earlier Slammed, 2018). Sonuç olarak ülkede BJP'nin Hindistan Ceza Yasası'nı kullanarak Urduca karşıtı politikalarına zemin hazırladığı kanaati hâkimdir.

BJP'nin kuruluşundan bu yana Hindutva gündeminin en önemli maddelerinden biri olan, ancak uygulamadan ziyade kamuoyundan tartışılmasından daha fazla fayda elde ettiği diğer bir konu Birleşik Medeni Kanun tartışmasıdır. Birleşik Medeni Kanun, Hindistan'daki her bir dini topluluğun kutsal yazılarını ve geleneklerini, her bir vatandaşı yöneten ortak bir kurallar dizisi ile değiştirmesini öngören Hint hukukunda devam eden tartışma konusudur. Bu kanunun çıkmasını savunanlar, Hindistan'daki azınlıklara yönelik uygulamalara izin veren Azınlıklar Özel Hukuku'nun sebep olduğu ayrıcalıklara itiraz ettikleri için herkesi kapsayan tek bir medeni kanunun çıkmasını desteklemektedirler. Yani Hindistan Anayasası'nın 44. Maddesi, tüm vatandaşlara dini özgürlüklerini garanti etse de, kimi dini grupların kendi inançlarına göre hukuk önünde değerlendirilme arzuları Hindistan'da sorun oluşturmuştur (Ratnaparkhi, 1997: 1-4). Hindu milliyetçilerinin olaya dâhil olması sonrası ise, tartışma tek taraflı boşanma ve çok eşliliğe izin veren ve şeriat yasasına dayanan Müslüman Özel Hukuku'na doğru kaymıştır. Müslüman Özel Hukuku, ülkede kamu hukukundan ayrılmış ve evlilik, boşanma, miras, evlat edinme ve bakım konularını kapsamıştır. Şah Bano davası ise BJP'nin eline bir fırsat vermiş ve Hindutva gündemine dâhil edilen bir konu haline getirilmiştir. Bu dava, tartışmayı

kültürel kimliğini korumaya karşı belirli dini azınlıklara saldırmak suretiyle kimlik politikalarına odaklanmış politik bir kamu meselesi haline getirmiştir. BJP bu meseleyi, kendi deyimiyle, seküler ve her iki cinsiyete eşit olan hukuk bağlamında ele aldığını iddia etmiştir (Jindal, 1995: 57). Ekim 2015'te Hindistan Yüksek Mahkemesi, Birleşik Medeni Kanun'un gerekliliğini ileri sürerek, mevcut durumun her inanca çeşitli konuları kendi özel hukuk meselesi olarak belirleme hakkını vereceğini açıklamıştır. Ancak 31 Ağustos 2018'de Hindistan Hukuk Komisyonu, Birleşik Medeni Kanun'un bu aşamada ne gerekli ne de arzu edilir olduğunu açıklayarak, 185 sayfalık bir istişare yazısıyla laikliğin ülkede yaygın olan çoğulculukla çelişmemesi gerektiğini belirtmiştir. Bu karar, meselenin hukuki olmaktan ziyade, siyasi olduğu iddialarını haklı çıkarmıştır. Nitekim BJP'nin Birleşik Medeni Kanun'un uygulamaya konmasını desteklemesine rağmen, böyle bir kanunu tehdit olarak algılayacak Hindistan'daki azınlıkların seçimlerde partiye büyük zarar vereceği tahmin edildiğinden uygulamaya konulmadığı fikri oldukça kabul görmektedir (Uniform Civil Code, 2018).

Birleşik Medeni Kanun tartışmasına paralel olarak BJP'nin Hindutva gündemine dâhil ettiği önemli bir konu "Üçlü Talak" konusudur. Üçlü Talak, bilindiği üzere, Müslüman bir erkeğin eşine üç kere "boş ol" demesi sonrası çiftlerin boşanmış sayıldığı İslami boşanma formudur. Hindistan'da da Müslüman Özel Hukuku kapsamında erkeğin böyle bir yola başvurması akabinde, hukuki olarak da boşanmanın gerçekleştiğinin kabul edildiği boşanma tarzıdır. Bu konuda ülkede adalet, cinsiyet eşitliği, insan hakları ve laiklik açısından büyük bir tartışma doğurmuştur (Ahmad, 2003: 432). Tartışma özellikle BJP tarafından alevlendirilince, tek tip bir medeni yasa hakkındaki tartışmalarla ilişkili olarak Hindistan Hükümeti ve Hindistan Yüksek Mahkemesi'ni de içermiştir. Bu kapsamda 22 Ağustos 2017'de, Hindistan Yüksek Mahkemesi Üçlü Talak davranışını anayasaya aykırı olduğu kararını almıştır. Ardından BJP Hükümeti de, ülkedeki 100 Üçlü Talak vakası örneğine atıfla bir yasa formüle etmiş ve yasa 28 Aralık 2017'de Müslüman Kadınlar (Evlilik Haklarının Korunması) Yasası olarak parlamentodan çıkarılmıştır. Yasaya göre, Üçlü Talak'ın her bir formuna (yazılı, sözlü, email, SMS, WhatsApp) karşı, koca üç yıllık hapis cezasına çarptırılacaktı.

Böylece BJP'ye göre hem Müslümanların hukuki gelişmesine katkıda bulunulmuş hem de Hindu milliyetçi oylar mobilize edilmiştir (Triple Talaq Bill, 2018).

BJP'nin sözde geri kalmış Müslüman azınlıkların gelişimine katkıda bulunduğu, ama bunu yaparken de Hindutva gündemine katkıda bulunduğu diğer bir konu da ülkedeki medrese eğitimlerinin reform edilmesi meselesi olmuştur (Moosa, 2015: 106). Hindistan, 2006 tarihli bir hükümet raporuna göre, yaklaşık 140 milyon Müslümana, eğitim, istihdam ve ekonomik duruma düşen bir gruba ev sahipliği yapıyordu. Medreseler ise, eğitim dili olarak Urduca veya Arapça'yı kullanmaktaydı ve çoğunlukla İslami hayır kurumları tarafından finanse edilmekteydi. BJP, medreselerin modernizasyonu ile ilgili vaatlerini daha iktidara yükselmeden önce 2014 seçimleri kampanyası esnasında ortaya koymuştur ve ulusal medrese modernizasyonu programı kapsamında bunu yapmayı öngörmüştür. 2014 seçimlerinden galibiyetle çıkan BJP, seçim sonrası ilk bütçesinde geleneksel İslami dini okullarını modernize etmek için 16,7 milyon dolarlık bir fon oluşturmuştur. BJP'nin kendine göre meşru sebebi, medrese öğrencilerinin eğitilmiş öğretmenlerden yoksun olmaları, orta sınıf Hintli ailelerin çocuklarını İngilizce-orta dereceli okullara sokmaya çalışmaları ve modern dünya ile rekabet etme noktasında eksik kalmalarıydı. Girişime verilen tepkilere bakıldığında bir taraftan medreselerin ders izlencelerine dokunulmadığı takdirde, bilgisayar gibi teknolojik destekle ilgili çalışmaların eğitime katkı sağlayabileceği şeklinde yorumlar yapılmıştır (BJP Government Funds, 2014). Ancak diğer taraftan yönetimle ilgili herhangi bir müdahalenin kabul edilemeyeceğini vurgulayan Müslüman kesimler, girişimin arkasındaki motivasyonu şüpheli bulmuşlardır. Program kapsamında, örneğin sadece Uttar Pradeş'te hayır kurumlarıyla desteklenen 7000 adet medrese, kaliteli eğitim sağlama planına dâhil edilmiş ve böylece devletin kontrolü altına dâhil edilmiştir. Medreselerin modernizasyonu, yeniden son dönemlerde Uttar Pradeş Başbakanı BJP'li Yogi Adityanath tarafından dile getirilmeye başlanmıştır. Ancak Adityanath yönetiminin medrese öğrencilerinin kılık kıyafetleri üzerine yeni bir yönetmelik çıkararak, geleneksel kıyafetleri olan "kurta" yerine, pantolon-gömlek giyilmesinin zorunlu kılması hem iyi niyetli olunmadığını göstermiş hem de

Hindu sosyal tabanına yönelik bir hamle olarak değerlendirilmiştir (Muslims Cautious About, 2004).

Hindutva gündeminin Müslümanları hedef alan başka bir düzenlemesi, Müslümanlara yönelik verilen hac yardımının kaldırılması olmuştur. Hac yardımı, Hindistan Hükümeti'nin sahip olduğu Air India üzerinden havayolu ücretlerini içeren Müslüman hacılara verilen bir destektir. Hac desteği, uçuş masrafı yardımının yanında, yerel ulaşım, yemek, tıbbi bakım ve lojman yardımı gibi destekleri içermekteydi. Kasım 2017'de yapılan bir Merkez Hac Komitesi toplantısında, Hac desteğinin 2018'de tamamen kaldırılmasına karar verilmiştir. Azınlık İlişkileri Bakanı Muhtar Abbas Naqvi de Hac sübvansiyonunun geri çekildiğini doğrulamıştır. Hac desteğini geri çekecek bu karar, 2012'de hac desteğinin 2022'ye kadar yavaş yavaş ortadan kaldırılmasını öngören 2012 Yüksek Mahkeme kararına dayanılarak verilmiştir. O güne kadar belirli Müslüman çevreler de böyle bir desteği İslam'a uygun bulmadığından kaldırılmasını istemiş olsalar da, kararın BJP yönetimi tarafından bir zafer şeklinde desteklenmesi Müslüman camia tarafından büyük tepkiye neden olmuştur. Yoğun tepkiler üzerine, BJP yönetimi de, kararın, azınlıkların güçlendirilmesi gündeminin bir parçası olduğunu açıklamıştır. Dolayısıyla hac desteğinin kesilmesinden sağlanacak kaynak, azınlık topluluklarından gelen kızların eğitiminin güçlendirilmesi ve refahı için kullanılacağı iddia edilmiştir (Haj Subsidy Withdrawn, 2018).

Geçtiğimiz yıl içerisinde ülkenin Assam eyaletinde ortaya çıkıp tüm ülkenin gündemine oturan Assam Ulusal Vatandaşlık Kaydı sorunu da Müslüman nüfusu oldukça rahatsız eden bir konu haline gelmiştir. Ulusal Vatandaşlık Kaydı, hangi eyalet söz konusuysa o eyaletin vatandaşlarının listesidir. Assam için ise bu liste, ilk olarak 1951 nüfus sayımı ve 1971 Mart ayı itibarıyla seçim sandığına kadar uzanan eski veriler takip edilerek hazırlanmıştır. 2013 yılında Yüksek Mahkeme kararının ardından, Bangladeş de dâhil olmak üzere komşu bölgelerden gelen yasadışı göçmenleri son vermek amacıyla Ulusal Vatandaşlık Kaydı'nın Assam için güncellenmesi gerektiği ele alınmıştır. 2005 yılında, Başbakan Manmohan Singh'in başkanlık ettiği Assam Anlaşması'nın uygulanmasını gözden geçirmek

için bir toplantı da Ulusal Vatandaşlık Kaydı'nı güncellemeye karar vermiştir. Ulusal Vatandaşlık Kaydı'nın ilk taslağı ise 1 Ocak 2018'de yayınlanmıştı. Liste, toplam 32.9 milyon başvuru havuzundan 19 milyon ismi içermekteydi. Bununla birlikte, sonraki listede 28.9 milyon kişi uygun bulunurken, 4 milyon isim saptanamıyordu. Bu doğrultuda Yüksek Mahkeme tarafından doğrudan gözlemlenen uygulama uyarınca, 24 Mart 1971'den sonra Assam'a girenler yasadışı göçmen olarak görülecekti. Tabi bu yasadışı göçmen nüfusun çoğunluğu Bangladeş'ten gelen Müslümanlar olunca konu daha çok Hindutva gündemiyle ilişkilendirilmiştir. Kongre, BJP hükümetinin Assam'ı kutuplaştırmaya çalıştığını iddia etmiştir. Bu kapsamda Assam Pradeş Kongre Komitesi başkanı Ripun Bora, insanların çaresiz bir zeminde sayılmadıklarını ve Kongre'nin dâhil edilmemiş 4 milyon için çalışmaya devam edeceğini söylemiştir. Trinamool Kongre lideri ve Batı Bengal Başbakanı Mamata Banerjee konuyla ilgili önemli bir istisna getirmiştir. Diğer eyaletlerden insanlar gibi birçok Bengalli de listeden çıkarılmıştı ve onlar yasadışı göçmen sayılamazdı. Banerjee, BJP'nin dışlanmışlık temelinde “böl ve yönet” siyasetini takip ettiğini, ancak çoğu durumda dışlanan kişilerin, Aadhaar kartları ve pasaportları dâhil olmak üzere uygun belgelere sahip olduğunu vurgulamıştır. Dolayısıyla hem Hindular hem de Müslümanların dışlandığını iddia ederek, inanca ilişkin olarak da gelişiminin gerekliliğini irdelemiştir. Sonuç olarak, BJP'nin yasadışı göçmenler olarak çok sayıda Müslüman'ın vatandaşlıkla ilişkisinin kalmayacağı yönünde bir uygulama beklentisi doğmuştur (Borpujari, 2018).

BJP'nin Müslümanları yasadışı göçmenler olarak gördüğü diğer bir vaka ise Myanmar'daki soykırımdan kaçan Rohingya Müslümanlardır. Rohingya Müslümanların ülkelerinde uğradıkları ağır zulümlerin akabinde başta Bangladeş olmak üzere birçok ülkeye iltica etme girişimleri ortaya çıkmıştır. Bunlardan birisi ise şüphesiz Hindistan'dır. Fakat Hindistan, Rohingya Müslümanların iltica talebini reddetme arzusunda olmuştur. Konuyla ilgili en yetkili isimler, Başbakan Modi ve İçişleri Bakanı Rajnath Singh, Rohingya Müslümanları yasadışı göçmenler olarak tanımlamışlardır. Onlar mülteci statüsünde görülmemiş ve bu sebeple iltica talebinde bulunamayacakları iddia edilmiştir. Dolayısıyla da

Hindistan'da yaşamak gibi bir durumları söz konusu olamazken, geldikleri yer olan Myanmar'a geri gönderilmek zorunda oldukları savunulmuştur. BJP yönetimi, meselenin insani yönünden ziyade, güvenlik yönünü ön planda tutmuştur. Rohingya Müslümanların birkaç yıl önce Bihar'daki Bodhgaya terör saldırısının arkasında olabileceğine dair endişelerini dile getirerek söylemlerine meşruluk katmak çabası içerisinde olmuşlardır. Bangladeş Başkanı Şeyh Hasina da 1971'de 10 milyon Bangladeşliye eve sahipliği yapan Hindistan'ın şimdi de Rohingya Müslümanlar için aynısını yapması gerektiğini vurgulamıştır. Ancak BJP yönetiminin neden Rohingya Müslümanları kabul etmediklerini tüm kamuoyu tahmin edilmektedir. Müslümanların ilticalarını kabul etmek Hindutva gündemlerine aykırı bulunmaktadır (Yhome, 2018).

BJP'nin Hindutva gündemi bazen doğrudan Müslümanları ve dolaylı yoldan Hinduları hedef alıyorken; bazen de doğrudan Hinduları dolaylı olarak da Müslümanları hedef almıştır. Bu açıdan en güzel örnek de partinin getirdiği inek kesim yasağıdır. Sığır kesim, özellikle inek kesimi, Hindistan'ın, Hinduizm, Sihizm, Jainizm inançlarındaki birçok kişiye göre saygın bir yaşama sahip olan sığırların geleneksel statüsü nedeniyle tartışmalı bir konu olagelmıştır. Daha spesifik olarak, inek kesimi bir taraftan Hinduizm'deki tanrı Krişna ile ilişkiliyken, diğer taraftan sığırların kırsal geçim kaynaklarının ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilmeleri ve temel bir ekonomik zorunluluk kesim tartışmalarını daha da karmaşıktır. Sığır kesimine karşı olan bir mevzuat, Kerala, Batı Bengal ve Kuzey-Doğu bölgeleri dışında Hindistan'ın çoğu eyaletinde yürürlüktedir. Yani Hindistan'daki büyükbaş hayvan kesimiyle ilgili yasalar eyaletten eyalete büyük ölçüde değişmektedir. Bu kapsamda eyalet yasama meclisleri, büyükbaş hayvanların kesim ve korunmasının önlenmesini yasaklama yetkisine sahiptir. Bazı eyaletler, sığırların yaşına ve cinsiyetine, devam eden ekonomik yaşayabilirlik durumu gibi etkenlere bağlı olarak verilebilecek "kesim için uygun" bir sertifika gibi kısıtlamalarla sığırların kesilmesine izin vermektedir. Diğerleri ise, birkaç eyalette sınırlama olmamasına rağmen, büyükbaş hayvan kesimini tamamen yasaklamaktadır. 26 Mayıs 2017'de, BJP tarafından yönetilen Hindistan Merkezi Hükümeti Çevre Bakanlığı, hayvanlara karşı zulmün önlenmesi

çerçevesinde, Hindistan'daki hayvan pazarlarında büyükbaş hayvan alım ve satımına yasak getirmiştir. BJP'nin yasağı hem de Hindistan Yüksek Mahkemesi'nin Temmuz 2017'deki kararıyla büyükbaş hayvan satışı yasağını askıya almasına rağmen uygulamaya konulmuştur. Ancak yasak milyarlarca dolarlık sığır eti ve deri endüstrisini zor durumda bırakmıştır. Ayrıca Çevre ve Orman Bakanlığı'nın farklı eyaletlerde büyük tepkilerin olduğunu bildirmesi üzerine de birçok medya organında karardan dönüleceği ifade edilmiştir. Özellikle Kerala, Batı Bengal ve Meghalaya eyaletlerinden büyük itirazlar yükselmiştir. Bunun üzerine Hristiyan yoğunluklu Meghalaya gibi yerlerde yasak kaldırılmıştır. Zaten daha önce Hindistan Yüksek Mahkemesi yasağı yine askıya almıştı (Chatterji, 2017). Ancak tüm bu tartışmalar, çoğunlukla Müslümanları hedef alan “inek koruma” adında saldırıları ortaya çıkarmıştır. Özellikle 2014 sonrası ortaya çıkan ve giderek artan inek koruyucu gruplar, sığırları koruduğunu iddia ederek, Müslümanları bir dizi ölümle sonuçlanan şiddete tabi tutmuşlardır. İnek koruma grupları, kendilerini hırsızlığı önleme, ineği koruma ya da inek kesimini yasaklayan bir Hindistan eyaletinde yasayı tatbik ediciler olarak görülmüşlerdir. Reuters'in haberine göre, 2010'dan 2017'nin ortalarına kadar, çoğunlukla da Modi hükümetinin 2014 yılında iktidara gelmesinden bu yana, Hindistan'da toplam 63 adet saldırı gerçekleştirilmiştir. Tüm bunlar da BJP'nin uygulamasının hedefine ulaştığını göstermiştir (Abraham ve Rao, 2017).

BJP'nin Hindutva gündeminin son zamanlarında popüler olan uygulamalara bakacak olursak, İslami şehir isimlerinin değiştirilmesi, Tac Mahal'de vakit namazı kılma yasağı ve Ram Tapınağı'nın Ayodya'da açılması sayılabilir. İlk olarak şehirlerin isimlerinin değiştirilmesi konusunda bakacak olursak, burada BJP'nin Babürlülerden kalma eski şehir isimlerini ideolojik olarak değiştirdiği görülmektedir. 16. yüzyılda Babür İmparatoru Ekber tarafından kurulan Allahabad'ın Prayagraj ve Faizabad'ın Ayodya olarak isimlerinin değiştirilmesi konuyu yeniden gündeme taşımıştır. Hindulara göre, Prayagraj son derece saygın bir Hindu azizinin yeri; Ayodya'da en önemli Hindu tanrısı Ram'ın doğduğu iddia edilmektedir. Bu kapsamda BJP'nin hem Babürlü Müslümanlara ait mirası ortadan kaldırdığı hem de eski Hindu mirasını geri getirdiği iddia edilmiştir.

Aslında BJP, tartışmayı iktidara geldiği 2014'te Kalküta'nın adını Kolkata ve Bombay'ın adını Mumbai olarak değiştirdiğinde başlatmıştır. O zamandan bu yana Hindu milliyetçileri bu şehirler yeni isimleriyle hitap ederken; Kongre gibi siyasi partilerden, Müslümanlar gibi azınlıklara BJP karşıtları olan kesimler eski isimleriyle hitap etmişlerdir. Yani BJP şehir isimleri üzerinden toplumu bölmeyi başarmıştır. Ayrıca 2017 yılında benzer şekilde BJP'nin Uttar Pradeş Başbakanı Yogi Adityanath, Agra'daki Tac Mahal'in adını turistik ziyaret yerleri listesinden çıkarmıştır. Turistler tarafından bile büyük bir tepkiyle karşılaşılnca geri adım atılmıştı. Yine 2018 yılı içerisinde Yogi hükümeti, eyaletin doğusundaki ikonik bir tren istasyonu olan Mugalsaray'ın ismini değiştirerek, yeni isim olarak BJP'nin kurucularından olan Deen Dayal Upadhyay'ın ismi verilmiştir. Son olarak ise Yogi yönetimi, Agra'nın adının Agraval olarak değiştirilmesi talep etmektedir. BJP mevcut değişimlerle hem siyasal kutuplaşmayı sağlamayı hem Müslümanları düşmanlaştırmayı hem de tarihsel Hindu kimliği üzerinden sosyal tabanını mobilize etmeyi başarmıştır (Kumar, 2018).

Son olarak Tac Mahal'deki namaz yasağına bakacak olursak, ilk girişim Temmuz 2018'de Hindistan Yüksek Mahkeme'nin Tac Mahal Türbesi'ndeki mescitte şehir dışından gelen Müslümanların cuma namazı kılmasını yasaklayan kararıyla ortaya çıkmıştır. Ardından Hindistan Arkeolojik Araştırmalar Kurumu'nun (ASI), Tac Mahal'deki vakit namazlarının kılınmasının da yasaklandığını duyurması Müslümanlar arasında şok etkisi yaratmıştır (Taj Mahal's Mosque, 2018). Tüm bu uygulamaların, 2019 seçimleriyle ilgili olduğu düşünülmüşken, seçimlerin öncesinde Modi'nin Ayodya'ya Ram Tapınağı'nı açmak istediği de iddia edilmiştir (BJP Wants Ram Mandir, 2018). Daha önce Babri Mescidi kaldırılmıştı, ancak mescidin kaldırılması BJP'nin siyaset yapma malzemesini kaybetmesi sonucunu doğurmuştur. Söz konusu tapınağın açılmasının ise benzer bir etki doğurabilme ptansiyeli bulunmaktadır. Ancak Hindu tanrısı olduğuna inanılan Ram'ın doğduğu yer olarak inanılan Ayodya'da böyle bir tapınağın açılması oldukça mobilize edici bir girişim olacaktır.

3. Hindistan Komünist Partisi (HKP)

3.1. Sistemlilik

Hindistan'ın büyük partilerinden biri olan Hindistan Komünist Partisi, Rusya'daki Ekim Devrimi'nden ilham alınarak doğmuş bir partidir. Bu açıdan partinin kuruluşuyla ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Ancak, HKP hakkında genel kabul gören tarih 26 Aralık 1925'tir. Bu tarihte, Komünist grupların Kanpur'daki bir konferansta toplanarak partiyi oluşturdukları iddia edilmektedir. Öte yandan, HKP'den ayrılan Hindistan Komünist Partisi (Marksist), partinin Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongresi'nin hemen ardından 17 Ekim 1920'de Özbekistan Taşkent'te kurulduğunu iddia etmektedir. Birinci görüşe göre, 1921 ve 1925 arasında, bazı komünist gruplar ülkenin farklı bölgelerinde faaliyet göstermişler ve Aralık 1925'te, bu gruplar Kanpur'daki bir konferansta toplanıp HKP'yi oluşturmuşlardır. İkinci görüşe göre ise parti, Taşkent'te kurulduktan sonra ülkenin farklı bölgelerinde varlığını arttırmak için faaliyet göstermeye başlamıştır. Ancak her iki görüşü de, partinin ülkede komünizmin babası olarak bilinen M.N. Roy ve bazı İngiliz Komünistlerin liderliğinde doğduğunu kabul etmektedir. Partinin kurucu üyeleri ise, M.N.Roy, Evelina Siper Roy (Roy'un Karısı), Abani Mukheiji, Muhammed Ali (Ahmed Hasan), Muhammed Shafiq ve Acharya idi (Gupta, 1976: 539).

Parti, tam olarak hangi tarihte kurulmuş olursa olsun, ilk çalışmalar 1920'lerde başlamış ve tam bir örgüt olarak 1925'te ortaya çıkmıştır. Roy, ilk önce Bengal ve Pencap'ta küçük komünist grupların kurulması için belli yerel isimlerle görüşmüştür. Kısa bir süre sonra, parti, Roy'un girişimleriyle, Komünist Enternasyonal'in bir kolu olarak kabul edilmiştir. Komünist Enternasyonal sadece HKP programını belirlemekle kalmamış, aynı zamanda halk arasında hoşnutsuzluk ve isyan çıkartma, silahlı ayaklanma için hazırlanma, işçi grevlerini düzenleme ve özgürlük mücadelesi organize etme ve çürümüş hükümete ve kurumlara sızma noktasında birçok Hintli komünist yetiştirmiştir. Bu noktada Moskova'da eğitim gören sonradan meşhur olacak komünistlerden bazıları

M.N.Roy, S.A. Dange, G.M.Adhikari, C.P.Dutt, Dr. Hafiz, Nalini Gupta, Ayodhya Prasad ve Shaukat Usmani idi (Gupta, 1976: 539).

Kuruluşunun ardından partinin kısa politik tarihi, kolonyal dönem, bağımsızlık sonrası dönem ve çağdaş dönem olarak üçe ayrılabilir. Kolonyal dönemde parti 1920 ve 1924 arası ideolojiyi yayıp örgütsel kapasite artırma adına oldukça çaba sarf etse de, 1920'lerde ve 1930'ların başında parti çok da yoğun bir şekilde örgütlenememiştir ve pratikte sınırlı ulusal koordinasyonla çalışan birkaç komünist grup halinde varolmuştur. Bunun sebebi, İngiliz sömürgeci makamlarının birleşik bir parti kurma amacı güden bütün komünist faaliyetleri yasaklamasıdır. Her şeye rağmen 1935'e kadar parti, Komünist Üçüncü Enternasyonal'in Hindistan bölümü olarak kabul edilmeye hazır olmuştur. Ancak 1920'li yılları atlatması gerekiyordu. İngilizlerin partiye karşı başvurduğu politikalarla ilgili olarak ise, 1921 ve 1924 yılları arasında komünist harekete karşı açılan dört komplo davası öne çıkmaktadır: Birinci Peşaver Komplo Davası, İkinci Peşaver Komplo Davası, Moskova Komplo Davası ve Cawnpore Bolşevik Komplo Davası. İlk üç davada, Rus eğitilmiş Muhacir Komünistler sürgüne yollanmıştır. Ancak, Cawnpore davasının daha fazla siyasi etkisi olmuştur. Cawnpore Bolşevik Komplo davasında 17 Mart 1924'te M.N.Roy, S.A.Dange, Nalini Gupta, Shaukat Usmani, Ghulan Gussain ve R.C.Sharma suçlu bulunmuştur. Spesifik suçlama, onların, komünistler olarak, Hindistan'ın Emperyalist Britanya'dan şiddetli bir devrimle tamamen ayrılarak Kral İmparatoru İngiliz Hindistan'ın egemenliğinden mahrum etmeye çalışmalarıydı. Bu dava ile de hem parti yasaklanmış hem de tüm parti liderleri hapse gönderilmiştir. Bu davalar aynı zamanda kuruluş yıllarında elde edilen kazanımların da bir parça kaybedilmesine neden olmuştur, çünkü komünist işçilerin Kongre'ye katılmasına engel olunamamıştır. Ancak Kongre'ye katılan işçiler daha sonraki yıllarda diyalog adına önemli aracılıklarda bulunmuşlardır (Johari, 1977: 437).

HKP, tüm sınırlamalara rağmen, 25 Aralık 1925 yılında Kanpur'da bir Komünist Konferans düzenlemiştir. 500 kişi civarında katılımı gerçekleşen konferans, Satyabhakta adında bir komünist tarafından toplanmıştır. Konferansta Satyabhakta, bir "ulusal komünizm" önerisinde bulunmuş ve Komintang altında

himaye edilmeye karşı olduğunu savunmuştur. Satyabhakta, önerileri diğer delegeler tarafından uygun bulunmayınca, protestoda bulunarak konferansı terk etmiş ve geride kalanlar “Hindistan Komünist Partisi”ni resmen kabul etmişlerdir. Birçok küçük grup, kabul edilen HKP altında fesih ediliyorken; HKP, Hindistan'da faaliyet gösteren komünist organizasyonlar tarafından etkin bir şekilde ikame edilmiştir (Gupta, 1976: 540).

1925 sonrası yeniden faaliyetlere geri dönen HKP, 1926'da oldukça kritik olan stratejik bir şemsiye örgüt olarak değişimine gitme karar almıştır. Bu tarihte, Bengal'de organize edilen İşçi ve Köylü Partisi Konferansı'ndan kısa bir süre sonra, liderlerinin hapiste olduğu için yeraltına kaymış olan parti, üyelerini yeniden taşra işçilerine ve köylü partilerine katılmaya yönlendirmiştir. Hatta Kongre'nin içinde aktif bir şekilde faaliyet göstererek radikal bölümü desteklemişlerdir. Bu dönemde tüm açık Komünist faaliyetler, işçiler ve köylü partileri aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu sebeple parti, Marx ve Lenin fikrine dayanan ulusal hareket için bir program geliştirebilmiş, hâkim statünün yerine tam bağımsızlık talep etmişler, Kisan (köylü) Hareketi'ni başlatmışlar ve böylece sınıf ve köylü hareketini büyütebilmişlerdir (Windmiller, 1952: 79).

1928'de parti adına önemli bir müdahale, Komünist Enternasyonal'in Altıncı Kongresi'nden gelmiştir. 1927'de Komintang, sömürgeci ülkelerde ulusal burjuvaziyle ittifaklar kurma politikasını gözden geçiren Çinli komünistlere karşı çıkmıştır. Bu kapsamda Altıncı Komünist Kongresi, “Ulusal-Reformist Önderler” ile mücadele etme, Hindistan Ulusal Kongresi'nin ulusal reformizm maskesini kaldırmak ve hatta Yerliciler (Swarajistler), Gandiciler gibi grupların pasif direniş hareketlerine karşı durulması çağrısında bulunmuştur. Bununla birlikte Komünist Enternasyonal, Çin Komintang ve Hint Swarajist Partisi'nin karakteri arasında bir ayrım yapmıştır. Çünkü Hint Swarajist Partisi'ni ne güvenilir bir müttefik ne de doğrudan bir düşman olarak değerlendirmiştir. Bu açıdan Hintli komünistleri ulusal burjuvazi ve İngiliz emperyalistleri arasındaki çelişkilerden yararlanmaya davet etmiştir (Pantsov, 2013: 116).

Bir yıl sonra 1929'da ise partiyi yeniden bir gerilemeye sürükleyecek Meerut Komplo Davası ortaya çıkmıştır. 20 Mart 1929'da gerçekleştirilen davada,

partinin bütün liderliğine karşı tutuklamalar yapılmıştır. Komünist liderlik parmaklıklar arkasındaydı ve duruşmalar dört yıl devam etmiştir. Bu davanın partiye etkileri, yine ilk başta olumsuz görünse de, Karaçi Oturumu'yla alınan kararlar sonrası olumluya bile dönebilmiştir. 1931 yılında gerçekleştirilen Karaçi Oturumu'nda “Ekonomik Demokrasi” başlığı altında alınan kararlar, komünistlerin bir kısmının sendikalar, öğrenci örgütleri ve Kisan Sabha aracılığıyla faaliyet göstermelerini ve böylelikle işçilerin, köylülerin ve kasaba elitlerinin zihnine sınıf bilincini aşılmasını öngörmüştür. Yani parti yine dolaylı bir çalışma içerisine girecek ve diğer toplumsal kesimlere ulaşmada da başarılı olma hesabı yapmıştır. Özellikle partililerin Kongre hareketi saflarına katılması, yeniden ileride gerçekleştirecekleri kimi politikalar adına ağ kurabilmek için önemli olmuştur (Windmiller, 1952: 581).

HKP, 1933'te Meerut Davaları'nda Komünist liderler serbest bırakıldıktan sonra yeni bir ivme yakalayarak yeniden örgütlenmeye başlamış ve Parti Merkez Komitesi kurulmuştur. Bu açıdan 1934 yılı çok hareketli geçmiştir. 1934 itibariyle, HKP'nin ana faaliyet merkezi Bombay, Kalküta ve Pencap olmuştur. Parti ayrıca faaliyetlerini Madras'ta da genişletmeye başlamıştır. Yine aynı yıl HKP, Komünist Enternasyonal'in Hindistan bölümü olarak kabul edilmiştir. Bu küresel sol siyaset için önemli bir konumlandırmayken, yine 1934'te Hindistan'ın diğer sol unsurları Kongre Sosyalist Partisi'ni oluşturduğunda, HKP bunu Sosyal Faşist olarak nitelendirmiştir. Hatta bu kapsamda, başlangıçta Gandhi Boykot Komitesi olarak bilinen Gandhi'ye Karşı Birlik girişimi gibi, HKP ve diğerleri tarafından Kalküta'da militan anti-emperyalist faaliyetlerin başlatılması için politik bir örgütlenme bile kurulmuştur (Misra, 1976: 260).

1935 yılında ise yeniden her şey değişmiştir. Çünkü özellikle Komünist Enternasyonal'in “Halk Cephesi Siyaseti” politikasının değişime uğraması, HKP ile Kongre Hareketi'nin ilişkilerini de etkilemiştir. Komünistler, Kongre'nin sol kanadı olarak görev yapan Kongre Sosyalist Partisi'ne katılmışlar ve iki yıl önce aleyhinde olduğu Kongre Sosyalist Partisi'nin Kurucu Meclis talebini kabul etmişlerdir. Ancak HKP, Kurucu Meclis talebinin Sovyetlerin yerine geçemeyeceğini de tahlil etmiştir. Yine 1935 yılında HKP ve Kongre Sosyalist

Partisi'nin Kerala Birimi arasındaki temaslar başlamıştır. HKP liderleri birkaç kez Kerala'yı ziyaret edip Kongre Sosyalist Partisi liderleriyle bir araya gelmişlerdir. İletişim, Kongre, Kongre Sosyalist Partisi ve tüm Hindistan Kisan Sabha ulusal toplantıları yoluyla kolaylaştırılmıştır. Bu kapsamda Temmuz 1937'de HKP'nin ilk Kerala birimi, Calicut'ta bir gizli toplantıyla kurulmuştur. Toplantıya beş kişi katılmıştır, E.M.S. Namboodripad, Krishna Pillai, N.C.Shekhar, K.Damodaran ve S.V.Ghate. İlk dördü Kerala'daki Kongre Sosyalist Partisi üyeleri idi. Beşincisi, Ghate ise Medres'den gelen bir HKP Merkez Komitesi üyesiydi (Kumar, 1989: 166).

Kongre ile iyi ilişkiler kuran komünistler, 1936-1937'de kendi aralarındaki işbirliğini zirveye ulaştırmışlardır. Ocak 1936'da Meerut'ta düzenlenen Kongre Sosyalist Partisi'nin 2. Kongresi'nde, Marksizm-Leninizm'e dayanan birleşik bir Hindistan Sosyalist Partisi'nin kurulmasına ihtiyaç duyulduğunu ilan eden bir tez kabul edilmiştir. Faizpur'da düzenlenen 3. Kongre Sosyalist Partisi Kongresi'nde ise, birkaç komünist, Kongre Sosyalist Partisi Ulusal Yürütme Komitesi'ne dâhil edilmiştir. Kerala'da ise Komünistler, ilk önce Kongre Sosyalist Partisi üzerinde kontrolü ele geçirmiş ve kısa bir süre içinde de Kongre'yi kontrol etmeye başlamışlardır. İki Komünist, E.M.S. Namboodripad ve Z.A.Ahmed, Kongre Sosyalist Partisi'nin Tüm Hindistan Genel Sekreterleri olmuştur. HKP'nin ayrıca Kongre Sosyalist Partisi'nin yönetiminde iki üyesi daha bulunmuştur. 1936-1942 yılları arası ilk önce Kongre ile kurulan iyi ilişkiler ve ardından belli önemli noktaları ele geçirme sonrasında, Temmuz 1942'de HKP yasallaştırılmıştır. HKP yasallaşınca bir taraftan halk nezdinde daha çok destek topluyorlarmışlar, bir taraftan da Tüm Hindistan Sendikaları üzerindeki kontrollerini güçlendirmişlerdir. Ancak 1942'de Kongre'nin liderliğinde ortaya çıkan "Quit India" hareketine HKP karşı çıkmıştır. Bu noktada muhalefete düşen HKP, yeniden sıkıştırılmaya başlanmış ve tekrardan yer altına inmek zorunda kalmışlardır. Yeniden yer altı faaliyetlerine ağırlık veren HKP, kendi içerisinde önemli bir toparlanma süreci geçirmiştir. Bu kapsamda 1943'te parti, 1. Kongresi'ni gerçekleştirmiştir. İlk Kongre sonrası parti, öyle bir ivme yakalamıştı ki, 1942-1946 arası dönemde üye sayısı 4000'den 50.000'e çıkmıştır. 1945'te Kongre liderlerinin hapisten çıkıp

serbest kalmaları sonrası ise, Kongre ile HKP arası ilişkiler iyice kopmuştur (Hiro, 2015: 129).

Parti tarihine 1947'deki Bağımsızlık etrafında ve doğrudan izleyen dönem açısından bakacak olursak, parti içindeki durum oldukça kaotikti ve ideolojik farklılıklar ortaya çıkmıştır. Parti sol kanat ve sağ kanat pozisyonu arasında hızla değişerek kutuplaşmıştır. Parti, 1948'de Palghat'ta İkinci Parti Kongresi'ni icra etmiş ve bu kongre sağ ve sol kanat arasındaki ideolojik çatışmalara sahne olmuştur. Sol tarafta Kongre ile iyi ilişkileri ve ılımlılığı savunan mevcut lider P C. Joshi ve tarafı, sağ tarafta ise Kongre ile herhangi bir uzlaşmaya şiddetle karşı çıkan ve silahlı mücadeleyi savunan B.T.Ranadive ve tarafı yer almıştır. Randive ve destekçileri normalde azınlık durumunda olmalarına rağmen, Ranadive parti Genel Sekreteri seçilmiştir. P C. Joshi ise partiden ihraç edilmiştir. Partide iktidara gelen ve şiddeti savunan Ranadive ve sol kanat, kısa sürede ülkede silahlı mücadeleye girişmişlerdir (Bhaumik, 1996: 339).

Pek çok alanda silahlı mücadeleler, güçlerinden vazgeçmek istemeyen bir dizi yerel monarşiye karşı gerçekleştirilmiştir. Birçok isyan organize etmişler ve bunların en önemlileri, Tripura, Telangana ve Kerala'da gerçekleşmiştir. En önemli isyan, Haydarabad Nizamı'na karşı Telangana'da gerçekleşmiştir. Komünistler halkın ordusu ve milisleri olarak adlandırdıkları silahlı güçlerini oluşturmuşlar ve üç milyon nüfusu olan bir alanı kontrol etmişlerdir. Benzer bir strateji Batı Bengal, Medrese ve Malabar'da tekrarlanmış, ancak çok sayıda yağma, kundakçılık ve sabotaj kampanyası parti tarafından başlatılınca Merkezi Hükümet ve Eyalet Hükümetleri kanunsuzluğa tahammül edememiş ve ayaklanmalar bastırılmıştır. Sonuç olarak bir taraftan parti, Merkezi hükümet tarafından ülkenin her yerinde yasaklanmış ve önde gelen liderleri tutuklanmıştır. Diğer taraftan yine yer altına kayan partide, Ranadive, “sol maceraperest” olarak görevinden alınırken, parti silahlı mücadele politikasını terk etmiştir. Parti toplumsal desteğini oldukça kaybetmiş ve popülerliği oldukça azalmıştır (Windmiller, 1954: 314).

1951 yılına gelindiğinde oldukça geriye düşmüş olan parti, komünizmin Çin'deki zaferinden kaçınılmaz olarak etkilenmiştir ve Çin komünizmi Hintli

komünistleri kendi yaklaşımlarını değiştirmeye sevk etmiştir. Bu doğrultuda yeni bir Genel Sekreter ihtiyacı doğmuştur. Randive sonrası, Andhra köylü lideri Rajeshwar Rao sekreterliği devralmış, ancak Ekim 1951'de Ajoy Ghosh onun yerini alarak yeni Genel Sekreter olmuştur. Ghosh ile de parti yeni bir stratejik değişim gerçekleştirmiş ve parti, şiddete son vermeye ve faaliyetlerini köylülerin sorunlarına adamaya karar vermiştir. Bu strateji değişikliği sonrası parti, toplumdan önemli bir karşılık görmüş ve 1952 seçimlerinde önemli bir sonuç almıştır. Kendisi açısından ülkedeki Genel Seçimlere ilk defa katılan parti, Lok Sabha'da 16 sandalye ve Eyalet seçimlerinde ise 173 sandalye kazanmıştır. Madras, Travancore-Cochin ve Andhra'da koalisyon hükümetleri kurmaya çalışsa da bir şekilde başarısız olmuştur. Bu sonuçlar HKP için dikkat çekiciydi ve parti parlamentoda esaslı bir muhalefet grubu olarak ortaya çıkmıştır. Seçimler sırasında Kongre “anti-demokratik” ve “toprak ağaları ve sömürenlerin koruyucusu” olarak kınanmıştır. Kongre ile mücadele etmek için, bir asgari program temelinde bir Birleşik Cephe kurmak için diğer partiler teşvik edilmiştir. Bu seçimlerde Kongre karşıtı olunmuş olsa da, genel olarak 1951’de başlatılan Hindistan demokrasisinin kısıtları içinde Komünizmi Hindistan’a getirmeyi amaçlayan daha ılımlı bir stratejisi başarının gerçek anahtarı olmuştur (Windmiller, 1952: 306).

Bir yıl sonra 1953’te organize edilen partinin 3. Kongresi ise önemli değişikliklerin devam edeceği bir kongre olmuştur. 27 Aralık 1953’te gerçekleştirilen Madhura’daki kongre, partinin 1951 yılında kabul edilen anti-empyralist devrimin ne tamamlandığını ne de gerçek anlamda sosyalist nitelikte olduğunu işaret eden bir programı onaylamıştır. Ayrıca, Hindistan şartlarında Rus veya Çin devrimci tekniklerinin uygulanmasının mümkün olmadığına işaret eden bir politika bildirisi yayınlanmıştır. İşçi sınıfının, köylünün ve küçük ve ulusal burjuvazi olarak adlandırdıkları bir “Ulusal Birleşik Cephe” inşa ederek amaçlarına ulaşmak karara bağlanmıştır. Böylece 1951’de pratikte başlatılan ılımlılaştırma, 1953 kongresiyle resmileşmiştir. Birleşik bir cephe oluşturma fikri partide büyük bir tartışma doğurmuş ve partinin güçlü bir kesimi tarafından

keskin bir şekilde karşı çıkmıştır. Ancak partide henüz bir bölünme ortaya çıkarmamıştır (Windmiller, 1952: 308).

1950'li yılların ortasına gelindiğinde ise, Nehru'nun dış politikada organize ettiği açılımlar, HKP ile ilişkilerinde bir değişiklik ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda SSCB ve Çin ile ilgili bir değişen bakış açısı, Rus ve Çinli liderlerin Hindistan'a yaptığı müteakip ziyaretler, Rus liderlerin Nehru politikalarına yönelik inanç ifadeleri Sovyetler Birliği ile Hindistan hükümeti arasında yakın bir anlayışa yol açmıştır. Nehru, Rus Komünistleri tarafından, özgür Asya'nın, barış elçisi ve büyük bir ulusun en yüksek liderinin şampiyonu olarak kabul edilmiştir. Bütün bunlar, Komünist Parti'nin Kongre'ye karşı tutumunda bir değişikliğin oluşmasına yardımcı olmuştur. Böylece, 1956 Nisan'ında, Palghat oturumunda HKP, Kongre hükümetinin övgüye değer noktalarını dile getirmiştir. Kongre'nin beş yıllık planlarla ülkeyi geliştirmedeki çabalarını takdir etmiştir. Yani Palghat Kongresi, HKP için Kongre'ye yönelik tutumunu değiştirip ılımlılaştırdığı bir dönüşüme aracılık etmiştir (Nizami, 1971: 93).

Nehru yönetimi bir taraftan parlamenter sisteme ve Sosyalist devlet anlayışına olan inancını ilan ederken, diğer taraftan HKP de hükümetin politika değişikliğini memnuniyetle karşılamıştır. Ancak en önemlisi Hindistan halkının Hindistan Komünist Partisi'ne karşı tutumlarının değişmesi olmuştur. Kongre ile yaklaşan partiye halk da normalleşmenin verdiği ivmeyle olumlu bir karşılık vermiştir. Bu düzelen ilişkiler de 1957'de gerçekleştirile Genel Seçimlere yansımıştır. Bu doğrultuda HKP, 1957 seçimlerinde oyunu yüzde 6'ya yakın bir derecede arttırarak yüzde 8,92'ye çıkarmıştır. Sandalye sayısında ise, sayıyı 11 sandalye arttırıp 27'ye taşımışlardır. HKP böylece ülkenin en büyük ikinci partisi olmuş ve yine ülkenin ve parlamentonun ana muhalefet partisi haline gelmiştir. Eyaletlerde ise parti 162 sandalyeyi alarak başarısının ülke genelinde bir seyir izlediğini kanıtlamıştır. Ancak özellikle Kerala eyaleti seçimlerini Kongre'yi geride bırakarak kazanması ve hükümeti kurabilmesi, ülkede bir muhalefet partisinin ilk defa bir eyalet üzerinde kontrolü sağlaması anlamına gelmiştir. HKP'nin Kerala hükümeti 28 ay sonra büyük çaplı rahatsızlıklar ve kargaşadan

sonra merkez tarafından feshedilmiş olsa da, solun uzun yıllar Kerala’da hüküm sürecektir iktidarının ilk adımına karşılık gelmiştir (Nuna, 1989: 229).

1957 seçim başarısı sonrası, önce seçim sonrası değerlendirmeyi yaptıkları 1958’deki 5. Kongreleri ve ardından 1961’deki 6. Kongreleri, partinin başarının devam etmesini arzu ettiği yönünde kararların alındığı görüşmeleri içermiştir. Nitekim 1958’de Amritsar’daki 5. Kongre’de, parti ilk kez, sosyalizme barışçıl yollarla geçişin mümkün olabileceğini ilke olarak kabul etmiştir. 1961’de Vijayawada’daki 6. Kongre ise, partinin Ulusal Demokratik Cephe’yi oluşturma konusundaki kararlılığını yeniden gözler önüne sermiştir. Bu radikallikten uzaklaşan hamleler, yine 1962’deki Üçüncü Genel Seçimler’de karşılığını vermiştir. Oyunu yüzde 1.02 arttıran parti, yine de yüzde 9.94’lük oyuyla yüzde 10 bandına dayanmıştır. Benzer şekilde 29 sandalye kazanan parti, sayısını 2 sandalye arttırmıştır. Parti bir taraftan ılımlılaşırken, pratikte ise bazı bölgelerde radikal tutumlarını sürdürmeye devam etmiştir. HKP Kerala’da en büyük tek parti olarak ortaya çıkmış ve hükümeti kurmuştur, ancak Komünist hükümet, komünist olmayan muhalefetine yönelik baskı politikasını izlediği için uzun süre iktidarda kalamamıştır. Hindistan Anayasası’nda Valilere tanınan yetkiyle, Kerala Valisi eyalette Olağanüstü Hal ilan ederek hükümeti askıya almıştır. Ancak yine de Kongre ile ipler tam olarak kopmamış ve 1960 Şubat’ındaki seçimlerde Kongre ile en büyük parti olarak bir koalisyon hükümeti kurulmuştur (Nossiter, 1982: 181).

1960’lı yılların başında parti bir şekilde yoluna devam etmeye çalışırken, 1962 yılında başlayan Hindistan-Çin Savaşı parti içerisinde büyük bir çatlak meydana getirmiştir. Parti içerisinde savaşın nedeni üzerinde bile bir anlaşmazlık ortaya çıkmıştır. Hindistan hükümetini destekleyen tarafa göre savaş Hindistan ve Çin devletleri arasındayken; Çin’i destekleyen tarafa göre ise, sosyalist ve kapitalist devletler arasında yaşanan bir çatışma olarak görülmüştür. Yani bir taraf daha milliyetçi bakıyorken kendi ülkesindeki devlete sahip çıkıyorken; diğer taraf ise savaşa ideolojik bakmakta ve kendisini daha sol değerler konusunda samimi gördüğü Çin’e daha yakın hissetmiştir. Söz konusu bu tartışma ise parti içerisinde üç farklı hizip doğurmuştur. Bir tarafta Hindistan hükümetini desteklemenin doğru olduğunu düşünen Merkezçiler ve Milliyetçiler; diğer tarafta ise Çin’in

haklı olduğunu düşünen enternasyonlistler. Merkeziler, milliyetçi fraksiyonda yer alan S.A. Dange, A.K.Gopalan ve E.M.S.Namboodripad gibi önemli isimlere karşı yansız bir tutum takınmışlarken; B. T.Ranadive, Sundarayya, P.C.Joshi, Jyoti Basu ve Harkishan Singh Suijeet gibi isimler de Çin'i destekleyenler arasında yer almıştır. Ajoy Ghosh ise merkezci fraksiyonda yer alan önemli bir isim olmuştur. Burada önemli olan nokta ise Bengal'daki komünistlerin çoğunun Çin'i desteklemeleridir. Ancak altının çizilmesi gereken nokta, genel olarak yanlış bilinen partinin bu tartışmadan sonra bölündüğüdür. Parti, Hindistan-Çin Savaşı hizipleşmesinden değiş, akabinde ortaya çıkacak olan ideolojik farklılıklardan dolayı bölünmüştür (Ghose, 1975: 478).

Parti içerisinde 1964 yılında gerçekleşen ve yeni bir parti olarak Hindistan Komünist Partisi (Marksist) (HKP(M))'i doğuran tartışmalar söz konusu senede organize edilen parti kongresinde ortaya çıkmıştır. 13-23 Aralık 1964'te Bombay'da gerçekleşen partinin 7. Kongresi, sanıldığı gibi aksine enternasyonalistler ve milliyetçiler arasında değil, solcular ve sağcılar arasındaki önemli ideolojik tartışmalara ev sahipliği yapmıştır. Zaten solcu hizip tarafında yer alan HKP(M)'deki A.K.Gopalan ve E.M.S.Namboodripad gibi milliyetçilerin ve de sağcı hizipte yer alan P.Sundharayya, Jyoti Basu ve Harkishan Singh Suijeet gibi enternasyonalistlerin varlığı bu gerçeği kanıtlamıştır. Solcu HKP(M), sağcı HKP'yi revizyonist olmakla suçlamıştır. Çin ile Hindistan arasındaki anlaşmazlıkların barışçıl yollarla çözülmesini savunmuş ve Hindistan'ın bağımsızlığını tehlikeye atabilecek Amerikan ekonomik yardımına karşı çıkmıştır. Partinin bu bölünmesindeki kritik nokta da, HKP(M)'in ağırlıklı olarak Kerala ve Batı Bengal'de bulunan parti liderlerinden oluşmasıdır ve Ulusal Konsey'in 106 üyesinden 32'si HKP'den ayrılarak ve HKP (M)'yi oluşturmuştur (Lockwood, 2016: 36).

HKP bölündükten sonra girdiği ilk seçim olan 1967'de oy oranının doğal olarak düşmesine rağmen, yine de yüzde 5.11 oy oranıyla 23 sandalye kazanabilmiştir. Eyalet seçimlerinde ise 121 sandalyeyle belli bir gücü yakalayabilmiştir. Partiden ayrılan HKP(M) ise yalnızca Kerala ve Batı Bengal'de HKP'ye karşı üstünlüğü ele geçirmiştir. HKP bu seçimlerde parti politikası olarak

ise, tekrar tüm Sol ve Demokrat partilerin birliğine olan ihtiyacı vurgulamış ve daha ılımlı bir görüntü çizmiştir. Böylece 1960'lı yıllar HKP ve Hindistan komünistleri için bölünme yılları olarak değerlendirilebilirken; 1970'li yıllar ise, özellikle de 1977 yılına kadar, HKP, Kongre Partisi ile müttefik olma yoluna gitmiştir. Özellikle Kerala'da, Kongre ile birlikte hükümeti kurmuşlar ve HKP lideri Achutha Menon Kerala Başbakanı olarak görev almıştır. Kongre ile müttefik olunan yıllarda gerçekleştirilen 1971 Genel Seçimleri'nde ise oy oranındaki ufak bir düşüşe karşılık gelen yüzde 4.73'lük bir oran tutturmasına rağmen, sandalye sayısından bir kayıp yaşamamış ve yeniden 23 sandalye sayısını yakalamıştır (Lawson ve Markl, 2014: 409).

HKP, 1971 Seçimlerinden sonra Ekim ayında Cochin'de 9. Kongresi'ni düzenlemiş ve burada 27 maddelik bir kitle hareket programı ortaya koyarken, yine sol ve demokratik birlik ihtiyacını vurgulamıştır. Yani ılımlı bir parti profili devam ediyorken, daha da önemlisi Kongre ile ilişkileri de kesmemiştir (Kurian, 1975: 18). Lakin 1977 seçimlerine giden yolda Indira Gandhi'nin olağanüstü hal uygulamaları ve akabinde seçimlerin kaybedilmesi, HKP'nin de yenilen tarafta yer alması gibi bir sonucu ortaya çıkarmıştır. Nitekim 1977 Seçimlerinde de HKP, yüzde 2.82 oy oranına gerilemiş ve sadece 7 sandalye kazanabilmiştir. Hem seçim yenilgisi hem de ülkede Indira Gandhi karşıtı, yani Kongre karşıtı, başlatılan hareket, HKP'de politika değişikliği seslerinin yükselmesine neden olmuştur. 31 Mart 1978 tarihinde Bathinda'da gerçekleştirilen partinin 10. Kongresi'nde ortaya çıkmıştır. Parti örgütü içerisindeki genel beklenti, 1970'lerin çoğunda Kongre ve Indira Gandhi'ye verilen desteğin, 1977 seçimleri itibariyle yeniden gözden geçirilmesiydi. Nitekim Bathinda'da gerçekleştirilen bu kongrede parti, kendisini Kongre'den uzaklaştırmış ve bunun yerine sol birliği teşvik eden Hindistan Komünist Partisi (Marksist) ile yakınlaşma stratejisini benimsemiştir. Ancak HKP içerisinde Kongre ile yakın ilişkilerin devam etmesini isteyen belli bir grup mevcuttu. Bu grup da 1980 yılından partiden ayrılarak Tüm Hindistan Komünist Partisi'ni kurmuştur. Yani HKP 1980'de ikinci defa bölünmeyle karşı karşıya kalmıştır (Gilberg, 1989: 342).

1980'li yıllardan itibaren kendisini HKP (M) ile işbirliğine yönelten HKP, solda birlik stratejisiyle HKP(M) ile belli bir ortak hareket etmiştir. Ancak bu Kerala ve Batı Bengal gibi yerlerde eyalet yönetimini getirebilmiş olsa da, HKP'nin bir azınlık parti görünümüne düşmesine engel olamamıştır. Parti sürekli oy kaybederken, 2004 Genel Seçimleri'nde eskiden olduğu gibi Kongre liderliğindeki UPA ittifakına katılmıştır. Bu ittifaka HKP(M) ile birlikte katılan HKP, yine her iki partinin Kongre iktidarında ABD ile imzalanan nükleer anlaşmaya muhalefetleri nedeniyle 2008 yılında ittifaktan ayrılmıştır (Paddock, 2009: 9). Yaklaşan 2019 Genel Seçimleri öncesi ise, HKP'nin sol birlik cephesi aracılığıyla yeniden Kongre ile ittifak yapabileceği tartışılmaktadır. Ancak bu sefer ittifak, ülkenin hâkim partisi konumuna yükselen BJP iktidarına karşı ortaya çıkmıştır. Hindutva karşıtı kampta birleşmek, BJP'ye karşı kazandırabilme potansiyeli taşımaktayken, yıllardır düşman ilan edilen Kongre ile yeniden ittifak etmenin partinin kendi tabanında hoş karşılanmayacağı da tartışılmaktadır. Ulusal siyasette çok etkisi kalmamış olsa da, eyalet siyasetlerinden belli eyaletlerde yönetim içerisinde yer almayı sürdürebilmektedir. Örneğin Batı Bengal'de, Sol Cephe'ye katılmaktayken; Kerala'da parti, Sol Demokratik Cephe'nin bir parçası olmaya çalışmıştır. Yine Manipur'daki eyalet hükümetine katılabilmişken; Tripura'da parti, 2018 yılına kadar devleti yöneten Sol Cephe'nin bir ortağı olabilmıştır. Son olarak Tamil Nadu'da İlerici Demokratik İttifak'ın bir parçasıyken; Maharashtra'da Sol Demokratik Cephe'de yer almıştır.

HKP Örgütü

1958 yılına kadar, HKP, Komintern'in parti organizasyonu ilkesinde dile getirilen demokratik merkezî hatlar üzerinden bir kadro partisi olarak örgütlenmiştir. Bu model, Hindistan bağlamında 1948 (Kalküta) ve 1954 (Madurai) parti tüzüklerinde uygulanmıştır. 1956 Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin 20. Kongresi'nin ardından, HKP de 1956 yılında Amritsar'da yeni bir tüzük kabul etmiş ve barışçıl geçişe daha uygun ve temsili bir demokrasi sistemi içinde çalışmaya başlamıştır. Daha önce hücreler, Merkez Komiteleri ve Politbüro olarak bilinen parti birimleri, kitlesel demokratik isimlendirme değişimleriyle

şubeler, eyalet ve ulusal konseyler ve merkez yürütme komitesi gibi yeni biçimlerle anılmaya başlanmıştır (Kulke ve Rothermund, 1998: 300).

HKP, yer altından yasallaşan ve modernleşen bir örgüt haline geldikçe, klasik parti organlarına sahip olma yolunda ilerlemiştir. Bu kapsamda yer altındayken de, yasal bir parti görünümündeyken de klasik bir komünist partinin en küçük organı olan “hücre” HKP’nin de en küçük birimini oluşturmuştur. Partiye üye olacak kişi, partinin en az iki üyesi tarafından desteklenen 18 yaşın üstündeki genç bir kişi olarak, Komünist ideolojiye inandığı ve partiye aktif bir ilgi ve katılım gösterdiği sürece partiye üye olabilirdi. Bu kişi, bir yemin ederek, partiye sadakatle onay vermeli, parti disiplinine boyun eğmeli ve fonlarına düzenli olarak katkıda bulunmalıdır. Bu kapsamda partinin en düşük birimi olan hücre, iki veya üç üyeden oluşabilirken, komünist inancın kolayca vaaz edilebileceği herhangi bir fabrikada, atölyede veya başka bir yerde kurulabilmektedir. Bu açıdan hücre, komünist ideolojinin insanlar arasında yayılmasını temsil etmektedir (Fadia, 2002: 689).

Hücre’nin ötesinde partinin hiyerarşik yapısı köy, ilçe, ilçe, il, eyalet ve merkeze doğru ilerleyen komitelerden oluşmaktadır. Bu tür komitelerin yönetim organı beş üyeden ve bir sekreterden oluşan bir “Yürütme Komitesi” olarak belirlenmiştir. Alt organlar periyodik olarak üstlerindeki üstlere hesap vermektedirler. Bu şekilde örgüt, tabandan en yukarıya doğru Merkezi Liderlik’e doğru ilerlemektedir. Eskinden Merkezi Liderlik için Tüm Hindistan Parti Kongresi, partinin en üst organıydı. En yüksek karar verme organıydı. Her üç yılda bir toplanan Kongre, partinin Genel Sekreter ve Merkez Yöneticisi olarak bilinen Merkez Komitesi’ni seçerdi. Merkez Komitesinin her bir üyesi, parti organlarının belli bir kısmında faaliyet gösterirdi. İki Kongre arasında en yüksek karar verme organıydı ve 79 üyeden oluşmaktaydı. Partinin derin organı ise politbüroydü. Genel Sekreter ve diğer birkaç önemli üyeden oluşur, parti makinesinin arkasındaki güdü gücüydü. Parti Kongresi toplantılarında kendi politikasının savunucusuydu. Partinin çekirdeği olarak adlandırılırdı. 17 üyeden oluşmaktaydı. Ayrıca 19 eyalet komitesi ve 7 örgüt komitesi bulunmaktaydı.

Modern anlamda Merkezi Liderlik'e bugün bakacak olursak, Ulusal Konsey, partinin en üst organıdır ve benzer işlevlere sahiptir. Bunun yanında Merkezi Liderlik'in Merkezi Kontrol Komisyonu, Ulusal Konsey, Ulusal Konsey Aday Üyeleri, Ulusal Yürütme, Genel Sekreterlik ve Parti Programı Komisyonu gibi merkezi organları bulunmaktadır. Merkezi Kontrol Komisyonu, partinin Merkez Komitesi'nin en üst organı olarak ortaya çıkmaktadır. Üyelerinin Merkez Komite'nin genel oturumlarına seçildiği komite, parti üyelerinin, parti disiplininin ve parti ahlakının program ve yönetmeliklerine uymaları bakımından parti üyeleri ve aday parti üyelerinin parti disiplinini denetlemektedir. Partiden ihraç edilenlerin de dâhil olmak üzere cezaların da uygulandığı komite, ayrıca parti üyelerinin yerel parti örgütleri tarafından cezalandırılmalarındaki temyiz organı olarak da işlev görmektedir. Ülkenin her bir eyaletinden parti liderine ev sahipliği yapabilecek organ, şuan 11 kişilik bir kapasiteye sahiptir (Kumar, 1990: 57-62).

Ulusal Konsey: Ulusal Konsey ise ani durumlar dışında, her iki yılda bir toplanan partinin tüm kararlarının alındığı geleceğinin belirlendiği üst organlardan biridir. 25-29 Nisan 2018 tarihinde Kerala, Kollam'da gerçekleştirilen partinin 23. Parti Kongresi'nde yeni güncellenen Merkez Liderliği'ne göre, şuan toplamda 126 üyesi bulunmaktadır. 27 üyesinin Merkez Ulusal Konsey organını teşkil ettiği Ulusal Konsey, eyaletlerden 86 üyeye sahipken, 13 adet de Ulusal Konsey Aday Üyeleri organından üyeye sahiptir. Ulusal Konsey'de kitle, kadın, azınlıklar, gençlik, öğrenciler, doktorlar, öğretmenler, kabileler gibi belli kesimlere yönelik faaliyetlerde uzmanlaşmış parti organları bulunmaktayken; savunma, eğitim, Mukti Sangharsh gibi parti yayınları gibi belli alanlar üzerine uzmanlaşan organlar da faaliyet göstermektedir. Tabi Ulusal Konsey'in Merkez üyeleri dışında, en yoğun üyelerinin Kerala, Batı Bengal, Bihar ve Tamil Nadu gibi partinin güçlü olduğu eyaletlerden gelmesi göz çarpmaktadır (CPI Central Leadership, 2018).

Ulusal Yürütme ve Genel Sekreterlik: Partinin diğer önemli merkezi organları ise Ulusal Yürütme ve Genel Sekreterlik'tir. Ulusal Konsey tarafından seçilmekte olan Ulusal Yürütme organı, belirtildiği üzere partinin genel işleyişinden sorumlu olan organdır. Son Parti Kongresi'nde 31 kişilik bir üye

kapasitesine sahip olan organ, eskiden partinin önemli kademelerinde görev yapmış olan iki yöneticinin de varlığıyla toplam 33 kişiden oluşmuştur. Ancak hem Ulusal Yürütme'nin hem de genel olarak partinin günlük idaresinin başında durmakla görevli olan organ Ulusal Sekreterlik'tir. Partinin temel gayesini takip etme noktasında organizasyonu sağlayan Ulusal Sekreterlik, son Parti Kongresi'nde bir Genel Sekreteri de bünyesinden bulunduran 11 kişilik bir kapasiteye sahip olmuştur. Son olarak da her dönemki parti programını hazırlayıp güncellemek amacı doğrultusunda faaliyet gösteren Parti Programı Komisyonu varlığını sürdürmektedir. Bir Başkan ve bir Sekreteri bünyesinde bulunduran komisyon, toplam 6 kişiden oluşmaktadır (Kumar, 1990: 57-62).

Kitle Örgütleri: HKP parti örgütü görüldüğü üzere merkez organlarından eyaletlerdeki bölgelere uzanan yerel organlarına modern bir parti örgütlenmesine sahipken, ayrıca genelde kitle partileri olan komünist partilerine benzer şekilde kitlelerle doğrudan temas kuran belli başlı kitle örgütlerine de sahip olduğu görülmektedir. Bu kapsamda Hindistan Komünist Partisi'nin başlıca kitle örgütleri şunlardır: Tüm Hindistan Sendikaları Kongresi, Tüm Hindistan Gençlik Federasyonu, Tüm Hindistan Öğrenci Federasyonu, Hintli Kadınlar Ulusal Federasyonu, Tüm Hindistan Kisan Sabha (Köylü Örgütü), Bharatiya Khet Mazdoor Birliği (Hindistan Tarım İşçileri Birliği) ve Tüm Hindistan Eyalet Hükümeti Çalışanları Federasyonu (Eyalet hükümeti çalışanları). Tüm bu kitle örgütleri, Hindistan nüfusu ve seçmen kitlesinde önem arz eden kesimlere yönelik faaliyet göstermekteyken; bu kesimlerin çıkarları ideolojiyle harmanlanarak savunulur ve kitlesel mobilizasyon için bir platform niteliği taşımaktadır. Ayrıca HKP için, kitle örgütleri kadar kitleleri kontrol edip onlara yön verebilecek kitle liderleri de büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan özellikle yerelden çıkmış, kendi yerel çıkarlarıyla partinin genel çıkarlarını aynı potada birleştirebilen liderler, parti teşkilatında da önemli konumlara gelebilmiş ve HKP elitleri arasına dâhil edilmiştir (Kumar, 1990: 57-62).

Sonuç olarak, HKP'nin örgütsel kurumsallaşmasına bakacak olursak, partinin merkezi bir örgüte sahip olduğu ve gücün merkeziliğini inşa edebildiğini söyleyebiliriz. Güçlü merkezi bir örgütün yanında, örgütün faaliyetlerini ülkenin

her yerinde gerçekleştirip sürdürebileceği eyaletlerden illere ve en yerel bölgelere kadar uzanan yerel ve bölgesel örgütlenmenin de gelişmiş olduğu görülebilmektedir. Ayrıca seçim kampanyaları ötesinde de faaliyet gösterebilmelerine yardımcı olmaktadır. Bu merkezi, bölgesel ve yerel örgütsel açın, dönemsel açıdan ihtiyaç duyulduğunda stratejik bir dizayna tabi tutulabilmesi de oldukça önemli bir detay olarak karşımıza çıkmaktadır. Yani rgtsel gelişim ve yapısal reformlar parti için oldukça önemli ve gerekli görülebilmektedir. yelik sürecinin de resmileştirilmiş olması ve belli kriterlerin ideolojiyle harmanlanıp şart olarak deklare edilmesi, hem parti örgütünü hem de parti disiplini olumlu yönde etkilediği söylenebilmektedir. Yine bu minvalde parti rgt ve ideoloji arası ilişki çok kuvvetli olduğu görülmektedir ve bu durum, hem örgüt ve bireyler arası uyumu sağlamakta hem de sağlıklı işletime olanak tanımaktadır. Son olarak partinin kuruluşundan bu yana parti kongrelerini düzenli olarak gerçekleştirebilmiş olması da partinin nasıl bir kurumsallaşma sürecinden geçtiğini ispatlamaktadır. Netice itibariyle HKP'nin parti rgt açısından kurumsallaştığı söylenebilir.

3.2. Değer İnfüzyonu

HKP'nin adından da anlaşılabileceği üzere, ideolojik bir partidir. Parti 1900'l yılların başından bu yana sadece parti olarak değil, Hindistan komünist hareketinin en büyük lokomotifi olarak varlığını sürdürmüştür. Bu açıdan partinin tüzüğünden yapılan basın açıklamalarına kadar parti söylemine ideolojinin verdiği ilham görülebilmektedir. Nitekim parti tüzüğü, partinin ülkenin işçi sınıfının politik partisi olduğu ile başlaması komünist niteliğe sahip bir parti olduğunu ispatlamaktadır. Parti, bu kapsamda kimliğini, işçilerin, köylülerin, genel olarak emekçi kesimlerin, entelijansiyanın ve sosyalizm ve komünizm amacına kendisini adanmış diğer gönüllü kesimlerin bir örgütlenmesi olarak ifade etmiştir (CPI Constitution Preamble, 2018).

Parti kimliğini net bir şekilde ortaya koyduktan sonra HKP tüzüğü, partinin ideolojik hedeflerini bir bir sıralamıştır. Bu kapsamda parti, ilk olarak sosyalist bir toplum hedefine sıkı sıkıya bağlı kalacağını deklare etmektedir. Sosyalist bir toplum ile ise, herkes için eşit fırsatların sunulduğu, demokratik hakların garanti

edildiği, kast, sınıf, cinsiyet gibi her türlü sömürünün ortadan kalkmış olduğu bir toplum kastedilmektedir. Yani HKP, sosyal, politik ve ekonomik olarak toplumda eşitliğe vurgu yapmaktadır. Yine sosyalist toplumla, milyonlarca emekçi tarafından üretilen zenginliğin birkaç kişi tarafından el konulmayacağı ve işçiler, köylüler gibi toplumsal üretimin çoğunu gerçekleştiren emekçi kesimlerin toplumsal olarak tanınacağı bir tahayyül de ortaya konulmuştur. Tabi sosyalist hedefler söz konusu olunca, Marksist-Leninist atıfların olmaması da düşünülemeyeceğinden, Marksizm-Leninizm bilimin böyle yeni bir sosyalist sistemin yolunu çizmenin vazgeçilmezi olduğu vurgulanmıştır. Bu doğrultuda da parti anayasasından hem her bir parti üyesi hem de tüm parti örgütleri, Marksizm-Leninizm biliminin önemi konusunda uyarılmıştır. Parti üyelerinin görevleri arasında, her bir üyenin Marksizm-Leninizm bilimini incelemenin ve onların anlayış düzeylerini yükseltmek için çaba sarfetmenin şart olduğu yer almıştır. Her parti örgütünün ise, partinin Marksizm-Leninizmin temelleri üzerinde birlik ve saflığı için çalışması gerektiği vurgulanmıştır (CPI Constitution Preamble, 2018).

HKP görüldüğü üzere sağlam bir şekilde komünist ve sosyalist değerlere atıf yapan doktriner bir parti konumundadır. Ancak hemen hemen dünyadaki tüm sol partilerin yaşadığı ulusalcı-enternasyonalist, demokrasi, evrensel değerler, toplumsal değerler ve sosyal taban değişimi tartışmalarını yaşamıştır. Siyasette de belli bir ağırlığı olan HKP, karşılaştığı seçimsel sorunlar karşısında gerek parti kongreleriyle gerek parti programlarıyla stratejik yanıtlar üretmeye gayret göstermiştir. Bu açıdan katı ideolojik duruşunu belli dönemlerde esneterek pragmatik bir yaklaşım benimsemiştir. Bir kere her şeyden önce sol partilerin ulusalcı dalgaya karşı nasıl yanıt vereceği ve enternasyonalist bir bakış açısında devam edip etmeyeceği sorununa karşılık, tarihsel süreç içerisinde bir çözüm üretebilmiştir. Bu açıdan parti kuruluş ve konsolide olma aşamasında doğal olarak enternasyonalist bir duruş sergilemiştir. Hatta 1925'te Kanpur'daki Kongre'de "ulusal komünizm" fikri reddedilmiştir. Yani Sovyet güdümünde gelişen Komünist Enternasyonel'den ayrı bağımsız bir Hindistan komünizmi anlayışı partililer tarafından kabul görmemiştir (Chakrabarty, 2014: 56).

Ulusal bağımsızlık mücadelesindeyle ilgili dış politikada karşılaşılan Hindistan-Çin Savaşı gibi olaylar ise partiyi ulusalcı bir perspektifle devletinin yanında durma konusunda zorlamıştır. Bu açıdan parti deneyim kazandıkça, ülkedeki komünist siyaset deneyimi, her ülkenin kendi tarihi, geleneği, kültürü, toplumsal bileşimi ve gelişim düzeyi ile alakalı olarak farklı bir tecrübeye sahip olunacağını farkına varmıştır. Bu doğrultuda 1953'teki partinin 3. Kongresi, Hindistan şartlarında Rus veya Çin devrimci tekniklerinin uygulanmasının mümkün olmadığına işaret eden bir politika bildirisi yayınlamış ve ülkenin stratejilerine uygun stratejiler geliştirme ihtiyacı kabul edilmiştir. Bu açıdan partinin çok güzel bir denge stratejisini tutturduğu görülebilmektedir. Parti tüzüğü, bir taraftan partinin, vatanseverliğin yüceltici fikirlerine dayanarak, Hindistan'ın bağımsızlığını ve egemenliğini destekleyerek ulusal birlik ve ulusal bütünleşmenin yanında mücadele edeceğini belirtmiştir. Diğer taraftan ise, barış için ve yeni-sömürgeciliğe karşı adil bir toplum için mücadelede dünyanın tüm ilerici güçleri ile ortak bir zeminde buluşulabileceği gibi enternasyonalist bir duruş da ihmal edilmemiştir. Bu kapsamda parti, bağımsızlık, eşitlik ve müdahale etmeme ilkesine bağlı kalarak, emekçi halkın diğer partileriyle ve emperyalizme karşı savaşılan güçlerle ve toplumsal ilerlemeyle dostluk kurmak için her türlü çabayı göstermiştir. Yine parti, dünya halklarının gerçek ve temel çıkarlarının aynı doğrultuda olduğuna ve dolayısıyla proleter enternasyonalizm için bir duruşun gerekli olduğuna inanmıştır. Dünyanın diğer bölgelerindeki adil ve ilerici aktörlerle dayanışmanın kendi mücadelesine yardımcı olacağı savunulmuştur (Windmiller, 1952: 309).

HKP'ye göre ülke komünizmi, kendi ulusal denge ve karakteristiklerinden dolayı, başka ülke komünist deneyimlerinden farklı bir deneyime karşılık gelmiştir ve farklı stratejiler de geliştirilmesi gerekmiştir. Başka bir deyişle partinin ideolojisi de farklı argümanları içermeli ve geliştirilmeliydi. Bu açıdan ulusal birliğe vurgu kadar, Hindistan deneyimine özel kast siyaseti, komünalist mücadeleler, inanç tartışmaları ve ülkeye has gelişen eşitsizlik üzerine özel stratejiler geliştirilmeye çalışılmıştır. Örneğin sadece klasik anlamda kapitalist sınıfla mücadele değil, tüm ayrılıkçı ve saplantılı düşüncelere, komünalizme, Dalit

siyasetine, kast siyasetine, dinsel hoşgörüsüzlüğe ve cinsiyet eşitsizliğine karşı ayrımcılıkla mücadele gibi vurgular parti anayasasına dahi eklenmiştir. Özellikle komünalist politikalar güden, kast siyasetini kullanan ve Müslüman karşıtlığı yapan BJP sonrası, sol siyaset bu gibi kavramları kendi literatürlerine dâhil etmişlerdir. Özellikle inanç özgürlüğü burada yoğun bir şekilde vurgulanmıştır. Toplumun tüm kesimlerinin kendi inançlarını seçim ve uygulama hakları sağlam bir şekilde desteklenmiş, ancak herhangi bir dine karşı nefretin varlığına karşı çıkılmıştır. Bu açıdan başta bir vurgu içermese de HKP'nin giderek ülkedeki sekülerist kampta kendi görerek sekülerizm vurgusu yaptığı görülebilmektedir (Leifer, 2002: 94).

Diğer yandan parti baştan itibaren klasik bir sol parti gibi sosyal adalet için mücadele çağrısı yapmaktayken, ilerleyen süreçlerde toplumsal eşitsizlik argümanlarına kast ve dalit siyasetlerini de eklemiştir. Toplumsal ve ekonomik eşitsizliğin ülkenin ilerleyişine büyük bir engel haline geldiği, bunun için de her türlü kast anlayışına ve kast pratiklerine karşı mücadelenin ülkenin birliği için şart olduğu dile getirilmeye başlanmıştır. Tabi bu durum seçimsel siyasetle ilgili olarak partinin hedef kitlesi olan emekçi kesimlere ek olarak yeni toplumsal kesimlerin ortaya çıkmasıyla da ilgili gelişmiştir. Yani değişen ülke sosyolojisi, partinin sosyal taban stratejilerinde değişime gitmesi gerektiği sonucunu doğurmuş ve daha geniş kitlelere hitap edecek açılımlar yapılmıştır (Shah, 2004: 105).

Hem sosyal taban geliştirme zorunluluğu hem de küreselden ulusala değişen siyasal dengelerin, partiye daha fazla evrensel değerlere atıf yaptırdığı söylenebilir. Bu açıdan da bireysel özgürlük, ifade özgürlüğü, basın, dernek, vicdan ve inanç özgürlükleri ve tabii ki de insan haklarının tam korunması parti taahhütlerine eklenmiştir. Yine daha önce özellikle Kerala'da muhalefeti sindirdiği gerekçesiyle hakkında işlem yapılan parti, anayasaya uymayı taahhüt ettiği sürece muhalefet partilerin kurulma hakkının sosyalist toplumda da garanti altına alınacağını ifade etmiştir. Evrensel değerler söz konusu olduğunda asla tartışılmadan kabul edilen belki de en büyük norm haline gelen demokrasi vurgusu da HKP'nin zamanla geliştirdiği diğer söylemlerden biri olmuştur. Bu

açından da partinin inşa etmek istediği sosyalist toplumun demokratik norm ve değerlere kesin bir bağlılık olmadan gerçekleştirilemeyeceği anayasada dile getirilmiştir. Yani parti, yer altı şiddet siyasetinden demokratik siyasete önemli bir geçiş süreci yaşamıştır (Communist Party of India, 1989).

Son olarak HKP'nin parti ideolojisi tartışmalarında, özellikle neo-liberal dönemin ortaya çıkmasıyla alakalı olarak, partinin ideolojisini daha da ılımlılaştırarak tamamen sosyal demokrasiye kaydığı tartışılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede revizyonist bir Marksizm anlayışıyla devlete karşı çıkmayan, daha fazla karma ekonomiye odaklanan, küresel ekonomiye savaş açmayan sosyal demokratik bir model ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Bu yaklaşımla neo-liberal dönem içerisinde bile, sosyal demokratik yollarla sosyal adaleti gerçekleştirmede önemli bir başarı elde ettikleri savunulmuştur. Özellikle Kerela ve Batı Bengal'de ortaya çıkan 1980 sonrası siyasetlerin örnek gösterildiği bu model, eğitimden sağlığa belli alanlarda gerçekleştirdiği başarılarla ve yoksulluğun azaltılmasıyla örnek gösterilmiştir. Tabi HKP buralarda tek başına hükümet olamamıştır ve örneğin Kerela'da Sol Demokratik Cephe'nin bir bileşeniyken, Batı Bengal'de Sol Cephe'nin bir paydaşıydı. Nitekim Kerela ve Batı Bengal sosyal demokratik modelleri denince daha çok HKP(M) akla gelmektedir (Kukreja ve Singh, 2008: 165).

HKP Sosyal Tabanı

HKP'nin bağımsızlık öncesi ve bağımsızlık sonrası 1958 Amritsar Parti Kongresi'ne kadar, sosyal taban öncelikli bir parti olmadığı söylenebilir. Bu durum, belli dönemlerde parti faaliyetlerinin yer altına inmesi ve silahlı mücadeleye yönelmeleriyle ilgiliyken; partinin ideolojiye daha çok önem vermesi ve kişi sayısından kişilerin niteliğine daha fazla odaklanmasıyla ilgili ortaya çıkan bir durum olmuştur. İlk seçimlerin yapıldığı 1952 yılındaki başarısı bile, daha sonra kitle organizasyonu olacak Kisan Sabha'nın (Köylü Meclisi) tarımsal alandaki uzun süreli mücadelesi sırasında oluşturduğu taban sayesinde gerçekleşmiştir. Çoğu HKP adayı galip gelememiş olsa bile, Kisan Sabha, seçimlerde parti için önemli bir güç olduğunu kanıtlamıştır. Ayrıca partinin ilk seçimlerde elde ettiği başarı, Kongre Partisi'nin tekel gücüne cevap verme

anlamında daha önemli olmuştur. Yani resmi alanda kimseye yer bırakmayan Kongre Partisi'ne karşı, gayri resmi karakteriyle dışarıdan gelerek yarışa dâhil olması partinin seçmen nezdinde cazibesini arttırmıştır. Çünkü seçimlerden sadece birkaç ay önce yasal bir güç olarak faaliyete başlamıştır.

Partinin 1950'li yılların başlarında herhangi bir sosyal taban politikası olmamasına rağmen, elde ettiği başarıda söz konusu yıllarda Genel Sekreter Randive'in şiddet üzerine dayalı politikasının, Maoculuğun Hindistan komünist hareketi içerisinde kendini pekiştirmesine yardımcı olan aracı konumuna sürüklenmesinin payı olduğu da düşünülmektedir. 1960'lı yıllarda Naxalite hareketine dönüşecek olan ülkedeki Maocu dalga, bu yıllarda seçmenleri belli bir seviyeye kadar HKP lehine mobilize edebilmiştir. Genel Sekreter Randive'in şiddet politikasının başarısızlığı sonucu, yeni bir politika değişikliğine gitme ihtiyacı duyan parti, 1958 Amritsar Parti Kongresi'nde ılımlı bir program benimsemiştir (Balakrishnan, 1998: 221). Bu yeni program parlamento ve parlamento dışı mücadele biçimlerini birleştirerek güçlü bir kitle devrimci hareket geliştirme ve halkın demokrasisini ve sosyalist dönüşümünü barışçıl yollarla kurmak için bir strateji değişikliğini içermiştir. Bu kapsamda 1962 seçimleri de HKP'nin işçi sınıfı ve müttefikleri başlığı altında hedef kitlesini işçi sınıfının ötesine taşıdığı ve geniş sosyal kesimlerin oyunu talep ettiği görülmüştür. Bu yıllarda partinin sosyal tabanının Hintçe konuşulan Kuzey Hindistan ve Maharashtra'nın yanında, Bengal, Medres, Kerala ve Andra Pradeş gibi ülkenin doğu ve güneyinden de oluştuğu tespit edilebilmiştir. Ancak sosyal tabanla ilgili önemli bir ayrıntı olarak, bugün BJP'ye oy veren Hindu kuşağındaki üst kastların, o dönem HKP'ye oy vermesinin başarısında önemli bir yeri olduğu iddia edilmiştir (Jaffrelot, 2010: 420).

Partinin 1964 yılındaki bölünmesi ise, partinin tabanını aşındırdığı ve bu partinin seçim kazanmak için diğer partilere olan bağımlılığının artması anlamında komünist hareketi büyük ölçüde zayıflatmıştır. 1962 yılı seçimlerinde HKP ile seçilmiş parlamenterlerin çoğu partisinde kalmayı tercih etmişken, parti aktivistlerinin çoğu HKP(M)'e katılmıştır. Diğer yandan HKP, elli beşten fazla, entelektüel olarak bilinen ve üst kasta mensup olan liderlerin çoğunluğunun

varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Bu doğrultuda, 1964 bölünmesi sonrası HKP'nin sosyal tabanı, Hintçe konuşulan Kuzey Hindistan ve Maharashtra'da konumlanmışken; Bengal, Medres, Kerala ve Andra Pradeş gibi yerler HKP(M)'in sosyal tabanı haline gelmişti. Dolayısıyla 1964 bölünmesi sonrası HKP, 1958 Amritsar'a atıfla yeni bir ittifak stratejisi benimsemiştir. Başlangıçta HKP'nin ittifak tercihi sadece “sol ve demokrat partiler” idi. Ancak 1967’de sağcı Janata Partisi’ni de içeren Kongre karşıtı Birleşik Cephe ittifakını kurmuştur. Böyle bir ittifak da, seçim siyasetinde belki de konjonktürel olarak gerekliyen, ilkeli siyasetin bir sapmasına da karşı gelmiştir. Birleşik Cephe bileşeni partiler, yasama meclislerinde, kamu ajitasyonlarında ve 1967 seçimlerinde Kongre'ye karşı mücadele etmek için seçimlerde faaliyetlerini koordine etmeye karar vermişlerdir. Yine de bu ittifak fazla uzun soluklu olamamış ve dağılmıştır (Ghosh, 2017: 332).

HKP, 1967 sonrası dönemde 1977'ye kadar Kongre Partisi ile iyi ilişkilere sahip olarak ittifak içerisinde bulunmuştur. 1977’de Kongre’nin kaybettiği seçimlerde ittifaktan ayrılan HKP, 2004 yılında Kongre liderliğinde kurulan UPA hükümetinde de yine Kongre’nin yanında yer almıştır. 2008’de ise Kongre yönetiminin ABD ile nükleer anlaşmaya varması sonucu ittifaktan ayrılmıştır. HKP tüm bu süreçte ittifaklara dâhil olma gibi siyasal stratejiler üretmiş olsa da, sosyal taban genişletme stratejisinde çok fazla başarılı olamamış ve ülkenin doğusu ve batısında var olan tabanını tüm ülkeye yayamamıştır. Eskiden var olan Hintçe konuşan Kuzey Hindistan’da ise varlığını koruyamamışken; Kerala ve Batı Bengal gibi eyaletlerde ise üstünlüğü HKP(M)'ye kaptırmıştır (Bhattacharyya, 2004: 90; Kulke ve Ruthermund, 2004: 332).

HKP'nin mevcut sosyal tabanına olan desteğini arttıramamasının birçok nedeni sayılabilmektedir. Burada HKP'ye has sorunlar mevcutken, ülke komünist partilerinin hepsinin yaşadığı ortak sorunların varlığı da saptanabilmektedir. İlk olarak Hindistan komünizmi tek olarak kalamadığı ve bölgesel olarak geliştiği için oldukça eleştirilmiştir. Bölgesel milliyetçilik, sadakatler, kimlikler ve çıkarlar ulusal bir komünist örgütlenmenin önüne geçmiş, tüm bölgelerde hareketin büyümesine engel olmuştur. Bu açıdan komünist hareketi tecrübe her bölgede

komünizm, ulus-altı ve etnik kimliklerle bağlantılı gelişmiştir. HKP de partinin ilk yıllarında oldukça heterojen bir yapıya sahip olmuş ve partinin bölünmeleri de yerel çevrenin bölünmelerini yansıtmıştır. Partideki her bir hizip, ideolojik, sosyal ya da bölgesel olarak ülkenin ayrı bir elementini yansıtmıştır. Hindistan'ın bu heterojen yapısı ve çeşitliliği, komünist hareketin bir bütün olarak gelişimini engellemişken, diğer yandan da bölgesel olarak farklı komünizmlerin ortaya çıkmasına da neden olmuştur. Bhabani Sen Gupta da HKP'nin birleşik ve merkezi bir parti olarak kalamayışının ülkenin çokuluslu yapısı kadar, çok dilli yapısıyla da ilgili olduğunu belirtmiştir. Kısacası bölgeselcilik ülke komünist hareketinin bir imtihanı olmuş, lakin HKP bir istisna parti olamamıştır (Sen Gupta, 1972: 139).

Bölgeselciliğin yanında başta HKP olmak üzere, Hint komünizminin kendi sosyolojik terimlerine fazla dalıp, kast siyasetini iyi okuyamadıkları da dile getirilmektedir. Başka bir deyişle Hindistan komünistleri, sosyalist bir toplum kurmak ve sınıfsız bir toplum inşa etmek gibi idealleri ile Hindu toplumunun hâkim kast sistemi arasındaki bağdaşmazlığı aşamamışlardır. Gerçekten de komünistler, kast sisteminin ilişki ve bölünmelerinin üstesinden gelmek adına ve sınıf temelli hareketleri geliştirerek Hindistan toplumunu dönüştürebilmek adına somut bir strateji geliştirmede kayda değer bir başarı gösterememişlerdir. Hâlbuki Hindistan gibi bir tarım toplumunda, kırsal alanlarda kitlesel bir taban olmadan, parti hareketinin başarıya ulaşması zordur. HKP ise ilerleyen yıllarda parti anayasasında ekonomik eşitsizlik üzerinden kast eşitsizliğinin ortadan kaldırılması noktasında bir söylem geliştirmeye çalışmıştır. Ancak bir taraftan Kongre ve BJP gibi partilerin bu konuda daha deneyim sahibi olmaları, diğer taraftan da ülke sosyolojisinin değişerek kastların kendi siyasallaşmalarını sağlayabilme kapasitesine ulaşmaları HKP'yi kast siyasetinde geri düşürmüştür (Ralhan, 1997: 285).

Kast siyasetine ek olarak, Hindistan komünistleri, köylüleri de ihmal etmiştir. Özellikle fakir köylüler ve topraksız tarım işçilerine ulaşabilmede çok zayıf kalınmıştır. Diğer yandan kırsal kesimde değişen sosyoloji de tam olarak tartışılmamış ve anlaşılmamıştır. Çünkü kırsal cephede, zengin ve orta köylülerin

politik rolü toprak reformları gibi dönüşümler sonrasında önemli derecede artmıştır. Bu zengin köylüler ve orta köylüler, tarım işçilerinin emeğini kullanarak sol siyaset için bir sömürü ilişkisi kurmuş olsalar da, diğer yandan pazarın genel kontrolünü sağlamaya çalışan büyük sanayi burjuvazisiyle karşı karşıya gelmişlerdir. Yani düşman ortaktı. Sonuçta toprak reformlarının sonucu olarak kırsal alanda yeni bir sosyal yapı katmanları ortaya çıkmış, araçların da gücü kısıtlanarak zengin köylüler yeni ortaya çıkan tarımsal yapıda zirveye oturmuştur. Yeni ekonomik güce sahip zengin köylüler, kast ilişkileriyle de önemli bir politik güce karşılık gelmişlerdir. Ancak başta HKP olmak üzere komünist partiler, bu yeni durumu Marksist çerçeve ile birleştirip sunamamışlardır (Gough, 2008: 138).

HKP özelinde de sosyal tabanın genişletilmesi konusunda yaşanan sıkıntının sebepleri, partinin 1952’de saptanan sosyal yapı anlayışının aynen devam ettirmesi, Naxalite Hareketi’nin düşüşünün etkisi, yüksek kastların partiye verdiği zarar ve yine yeni durumun okunamaması gibi maddeler sayılabilmektedir. Ancak en önemlisi gerçekten de HKP’nin 1952’de organize edilen parti kongresinde tanımlanan ülke sosyolojisi aktörlerinin birçok değişime rağmen, aynıymış gibi politika güdülmesidir. Öyle ki HKP 1952 parti kongresinde ülkeyi, İngiliz emperyalizmine bağlı yarı sömürge devleti olarak tanımlarken, en büyük düşmanın emperyalizmle bir olan büyük burjuvazi ve toprak sahibi sınıf olduğunu iddia etmiştir. Bu kapsamda mevcut düzenin yıkılıp sosyalist bir toplum inşası için “dörtlü sınıf” argümanı ile işçi sınıfı, köylü sınıfı, küçük burjuvaziyi içeren orta sınıf ve ulusal burjuvazinin ortaklığın Ulusal Birleşik Cephe’nin kurulması gerekmiştir. Tabi burada en hayati olan işçi sınıfı ve köylü arası kurulması gereken ittifaktı. Ancak burada önemli olan, uzun yıllar geçmiş olsa da siyaset ve toplumun değişmiş olmasına rağmen, HKP’nin hala aynı hedef kitle yönünde çaba sarf etmesi olmuştur. Belli açılımlar yapılsa da, hatta yeni ortaya çıkan kesimlere yönelik adımlar atılsa da, söylem çok değişmemiştir. (Lockwood, 2016: 17).

Sonuç olarak, HKP, bir proleterya diktatörlüğü kurmak isteyen ve bu yönde proleterya’yı hedef kitlesi olarak belirleyen bir parti olmamıştır. Bu tarz bir sempati ve destek hemen gerçekleşmediği gibi seçimlere de etki etmiyordu. Parti

bu tarz bir dönüşümün bile uzun, zahmetli ve sert sınıf mücadelesiyle kazanılacağını düşünmüştür. Ancak Hindistan toplumunun, ekonomisinin, siyasetinin, iktidar yapısının, siyasi partilerin, hükümet politikalarının, kast sisteminin ayrıntılı veya gerçek bir analizini yapmamışlardır. Geç dönem HKP, bu minvalde, daha çok tarım işçilerini örgütlemeye yönelmiştir. Partinin 13. Kongresi'nde başlatılan tarım işçilerine yönelik yönelim çok fazla değişime uğramamıştır. HKP'nin 13. Kongresi, tarım işçilerinin kötüleşen koşullarında ciddi endişesini dile getirmiş ve parti, merkezi ve eyalet hükümetlerinden asgari ücretlerin uygulanmasına ve bu amaca yönelik olarak merkezlerde ve eyaletlerde ayrı bir yaptırım mekanizması kurulması için acil adımlar atmasını talep etmiştir. Ayrıca tarım işçileri için tarım işçileri hareketinin talep ettiği sendika ve diğer haklar konusunda kapsamlı bir merkezi mevzuatın talep edilmesini talep etmiştir. Tarım işçilerine yönelik hamlesi dışında parti, sol ve demokratik bir cephe inşa etme hedeflerini ilerletmek için, burjuva ve küçük burjuva partileriyle ittifak kurma pozisyonunu da inkâr etmemektedir. Bu kapsamda pek çok sol partiyle eyalet hükümetlerinde birlikte çalışmaktayken, özellikle 2019 Genel Seçimleri'nde BJP'ye karşı Kongre ile ittifaka gidilmesi partinin ittifak kurma çerçevesiyle çelişmeyecektir.

3.3. Özerklik

HKP'nin özerklik tartışmaları parti tarihi açısından en ön sıralarda yer almıştır. Öyle ki 1964'te parti HKP ve HKP(M) olarak ikiye bölündüğünde taraflar arasındaki önemli anlaşmazlıklardan birisi bu özerklik meselesiydi denilebilir. Partinin kuruluş tarihi ve amacı bile bu doğrultuda tartışmaya dâhil edilmiştir ve mesele dış etki üzerinden tartışılmıştır. HKP, partinin 1925'te Kanpur'da kurulduğu ifade ederken; HKP(M) ise, partinin gerçekte 1920 yılında SSCB'nin sınırları dâhilindeki Taşkent'te kurulduğunu iddia etmiştir. Bu iddianın sebebi partinin, İkinci Komünist Enternasyonel Kongresi sırasında kurulduğunu ispatlamaktır. Yani partinin Komintern'e olan bağımlılığının altı çizilmek istenmiştir. Dolayısıyla da HKP, Komintern'i kontrol eden SSCB'nin kontrolünde mesajı verilmek istenmiştir. Hindistan'da bir Komünist Parti'nin kurulması orada kararlaştırılmış ve bu işin sorumluluğu da Stalin ile arası çok iyi olan Roy'a

verilmişti. Bu kapsamda birçok Hindistanlı komünist SSCB'deki kamplara katılmış, oralarda eğitimler almış ve tekrar ülkelerine geri dönmüşlerdi (Thakur ve Thayer, 1992: 74). HKP'nin Sovyet Komünist Partisi ile ilişkileri günümüzde dahi tartışılıyorken, 2017 yılında yayınlanan CIA raporu, SSCB'nin Soğuk Savaş yıllarında sadece HKP'yi değil, Kongre Partisi'ni hatta HKP(M)'yi de fonladığı iddiasında bulunmuştur. Bu da SSCB etkisinin aslında partilerin ötesinde ülkeyle, hatta bölgeyle ilgili olabileceğini ortaya koymuştur (Soviets Paid Congress, 2017).

HKP üzerindeki SSCB etkisinin yanında, 1960'lı yıllarda Hindistan-Çin Savaşı'nda ortaya çıkan ve partinin bölünmesine neden olan tartışmalar, bir tarafın SSCB etkisiyle Hindistan Merkezi Hükümeti'ne, diğer tarafında Çin'e destek vermesiyle yakından ilişkiliydi. Bu doğrultuda en azından o dönem için parti içerisinde sadece SSCB değil, bir Çin etkisinden de söz edilebilecektir. Parti daha sonra bölünüp Çin'in yanında duran gruptan arınılmış olsa da, o dönemde Çin lehine bir parti için istikrarsızlığın önüne geçilememiştir. Ancak daha da ilginç olan gelişme, yakın zamanda ortaya çıkan raporlara göre, 1962 Hindistan-Çin Savaşı dönemlerinde Çin Komünist Partisi'nin HKP'ye görüşme için sıcak bir teklif göndermesi ve gayri resmi görüşmelerin yapılmasıydı. Görüşme sonucu hangi kararların alındığı tam olarak bilinmese de, HKP'nin Çin Komünist Partisi'yle görüşülmesi parti özerkliği açısından iki şekilde yorumlanabilir. Bir taraftan Çin ile HKP arasında kurulan bağımlılık ilişkisi şeklinde yorumlanabilecekken, diğer yandan Çin ile kurulan ilişkilerin SSCB bağımlılığına alternatif parti özerkliğinin artırılması çabaları olarak okunabilmektedir (Griffith, 1964: 56).

Dış etkinin yanında, ulusal anlamda da Hindistan devletinin HKP'ye yönelik politikalarının partinin yükseliş ve düşüşlerinde önemli rol oynadığı gözlemlenebilmektedir. HKP'ye karşı açılan davalar ve parti faaliyetlerinin yasaklanarak partinin yer altına inmek zorunda bırakılması her zaman düşüşe neden olmuşken; partinin merkezi yönetimle ilişkilerini geliştirmesi her zaman yükselişine aracılık etmiştir. Bu kapsamda 1921 ve 1924 arası partiye karşıya açılan dört Komplo Davası ve 1929'daki Meerut Davası parti liderlerinin

tutuklanması ve parti faaliyetlerinin yasaklanması açısından partiye büyük bir darbe olmuştur. Yine Hindistan'ın SSCB ile yakınlaşması sonrası ve de Hindistan-Çin Savaşı'nda partinin devleti destelemesi sonrası, HKP hem seçimlerde hem de seçim sonrası toplumla ilişkilerde yükselişe geçmiştir (Mann, 2014: 72).

Devletle olan ilişkilerin yanında, ülke siyasal partileriyle kurduğu ilişkilerde yükseliş ve düşüşüne etki etmenin yanında, bir bağımlılık ilişkisi oluşturabilme kapasitesi açısından parti özerkliği konusunu ilgilendirebilmiştir. Bu bağlamda HKP tarihi açısından Kongre ile kurulan ilişkiler hem kendisi hem de karşı taraf için hayati önem arz etmiştir. Kongre ile yakınlaşma ilk olarak bağımsızlık öncesi döneme kadar uzanmaktadır. Bağımsızlık mücadelesinde Kongre içerisine dâhil olarak kimi zaman bir hizip niteliğinde kimi zaman da Kongre Sosyalist Partisi dâhilinde faaliyetler göstermiştir. Bağımsızlık sonrasında da düzelen SSCB-Hindistan ilişkileri sonrası Nehru yönetimiyle yakınlaşma sürecine girmiştir. Bu yakınlaşma da Hindistan-Çin Savaşı'nda en üst seviyeye ulaşmıştır. Nehru sonrasında ise 1967 seçimlerinde Kongre karşıtı bir rol üstlenen HKP, 1967 sonrası 1977'ye kadar ise yeniden Kongre ile ittifak siyasetine devam etmiştir (Lockwood, 2016: 173). 1970'lerin sonlarından itibaren Kongre ile ilişkilerinde yeniden kopuş yaşayan HKP, 2004 yılı seçimlerinden tüm Sol Cephe olarak girişilen Kongre ile ittifakta yer almıştır. 2008'de ABD ile imzalanan nükleer anlaşmaya karşı Sol Cephe ittifaktan ayrılırken (Paddock, 2009: 9), yaklaşan 2019 seçimlerinde Kongre'nin en büyük beklentisi yeniden HKP'nin de dâhil olduğu sol partilerin desteğini almaktır. Bu açıdan Kongre ile gelişen ittifak tarihi boyunca, HKP Kerala'da ortak hükümet kurularak Eyalet Başbakanı'nın kendisinden seçilmesi gibi çok şey kazanmış olsa da, Kongre'ye de en az kendi kazandığı kadar çok şey katmıştır. BJP'nin ve bölgesel partilerin yükselişi sonrası ortaya çıkan ittifak siyasetinde Kongre için BJP'ya karşı kazanılacak bir zaferde çok önemli bir rol oynayacağı öngörülebilir.

HKP, diğer yandan sadece Kongre ile değil, Kongre'ye karşı başka partilerle de ittifak ilişkisine girmiştir. Nehru sonrası dönemde Shastri yönetimini ağır eleştirilere tabi tutmuş ve 1967 seçimlerinde başta sol siyasetten olmayan

Janata Partisi olmak üzere Birleşik Cephe İttifakı'nı kurmuştur. Bu hem Kongre ile ittifaktan kopuş hem de 1964 bölünmesi sonrası önemli bir adımdır. Bu açıdan sağcı partilere olan artan bağımlılığı kadar, Kongre ve diğer sol partilere olan bağımlılığını azaltması açısından stratejik bir ittifak olarak değerlendirilebilir (Varkey, 1979: 887). Nitekim HKP, 1970'lerin sonrasından itibaren 2000'li yıllara kadar başta HKP(M) olmak üzere yeniden sol partilerle Sol Cephe koalisyonunu başlatmak için yakınlaşma sürecini başlatmıştır. Sol Cephe koalisyonu da başta HKP(M) olmak üzere sol partilerle olan karşılıklı bağımlılık sürecini başlatmış olsa da, Kerela, Batı Bengal ve Tripura'da iktidarı getirdiği için daha optimal bir sonuç ilişkisi doğurmuştur (Mallet, 2014).

HKP'nin parti içi karar özerkliği konusunu daha iyi yorumlayabilmek için yaşanan tarihsel parti bölünmelerine bakacak olursak da partinin iki ayrı bölünmeyle karşı karşıya kaldığı söylenebilir. Öncelikle HKP(M)'nin ortaya çıktığı 1964 bölünmesi sadece HKP'nin değil tüm Komünist hareketin gidişatını olumsuz yönde etkilemiş olsa da, partinin karar özerkliği açısından netliğin ortaya çıkmasına aracılık etmiştir. Öyle ki parti içerisinde önce SSCB ve Çin'e yönelik, sonra da Kongre Partisi'ne yönelik takınılacak tutumlar açısından büyük bir anlaşmazlık söz konusu olmuştur. Bu anlaşmazlıklar sonrası ortaya çıkan ideolojik farklılıklar da bölünmenin nedenini teşkil etmiştir. Ancak u bölünme ile daha radikal sol bir politika arzu edenler partiden ayrılınca, en azından kısa ve orta vadede Kongre ile iyi ilişkiler kurularak Kerala gibi yerlerde yönetimde söz sahibi olunmuştur (Chakravarti, 2010: 97).

HKP 1970'lere gelince gittikçe HKP(M)'nin gerisinde kalınca, parti sol partilerle yeniden iyi ilişkiler kurularak ittifak kurma stratejisini benimsemiştir. Ancak böyle bir ittifak için Kongre ile ilişkilerini bozması gerekiyordu. Bu kapsamda parti, Kongre ile ilişkilerinin bozulmasını göze alarak Sol Cephe ittifakına yönelince, parti içerisinde ikinci bölünme de gerçekleşmiştir. Kongre ile yakın ilişkilerin devam etmesini isteyen belli bir grup, 1980 yılında partiden ayrılarak Tüm Hindistan Komünist Partisi'ni kurmuştur. Bu bölünme de ilk önce bir kan kaybı olarak değerlendirilebilecekken, parti karar özerkliğinin artması sonrası, net bir kararla Sol Cephe ittifakında yer alan HKP, Kerela, Batı Bengal ve

Tripura gibi yerlerde yönetimde söz sahibi olabilmektedir (Andersen, 1982: 119-135).

Partinin maddi gelirleri açısından özerkliğine bakılacak olunursa, HKP'nin de parti anayasasında aidatlarla ilgili yapmış olduğu düzenleme partinin en resmi gelir ifadesidir. Bu kapsamda HKP Anayasası'nın 9. maddesi, üyelerin aidatıyla ilgilidir ve partiye kabul edilen tüm üyelerin, yıllık 5 rupi gibi bir parti üyelik ücreti ödeyeceklerini belirtmektedir. Bu aidat çok düşük bir ücrete karşılık gelse de, parti disiplini açısından önemli görülmüştür. Nitekim bu yıllık parti aidatı, partiye giriş sırasında ve parti üyeliğinin yenilenme anında ödenecekti. Parti aidatının nasıl dağıtılacağı konusu ise yine parti anayasasının 10. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre parti birimleri tarafından üyelerden toplanan aidatların yüzde 20'si Ulusal onsey'e, yüzde 40'ı Eyalet Konseyi'ne ve geriye kalan yüzde 40'lık oran ise, söz konusu eyalet yöneticisi tarafından kararlaştırıldığı oranda İl Konseyi ve daha yerel konseylere dağıtılmıştır (CPI Constitution, 2018).

HKP'nin elde ettiği gelirlere bakılacak olursa, parti ulusal partiler arasında en yoksul parti konumundadır. Nitekim verilere göre, 1559.17 Crore Rupî olarak açıklanan 2016-17 finansal yılı toplan parti tröst gelirlerinin, 1.44 Crore Rupîsinin HKP'ye ait olduğu görülmektedir. Bu çok düşük bir gelirken, parti hiçbir ulusal partiyi geçememiştir. Ancak bu rakam elde edilirken bağışçı sayısına bakıldığında 96 gibi bir rakamlar karşılaşılmaktadır. Bu da bağışçıların az ama öz bir bağış yaparken, ideolojik-sembolik bağışlarında olabileceğini akla getirmektedir. Bu toplam gelir ise, bilinen, diğer bilinen ve bilinmeyen kaynaklar üzerinden bölünürse, bağışlar üzerinden sağlanan bilinen kaynaklar 1.443 Crore Rupî, diğer bilinen kaynaklar 0,6315 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynaklar 0,0045 Crore Rupî olarak sıralanmıştır. Ülke geneli bilinen kaynakların 589,38 Crore Rupî, diğer bilinen kaynakların 258,99 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynakların 710,80 Crore Rupî olduğu düşünüldüğünde HKP gelir rakamlarının diğer partilere göre düşüklüğü daha iyi gözlemlenebilmektedir. Bu doğrultuda HKP'nin toplam parti geliri, 2.079 Crore Rupî'dir (ADR Report, 2018: 10).

Daha detaylı bir şekilde ilk önce Bilinen Kaynaklar üzerinden yorum yapılacak olursa, seçimlere katılma ve günlük işlerini yürütme konusunda

şirketlerden veya iş dünyasından, tröst şirketlerde ve bireylerden bağış ya da katkı şeklinde sağlanan gelirin 1.443 Crore Rupı olduğu görülmektedir. Ülke geneli bilinen kaynakların 589,38 Crore Rupı olduğu göz önünde bulundurulursa, ülke geneli bilinen kaynakların yüzde 0.1 gibi bir oranını aldığı görülebilmektedir. HKP'nin 2015-16 finansal yılında bilinen kaynaklar kaleminin 1.58 Crore Rupı olduğu düşünüldüğünde, bir sene sonraki rakamın 1.44 Crore Rupı'ye düşmesi de çok büyük bir rakama karşılık gelmese de bir gerileyişin olduğunu göstermektedir. Nitekim hesaplandığı takdirde 2015-16 finansal yılından 2016-17 finansal yılına partinin bilinen kaynaklardaki azalışı yüzde 9'luk bir düşüş göstermiştir. Bir önceki yıla göre yüzde 9'luk bir düşüş, normal şartlarda önemli bir sorun olmaması gerekirken, ulusal partiler arasında eksiye tek düşen partinin HKP olması düşündürücü olmuştur (ADR Report, 2018: 8-9).

Daha çok taşınır ve taşınmaz varlıkların satışı, eski gazeteler, üyelik ücretleri, delege ücreti, banka faizi, yayın satışı gibi kalemleri içeren diğer bilinen gelirler ise 0.6315 Crore Rupı iken, 1 Crore Rupı'nın altında bir rakama sahip tek parti HKP olarak görülmektedir. 20.000 Rupı'nın altında olan ve kaynağının kimin olduğu belli olmayan Bilinmeyen Gelirlere bakıldığında ise, yedi ulusal partinin 2016-17 finansal yılındaki bilinmeyen gelirlerinin toplamı 1559.17 Crore Rupı iken, HKP'nin aynı yıldaki bilinmeyen gelirleri rakamı 0.0045 Crore Rupı olarak kayıtlara geçmiştir. HKP yine bu kalemden de ülke geneli genel rakam içerisinde en az pay alan parti olmuşken, partinin bu kaleminin “Gönüllü Katkıları”ndan ziyade, diğer çeşitli bilinmeyen gelirlerden olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte bu gelir kalemi, partinin toplam gelirinin yüzde 0.22'sini teşkil etmekle, partinin bilinmeyen gelirler sayesinde ayakta kalmadığı ortaya çıkmıştır (ADR Report, 2018: 10-11).

HKP ulusal partiler arasında BSP'den sonra tüm gelir kalemlerinde sonuncu sırada yerini almışken, partinin belki de ayakta tutan kalem büyük partiler için devrede olmayan “nakit bağışları”dır. Öyle ki nakit bağışlarda HKP, 22.61 Lak Rupı rakamıyla tüm ulusal partiler içerisinde ilk sırada yerini almıştır. Toplam nakit bağışların ülke genelinde 52.27 Lak Rupı olduğu not edildiğinde, HKP'nin bu kalemin neredeyse yarısını aldığı görülebilmektedir. Partinin en çok nakit

bağış elde ettiği eyaletler ise Delhi ve Tamil Nadu olmuştur. Ancak nakit bağışların, toplam gelirin yüzde 0.09'unu teşkil ettiği düşünüldüğünde, HKP'nin buradaki birinciliğinin büyük bir önem arz etmediği anlaşılmaktadır (ADR Report, 2018: 12).

HKP adına parti özerkliği kriteri özetlenecek olursa, her şeyden önce partinin eskiden uluslararası ve ulusal anlamda dış etkiye açık bir durumda olmuş olsa da, artık ne SSCB'nin varlığı kalmış ne de Hindistan iç siyasetinin dinamiklere aynı kalmıştır. Dolayısıyla partiye dışarıdan gözle görülür bir etki kalmamıştır. Diğer yandan parti tarihsel gelişiminde çok sayıda ittifak ilişkisine girmiş, bugün de Sol Cephe ile bu ilişkilerine devam etmektedir. Belki de 2019 Genel Seçimleri'nde BJP'ye karşı yeniden Kongre ile de aynı safta duracaktır. Bu açıdan ittifak siyasetinin Hindistan siyasal yaşamının en önemli dinamiği haline gelmiş olması, ittifak içerisinde yer alan tüm aktörleri karşılıklı bir şekilde bağımlı hale getirdiği kadar, kazan-kazan mantığıyla yönetimlerde söz sahibi de yapabilmektedir. Bu açıdan ittifak siyaseti, özerkliğe zarar vermekten ziyade, ulusal anlamda başarısız olan HKP'nin tek başarı anahtarı gibi görünmektedir. Parti bölünmelerinin ise HKP'nin karar özerkliğini arttırdığı söylenebilir. Her bölünmeden sonra daha net kararlar alabilen parti, aslında kısa vadede kazançlı seçimler yapmıştır. Zaten bugün hem HKP hem de HKP(M)'den yeniden birleşme sinyalleri gelirken, bölünmenin belki de daha bütünsel bir komünist siyaset doğurmuş olabileceğini önümüzdeki yıllarda tartışabiliriz. Son olarak partinin para ile ilişkilerini analiz edecek olursak, parti ulusal partiler arasında en az geliri olan partiler arasındadır. Ancak partinin elde ettiği gelirlerin yönetimde olduğu yerlerle örtüşmesi ve partinin ulusal seçim kampanyalarında BJP ve Kongre kadar geniş bütçeler sarf etmemesi partinin ihtiyacının karşılandığını göstermektedir. Bu açıdan parasal açıdan bir özerklik zafiyeti de gözlemlenmemektedir. Tüm bunların akabinde partinin özerk bir parti olduğu söylenebilir.

3.4. Somutlaşma

HKP'nin somutlaşmasına Janda'nın kriterleri üzerinden bakacak olursak, ilk olarak partinin başlangıç yılı açısından oldukça güçlü olduğu söylenebilir. Öyle ki HKP, liderliğinin iddia ettiği gibi 1925 yılında bile kurulmuş bile olsa, 93 yaşında

olan bir partinin toplum nezdinde belli bir gömülü olma hali ve kamuoyunda belli bir karşılığı olması beklenmelidir. İsim değişikliğiyle ilgili olarak, parti tarihi Hindistan Komünist Partisi'nin bütün dünyadaki muadillerinin ülkedeki karşılığı olduğunu göstermektedir. Bu kadar kapatma ve yasaklanmadan sonra, temiz bir imaj adına parti, isim değişikliğine gidebilirdi, ancak HKP, marka ismini ve güçlü ideolojik bağlamını bırakmamıştır. Zaten toplum nezdinde ve kamuoyunda böyle yer etmiştir. Örgütsel süreksizlikler göstergesi için partinin iki kez bölünmesi önemli bir göstergedir. Parti örgütünün iki kez parçalanmasına rağmen, seçmenler açısından, özellikle de sosyal tabanı açısından belli bir desteği koruyabilmiş ve partinin ülke siyaseti için önemi sürdürülebilmıştır. Belki de önümüzdeki süreçte olası bir HKP-HKP(M) birleşmesi, komünist sosyal tabanın tahayyülündeki eskiden var olan birlik fikrini işaret edeceğinden somutlaşma açısından önemli bir gelişme olabilecektir. Liderlik rekabeti üzerinden bir değerlendirme yapmaya çalışılırsa, partide 1948'de Genel Sekreter olan B. T. Ranadive liderliği hariç, büyük bir liderlik çatışması görülmemiştir. Ama bu durum, liderlik rekabeti anlarında, partinin genel algı ve çerçevesinin rekabeti sınırlama kapasitesinde bir eksikliğin olduğunu göstermez. Çünkü HKP zaten güçlü bir ideolojik kapasiteye sahip bir parti olarak, liderlik rekabetini bile minimuma indirebilmiştir. Son olarak seçimsel ve yasama istikrarsızlığı göstergesine bakılırsa, partinin seçimsel istikrarsızlıktan ziyade, 1957, 1962, 1984 ve 2009 seçimleri hariç, istikrarlı bir şekilde seçimsel bir düşüş yaşadığı söylenebilecekken, istikrarsızlık daha çok yasama alanındaki varlığında görülebilmıştır. Genel fotoğrafa bakıldığında partinin elde ettiği parlamentodaki sandalye sayısının, 1960'ların ikinci yarısından 1970'lerin sonlarına kadar, 1980'li yılların ortalarında, 1990'lı yılların ikinci yarısında ve son iki seçim olan 2009 ve 2014 seçimlerinde düştüğü görülmektedir. Bu iniş çıkışlar, partinin düşüslere rağmen, toplumda var olan yerleşmiş karşılığı nedeniyle yeniden yükseltilebildiği şeklinde okunabilecekken, partinin daha çok belli eyaletlerde güçlü olması ve ülkedeki seçim sistemi nedeniyle de böyle bir tablonun ortaya çıktığı söylenebilir. Ancak partinin tarihinin en kötü döneminden geçerken bile, sınırlı oy kapasitesine sahip olabilmesine rağmen, BJP'nin yenilebilmesinde kilit aktörlerden biri olarak görülmesi, tek başına toplumun partiye kalıplaşmış bakışını göstermektedir.

Parti Sembolizmi: Somutlaşmanın diğer önemli göstergeleri arasında yer alan *sembolizm* açısından, HKP'nin parti sembolünün sadece ülke toplumu içerisinde değil, tüm dünya komünistleri için de büyük önem arz ettiği ve zihinlere yerleşmiş olduğu aşikârdır. Bu kapsamda parti tüzüğü'nün 3. maddesi, partinin bayrağı ile ilgilidir ve bayrağın boyunun, genişliğinin bir buçuk katı olacağı bir kırmızı bayrak olmak zorundadır. Bayrağın ortasında ise, beyaz bir çapraz çekiç ve orak bulunmaktadır (CPI Constitution, 2018). Bu bayrak dizaynı, Hindistan siyaseti açısından oldukça özgün bir karaktere sahiptir. Bunun sebebi, Hindistan siyasal partilerinin genellikle amblem ve bayraklarını gündelik nesnelerden seçerlerken; HKP ise gündelik boyutu içermesine rağmen, bu boyutu aşan bir sembol seçmiş olmasıdır. Yani HKP, çekiç ve orak sembolüyle, kendi var oluşlarını ve ayırt edici politikalarını kabul eden, uluslararası olarak türetilmiş komünist bir sembol seçmiştir. Çekiç ve oraklı bayraklar, sadece ülke komünistlerinin değil, tüm dünya komünistlerinin ortak kabul edebileceği bir sembol ve değeri olarak somutlaşmanın önemli bir göstergesi kabul edilmektedir. Ancak HKP sembolü oldukça iyi tanınan bir sembolken, karıştırılması da bir o kadar kolay bir semboldür. Somutlaşmanın daha ileri bir ifadesi olarak kabul edilebilecek partinin gayri resmi bayraklar bastırması, buradaki pratik çözüme karşılık gelmiştir. Bu gayri resmi bayraklar, parti adının baş harflerinin beyaz bir renkle Latin ya da Devanagari alfabesinin harfleriyle eklenerek elde edilmiştir. Yine bu gayri resmi bayraklar hem aidiyetin ileri boyutlarını göstermek hem de parti bayrağını diğer komünist partilerinden, müttefiklerden veya rakiplerinden ayırmak için oldukça yaygınlaşmış bir davranış olarak gelişmiştir. Parti tüzüğü'nde hala parti bayrağı orak ve çekiç ile tanımlanırken; 2014 seçimlerinde çapraz olarak orak ve mısır başaklarının kullanılması da gayri resmi davranışın diğer bir örneği olarak not edilebilir. Diğer yandan HKP'nin uluslararası diğer komünist sembolleri de fazlasıyla kullandığı görülmektedir. Bu açıdan ülkenin sosyolojik haritasına uygun köylülük ve tarım konusu da artık partinin sembolleşen konularından olmuşken (Kumar, 2017: 117); devrim, proleterya gibi sembolik söylemler ise daha az kullanılmaktadır.

Parti İkonları: HKP'nin seçmenini isminin çatısı altında toplayabildiği parti ikonlarına baktığımız zaman, uluslararası komünist hareketin liderleri olarak kabul gören Marx, Lenin, Stalin, Che Guevara, Fidel Castro gibi isimlerini yanısıra, Ardhendu Bhushan Bardhan, Promod, Gogoi Govind Pansare, Prabodh Panda, M. M. Kalburgi, Gouri Lankesh, Rajinder Sachchar, Bhai Vaidya, P. M. Bhargawa, Mahendra Vajpayee ve Mahashweta Devi gibi kitleleri mobilize eden kendi içerisinde çıkmış liderlere de atıf yapılabilmektedir. Tabi HKP'nin tarihsel olarak Sovyet modeli komünist modele daha yakın dururken, Çin modeline mesafeli durması, Mao gibi parti ikonu olabilecek isimlere yer verilmesini engellemiştir. Parti ikonlarını siyasetinin en önemli aracı haline getiren BJP iktidarında ise, sol siyaset ikonlarının daha fazla gündeme gelmemesi şaşırtıcı olmamıştır. Öyle ki uzun yıllar komünist yönetimi altında bulunan Tripura eyaletinde, geçtiğimiz yıl BJP'nin eyalet seçimlerini kazanarak yönetimi devralması ve ardından Tripura'daki dev Lenin heykelinin saldırıya uğraması, ülkede “heykel vandalizmi” tartışmalarını başlatmış ve HKP gibi sol partilere mobilize edici bir konu imkânı sağlamıştır (India Crowd Pulls, 2018).

Parti İmajı: Somutlaşmanın önemli bir göstergesi olan partinin toplum içerisindeki imajını değerlendirecek olursak, bir taraftan uluslararası sol değerlerin savunucusu olarak emekçi dostu, kültürel hareket taraftarı, tüm halkların savunucusu gibi bir imaja sahipken; Hindistan şartlarında ise yoksul, çiftçi ve köylü dostu, BJP-RSS ve yolsuzluk karşıtı bir profille anılmaktadır. BJP'nin “işçi düşmanı” olarak nitelendirilen “Make in India” ekonomik liberalleşme projesini her fırsatta eleştirmektedir. BJP yolsuzluklarını ise son zamanlarda Kongre gibi “Rafale Skandalı”na atıfla işlemektedir. Ayrıca son zamanda kadın, gençler, kast ve sınıfsal şiddete karşı şiddet karşıtı bir duruş sergilemektedir. 2019 Genel Seçimleri'ne giden süreçte ise, diğer sol ve komünist partilerle çatışmayan diyaloga açık görünen ve Kongre liderliğinde ittifaka çok soğuk bakmayan bir çizgide yer almaktadır. Bunun sebebi ise, politikasının temel dinamiğinin BJP karşıtlığı üzerine oturmuş olmasıdır. Bu yüzden BJP ve ittifakları tarafından olumsuz bir imaj yapımına maruz bırakılmak istenmektedir (Common Opposition Candidate, 2018). Bu kapsamda başta BJP olmak üzere

iktidara yakın çevreler tarafından HKP hakkında, ajitasyon partisi, protestocu parti, anti-milliyetçi parti, anti-ulusal parti gibi bir imaj çizilmek istenmiştir.

Parti Markası: Parti markası olarak parti ismi ve tarihi belki de partinin en önemli markası iken, Kongre'nin Rahul Gandhi için organize ettiği gibi bir yeniden markalaştırma süreci gözlemlenmemektedir. Yeniden markalaşma olarak ifade edilebilecek olan strateji, belki de HKP ve HKP(M)'nin yeniden birleşmesi noktasında kamuoyunda oluşturulmaya çalışılan algıdır. Ülke komünist hareketine yeni bir dinamizm katacağı düşünülen birleşme söylemi, dolaylı yollarda kimi eyalet seçimlerinde girişilen ittifak siyasetiyle rasyonalize edilmektedir (Gupta, 2017). Karizmatik siyasetin büyük önem arz ettiği Hindistan'da 2014 sonrası Modi'nin karşısına başka bir karizma ortaya çıkarmak HKP'nin gündeminde olmamıştır. Daha ziyade Modi'nin karizmasının düşüşe geçtiği üzerine siyaset üretildiği görülmektedir. Bu açıdan "Make in India" gibi başarısız politikalar ve Rafale Skandalı gibi çürümüş siyaset üzerinden eleştirilen Modi siyaseti, Gucarat Modeli'nin çöktüğünü, ülkedeki üretim, tarım ve bankacılık sektörlerindeki krizi işaret ederek söylemlerini desteklemeye çalışmaktadır.

Sosyal Medya: Günümüzün topluma ulaşma ve kamuoyunu yönlendirmede en stratejik aracı olan sosyal medya üzerindeki HKP politikalarına bakacak olursak, bir kere partinin sosyal medyada çok aktif olmadığını ve bu mecrayı iyi kullanamadığını söylemek gerekiyor. Partinin Youtube kanalı bulunmamaktadır. Twitter'da neredeyse varlığı yok denebilecek bir durumdayken, bir tek Facebook'ta belli bir ilerleme kaydetmiş görünmektedir. Twitter'a daha Nisan 2018'de yeni merhaba diyen HKP'nin resmi hesabının 250 takipçisinin olması, bu platforma ne kadar az ağırlık verdiklerini ortaya koymaktadır. HKP Genel Sekreteri Sudhakar Reddy Suravaram'ın da Twitter hesabının 640 takipçisi bulunurken, HKP Kerela biriminin bile 623 takipçi bulunmaktadır. Diğer yandan partinin gerekli bilgilendirme ve yönlendirmeleri kısmen de olsa yaptığı, bazen ayda iki defa çıkan "New Age" ve "Mukti Sangharsh" dergileri gibi yayınlarını paylaştıkları Facebook hesabı daha aktiftir ve yine de çok büyük takipçiye sahip olmasa da bu sayı 33.610 sayısına ulaşabilmiştir. Yine burada da partinin güçlü olduğu Kerela birimini hesabı 24.741 takipçiye sahipken, parti Genel Sekreteri

Sudhakar Reddy Suravaram'ın ise 8.815 takipçisinin olduğu görülmektedir. HKP'nin sosyal medyada, özellikle Facebook açısından belli bir görünümünün olduğunu göstermekten, yine daha aktif olabileceken olmaması da eskiden orta sınıflardan alınan oyların bugün neden alınamadığının göstergelerinden biri olabilir.

Genel olarak toparlamak gerekirse, parti bazı noktalardan somutlaşma açısından zayıf olsa da, bazı özellikleri nedeniyle iyi somutlaşmış kabul edilebilir. Örneğin sosyal medyada ya da neo-liberal dönemin parti markalaşması siyaseti açısından zayıf kalınmış olsa da, parti sahip olduğu güçlü tarihi, sembolizmi, küresel sol ikonları ve yaygınlaşmış imajıyla toplum içerisinde belli bir yer etmiş ve kamuoyu tarafından yeterince onaylanmış görünmektedir. Bu açıdan partinin somutlaşma seviyesi son yıllarda düşmüş olsa bile, yine de kabul edilebilir seviyelerdedir denilebilir. Güncel medya araçlarını kullanma noktasında güçlük çektikleri de son olarak eklenmek gerekmektedir.

3.5. Rutinleşme

Rutinleşme kriterinin klasik göstergeleri olan seçim sürekliliği ve başarı sürekliliği açısından davranışsal bir istikrar oluşturulup oluşturulmadığına bakarsak, HKP'nin modern ülke tarihinin önemli bir basamağı kabul edilen ve parti siyasetinin ortaya çıktığı 1952 Genel Seçimleri'nden bu yana hem ulusal seçimlerin hem de eyalet ve yerel seçimlerin hepsinde yer almaya çalışmış bir parti olarak seçim sürekliliği konusunda oldukça deneyim sahibi bir parti haline geldiği söylenebilir. Nitekim son yıllarda başarı oranının düşmesine rağmen, ulusal bir parti statüsünde devam etmesi seçim sürekliliği konusundaki kapasitesini göstermektedir. Bu kapasitede bir azalma, Seçim Komisyonu tarafından ulusaldan bölgele düşen bir statülandırma sonucunu doğurabilmektedir. Ancak özellikle Lok Sabha seçimlerinde parti, modern ülke tarihinin tamamında boy göstermiştir. Bu da parti örgütünün belli bir davranışsal rutinleşmesine aracılık etmişken, seçmen tabanının da belli bir mobilize olma rutinleşmesine yardımcı olmuştur.

Seçim başarısı srekliyi açısından ise, parti ulusal anlamda belki hiçbir dönem iktidara gelememiştir, ancak Hindistan siyasetinde başarılı olma kriteri, iktidar olmak kadar, iktidar olma süreçlerine dâhil olmakla ilgili olduğu için Kongre iktidarının belli dönemlerinde ittifak siyasetiyle ilgili olarak önemli konular elde edilmiştir. Bu sebepten dolayı 2014 seçimlerinde ilk defa yüzde 1'in altına dşlm olsa da (Election Commission Report, 2016), parti tarihi boyunca tüm seçimlerde aldığı oy oranı ortalaması yüzde 3.16 gibi bir rakama tekabül ettiği için seçimsel anlamda da başarılı kabul edilebilir. Nitekim Hindistan'da mevcut sosyolojik çeşitlilik nedeniyle genel kamuoyu itibariyle yüzde 2'yi aşmış partiler başarılı kabul edilmektedir. Tabii ki 1950'li yıllarda parti neredeyse yüzde 10 bandına kadar yaklaşan bir parti olarak en başarılı dönemini geçirmişti (Election Commission Report, 2014). Bu başarı 1970-80'lerde yüzde 2'lere ve 1990'lı yıllarda yüzde 1'lere kadar düşmüştür (Election Commission Report, 2014). 2019 Genel Seçimleri'nin yaklaştığı seçim arifesinde ise HKP, diğer komünist partilerle birlikte ittifak siyasetinin oldukça önemli aktörlerinden biri olarak görülmektedir.

HKP'nin rutinleşme kriteriyle ilgili olarak hem kendi örgütsel hem de tabanının davranışsal tutumlarında istikrara, belirliliğe ve düzenliliğe yol açan belli stratejik politikalara baktığımız zaman ise, bu politikaların HKP için tarihsel olarak önemli bir deneyime karşılık geldiği ifade edilebilir. Öyle ki parti daha 1926'da yasaklanıp yer altına kaydırıldığında, Bengal'de organize edilen İşçi ve Köylü Partisi Konferansı'nda üyelerini taşra işçilerine ve köylü partilerine katılmaya yönlendirmesi ilk önemli hamlesi olarak görülebilir (Windmiller, 1959: 79). Böylece yasağa rağmen, komünist düşünce işçiler ve köylü partileri aracılığıyla yayılmaya devam edilebilmişken, yeniden örgütlenebilme adına da zaman kazanılmıştır. 1928'de ise her sol partinin karşılaşabildiği reformist dalgaya karşı, Komünist Enternasyonal'in Altıncı Kongresi aracılığıyla alınan kararla ideolojiyi zayıflatabilecek başta ulusal burjuvazi gibi aktörlerle ittifaka girmeme konusunda önemli bir kırmızı çizgi çekilmiştir. 1929 Meerut Davası sonrası parti liderleri yeniden tutuklanıp parti faaliyetleri zora girince, 1931 yılında gerçekleşen Karaçi Oturumu da benzer stratejik bir adımı önerilmiştir. Bu

oturma kararlarına göre, HKP üyelerinin tekrardan halkın içine dâhil olarak sendikalar, öğrenci örgütleri ve Kisan Sabha aracılığıyla faaliyetleri devam ettirilecek ve böylece de işçilerin, köylülerin ve kasaba elitlerinin zihnine sınıf bilincini aşılmasına ara verilmeyecekti (Kumar, 1989: 143).

1935 yılında ise parti sadece ülke içi davranış değişikliğini değil, ideolojik bir ılımlaşma sürecini de içeren stratejik bir dönüşüm kararı almıştı. O yıllarda Kongre Hareketi'yle ilişkilerini iyileştiren Komünist Enternasyonel'in teşvikiyle, HKP'nin de Kongre ile arasındaki buzlar eritilecekti. Kongre içerisindeki sol fraksiyonlara dâhil olan HKP, hem Kongre içerisinde belli bir yönetme kapasitesine ulaşmış hem de ideolojilerine meşruiyet kazandırma fırsatı elde edebilmişlerdir (Maitra, 1991: 184). Kongre ile düzelen ilişkiler, ayrıca bugün bile devam eden ittifak siyasetinin ilk adımlarını içermiş olup, farklı ittifak deneyimlerini test edebilme açısından da ilham verici başlangıcı teşkil etmiştir. Ancak bu önemli siyasal eylem kapasitesi, bağımsızlık sonrası ilk yıllarda, özellikle de 1948'de Randive'in Genel Sekreter seçilmesiyle ve siyaset yerine silahlı mücadeleyi teşvik etmesiyle başka bir dönüşüm ve dönüştürme ivmesi ortaya çıkmıştır. Ancak bu da oldukça kısa sürmüştür.

1950'li yılların başlarında ise öncelikle Çin Devrimi Hint komünizmini önemli derecede etkilemiş ve yeni Genel Sekreter Ghosh da bu yeni dönüştürücü süreci yönetecek lider olarak ortaya çıkmıştır. Kongre ile ilişkilerin düzeltilmesi bir ölçüde organizasyonel ve ideolojik bir açılımı gerektirmiştir. Yeni açılım ise ideolojik olduğu kadar, sosyal tabanları da içeren bir reformasyonu içermiştir. Nitekim HKP şiddete son vermeye karar verdiği kadar, faaliyetlerini köylülerin sorunlarına adamaya karar vermiştir. Başka bir deyişle, HKP sosyal taban repertuarına eskiden dâhil olmayan köylüler eklenmiştir. Artık sadece konvansiyonel anlamda çalışan kesim değil, emeğin daha geniş kesimlerinin savunuculuğu da HKP'nin misyonu olmuştur. Belki de Batılı bir komünizm perspektifi yerine, Doğulu bir anlayışı yansıtan yeni bir perspektif geliştirilmeye çalışılmıştır. İşte bu yeni perspektif gelişiminin bir sonraki adımı ve konsolide oluşu ise, 1953'te gerçekleştirilen Madhura'daki parti kongresi olmuştur. Burada da kısaca Rus ve Çin deneyimlerinin çok farklı bir tecrübeye karşılık geldiği ve

farklı yapısal şartlara sahip olan Hindistan'ın başka bir modelde gelişeceği bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Bu açıdan da işçi sınıfının, köylünün ve küçük ve ulusal burjuvazi olarak adlandırılan bir “Ulusal Birleşik Cephe” inşa edilerek ülkenin kendi patikası saptanmaya çalışılmıştır (Kumar, 1989: 153).

1956 yılında SSCB ile Nehru yönetimi ilişkilerini geliştirince, Sovyet Komünist Partisi'yle yakın ilişkilere sahip olan HKP'nin de Kongre'ye ve politikalarına bakışı değişmiştir. Bu değişim 1956 Nisan'ında, Palghat Oturumu'na yansımış ve burada alınan kararlarla HKP-Kongre arası ilişkilerdeki çatışma yerini işbirliğine bırakmıştır. İlişkilerdeki bu bahar iklimi de HKP'nin daha fazla siyasete angaje olmasına, daha fazla ılımlılaşmasına ve daha stratejik açılımlar yapmasına neden olmuştur (Nizami, 1971: 93). Nitekim 1958'de Amritsar'daki 5. Kongre'de, “Sosyalist bir toplum” idealini resmileştiren Kongre Partisi'nin akabinde, HKP de sosyalizme barışçıl yollarla geçişin mümkün olabileceğini ilke olarak kabul etmiştir. 1961'de Vijayawada'daki 6. Kongre ise, Ulusal Demokratik Cephe inşası vurgusuyla hem daha fazla demokrasi hem de daha stratejik ittifaklar gündeme alınmıştır (Nossiter, 1982: 181).

HKP adına stratejik kültür belli bir yolu kat etmişken, önemli bir darbe olarak partinin 1964'teki bölünmesi ortaya çıkmıştır. Parti Hindistan-Çin Savaşı üzerine ve ardından Kongre üzerine takınılacak tavırlar açısından büyük bir tartışma süreci geçirmişti, ancak bu sürece ideolojik farklılıklar da eklenince parti, sağ ve sol olarak ikiye bölünmüştür. Bu bölünme Aralık 1964'te Bombay'da gerçekleşen partinin 7. Kongresi'nde kesinleşmiş ve HKP için artık daha fazla stratejik akla ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda parti, 1967 seçimlerinde sağ partilerin içerisinde olduğu bir ittifak içerisinde yer almışken; hem Kongre hem de HKP(M) karşıtı bir pozisyon alınmıştı. 1967 seçimlerde belirlenen ittifak stratejisi arzu edilen sonucu vermeyince, parti öncelikle 1970'lerde yeniden Kongre ile yakınlaşmıştır (Lawson ve Markl, 2014: 409). Daha sonra da 1977'de Kongre'nin imajı büyük bir sorun yaşayınca bu tarih sonrası yeniden kendisinden ayrılan Sol partilere yüzünü dönmüş ve ayrı örgütsel yapılara sahip olursa da bir ittifak ilişkisi kurulmak istenmiştir (Bose, 2013: 121). Bu aşamadan sonra da Kongre ile ilişki kurulma durumlarında, Sol partiler 2004'te olduğu gibi hep beraber ittifak

ilişkinde girmişken; Kongre karşıtı durumlarda 2008’de olduğu gibi hep beraber ayrı durulmuştur.

HKP bugün en temel siyasal çerçeveselendirmesini Modi, BJP ve RSS karşıtlığı üzerine oturtma gayreti içerisinde. Bu noktada da tarım sektöründeki krizi, ekonomik kriz, işçi sorunları, yolsuzluk, yükselen şiddet, kurumsal çürüme gibi belli konular üzerinden Tüm Hindistan Sendikaları Kongresi, Tüm Hindistan Gençlik Federasyonu, Tüm Hindistan Öğrenci Federasyonu, Hintli Kadınlar Ulusal Federasyonu, Tüm Hindistan Kisan Sabha gibi kitle örgütleriyle hem BJP karşıtı oyu teşvik etmekte hem de BJP karşıtı bir platform inşa etme çabasıdır. Bu açıdan aslında çok kritik bir rol üstlenmişken, BJP taraftarı Hindu milliyetçisi taraf ise kendisini daha çok bir ajitasyon partisi olarak tanımlamaktadır. HKP özellikle 2019 seçimleri öncesi kendi politikası için stratejik bir genel çerçeve çizmiş ve kendi kampanyasının adını “Kov Modi’yi, Kurtar Ülkeyi” şeklinde saptamıştır. Bu başlık inşa edilen mobilizasyonun cinsi ve içeriğine göre dizayn edilip ülke geneli her eyaletin kampanyalarında kullanılmaktadır. Örneğin işçilere yönelik bir organizasyonda başlık “Kov Modi’yi, Kurtar İşçileri” olabiliyorken; daha entelektüel bir basın toplantısında “Yen Modi’yi, Kurtar Anayasayı ve Demokrasiyi” gibi başlık olabilmektedir (Maur, 2019).

HKP çizmiş olduğu stratejik çerçeveyi her şeyden önce geniş tutma arzusunda olduğu ve bu açıdan ulusal bir BJP karşıtı kampanya ortaya koyduğu izlenmektedir. Bu kapsamda örneğin HKP Genel Sekreteri Sudhakar Reddy 29 Ekim 2018’de geniş katılımlı bir basın toplantısı düzenlemiş ve Modi Hükümeti’ne karşı ulusal çapta bir canlanma ve hareketlenme çağrısında bulunmuştur (CP of India, 2018). Yine 10 Eylül 2018’de parti, başta petrol fiyatlarının artışı olmak üzere genel olarak ülkedeki fiyat artışlarını ulusal bir protesto çağrısında bulunmuştur. Bu protestonun içeriğinde parti, bir “Hartal” çağrısı yapmıştır (CP of India Hartal, 2018). Ülkede bir protesto ya da üzüntü işareti olarak dükkân ya da ofislerin kapatılması anlamına genel Hartal çağrısına karşı, Delhi, Tamil Nadu, Assam, Manipur, Goa, Bagalpur, Azamgarh gibi ülkenin birçok farklı yerinden eşlik etme eylemleri yükselmiştir. Bu açıdan

HKP'nin başlatmış olduğu ulusal bir mobilizasyon girişimi, partinin kendi kapasitesi açısından başarılı olmuştur.

HKP ulusal bir ilgi uyandırma girişimlerinin yanında, diğer yandan güçlü olduğu eyaletlerde kampanyasına yerel bir ruh katarak bölgesel bir karşı uyanışı da teşvik etmeye çalışmıştır. Örneğin 2 Ekim 2018'de Tripura'da "Demokrasiyi Korum, Anayasayı Korum" başlığıyla büyük bir miting organize etmişken (Sen Gupta, 2018: 15), benzer bir miting de 8 Ekim 2018'de Maharastra, Bombay'da "Anayasayı Korum, Ulusu Kurtar" başlığı altında icra edilmiştir (Kango, 2018: 1). Tabi bölgesel anlamda en önemli ve büyük teşvik ise Kerala'da düzenlenmiş olup, "Kov Modi Hükümetini, Kurtar Ulusu" başlığı altında önemli bir kitlenin katıldığı büyük bir miting organize edilmiştir. HKP'nin bu bölgesel uyandırma girişimine ek olarak, BJP karşıtı bir platform inşası için büyük ittifak veya Grand koalisyon tarzı söylem ve oluşumlarla organizasyonel bir muhalefet cephesi de oluşturmak istemiştir. BJP karşıtı büyük bir muhalefet ittifakı ulusal çapta tartışılırken, bunu en çok savunanlardan olan HKP, bunu eyaletler düzeyinde hayata geçirmeye çalışmıştır. Bu açıdan Eylül 2018'de Pencap'ta Sol partiler, ortak bir basın açıklaması düzenleyerek petrol fiyatlarının artışını protesto etmişlerdir. Yine Eylül ayında yerel seçimlerde Racestan, Madya Pradeş'te Sol Demokratik Cephe oluşturulmuştur. 15 Eylül 2018'de ise Andra Pradeş'te Sol partiler büyük bir organizasyonla kitleleri BJP'ye karşı birleştirme çabasına girişmişlerdir (CPI-CPI(M) Joint, 2018: 7). 15 Kasım 2018'de de Pencap'ta HKP, HKP(M) ile birlikte "Bölücü Güçleri Yen, Halkın Ortak Sorunlarında Birleş" sloganıyla Ortak Büyük Yürüyüş organize etmiştir. Bu yürüyüş, sol ittifak adına en anlamlı faaliyet olarak ortaya çıkmıştır. Ancak BJP karşıtı ittifakın daha geniş kapsamlı ve anlamlı olabilmesi için Kongre Partisi'nin de dâhil olması gerekiyordu. Bu açıdan 25 Eylül 2018'de HKP için önemli parti liderlerinden birini anma gününde, Genel Sekreter Sudhakar Reddy ile birlikte Kongre'nin en önde gelen liderlerinden biri olan eski Başbakan Manmohan Singh ortak bir beyin fırtınası paneli gerçekleştirmişlerdir. Ülkenin içerisinde bulunduğu önemli sorunları tartıştıkları panel, aslında daha ziyade 2019 seçimleri öncesi büyük ittifakın gerekliliği mesajını vermeye çalışmıştır (CPI Invites Singh, 2018).

HKP, BJP karşıtı bir sosyal bölünme inşa etmeye çalıştığı kadar, kendi sosyal tabanının davranışına yön vermeyi ihmal etmemiştir. Bu açıdan partinin en önemli hedef kitlesi olan çiftçiler için önemli organizasyonlar düzenlemesi gerekmiştir. Örneğin HKP, kendi kitlesel örgütü olan Tüm Hindistan Köylü Meclisi'ni burada kullanarak büyük bir protesto çağrısında bulunmuştur. 4 Eylül 2018'de HKP tabanı Modi yönetiminin "Toprak Edinimi Yasası"na karşı önemli bir protesto organize edilmiştir (Datta, 2018, 16). Yine Ekim ayı içerisinde HKP, Pencap'ta tam olarak kendi sosyal tabanına denk gelen "Tarım İşçileri Büyük Yürüyüşü"nü organize etmiştir. Benzer bir organizasyon Pencap'ta 30 Kasım'da da icra edilmiştir (Kisan March' in Delhi, 2018). Tekrardan "Anayasa ve Ulusu Korumak İçin Modi Hükümeti'ni Yen" sloganıyla düzenlenen oturumda, mevcut Anayasa'nın, sekülerizmin ve seküler demokrasinin ülke için önemi vurgulanmışken, Modi hükümetinin bu değerlere verdiği zararlar da ele alınmıştır. HKP kendi sosyal tabanını ise çiftçilerin sorunlarını daha fazla tespit edip dile getirerek yapmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda dile getirilen çiftçi sorunları, MGNREGA çiftçi fonunun azaltılması, kırsal istihdam planının terk edilmesi, tarımın gittikçe karsızlaşması, tarımsal ürünlerin liberal ithalatı, tarımın milli gelirdeki payının düşmesi, tarımsal yardımların azaltılması, çiftçilerin gelirlerinin düşmesi ve borçlarının artması, çiftçilere yönelik verilen kurumsal kredilerin azalması, kuraklığı olumsuz etkileri gibi maddeler şeklinde sıralanmaktadır. Bazen de HKP, Manipura'da organize edilen oturumda görüldüğü gibi, bölgeye daha fazla özerklik talep ederek de o bölgedeki çiftçi ağırlıklı seçmenlerin mobilizasyonuna ivme kazandırmak isteyebilmiştir.

HKP, konvansiyonel tabanı olan işçi kesimlerini de diğer yandan ihmal etmemeye çalışmaktadır. Örneğin 8 Eylül 2018'de organize edilen Manipur'daki Kitlesel İşçi Mitingi ve Haryana'daki Özelleştirme Karşıtı Eylemler bu kapsamda örnek olarak gösterilebilecektir (Singh, 2018: 16). Ancak HKP, işçi kesimlerini, çiftçilerin aksine, kendi kitlesel örgütü olan Tüm Hindistan Sendika Kongresi'ni (AITUC) kullanarak ulusal çaptaki BJP karşıtı yönelime destek verme eğilimine daha fazla sahip olduğu görülmüştür. Bu açıdan AITUC'un Eylül ayında kararsız eyaletler için başlatmış olduğu 40 günlük kampanya büyük önem arz etmiştir.

“İşçileri Korum, Ülkeyi Korum, Kov Modi’yi” sloganıyla organize edilen kampanya, Batı Bengal, Goa, Haryana ve Chhatisgarh’da büyük ses getirmiştir. Yine AITUC, Odisha’da işçilere yönelik “Yeni Modi’yi, Kurtar Ülkeyi” sloganıyla, Modi iktidarına karşı mücadele mitingi organize etmişlerdir. Ancak AITUC’un öncülük ettiği, 28 Eylül 2018’deki Ulusal İşçi Kongresi’ndeki BJP karşıtı İşçileri Ulusal Kongresi Deklarasyonu tüm bu faaliyetlerin zirve yaptığı eylem olmuştur (AITUC 40-Day, 2018: 8) Halk karşıtı olarak görülen Modi iktidarını yenmenin siyasal bir görev olduğunu deklare eden AITUC, 28 Eylül 2018’de düzenlenen Merkezi Sendikalar Ulusal Kongresi’nde BJP karşıtı duruşu kabul ettirmiştir. Bu kapsamda da 8-9 Ocak 2019 tarihinde yapılması öngörülen BJP karşıtı ülke çapında büyük protesto hareketinin başlatılması kararı alınmıştır.

HKP son olarak yükselen yeni sosyal kesimleri ve yeni tartışma konularını da ihmal etmemeye çalışmıştır. Bu açıdan gençliğe ve kadınlara yönelik girişimlerde bulunmuşken, yolsuzluk karşıtı gösteriler de organize etmiştir. Yolsuzluk karşıtı gösteriye 24 Ekim 2018’de organize edilen Bangalor’daki Rafale Yolsuzluğu Protestosu örnek olarak gösterilebilecekken (Babu, 2018: 16); ilginç olarak HKP, Bihar ve Batı Bengal gibi kendisine oy veren Müslümanların oylarını göz ardı ederek Üçlü Talak konusunda Yüksek Mehkeme’nin kararını memnuniyetle karşılamıştır. Genç kesimlere yönelik ise HKP, kendi kitlesel örgütü olan Tüm Hindistan Gençlik Federasyonu aracılığıyla, 8 Ekim 2018’de Modi rejimine karşı Birleşik Gençlik Cephesi Yürüyüşü organize etmiştir. Ayrıca yine kendi kitle örgütü olan Tüm Hindistan Öğrenci Federasyonu aracılığıyla da federasyonun 29. Ulusal Konferansı’nda Modi hükümetinin eğitim üzerine yapmış olduğu saldırılara karşı mücadele çağrısında bulunulmuştur (United Youth Front, 2018: 16). Son olarak ise yine HKP’ye bağlı Jawaharlal Nehru Üniversitesi Öğrenci Birliği Eylül ayında Sol Birlik Paneli organize etmiş ve panel sonrası BJP karşıtı Aman Yürüyüşü organize edilmiştir. Kadın konusunda da oldukça aktif bir program uygulayan HKP, kendi örgütü olan Hintli Kadınlar Ulusal Federasyonu aracılığıyla Ekim 2018’de Pencap’ta organize ettiği kadınlara yönelik bir oturumda, BJP dönemi kadınlara yönelik ortaya çıkan ayrımcı politikalar tartışılmış ve kadına karşı kullanılan şiddetin son bulması çağrısında

bulunulmuştur. HKP 1 ay sonra 13 Ekim 2018’de ise “Barış İçin Yürüyen Kadınlar” sloganı altında 22 eyaletten 100’den fazla geçmişe sahip kadınla birlikte Başkent Delhi’de büyük bir yürüyüş organize etmiştir. Yürüyüş esnasında öğrenciler, gençler, kadınlar, köylüler gibi genel olarak halktan oluşan binlerce kişiyle temasta bulunulmuş ve hiçbir şey sorulmadan genel olarak ülkeyle ilgili mülahazalarda bulunulmuştur. Bu da HKP’nin kadınlar üzerinde post-materyalist gündemlere de eğilmek gerektiğinin farkında olunan bir davranış olarak ortaya çıkmıştır (Rao, 2018: 5).

4. Hindistan Komünist Partisi (Marksist)

4.1. Sistemlilik

Hindistan Komünist Partisi (Marksist) (HKP(M)) 1964’te Hindistan Komünist Partisi’nin bölünmesi sonucu doğan bir partidir. Dolayısıyla 54 yaşında bir parti olarak HKP(M), yarım asırdan fazla bir süredir varlığını sürdüren oldukça deneyimli bir partidir. Tarihi boyunca HKP(M)’nin gücü en fazla Kerala, Batı Bengal ve Tripura eyaletlerinde yoğunlaşmışken, uzun yıllar parti bu eyaletlerde yönetimi elinde tutmuştur. Bu doğrultuda da parti kurulduğu andan itibaren istikrarlı bir şekilde büyümüştür. Kurulduğu sırada 118.683 olan parti üyeliği, partiye göre 2009’da 1.042.287 rakamına ulaşırken, 2014 yılı itibariyle 10.48.678 rakamına yükselmiştir (CPI-M, 2018). Bugün Hindistan Seçim Komisyonu tarafından ulusal parti statüsünde tanımlanan HKP(M), sahip olduğu üye sayısından örgütsel kapasiteye ve de seçimlerdeki pozisyonu itibariyle ülkenin 3. büyük partisi konumundadır.

Parti tarihi açısından HKP(M)’ye bakılacak olursa, partinin ortaya çıkış süreci, ilk yıllar ve günümüze kadar gelen süreç ele alınabilir. Bu açıdan partinin ortaya çıkış sürecini anlayabilmek adına HKP’nin o dönem yaşadığı gelişmelerden başlamak yerinde olacaktır. Henüz bölünmemiş olan Hindistan Komünist Partisi, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonraki yıllarda bir yükseliş dönemi yaşamıştır. HKP, Telangana, Tripura ve Kerala’da silahlı isyanları başlatmış, ancak kısa bir süre sonra, meclis çatısı altında çalışmanın lehine silahlı devrim stratejisini terk etmiştir. 1950’de Hindistan Komünist Partisi Genel Sekreteri olan

ve silahlı mücadeleyi o yıllarda teşvik eden radikal fraksiyonun önde gelen temsilcilerinden biri olan B.T. Ranadive, sol-maceracılık nedeniyle Genel Sekreterlik görevinden indirilmiştir (Roy, 1975: vii). Böylece HKP bir ılımlılaştırma sürecine doğru geçiş yapmıştır. Diğer yandan Hindistan Ulusal Kongresi'nin Jawaharlal Nehru hükümetinin yönettiği Hindistan, Sovyetler Birliği ile yakın ilişkiler ve stratejik bir ortaklık kurma yoluna gitmişti. Sovyet hükümeti sonuç olarak, Hintli komünistlerden Hindistan devletine yönelik eleştirilerini ılımlılaştırmalarını ve Kongre hükümetlerine karşı destekleyici bir rol üstlenmelerini istemiştir. HKP'nin bir kısmı bu isteği uygun görmüşken, önemli çoğunluğu, Hindistan'ın yarı feodal bir ülke olarak kaldığını iddia etmiş ve Sovyet ticaretinin ve dış politikasının çıkarlarını korumak uğruna sınıf mücadelesinin geri plana atılmaması gerektiğini vurgulamışlardır. HKP'deki Kongre karşıtlarına göre, Kongre Partisi siyasi rekabetten ziyade, partiye düşmanca bir tavırla yaklaşıyordu. Nitekim 1959'da merkezi hükümet, Kerala'da Namboodiripad kabinesini devirmek için müdahale etmiş ve anayasanın 356. maddesinde var olan “Vali'nin Yönetimi” ilkesini uygulamıştır (Siwach, 1979: 176).

HKP-Kongre ilişkileri bu şekildeyken, aynı zamanda Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile Çin Komünist Partisi arasındaki ilişkiler de kötüleşmiştir. 1960'ların başlarında, Çin Komünist Partisi, Sovyetler Birliği Komünist Partisi'ni revizyonizm ve Marksizm-Leninizm yolundan sapma eleştirisine tabi tutmuştur. Diğer yandan iki ülke arasındaki sınır anlaşmazlıkları, 1962'deki Çin-Hindistan savaşına patlak verdiği için Çin-Hindistan ilişkileri de kötüleşmiştir. Çin ile savaş sırasında, Hint Komünistlerinin bir hizbi Hindistan hükümetinin konumunu desteklerken, partinin diğer kesimleri onun sosyalist ve kapitalist devlet arasında bir çatışma olduğunu iddia etmiştir. HKP'deki iki grup arasındaki görüş ayrılıkları, Hindistan'ın geleceği konusundaki değerlendirilmeleri ve parti programının geliştirilmesi hakkında ideolojik olarak farklılaşmıştır. Bu görüşlerdeki farklılık, uluslararası düzeydeki Sovyet ve Çin partileri arasındaki savaşa bakıştakine benzer bir farkın yansıması olmuştur. Partinin içinde bulunduğu iddia edilen “sağ kanat” Sovyet yolunu izledi ve o zamanki iktidar partisi olan Kongre Partisi'ne destek olma fikrini ortaya atmıştır. Daha sonra

Hindistan Komünist Partisi (Marksist)'e dönüşecek HKP'deki diğer grup ise bunu sınıf işbirliğinin revizyonist yaklaşımı olarak adlandırmıştır. İşte bu ideolojik farklılık, uluslararası düzeydeki Sovyet-Çin ayrımıyla birleşmiş ve partiyi bölecek olan kutuplaşma iyice belirgin hale gelmiştir (Zaidi, 1990:310)

SSCB ve Kongre karşıtı olan HKP'deki grup, Çin yanlısı olmakla suçlanmış ve yüzlerce HKP lideri hapsedilmiş, binlerce Komünist yargılanmadan gözaltına alınmıştır. Devlet tarafından hedeflenen muhalif grup, Sovyet yanlısı HKP liderliğini, parti yönetiminin kendi hegemonyalarını sağlamak için Kongre hükümeti ile komplo kurmakla suçlamışlardır. Tam bu noktada 1962'de HKP Genel Sekreteri Ajoy Ghosh ölmüş, ölümünden sonra S.A. Dange, Genel Başkan ve E.M.S. Namboodiripad ise Genel Sekreter olarak önemli görevlere geçmişlerdir. Dange, partinin sağcı fraksiyonunu; Namboodiripad ise solcu fraksiyonu temsil ettiği için, bir uzlaşma elde etmek adına bu tarz bir görev paylaşımına gidilmiştir (Jawaid, 1985: 95).

11 Nisan 1964'te düzenlenen HKP Ulusal Konsey toplantısında, Konsey üyeleri, Dange ve takipçilerini “anti-birlik ve anti-komünist politikalar” ile suçlayarak protesto gösterilerine katılmışlardır. 32 Ulusal Meclis Üyesi'nin mensup olduğu sol fraksiyon, 7 ile 11 Temmuz tarihleri arasında Andhra Pradesh, Tenali'de bir kongre düzenlemiştir. Bu toplantıda partideki iç anlaşmazlık konuları tartışılmıştır. Yüz bin HKP üyesini temsil ettiği iddia edilen, 146 delege kongreye dâhil olmuştur. Parti, aynı yıl, Kalküta'daki 7. HKP Kongresi'ni toplamaya karar vermiştir. HKP'nin Dange fraksiyonundan bir farkı işaret eden Tenali kongresi, Çin Komünist Partisi lideri Mao Zedong'un büyük bir portresiyle coşku içinde geçmiştir. Tenali kongresinde, HKP'nin en radikal akımlarından birini temsil eden Bengal kökenli bir Çin yanlısı grup kendi başına bir taslak program önerisi sunmuştur. HKP'nin radikalleri, M. Basavapunniah tarafından hazırlanan sınıf mücadelesini baltalayan ve Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile HKP arasındaki ideolojik çatışmada net bir Çin yanlısı tavır sergileyemeyen taslak program önerisini eleştirmişlerdir (Nossiter, 1982: 396).

Tenali toplantısından sonra HKP sol kanat, il ve eyalet konferansları gerçekleştirmiştir. Batı Bengal'de, bu toplantılardan birkaçı en radikal unsurlar ve

daha ılımlı liderlik arasında büyük tartışmalara sahne olmuştur. Kalküta Parti İl Konferansı'nda Parimal Das Gupta tarafından liderliğe alternatif bir taslak program sunulmuştur. Bir başka alternatif önerge, Azizul Haque tarafından düzenlenen Kalküta Parti İl Konferansı'na getirilmiş, ancak Haque önergesinin başlangıçta konferans organizatörleri tarafından sunulması yasaklanmıştır. Kalküta Parti İl Konferansı'nda 42 delege M. Basavapunniah'ın resmi taslak program önerisine karşı çıkmışlardır. Diğer yandan Siliguri Parti İl Konferansı'nda bir parti programı için ana taslak teklifi kabul edilmesine rağmen, aşırı sol Kuzey Bengal ekibinden Charu Majumdar tarafından önerilen bazı ek noktalar reddedilmiştir. Ancak HKP Parti liderliğini temsil eden Harekrishna Konar, konferansta “Mao Tse-Tung Zindabad” (Yaşasın Mao Tse-Tung) sloganının yükselmesini yasaklamıştır. Parimal Das Gupta'nın dokümanı, HKP'nin Batı Bengal Eyalet Konferansı'nda liderliğe sunulmuştur. Das Gupta ve diğer birkaç konuşmacı, partinin 1951 Hindistan Komünist Partisi Konferansı'nın Hindistan devletinin sınıf analizini benimsemesini talep etmişler, ancak önerileri reddedilmiştir (İrani, 1968: 43).

Kalküta Kongresi, 31 Ekim-7 Kasım tarihleri arasında Güney Kalküta'daki Tyagraja Salonu'nda gerçekleştirilmiştir. Eşzamanlı olarak, Dange grubu Bombay'da HKP Parti Kongresi düzenlemiştir. Böylece, HKP artık iki ayrı partiye ayrılmıştır. Kalküta'da toplanan grup daha sonra kendilerini Dange liderliğindeki gruptan ayırmak için Hindistan Komünist Partisi (Marksist) (HKP (M)) adını alacaktı. HKP(M) kendi politik programını da kabul etmiş ve P. Sundarayya da partinin genel sekreteri seçilmiştir. Toplam 422 delege Kalküta Kongresi'nde yer almış ve HKP(M) toplam parti üyeliğinin yüzde 60'ına karşılık gelen 104.421 temsil ettiklerini iddia etmiştir. Kalküta konferansında parti, Hintli büyük burjuvazinin emperyalizmle giderek daha fazla işbirliği içinde olduğunu iddia eden Hindistan devletinin karakterinin bir sınıf analizini kabul etmiştir. Parimal Das Gupta'nın alternatif taslak programı, Kalküta Konferansı'nda dolaştırılmamış, ancak, aşırı soldan bir delege olan Souren Basu, diğer komünist liderlerin portrelerinin yanında Mao Tse-Tung'un portresinin neden yer almadığını soran bir

konuşma yapmıştır. Bu müdahalesi, konferans delegelerinden büyük alkış almıştır (Kumar, 2017: 83).

Görüldüğü üzere HKP(M) düşmanca bir politik iklimde doğmuştur. Kalküta Kongresi'nin düzenlendiği sırada liderlerinin ve kadrolarının büyük bölümleri yargılanmadan hapse atılmıştır. Yine 29–30 Aralık'ta, binlerce partili tutuklanmış, gözaltına alınmış ve yargılanmadan hapiste tutulmuştur. 1965'te, Batı Bengal'de, Kalküta Tramvay Yolları'nda ve o zamana kadar devam eden gıda krizine karşı ücretlerin artmasına karşı ajitasyonlar başlattığında, HKP(M) kadrolarının yeni tutuklanma dalgaları gerçekleşmiştir. Eyalet çapında birçok genel grev ve hartal 5 Ağustos 1965, 10–11 Mart 1966 ve 6 Nisan 1966 tarihlerinde gözlemlenmiştir. Mart 1966 genel grevi, polis güçleriyle çatışma sonucu birkaç kişinin ölümüyle sonuçlanmıştır. Kerala'da da, 1965'te HKP(M) kadrolarının kitlesel tutuklamaları gerçekleştirilmiştir. Bihar'da parti ise, 9 Ağustos 1965'te Patna'da Kongre Eyalet Hükümeti'ni protesto etmek için bir Bandh (genel grev) çağrısında bulunmuştur. Grev sırasında, polis grevin organizatörlerine yönelik şiddet eylemlerine başvurmuş ve grevi, eyaletin diğer bölgelerindeki ajitasyonların takip etmesi sonucunu doğurmuştur. P. Sundaraiah, serbest bırakıldıktan sonra Şubat 1966'ya kadar Moskova'ya tıbbi tedavi için gidip bir hayli zaman orada kalmıştır. Moskova'da Sovyetler Birliği Komünist Partisi ile de görüşmelerde bulunmuştur (Nossiter, 1982: 202).

HKP(M) Merkez Komitesi, ilk toplantısını 12–19 Haziran 1966'da gerçekleştirmiştir. Düzenli bir Merkez Komitesi toplantısının ertelenmesinin nedeni, Kalküta Kongresi'nde Merkez Komite Üyesi olarak seçilen kişilerin birçoğunun hapis cezasına çarptırılmış olmasıdır. 1964'ün son günlerinde Trichur'da bir Merkez Komite toplantısı yapılması planlanmış, ancak partiye yönelik tutuklama dalgası nedeniyle iptal edilmiştir. Toplantıda seçim ittifakları için taktikler ele alınmış ve partinin Batı Bengal'de gerici olmayan muhalefet partileriyle (Jan Sangh ve Swatantra Partisi hariç tüm partiler) geniş bir seçim ittifakı oluşturması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu karar Çin Komünist Partisi, Arnavutluk İşçi Partisi, Yeni Zelanda Komünist Partisi ve parti içindeki radikaller tarafından şiddetle eleştirilmiştir. Akabinde parti çizgisi, Ekim 1966'da

Jullunder'da yapılan Ulusal Konsey toplantısında değiştirilmiş ve burada parti, yalnızca seçilmiş sol partilerle ittifaklar kurması gerektiğine karar vermiştir (Rao, 2003: 234-235).

HKP(M) ittifak oluşturmada sadece sol partileri tercih etmiş olsa da, demokrasi dışına çıkmama ilkesini benimsemiştir. Ancak partinin özellikle Batı Bengal ve Kerala'daki seçim zaferleri sonrasında parlamentoda güçlenmesi demokrasiye soru işaretiyle yaklaşan partinin radikal kesimlerinin de elini güçlendirmiştir. Yine partinin içinde Çin'deki gelişmelerden de etkilenerek Batı Bengal'de, her ikisi de Çin hattını destekleyici olarak tanımlanabilen iki ayrı iç muhalif eğilim ortaya çıkmıştır. Tüm bu sebeplerle HKP(M)'in ilk yılları bir isyanlar dönemi olarak ortaya çıkmıştır. 1967'de Kuzey Batı Bengal'de Naxalbari'de bir köylü isyanı patlak vermiş ve isyan, il düzeyindeki radikal HKP(M) liderleri Charu Majumdar ve Kanu Sanyal tarafından yönetilmiştir. HKP (M) içindeki radikaller, Naxalbari isyanını, Hindistan devrimini ateşleyecek kıvılcım olarak görmüşlerdir. Çin Komünist Partisi, Naxalbari hareketini destekleyerek, HKP(M) ve Çin Komünist Partisi ilişkilerinde ani bir kırılmaya neden olmuştur. Naxalbari hareketi, HKP(M)'in büyük bir ortak olduğu Batı Bengal hükümeti tarafından şiddetle bastırılmıştır. Parti içinde, tüm radikaller, Tüm Hindistan Komünist Devrimcileri Koordinasyon Komitesi etrafında toplanmışlardır. HKP (M)'in 5–12 Nisan 1968'de Burdwan'da organize ettiği toplantı sonrasında, Tüm Hindistan Komünist Devrimcileri Koordinasyon Komitesi kendilerini HKP (M)'den ayırmıştır. Bu ayrılık, partiyi ülke genelinde bölmüş, ancak özellikle radikal akımın merkezi olan Batı Bengal'de partinin önde gelen isimleri partiyi bırakmıştır. Parti ve Naxalitler çok geçmeden kanlı bir anlaşmazlığa düşmüşlerdir (Harris, 2015: 272).

Başka bir isyan da Andhra Pradesh'de gerçekleşmiştir. Orada Naxalit yanlısı muhalifler, herhangi bir mevcudiyet kurmamıştır, ancak parti örgütünde Telangana silahlı mücadelesinden gelen ve merkezi parti liderliğine karşı çıkan birçok kıdemli partili yer almıştır. Andhra Pradesh'de radikaller, eyalet düzeyindeki liderlik arasında bile güçlü bir tabana sahipti. Radikal eğilimin ana lideri, eyalet yasama meclisi üyesi olan T. Nagi Reddy olmuştur. 15 Haziran

1968'de radikal eğilimin liderleri HKP (M)'in gelişiminin eleştirisini özetleyen bir basın açıklaması yayınlamışlardır. Açıklama, T. Nagi Reddy, D.V. Rao, Kolla Venkaiah ve Chandra Pulla Reddy tarafından imzalanmıştır. Andhra Pradesh'deki parti kadrolarının yaklaşık yüzde 50'si, partiyi T. Nagi Reddy önderliğinde Andra Pradesh Komünist Devrimciler Koordinasyon Komitesi'ni kurmak için terk etmiş ve HKP(M) bir kez daha bölünmüştür (Degenhardt ve Day, 1983: 89).

HKP(M), HKP'nin aksine Kongre ile ilk başlarda iyi ilişkiler kurmaya karşıydı. 1960'lı yıllar da bu duruşun en net hissedildiği yıllardı ve Kongre iktidarı, HKP(M)'nin güçlü olduğu ve Birleşik Cephe Hükümetleri ile yönetimde yer aldığı bazı eyaletlerde hükümetleri azletmiş ya da eyalet yönetimini valilere devrettirmiştir. Bunun en güzel örnekleri Batı Bengal ve Kerala'da görülmüştür. Kasım 1967'de, Batı Bengal Birleşik Cephe Hükümeti, Merkezi Hükümet tarafından azledilmiş ve azledilme sonrası iktidardaki Kongre Partisi, Prafulla Chandra Ghosh liderliğindeki bir azınlık hükümetini kurmuş, ancak bu kabine de uzun sürmemiştir. Birleşik Cephe Hükümeti'nin azledildiği bildirinin ardından ise, eyalette 48 saatlik bir hartal⁷ etkili olmuştur. Ghosh Kabinesi'nin yıkılmasından sonra eyalet yönetimi Vali'ye devredilmiştir. HKP(M) ise, Batı Bengal'de merkezi hükümetin müdahalelerine karşı ajitasyonlar başlatmıştır (Srivastava, 1980: 135). Kerala'da ise Birleşik Cephe hükümeti, HKP, Devrimci Sosyalist Parti, Karshaka Thozhiali Partisi ve Müslüman Ligi Bakanları istifasından sonra Ekim 1969'da görevinden ayrılmıştır. E.M.S. Namboodiripad 24 Ekim'de istifasını vermiştir. Hindistan Ulusal Kongresi'nin dış desteği ile Hindistan Komünist Partisi genel başkanı C. Achutha Menon liderliğindeki bir koalisyon hükümeti kurulmuştur (Nossiter, 1982: 366).

HKP(M)'nin dâhil olduğu hükümetlere Kongre müdahalesi sonrası yapılan seçimlerde ise yine HKP(M) gücünü göstermiştir. 1969'da Batı Bengal'de yapılan seçimlerde, HKP(M) 97 sandalye için yarışmış ve bunun 80'ini kazanmıştır. Parti böylece Batı Bengal Meclisi'nin en büyük partisi haline gelmiştir. Ancak Hindistan Komünist Partisi ve Bangla Kongresi'nin aktif desteğiyle bağımsız Ajoy Mukherjee eyaletin Başbakanı olarak geri dönmüştür. Mukherjee, HKP, Bangla

⁷ Hindistan'da iş yeri ve dükkan kapatmaları içeren en meşhur protesto biçimi.

Kongresi ve Kongre Partisi'nin HKP(M)'e karşı kendi aralarında düzenledikleri bir anlaşmayı imzalandıktan sonra 16 Mart 1970'de istifa etmiştir. HKP (M) yeni bir hükümet kurmaya çalışsa da, Merkez, eyaleti Vali Yönetimi'ne devretmiştir. Kerala'da ise 1970'te yeniden yapılan seçimlerde, HKP(M) 73 sandalye için yarışmış ve bunun 29'unu kazanmıştır. Seçimden sonra Achutha Menon, Kongre Partisi'nden Bakanlar da dâhil olmak üzere yeni bir hükümet kurmuştur (Election Commission Report, 2007).

1971'de ise HKP(M)'nin en önemli gündemi Doğu Pakistan'da patlayan savaştır. Bangladeş (eski Doğu Pakistan) Pakistan'dan bağımsızlığını ilan etmiştir. Pakistan ordusu ayaklanmayı bastırmaya çalışınca, Hindistan askeri müdahale etmiş ve Bangladeş direnişine aktif destek vermiştir. Milyonlarca Bangladeşli mülteci, özellikle Batı Bengal'de Hindistan'a sığınmıştır. O dönemde Bangladeşli komünist hareketin radikal kesimleri birçok fraksiyona bölünmüştür. Bangladeş yanlısı Sovyet Komünist Partisi direniş mücadelesine aktif olarak katılırken, Çin Komünist Partisi ise, savaşta Pakistan'ın yanında yer almak gibi kendine özgü bir durumda kalmıştır. Birçok Bangladeşli solcuların sığınmaya çalıştığı Kalküta'da, HKP (M) yeni bir siyasi örgütlenme oluşturma çabalarını koordine etmek için çalışmıştır. 1971 sonbaharında, Hindistan Komünist Partisi (Marksist) tarafından barındırılan üç küçük grup, Bangladeş Komünist Partisi (Leninist)'i oluşturmak için bir araya gelmiş ve yeni parti, Bangladeş'te HKP(M)'nin kardeş partisi olmuştur (Ajada, 2008: 39).

HKP(M), 1964'ten beri Hint politik sisteminde önemli bir aktör olmuştur. Yıllar geçtikçe de HKP'den daha popüler bir parti olarak ortaya çıkmıştır. Örneğin 1967 seçimlerinde, oyların yüzde 4,4'ünü ve 19 Lok Sabha sandalyesini alan parti, 2014 seçimleri hariç, bugüne gelene kadar oyların yaklaşık yüzde 7'sini sabit bir şekilde alabilmiştir. 2014 seçimleri hariç, 1996'dan beri Lok Sabha'da 32 sandalyeyi düzenli olarak güvence altına almıştır. HKP'nin ülke genelinde aldığı destek, daha eşit bir şekilde yayılmışken, zayıf ve düşüş eğiliminde olmuştur. HKP(M) ise ülke çapında yayılan bir destek tabanı yerine, Batı Bengal, Kerala ve Tripura'da güçlü bir mevcudiyete ve popüleriteye sahip olmuştur. Ülkenin diğer bölgelerinde ise popüleritesi sınırlı kalmıştır. Batı Bengal'de 1977'den bu yana

iktidar olan HKP(M), bu kadar uzun bir süre bir Hindistan eyaletini yönetebilen tek parti olmuştur. Ancak bu iktidara, 2011’de Mamata Banerjee liderliğindeki AITC tarafından son verilmiştir (Löfgren, 2016: 102-115). Batı Bengal’den sonra en güçlü olduğu eyalet olan Kerala’da ise parti, 1967, 1980, 1996 ve 2004 Eyalet Seçimleri’nde başarılı olarak başta HKP olmak üzere diğer sol partilerle koalisyon kurarak eyalet hükümetini ele geçirebilmiştir. Şu andan iktidarda olduğu tek yer Kerala olarak görünmektedir. Tripura’da ise HKP(M), 1996’dan bu yana iktidarda olup, 1996, 1998, 1999, 2004, 2009 ve 2014’te gerçekleştirilen eyalet seçimlerinin tamamını tek başına kazanmıştır. Ancak geçtiğimiz yıl eyaleti BJP’ye kaybetmiştir (Sen,2018: 1-4).

HKP(M), genel olarak hem Kongre’ye hem de BJP’ye karşı bir parti olagelmıştır. Ancak BJP’ye Kongre’den daha fazla karşı bir tavır sergilemiştir. Yaklaşan 2019 Genel Seçimleri’nde de bu kapsamda tamamen BJP karşıtlığı üzerine bir söylem geliştirirken, belki de Kongre ile ittifak bile yapılabilecektir. Nitekim Sol Cephe üyesi olarak, 2004’te Kongre liderliğinde seçimleri kazanan UPA’nın en önemli bileşenlerinden biri HKP(M) olmuştur. 2008’de Kongre Hükümeti’nin ABD ile imzaladığı nükleer anlaşma sonrası parti, diğer sol partilerle birlikte ittifaktan çekilmiştir. 1990’lı yıllardan itibaren HKP (M), ülkedeki komünist partilerin en güçlüsü olarak lokomotif olmuştur denilebilir. Nitekim bu kapsamda Sol’da Birlik adı altında partinin HKP ile birleşebilmesi de gündemde olan konulardan olmuştur. Ancak HKP(M) son dönemlerde bazı Marksistler kadar Marksist olmayan düşünürler tarafından bazı ideolojik olarak uzak görülen liderlerle kurulan ilişkiler nedeniyle eleştirilmiştir. Örneğin Harkishan Singh Surjeet ve Jyoti Basu gibi parti için önemli görülen iki lider ile HKP(M)’nin merkezdeki Birleşik Cephe hükümetine katılıp katılmama konusunda görüş farklılıkları ortaya çıkabilmiştir. Bu sebeple, HKP (M) çeşitli konular ve sorunlar hakkındaki görüşlerinde oldukça kategorik olabilmıştır.

Sonuç olarak HKP(M), parti tarihi açısından, 54 yaşında bir parti olarak, yaşamış olduğu siyasal olaylar ve iktidar tarihi açısından oldukça kurumsallaşmış bir partidir. Parti birçok bölünme, isyan, yasaklanma gibi deneyimleri yaşamış olmasına rağmen, dayanıklı kalabilmiş ve parti hayatına devam edebilmiştir. Gün

gelmiş başarılı olmuş, gün gelmiş kaybetmiş, ancak yarışmayı bırakmadan her geçen gün demokratik sisteme daha fazla entegre olarak yarışmaya devam etmiştir. Parti, HKP'den ayrılan elitler tarafından kurulmuş olsa da, bu elitlerin bir sosyal tabana karşılık gelmediği anlamına gelmemektedir ve partinin gerçekte aşağıdan inşa edilen bir parti olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Tabanından oldukça fazla güç alan parti de, kökenleri itibariyle mirasını 1900'li yılların başlarına kadar götürebilmektedir. Dolayısıyla parti, güçlü tarihiyle kendisini konsolide ederek kurumsallaşmıştır.

HKP(M) Parti Örgütü

HKP(M), hiyerarşik olarak güçlü bir şekilde merkezileşmiş organize bir parti görünümündedir. Bu merkezi örgütlenmedeki prensibi, Lenin'den miras alınan “demokratik merkezîyetçilik” prensibi üzerine inşa edilmiştir. Parti Tüzüğü'nün 13. maddesinde izah edilen demokratik merkezîyetçilik prensibi, merkezî liderliğin rehberliği altında parti içi demokrasiye dayalı merkezi liderlik şeklinde tanımlanmıştır. Yine aynı maddede partinin iç hayatını yönlendiren demokratik merkezîyetçilik ilkeleri şu şekilde sıralanmıştır (Constitution, 2018):

- Parti organlarının tümünün yönetimi yukarıdan aşağıya seçilecektir.
- Azınlık çoğunluğun kararlarını yerine getirecek, alt parti örgütleri yüksek parti organlarının kararlarını ve direktiflerini yerine getirecek, bireyler kendilerini kolektifin iradesine tabi kılacak, tüm parti örgütleri Parti Kongresi ve Merkez Komitesinin kararlarını ve direktiflerini yerine getirecektir.
- Bütün parti komiteleri çalışmalarını periyodik olarak aşağıdaki parti kuruluşuna rapor edecekler ve tüm alt komiteler de aynı şekilde kendi yüksek komitelerine rapor vereceklerdir.
- Tüm Parti komiteleri, özellikle de önde gelen parti komiteleri, alt parti örgütlerinin ve sıradan parti üyelerinin görüşlerini ve eleştirilerini karşı sürekli olarak dikkate alacaklardır.
- Bütün Parti komiteleri, bireysel sorumluluk ile birlikte toplu kararlar ve kontrol ilkelerine sıkı sıkıya bağlı olarak çalışacaktır.
- Uluslararası ilişkilerin tüm sorunları, tüm ulusal parti sorunları veya birden fazla eyaletle ilgili sorunlar veya tüm ülke için tek tip kararlar gerektiren

sorunlar, tüm Hindistan Parti örgütleri tarafından karara bağlanacaktır. Bir eyalet ya da bölge karakterine dair tüm sorular, ilgili Parti örgütleri tarafından normal olarak karara bağlanacaktır. Ancak hiçbir durumda bu kararlar daha yüksek bir parti örgütünün kararlarına ters düşmeyecektir. Merkez Partisi liderliği, herhangi bir önemli eyaletin önemi konusunda bir karar aldığında, normalde ilgili eyalet teşkilatına danıştıktan sonra bunu yapacaktır. Eyalet teşkilatı da aynı şekilde ilçelerle ilgili olarak da yapacaktır.

- Parti'nin tüm Hindistan ölçeğinde politikasını etkileyen, ancak parti'nin bakış açısının ilk defa dile getirileceği konular üzerinde, yalnızca Parti Merkez Liderliği bir politika beyanı yapma hakkına sahiptir. Alt komiteler, Merkez liderliği tarafından değerlendirilmek üzere görüş ve önerilerini zamanında gönderebilir ve göndermelidir (Constitution, 2018).

Partinin bu demokratik merkeziyetçilik prensibinin merkezinde ise, iki organ bulunmaktadır. Birincisi, partinin zirve organı olan Politbüro iken; ikincisi ise, yine çok güçlü ve partinin en üst karar alma organı olan Merkez Komite'dir. Her iki organ da Delhi'de ikamet etmekteyken, parti liderliğinin başında da doğal olarak bir Genel Sekreterlik organı yer almaktadır. Tabi tüm ülke için partinin en yüce organı olarak kabul edilen ve 3 yılda bir düzenli olarak toplanıp partinin yolunu belirleyen Tüm-Hindistan Parti Kongresi daha organik bir organ olarak unutulmamalıdır. Partinin merkezi örgütlenişinin yanında, eyaletlere, bölgelere ve yerel alanlara gidildikçe de örgütsel güçlü bir yapısı bulunmaktadır. Burada da ilk olarak Hindistan'ın federal olarak bölünmüşlüğüne uygun bir şekilde düzenlenmiş Eyalet Komiteleri göze çarpmaktadır. Eyalet Komiteleri'nin başında da bir Eyalet Sekreterliği ve Eyalet Sekreteri bulunmaktayken; Tüm Hindistan Parti Kongresi gibi belli aralıklarla toplanmak zorunda olan bir Eyalet Konferansı organı eyaletin en üst organı olarak işlemektedir. Onun da altında ise İl Komiteleri yer alır. İl Komiteleri de benzer şekilde bir İl Sekreterliği'ne ve İl Sekreteri'ne sahipken; İl Konferansları da belli aralıklarla toplanan İl'in en üst organı konumunda olmaktadır. Daha da alt organlara inildiğinde ise Yerel Komiteler ve partinin en küçük birimi olan Hücre'ler yer almaktadır. Bu organlar da üst organlarda olduğu gibi Yerel Komite Sekreterliği ve Hücre Sekreterliği organlarına sahipken; onların

da belli aralıklarla toplanan bir Yerel Konferans ve Hücre Konferans organları en üst birimlerini teşkil etmektedir.

Bu kapsamda Politbüro'dan başlamak gerekirse, organ HKP(M)'nin en yüksek organıdır. Politbüro üyeleri, her üç yılda bir düzenlenen Ulusal Parti Kongresi'nin hemen ardından Merkez Komite tarafından seçilir. Mevcut genel HKP (M) Genel Sekreteri Sitaram Yechury iken; 18 Nisan 2018'de Haydarabad'da düzenlenen HKP (M)'nin 22. Parti Kongresi'nde, önce 2 daimi davetli, 6 davetli ve beş Merkezi Kontrol Komisyonu'ndan olmak üzere toplam 95 üyeli Merkez Komitesi seçilmiştir. Ardından da Merkez Komite, 17 üyelik Politbüro'yu seçmiştir. Politbüro içerisinde mevcut Genel Sekreter Sitaram Yechury bulunurken, eski Genel Sekreter Prakash Karat'a da yer verilmiştir. Ayrıca Kerala Başbakanı Pinarayi Vijayan ve Tripura eski Başbakanı Manik Sarkar da Politbüro'da yerini alanlar arasında olmuşlardır (CPI-M Leadership, 2018).

Parti Tüzüğü'nün 15. Maddesinde tarifi edilen Merkez Komite ise, Parti Kongresi tarafından kararlaştırılan sayı ile yine Parti Kongresi'nde seçilmektedir. Eski Merkez Komitesi, Kongre'ye bir aday listesi önerecektir. Adaylar listesi, kitlelerle yakından bağlantılı, işçi sınıfının devrimci bakış açısına sıkı sıkıya bağlı ve Marksizm-Leninizm ideolojisiyle eğitilmiş yetenekli bir liderlik yaratma amacıyla hazırlanmaktadır. Herhangi bir delege, önerilen listedeki herhangi bir isimle ilgili itirazda bulunabilir ve yeni bir isim önerebilir, ancak isminin önerildiği üyenin önceden onayı gereklidir. Yine ismi teklif edilen herhangi biri çekilme hakkına da sahip olmaktadır. Heyet tarafından ek aday gösterilmesi ile birlikte önerilen listesi, gizli oylama ve tek dağıtım oyu yöntemiyle oylanacaktır. Ek bir aday gösterilmemesi durumunda, delegelerin onayı ellerin kaldırılması ile alınacaktır (Constitution, 2018).

Bu şekilde belirlenen Merkez Komite, iki Tüm Hindistan Parti Kongresi arasında partinin en yüksek otoritesi olmaktadır. Komite, parti tüzüğünün uygulanmasından ve Parti Kongresi tarafından benimsenen siyasi çizgiyi ve kararları yerine getirmekten sorumlu olur. Yani Merkez Komite, partiyi bir bütün olarak temsil eder ve partinin tüm çalışmalarını yönetmekten sorumlu olur. Böylece Merkez Komite, partinin karşı karşıya olduğu herhangi bir konuda tam

yetkiyle karar alma hakkına sahip olur. Merkez Komite, üyeleri arasında Genel Sekreter de dâhil olmak üzere bir Politbüro seçer ve üye sayısı Merkez Komitesi tarafından belirlenir. Politbüro, iki oturumu arasında Merkez Komite'nin çalışmalarını sürdürür ve Merkez Komitesi'nin iki toplantısı arasında siyasi ve örgütsel kararlar alma hakkına sahiptir. Diğer yandan Eyalet Komiteleri'nin sekreteri ve organlarının seçilmesi, Merkez Komitesinin onayını gerektirecektir. Merkez Komite, kitle hareketlerinin siyasi ve örgütsel sorunlarını ve sorunlarını tartışıp kararlaştıracak ve Devlet Komitelerine ve tüm Hindistan Parti kesimlerine kitle örgütlerinde rehberlik edecektir. Merkez Komitesinin iki toplantısı arasındaki süre normal olarak üç ayı geçemez ve toplam üyelerin üçte biri talepte bulunduğu toplanır. Merkez Komitesi ayrıca partinin maliyesinden de sorumludur ve yılda bir kez Politbüro tarafından kendisine sunulan hesap beyannamesini kabul eder. Merkez Komite, ne zaman toplanırsa, Parti Kongresi öncesinde siyasi ve örgütsel raporunu sunacaktır (Constitution, 2018).

Bu doğrultuda Tüm Hindistan Parti Kongresi'ne geçecek olursak, tüm ülke için partinin en yüce organı olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda Parti Kongresi, her üç yılda bir olmak üzere, düzenli olarak Merkez Komite tarafından normal olarak toplanır. Olağanüstü bir Parti Kongresi ise, kendi takdirine bağlı olarak Merkez Komitesince veya toplam parti üyeliğinin üçte birinden azını temsil eden iki veya daha fazla Eyalet Komitesi tarafından talep edildiğinde çağrılmaktadır. Parti Kongresi veya Olağanüstü Parti Kongresi'nin tarihi ve yeri, özellikle bu amaç için çağrılan bir toplantıda Merkez Komitesi tarafından kararlaştırılır. Düzenli Parti Kongresi, Eyalet Konferansları tarafından seçilen delegelerden ve doğrudan Tüm Hindistan Parti Merkezi'nin altındaki parti birimlerinden oluşmaktadır. Düzenli bir Parti Kongresi'ne ve de Olağanüstü Parti Kongresi'ne temsilin temeli ve delegelerin seçim yöntemi, Merkez Komite tarafından, toplam parti üyeliği, parti önderliğindeki kitlesel hareketlerin gücü ve eyaletin kendi gücüne dayanarak kararlaştırılacaktır. Merkez Komite üyeleri, düzenli veya olağanüstü olsun, Parti Kongresi'nde tam delegeler olarak katılma hakkına sahip olmaktadır. Diğer yandan Parti Kongresi'nin parti içerisindeki gücü de ihmal edilmemelidir. Bu açıdan Düzenli Parti Kongresi'nin görev ve

yetkileri, Merkez Komitesi'nin politik ve örgütsel raporunu tartışmak ve uygulamak; Parti Programını ve Parti Anayasasını gözden geçirmek ve değiştirmek; mevcut durumdaki parti çizgisini belirlemek; Merkez Komitesini gizli oylama ile seçmek olarak sıralanabilir (Constitution, 2018).

Parti'nin Eyalet ve İl teşkilatına baktığımız zaman, Eyalet veya İl'deki en yüksek organ, bir Eyalet veya İl Komitesi'nin seçerek belirleyen Eyalet veya İl Konferansı olacaktır. Bu kapsamda, örgütsel yapı, Eyalet veya İl parti organlarının hakları ve işlevleri, parti yapısıyla ilgili maddelerde sayılanlar ve tüm Hindistan düzeyinde işlevlerle benzer bir içeriktedir. Tüm organların görevleri, bir sonraki yüksek parti organı tarafından alınan kararların limiti dâhilinde, eyalet veya ilçe meseleleriyle ve kendi kararları ile sınırlandırılmıştır. Bu alt komitelerin üye sayısının artırılması gerektiğinde, bir sonraki yüksek komitenin izniyle bunu yapabilmektedirler. Eyalet veya İl Komitesi, Komite Sekreterleri de dâhil olmak üzere bir Sekretarya seçecektir. Ancak, bu durum bir üst yüksek komitenin izin vermesi durumunda mümkün olabilir. Nitekim Sekretaryası olmayan Eyalet veya İl Komitesi de olabilmektedir. Eyalet veya İl Komitesi, herhangi bir üyeyi, disiplin cezası, görevi kötüye kullanma veya parti karşıtı faaliyetler için kendi komitelerinin toplam üyelerinin çoğunluğunun kararı ile kendisinden çıkabilmektedir. Eyalet Komitesi, hareketin ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak İl Komitesi'nin alanına karar verecektir. Yine Eyalet Komitesi, birincil birim (Hücre) ile İl veya Bölge arasında kurulacak olan çeşitli parti organlarına ihtiyaç olup olmadığına karar verecek ve bunların bileşimi ve işleyişi ile ilgili gerekli hükümleri belirleyecektir. Tabi bu görev, Merkez Komitesi tarafından belirlenen kurallara uygun olarak yapılacaktır. Hiçbir kişi üç tam dönemden fazla bir süre için eyalet/il/bölge komitesi sekreterliği görevini sürdüremez. Bir tam dönem, ilgili komitenin iki Parti Konferansı arasındaki süredir. Ancak özel bir durumda, Sekreter olarak üç tam dönemi tamamlamış olan bir kişi, ilgili komite tarafından üçte üç çoğunluk ve eyalet komitesinin onayı ile karar verildiği takdirde dördüncü bir dönem için yeniden seçilebilir. Eyalet Sekreteri durumunda ise, Merkez Komite tarafından onaylanması gerekecektir. Fakat hiçbir durumda bu kişi

dördüncü döneme ek olarak başka bir dönem için tekrar seçilemez (Constitution, 2018):

Partinin en küçük birimi olan Hücre'ye bakılacak olursa, mesleğe veya bölgeye göre düzenlenen parti birimi olarak tanımlanabilir. Parti üyeleri, bir fabrikada veya bir enstitüde veya herhangi bir endüstride çalışırken meslekleri temelinde düzenlenmektedir. Böylesi hücreler örgütlendiğinde, bu hücrelerin üyeleri, ikametgâhlarındaki hücrelerden ziyade, buradaki parti hücrelerinin yardımcı üyeleri olacaklardır ya da yardımcı hücreler olarak örgütleneceklerdir. İkamet yerinde bulunan hücrede tahsis edilecek olan iş, fabrikada, enstitüde veya meslekte temel birimleri tarafından kendilerine tahsis edilen hücredeki görev için zararlı olmamak zorundadır. Bir hücredeki üye sayısı on beşten fazla olamayacağı gibi, hücre ile ilgili işlevler ve diğer hususlar Eyalet Komitesi tarafından belirlenmektedir. Hücre, işçi kitleleri, köylüler ve kendi alanı içindeki halkın diğer bölümleri ile partinin önde gelen komitesi arasındaki canlı bağlantı olduğu için, bu açıdan Yüksek Komite'nin direktiflerini yürütme, partinin politik ve örgütsel kararları için fabrikadaki veya alandaki kitleleri kazanma, yeni üyeler olarak elde etmek ve politik olarak onları eğitmek için militanları ve sempatizanları harekete geçirmek ve her gün organizasyonel ve ajitasyonel çalışmasında bölge, yerel veya kasaba komitesine yardım etmek gibi görevleri bulunmaktadır. Ayrıca mevcut çalışmaları yürütmesi için hücre, bir üst yüksek komite tarafından onaylanan Sekreteri'ni seçebilmektedir (Constitution, 2018).

Parti örgütüyle ilgili olarak, ayrıca Parti Kongresi, beşten fazla olmayan üyeden oluşan bir Merkezi Kontrol Komisyonunu doğrudan seçmektedir. Merkezi Kontrol Komisyonu Başkanı, Merkez Komitesinin eski bir üyesi olmak zorundadır. Bu komisyon, Merkezi Komite veya Politbüro tarafından kendisine atıfta bulunulan disiplin cezası davalar; disiplin işleminin Eyalet Komitesi tarafından alındığı temyiz davalar; ve ihraç, tam parti üyeliğinin askıya alınması ve Eyalet Komitesi veya Eyalet Kontrol Komisyonu'na temyiz başvurusunda bulunulmasına karşın parti üyeliğinden ayrılma kararlarını içeren davalar ile meşgul olmaktadır. Merkezi Kontrol Komisyonunun kararı nihai ve bağlayıcı olacaktır. Fakat Merkez Komite, olağanüstü hallerde Merkezi Kontrol

Komisyonu'nun kararlarını tutabilir, değiştirebilir veya tersine çevirebilir. Bu tür bir karar, mevcut ve oy kullanan üyelerin üçte ikisinden az olmamak kaydıyla çoğunluk tarafından desteklenmek zorundadır. Tüm bu kararlar, bir sonraki Tüm Hindistan Parti Kongresi'ne rapor edilir. Kontrol Komisyonunun işleyişine ilişkin ayrıntılı kurallar, Kontrol Komisyonu'na danışıldıktan sonra Merkez Komite tarafından çerçevelenmektedir. İki Parti Kongresi arasında Merkezi Kontrol Komisyonu'nda ortaya çıkan bir boşlukta, Merkez Komite boşluğu doldurma hakkına sahip olmaktadır. Diğer yandan Eyalet Konferansı, bir Eyalet Kontrol Komisyonu'nun disiplin cezası davalarına bakmasını isteyebilmektedir (Constitution, 2018):

Hindistan'da parti örgütü tartışmalarında ihmal edilemeyen kitle örgütleri açısından da HKP(M)'nin oldukça örgütlenmiş olduğu görülebilmektedir. Bu açıdan HKP(M)'nin başlıca kitle örgütleri, Hindistan Demokratik Gençlik Federasyonu, Hindistan Öğrenci Sendikaları Federasyonu, Hindistan İşçi Sendikaları Merkezi, Tüm Hindistan Kisan Sabha, Tüm Hindistan Tarım İşçileri Sendikası, Kerala Üst Düzey Olmayan Memurlar Sendikası, Tüm Hindistan Demokratik Kadın Derneği, Hindistan Banka Çalışanları Federasyonu ve Tüm Hindistan Avukatlar Birliği şeklinde sayılabilmektedir. Ayrıca Ganamukti Parishad, devletin Tripura'daki aşiret halkları arasında faaliyet gösteren büyük bir kitle örgütüdür. Yine Kerala'da bir kabile örgütü olan Adivasi Kshema Samithi de HKP(M) tarafından kontrol edilmektedir (Biswas, 2003).

HKP(M)'nin örgüt yapısındaki temel ilkesi, yukarıda görüldüğü üzere demokratik merkeziyetçilikken ve merkezileşme vurgusuyla başta eyaletler olmak üzere yereldeki tüm organların mekanik bağılılığı ifade ediliyorken, diğer yandan eyaletlerin ülke siyasal sistemi içerisinde karşılık geldiği mana itibarıyla HKP(M) parti örgütünün de merkezileşmenin ötesinde bir gelişim çizgisi takip ettiği önemli bir ayrıntıdır. Başka bir deyişle, HKP(M) hem kendi örgütünün merkezi bir yapıda gelişmesini istemiş hem de ülkedeki federal yapının karşısında yer alan ve eyaletlere daha çok otonomi verilmesini savunan bir profil çizmiştir. Ülkenin sahip olduğu çeşitliliği, ülke federalizmi için nasıl hem bir fırsat hem de sınırlılığı teşkil ediyor ise, partiler için de ulusalcılık ve bölgeselcilik konuları üzerinde bir

ayrışmaya aracılık etmiştir. Bu kapsamda komünist hareketler, ülkede tek bir komünist hareket olarak türemekten ziyade, eyalet temelli komünist hareketler olarak farklı eyaletlerin içerisinde farklı partiler olarak ortaya çıkabilmiştir (Bhattacharyya, 2004: 76-103). HKP(M) de parti örgütünü farklı eyaletlerde kurmak yerine, farklı eyaletlerde ortaya çıkan komünist hareketleri mobilize ederek ve de transfer ederek ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan otonomi talep eden taban hareketinin arzusuna dokunmadan, onu mobilize ederek kendi örgütü lehine dönüştürmeye çalışmıştır. Sonuçta bugün hala HKP(M) için yürütülen tartışmalarda “Marksizm ve Milliyetçilik Gerilimi” odağında bu mesele tartışılabilmektedir. HKP(M) kısaca ideolojide ve teoride Marksist, organizasyonel tartışmalarda ve pratikte milliyetçi bir davranış sergilemektedir.

Sonuç olarak HKP(M) örgütsel açıdan merkezileşmiş, merkezileşirken de faaliyet alanını yerel alanlara da yayabilecek derecede örgütsel gelişimini merkez dışı bölgelerde de kurabilmiş bir partidir. Bu örgütsel yayılabilme kapasitesi de hem ülkenin her yerinde seçimler adına mücadele sergileyebilme hem de seçim dönemleri dışında da faaliyet gösterebilme adına önemli olmuştur. Üyelik sayısı ve gücünün yüksek olduğu HKP(M), üyelerini iyi çerçevenmiş parti disiplini çerçevesinde kontrol edebilme kapasitesine de sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca doktriner bir parti olarak sahip olduğu ideoloji ile ne liderlik arasında ne de parti organları arasında bir çatışma mevcuttur. Yani değer ve davranış arasında belli bir uyum yakalanabilmiştir. Ayrıca güçlü kitler örgütleri sayesinde, örgüt hem dinamizmini koruyabilmekte hem de halkla iyi ilişkiler kurabilecek yapıyla örgütün halktan kopuk olmasının önüne geçebilmektedir. Sonuç olarak HKP(M)’nin örgütsel açıdan kurumsallaşmıştır denilebilir.

4.2. Değer İnfüzyonu

Değer infüzyonunun önemli bir bileşeni olan ideoloji göstergesiyle başlayacak olursak, HKP(M) ideolojisinin, partinin kurulduğu 1964 yılından bugüne çok sayıda stratejik değişime uğradığı görülebilmektedir. O günden bu yana ideolojik söylem içerisinde birbiriyle örtüşmeyen kavramlar bulunabilmişken, bu durum hem ülkenin değişen şartlarıyla hem de bu şartlara karşı partinin takındığı tutumla ilgili gelişmiştir. Bu kapsamda Marksizm-

Leninizm felsefesinden Stalinci felsefeye, ulusalcılıktan enternasyonalist tutuma, anti-kapitalist duruştan kapitalist sınıflarla ittifaka, küreselleşme karşıtlığından ekonomik liberalleşmeye kadar birçok dalgalanma partinin ideolojik tartışmalarında yaşanmıştır. Örgüt bölümünde giriş yaptığımız Marksizm-Milliyetçilik tartışması burada da önemli yer kaplamış ve kimi zaman Marksist duruş ağırlık kazanmışken, kimi zaman da Marksizm milliyetçiliğin hizmetine girmiştir.

1964'te HKP'den ayrılarak kurulan HKP(M), her şeyden önce o yıllarda yoğun bir Çin savunucusu olmuştur. İlerleyen dönemlerde parti, başta Çin'in Naxaltilere destek vermesi yüzünden bir görüş ayrılığına düşmüş ve Çin yanlısı tavrı değişmiştir. Zaman geçtikçe HKP(M) de, HKP gibi, Komünist Hareket'i Hindistan'da var olan siyasi ve tarihsel gerçeklere uygun olarak yönlendirmeye çalışmıştır. Bu değişimde de Jyoti Basu ve E.M.S. Namboodripad gibi parti liderleri etkili olmuş, parti hem Çinli hem de Sovyet Komünist Partileri'nden uzaklığını koruyan, Hint Komünistler için bağımsız bir yol izlemiştir (CPI-M Manifesto, 2009: 12).

HKP(M)'nin şu anda yürürlükte olan Parti Tüzüğü, Aralık 1968'de Sekizinci Parti Kongresi'nde kabul edilmiştir ve anayasanın II. maddesi partinin amacını ortaya koymuştur. Maddede HKP(M)'nin Hindistan işçi sınıfının devrimci öncüsü olduğu ve amacının da proletarya diktatörlüğü devletinin kurulmasıyla sosyalizm ve komünizm olduğu ifade edilmiştir. Parti bütün faaliyetlerinde, insanın sömürsünün sona erdirilmesi için çalışmaktadır ve tam kurtuluşu için emekçi kitlelere doğru yol gösteren Marksizm-Leninizm'in felsefesi ve ilkeleri tarafından yönlendirilmektedir. Bu açıdan parti, proleter enternasyonalizminin bayrağını yükseltme amacını gütmektedir. Çok net bir şekilde görüldüğü üzere partinin anayasasının yazıldığı ilk yıllar, zaten HKP'den radikal sol profili nedeniyle ayrılan HKP(M)'nin Marksist-Leninist bir çizgide olduğu söylenebilir. Diğer yandan Kongre'nin karşısında duran, HKP ile de Kongre'ye karşı tavrı yüzünden arası açılan parti, ulusalcı bir pozisyonun aksine, daha Marksist bir enternasyolizm savunusu içerisinde olmuştur (CPI-M Constitution, 2018).

HKP(M)'nin Marksist-Leninist ve enternasyonel duruşunun yanında, parti anayasasının XXA maddesi de, HKP(M)'nin Hindistan Anayasası'na, hukuki açıdan sosyalizm, laiklik ve demokrasi ilkelerine sadık ve sadakatle bağlı kalacağını ve Hindistan'ın egemenliğini, birliğini ve bütünlüğünü koruyacağını ifade etmiştir (CPI-M Constitution, 2018). Başka bir deyişle, parti bir taraftan ideolojik yanını bırakmamış Marksist-Leninist bir çizgide kendini sunmuş, ancak diğer yandan da bağımsızlık hareketi sonrası ülkenin en önemli politik ideolojisi olan milliyetçiliğe de sırtını dönmemiştir. Her ne kadar Kongre'ye ulusal burjuvazi ile işbirliğinden dolayı karşı çıktıysa da, kendisi de bağımsızlık mücadelesinin bir parçası olduğu için ülkedeki seküler milliyetçilikle çok fazla çatışmamıştır. Tabi burada Nehru'nun hem parti kongresinde Sosyalist bir toplum hedefine yönelik karar çıkartması hem de daha sonra Hindistan Anayasası'na ülkenin sosyalist bir ülke olduğu ibaresinin konulması önemli derecede etkili olmuştur. Diğer yandan HKP(M)'nin anti-emperyalist duruşu da etkili olmuştur ki bunu ayrı olarak ele almak gerekmektedir (Patnaik, 2016).

HKP(M) 1920'lerde kurulurken, kendi komünizm hedefleri kadar, en önemli gündemini oluşturan unsurlardan biri de anti-emperyalist karakteri olmuştur. Rusya'daki Ekim Devrimi'ne atıfla kendilerinin bu devrimin Hindistan'daki mirasçıları olarak tanımlamışlardır. O dönem bağımsızlık hareketine Kongre çatısı altında katılmaları her iki tarafında anti-emperyalist duruşta birleşmeleriyle ilgiliydi. HKP(M) sadece kendilerinin değil, tüm devrimci elementlerin aynı inisiyatifle katıldıklarını düşünmekteydi. Örneğin 2008'de Kongre liderliğindeki UPA'dan ayrılışları da yine anti-emperyalist hassasiyetleri nedeniyle Kongre yönetimini eleştirmeleri sebebiyle olmuştur. Nitekim hala daha parti programının 7. Bölümü olan "Halkın Demokratik Cephesini İnşa Etmek" bölümünde hükümetlerin anti-emperyalist duruşlarına yönelik partinin her zaman destek vereceklerini belirtmişlerdir. Hatta parti programının giriş cümlesi bile, Hindistan halkının bağımsızlık dönemindeki anti-emperyalist duruşuna atfedilerek başlamaktadır. Dolayısıyla partinin küreselleşme karşıtlığı karakterini de bu anti-emperyalist duruştan aldığı söylenebilir (CPI-M Party Programme, 2000).

Radikal bir sol parti olarak zaten anti-kapitalist olan HKP(M), küreselleşme çağına da kapitalizmin bir evresi olarak bakmaktadır. Küresel sermayenin ulusların birikimini ve bağımsızlığı elinden aldığı bu dönemde emperyalizm yeni hegemonik üstünlüğünü, IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü gibi kurumlar aracılığıyla sağladığı düşünülmektedir. Bu adil olmayan yeni kolonyal dönem, ABD'nin üstünlüğüyle oldukça alakalı algılanmakta ve Çin'den Vietnam, Küba, Laos ve Kuzey Kore'ye kadar sosyalizm davasına inanmış tüm ülkeler hedefte bulunduğu iddia edilmektedir. Küresel kitle iletişim araçları da anti-kapitalist ve sosyalist söylemi itibarsızlaştırıp ortadan kaldırmaya yardımcı oluyordu. Kısaca küreselleşme tartışmaları, emperyalizm sürümlü görülmekte ve barış, demokrasi ve sosyalizm için bu olguyla mücadele etmek gerektiği iddia edilmektedir (CPI-M Party Programme, 2000).

HKP(M)'nin bu küreselleşme karşıtı söylemine rağmen, pratikte çok farklı bir davranış sergilediği özellikle hükümet ettiği Kerala gibi yerlerde oldukça tartışılmıştır. Nitekim burada vurgulanan HKP(M)'nin kağıt üzerinde komünist olduğu, ancak gerçekte tam bir sosyal demokrat politikalar takip ettiğidir. Başka bir deyişle HKP(M) Kerala'da işçi sınıfı ideolojisi ve diyalektiği retorliğini kullansalar bile, pratikte hayatta kalmak ve neo-liberal dünya düzeninden kazanmak için reformist bir siyaset takip etmekteydiler. HKP(M) bu doğrultuda Kerala'ya yatırım yapmaları için, kamu-özel sektör ortaklıklarını arttırmak için ve hatta altyapı projelerini başlatmak için çok uluslu şirketleri ağırlamış ve özel sermayeyi teşvik etmiştir. Bunun için tek gerekçesi ise halkın refahını arttırmak olmuştur. HKP(M)'ye göre bu durum, uzun dönemli devrimci projelerinde bir sapma değil, onu destekleyici bir stratejiyle ilgilidir. Gerçekte yaptıkları şeyin ise, tüm dünyadaki sosyal demokrat ülkelerin yaptığı gibi kapitalizm ve sosyalizm arasında bir denge kurmaktan başka bir şey olmadığı iddia edilmiştir. Başka bir deyişle, devletin büyük bir yer kapladığı ve uygulamalar için büyük önem arz ettiği, halkın refahının ekonomik büyüme kadar ön planda tutulduğu bir sistem geliştirmek arzusu savunulmuştur. Aslına bakılırsa, HKP(M)'nin Kerala siyasetini bir başarı hikâyesi olarak okuyanlar çoğunlukta olmuştur. Eğitimden sağlığa, işsizlikten sosyal politikalara kadar önemli başarılar rakamlara yansımıştır. Lakin

kapitalist büyüme yoluyla elde edilen refahın, Marksizm veya Komünizm olmadığı da yöneltilen eleştiriler arasında yer almıştır (Sandbrook ve Edelman, 2006: 65-93).

Görüldüğü üzere katı doktriner bir parti olan HKP(M), gerektiği zaman oldukça pragmatik politikalar takip edebilmektedir. Bu durum ülke içi siyasete de yansımış durumdadır. Partinin kuruluş tarihi olan 1964'te organize edilen 7. Kongresi'nde, yani Marksist-Leninist eğilimin en kuvvetli olduğu dönemde, parti amacını "Halkın Demokratik Devleti"ni kurmak olarak açıklamıştır. Bu demokratik devletin de "Halkın Demokratik Cephesi" ile sağlanması kararlaştırılmıştır. Bu demokratik cephe de oldukça ideolojiktir ve içerisine değil Kongre Partisi, HKP bile dahil edilmemiştir. 1977'de Kongre'nin aldığı ağır yenilgi sonrasında, HKP'nin karar alarak Kongre'den uzaklaştığı ve yeni bir siyaset tarzı benimseyerek Sol partilerle ittifaka yönelmek istediği dönemde, HKP(M) de 1978'de organize edilen 10. Parti Kongresi'nde ideolojik bir yumuşamaya gitmiştir. Artık arzu edilen devlet ve toplumun, "Halkın Demokratik Cephesi" ile değil, "Sol Demokratik Cephe" ile sağlanması öngörülmüştür. Parti 1978 ve 1989 arası bu çerçeveye yoluna devam etmişken, 1989'da 13. Parti Kongresi'nde alınan kararlar doğrultusunda, "Sol Demokratik Cephe" kavramı da yerini "Sol, Demokratik ve Seküler Cephe" yaklaşımına bırakmıştır. Burada Kongre Partisi rakip olmaya devam ederken, asıl mağlup edilmesi gereken taraf yavaş yavaş BJP olmaya başlamıştır (CPI-M 22th Party Congress, 2018).

Bugün ise partinin en büyük tehdit olarak BJP'yi gördüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. "Sol, Demokratik ve Seküler Cephe" yaklaşımı bir ölçüde devam ederken, BJP'nin yükselişi, anti-seküler cephenin karşısında bir tavır alınmasını gerektirmiş gibi görünmektedir. 2004'te Kongre liderliğinde UPA koalisyonuna katılmayı kabul eden HKP(M), 2008'de ABD ile imzalanan nükleer anlaşmaya tepki olarak HKP ile birlikte koalisyondan ayrılmıştır. Bugün her şeyden önce anti-seküler ve komünal güçlere karşı mücadeleyi savunan HKP(M), bir yandan HKP ile ittifaktan öte partileri birleştirmeyi düşünürken, Kongre ile de ittifaka sıcak bakabilmektedir. Her ne kadar daha önce Batı Bengal'de Kongre ile kurulan ittifaktan başarı elde edilmemiş olsa da ve ülke geneli böyle bir ittifakın

BJP'ye kazandıracağı tartışılmışken, yine de BJP karşıtlığında birleşmek 2019 Genel Seçimleri için en önemli muhalefet gündemi olarak kalmaya devam etmektedir.

HKP(M) Sosyal Tabanı

Değer infüzyonunun diğer önemli göstergesi olan sosyal taban açısından ise, HKP(M)'nin ideolojisinde yaşadığı değişimi burada da yaşadığını söyleyebiliriz. Öyle ki HKP(M)'nin sosyal tabanı hem ideolojik olarak hem sosyolojik olarak bir değişim çizgisi takip etmiştir. Bu kapsamda öncelikle ideolojik açıdan HKP(M)'nin yukarıda da belirttiğimiz gibi, 1964 yılındaki Parti Kongresi'nde Halkın Demokratik Devleti'ni kurma amacıyla temel hedef kitlesi olarak Halkın Demokratik Cephesi olarak seçilmiştir. Bu cepheyi inşa etme hedefi hala korunurken, cephenin temel aktörü ilk etapta, şüphesiz burjuvazi-toprak sahipleri güdümündeki devleti devirecek olarak işçi sınıfı olmuştur. Ancak diğer devrim örneklerinden de tecrübe edildiği üzere, devrim Rusya ve Çin gibi ülkelerde sadece işçi sınıfıyla gerçekleşmiyordu ve köylünün bu devrimlerde önemi büyüktü. Dolayısıyla köylü cephesinin tamamı Halkın Demokratik Cephesi'ne dâhil edilmek zorunda olduğu anlaşılmıştır. Burada tarım işçileri, yoksul köylüler temel ittifak bileşenleriyken; orta derece köylüler de güvenilir bir müttefik olarak görülmeye başlamıştır. Hatta zengin köylüler bile ittifaka dâhil edilmiştir. İttifaka dâhil edilmesi uygun görünen köylü kesimleri HKP(M) Parti Programı'nın 103. maddesinde detaylı bir şekilde ele alınmışken, tekel olmayan burjuvazi bile cepheye dâhil edilebilir. Tüm bu sosyal taban çerçevesi şüphesiz partinin Marksist-Leninist çizgide olduğu döneme karşılık gelmiştir (Mitra ve diğerleri, 2004: 83).

Halkın Demokratik Cephesi kavramıyla inşa edilen sosyal taban hedefi, 1978'de partinin 10. Parti Kongresi'nde "Sol Demokratik Cephe" olarak değiştirilmiştir (CPI-M Party History, t.y.). Burada artık eski radikal çerçeve ülkenin değişen şartlarına göre yavaş yavaş yumuşatılmış ve başta HKP olmak üzere diğer Sol partilerle ilişkiler kurulmasına yeşil ışık yakılmıştır. 1989'dan itibaren ise sosyal taban hedefi iyice genişletilerek "Sol, Demokratik, Seküler Cephe" kavramıyla parti, zaten ilişki kurmaya sıcak baktığı Sol partilerin yanına

ülkedeki demokratik güçleri eklemiş, hatta ülkedeki seküler güçler de bu ittifaka dâhil olabilir denmiştir. Yani sosyal taban BJP-RSS-Hindutva karşıtı kesimler üzerinden inşa edilmeye çalışılmıştır. Bu noktada HKP(M)'nin mobilize etmeye çalıştığı tüm yeni çerçeve ve sloganlar, ülkenin değişen politik durumuna bir cevap niteliğiyle daha pragmatiktir. Dolayısıyla bu açılımların çoğu ideolojik olmaktan ziyade, seçimlere yönelik stratejik adımlar olmuşlardır. Sonuç olarak bugün HKP(M)'nin parti programındaki sosyal taban profiline bakılacak olunursa, konvansiyonel sosyal tabanı olan entelejensiya ve çalışan emekçi kesimlere ek olarak, topraksız ve küçük çiftçiler, gençlik ve öğrenciler, tarifeli kast ve kabileler olarak pragmatik olarak öncelendiği ve genişletildiği söylenebilir. Nitekim HKP(M) bu stratejisini en güçlü olduğu Kerala'da bile devam ettirmektedir (Ahead Of 2019, 2018).

HKP(M)'nin ideolojik değişimler yoluyla hamle yaptığı sosyal taban tartışmalarının yanında, sosyolojik ve jeopolitik açıdan önem arz eden sosyal taban gelişmeleri de ortaya çıkmıştır. Bu tartışmalar da parti sosyal tabanının belirli bölgelerde yoğunlaşmasıyla ilgili olarak bölgeselleşmesini ele almıştır. Daha evvel de tartışıldığı gibi, Hindistan komünizmi, yerel sadakat, bağlılık ve kimlikler temelinde bölgesel olarak gelişen bir seyir takip etmiştir. Alt-milliyetçilik olarak da ele alınan bölgesel milliyetçilik, belli bölgeler boyunca komünist hareketin büyümesine yardımcı olmuştur. Ülkedeki komünist hareketin bazı tarihsel gelişimini tecrübe eden her bölgede komünizm, kimlik adına arayışta olan alt-ulusal ve etnik gruplarla bağlantılı gelişmiştir. Bunun farkında olan HKP(M) yönetimi de, ülkenin sosyolojik heterojenliğini yansıtırcasına, hem eyaletlerin ülke siyasetindeki istisnai konumunu hem de bu doğrultudaki parti eyalet birimlerinin önemini her zaman ayriyeten vurgulamıştır. Nitekim parti içerisinden, HKP(M)'nin sahip olduğu eyalet birimlerinin, ülkedeki yerel bölünmeleri yansıttığı ifade edilmiştir. Yani partinin her bir yerel birimi, Hindistan siyasal organizmasındaki ideolojik, sosyal ya da bölgesel ayrı elementin mikro yansımasını teşkil etmiştir (Bhattacharyya, 2004: 76-103).

Bölgesel farklılıklar üzerinde bir ötekiler arasında yükselen ülkenin çeşitlilik ve heterojenliği, bölgelerdeki komünist hareketin gelişmesinde

kaçınılmaz olarak belli izler bırakmıştır. Bu durum, Kongre ve BJP gibi tüm Hindistan siyasetine çerçeveler sunan partilerin olduğu bir durumda, komünist hareketin çıkarına yarayan bir şeydir. Dolayısıyla HKP(M) de, her bir karışında farklılıklar ve çeşitlilikler olan ülkede, tüm alanlar için tek bir hakikati sunan genellemeleri yapmanın siyaset açısından doğru olmayacağının farkında olmuştur. Sonuçta Hindistan'da birleşik, merkezi bir komünist parti ortaya çıkmadığı gibi, tek bir parti içerisinde de farklı çıkarlara karşılık gelen aidiyetler de varlığını sürdürmüştür. Bu vaziyetin en büyük müsebbibi şüphesiz ülkenin çok dilli yapısıdır. HKP(M) de bu durumu yakalamış ve bölgesel temelli yapısını eyalet dili özelinde ajitasyon ve propagandayla desteklemiştir (Bhattacharyya, 2004: 76-103). Bu nedenle örneğin Batı Bengal'de Bengalce, Kerala'da Malayalam dili siyasetinin önemli birer parçası olmuştur. Sonuçta HKP(M) sosyal tabanı, bölgesel olarak Kerala, Batı Bengal ve Tripura gibi eyaletlerde çok güçlü hale gelmiştir.

Sonuç olarak HKP(M)'nin değer infüzyonu açısından kurumsallaşmış kurumsallaşmadığına bakacak olursak, partinin her şeyden radikal sol ve doktriner bir parti olarak algılandığı gerçeğinden hareketle ideolojik yönünün oldukça ağır bastığı söylenebilir. Marksist-Leninist bir çizgiyle yola çıkan parti, parti kimliği açısından reformist açılımlar yapmış olsa da çok bir şey kaybettiği iddia edilemez. Şuan Hindistan siyasetinde Üçüncü Cephe olarak bilinen Sol Partilerin en önde geleni olarak parti ideolojik bir partidir. Parti neo-liberal gelişmelere karşı da defansif davranmamış, kendi ideolojisi doğrultusunda pragmatik bir şekilde sosyal demokrat bir yol takip etmiştir. Netice de Marksist çizgiden uzaklaşıldığı yönünde eleştirilse de, kendi sosyal tabanını memnun edici refah programlarıyla bir başarı hikâyesi olarak anılmaya başlanmıştır. Kısaca HKP(M) parti değişiminin en önemli tartışma konularından olan ideoloji değişimini, tabanına ideolojiden uzaklaşıldığını düşündürmeden ikna edici pragmatik bir yolla uygulamaya koymuştur ve parti ideolojisi açısından partinin kurumsallaştığı söylenebilir. Sosyal taban açısından ise, partinin politika öncelikleri belli bir sosyal tabanı işaret etmektedir. Çalışan emekçi kesimlerden kırsal kesimdeki çiftçi ve köylülere yönelik politikaları merkezde yer almaktayken, parti yeni önceliklere göre gençlik

gibi ya da kast siyasetinin önemli bir kesimi gibi yükselen yeni sosyal kesimlere göre de politika belirleyip hedef kesimini büyütme çabası içerisine girebilmiştir. Öncelikli kesimler partinin tüm politika hamlelerinde belirleyicidir ve parti belirlediği sosyal kesimlerden geri dönüş de alabilmektedir. Ek olarak sosyal taban meselesiyle ilgili olarak HKP(M), sol bir partiden beklenmeyecek şekilde kültürel bir atıfta da bulunarak bölgesel kimlikler üzerinden de taban elde edebilmiştir. Tüm bu politika öncelikleri ve öncelikli kesimler ise, parti programında net bir şekilde ele alınabilmektedir. Sonuç olarak partinin sosyal taban açısından da konsolide olup kurumsallaştığı söylenebilir.

4.3. Özerklik

HKP(M) gibi ideolojik yönü ağır basan partilerde her şeyden önce dış etki konusunda önemli soru işaretleri bulunmaktadır. Özellikle bu parti, komünist bir partiye ve kendisini enternasyonal bir ideolojinin belli bir ülkedeki savunucusu olarak görüyorsa bu ilgi daha da fazla artabilmektedir. Bu açıdan HKP(M)'nin de küresel anlamda komünizmin savunuculuğunu yapan ülkelerle olan ilişkisi sorgulanmıştır. Nitekim partinin ortaya çıkışı bile, HKP içindeki farklı hiziplerin SSCB ve Çin üzerine olan farklı görüşleri üzerine olmuştur. Bu kapsamda HKP içinde daha çok Çin'e destek vermek gerektiğini düşünenlerin çoğunlukta olduğu bir hizip olarak HKP(M) hizbi, zaten SSCB'nin duruşuna karşı olduğu için Sovyet Komünist Partisi üzerinden bir bağımlılık ilişkisine sahip olup olmadığı fazla tartışılmamıştır. Ancak Çin ile ilgili aynı şeyleri söylemek zordur ve partinin özellikle Hindistan-Çin Savaşı'nda Çin'i destekledikleri düşünüldüğü için birçok lideri gözaltına alınmış ve tutuklanmış, birçok parti üyesi de soruşturma geçirmiştir. Dolayısıyla partinin o dönemlerde Çin Komünist Partisi'ne hiç olmasa ideolojik bir bağımlılığı olduğu bir gerçektir ve parti kongrelerinde Mao'nun anılarak alkışlanması da bunun ispatıdır (Bhattacharyya ve Basu, 2017: 83).

Çin'in daha sonraları Hindistan'da yükselen Naxalite hareketine destek vermesi, Naxalitlerle anlaşamayan HKP(M) için bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü o dönemde HKP(M) Batı Bengal'de eyalet hükümetinin ortaklarından biri olarak sistemin içinde yer alıyorken; Naxalitler sistem dışı isyanlarla köylüleri mobilize etmeye çalışmıştır. Bugün hala “Kızıl Koridor” olarak bilinen alan

Naxalitlerin yoğun olduğu yerlere karşılık geliyorken, HKP(M)'nin içerisinde bulunduğu Batı Bengal hükümeti o dönem için bu hareketi bastırmayı başarmıştır. Bu şekilde Çin'e mesafe alan HKP(M), özerklik tartışmaları açısından da önemli bir adım atmıştır. Ancak Çin ile ilişkilerden Hindistan-Çin Savaşı'na, Çin'le devam eden sınır çatışmalarından Çin yanlısı yükselen Naxalit Hareketi gibi mobilizasyonlara tüm bu süreç HKP(M)'ye bir dış etki olarak önemli bir zarar vermiştir (Kohli ve Singh, 2013: 175).

Ülkenin Çin ile yaşadığı sorunlar, HKP(M)'ye bazen bir dış etki bazen de bir iç etki olarak zarar vermişken, bir dış etki olarak Bangladeş'in ortaya çıktığı Pakistan'la yaşanan savaşın da partiyi etkilediği söylenebilir. Ancak buradaki etkileşimin daha çok pozitif olduğunu söylemek gerekmektedir. Çünkü parti, bağımsızlığını ilan eden Bangladeş'in yanında durmuş ve Bangladeş Komünist Partisi (Leninist)'in kurulmasından büyük rol oynamıştır. Ayrıca savaşta Pakistan'ın yanında duran Çin'den ise iyice uzaklaşmıştır. Neticede hem de Çin Komünist Partisi'ne olan bağımlılığından iyice kurtulmuş hem de Bangladeş'in komünist hareketinin gelişmesi adına parti siyaseti aşamasına geçilerek kurumsallaşmasına yardımcı olmuştur (Maniruzzaman, 1975: 52).

Bir dış etki olarak partinin daha sonraları eleştirilmesini sağlayacak diğer bir gelişme ise neo-liberalizmin yükselişidir. Özellikle Kerala HKP(M)'sinin dâhil olduğu neo-liberal politikaların benimsenmesinin partiyi ideolojik açıdan zayıflattığı noktasında büyük tartışma doğurmuştur. Parti, uluslararası sermayeye yatırım yapması için vermiş olduğu teşviklerle hem ideolojik açıdan hem de özerklik açısından zaafa uğramıştır. Parti için ideolojik açıdan bir zaafa uğrama söz konusu değilken, bunun sebebi uzun vadeli komünist toplum hedefi için başvuru stratejik eylemlerden biri olmasıdır. Özerklik açısından da zafiyet olduğu söylenemez, çünkü başvuru sosyal demokrat politikalar yine Kerala halkının refahını yükseltmekten başka bir amaca hizmet etmemiştir. Gerçekten de HKP(M)'nin neo-liberal gelişmeler karşısında girmiş olduğu etkileşim, bir bağımlılık ilişkisinden ziyade, tüm dünyada uygulanan sosyal demokratik modelin uygulanmasından ibaretti ve sol siyasetin iktidar olduğu başarı hikâyelerinden birisi olarak görülmüştür (Kumar, 2016).

Ülke siyasetinde bir iç etki olarak partinin özerkliğine zarar veren önemli gelişmelerden biri de merkezi hükümetin belli dönemlerde partiye yönelik yönettiği sindirme kampanyaları olmuştur. Çin ile yoğun ilişkiye sahip olduğu ve kendi merkezi hükümetinin yanında durmadığı düşünülen HKP(M)'ye karşı yoğun tutuklama kampanyaları partinin sağlıklı işleyebilmesini aksatmıştır. Öyle ki Kalküta Kongresi gibi örgütsel stratejilerin belirlendiği toplantılara Merkez Komite'nin çoğu tutuklu olduğu için katılamamıştır. Düzenli bir şekilde toplanamayan parti liderliği de karar almakta zorlanmıştır. Her ne kadar tutuklamalarda HKP(M)'nin yapmış olduğu isyanların da payı varsa da, sonuçta ulusal anlamda merkezi yönetimin parti üzerindeki etkisi negatif olmuştur. Diğer yandan HKP(M)'nin Kerala ve Batı Bengal gibi seçimleri kazandığı yerlerde de Merkez'in anayasaya dayandırarak atadığı "Vali Yönetimleri", partinin hareket alanını daraltan başka bir müdahaleye karşılık gelmiştir. Burada da Naxalit İsyanları gibi isyanların da payı olmuş olsa da, Merkez'in müdahaleleri sadece parti politikalarını etkilememiş, aynı zamanda partinin bölünmesine giden kapıları da aralamıştır (Arora, 1990: 205).

Karar Özerkliği: HKP(M) üzerindeki dış etkinin yanında, özerklik için diğer önemli bir gösterge olan karar özerkliğini etkileyen unsurlara baktığımız zaman, parti bölünmeleri burada en ön sırada sayılabilir. Radikal sol bir parti olan HKP(M), kurulduğundan bu yana pek çok ayrılığa ve yeni filizlenmeye şahit olmuştur. Bu açıdan Hindistan Komünist Partisi (Marksist-Leninist), Hindistan Marksist Komünist Partisi, Marksist Koordinasyon Komitesi, Komünist Marksist Parti, Demokrasiyi Savunma Derneği, BTR-EMS-AKG Halk Forumu, Demokratik Sosyalizm Partisi, Halkın Demokratik Cephesi, Halkın Mücadele Cephesi, Odise Komünist Partisi gibi parti veya örgütsel yapılar, HKP(M)'den ayrılma sonucu ortaya çıkmış yapılara örnek olarak gösterilebilir. Burada Hindistan Komünist Partisi (Marksist-Leninist), HKP(M)'in parlamenter siyasete iyice ısınmaya başlamasına karşı çıkıp ayrıldığı için ayrıyeten önemlidir. HKP(M) içindeki radikaller, normalleşerek parlamenter siyasette yola devam etmekten ziyade, silahlı mücadeleyi ve devrimi savunmuşlardır. HKP(M)'nin seçim süreçlerine iyice entegre oluşunu da revizyonist bularak eleştirmişler ve 1969

Kalküta Kongresi'nde Tüm Hindistan Komünist Devrimciler Koordinasyon Komitesi tarafından partiden ayrılarak kurulmuştur (Cheek, 2010: 292).

Liderlik Değişimleri: Karar özerkliğini etkileyebilen diğer bir gösterge olan liderlik değişimi ve sayısı açısından bakıldığında, bugüne kadar beş Genel Sekreter'e sahip olan parti, dolayısıyla dört defa liderlik değişimi yaşamıştır. Partinin doktriner karakteri ağır bastığı için, liderlik üzerinde önemli çatışmalar olmamıştır. Bir tek son Genel Sekreter olan Sitaram Yechury'nin seçiminde diğer bir aday olan politbüro üyesi S. Ramachandran Pillai ile bir rekabet yaşanmıştır. Ancak Pillai'nin seçimden çekilmesiyle partinin klasik parti lideri seçim atmosferi yeniden hâkim olmuştur. Bu açıdan liderlik seçimleri, çatışmadan ziyade, liderler üzerinden partinin belli stratejilerinin araçsallaştırıldığı bir mesajı içermektedir. Örneğin ilk lider Puchalapalli Sundarayya dışarıda bırakılırsa, ki o da HKP'den ayrılışın simgesidir, 1967'de Genel Sekreter olan E. M. S. Namboodiripad ülkedeki yeni koalisyon siyaseti çağının taşıyıcısı olarak başa gelmişken (Singh, 1998), 1992'de liderliğe gelen Harkishan Singh Surjeet ise anti-BJP koalisyonun inşasında ve Kongre ile UPA çatısı altında buluşulmasında aracı yüz olmuştur (Ramakrishnan, 1999). Özellikle de 2005'ten 2015'e kadar lider olan Prakash Karat'ın 2008'de imzalanan Hindistan-ABD arası nükleer antlaşmadan dolayı UPA ittifakından çıkması, Kongre'nin Batı Bengal'de AITC ile ittifak yapması sonucunu doğurmuş ve HKP(M) 1977'den beri devam eden 34 yıllık Batı Bengal iktidarını kaybetmiştir. Bu sonuç reelpolitikten anlamayan Karat'ın suçu olarak görülünce, 2015'te yeniden koalisyon inşacı pozisyonunu doldurmak amacıyla Sitaram Yechury liderliğe getirilmiştir (Roy, 2014).

Merkez-Yerel Çatışması: Karar özerkliğini etkileyebilecek diğer bir gösterge de merkez-yerel çatışmasıdır. Nitekim Hindistan komünizmi daha bölgesel milliyetçilik üzerinden eyalet temelli gelişen bir çizgi takip etmiştir. HKP(M) de bu süreçten doğal olarak etkilenmiş ve her bir eyalet birimini mevcut bölgenin alt kimliğine göre dizayn etmiş ve eyaletler için daha çok özerklik isteyen bir politika geliştirmiştir. Merkezde ise hem ulusal bir duruş ile ülke bütünlüğünü savunmuş hem de Kongre gibi Hindistan geneli işlev gören partilerle ittifak yolunu tutmayı seçmiştir. Bu sebepten Parti Liderliği'nin merkezîyetçi, eyalet birimlerinin ise

özerklik yanlısı olduğu gibi bir görüntüyle merkez-yerel arası bir çatışmanın çıkabileceği her zaman zihinleri bulanıklaştırmıştır. Ancak başta partinin demokratik merkezîyetçilik ilkesi, akabinde de eyaletlerde belirlenen politikanın stratejik mahiyetinin tüm taraflar açısından sağlıklı bir şekilde kavranması böyle bir çatışmanın önüne geçebilmiştir. Hatta eyaletlerdeki başarının arkasında yatan sır olarak bile değerlendirilebilmektedir (Communist Party Publication, 2008).

Sosyal Taban Bağımlılığı: Parti özerkliği konusunda önem arz eden diğer bir gösterge olan sosyal taban bağımlılığı konusunda HKP(M)'nin BJP gibi bir sosyal taban ilişkisine sahip olmadığı için bu konuda bir özerklik sorunu yaşayacağı öngörülemez. Ancak partinin 1978 ve 1989'da gittiği parti kongrelerindeki açılımlarla önce sol partilerle, sonra da Kongre ile girdiği ittifak ilişkilerinin bir ölçüde partiyi bağımlı ilişkiler içerisine soktuğu iddia edilebilir. Zaten ülkedeki koalisyon çağı, tüm ulusal partileri bölgesel partilerle ittifak ilişkisine girmeye zorlamaktayken, HKP(M) de belli oranda güçlü olduğu eyaletlerde, eyaletin diğer partileriyle ilişkilerini geliştirmek zorunda kalmaktadır (Karat, 2002). HKP(M)'nin Kerala'da HKP ile girdiği ittifak aracılığıyla kurduğu hükümetin yanında, Batı Bengal'de Kongre ile bozulan ittifakın iktidarı AITC'ye kaptırılmasında başrol oynaması durumun önemini göstermektedir. Tabi seçimsel siyaset açısından kurulan ittifakların partinin karar alma özerkliğini ise kısmen etkilediği söylenebilir. Nitekim ittifak ilişkisine de parti kararıyla girilmektedir. Bu açıdan ittifak siyaseti HKP(M) için özerkliğe son verici bir nitelikte değildir.

Mali Özerklik: HKP(M)'nin mali durumuna bakılacak olursa, HKP(M) Anayasası'nın da temel gelir olarak parti üyelerinden toplanan aidata öncelik vermektedir. Anayasa'nın 9. maddesinde kaleme alınan üye aidatları, parti adına seçimlerde yarışacak adayların yanı sıra tüm parti üyelerinin yılda beş kez bir parti üyelik ücreti ödeyeceklerini belirtmektedirler. Bu yıllık parti aidatı, partiye kabul sırasında ve her yılın Mart ayı sonuna kadar ilgili üye tarafından şube veya birim sekreterine ödenmektedir. Ücreti zamanında ödemediği takdirde ise, üyenin adı parti bültenlerinden silinir. Koşullar belli bir uzatma talep ederse, Merkez Komite bu tarihi uzatabilmektedir. Parti üyelerinden parti şubelerinden veya

birimlerinden toplanan tüm parti aidatları son kertede ise, ilgili parti komiteleri aracılığıyla Merkez Komitesi'ne tevdi edilmektedir (CPI-M Constitution, 2018).

HKP'nin elde ettiği gelirlere bakılacak olursa, HKP(M), ulusal partiler arasında BJP, Kongre ve MKP'den sonra en zengin parti konumundadır. Nitekim verilere göre, 1559.17 Crore Rupı olarak açıklanan 2016-17 finansal yılı toplam parti tröst gelirlerinin, 5.25 Crore Rupisinin HKP(M)'ye ait olduğu görülmektedir. Bu gelir BJP ve Kongre Partisi'nin gelirlerine bakılınca düşük bir gelirken; diğer ulusal partilerin gelirleri açısından normal ve iyi bir gelir olarak değerlendirilebilir. HKP(M) bu rakamı elde ederken bağışçı sayısına bakıldığında 200 gibi bir rakamlar karşılaşılmaktadır. Yani parti gelirine göre bağışçı sayısı, diğer partiler açısından oldukça yüksek bir rakamdır. Benzer bir durum HKP için de mevcuttu. Bu açıdan komünist partilerin verilen miktar az olsa bile, bağışçı sayısında yüksek rakamlara sahip olduklarını göstermektedir. Bu toplam gelir ise, bilinen, diğer bilinen ve bilinmeyen kaynaklar üzerinden bölünürse, bağışlar üzerinden sağlanan bilinen kaynaklar 5.257 Crore Rupı, diğer bilinen kaynaklar 59.569 Crore Rupı ve bilinmeyen kaynaklar 35.43 Crore Rupı olarak sıralanmıştır. Ülke geneli bilinen kaynakların 589.38 Crore Rupı, diğer bilinen kaynakların 258.99 Crore Rupı ve bilinmeyen kaynakların 710.80 Crore Rupı olduğu düşünüldüğünde HKP(M) gelir rakamları oldukça düşük seviyededir. Sonuç olarak partinin toplam geliri ise, 100.256 Crore Rupı olarak hesaplanmaktadır (ADR Report, 2018: 10).

Daha detaylı bir şekilde ilk önce Bilinen Kaynaklar üzerinden yorum yapılacak olursa, seçimlere katılma ve günlük işlerini yürütme konusunda şirketlerden veya iş dünyasından, tröst şirketlerde ve bireylerden bağış ya da katkı şeklinde sağlanan gelirin 5.257 Crore Rupı olduğu görülmektedir. HKP(M)'nin toplam gelirinin 100.256 Crore Rupı olduğu düşünüldüğünde, 5.257 Crore Rupilik bir miktar, parti gelirlerinde Bilinen Kaynaklar kaleminin yüzde 5 gibi çok düşük bir yer kapladığını göstermektedir. Öyle ki diğer bütün ulusal partiler arasında Bilinen Kaynaklar'ın diğer kaynaklara göre oranının bu kadar düşük olduğu başka bir parti yoktur. HKP(M)'nin 2015-16 finansal yılında bilinen kaynaklar kaleminin 1.81 Crore Rupı olduğu düşünüldüğünde, bir sene sonraki rakamın

5.257 Crore Rupî'ye yükselmesi de hem önemli bir yükseliş olduğunu göstermekte hem de bir önceki yılın rakamlarının ne kadar kötü bir seviyede olduğunu hatırlatmaktadır. Nitekim hesaplandığı takdirde 2015-16 finansal yılından 2016-17 finansal yılına partinin bilinen kaynaklardaki artışın yüzde 190'lık bir yükselişe karşılık geldiği görülebilir (ADR Report, 2018: 8-9).

Daha çok taşınır ve taşınmaz varlıkların satışı, eski gazeteler, üyelik ücretleri, delege ücreti, banka faizi, yayın satışı gibi kalemleri içeren diğer bilinen gelirler ise 59.569 Crore Rupî iken, burada iki şey görünmektedir. Öncelikle parti toplam geliri 100.256 Crore Rupî iken, bunun yarısından fazlasını Diğer Bilinen Kaynaklar teşkil etmektedir. Bilinen Kaynaklar kaleminin toplam gelire oranla en düşük seviyede olduğu partinin, sahip olduğu açığı Diğer Bilinen Kaynaklar ile kapadığı net bir şekilde söylenebilir. Bilinen Kaynaklar bu kadar düşükken, Diğer Bilinen Kaynaklar'ın bu kadar yüksek olduğu tek parti HKP(M)'dir. İşte ikinci olarak görülebilen şey de bu durumla ilgili olup, bu Diğer Bilinen Kaynaklar'ın fazlalığının parti üyelik ücretleriyle ilgili olabileceği düşünülebilir. Nitekim partinin tröst gelirlerinde de gelire oranla 200 bağış sayısı gibi yüksek bir rakama ulaşmak da parti üyelerinin katkısının önemini göstermektedir ((ADR Report, 2018: 8-10)

20.000 Rupî'nin altında olan ve kaynağının kimin olduğu belli olmayan Bilinmeyen Gelirlere bakıldığında ise, yedi ulusal partinin 2016-17 finansal yılındaki bilinmeyen gelirlerinin toplamı 1559.17 Crore Rupî iken, HKP(M)'nin aynı yıldaki bilinmeyen gelirleri rakamı 35.43 Crore Rupî olarak görülmektedir. HKP(M) genel olarak bu kalemde de orantısız bir gelir elde etmişken, Bilinen Kaynaklar'ın düşüklüğü gibi bir düşüklük ise göze çarpmamaktadır ve toplam gelirinin yüzde 35.34'ünü bu kalemin oluşturduğu görülmektedir. HKP(M) için Bilinmeyen Gelirler içerisinde ise en fazla getirisi olan kalemin Gönüllü Kaynaklar olduğunu söylemek gerekirken, parti az da olsa Kupon Satışları kaleminden de bir gelir elde edebilmiştir (ADR Report, 2018: 10-11).

HKP(M) ulusal partiler arasında toplam gelir açısından dördüncü sırada yer almaktayken, ilk sıralarda yer aldığı tek kalem ise "Nakit Bağışlar" kalemidir. Öyle ki nakit bağışlarda HKP(M), 14.84 Lak Rupî rakamıyla tüm ulusal partiler

içerisinde HKP'den sonra ikinci sırada yerini almıştır. Toplam nakit bağışların ülke genelinde 52.27 Lak Rupı olduğu not edildiğinde, HKP'nin bu kalemin çeyreğini aldığı görülebilmektedir. Partinin en çok nakit bağış elde ettiği eyaletler ise doğal olarak iktidarda olduğu Kerala ve Tripura olmuştur. Ancak nakit bağışların, toplam gelirin yüzde 0.09'unu teşkil ettiği düşünüldüğünde, HKP(M)'nin de HKP gibi buradaki üst sıralardaki yerinin büyük bir önem arz etmediği anlaşılabilmektedir (ADR Report, 2018: 12).

HKP(M)'nin özerklik açısından durumunu özetleyecek olursak, genel anlamda burada sayılan bağımlılık durumlarının çoğunun eskiyi ilgilendirdiği için partinin kendi içerisinde özerk olduğu söylenebilir. Öyle ki eskiden dış etki konusunda göz ardı edilemeyen Çin ile ilişkiler eskisi gibi değildir. Batı Bengal'de Çin ile ülkenin durumu karışık olsa da ve büyük bir göçmen sorunu yaşanıyor olsa da eyalette iktidar artık HKP(M) olmadığı için sorunun muhatabı AITC olarak görülmektedir. Ülke içerisinde ise HKP(M) neredeyse tamamen normalleştiğine göre, Merkezi Yönetim'in partiye müdahale etme gibi bir ihtimali yok denecek kadar azdır. Partide bölünme ya da liderlik sıkıntısı da yakın zaman sınırlarında görünmemekteyken, partinin merkez-çevre ilişkilerinden zarar görmeyen aksine bu ilişkilerden güç aldığı ve lehine çevirdiği ifade edilebilmektedir. Aynı şekilde ülkenin yeni dinamiği olan koalisyon siyaseti döneminde girmiş olduğu ittifakların kendisine kazandırdığı söylenebilecekken, sosyal tabanla ilişkilerinde bir bağımlılık doğuracak derecede bir kesime bağımlılık da tespit edilememektedir. Son olarak partinin diğer partilere göre düşük bir gelire sahip olsa da, kendi kendine yetebilirlik açısından birçok ulusal partinin önünde yer aldığı açıktır. Zaten Kerala, Tripura gibi yerlerde iktidarda olması elini fazlasıyla güçlendirmektedir. Tüm bu verilerin akabinde partinin özerk olduğu ve bu noktada bir sorun yaşamadığı iddia edilebilir.

4.4. Somutlaşma

HKP(M)'nin somutlaşmasına ilk etapta Janda kriterleri üzerinden değerlendirecek olursak, başlangıç yılı açısından partinin bir hayli köklü olduğu söylenebilir. Resmi olarak 1964'te ortaya çıkan partinin kabaca 54 yaşında bir organizasyon olarak toplum içerisinde önemli derecede yer ettiği söylenebilir.

Buna ek olarak parti kökenleri Hindistan komünist hareketinin ilk ortaya çıktığı yıllara kadar uzatılırsa, ki parti kendi geleneğini 1920'lere kadar götürmektedir, Hindistan toplum ve siyaseti için en önemli aktörlerden biri olarak görülmesi kaçınılmazdır. Diğer yandan HKP(M) parti tarihi boyunca bir isim değişikliğine gitmemiştir. Ancak partinin resmi adının Hindistan Komünist Partisi (Marksist) olmasına rağmen, partinin kamuoyunda Marksist Komünist Parti (MaKaPa) olarak anılması, toplum nezdinde ne derece kendine özgü bir karşılık bulduğunu göstermektedir. Ayrıca benzer şekilde partiye ilk yıllarında resmi addan ziyade, parti “Sol Komünist Parti” ya da “Hindistan Komünist Partisi (Sol) gibi farklı ifadelerle de referans gösterilmiştir. Hem parti, hem de toplum, kendilerini Nehru'nun Kongre'sinden ayırmak adına özellikle “Sol” kavramını kullanmak ve zihinlerde öyle yer etmek istemiştir. Nitekim tüm bunlar partinin somutlaşması adına partinin kendine özgü süreçleri olarak görülmelidir (Basu, 1999: 189).

Partiye örgütsel süreksizlik açısından baktığımızda da, özerklik bölümünde ele alındığı üzere, kendisinden başta Hindistan Komünist Partisi (Marksist-Leninist) olmak üzere farklı örgütsel kopmalar ve ayrılıklar yaşanmıştır. Bu yeni oluşumlara rağmen, parti dayanıklılığı kısmi zararları çabuk atlatmış ve kendi misyonunu devam ettirebilmiştir. Hatta kendisi de bir ayrılık partisi olup çürümekten ziyade, sağlam bir şekilde filizlenebilen bir parti olmayı başarmıştır. Öte yandan 2019 seçimleri öncesinde daha önce ayrıldığı parti olan HKP ile birleşme tartışmaları gündemi fazlasıyla meşgul eden bir konu olagelmıştır. Daha önce HKP yönetimi, 2005 yılından Chandigarh'daki 19. Parti Kongresi'nde Komünist Birliğin aciliyetine vurgu yapmış ve böyle bir birleşmenin Hindistan'daki sol ve demokratik alternatifin inşası için anahtar rolü görebileceğinin altını çizmiştir. Bugüne gelene dek basın aracılığıyla karşılıklı çağrılarının arttığı göz önünde bulundurulursa, her iki partinin de birleşme konusunda istekli olduğu gözlemlenebilmektedir. HKP(M)'nin geçmişte yaşadığı ayrılık ve kopuş tecrübelerine ek olarak, muhtemel birleşme hadisesinin parti somutlaşmasının gücünü hatırlatacağı açıktır (Merger With CPI, 2015).

Liderlik rekabeti de parti somutlaşması için Janda tarafından bir gösterge olarak önerilmiştir. Fakat bunun sebebi daha çok liderlik rekabetleri üzerinden

belirlenen liderlerin iç istikrarı sağlayabileceği ile ilgilidir. HKP(M) gibi ideolojisi ağır basan bir parti için ise, iç istikrarı sağlamak adına Merkez Komite'den, hatta Politbüro'dan çıkan isimlerin lider olarak oy birliğiyle görevlendirilmesi daha yaygınlaşmış bir süreç olarak gelişmiştir. Bu açıdan bugüne kadar Genel Sekreterlik koltuğuna oturan tüm liderler, ilk etapta rekabet olsa bile, parti liderliği seviyesinde karara bağlanarak bir geri çekilme sonrası tek bir lider adayının devamıyla neticelenmiştir. Ancak şuan ki lider Sitaram Yechury'nin ikinci defa Genel Sekreterlik'e seçildiği görüşmelerde, parti içerisindeki kliklerin de ülke siyasetine göre şekil aldığı ortaya çıkmıştır. Nitekim Yechury, güçlü Kerala kliğinin de içerisinde bulunduğu BJP karşıtı ve Kongre'ye yakın seküler-demokratik klik tarafından desteklenmiş ve onun yeniden seçilmesi Kongre için iyi haber olarak değerlendirilmiştir (Benedict, 2018).

Janda'nın son kriterleri olan seçim ve yasama istikrarsızlıkları açısından bakacak olduğumuzda, partinin ilk kez yarıştığı 1967 yılındaki seçimlerden bu yana düzenlenen 13 genel seçimin tamamında yarışa katılmış, hem seçimsel hem de yasama açısından istikrarı yakalamıştır. Partinin istikrarsızlığı daha ziyade ilk yıllarda ortaya çıkan tutuklamalar üzerine parti yönetimiyle ilgili gelişmiştir. Ancak Merkez Komite'nin toplanamama gibi durumlarla karşılaşılmasına rağmen, bu durum seçimlere girmekte engel teşkil etmemiştir. Seçimler ve yasamada elde edilen başarı durumuna bakacak olduğumuzda da, partinin 13 Genel Seçimde ortalama yüzde 5.69 oy ortalaması ve ortalama 27 sandalye sayısı elde ettiği görülmektedir. Bu açıdan partinin 2014'teki son seçimler hariç, bugüne kadar oy oranlarında en fazla yüzde 1'lik bir düşüş olmuşken, Lok Sabha'daki sandalye sayılarında da 2014'teki 27 sandalyelik düşüşten başka travmatik bir düşüş olmamıştır. Düşüş olarak görülebilecek seçimler, 2014 seçimleriyken; oy oranı yüzde 5.33'ten yüzde 3.28'e ve de sandalye sayısı 16'dan tek haneli rakamlara 9'a düşmüştür. Bu açıdan hem seçim hem de yasama istikrarsızlığı sonrası, partinin konuyla ilgili sağlamlık testi 2019 seçimleri olacak gibi görünmektedir (Election Commission Report, 2014).

Parti Sembolizmi: Janda'nın kriterlerinin dışında, partinin ne derece somutlaştığını gösteren diğer göstergelere dönecek olduğumuzda ve sembolizmle

başlayacak olduğumuzda, HKP(M)'nin parti sembolünün eskiden gelen bir varoluş durumunu simgeleyen ve ayırt edici politikalarını kabul eden, uluslararası tanınırlığı olan komünist bir sembole sahip olduğu söylenebilir. Uluslararası tanınırlığı kadar, yine kolayca karıştırılabilen sembol, parti tüzüğünde tanıtılmaya çalışılmıştır. HKP(M) tüzüğünün 3. maddesi bu doğrultuda parti sembolüyle ilgilidir. Buradaki ifadeye göre, parti bayrağı, uzunluğunun, genişliğinin bir buçuk katı olması gereken kırmızı bir bayrak olacakken; bayrağın ortasındaki beyaz renkli, birbirlerine çapraz bir şekilde iç içe geçmiş çekiç ve orak olacaktır. Hindistan Seçim Komisyonu tarafından da onaylanan bu sembol, genellikle herhangi bir komünist partiyi simgeleyen mücadelenin rengi olan kırmızı renkli bir bayrak üzerinde tasvir edilmesi somutlaşma açısından önem arz etmektedir. Yine kesişen çekiç ve orak sembolü de çok önemlidir ve HKP(M)'nin tarlalarda çalışan ve yaşamayı kazanan köylülerin, çiftçilerin veya işçilerin bir partisi olduğunu ima etmektedir (CPI-M Constitution, 2018).

Parti İkonları: HKP(M)'nin kamuoyunda sürekli yer alabilmesini sağlayan en önemli unsurlardan birisi şüphesiz parti ikonlarıdır. Nasıl BJP ve Kongre arasında bir parti ikonu meselesi varsa, Hindutva-Komünizm taraftarları arasında da önemli bir ikon tartışması bulunmaktadır. Bunun en son örneği, şüphesiz Sol Cephe'nin uzun süren iktidarını BJP'ye kaptırdığı Tripura eyaletinde yaşanmıştır. 1996'dan beri Tripura eyaletinde iktidar olan HKP(M), 2018 Eyalet Seçimleri'nde BJP'ye kaybedince, Hindu milliyetçileri eyaleti yeniden dizayn etmeye karar vermişler ve belki de bunun ilk yansıması bir grup BJP-RSS üyesinin Tripura'da bulunan dev Lenin heykelini yıkmaya girişmeleri olmuştur (Lenin Statue Razed 2018). Bu olay bile başlı başına BJP-HKP(M) arası bir ikon kavgasını başlatmıştır. Bu açıdan partinin ikon siyasetine bakacak olursak, her şeyden önce bir komünist parti olarak uluslararası sol siyasetin tüm ikonlarının parti için önem arz ettiği söylenebilir. Bu açıdan Marx'tan Lenin'e, Stalin'den Che Guevara ve Mao'ya kadar uluslararası figürlere daima atıf yapılmaktadır. Tabi bu durum bazı eleştirileri de beraberinde getirmiştir. Örneğin Hindu milliyetçileri bu sebepten dolayı Hindistan komünizminin Hindistanlılaşamadığını iddia etmiştir (Shankar, 2018). Bu nedenle HKP(M) de kendi parti ve ideolojik ikonlarını inşa etme çabası

içerisine girmiştir. Bu kapsamda geldiğimiz noktada HKP(M), Jyoti Basu, E.M.S. Namboodiripad, Manik Sarkar, P. Krishna Pillai, A. K. Gopalan, V. S. Achuthananthan gibi parti ikonu olarak hareketin büyük saygı duyduğu isimleri üretmeyi başaramamıştır (Jyoti Basu's Demise, 2010). Özellikle Jyoti Basu, E.M.S. Namboodiripad, Manik Sarkar gibi isimler, sırasıyla Batı Bengal, Kerala ve Tripura'dan yani yerelden yükselen ve uzun süre iktidarda kalabilmenin anahtar isimleri olarak değerlendirilmiştir. Yine P. C. Joshi, S. A. Dange, P. Sundarayya, Charu Mazumdar gibi isimlerin de hareketin gelişiminde büyük katkıları olduğu kabul edilmektedir.

Parti Sloganları: Radikal bir sol parti olan HKP(M)'nin slogan siyasetinde geride kalması kesinlikle düşünülemez. Bu açıdan parti sloganları hem ülke gündeminde çoğu zaman geniş yer tutmuş hem de tabanını mobilize etmede oldukça faydalı olmuştur. Bu açıdan akla ilk gelenleri değerlendirecek olursak, Eski ABD Başkanı Obama'nın ülkeyi ziyaret ettiği sırada, parti işçilerinin attığı "Obama Go Back" sloganları hem dünyada gündem olmuş hem de partinin anti-empyralist duruşunu göstermesine yardımcı olmuştur (Go Back Obama, 2010). Yine partinin Keşmir'de Merkez Yönetim'e karşı ayaklanan yerel halka destek olmak amacıyla attıkları "İnkılap Zindabad" (Yaşasın Devrim) sloganı da tarihe geçmiş sloganlardadır (Jai Hind, Inquilab Zindabad, 2016). Temel sosyal tabanlarından olan çiftçilerin protesto yürüyüşlerinde ise "Ladenge, Jitenge" (Savaşacağız, Kazanacağız) sloganları tüm çiftçiler tarafından desteklenmiştir. Son günlerdeki güncel sloganlarına da bir göz atacak olursak, her şeyden önce BJP'ye karşı yükselen "BJP Hatao, Desh Bachao" (Def Et BJP'yi, Kurtar Ülkeyi) bugünlerde dillerdeyken (CPI(M) To Fight, 2018); 41 senelik iktidarlarını kaybettikleri Batı Bengal'daki AITC için ise benzer şekilde "Trinamool Hatao, Bangla Bachao" (Def et Trinamool'ü, Kurtar Bengal'i) sloganına başvurulmaktadır (Left Calls For, 2019). Benzer şekilde 1996'dan beri iktidarda olup, 2018'de kaybettikleri Tripura'da ise BJP'ye karşı "Cholo Ultai" (Hadi Devirelim) sloganı öne çıkmıştır. Bunun sebebi ise BJP'nin kendilerini mağlup ettiği seçimlerdeki "Cholo Paltai" (Hadi Değiştirelim) sloganıydı (Cholo Ultai CPI-M, 2018). Son olarak bugünlerde meşhur olan bir sloganları da "Jai Bhim"

(Bhim'e Zafer) sloganıdır. Bu aslında ülkedeki Dalitlerin kendi ikonları olan Ambedkar için kullandıkları sloganken ve bir selam sloganıyken; HKP(M)'nin bu sloganı kullanması seçimlerde ihtiyaç duyulan Dalitlerin desteğiyle ilgiliydi. Nitekim slogan, HKP(M)'nin kendi selam sloganı olan "Lal Salam" (Kızıl Selam) ile birlikte kullanılmıştır (CPI-M leader Surjeet, 2008).

Parti İmajı: Bu analizler sonucunda HKP(M)'nin toplumda oluşan parti imajına bakacak olursak, partinin şuan kendi çizmek istediği imajla ilgili olarak BJP-RSS-Hindutva karşıtı, Sol Demokratik Cephe taraftarı, radikal sol parti, Marksist-Leninist, sosyal demokrat, Müslüman dostu, kabileler dostu, işçi, çiftçi, köylü ve emekçi kesim dostu, anti-emperyalist, anti-feodal, anti-neo-kolonyalist, halk demokrasisi taraftarı, seküler, bağlantısızlık savunucusu ve nükleer karşıtı gibi bir görüntü içerisinde yer almak istediği aşikârdır. Partiye şiddet yanlısı, naxalit, otonomici, anti-milliyetçi, Hindu karşıtı, komünist, bölgesel parti, gelişme karşıtı gibi sıfatlar da yüklenmek istenmektedir. Ayrıca partinin eskiden reelpolitiğe uygun davranışlara hiç yer vermiyorken, şuan ideolojisiyle çelişebilecek olsa da stratejik davranışları yer verebildiği de görülmektedir (Left-Congress Alliance, 2018). Ancak ülkenin üçüncü büyük partisi olmasına rağmen, seçimlerde Kongre ve BJP ile yarışabilecek bir profili yoktur. Alternatif cephe imajını ise her fırsatta kullanmak istemektedir.

Parti Markalaşması: HKP(M)'nin imajı bu şekildeyken, özellikle yaklaşan 2019 Genel Seçimleri'ne giderken partinin yeni bir markalaşma politikasının olup olmadığını tartışacak olursak, partinin liderliğinde tüm sol partiler açısından yeni bir stratejinin olduğu söylenebilir. Öyle ki baştan BJP karşıtı olarak kendini konumlandıran parti, Kongre ile de ulusal anlamda ittifak kurmayacak gibi gözükmemektedir. Yerelde Kongre ile belli ortak protestolar düzenlense de, ulusal anlamda geliştirilemeyecek bir işbirliği sonrası durum için partinin Üçüncü Cephe olarak sol partilerle kuracağı ittifakın BJP ve Kongre'ye alternatif bir yönetim vizyonu ortaya koyacağını düşünmektedir. Bu açıdan zaten faşist olan BJP'nin yanında, Kongre'nin de "Soft Hindutva" gündemiyle seçmenin karşısına çıktığını belirten HKP(M), halk karşıtı olmayan tek opsiyon olarak Üçüncü Cephe'yi işaret etmektedir (Sitaram Yechury Says, 2014). Böyle bir yeniden markalaşma stratejisi

tutar mı bilinmez, ancak burada partinin BJP ve Kongre gibi bölgesel partileri ikna edebilme kapasitesinin olması gerektiği oldukça aşikârdır.

Sosyal Medya: Son olarak partinin kamuoyunda var olabilmenin en önemli aracı olan sosyal medyadaki durumuna baktığımız zaman, HKP(M)'nin her şeyden önce HKP'den, hatta Kongre Partisi'nden bile daha aktif olduğunu söylemek gerekiyor. Parti hem Twitter hem Facebook hem de Youtube'ta eş zamanlı olarak varlığını sürdürüyorken; Youtube'ta belki biraz düşük bir performans sergilemişken; Twitter ve Facebook'ta ise performansı oldukça üst düzeydedir. Bu açıdan partinin Resmi Youtube kanalının 21 Şubat 2013'te ilk olarak faaliyete geçmesine rağmen, 2186 abone ile beklenen abone sayısını yakalayamadığı iddia edilebilecektir. Ancak her gün eklenen videolarla güncellenen kanal, bugüne kadar 176.365 defa izlenmiştir. Twitter'a ise Şubat 2014'te katılan partinin hesabı, 212 bin kişi tarafından takip edilmektedir. Günün her anı yeni bir tweet ile güncellenebilen hesap, şu ana kadar 15,2 bin tweet atmıştır (Communist Party of India, 2018). Genel Sekreter Sitaram Yechury'nin twitter hesabına bakıldığı zaman ise, hesabın Ekim 2015'te açılmasına rağmen, 720 bin takipçiyle beklenen sayıya daha fazla yaklaşmış olduğu görünmektedir (Yechury, 2018). Partinin resmi Facebook hesabının ise 374.606 takipçisiyle diğer sosyal medya yayın organlarındaki parti hesaplarını geride bıraktığı görülmektedir. Genel Sekreter Sitaram Yechury'nin Facebook hesabı ise twitter hesabına göre biraz geride kalmış ve 195.114 takipçisiyle yola devam etmektedir (Yechury, 2018). HKP(M)'nin sosyal medyadaki artan bu performansı, orta sınıflara daha fazla ulaşarak BJP'den daha fazla seçmen devşirmeye niyetli olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak HKP(M)'nin parti somutlaşmasının Janda kriterleri kadar, yeni dönem kriterleri açısından da gerçekleşmiş olduğu söylenebilir. Öyle ki parti sembol konusunda hem ülkeye hem de uluslararası düzleme hitap etmektedir. Uluslararası emekçi kesimler kadar, ülkeye özel kırsal kesim köylü, çiftçi ve yoksulları parti sembolü içeriğine rahatlıkla dâhil edilebilmektedir. Yine partinin atıfta bulunduğu ulusal ve uluslararası ikonları da sol siyasetin reddedebileceği isimler değilken, çatısı altında toplanılabilecek isimlerdir. Parti sloganları

açısından ise tüm sol partiler gibi hem kapasitesini hem de repertuarını oldukça geliştirmiştir. Güçlü sloganlar ve parti ikonları sayesinde, parti hem parti imajını rahatlıkla sunabilmekte hem de genişletebilmektedir. Aynı şekilde yeni parti markalaşması ve sosyal medya stratejisiyle de hem seçim dönemlerinde hem de seçim sonrası dönemlerde toplum ve kamuoyu nezdinde faaliyetlerine kesintisiz bir şekilde devam edebilmektedir. Dolayısıyla partinin somutlaşma kriterinin içini doldurabildiği söylenebilir.

4.5. Rutinleşme

Parti kurumsallaşmasının en önemli kriteri olarak gördüğümüz rutinleşme kriteri için seçim ve başarı göstergelerinden başlayacak olursak, partinin kurulduğu 1967 yılından bu yana bütün genel seçimlere girdiği görülmektedir. Bu kapsamda ilk seçimleri olan 1967 yılından itibaren parti, toplam 13 genel seçimde yarışma devamlılığını göstermiştir. Tabi bu süreklilik, partinin devletle karşı karşıya gelip önemli müdahalelere maruz kalmış olduğundan dolayı daha anlamlı görülmektedir. Katıldığı tüm genel seçimlerde belli bir başarı ortalamasını tutturması ise bu anlamlı sürekliliği daha da derinleştirmektedir. Öyle ki 2014 seçimlerinde aldığı yüzde 3.28’li oy oranı hariç, parti yüzde 5’in altına sadece kuruluş yıllarında 1967 ve 1977 Genel Seçimleri’nde düşmüştür. Bu açıdan parti, 13 Genel Seçim’de ortalama yüzde 5.69 oy ortalaması ve ortalama 27 sandalye sayısı yakalamıştır. Hindistan siyaseti için önemli kabul edilebilecek bu başarı ise, özellikle hükümet edebildikleri bölgelerde belli oranda kendi kural, norm ve değerlerini geliştirmelerine yardımcı olmuşken; yine belli davranış kalıpları ve davranışsal istikrar sağlama konusunda da ellerini güçlendirmiştir (Election Commission of India Report, 2014).

HKP(M)’nin seçim sürekliliği ve başarısının ardından, kısaca oyunun kurallarına etki eden politikalarına baktığımız zaman, partinin hükümet ettiği eyaletlerde, özellikle de Kerala ve Batı Bengal’de, Hindistan zor şartlarına rağmen, belirli bir düzen sağlayabilmesi ve yoksulluğu azaltabilmeyi başarabilmesi partinin ulus ötesi bir ilgi alanı haline gelmesine vesile olmuştur. Partiyi takip eden birçok yorumcu, partinin Kerala ve Batı Bengal’deki hükümetlerini karşılaştırarak Kerala’daki parti yönetiminin daha önemli

değişimleri hayata geçirdiklerini iddia etmelerine rağmen, partinin 1977'den 2011'e kadar Batı Bengal'de de iktidar kalması bile onun en azından istikrarı sağlama ve güven elde etme konusunda belli bir seviyenin üstünde kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir. Ancak Batı Bengal'in dünya tarihinin en uzun komünist iktidarı olmasına ve dünya çapında ilgiyle takip ediliyor olmasına rağmen, yine de Üçüncü Dünya'nın en önemli gelişme ve değişim örneği olan Kerala ile karşılaştırıldığında bir adım geride kaldığı görülmektedir. HKP(M)'nin bu eyaletlerde rutinleşme kriteri açısından sergilediği başarılı performans ise, yönetime geldikleri günden bu yana giriştikleri toprak reformları, gelişme stratejileri ve sosyal ilerleme gibi politikalarının başarısında yattığı ifade edilebilir (Nuna, 1989: 87).

HKP(M)'nin yönetime geldiği andan itibaren Kerala ve Batı Bengal'de giriştiği birçok kurumsal ve yapısal reformun rutinleşme kapasitesinde büyük bir büyüme ortaya çıkardığı görülmektedir. Bunlarından başında da şüphesiz toprak reformları gelmektedir. Toprak reformlarıyla parti, bütün yerleşik düzeni yıkmış ve yeni bir sosyal yapı ortaya çıkarmayı başarmıştır. Kerala'da 1970'lerde uygulanan toprak reformları, bu kapsamda partinin büyük mücadele ettiği toprak ağalığını neredeyse ortadan kaldırmıştır. Yoksul kiracılar küçük mülk sahiplerine dönüştürülürken, topraksız işçilere de çiftlik arazileri verilmiştir. Kerala Tarımsal Reform Yasası'nın da yardımıyla yapılan düzenlemelerle, köylülerin ittifak dışına savrulabilme süreçleri ihtimal dâhiline alınarak radikal kolektivist formlar uygulamaya konulmuştur. Batı Bengal'de de, parti benzer bir tarım reformuyla sosyal yapıyı yeniden dizayn etmeyi hedeflemiştir. Parti programında taahhüt ettiği devrimci sınıf savaşı ve proleterya diktatörlüğü kurma fikirlerini tam olarak gerçekleştirmesinin mümkün olmadığı demokratik ve kapitalist şartlarda, yine de toprak ağaları gibi mevcut sistemin istenmeyen bileşenlerini ortadan kaldırmayı hedeflemiştir. Sosyal demokratik bir açılımla, ancak yer yer şiddet de kullanarak, yeniden dağıtıcı bir gündemle kırsal kesimlerdeki köylü nüfusun yoksulluğunun azaltılması öngörülmüştür. HKP(M) iktidarla birlikte sürece dâhil ettiği ideoloji ve güçlü örgütlenmeyle birlikte yukarıdan reformları uygulama adına başarılı olmuştur. Yukarıdan reformları ise, tarım reformunu güçlendirebilmek adına

devlet iktidarına yardımcı olacak tabandan kontrollü mobilizasyon ile destekleyebilmeyi başarmıştır (Reddy, 1997: 105).

Toprak reformlarının yanında HKP(M) aynı zamanda iş gücü piyasasını da dönüştürmek için kararlı bir tavır sergilemiştir. Özellikle Kerala’da 1975’teki İşçi Yasası’yla birlikte, çoğunun Kast hiyerarşisinin en alt katmanında bulunan Dalitler’den oluşan yaklaşık 2 milyonluk büyük bir kitleye iyileştirme sağlayabilmiştir. Bu büyük Dalit nüfusuna düzenlenmiş iş günleri, asgari ücretler, toplu pazarlık hakları ve iş güvenliği konularında geniş bir koruma sağlanmıştır. Heller’in de vurguladığı gibi emekçiler olarak görülen kesimlerin tüm süreçlerden en az olumsuz şekilde çıkmasını planlayan bir biçimde çıkması için oldukça çaba sarf edilmiştir. Örneğin 1970’lerde yoğun emek gücünü etkileyebilecek traktörlerin kullanılmaya başlanması bile, daha az olumsuz etki doğurması amacıyla aşamalı bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. İşgücü piyasasıyla ilgili olarak, HKP(M) sendikalaşmaya da oldukça önem vermiştir. Hindistan genelinde işgücü piyasasının belki de en büyük sorunu kayıt dışı istihdamken; özellikle Kerala’da HKP(M), iş yasaları ve sendikalaşma ile en zor emekçi kesimlerin bile pazarlık gücünü arttırarak en azından daha yüksek ücretler alabilmelerini sağlayan bir yapı oluşturulmaya çalışmıştır. HKP(M) ile birlikte eyalet ülke genelinde en fazla sendikalaşma oranına ulaşmış, resmi ekonomi sektörlerine dâhil olan kayıtlı işçilerin ötesinde kayıt dışı çalışan işçilerin bile sendikalaşması sağlanmıştır. Tabii tüm sendikalar, ülke genelinde olduğu gibi, belli bir siyasal partinin uzantısı konumundaydı. HKP(M)’nin sendikası da bu kapsamda Kerala Eyalet Karhsaka Thozhilali Sendikası olmuş ve daha çok alt kast gruplardan oluşan yoğun bir emek gücünü bünyesinde barındırmıştır (Sandbrook ve Edelman, 2006: 65-93).

HKP(M)’nin toprak reformu ve işgücü piyasalarını yeniden düzenleme hamlelerinin yanında, sosyal politika alanında atmış olduğu adımlar HKP(M)’nin klasik davranış kalıplarını değiştiren en önemli politikalarından biri olmuştur. Özellikle sosyal koruma politikaları önemli bir dönüştürücü etkiye bulunmuştur. Öyle ki sosyal koruma alanları eskiden daha dar bir kesimi kapsamaktayken, HKP(M) sosyal koruma programları aracılığıyla nüfusun önemli bir bölümünü etkileyen bir koruma alanı oluşturmuştur. Ülkenin hala daha en önemli

sorunlarından olan gıda konusunda, yetersiz beslenme sorununu neredeyse ortadan kaldırmıştır. Bu gıda sorunu daha çok HKP(M) hükümeti tarafından desteklenen gıda dükkânları aracılığıyla çözülmüştür. Devlet yardımıyla geniş bir gıda dükkânları zinciri kurulmuş ve beslenme problemi ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca sosyal politika alanında eğitim ve sağlık konusunda önemli düzenlemeler yapılmıştır. Eskiden hem sağlık hizmetleri hem de eğitim belli kesimlere yönelik bir uygulamayken ve de belli coğrafi sınırlara kadar uzanabiliyorken; HKP(M) eğitim ve sağlık alanına önemli bir öncelik vererek alt kast ve sınıflar da dâhil olmak üzere tüm kesimlere eğitim ve sağlık hizmetlerini sunmaya başlamış ve en ücra kırsal kesimlere bile ulaştırılmaya çalışılmıştır (Sandbrook ve Edelman, 2006: 65-93).

HKP(M)'nin tüm bu söz konusu alanlardaki uygulamaları, halkla yönetim arasında önemli bir güven ortaya çıkarmıştır. Tüm Hindistan siyaseti açısından belki de en büyük sorun vatandaşların kamu kurumlarına güveninin düşük olması iken, HKP(M)'nin yönettiği eyaletlerde güvenin yükselmesi bu politikaların yanında belli karakteristik özelliklerle de açıklanmaya çalışılmıştır. Örneğin her şeyden önce mevcut ilerlemenin sivil toplumun güçlü bir niteliğe sahip olmasıyla ilgili görülmüştür. Sendikalaşmanın yanında HKP(M), sivil toplumun her alanda gelişmesine olanak tanımış ve toplumla devlet arasında sorunların çözümü konusunda aracı kurumlar olarak işlevselleşmesini sağlamıştır. Bu örgütlenme aracı sivil toplum kurumlarının gelişmesi, özellikle Kerala'da, devlet, işgücü ve işveren arası ilişkilerde güçlü bir aracı mekanizmanın gelişmesine yardımcı olmuş, bu arabulucu mekanizma da güçlü bir pazarlık yapısı sürecine katkı sağlamıştır (Sandbrook ve Edelman, 2006: 65-93).

Sivil toplumun gücüne ek olarak, HKP(M) demokrasinin dönüştürücü gücünü de güçlü bir şekilde kullanmıştır. Kerala zaten Hindistan'ın diğer eyaletlerine göre, seçimlere yüksek katılım oranları, hukukun uygulanabilmesi, siyasal şiddetin azlığı ve işlevsel medyasıyla demokratik açıdan öndeydi. Bunun yanında katılımcılığın kazandırdığı ivmeyle başta HKP(M) olmak üzere sol partilerin mobilize ettiği alt kast ve sınıflar siyasete dâhil edilebilmiş ve bu kesimlerin çıkarları eyalet yönetimi bazında kurumsallaştırılabilmektedir.

HKP(M)'nin yapmış olduğu sosyal reformlar aracılığıyla toplumda yer etmiş geleneksel otoritelerle mücadele edilmiş ve toprak ağaları gibi üst kastlara mensup kesimler de ortadan kaldırılmıştır. Böylece yeniden dağıtıcı reformlar, işgücü piyasası reformları ve sosyal politikalar ile sistemin devamlı bir mobilizasyonu sağlanabilmiştir. Tabi burada devletin kapasite ve müdahalesini de göz ardı etmemek gerekmektedir. Öyle ki Kerala'nın sonuçta bağımsız bir devlet olmaması ve son kertede Hindistan Federal yönetimine bağılı oluşu, HKP(M)'nin her türlü adım atabilme kapasitesini sınırlandırmıştır. Ancak partinin güçlü programı ve özellikle de güçlü toplumsal desteğiyle politikalar hayata geçirilebilmiştir. Bu bağlamda Hindistan koşullarında oldukça özgün bir düzen sağlanabilmiş ve yoksulluk da önemli derecede azaltılarak toplumsal eşitsizlik alanında önemli bir yol alınabilmiştir (Heller, 2000: 508).

HKP(M) Kerala ve Batı Bengal'de istikrarlı belli bir düzen inşa edebilmişlerken, rutinleşme adına önemli bir imtihan da HKP(M)'nin neo-liberalleşmeyle test edilmesidir. Öyle ki Hindistan genel olarak 1991'e kadar ekonomik liberalleşmeye izin vermeyen genel anlamda kapalı bir ekonomiye sahip bir ülkeydi. Kongre'nin iktidarda olduğu ve Manmohan Singh'in mimarlığını yaptığı ekonomik liberalleşme girişimi, sistemini kapalı bir ekonomi şartlarında inşa eden HKP(M) için de zorlayıcı olmuştur. Nitekim HKP(M) parti anayasasından parti programına kadar partinin tüm resmi belgelerinde küreselleşme ve neo-liberal dönüşüme karşı olduğunu deklare etmiş ve bunu emperyalizmle ilişkilendirmiştir. Bu şekilde serbest piyasa ekonomisine ideolojik olarak karşı çıkan HKP(M), pratikte ise son derece pragmatist bir çizgiyi takip etmiş ve sosyal demokratik bir açılımla ekonomik liberalleşme sürecine izin vermek zorunda kalmıştır. İlk etapta Kerala ekonomisi, uluslararası piyasalardaki değişikliklerin etkisine açık olduğundan dolayı, liberalleşmeye hazır olmamış ve başta tarım ekonomisi olmak üzere, sanayi ekonomisi gibi ekonomi alanları olumsuz etkilenmiştir. Ancak HKP(M) uluslararası sermayeyi Kerala'ya yatırım yapması adına teşvik edip davet etmesi ve küresel sermayenin eyalete yapmış olduğu yatırımlar ekonomide toparlanmayı getirmiştir. Ancak hem küresel sermaye aracılığıyla eyalete giren sermayenin sosyal politikalara aktarılması hem

de sosyal demokratik bir gündemle ekonomik liberalleşmeye rağmen, piyasaya kurallar konularak kurallara bağlı bir yönetim sergilenmesi özellikle parti rutinleşmesi açısından önemli olmuştur. Böylece HKP(M)'nin kendisi kadar kurumsallaşmış düzen de ekonomik liberalleşmeyi ülke geneline göre daha az hasarla atlatabilmiştir (Sandbrook ve Edelman, 2006: 65-93).

Sonuç olarak HKP(M) parti rutinleşmesi seviyesini değerlendirecek olursak, partinin oyunun kurallarını sadece yönettiği eyaletlerde değil, ülke seviyesinde değiştirdiği söylenebilir. Başka bir deyişle partinin uygulamış olduğu dönüştürücü politikalarının yanında, Hindistan Federal yapısına bağlı bir eyalet olarak ülke şartlarının zorlayıcı etkisine rağmen, diğer tüm eyaletlerden farklı bir meydan okumada bulunarak yeni kurallar koyması ve başta Kerala halkı olmak üzere ülke insanının davranış kalıplarında değişimlere yol açabilmesi başlı başına önemli bir göstergedir. Öte yandan uygulamaya koyduğu resmi politikaların eyaletin sosyo-politik yapısını nasıl dönüştürdüğü ortadadır. Modern Avrupa toplumlarının özelliği olan sanayi toplumun olmasının aksine bir tarım toplumuna sahip olan Kerala'da mevcut sosyal düzen tarımsal reformlarla dönüştürmesi, gelişmekte olan sanayi ekonomisine paralel olarak işgücü piyasasında da sosyal tabanı olan alt kast ve sınıfların lehine bir dönüşümü teşvik etmesi ve genel olarak refahı toplumun belirli kesimlerinden alıp toplumun geneline yaymada başarılı olması diğer önemli göstergelerdendi. Üstelik tüm politikaların bağımsız olmayan bir eyalette mevcut kurumsal sınırların aşarak uygulamaya konulması bir partinin en önemli kurumsallaşma kriteri olarak gördüğümüz rutinleşme kapasitesini göstermektedir. Tüm bunların yanında bir çevresel etki olarak neo-liberal dönüşüm baskılarına karşılık, tam bir direniş göstermese de, kendi kurallarını da bu sürece dâhil edebilmesi rutinleşme karakterinin derinliğini gözler önüne sermektedir.

5. Milliyetçi Kongre Partisi (NCP)

5.1. Sistemlilik

Milliyetçi Kongre Partisi (MKP), Sonia Gandhi'nin Kongre Partisi'nin başına geçmek üzere olduğu bir dönemde 1999 yılında yılının Mayıs ayında Sharad

Pawar, Tarık Enver ve Purno Agitok Sangma tarafından kurulmuştur. Bu üçlü, bir yabancı olduğu gerekçesiyle Sonia Gandhi'nin parti liderliğine karşı protestoda bulunmuşlardı. Sonia Gandhi'ye karşı açık bir mektupla, 980 milyonluk nüfusu olan bir ülkeyi yönetebilmek için Bayan Gandhi'nin kamusal yaşam deneyimini ve anlayışını sorgulamışlardı. Ortaya koydukları protestoları sonrasında ise, birçok kaynak partiden ihraç edildiklerini söylese de, gerçekte altı yıl için partinin asli üyeliğinden uzaklaştırılmışlardı. Bunun üzerine de Sharad Pawar, Tarık Enver ve Purno Agitok Sangma üçlüsü, 25 Mayıs 1999'da Kongre'de bir bölünme ortaya çıkarıp MKP'yi kurmuşlardır. Partinin en güçlü olduğu eyalet Maharashtra olmasına rağmen, parti bu üçlerin popülaritesi sayesinde kısa sürede diğer bölgelerde de örgütlenebilmiştir (Jaffrelot ve Kumar 2012: 224-225).

MKP, Hindistan siyasetinin en popüler isimlerinden biri olan Sharad Pawar liderliği etrafında, Tarık Enver ve Purno Agitok Sangma'nın da ona destek verdiği bir çerçevede kurulmuş olmasına rağmen ve destek merkezinin Maharashtra olmasına rağmen, aslında parti 1990'lı yıllarda Kongre Partisi içerisinde partiye karşı çıkan rüzgârda meydana gelen erozyonun bir yansıması olarak ortaya çıkmıştır. Aslına bakılırsa Kongre'nin her zaman kendi içerisinde birçok farklı fraksiyona sahip olduğu bilinmekteyken, 1990'lı yıllar partinin fraksiyonları arasında arabuluculuk yapamamaya başladığı ve bu anlamda parti örgütünün bozulmaya doğru gittiğinin tartışılmaya başlandığı bir döneme karşılık gelmiştir. Bu açıdan, Kongre geleneği, seçimlerde yenilgilerine neden olan partinin önemli ileri gelen Kongre adaylarının sabotajlarıyla karşı karşıya kalmış ve parti içi kopuşlar hızlanmıştır. MKP'nin ortaya çıktığı Maharashtra eyaletinde de, 1995 eyalet seçimlerinde “asi” olarak hatırlanan 45 kadar küskünün, Kongre lehine çalışmaktan ziyade, BJP-Shiv Sena koalisyonunun hükümetlerini kurabilmesi için gönüllü olarak destekledikleri bir durumla karşı karşıya kalınmıştır. Başka bir deyişle, Kongre'nin 1999'daki bölünüşünün nüveleri, Maharashtra Kongresi'deki 1995 yılındaki yenilgi sonrası partiden kopan muhaliflerle görülmüş oluyordu (Palshikar ve Deshpande, 1999: 2412-2413).

Görüldüğü üzere Kongre'nin 1999 yılındaki bölünmesiyle ortaya çıkan MKP'nin kuruluşu, aslında kurumsal boyutları olan ve tüm Hindistan siyasetiyle

ilgili bir meseledir. Nitekim MKP'nin kuruluşundan hemen sonra başka bir partiye karşılık gelen Hindistan Kongresi (Sosyalist) ile birleşmesi meselenin ulusal bir kıpırdanmayla ilgili olduğunu göstermiştir. Ancak yine de bölünmenin reel yansıması en çok Maharashtra'da hissedilmiştir. Bu bölünme Sharad Pawar tarafından yönetilmiş, ancak bölünmenin temelinde Maratha liderliği arasındaki rahatsızlık yatmıştır. Seksenli yıllar boyunca, Maratha liderlerinin artık bir siyasi grup olarak bir arada duramadıkları ve hiçbir liderin bütün grupları bir araya getirme kapasitesine sahip olmadıkları gayet açıktı. Bu biraz da Kongre Partisi'nin ülkeyi yönetebilme kapasitesiyle ilgiliydi. Kongre geleneği düşüşe geçince ve aynı zamanda BJP ile birlikte yükselişe geçen milliyetçiliğin Maratha topluluğunu yeniden mobilize etmişti. Çünkü Maratha topluluğu, Hindistan'da Müslüman Türk-Afgan geleneğine karşılık gelen Babürlüler ile mücadelede başarılı olduğu için, ülkeyi bugünün ötekisi Müslümanlardan kurtaran bir hafızayla hatırlanmaktadır. Sonia Gandhi'nin de Kongre'nin 1999 Genel Seçimleri için kampanyanın başına getirilmesi tartışmaları milliyetçi Marathalar huzursuzluğa neden olmuştur (Palshikar-Birmal, 2004: 5470).

Böyle bir konjonktürde kurulan MKP, iki ay içinde 1999 Lok Sabha seçimleriyle karşı karşıya kalmıştı. Kuruluşunun hemen ardından seçmenler önünde diğer partilerle rekabete girmekte zorunda kalan parti, böylece siyasetin gerçekleriyle yüzleşmiştir. Bu yüzden MKP, Sonia Gandhi'nin önderliğine muhalif olarak kurulmuş olmasına rağmen, iki ay sonra organize edilen 1999 Genel Seçimleri'nde ayrıldığı Kongre Partisi ile hem eyalet düzeyinde hem de federal düzeyde hükümetlerde yer alabilmek adına koalisyon kurmak zorunda kalmıştır. Kongre ile koalisyon kuran parti, Kongre'nin 1999 seçimlerinden arzu ettiği sonuçla çıkması nedeniyle galipler arasında yerini almıştır (Thkurta ve Raghuraman, 2004: 168). Parti, adaylarını ülkenin çeşitli bölgelerinden seçerek halkın karşısına sunmuş ve 10 milyona yakın oy alarak yüzde 2.57 oy oranıyla 8 Lok Sabha sandalyesini ele geçirmiştir. Böylece parti ülke çapında kısa süre içinde tanınmıştır (Election Commission Report, 2014).

MKP'nin Kongre ile yaptığı ittifak o dönemde oldukça tartışılmıştır. Parti reelpolitığe uygun hareket ederek seçimlerde bir darbe yemenin önüne geçmiş ve

partinin üzerine inşa edildiği bütün gerekçeler bir şekilde göz ardı edilmiştir. Hem Kongre hem de MKP, iktidar adına aralarındaki kavgayı önemsememişler ya da askıya almışlardır. Hatta MKP yakın zamana kadar Kongre'ye bu konuda hiç zorluk çıkarmamıştır. Öyle ki MKP'nin 2004 seçimlerinde Kongre'den daha fazla sandalye kazanması durumunda bile, MKP eyalet başbakanının Kongre'den çıkması konusunda anlaşılmıştır. Kongre de MKP liderlerine hükümette belli pozisyonlar vermeyi kabul etmişlerdir. Örneğin 2004'te Pawar, UPA hükümetinde görev almış ve uzun bir süre Tarım Bakanı olmuştur. MKP'nin neden Kongre ile birleşmediği sorusu ise iki parti arasında muğlaklığı her zaman korumuştur (Palshikar ve diğerleri, 2014: 107-172).

2004 Genel Seçimleri'nden önce aslında parti bir bölünme daha yaşamıştır. Seçimler öncesi Ocak 2004'te, partinin üç kurucusundan biri olan Purno Agitok Sangma kendi fraksiyonunu partiden ayırmıştır. Sangma, parti lideri Pawar'ın 2004 seçimlerinde yeniden Sonia Gandhi ile yakın ilişki kurarak ittifak içerisine girmesini, partinin kuruluş gerekçesine aykırı bulmuş ve partide yeni bir bölünmeye sebebiyet vermiştir. Pawar, seçim sonuçlarından sonra Merkezde liderlik meselesine karar verilmesi gerektiğini söylese de, Sangma, Kongre ile hiçbir ittifak yapılmaması gerektiğini belirtmiştir. Çünkü MKP, yabancı kökenli hiçbir kimsenin Hindistan'ı yönetmemesi gerektiği üzerine kurulmuştu. Pawar, Sangma ile olan tartışmasında MKP ve Kongre'nin Maharashtra'da bir ittifak hükümeti olduğunu, bu ittifakın genel seçimlere hazırlanma konusunda hiçbir zararı olmadığını ve özellikle de Gandhi ile seçimlerden sonra liderlik meselesi konusunda bir karar verilmesi hususunda anlaşıldığı için tartışmayı daha fazla büyütmek gerektiğini savunmuştur. Fakat Sangma görüşünde sabit kalmış ve tutumunu değiştirmemiştir. Yine seçim önce partinin sembolü üzerine bir ayrışma çıkmış ve Sangma parti sembolünün kendi fraksiyonuna ait olduğunu iddia etmiştir. Hindistan Seçim Komisyonu ise Pawar liderliğindeki MKP'yi haklı bulup sembolün MKP'de kalmasına karar verince, yani Sangma sembol savaşını kaybedince, daha sonra kendi fraksiyonunu diğer bir ulusal parti olan Mamata Banerjee'nin AITC'siyle birleştirerek seçimlere girmiş ve 2004 Lok Sabha

seçimlerinde AITC'nin seçilen iki vekilinden biri olmuştur (Prasoon ve Nilotpal, 2005: 351).

MKP bu kapsamda 2004 ve 2014 yılları arasında Kongre Partisi liderliğindeki UPA ittifakının bir üyesi olarak Kongre'nin yanında durmuş ve desteklemiştir. Kongre'ye destek vererek 2014'e kadar bir şekilde iktidar döngüsünün içerisinde kalan MKP, kuruluşundan bu yana daima reelpolitığe dikkat eden bir parti olarak göze çarpmıştır. Tabi burada Hindistan siyasetini çok iyi bilen lideri Sharad Pawar'ın büyük rolü bulunmaktadır. Örneğin 2014 seçimlerinden önce gerekli manevraları yapabilmek adına, partinin BJP ile birlikte seçimlere girebileceğini bile deklare edebilen Pawar, şuan partinin son karar vericisi pozisyonundadır. Pawar Hindistan siyaseti için oldukça sembol isimlerden biri olarak kabul edilir. Karizmatik liderliği yanı sıra, sosyal aktivist karakteri de ön plana çıkmıştır. Örneğin Pawar denilince, doğal bir felaket ya da ülkenin karşılaştığı istenmeyen bir durum olduğunda, etkilenen bölgeye ulaşan ilk kişi olan ve insanlar yardım alıncaya kadar ve tüm kritik konular çözülünceye kadar orada bekleyen bir profil akıllara gelmektedir. Bu açıdan parti, kurucu liderler ayrıldıkça ya da parti bölündükçe onun kişiliğiyle daha fazla birleşmiştir (Bhupta, 2009).

Şuan da Pawar ailesi'nin kontrolünde olduğu düşünülen MKP'de artık yaşlanan Sharad Pawar'ın varisi olarak Pawar'ın yeğeni Ajit Pawar'ın ya da kızı Supriya Sule'nin isimleri geçmekteyken, aralarında zımni bir mücadele olduğu da tartışılmaktadır. Bu şekilde parti şu ana kadar Maharashtra'nın merkezinde olduğu bir güç alanına sahip olmuştur. Parti kuruluşundan bu yana Maharashtra dışında, Andaman ve Nicobar Adaları, Lakshadweep, Assam, Gujarat, Bihar, Racastan, Andhra Pradeş, Kerala, Madya Pradeş, Batı Bengal, Goa, Nagaland, Megalaya, Manipur, Orissa, Jharkand ve Arunachal gibi eyaletlerde seçmenleri temsil etme fırsatı bulmuştur. Yaklaşan 2019 Genel Seçimleri öncesinde ise şuan, BJP karşıtı bir pozisyonda yer alıp Kongre ile ittifak içerisinde yer almaktadır (Congress, NCP Announce, 2019). Tabi partinin neden Kongre ile birleşmediği sorusu hala belirsizliğini korumaktadır. Nitekim partinin üç kurucusundan biri olan Tarık Enver de 2018'de parti lideri Pawar'ın yapmış olduğu bir açıklama sonrası

partiden ayrılıp kendi ekibiyle birlikte resmi bir tanıtımla Kongre Partisi'ne geçmiştir. Enver, Pawar'ın BJP lideri Modi'nin yolsuzlukla suçlandığı Rafale Anlaşması'nda Modi'nin temiz olduğu yönünde yaptığı bir açıklama gerekçesiyle partiden ayrıldığı açıklamıştır (Nair, 2018). MKP kaynakları, Pawar'ın reelpolitik çerçevesinde belli dengeleri gözeterek yaptığı bir açıklama olduğunu ima etse de, Enver ve ekibi geri dönmemiştir.

MKP Parti Örgütü

MKP'nin parti örgütüne bakıldığı zaman ise, partinin merkezi karar organı olarak Ulusal Komite karşımıza çıkmaktadır. Ulusal Başkan'ın merkezinde bulunduğu Ulusal Komite'nin bileşenleri arasında Genel Sekreterler, Sekreterler, Sözcüler gibi diğer komite üyeleri bulunmaktadır. Ulusal Komite'nin yanında, partinin merkez Yeni Delhi ve en güçlü olduğu Maharashtra'da birer merkez üssü bulunmaktadır. Diğer etkili oldukları eyaletlerde de örgütsel genişlemeye gidebilen parti, Yeni Delhi ve Maharashtra'daki Genel Merkezleri'nde merkezi departmanlar eşliğinde kurumsallaşmış bir örgütsel yapı geliştirmiştir. Bu kapsamda Yeni Delhi'deki merkez, Dış İlişkiler Birimi'nden Ekonomi ve Hukuk Birimleri'ne kadar uzmanlık alanlarına göre dizayn edilmiş ve işlevsel bir yapı haline getirilmiştir. Maharashtra'daki merkez ise en güçlü tabanın var olduğu eyalet olduğundan daha güçlü ve detaylı bir merkez örgüt tasarımına tabi tutulmuştur. Bu açıdan Maharashtra merkez departmanları, Sosyal Adalet Birimi, OBC Birimi, Azınlık Birimi, Köylü Meclisi, Taban Örgütleri, İşçi Birimi, Bilgi ve Teknoloji Birimi, Sosyal Medya Birimi, Doktorlar Birimi, Konuşmacı Eğitimi Birimi, Edebiyat, Sanat ve Kültür Birimi, Kütüphane Birimi, Kooperatif Birimi, Hukuk Birimi şeklinde sıralanabilir. Görüleceği üzere Maharashtra'daki birimler, hem uzmanlık gerektiren birimleri içermiş hem de sosyal taban için önem arz eden diğer birimleri de kapsamıştır. Ayrıca Maharashtra'da İl Başkanları liderliğinde koordine edilen ve yerele kadar ulaşan kimi zaman bölgesel, kimi zaman kentsel, kimi zaman da kırsal bölümlere ayrılan parti teşkilatının mevcut olduğu görülmektedir (NCP About, 2018).

Partinin merkez örgütlerinin yanında parti, ülke eyaletlerinde de faaliyet gösterecek örgütsel bir yapı kurmaya çalışmıştır. Bu kapsamda işlev gören Eyalet

Çalışma Komitesi, tüm Eyalet Başkanları'nı içerdği gibi, Sosyal Adalet Birimi, OBC Birimi, Azınlık Birimi, Köylü Meclisi, Taban Örgütleri, İşçi Birimi, Bilgi ve Teknoloji Birimi, Sosyal Medya Birimi, Doktorlar Birimi, Konuşmacı Eğitimi Birimi, Edebiyat, Sanat ve Kültür Birimi, Kütüphane Birimi, Kooperatif Birimi, Hukuk Birimi gibi eyaletlerle ilgili meselelerde faaliyet gösteren örgütsel bileşenlere de sahip olduğu görülmektedir. Yine tüm eyaletler için de Maharashtra'da olduğu gibi, İl Başkanları liderliğinde koordine edilen bölgesel, kentsel ve kırsal bölümleri içeren bir parti teşkilatı faaliyet göstermeye çalışmaktadır (NCP About, 2018).

Hindistan siyasetin büyük önem arz eden halkla en fazla temasta bulunan kitle örgütleri açısından da MKP'nin hem merkezde hem Maharashtra'da hem de diğer eyaletlerde gelişmiş olduğu ifade edilebilir. Bu açıdan merkezde Milliyetçi Cephe Örgütleri olarak ifade edilebilecek, Milliyetçi Mahila (Kadın) Kongresi, Milliyetçi Öğrenci Kongresi, Milliyetçi Yuvati (Genç Kızlar) Kongresi, Azınlıklar Departmanı, Yurtdışı Hintliler Departmanı gibi kitlelere karşı ilişkileri geliştirme aracı olan örgütsel yapılanmalar bu işlevi görmektedir. Yine aynı şekilde, Maharashtra'da da Milliyetçi Kadın Kongresi, Milliyetçi Gençlik Kongresi, Milliyetçi Genç Kızlar Kongresi, Milliyetçi Öğrenci Kongresi'nin özel yapılanmaları bulunmaktayken; Eyalet Cephe Örgütleri çerçevesinde de kadınlardan, gençliğe, köylülerden, azınlıklara çok sayıda kitle örgütü ülkenin kendi seçim bölgelerinde aktif olarak faaliyet göstermektedir. Partinin ayrıca Lok Sabha'da altı ve Rajya Sabha'da dört vekili olduğu için, parti örgütlenmesi içerisinde partiyi temsilen seçilmiş olan bu üyelerin ortak hareket edebilmelerini sağlayan komite tarzı oluşumlar bulunmaktadır. Yine bir Başkan, bir Organizatör ve üç üyeden oluşan bir Ulusal Yardım Fonu Komitesi bulunmaktadır. Bu komite de başta seçimler olmak üzere, parti faaliyetleri için gerekli olan maddi ihtiyaçları sağlama konusunda gelen yardım, bağış gibi gelirlerle ilgilenmektedir (NCP About, 2018).

Sonuç olarak MKP'nin sistemlilik kriterini değerlendirecek olursak, parti tarihi açısından 1999'da kurulan ve 19 yaşında olan bir partinin yıllara göre yapılacak bir değerlendirmede kurumsallaşmış olduğu iddia edilebilir. Öyle ki bir

asırlık ve yarım asırlık partilerin olduğu bir parti sisteminde parti yaşı olarak 19 rakamı oldukça düşük görülebilir, ancak bu yaş normal şartlarda bir partinin belli bir deneyim kazanması adına önemli bir süredir. Bu açıdan MKP'nin parti yaşı düşük olarak ifade edilmemelidir. Diğer yandan parti, başlangıç olarak üç lider etrafında tepeden kurulmuş olsa da, belli bir sosyal tabanın refleksiyle kurulmuş olduğu için aşağıdan da bir ivme ve desteğe sahip olunmuştur. Daha sonra parti Pawar'ın liderliğinde belli bir kişiselleşme yaşasa da, kitlelerden kopmamıştır. Ayrıca parti, Kongre ve BJP gibi tek başına iktidara gelmemiş olsa da, Hindistan şartlarında MKP ölçeğinde bir partinin gelebileceği üst seviyelerde bir başarıyı yakalayabilmiş ve Kongre iktidarı döneminde hükümet içerisinde kendine yer bulabilmiştir. 2014'ten bu yana da muhalefet tecrübesi kazanarak ülke siyasetinde farklı deneyimleri yaşama imkânına sahip olabilmektedir. Son olarak parti daha başlangıç aşamasında birleşme yaşamış ve akabinde gerek örgütsel gerekse de liderlik seviyesinde bölünme ve kopmaları tecrübe etmiştir. Tüm bu süreçlerin sonucunda ise ayakta kalabilmeyi başarabilmiştir. Bu açıdan MKP'nin parti tarihi açısından kurumsallaştığını söylemek doğru bir tespit olacaktır.

Parti örgütü açısından ise, parti merkezi bir yönetimden aşırı merkezi bir yönetime doğru kaymıştır. Merkezi yönetim sağlam bir örgüt için kritik iken, merkezi yönetimin iyi işleyen ve birçok konuda uzmanlık sahibi olan birimlerle donatılmış olması MKP'yi merkezinde güçlü kılmıştır. Parti ayrıca, Maharashtra gibi kendisini en güçlü hissettiği eyalette özel bir örgütlenme stratejisi takip etmiş ve burada en üst düzey örgütlenme kapasitesine ulaşmaya çalışmıştır. İki merkez üssünün dışında parti, ülkenin diğer bölgelerinde de hem seçim zamanı hem de seçim takvimi dışında faaliyetlerini devam edebilecek yapılanmaya gitmeye çalışmıştır. Merkezden ve tüm ülkeye yayılan kitle örgütleriyle ise tabana kadar etki kapasitesini dinamik tutma arzusunu ortaya koymuştur. Bu teşkilat yapısıyla da partinin örgütsel açıdan kurumsallaşma sürecinde olduğu söylenebilmektedir.

5.2. Değer İnfüzyonu

Kuruluşundan bu yana kendisini merkez sol pozisyonunda konumlandıran MKP'nin ideolojisiyle ilgili olarak bir yandan Hindistan milliyetçiliği, yurttaş milliyetçiliği, sosyal adalet, sosyal eşitlik, sosyalizm, sekülerizm gibi ideolojilere

atıf yaptığı söylenebilmektedir; diğer yandan parti pragmatik kararlar almaktan çekinmediği ve popülist bir söylem kullanabildiği görülmektedir (Byuhan, 2007: 138). Son dönemde ise parti, diğer birçok muhalefet partisi gibi BJP-RSS-Hindutva karşıtlığı kervanına katılarak kendi ideolojisinden önce ülkenin en büyük sorunu olan komünalizmle⁸ mücadeleyi en ön sıraya koymuştur (Country Gearing Up, 2018). Bunun yanında da ülkenin en büyük sorunları olan gıda sorunları üzerinden açlığı, yoksulluğu ve de işsizliği bitirme yönünde söylem geliştirerek repertuarına dâhil etmiştir (Will Remeaning Cities, 2018).

MKP'nin parti tüzüğü ve manifestolarına bakıldığında asli amacının, “Hindistan'ı egemen, sosyalist, laik ve demokratik bir cumhuriyet olarak güçlendirmek” ve aynı zamanda Hintli vatandaşlar arasında “adalet, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik” kavramını güvence altına almak olduğu deklare etmektedir. Bu temel ilkeden de anlaşılacağı üzere parti, Kongre'den örgütsel olarak kopsa bile ideolojik olarak kopmamış gibidir. Kongre geleneğindeki gibi bir Hindistan'ın egemenliği vurgusuyla, sistemin bir yandan ademi merkeziyetçi işleyişiyle federal düzeni bir yandan da ülkenin birlik ve bütünlüğünü taahhüt etmektedir. Sosyalizm vurgusuyla da, sosyal adalet ve fırsat eşitliğinin altı çizilmiş, bu kapsamda özellikle eğitim ve beceri gelişimi için toplumun yoksun kesimi için özel olumlu eylem ile tüm yaşam alanları için eşit fırsat sağlanmasına önem verilmek istenmiştir. Yine seküler bir kardeşlik konsepti geliştirilmek istenmiştir. Bunun için özel vurgu yapılan sekülerizm ile farklı inançların takipçileri arasında kardeşlik, birbirlerinin inançlarına ve karşılıklı işbirliğine saygı duyma ve ayrımcılık, önyargı ya da önyargı olmaksızın insanlar arasında uyumlu bir birliktelik sağlanma hedeflenmiştir. Tabi burada hukukun üstünlüğüne yapılan vurgu atlanmamalıdır. Bu açıdan MKP, hiçbir din, kast, inanç, topluluk, bölge, cinsiyet ya da statüye karşı ayrımcılık ya da önyargı olmaksızın hukukun üstünlüğünü taahhüt etmiştir (NCP Constitution, 2018).

MKP Sosyal Tabanı

⁸ Komünalizm, Güney Asya'da etnik veya dini kimliği inşa girişimlerini belirtmek, farklı topluluklar olarak tanımlanan insanlar arasında çekişmeyi ve toplumsal şiddeti teşvik etmek için kullanılan bir terimdir.

MKP'nin ideolojisi doğrultusunda ulaşmayı hedeflediği sosyal tabana bakacak olursak, partinin ilk etapta temel sosyal desteğinin Marata topluluğundan aldığı ifade edilebilir (Nagaraj ve Motiram, 2017: 80). Marata topluluğunun Sonia Gandhi'nin yabancı kökenli biri olarak Kongre Partisi'nin, ardından da federal hükümetin başına geçecek olmasını hazmedememesi sonucu ortaya çıkan rahatsızlığın ürünü olan MKP, ilk etapta yoğun bir Hindistan milliyetçisi söylem kullanmıştır. Bu ölçüde Marata topluluğunun en yoğun olduğu Maharashtra'da sosyal tabanının en güçlü şekilde gelişmiş olması son derece normaldir. Ancak 2000'li yıllarda görüldüğü üzere Marata topluluğu yavaş yavaş tek bir partiye kanallı olmak yerine farklı tercihlerde bulunabilmeye başlamıştır. Bu açıdan 2000'li yıllar Maratalıların MKP, Kongre ve diğer yerel parti olan Shiv Sena gibi üç ayrı partiye destek vermeye başladıkları yıllar olmuştur (Wallace ve Roy, 2003: 228). Özellikle de son 2014 seçimleri ise bir dönüm noktasını teşkil etmiştir. Modi dalgasının etkisiyle Marata topluluğunun çoğu BJP'ye kaymış, Kongre ve MKP ise sırasıyla eyalette 2 ve 4 sandalyede kalmışlardır (Jadhav, 2014). Ancak yine de Maharashtra, MKP'nin temel üssü olmaya devam etmiştir. Nitekim yedi Lok Sabha vekilinin beşi Maharashtra eyaletindenken, altı Rajya Sabha üyesinin dördü de yine Maharashtra'dan çıkmıştır. Bu açıdan bölünmüş Marata topluluğunun 2019'daki oyları hem MKP hem de diğer partiler için çok kritik olacağı kabul edilmektedir.

Partinin tek sosyal desteğinin Marata topluluğundan geldiğini söylemek ise doğru bir analize karşılık gelmeyecektir. Nitekim parti geliştirmiş olduğu sekülerizm ve anti-komünalizm söylemiyle BJP karşıtlarından; sosyal adalet ve eşitlik söylemiyle Diğer Geri Kalmış Sınıflar, Tarifeli Kast ve Kabileler'den; ve işsizlik, yoksulluk ve açlık karşıtı projeleriyle kırsal kesimlerdeki yoksullardan destek toplamaya çalışmış ve bunda da genellikle başarılı olmuştur. Bu açıdan MKP, iyi örgütlü parti çalışanları ve dinamik liderleri aracılığıyla, sosyal tabanını sadece kentsel alanlarda değil, daha büyük ölçüde Hindistan'ın diğer eyalet ve Birlik bölgelerindeki kırsal alanlarda da geliştirmiş ve böylece ülke çapında varlığını genişletebilmiştir. Dolayısıyla parti kuruluşundan bu yana Maharashtra'nın yanında, Andaman ve Nicobar Adaları, Lakshadweep, Assam,

Gujarat, Bihar, Racastan, Andhra Pradeş, Kerala, Madya Pradeş, Batı Bengal, Goa, Nagaland, Megalaya, Manipur, Orissa, Jharkand ve Arunachal gibi eyaletlerde sosyal tabanını geliştirebilmiştir. Bu durumun aksi, belki son 2014 seçimleri için söylenebilir. 2014 sonrası MKP, tüm bu geniş alanlardan en fazla Maharashtra, Bihar ve Lakshadweep eyaletinde varlık gösterebilmiştir (Election Commission Report, 2014). Bu açıdan parti, 2019 seçimlerinde yeniden geniş bir seçim bölgesinden destek alabilmek için çaba sarf etmektedir.

MKP'nin güncel sosyal taban stratejileri için, Marata topluluğunun davranışı kadar, başta Maharashtra'da olmak üzere tüm ülkedeki kast dinamiklerinin partinin politikalarına nasıl cevap vereceği önemlidir (Rajeshwari, 2004: 48-49). Başta Diğer Geri Kalmış Sınıflar (OBC) olmak üzere, Tarifeli Kast ve Kabileler ve Dalitlerin oyları büyük önem arz edecektir. Nitekim MKP sosyal taban stratejisini bu minvalde dizayn etmiştir. Örneğin MKP liderinin 2018 yılı içerisinde başlatmış olduğu bir başörtüsü olan Pagadi'yle ilgili tartışma bu durumun en güzel göstergesidir. Pawar, bir konuşmasından parti üyelerinin, Marata İmparatorluğu'nun yöneticileri tarafından giyilen her zamanki Puneri Pagadi yerine, sosyal reformcu Mahatma Phule'nin pagadisi ile kendisini tebrik etmelerini istemiştir. Pawar'ın bu sosyolojik dizayn hamlesi, üst kastlar olan Brahman karşıtı bir tutum olarak değerlendirilmiş ve Dalitler'e hitap etmeye çalıştığı şeklinde yorumlanmıştır. Kendisine bu yönde sorulan sorulara ise, Pawar, toplumun herhangi bir bölümünü reddetmediğini, ancak kendi idollerinin Phule, Ambedkar ve Shahu Maharaj gibi isimler olduğunu dile getirmiştir (Pawar Clarifies Stand, 2018). Bu açıdan MKP'nin 2019 seçimlerinde Ambedkarizm olarak adlandırılan Dalit ideolojisini yücelteceği ve başta Dalitler ve Diğer Geri Kalmış Sınıflar (OBC) üzerine yöneleceği tahmin edilebilmektedir.

Sonuç olarak MKP'nin değer infüzyonu kriterinin değerlendirilecek olursa, partinin en önemli ideolojisinin pragmatizm ve popülizm olduğu söylenebilir. En büyük ittifakının Kongre olmasına rağmen, Kerala'da HKP(M) ile Sol Demokratik Cephe'de yer aldığı için Kongre Hükümeti'nin ABD ile imzaladığı nükleer anlaşmaya karşı çıkması bunun en güzel ispatıdır. Partinin reelpolitığe iyi uyum sağlıyor olması bile, çevreden gelen olumlu ya da olumsuz etkilere karşı

zararı en aza indirecek cevaplar verebilme kapasitesi açısından, kurumsallaşma sürecinde olduğunu göstermektedir. Ancak reelpolitik duruşu da partinin zayıf bir ideolojiye sahip olduğunu göstermemektedir. Bu açıdan partinin merkez sol siyasete hitap eden belli bir ideolojik çerçevesi ve hedef sosyal kitlesi vardır. Ülkenin iç ve dış çevresel saiklerle meydana gelen sosyolojik dönüşümüyle ilgili olarak desteğin azalması ise partinin kendisini sorgulaması ve ortaya çıkan koşullara yeniden uyum sağlaması gerektiği sonucunu doğurmuştur. MKP de desteğini tamamen olmasa da bir bölümünü kaybettiği sosyal tabanı üzerine stratejik ideolojik açılımlarla desteğini yeniden kazanmaya çalışmaktadır. Bu açıdan MKP'nin değer infüzyonu açısından kurumsallaşma sürecinde bir parti olduğu ifade edilmek zorundadır.

5.3. Özerklik

MKP'nin özerklik durumunu analiz edecek olursak, ilk olarak ne uluslararası anlamda ne de ulusal anlamda bir dış etkiyle karşılaşmadığı ortadadır. Belki sadece ulusal anlamda parti liderleri ya da partinin önde gelen isimlerine yönelik açılan yolsuzluk ya da diğer davalar nedeniyle yargının partiye dışarıdan müdahalelerde bulunduğu söylenebilir. Örneğin Maharashtra'da MKP'nin Eyalet Meclisi Üyesi olan Dilip Wagh'ın aleyhine açılan tecavüz davası partiyi imajını olumsuz etkilemiştir. Wagh, 20 yaşında bir kızın, kendisine iş vaadiyle hükümet konukevine çağırdıktan sonra tecavüz ettiği iddiasıyla tecavüz davasıyla karşı karşıya kalmıştır (Accused of Rape, 2018). Yine Kerala'da partinin önemli isimlerinden Ganesh Dudhgaonkar'ın bir arazi kapatma davasıyla tutuklanması, özellikle Kerala'da Sol Demokratik Cephe içerisinde bulunmuş olan MKP için sarsıcı olmuştur (Former Parliamentarian Ganesh, 2018). Ancak belki de partinin karşı karşıya kaldığı davalar arasında en önemlisi, parti lideri Sharad Pawar'ın yeğeni olan Ajit Pawar'ın hem de Maharashtra'da aleyhine açılan sulama dolandırıcılığıyla ilgili bir dava olmuştur. Dava hem partinin merkez üssünde partiye zarar veriyordu hem de Sharad Pawar sonrası partinin başına geçebilecek en önemli iki isimden biri olan Ajit Pawar'a yöneliktir (Maharashtra Irrigation Scam, 2018). Dolayısıyla yeni lider adayı daha baştan bir karalanma kampanyasına da tabi tutulmuştur. Tüm bu ve bunlar gibi MKP aleyhine açılan

davalar, aslında siyasetin kriminalizasyonu tartışmalarının üst seviyede olduğu Hindistan siyasetinde oldukça alışılmış olarak karşılanabilecektir. MKP ise bazen dava sürecinin sonunun beklenmesi gerektiğini ifade etmişken bazen de Sangram Jagtap'ın iki Shiv Sena partili üyenin öldürülmesiyle alakalı olarak tutuklanmasında olduğu gibi partiyi karalama adına BJP'nin organize ettiği siyasi bir dava imasında bulunmuştur (Arrest of MLA, 2018).

Karar Özerkliği: Diğer yandan partinin karar özerkliğine zarar verebilecek olan tartışmalara bakacak olursak, parti lideri Sharad Pawar'ın burada merkezde olduğunu söylemek gerekiyor. Çünkü Pawar karizmatik kişiliğiyle partinin gelinen noktada her şeyi iken, aynı zamanda parti için en büyük sınırları teşkil eden kişidir. Bunun sebebi Pawar'ın artık çok yaşlı olması ve belki de bir daha seçimlerde yarışmayacak olmasıdır. Bu açıdan, bir taraftan partinin son dönemlerde karşılaştığı başarısızlıklar üzerinden Pawar sonrası dönemin yaklaştığı ve bu dönemde de partinin sonunun gelebileceği tartışılmaktadır. Diğer yandan da Pawar'ın daha önce bu tarz inişler yaşadığı, fakat hepsinin üstesinden geldiği için bu sefer de partisine bir geri dönüş yaşatacağı da iddia edilmektedir. Pawar sonrası dönem için, kendisi de partinin taze bir kana ihtiyacı olduğunu dile getirerek yeni bir lider hazırlığında olduğu tartışmalarını başlatmıştır (Nationalist Congress Party, 2014). Ancak şu ana kadar böyle bir açıklamada bulunulmamıştır. Pawar yerine lider olabileceklerle alakalı iki isim en fazla ön plana çıkmaktadır. Birinci Pawar'ın kızı olan Supriya Sule iken; ikinci isim Pawar'ın yeğeni olan Ajit Pawar'dır. Her iki isim de Pawar ailesinin bir ferdiyken, Supriya Sule, şuana kadar ulusal düzeyde siyaset yapmayı tercih etmiş, eyalet seçimlerinde kendisini test etmek gibi bir girişimde bulunmamıştır. Bu açıdan tecrübesiz bir siyasetçi olduğunun bilincinde olarak Baramati'deki babasının mirasının sınırlarında kalmayı tercih etmesinin akıllıca olduğu üzerine bir kanı vardır. Ajit Pawar ise liderlik için daha istekli görünmektedir. Eyalet siyasetinde de tecrübesi olan Ajit'in en büyük handikabı, Maharashtra'daki sulalama projeleriyle ilgili olarak hakkında başlatılan yolsuzluk ve dolandırıcılık davasıdır. Ancak son olarak Supriya Sule'nin Maharaştra'da liderliği Ajit Pawar'ın yapacağını açıklaması kendisini bu yarışta bir adım geriye düşürdüğü tartışılırken (NCP to Go Ahead,

2018); Sharad Pawar'ın Lok Sabha Seçimleri'nde kendisinin ve kızının aday olacağını ve yeğeninin olmayacağını açıklaması Ajit Pawar'ın elimine edildiği tartışmalarını başlatmıştır (Supriya and I will, 2019). Partinin şuan ki güçlü liderliğinin yanında, gelecekte yaşayacağı tahmin edilen liderlik sorunu partinin politikalarına ise zarar vermektedir.

Parti özerkliğine zarar veren diğer bir gelişme de, parti bölünmeleri ve MKP liderlerinin partiden ayrılımlarıdır. Bu açıdan ilk bölünme 2004 yılında partinin Sonia Gandhi liderliğindeki Kongre ile ittifakına tepki gösteren Purno Agitok Sangma ve fraksiyonunun partiden ayrılmasıyla ortaya çıkmıştı. Partinin kurucusu üç liderden biri olan Sangma'nın ayrılığı, Kongre ile ittifaktan karlı çıkılması sebebiyle çok büyük önem arz etmemişti (Sangma, Mamata Join, 2004). Partinin diğer üç liderinden biri olan Tarık Enver ise, 2018 yılında Pawar'ın modern ülke tarihinin en büyük yolsuzluğu olarak tartışılan Rafale Davası'yla ilgili olarak Modi'nin temiz olduğunu ifade etmesi sonrası bir tepki olarak ayrılmıştı (Former NCP Leader, 2018). Kongre Partisi'ne geçen Enver, 2019'da olası bir Kongre-MKP ittifakından eski partisiyle yine aynı saflarda olacaktı. Bu iki önemli liderin ayrılması genel olarak partinin tamamen Pawar'ın kontrolüne geçmesine aracılık etmişken, son dönemlerde parti için önem arz eden liderlerin partiden ayrılmaya devam etmeleri muhalefetin partinin zor durumda olduğu tartışmalarına yardımcı olmuştur. Örneğin 2018 Haziran ayında, Thane vekili olan Niranjan Davkhare ve Pawar'ın yakın bir dostunun oğlu olan Vasant Davkhare'nin partiden ayrılarak BJP saflarına katılmaları ve daha birçok ismin partiden ayrılmayı düşündüğünü açıklamaları partide büyük bir şoka neden olmuştu (Niranjan Davkhare Quits, 2018). Yine Pawar'ın Rafale Davası'yla ilgili olarak Modi'nin lehine yaptığı açıklamadan sonra, partinin Genel Sekreteri Munaf Hâkim de partiden ayrılma kararı almıştı (Another NCP Member, 2018). Ancak diğer yandan Apoorva Hiray ve Prashant Hiray gibi BJP'lilerin de partilerinden ayrılıp MKP saflarına katılmaları partinin hala belli bir çekim gücünün olduğunu göstermişti (Former Maharashtra Minister, 2018).

Sosyal Taban Bağımlılığı: Partinin herhangi bir sosyal taban bağımlılığı olup olmadığına bakılacak olursa, MKP'nin kuruluş yıllarında Marata

topluluğunun öfkesiyle partinin oluşumu arasında önemli bir bağ vardı. Başka bir deyişle Marata topluluğunun davranışı partinin varlık sebebiydi. Bu açıdan partinin en önemli sosyal desteği Maratalardan geliyordu ve bu topluluğa destek açısından kaçınılmaz bir bağımlılık vardı. İlerleyen dönemlerde hem Marata topluluğunun bölünerek tek bir partiden ziyade, çok taraflı destek veren bir yapıya dönüşmesi hem de MKP'nin Marata toplulukları dışında da parti sosyal tabanını genişletmesi partiyi bu topluluğun bağımlılığından kurtarmıştı. Bugün de Marata topluluğunun yarısı Kongre ve MKP'ye destek verirken; diğer yarısının BJP ve Shiv Sena'ya destek vermesi söz konusu desteği azaltmaktadır (Palshikar ve diğerleri, 2014: 440-441).

Parti İttifakları: Partinin özerk politikalarını sınırlama potansiyeli bulunan en önemli göstergelerden bir diğeri de kurmuş olduğu ittifaklardır. Öyle ki parti daha kurulur kurulmaz iki ay sonra gerçekleşecek olan seçimlerde Kongre ile ittifaka gitmişti. Bu açıdan MKP'nin hem Maharashtra'da hem de ulusal düzeyde Kongre ile kurmuş olduğu ittifak parti için büyük önem arz etmiştir. Parti, Kongre liderliğindeki UPA ittifakından başka, Kerala'da Sol Demokratik Cephe ve de Assam'da Sol Demokratik Platform ittifaklarında yer almış ve kurulan hükümetlerin bileşeni olmayı başarmıştır. MKP tarihi boyunca partinin içerisinde yer aldığı tüm işbirliği ve ittifaklarda parti lideri Pawar'ın zekâsı ön plana çıkarılmış ve stratejik hamlelerinin her zaman başarılı olduğu dile getirilmiştir. Ancak son dönemlerde Pawar'ın kendi partisinin çıkarlarını önceleyen stratejileri diğer partileri rahatsız etmiş ve Pawar'ın iki ata birden binmek istediği benzetmesi yapılmıştır (Riding Two Horses, 2007). Başka bir deyişle Pawar'ın takip ettiği politikalarla Kongre'ye mi yoksa BJP'ye mi yakın olduğunun kestirilemediği üzerinden eleştiriler getirilmiştir. Örneğin 2014 seçimlerinde gerekirse BJP ile ittifaka girilebileceğini açıklayan Pawar, yine Modi'ye Rafale Anlaşması tartışmalarında destek veren bir görüntü çizmiştir (Sharad Pawar Comes, 2018). Öte yandan 2019'da Kongre ile ittifak kurmak zorunda olduklarını dile getirmiş ve partiyi bu yönde kanalize etmiştir (NCP Wants to Fight, 2019). Sonuçta ittifak kurma gerekliliği partiyi bazı adımlar atmada mecbur kılmışken, Pawar'ın parti

çıkarına göre ittifak siyasetinde manevra yapabilmiş olması partinin çok da bağımlı olmadığını ortaya koyuştur.

Mali Özerklik: MKP'nin maddi durumuna bakıldığında, partinin ulusal partiler arasında BJP ve Kongre'den sonra en zengin üçüncü parti konumunda olduğu görülmektedir. Nitekim verilere göre, 1559.17 Crore Rupî olarak açıklanan 2016-17 finansal yılı toplam parti tröst gelirlerinin, 6.346 Crore Rupîsinin MKP'ye ait olduğu görülmektedir. Partinin bu geliri, HKP(M) gibi BJP ve Kongre Partisi'nin gelirlerine bakılınca düşük bir gelir olarak görülebilecekken, diğer ulusal partilerin gelirleri açısından oldukça iyi bir gelir olarak görülmek zorundadır. MKP'nin bu rakamı elde ederken bağışçı sayısına bakıldığında 22 gibi bir rakamlar karşılaşılmaktadır. HKP(M), 200 gibi bir tröst bağışıyla 5.25 Crore Rupî gibi bir tröst geliri elde etmişken; MKP'nin 22 bağışçıyla 6.346 Crore Rupî'ye ulaşması, parti bağışçılarının gerçekten az verip öz verdiği bir durumla karşılaştırılmıştır. Diğer yandan partinin 2015-2016 yıllarındaki tröst geliri 0.71 Crore Rupî iken, 2016-2017 yıllarındaki rakamın 6.346 Crore Rupî'ye yükselmesi yüzde 794'lük bir yükselişe karşılık gelmiş ve ulusal partiler arasında oransal açıdan en büyük sıçrayışı yapan parti konumuna yükselmiştir. Öyle ki tröst gelirleri açısından en büyük payı alan BJP'nin bile oransal artışı yüzde 593 idi (ADR Report, 2018: 8-9).

MKP'nin toplam geliri, bilinen, diğer bilinen ve bilinmeyen kaynaklar üzerinden bölündüğünde, bağışlar üzerinden sağlanan bilinen kaynaklar 6.346 Crore Rupî, diğer bilinen kaynaklar 1.859 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynaklar 9.03 Crore Rupî olarak sıralanmıştır. Ülke geneli bilinen kaynakların 589.38 Crore Rupî, diğer bilinen kaynakların 258.99 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynakların 710.80 Crore Rupî olduğu düşünüldüğünde MKP gelir rakamları yüksek bir seviyede sayılmamaktadır. Sonuç olarak partinin toplam geliri ise, 17.235 Crore Rupî olarak hesaplanmaktadır. Bu açıdan MKP'nin gelirlerinin detayına inmek gerekirse, ilk olarak Bilinen Kaynaklar'a baktığımız zaman, buradan sağlanan gelirin 6.346 Crore Rupî olduğu görülmektedir. MKP'nin toplam gelirinin 17.235 Crore Rupî olduğu düşünüldüğünde, 6.346 Crore Rupîlik bir miktar, parti gelirlerinde Bilinen Kaynaklar'ın neredeyse üçte birlik bir yer

kapladığını göstermektedir. Bu doğrultuda da parti Bilinen Kaynaklar açısından yapılacak bir değerlendirmede, ulusal partiler arasın üçüncü sırada yer almaktadır (ADR Report, 2018: 10).

Daha çok taşınır ve taşınmaz varlıkların satışı, eski gazeteler, üyelik ücretleri, delege ücreti, banka faizi, yayın satışı gibi kalemleri içeren diğer bilinen gelirler ise 1.859 Crore Rupı iken, bu kalemin parti genel kaynaklarının oldukça küçük bir kesimini teşkil ettiği görülebilmektedir. 20.000 Rupı'nın altında olan ve kaynağının kimin olduğu belli olmayan Bilinmeyen Gelirlere bakıldığında ise, partinin 2016-17 finansal yılındaki bilinmeyen gelirleri rakamı 9.03 Crore Rupı'ye karşılık gelmektedir. Yedi ulusal partinin 2016-17 finansal yılındaki bilinmeyen gelirlerinin toplamı 1559.17 Crore Rupı iken, MKP'nin aynı yıldaki bilinmeyen gelirleri rakamı 9.03 Crore Rupı ile büyük bir paya denk gelmemektedir. Ancak yine de partinin gelirleri arasında en büyük kalemi Bilinmeyen Gelirler'in oluşturduğunu söylemek gerekmektedir. Nitekim ülke geneli Bilinmeyen Gelirler'in Toplam Gelirler içerisindeki ortalaması yüzde 45.59 iken; MKP için bu rakam yüzde 52.39'a yükselmektedir. Yani parti bu alanda yüzde 55.97'lik payı ile birinci sırada olan Kongre Partisi'nden sonra ikinci sırada yer almaktadır. En büyük gelir kalemini teşkil eden Bilinmeyen Gelirler'in ise 8.752 Crore Rupı ile büyük çoğunluğunu partinin Kupon Satışları sağlamaktayken, geri kalan kısmının çoğu da Gönüllü Katkıları kalemi aracılığıyla elde edilmektedir. Genel olarak tröst gelirlerde ulusal partiler arasında üçüncü sırada olan MKP, toplam gelirlerde ise beşinci sıraya düşmektedir. Bunun sebebi ise kendi gelirleri açısından en yüksek kaleme denk gelmiş olsa da, ulusal anlamda Bilinmeyen ve Diğer Bilinen Gelirler kalemlerinin HKP(M) ve BSP gibi partilerde geride kalmış olmasıdır (ADR Report, 2018: 10-12).

Tüm analizlerin akabinde partinin özerklik kapasitesi analiz edilecek olursa, partinin maddi durumuyla ilgili bir sıkıntı içerisinde olmadığı rahatlıkla söylenebilir. Partinin ana üssü olan Maharashtra'nın Delhi'den sonra en fazla bağış veren bölgeye karşılık gelmesi bile MKP'nin topladığı resmi bağışlarının bile kendi faaliyetlerine yetebileceğini göstermektedir. Parti bir yandan yolsuzluk dosyalarıyla sıkışmış olsa da, ikinci nesil için bir liderlik sorunu yaşıyor olsa da ve

de ayrılan liderler örgütsel bir zayıflamaya sebep olsa da parti sosyal tabanının en temel odaklandığı nokta parti lideri Pawar'ın kendisidir. Pawar partiden tamamen ayrılmadıkça ya da onun itibarını sarsacak olaylar tam olarak gelişmedikçe partinin herhangi bir bağımlılık ya da müdahale sorunu yaşamayacağı tahmin edilebilir. Nitekim partideki son kararlar hep onun elinden geçmektedir. Diğer yandan partinin eskiden Maratalar üzerinden bir sosyal taban bağımlılığının olabileceği tartışılabilecekken, Marata topluluğunun, eyaletin ve ülke sosyolojisinin dönüşümü böyle bir durumu ortadan kaldırmıştır. Zaten parti de farklı sosyal taban stratejileri geliştirebilmiştir. Son olarak partiyi son yıllardaki düşüşünden dolayı bağımlı kılacak en önemli gündem olan ittifaklar meselesine bakacak olursak, şuan MKP'nin Kongre'ye mecbur bir konumu varmış gibi görünmektedir. Lakin Kongre'nin BJP'ye karşı tek bir partiyi değil, önemli bir parti çoğunluğunu ittifakına dâhil etmesi gerektiği için Kongre'nin de MKP'ye ihtiyacı olduğu aşikârdır. Bu açıdan bir bağımlılık ilişkisinden ziyade, eşitler arası bir ilişkinin varlığından söz edilebilecektir.

5.4. Somutlaşma

MKP'nin toplum içerisinde ve kamuoyu nezdinden somutlaşmış bir parti olup olmadığı bakacak olursak, Janda kriterlerinin ilki olan partinin siyasi arenaya girişine tekabül eden başlangıç yılı açısından, 19 yaşında olan bir partinin başta Maharashtra olmak üzere Kerala'dan Bihar'a ve daha birçok eyalette hem kendisine oy veren seçmenleri hem de yer aldığı hükümetler hasebiyle toplumsal açıdan geniş bir tanınırlığa ulaştığı açıktır. Özellikle parti lideri Pawar'ın Kongre Hükümeti'nde yer alarak üstlenmiş olduğu önemli görevlerle ülke siyasetinde federal anlamda yaptığı dokunuşlar tüm ülke insanını etkilemiş ve unutulmamıştır. Örneğin Tarım Bakanı iken yaptığı başta gıda ve gelişme üzerine tüm projeler, yüzde 70'inin kırsal kesimlerde hayatına devam ettiği ülkede herkes tarafından hissedilmiştir (Bakshi ve diğerleri, 1998: 136). Parti yine 19 yıl boyunca belli bir isim değişikliği yaşamasa da isim ve sembol konusunda Seçim Komisyonu'na kadar giden tartışmalar yaşamış, yine hem liderlik rekabetleriyle hem de örgütsel kırılma ve bölünmelerle ayrılıklar ya da birleşmeler yaşayabilmiştir. Son olarak da seçmenin partiye bir kurum olarak muamele edip etmediğini gösteren MKP'nin

seçimsel ve yasama istikrarsızlığına bakarsak da, partinin 1999, 2004, 2009 ve 2014 Genel Seçimleri’nde sırasıyla yüzde 2.27, yüzde 1.80, yüzde 2.04 ve yüzde 1.56 oy oranı yakalarken, yine sırasıyla 8, 9,9 ve 3 sandalye ele geçirdiği görölmektedir. Hindistan siyaseti için yüzde 2 gibi bir oy oranının önemli olduğu düşünölürse, partinin dalgalı bir seçimsel tarih geçirdiği söylenebilir. Sandalye sayısı ile ilgili olarak da parti genel olarak yarıştığı sandalye mücadelelerinde istediğini almış olarak görölmekteyken, bir tek son seçimde 3 sandalye ile bir istikrarsızlık yaşamıştır. Dolayısıyla oy oranı açısından parti yaşadığı dalgalanmalarla istikrarsızlığı tecrübe etmişken; yasama açısından istikrarsızlığı 2014 seçimlerinde deneyimlemiştir. Yani parti Janda’nın somutlaşma göstergelerinden biri olan belli bir geri dönüş tecrübesine sahiptir denilebilir (Election Commission Report, 2014).

Parti Sembolizmi: Somutlaşmanın diğer göstergelerinden sembolizm konusuna geçecek olursak, ülke siyasetinde kitlelerde karşılık bulabilmek için büyük önem arz eden parti sembolü konusunda MKP oldukça anlamlı bir sembol seçmiştir. Öyle ki partinin sembolü 10:10’u gösteren bir saattir. Saat mavi olarak çizilmişken, saatin iki bacağı ve bir alarm düğmesi bulunmaktadır. Üç renkli bir Hindistan bayrağı üzerinde yer almaktadır. Bu sembolün anlamı ise, partinin durumu ne kadar zor olursa olsun, prensipleri boyunca savaşmaya devam edeceğini içermektedir. Böylece sıradan insanın düşüncelerini ve kaygılarını temsil ettiğini iddia eden parti, Hindistan’ın sıradan vatandaşları adına konuşma ideallerini sembolize etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda parti, sembolün gösterdiği gibi, bir saate benzer şekilde yıllar boyunca kitleler adına çalışmalarını doğru bir şekilde sürdürmeliydi. Bu şekilde, aynı zamanda geçmiş zamana da atıfla Hindistan’ın bağımsızlığını kazandıran büyük liderlerin geleneklerini desteklemiş olacaktı. Nitekim partinin bu saat sembolü, toplum nezdinde önemli bir karşılık bulmuştur (Banerjee, 2017: 93).

Parti İkonları: Bir partinin somutlaştığına delalet eden diğer bir göstergeye, partinin ikonlarına döndüğümüz zaman, en önemli ikonun Sharad Pawar’ın kendisi olduğu iddia edilebilir. Pawar hem Maharashtra’da üç dönem Başbakanlık ve eyaleti temsilen Rajya Sabha vekilliği yaparak yerel siyaset için hem de

Kongre Hükümeti'nde yer alıp Savunma ve Tarım Bakanlıkları yaparak ulusal siyaset için önemli bir şahsiyettir. Böylesine parti için sembolik bir hale gelmiş bir ismin kurucusu olduğu partide ikonlaşması kadar normal bir şey olamazdı. Diğer yandan MKP, belli sosyal taban inşası için hedef kitle için önem arz eden tarihi ikonlar üzerine de belli bir repertuar geliştirmiştir. Bu noktada Dalit toplumuna hitaben Dalitler için önem arz eden birçok önemli ikon MKP siyasetinde kullanılmıştır. Bu kapsamda Dalitlerin Babası olarak kabul edilen Ambedkar'dan, kast karşıtı sosyal aktivist ve düşünür Jyotirao Phule ve sosyal reformcu Rajarshi Shahu Maharaj'a kadar birçok Dalit toplumu için önem arz eden isme atıf yapıldığı aşikârdır. Sharad Pawar da 2018 yılında Dalit oyları mobilize etmek adına başlattığı "Pagadi" tartışması içerisinde Marata İmparatorluğu'nun yöneticilerinin giydiği "Puneri Pagadi" türü başörtüsü yerine, Jyotirao Phule'un giydiği Pagadi türünü tercih edeceğini söylerken, Jyotirao Phule'a atıf yapmıştır (Pawar Clarifies Stand, 2018). Yine partinin önde gelen liderlerinden Praful Patel, Vadodara Havalimanı için Ambedkar'a burs verip onu okutan Sayajirao Gaekwad'ın isminin verilmesi gerektiği üzerine Başbakan Modi'ye çıkmıştır (NCP's Praful Patel, 2017). Diğer yandan MKP'nin Marata İmparatorluğu'nun kurulduğu topraklarda merkez üssünün olmasına ve imparatorluğun kurucu topluluğu Marata topluluğunun en önemli sosyal tabanını teşkil etmesine rağmen, BJP'nin gibi Marata Hükümdarları'na atıfta bulunmaması oldukça ilginç olarak karşılanabilir. Bu partinin daha çok sıradan insanlarla ilişkili olmak istemesiyle alakalıdır. Çünkü o dönemde Marata İmparatorluğu tarzında yapılarla Dalit mücadeleleri üzerine de önemli bir tarih yazımı gelişmiştir ve bugün bu çatışma hala devam etmektedir (Anxieties of the Dominant, 2018).

Parti Sloganları: MKP'nin kullanmış olduğu sloganlara baktığımız zaman, özellikle son dönemlerde tüm muhalefet tarafından ortak olarak BJP'ye karşı kullanılan sloganları kullanmış olduğuna şahit olunmaktadır. Bu kapsamda en başta "Save Constitution, Save Nation" (Anayasa'yı Korumak, Ülkeyi Korumak) sloganı gelmektedir. Diğer yandan partinin daha önceki yıllarda da Hindistan siyaseti için önem arz eden protesto biçimlerini slogan olarak kullandığına da şahit olunmuştur (As Opposition Unites, 2018). Örneğin bir protesto biçimi olan protestocuların

kendilerini gönüllü olarak tutuklatmaları anlamına gelen “Jail Bharo” ajitasyonu bir slogan olarak çok defa kullanılmıştır (Plight of Farmers, 2015). Yine yolu kapatma anlamına gelen “Raasta Roko” ajitasyonuna çoğu defa bir durumu protesto etmek adına başvurulmuştur (Rasta Roko Protest, 2016). 2019 Genel Seçimleri’ne giderken ise parti, kampanyasına öncülük eden sloganı “Halla Bol” (Sesini Yükselt) olarak belirlemiştir. Tarımsal kriz ve işsizlik üzerine oturtulan “Halla Bol” kampanyasıyla, BJP’ye karşı kitlelerin sesinin yükseltilmesi ifade edilmeye çalışılmıştır (NCP's Halla Bol, 2018). MKP belli sloganlarla seçmenin karşısına çıkmış olsa da, genel politikası slogana karşı bir tavır da içerisinde barındırmıştır. Nitekim BJP’nin en önemli Hindu milliyetçisi sloganlarından olan “Bharat Mata K1 Jai” (Hindistan’a Zafer) sloganına karşı, ülkenin yaşamış olduğu kuraklığın bu slogandan daha önemli olduğunu söyleyerek slogan siyasetinin anlamsızlığını ima etmiştir (Drought in Maharashtra, 2016).

Parti İmajı: Bu kapsamda partinin hangi derecede kamuoyunda somutlaştığını gösteren parti imajına baktığımız zaman, parti kendisini genel olarak bir taraftan Hindistan milliyetçisi, seküler, sosyalist, Dalit dostu, çiftçi dostu, Kongre müttefiki, ilerlemeci, hukuk yanlısı ve sosyal reformcu olarak göstermek isterken; diğer taraftan da BJP karşıtı, Hindutva karşıtı, kast karşıtı, Brahmin karşıtı olarak lanse etmektedir. BJP gibi partiler tarafından ise lider sultasında ve sona gelen parti olarak sunulmak istenmektedir. Diğer yandan partinin en büyük imajının da yine Sharad Pawar ile ilgili olduğu iddia edilebilir. Partinin en önde gelen görünen yüzü olan Pawar, sahip olduğu reputasyonu sonuna kadar kullanmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda partinin hem bir yeni imaja hem de yeni bir markalaşma stratejisine ihtiyacı olduğu partililer tarafından bile kabul edilmektedir. Bu kapsam orta vadede Pawar ile birlikte partinin yeni lideri olabilecek yeni bir yüze ihtiyaç duyulduğu tartışılabilecekken; kısa vadede ise en önemli hamlenin 2019 seçimleri için Kongre ile ittifak üzerinden gerçekleştirildiği söylenebilir (Congress, NCP Announce, 2019).

Sosyal Medya: Son olarak partinin sosyal medyadaki hacmine değinecek olursak, genel anlamda birçok ulusal partiden önde olduğunu söyleyerek başlamak gerekmektedir. Resmi hesaplar kontrol edildiğinde, 2013’ten itibaren sosyal

medyada olduğu görülen MKP'nin oldukça da aktif bir görüntü çizdiğini ifade etmek gerekmektedir. Bu kapsamda Youtube'a 17 Ekim 2013 tarihinde giriş yapmış olan MKP, 8207 aboneye sahip olmuşken, görüntüleri 1.529.727 defa izlenmiştir. Youtube'a çok erken bir giriş yapmış olan parti, abone sayısını devasa bir rakama ulaştıramamış olsa da, önemli bir izlenme oranı yakalamıştır. Facebook açısından değerlendirilecek olursa, hesabını 16 Ekim 2013'te açmış olan parti, 521.482 takipçiye sahiptir. Parti lideri Pawar ise, 11 Aralık 2013'te hesabını açmışken, 564.242 takipçiye sahip olmuştur. Partinin gelecek lideri olabilecek Ajit Pawar ve Supriya Sule'ye bakılacak olunur ise, sırasıyla 24 Eylül 2013 ve 15 Temmuz 2010'da hesabına açan ikilinin, yine sırasıyla 481.522 ve 714.557 takipçiye ulaşmış oldukları görülebilmektedir. Bu açıdan ortalama 2013 yılında giriş yapmış olan hesapların, yine ortalama 500 binlerde takipçisi olduğu görülmekteyken; 2010'da giriş yapmış olan Supriya Sule'nin ise diğerlerinden 200 bin civarı fazla takipçisiyle daha aktif olduğu söylenebilir. Ancak tüm rakamların diğer ulusal partilerle karşılaştırıldığında oldukça iyi rakamlar olduğu ifade edilmek zorundadır. Son olarak Twitter'a bakılacak olursa, Ağustos 2013'te katılan partinin 260 bin takipçisi varken; Ekim 2013'te katılan Sharad Pawar'ın 1.120.780 takipçisi olduğu görülmektedir. Pawar'ın sahip olduğu bu devasa rakam, hem onun ülke siyasetinde ne kadar popüler olduğunu hem de nasıl partinin önünde bir karakter olduğunu göstermesi açısından önemli bir göstergedir. Diğer yandan sırasıyla Mart 2014 ve Ocak 2014'te Twitter'a katılan Ajit Pawar ve Supriya Sule'nin ise, sırasıyla 225 bin ve 670 bin takipçilerinin olduğu tespit edilebilmektedir. Burada da aslında Pawar'ın kızı olan Sule'nin hem daha aktif olduğu hem de Pawar'ın yeğeninden daha fazla popüler olduğu gözlenebilmektedir. Sonuç olarak MKP'nin sosyal medyada oldukça aktif olduğu ifade edilebilirken, kamuoyunda da önemli derecede karşılık bulduğu belirtilebilir.

Tüm bu değerlendirmelerin akabinde de partinin somutlaşmasının MKP adına gerçekleşmiş olduğu söylenebilir. Sosyal medyada çok güçlü olan MKP'nin, özellikle orta sınıflar tarafından yoğun bir ilgiyle takip edildiği tahmin edilebilir. Ülke halkı tarafından oldukça kabul görmüş olan bir sembole sahip olan parti, hem kendi sosyal tabanına uygun parti ikonları seçebilerek varlığını

geleneklerle beslemiş hem de güncel ve konuya uygun sloganlarla ulusal çapta gelişen toplumsal dalgalara dâhil olabilmek için ülke geneli ortaya çıkan mobilizasyonlardan faydalanmaya çalışabilmiştir. Parti imajının da toplumda olumlu ya da olumsuz manada net olarak oturabilmiş olan partinin, imaj ve markalaşma sorunu yaşamasına rağmen, sorunlara pragmatik çözümler üretebilecek deneyim ve kapasiteye sahip olduğu ifade edilebilir. Ayrıca en fazla somutlaşan unsurunun da parti lideri Sharad Pawar olduğunu eklemek gerekmektedir. Pawar, partinin toplumda görünen yüzüyken, MKP denilince de ilk akla gelen isim olmayı başarmıştır. Nitekim Pawar'ın sahip olduğu tarihsel imaj sayesinde, Seçim Komisyonu'nun MKP'ye tarih boyunca görülen en kısa sürede ulusal parti statüsü verdiği iddia edilmektedir. Bu Pawar ve partinin hem toplum hem de kurumlar açısından ne kadar çabuk bir kabul gördüğünün ispatı olarak değerlendirilebilir.

5.5. Rutinleşme

Daha çok siyasal oyunun kurallarına etki edebilme kapasitesini ölçtüğümüz parti kurumsallaşmasının rutinleşme kriteri için, seçim sürekliliği açısından MKP'nin devamlılığı yakalayan bir parti olduğu söylenebilir. 1999'da kurulan partinin sırasıyla 1999, 2004, 2009 ve 2014'te gerçekleştirilen tüm ulusal seçimlerde yerini aldığı belirtilmelidir. Ulusal anlamda seçim sürekliliğine sahip olmuş olan MKP'nin merkezi olan Maharashtra'da da sırasıyla organize edilen 1999, 2004, 2009 ve 2014'teki tüm eyalet seçimlerinde de yer aldığı görülmektedir. Seçim sürekliliğinde belli bir davranışsal istikrar yakalayan partinin başarı sürekliliğine baktığımızda ise, 1999'dan bu yana düzenlenen ulusal seçimlerde sırasıyla yüzde 2.27, yüzde 1.80, yüzde 2.04 ve yüzde 1.56'lık oy oranını yakaladığı görülmektedir. Bu oy oranlarının yanı sıra kazanmış olduğu Lok Sabha sandalyeleri ise sırasıyla 8, 9, 9 ve 3 sandalye şeklinde gelişmiştir. Ülke siyasetinde yüzde 2'lik bir oy oranının en az 10 milyon oya karşılık gelebileceği için bu oy oranına sahip partiler başarısız kabul edilememektedir. Ayrıca hem ulusal hem de eyalet seçimlerinde çoğunlukla Kongre ile ittifak kurarak Federal ve Eyalet Hükümetleri'nde yer alarak iktidarın genellikle paydaşı olabilmeyi başarmıştır. Özellikle de Maharashtra'da 1999, 2004 ve 2009

seçimlerinde Kongre ittifakıyla birlikte çıkardıkları sırasıyla rekor 133, 140 ve 144 sandalye sayıları  dönem için Maharashtra siyasetini domine etmelerini sağlamıştı. Bu açıdan MKP siyasetinin seçim sürekliliği kadar, seçim başarısı açısından da belli bir rutinleşmeyi yakaladığı doğrudur (Election Commission Report, 2014).

MKP'nin siyasal oyuna etki yaptığı diğer stratejilerine bakarsak, partinin her şeyden 1999'da Kongre Partisi'nden ayrılır ayrılmaz yeniden Kongre ile ittifak kurarak seçimlere girmesi ve akabinde hem federal hem de Maharashtra hükümetlerinde yer alabilmesi oldukça stratejik bir hamle olarak değerlendirilmiştir (Palshikar, 2016: 9). Parti içindeki kurucu liderlerden başta Sangma zere Kongre ile kurulan ittifaka karşı çıkılmasına rağmen, Pawar yaptığı açıklamalarla hem rgt hem de tabanı ikna etmiş ve neticede iktidar mekanizmasında yer alarak haklılığını göstermiştir. Ayrıca Pawar liderliğindeki parti, Kongre ile ittifak kursa da, belli dönemlerde ittifaktan çıkmış ve hatta BJP ile de yakınlaşma olabileceğinin sinyallerini vermiştir. Bu bazı dönemlerde partinin davranışının belirsizliği yönünde eleştirilse de, parti lideri Pawar gerekli gördüğü anlarda partinin yönünü netleştirmekte çok zorlanmamıştır. Nitekim Rafale konusunda Modi'yi haklı bulan açıklamasına rağmen, Pawar, BJP karşıtlığının seçimlerde kendileri için daha stratejik olduğuna kanaat getirdiği an başta Halla Bol (Sesini Yükselt) kampanyasıyla hem duruşunu net bir şekilde sergilemiş hem de BJP karşıtı muhalefeti bir anda etrafında toplayabilmiştir (Sharad Pawar To Host, 2018).

Tabi partinin bu pragmatist tutumunun başlıca mimarı ise Sharad Pawar görülmektedir. Bu yönde başlı başına Pawar'ın kendi davranışları bir ülke siyasetine etki eden bir güce sahip olabilmiştir. Örneğin üç dönem Maharashtra Başbakanı olmasının dışında, 2004 ve 2009 yıllarından seçimleri kazanarak hükümeti kuran Kongre'nin bir ittifakı olarak Pawar da, Tarım Bakanlığı gibi önemli bir görevi yerine getirmiştir. Ülkenin yüzde 70'nin kırsal kesimlerde olduğu ve tarımla uğraştığı bir ülkede göreve gelinebilecek en stratejik makamlardan birisi Tarım Bakanlığı iken, Pawar da bu görevi iyi kullanabilmiştir. Pawar döneminde ülke tarım politikaları oldukça başarılı olmuştur. Toprak

yönetimi, sağlık sorunlarının iyileştirilmesi, doğurganlık yönetimi, Hint Keneviri Teknoloji Misyonu gibi genel olarak kırsal kalkınma üzerine birçok ulusal proje ortaya koyarak verimliliği arttırmak için girişilen güçlü planlamanın öncülüğünü yapmıştır. Bu açıdan onun döneminde çiftçilik yıllık bütçedeki pay yılda yüzde 2’den yüzde 4.5’e çıkarılmıştır (Remarkable Growth in, 2009). Tarımsal alandaki büyüme ve başarı o kadar popüler bir hale gelmişti ki, bu dönemde ülkenin dört bir yanındaki çiftçi intihar vakalarının sayısı oldukça düşmüştür. Bu sebeple de kendisine “Krishi Ratna” (Tarım Cevheri) ödülü verilmiştir. Çiftçi dostu profiliyle ülkenin kırsal kesimlerinde oldukça karşılığı olan Pawar’ın, içerisinde geçtiğimiz Modi döneminde ortaya çıkan tarımsal kriz ve köylü huzursuzluğu konularında görüşlerine en çok başvurulanan kişilerden biri olması bu açıdan tesadüf bir gelişme değildir.

Tüm bu niteliklerle ülkenin en önemli stratejik akıllarından biri olarak kabul gören Pawar’ın, ülkede ortaya çıkan sosyo-politik dalgalara karşı çoğu zaman stratejik bir çerçeve oluşturup partisini faydalandırabilmeyi başarmıştır. Bu gibi durumlar oldukça fazlayken, bunlardan bazılarının altını çizmek faydalı olabilecektir. Örneğin geçtiğimiz yıl ülkede alt kast gruplarının faydalandığı devlet ayrıcalıklarından yararlanamayan Pateller, Jatlar, Maratalar gibi gruplar ülkede büyük bir protesto kampanyası başlatmışlardır. Özellikle Gucarat’ta ortaya çıkan Patel ajitasyonu ülke gündemini oldukça uzun bir süre meşgul etmiştir. Bu açıdan Pawar’ın Pateller’e verdiği destek ile hem kendi eyaletinin sosyolojisi için önem arz eden Maratalar’ın hem de Pateller’e destek veren Kongre gibi muhalif partilerin sempatisini kazanmıştır (Sharad Pawar Backs, 2018). Yine geride bıraktığımız dönem içerisinde en önemli ülke gündemlerinden birisi azınlıkların uğramakta olduğu şiddet olmuştur. Özellikle Müslümanlara karşı Hindu milliyetçilerinin şiddet kampanyası yükselince, Pawar’ın Müslüman gençliğin kaybedilmesinin ülkeye büyük zarar vereceğinin açıklaması hem Maharashtra Müslüman gençliğin oyları adına hem de partinin seküler kimliğinin yeniden ispatı için önemli bir hamle olarak değerlendirilmiştir (Sharad Pawar Attacks, 2018). Ayrıca ülkede son dönemlerde yükselen en önemlinin dalganın fiyat artışları ve tarımsal krize karşı artan huzursuzluk ve tepki olduğu düşünülürse,

Pawar'ın partisinin tarımsal kriz ve işsizliğe karşı organize etmiş olduğu Halla Bol kampanyasının BJP karşıtı tüm muhalefet kanallarının desteğini kazanması oldukça önemli olmuştur. Bu hem yaklaşan 2019 seçimleri öncesi kitlelerle ilk temas adına önemliydi hem de kurulması muhtemel ittifaklar adına katılımcı bir diyalog platformu işlevi görmüştür (Nationalist Congress Party's, 2018).

Pawar, hem seçim önceleri hem de seçim sonrası icraat dönemlerinde ülkenin ne yapacağı ve ne diyeceği beklenen en kritik isimlerin başında gelmektedir. Bugüne kadar girmiş olduğu seçimlerde önerdiği stratejilerle kazanılan seçimler ve kurulan koalisyon hükümetleri sonrası zaten ülkedeki en önde gelen “King Maker” ünvanını alanlardan biri olmuştur (Sharad Pawar: KingMaker, 2018). 2019 seçimlerin öncesinde de gündeme gelen BJP karşıtı ulusal çapta bir Grand koalisyonu teşviklerine karşı Pawar, Modi'nin yenilmesi isteniyorsa daha ziyade, 2019 muhalefet stratejisinin eyalet seviyesinde bir ittifak siyaseti geliştirmeye odaklanmasını önermiştir. Bu açıdan Andhra Pradeş'te Telugu Desam Partisi, Batı Bengal'de AITC, Cemma ve Keşmir'de Ulusal Konferans gibi partilerle yerel bir ittifak geliştirilmesini savunmuştur. Bu önerisiyle de Pawar'ın bu seçimlerinde “King Maker” stratejisini önerdiğini söyleyenler olduğu kadar, stratejinin gerçek hedefinin oluşan muhalif ittifakın Başbakanı olarak kendisini düşündüğü ve kariyerinin en sonlarında en büyük hayali olan Federal Başbakanlık koltuğuna oturmayı hedeflediğini iddia edenler de olmuştur (Pawar Might Become, 2017).

6.Tüm Hindistan Taban Kongresi (AITC)

6.1. Sistemlilik

Tüm Hindistan Taban Kongresi (All India Trinamool Congress – AITC), merkez üssü Batı Bengal olan Hindistan'da ulusal parti statüsünde bulunan bir siyasal partidir. 1 Ocak 1998'de kurulan parti, Batı Bengal Başbakanı olan Mamata Banerjee tarafından kurulmuştur. 20 yaşında olan AITC, başta Banerjee olmak üzere, MKP gibi, Sonia Gandhi'nin Hint asıllı olmaması sebebiyle Kongre lideri olmaması gerektiğini savunan bir grup Batı Bengalli liderin partiden ayrılıp yeni bir parti kurmasıyla ortaya çıkmıştır (Schottli ve diğerleri, 2015: 10). Partinin

ortaya çıkışındaki politik sebep bu şekildeyken, partinin kuruluşunda başka sosyolojik sebepler de yatmaktadır. Nitekim Batı Bengal'in AITC kurulmadan önceki siyasi atmosferi, 1977'den beri HKP(M) tarafından yönetilen ve bu yönetimin uyguladığı yanlış politikalara karşı biriken kitlesel bir öfkenin bulunduğu bir durumu içermiştir. Dolayısıyla Batı Bengal'daki HKP(M) yönetimine karşı yükselen muhalif dalgaya ek olarak, bölge halkının Kongre'yi bir alternatif olarak görmeme davranışı, başka bir opsiyonun ortaya çıkma ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyacı iyi saptayan Mamata Banerjee ve arkadaşları da AITC'yi kurmuşlardır (Singharoy, 2017: 90).

AITC öncesi Batı Bengal siyaseti, 1977'den beri iktidarda bulunan HKP(M) gibi önemli bir sol gelenek tarafından yönetilmiştir. Batı Bengal halkı nezdinde de önemli bir tabanı bulunan HKP(M)'nin bu kadar uzun bir dönem sonra desteğini nasıl kaybettiği önemli bir soru olarak tartışılmaya devam edilmektedir. Bu açıdan bir taraftan aslında Batı Bengal halkının HKP(M)'den memnun olduğu, partinin 2006 ve 2011 yılları arasında yapmış olduğu hatalar nedeniyle başka bir arayışa savrulduğu iddia edilmektedir. Nitekim halkın HKP(M) desteği olmasaydı, 34 yıl gibi bir süre iktidarda kalamayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla partinin 2006 ve 2011 yılları arasında özellikle Singur ve Nandigram'da uygulamaya koyduğu politikaların HKP(M)'nin düşüşünde etkili olduğu vurgulanmıştır (Sen ve Bhattacharya, 2007). Diğer yandan HKP(M)'nin düşüşünün aslında daha evvel başlattığı kimi politikalarıyla ilgili olduğu iddia edilmektedir. HKP(M)'nin sol parti olmasına rağmen uygulamaya koymuş olduğu neo-liberal politikalara ve İndira Gandhi'nin olağanüstü hal döneminden kalmış olan kimi kurumsal yapıları devam ettirmesine atıf yapılmıştır. Neo-liberal politikalar nedeniyle Batı Bengal'da birçok fabrika yıkılmış ve işçiler işsiz kalarak sokaklara dökülmüşlerdir. Diğer yandan olağanüstü hal döneminden kalma polis yapısının devam ettirilmesi, Sharma Sarkar Komisyonu ve Haratosh Chakravarty Komisyonu aracılığıyla adının şiddete karışmış polislerin partiyle birlikte anılması sonucunu doğurmuş ve memnuniyetsizliği arttırmıştır. Bütün bunlara Panchayati sisteminin dejenere olması ve azınlık halklarının da artan huzursuzlukları

eklenince, HKP(M)'nin yerine bir alternatif aranmaya başlanmıştır (Banerjee, 2011: 14-19).

İddia edilen her iki sebep de haklı noktaları içermekteyken, HKP(M)'ye karşı artan huzursuzluğun en üst seviyeye çıktığı dönem Singur ve Nandigram hadiseleri aracılığıyla olmuştur. İlk olarak Singur'da HKP(M), Tata Nano otomobil üretim biriminin geliştirilmesini kolaylaştırmak amacıyla 997 dönümlük istimlak planını açıkladığında, yerlerinden edilecek olan çiftçilerden büyük bir muhalefetle karşı karşıya kalmıştır. Trinamool Kongresi ve muhalefet partileri Hükümet tarafından sunulan tazminatın yetersiz olduğunu ve Hükümetin sunduğu alternatif konutların tesliminin kasıtlı olarak geciktirildiğini savunmuşlardır. Bu açıdan öfkeli çiftçilerin tepkisi, Trinamool Kongresi ve liderleri Mamata Banerjee tarafından yönetilmiştir. AITC ve çiftçilerin işbirliği sonucu, "Save Farmland Hareketi" ortaya çıkmış ve harekete AITC liderleriyle birlikte Medha Patkar, Aparna Sen, Arundhati Roy gibi birçok çevreci ve entelektüel de dâhil olmuştur. Bütün bu olayların akabinde Ekim 2008'de Tata, tesisi Gucarat'a taşımayı kararlaştırmıştır. AITC için Singur'daki bu başarı, Batı Bengal'deki 2011 Meclisi seçimlerine kadar partiye önemli bir kitle desteği sağlamıştır (Ghatak ve diğerleri, 2012; Banerjee, 2006: 4718-4720).

Nandigram Olayları ise, HKP(M)'nin Endonezya merkezli Salim Grubu'nun sanayi tesisi kurabilmesi için bir özel ekonomik bölge tahsisi ve bu amaçla Nandigram'da 10.000 dönüme yakın istimlak planını açıklamasından sonra başlamıştır. Bu istimlak Nandigram toprağının büyük bir kısmına denk gelmiş ve istimlaktan 70 bin kişinin etkilenmesi söz konusu olmuştur. Topraklarından vazgeçmeyeceklerini dile getiren çiftçiler kararlı bir şekilde AITC ve Batı Bengal'deki Maocular'ın desteğiyle büyük bir sosyal hareket başlatmışlardır. AITC bu isyanı da yönlendirmiştir. Bhumi Uchchhed Pratirodh Komitesi (BUPC), arazi el koyma ve tahliyelerine karşı kurulmuştur. İsyanların giderek yükselmesi nedeniyle de HKP(M) hükümeti, bir polis taburunu güvenlik nedeniyle bölgeye göndermiş ve çıkan büyük çatışmaların ardından ise, 14 kişi polis güçleri tarafından öldürülmüştür. Mamata Banerjee liderliğindeki AITC, devlet destekli terörizm dedikleri polis müdahalesine karşı bir hareket düzenlemiştir. Olay, ülke

çapındaki entelektüellerden de HKP(M) yönetimine karşı yoğun tepkilere yol açmıştır. Sonuç itibariyle Nandigram olayları, gelecek birkaç yıl sürecinde Batı Bengal siyasetinin dönüşümünün öncülüğünü yapmıştır. Mamata Banerjee ve siyasi partisi, Batı Bengal'deki 2011 Meclis seçimleri için düzenlenen kampanya sırasında siyasi sloganı Ma Mati Manush ile birlikte bu konuyu yaygın bir şekilde dile getirmişlerdir (Nayyar, 2007: 1-3).

Singur ve Nandigram Olayları sonrası AITC'nin en önemli çıkışını yaptığı 2011 Batı Bengal Eyalet Seçimleri öncesindeki parti performansına baktığımızda, AITC kurulduğu yıl organize edilen 1998 Lok Sabha seçimlerinde AITC 8 sandalye kazanmıştır. 1999'da gerçekleşen bir sonraki Lok Sabha seçimlerinde ise, Trinamool Congress, bu defa BJP ile ittifak yaparak birlikte 8 sandalye kazanmıştır. Yine 2000 yılında Kalküta Belediye Seçimleri'ni kazanan parti; 2001 eyalet seçimlerinde ise Kongre ile ittifak yaparak 60 sandalye kazanmıştır. 2004 yılında yapılan Lok Sabha seçimlerinde ise AITC, BJP ile 1 sandalye kazanırken; 2006 eyalet meclisi seçimlerinde, BJP ile birlikte 30 sandalye kazanmıştır. Son olarak Nandigram sonrası büyük bir ivme yakalayan parti, 2009 Lok Sabha seçimlerinde Batı Bengal'de 19 sandalye kazanırken; 2010 Kalküta Belediye Seçimleri'nde parti 141 sandalyenin 97'sini kazanmıştır (Election Commission Report, 1998, 1999, 2001, 2004).

Tüm bu yükselişin akabinde AITC, en büyük sıçrayışını 2011 Batı Bengal Eyalet Seçimleri'nde yapmıştır (Trinamool Congress Heading, 2011).. Seçimlerde komünizm karşıtı bir politika belirleyen Mamata Banerjee, kampanyasını “Değişim” (parbartan) ve “Maa. Maati, Manush” (Ana, Anavatan ve Halk) sloganlarıyla desteklemiş ve Goonda Raj (Haydut Düzen) olarak isimlendirdiği HKP(M)'nin yasadışı (Harmad) uygulamalarına karşı önemli derecede bir muhalif oyu mobilize edebilmiştir. Bu şekilde 18 Nisan 2011'de başlayan altı aşamalı Batı Bengal Eyalet Seçimleri'nin sonucunda AITC, Kongre ve Hindistan Sosyalist Birlik Merkezi (Komünist) ittifakıyla birlikte 294 sandalyeli mecliste 227 sandalye kazanmıştır. AITC diğer yandan tek başına 184 sandalye kazanmış ve ittifaka ihtiyaç kalmadan iktidarı ele geçirmeyi başarmıştır. Seçimlerin ardından bazı Kongreli vekillerin AITC'ye geçmesiyle toplam sandalye sayısını 190'a

taşımıştır (Election Commission Report, 2011). Bu seçimler, Batı Bengal siyasetinde bir dönüm noktasını teşkil etmiş, 34 yıllık HKP(M) iktidarına son vermiştir. 2011 başarısı sonrası başta Tripura, Manipur ve Kerala olmak üzere yavaş yavaş ulusal anlamda genişlemeye başlamıştır. Tabi bu bölgelerdeki tarihsel HKP(M) geleneği göz önünde bulundurulunca, parti bir parça anti-komünist bir dalga eşliğinde yayılmıştır. Bu doğrultuda 2014 Genel Seçimleri'nde AITC 20 milyondan fazla oy alarak yüzde 3.8 oy oranıyla 34 Lok Sabha vekili çıkarmayı başarmıştır. 2016 Batı Bengal Eyalet Seçimleri'nde ise, HKP(M) ile rövanş seçimlerine giden AITC, yüzde 44.91'lik bir oy oranıyla 211 sandalye sayısıyla 2011'deki başarısını da geride bırakmıştır. Böylece Banerjee liderliğindeki AITC, ilk döneminde eleştirilen birçok noktası olmasına rağmen, HKP(M)'nin geri dönememesiyle kendi başarısını tasdik etmiştir (Election Commission Report, 2014, 2016).

Görüldüğü üzere, 20 yaşında olan AITC, bir elit grubunun Kongre'den ayrılarak ortaya çıkmış olsa da, Singur ve Nandigram'da ortaya çıkan hareketlerin üzerine kendisini sosyal olarak yeniden inşa etmiş ve tabandan gelen bir ivmeyle yoluna devam etmiştir. 1999'dan bu yana dört genel seçime ve çok sayıda eyalet ve yerel seçimlere katılarak hem iktidar hem de muhalefet deneyimi açısından önemli bir siyasal tecrübeye ulaşmıştır. Partiden Subrata Mukherjee, Mukul Roy gibi liderlerin ayrılarak Milliyetçi Trinamool Kongresi gibi muhalefet partilerinin kurulma girişimleriyle bölünmelere gitmiş olmasına rağmen, ayakta kalarak dayanıklılık portresi çizebilmiştir. Purno Agitok Sangma gibi liderlerin kendi partilerinden ayrılarak AITC'ye geçmesiyle birleşme ve devşirme tecrübesi de yaşamıştır. Yine 1999-2001 yılları arası BJP ile ve de 2009-2012 yılları arası ise Kongre Partisi ile ittifak tecrübesinde bulunmuştur. 2012'de Kongre Partisi'nden ayrıldığını deklare ettikten sonra ise, Mart 2018'de Telangana Rashtra Samithi Partisi ile birlikte 2019'da gerçekleştirilecek olan Genel Seçimler için tüm bölgesel partileri teşvik eden bir koalisyon oluşturmak adına "Federal Cephe" girimini başlatmıştır. AITC yaşamış olduğu tüm bu süreçlerle şuan ülkenin dördüncü büyük partisi olarak parti tarihi açısından kurumsallaşmış görünmektedir (Mamata Banerjee's Strange, 2018).

AITC Örgüt Yapısı

AITC'nin örgütsel kapasitesine bakacak olursak, parti örgütü Hindistan Birliği'nin parçası olan eyaletleri kapsayan bileşenler ile doğrudan Genel Başkan tarafından yönetilen bölgeler olarak ikiye bölünmüştür. Bu kapsamda birinci bölgede yer alan bileşenler, partinin genel oturumlarını ve özel oturumlarını içermektedir ve 1- Tüm Hindistan Trinamool Kongre Komitesi, 2-Çalışma Komitesi, 3-Eyalet Trinamool Kongre Komitesi, 4- İl Trinamool Kongre Komitesi ve 5- Alt Komiteler'den oluşmaktadır. Teritoryal Trinamool Kongresi ise Hindistan Birliği'nin dışında olan, eyaletler gibi kendi meclisleri ve yönetim hakkı olmayan ve doğrudan Genel Başkan tarafından yönetilen bölgelerde örgütlenmiştir. Bu açıdan her bir bölgenin belirtilen Merkez Ofis'i aşağıda isimlendirilen topraklarda oluşturulmuştur.

Tablo 7: AITC Teritoryal Örgüt Yapısı

No	Bölge	Merkez Ofis
1	Andaman ve Nicobar Adası	Port Blair
2	Chandigarh	Chandigarh
3	Dadra ve Nagar Haveli	Silvassa
4	Daman ve Diu	Moti Daman
5	Pondicherry	Puducherry
6	Lakshadweep	Kavaratti

Kaynak: AITC Constitution, <http://aitcofficial.org/party-constitution/>.

Partinin Hindistan Birliği içerisindeki örgütlenmesine dönecek olursak, örgütün merkezden yereldeki en iç noktalara kadar ulaşmış olduğu görülebilmektedir. Bu açıdan örgütün en üst ve en katılımcı organı Tüm Hindistan Trinamool Kongre Komitesi olarak ortaya çıkmaktadır. Parti tüzüğü'nün 10. maddesinde çerçevesi çizilen Komite'nin bir oturumu, olağan Genel Oturum olarak adlandırılabilmesi için, Çalışma Komitesi tarafından kararlaştırılan zaman ve yerde üç yıl içinde olağan olarak gerçekleştirilmektedir. Ancak bu oturum, partinin Özel Oturum olarak adlandırılmaya karar vermesi halinde özel oturum

şeklinde yapılacaktır. Diğer yandan Oturum düzenleme yetkisine sahip olan Bölge Trinamool Kongre Komitesi, Trinamool Kongresi Oturumu'nu gerekli gördüğü zaman böyle bir düzenleme yapabilir. Böylece söz konusu Bölge Trinamool Kongre Komitesi, bir Hazırlık Komitesi oluşturarak, Hazırlık Komitesi Başkanı ve diğer komite görevlileriyle organizasyonda bulunabilecektir. Oturumun yapılacağı alanda seçilmiş bir milletvekili var ise, Resepsiyon Kurulu Başkanı olarak ilan edilmektedir. Yerel Belediyenin/Kurumun, Parti tarafından yürütülüyor olması durumunda ise, Belediye Başkanı, Komitenin resmi davet edicisi olacaktır. Ancak, milletvekili veya Belediye Başkanı yoksa o zaman hiçbir Resepsiyon Komitesi oluşturulmamaktadır (AITC Constitution, 2018).

Partinin en üst organı Tüm Hindistan Trinamool Kongre Komitesi iken, en son karar alma noktası şüphesiz liderliğe karşılık gelen Parti Başkanı makamıdır. Anayasanın 11a maddesinde çerçevelenen Parti Başkanı güç ve fonksiyonları, bu açıdan Başkan'ın tüm kurumsal organların en üst otoritesi olduğunu belirtmiştir. Buna göre Başkan, Ulusal Çalışma Komitesi'nde, bir yıl boyunca tam oy hakkına sahip olacak on kişiyi seçmekteyken, üyenin görev süresi uzatılabilmektedir. Yine Başkan'ın, Hindistan'ın Seçim Komisyonu'ndaki seçimler dâhil olmak üzere tüm amaçlarla, yani ekonomik, sosyal ve politik olarak Ulusal Gündemi belirleme yetkisine sahip olduğu kabul edilmiştir. Başkan yeni bir Eyalet örgütü oluşturabilmekteyken, Eyaletleri birleştirmenin yanında, Eyalet için örgütsel değişimlere de gidebilmektedir. Parti Başkanı'nın altında ona yardımcı olacak Genel Sekreter, Ortak Sekreter ve Sayman gibi organlar da bulunmaktadır. Genel Sekreterler, görevlerini Başkan'ın direktiflerine göre yerine getirirlerken; Ortak Sekreterler ise, Genel Sekreter'e yardımcı olmaktadır. Sayman ise, kurumun fonlarından sorumlu olacak ve kuruluşun tüm harcama ve gelirlerini muhafaza etmektedir (AITC Constitution, 2018).

Partinin kararlarının istişare edildiği en stratejik organı ise Ulusal Çalışma Komitesi'dir. Parti tüzüğü'nün 13. maddesinde kaleme alınan Komite, Başkan ve 9 üyenin parti tarafından seçileceği, geri kalan 10 kişinin ise Başkan tarafından atanacağı toplam 19 üyeden oluşmaktadır. Parlamento Kanadının Lideri ve ilgili eyaletteki Eyalet Yasama Kanadının tüm liderleri, tam oy hakkı olan Ulusal

Çalışma Komitesi'nin resen üyeleri olmaktadır. Başkan, Ulusal Çalışma Komitesi üyeleri arasından bir sayman ve bir veya daha fazla Genel Sekreter atamaktadır. Yine Başkan, partinin seçilmiş üyelerinden bir veya daha fazla Sekreter/Ortak Sekreter tayin etme yetkisine sahip olmaktadır. Sekreterler/Ortak Sekreterler, Başkan tarafından kendilerine verilebilecek görevleri yerine getireceklerdir. AITC üyeleri arasından da normal olarak Ulusal Çalışma Komitesi üyeleri atanabilmektedir, ancak özel durumlarda AITC üyesi olmayan delegeler de atanabilmektedir. Ancak, atanan bir delegenin, atanmasından sonraki altı ay içinde AITC üyesi olarak seçilmemesi halinde, Ulusal Çalışma Komitesi'ne üye olmaktan vazgeçmesi gerekir (AITC Constitution, 2018).

Çalışma Komitesi'nin yapısı bu şekildeyken, görev ve yetkileri açısından da partinin en üst düzey idaresi konumunda olmaktadır. Bu açıdan Genel Oturumlar'da belirlenen politikaları ve programları yürütme yetkisine sahip olmaktadır, Genel Oturumlar'ın sorumluluğu kendisinde olmaktadır. Parti tüzüğü'nün hükümlerinin yorumlanması ve uygulanması ile ilgili tüm konularda nihai otorite yine Çalışma Komitesi'dir. Çalışma Komitesi, Genel Oturumlardan önce, oturumun bir önceki toplantısının takibatına ilişkin bir raporun yanında, toplantı gündemine ilişkin de bir çalışma yapmak zorundadır. Çalışma Komitesi ayrıca Genel Oturum üyeleri tarafından söz konusu kurallarda öngörülen kurallara uygun olarak bildirimde bulunulmuş resmi olmayan kararlar için de zaman ayırmaktadır (AITC Constitution, 2018).

Çalışma Komitesi'nin 13. Maddedeki görev ve sorumlulukları oldukça fazlayken, maddenin e fıkrasındaki 5 bent, partinin rutinleşme faaliyetleri açısından oldukça büyük önem arz etmektedir. Bu açıdan Çalışma Komitesi, kurumun düzgün çalışması için kurallar oluşturma yetkisine sahip olduğu belirtilmektedir. Yine aksi belirtilmedikçe tüm konularda parti tüzüğü ve çerçeve kurallarına aykırı olmayan talimatlar verme yetkisine sahip olmaktadır. Diğer yandan Çalışma Komitesi, tüm Eyalet Trinamool Kongre Komiteleri ve Alt Komiteleri ile Resepsiyon Komiteleri'nin denetimine, yönlendirilmesine ve kontrolüne sahipken; komitelere veya üyelere uygun gördüğü takdirde disiplin cezası verme yetkisine sahip olmaktadır. Son olarak da Çalışma Komitesi, yılda

bir kez Genel Oturum tarafından atanan denetçiler tarafından denetlenen partinin hesaplarını kontrol etmektedir (AITC Constitution, 2018).

Partinin yerele doğru gidildikçe örgütün en önemli kademesi ise Eyalet Yürütme Komitesi'dir. Madde 14'te ele alınmış olan organ, partinin amacını, nesnesini, politikalarını ve stratejisini planlamak, koordine etmek, organize etmek, sunmak ve düzenlemekten, yani genel olarak partiden sorumlu tutulmaktadır. Partinin Genel Oturumu'nda geçirilen tüm kararlar karşısında sorumlu olan komite, her yıl uygun gördüğü bir yerde ve zamanda Yıllık Genel Kurul düzenleyecektir. Partinin en alt birimlerini teşkil eden Bölge, Alan, Merkez, Kent, Apartman Seçim Komiteleri gibi Alt Komiteler ise Eyalet Trinamool Kongre Komitesi tarafından belirlenmektedir (AITC Constitution, 2018).

Parti örgütü açısından büyük önem arz eden, partiyi tabanla birleştiren kitle örgütleri ve belli konularda ihtisas sahibi uzmanlık birimleri merkez yapılanmasının ana organlarını teşkil etmektedirler. Bu birimler arasında kitlelerle muhatap olan Trinamool Sendika Kongresi, Trinamool Gençlik Kongresi, Trinamool Köylü Kongresi, Trinamool Azınlık Kongresi, Trinamool Sarkari Karmachari Kongresi, Trinamool Öğretmenleri Kongresi, Trinamool Öğrenciler Kongresi, Organize işçilik için Trinamool Mazdoor Kongresi, Trinamool Mahila Kongresi, Trinamool Kongresi SC/ST ve OBC Birimi gibi organlar bulunmaktayken; Trinamool Kongresi Hukuk Birimi, Trinamool Kongresi Sağlık Birimi, Trinamool Kongresi Spor Birimi, Trinamool Kongresi Tanıtım Birimi, Trinamool Kongresi Parlamento Kanadı, Trinamool Kongresi Kültür Birimi, Trinamool Kongresi Eyalet Meclisleri Partisi, Trinamool Kongre Danışmanlar Kanadı, Trinamool Kongresi Ekonomi Birimi gibi alanından uzmanlaşmış kişilerin faaliyet yürüttüğü organlar da yer almaktadır (AITC Constitution, 2018).

AITC merkezinde güçlü bir liderin olduğu, yani gücün merkezileşmiş olduğu bir parti yapısına sahipken, merkezi yapıdaki bölgesel konular açısından bir uzmanlaşmış departmanlarla desteklenen adaptasyon ve uyarlanabilirlik kapasitesini ilerletmiş bir parti olarak görünmektedir. Bu güçlü merkezi yapısı ise hem Çalışma Komitesi gibi stratejik organlarla desteklenerek karar alma kapasitesi arttırılmış hem de Tüm Hindistan Trinamool Kongresi Komitesi gibi

Genel Oturumlarla geniş bir katılımcılık sağlanarak alınan kararlara ve uygulanan politikalara kolektiflik ve meşruiyet kazandırılmıştır. Parti ayrıca güçlü merkeziliğine ek olarak, eyaletlerden en yerel birimlere kadar örgütlenerek ülkenin her yerinde faaliyet gösterebilme kapasitesinin yanında, seçim dönemleri dışında da seçmenlerden kopmayan bir parti seviyesine ulaşabilmiştir. Tüm bu sebeplerle AITC için örgütsel kurumsallaşmasını gerçekleştirmiş olduğunu ifade edebiliriz.

6.2. Değer İnfüzyonu

Değer İnfüzyonu'nun ilk göstergesi olan ideoloji açısından AITC'ye yaklaşırsak, partinin amacı, parti tüzüğü'nün 1. maddesinde, Hindistan'ın politik, ekonomik, endüstriyel, sosyolojik, kültürel, tarımsal sektörlerdeki tüm gelişimini sağlamak ve Hindistan'ın çok dilli, çok yönlü, çok etnikli, zengin kültür ve mirasını göz önünde bulundurarak küresel bir güç olarak Hindistan'ı kurmak olarak tanımlanmıştır (AITC Constitution, 2018). Yine tüzüğü'nün 2. maddesinde partinin hedefleri, gerçek bir inanç ve bağlılıkla, Hindistan Anayasasına, kanunun öngördüğü şekilde sahip çıkmak ve bağlı kalmak; Milliyetçilik, Sosyalizm, Laiklik ve Demokrasi ilkelerinin savunulması için çalışmak ve çalışmak; okur-yazarlığı, yoksulluğu ve adaletsizliği ortadan kaldırmak ve sosyal eşitliği sağlamak, kitlelerin barışçıl yollarla hareket etmesi ve yasal seçim sürecine katılımı sağlayarak, ezilenlerin yükselmesine aracı olmak şeklinde sıralanmıştır. Partinin en önemli organında tespit edilebilmektedir ki, Kongre'den ayrılan birçok parti gibi AITC de, kendi kurallarını yazım sürecinde modern Hindistan'ın temel kurulum niteliklerine aykırı bir tutum içerisine girmek istememiştir. Nitekim anayasasında tam olarak altı çizilmeyen kimi ideolojik atıfları manifesto gibi diğer yazılı bildirilerinde ortaya koyabilmiştir.

AITC'nin genel ideolojik pozisyonuna geçmeden değinilmesi gereken, genellikle partinin ilk ortaya çıkışında HKP(M)'nin düşüşüyle ilişkilendirildiğinden seçmenin tercihinin siyasal olmadığı, daha ziyade varoluşsal bir davranış olduğu izleniminin hâkim olduğudur. Başka bir deyişle, HKP(M) son dönemlerinde uyguladığı yanlış politikalarla düşüşünü hızlandırmış ve ne seçmen yeni bir ideolojiye oy vermişti ne de AITC ideolojik bir çerçeve sunmuştur. Yani

AITC'nin ilk ortaya çıkışında güçlü ideolojik saikler çalışmamıştır. Bunun yerine örneğin parti, Mamata Banerjee liderliğinde karizmatik siyaseti ön plana çıkarmıştır. Mamata'nın karizması, doğduğu ve geldiği yer, temsil ettiği sosyal taban, statüsü ve davranışları hepsi de güçlü kariyerine rağmen, basit yaşam tarzını ve sıradan insanı temsil etmiştir. Halk da tabandan yükselen Mamata'yı bağrına basmıştır. Hatta onun lakabı “Didi”ydi ve iyice halktan biri olarak lanse edilmiştir. Diğer yandan Kongre döneminde Gençlik Birimi'nin başında olması hem gençliği hem de Kongre kadrosunu yanına çekmesini sağlamış, Kongre'nin mirası üzerinden başka bir hikâye yazmasını sağlamıştır. Ayrıca HKP(M)'nin basına uygulamış olduğu kötü muameleden sonra, popülist bir strateji izleyerek son derece medya dostu, gazetecilerle röportaj veren ve iyi diyalog kurabilen bir “Didi” ortaya konabilmiştir. Hatta kalkınma, gelişme ve sağlık alanının dışında, Kalküta'yı Londra haline getirmek gibi sıradan olmayan iddialar da Didi tarafından gündeme getirilmiştir (Banerjee, 2011: 14-19).

Mamata Banerjee'nin popülist bir çizgi takip etmesinin nedeni (Mehdudia, 2011), İyice elitleşen HKP(M)'nin toplumsal anlamda halkın çıkarları yerine partinin ve küresel sermayenin çıkarlarını savunduğu ve başta panchayatlar olmak üzere kamu organlarının HKP(M)'nin kendi üyeleri tarafından doldurularak dejenere edildiğini belirtmesiyle ilgili olmuştur (Mamata Banerjee Attacks, 2016). Dolayısıyla AITC tüm kamu kurumları HKP(M)'den kurtarılarak halkın yararına kullanılması için kendi partisine destek istemiştir. Diğer yandan Didi karizmatik siyaseti çok iyi kullanmıştır. Kongre'den ayrılıp başarısız olmasına rağmen, geri dönmemiş ve başarılı olana kadar mücadele etmiştir. HKP(M) döneminde Özel Ekonomik Bölge politikasından mağdur olan kırsaldaki yoksul insanların davası için mücadele etmiş ve kazanılan başarıyla kırsaldaki yoksulların gözdesi haline gelmiştir (Bose, 2012). Bütün bu kariyer ve kahramanlığına karşı ise, çok sıradan giyinmiş, halkın retoriğine sahip olmuş ve yoksulların yanında yer almayı tercih etmiştir. Bu açıdan o kitlelerin “Abla”sı (Didi) olarak tanımlanmıştır (Gupta, 2012).

AITC'nin yükselişinde Banerjee'nin karizmatik ve popülist siyaseti etkiliyken, diğer yandan ideolojinin hiç olmadığını söylemek doğru olmayacaktır.

Bir kere her şeyden önce anti-komünist bir tavrı bulunmaktadır (Profile Mamata As, 2009). HKP(M) siyasetinde yeniden dağıtım çok önemli bir yer tutuyordu, fakat yeniden dağıtım üzerinden uygulamaya konan toprak reformları Batı Bengal’de çiftçilerin kitlesel bir memnuniyetsizliğine neden olmuştur. Bu toprak reformlarının HKP(M)’nin son dönemlerinde özellikle küresel sermayeye alan açmak üzere Özel Ekonomik Bölgeler oluşturma amaçlı kullanılması ise hem memnuniyetsizliği isyana çevirmiş hem de anti-komünist bir dalganın yükselmesine aracılık etmiştir. İşte Banerjee de bu sosyolojik dalgayı kullanmış ve HKP(M) döneminde yapılan tüm yanlış uygulamaları komünist anlayışa fatura etmiştir. Diğer yandan AITC’nin anti-neo-liberal bir tavrı da söz konusudur. Komünist olduğunu iddia eden HKP(M), kendi ideolojisiyle son derece çelişircesine küresel sermayeyi eyalette teşvik etmeye çalışmıştır. Üstelik bu teşvik, Endonezya merkezli Salim Grubu gibi küresel sermayenin çıkarları için Batı Bengal kırsalındaki yoksul insanların ev ve topraklarından olması sonucunu doğurmuştur. Ayrıca küresel sermayenin Batı Bengal’e girişi arttıkça, eyaletteki mevcut fabrikalar kapanıyor ve işsizlik artmıştır. Sonuçta Banerjee, HKP(M)’nin bu yanlış endüstriyel ve tarımsal politikalarını, neo-liberal dönüşümün ortaya çıkardığı kusurlar olarak açıklamıştır (Mamata Banerjee Biography, 2011).

AITC’nin komünizm ve neo-liberal politikalara olan karşıt tavrının yanında, partinin en önemli ortaya çıkış sebebi olan bölgeselci bir tavrı da söylemlerinde barındırmıştır. Sadece Batı Bengal değil, tüm Hindistan 1960 ve 1970’lerden bu yana bölgeselci eğilmlere sahne olmaktaydı. Ülke yerel çıkarlar tarafından canlandırılan ve güçlü seçim tabanları tarafından desteklenen birçok eyalet düzeyindeki partilerden oluşan bir yığınla dolmuştu. Bölgeler, ülkede farklılık, çeşitlilik ve çoğulculuğa atıf yapılan demokratik bir düzen tartışmalarında, tarihsel, dilsel, kültürel, sosyal ve yapısal değişkenleri üzerinden yükselen ayrı bir kimlik ve aidiyet duygusuna sahip aktörler olarak yükseliyorlardı. Belli partiler de bu kimlik ve aidiyetin savunuculuğunu yapıyorlardı. Bu açıdan benzer bir retorik AITC’de de vardı. Nitekim 2011’deki en önemli sloganlarından birisi “Maa, Mati, Manush” (Ana, Anavatan, Halk) olmuştur (Malhotra,2016). Bu üç duygusal unsuru bünyesinde barındıran slogan, bir savaş çığlığı ve narası olarak kullanıldı

ve Singur ve Nandigram hadiselerindeki HKP(M) yönetiminin şiddet yanlısı politikalarını kınayan bir sembol haline gelmiştir. Tabi HKP(M)'nin komünist retoriğinde kullanmış olduğu teorik kavramlardan ziyade, bu basit slogan sıradan insanlar üzerinde daha büyük bir etki de doğurmuştur. Sonuç olarak AITC, bugün bile düzenlenilen organizasyonlarından bir silah olarak kullanmaktadır (Bose, 2013: 141).

Bölgeselciliğin yanında güçlü bir sekülerizm vurgusu, AITC'nin söylemlerinde diğer dikkat çeken ideolojik vurgudur (Mamata Gives Bengal, 2018). Seküler Hindistan karakteri, partinin Kongre geleneğinde almış olduğu vazgeçilemeyecek bir değerken, ülkenin üzerine oturtulduğu temel saç ayaklarından birine de karşılık gelmiştir. Bu açıdan ülkedeki hemen hemen tüm partilerin yaptığı gibi, AITC de sekülerizmi ön plana çıkarma gereği duymuştur. Nitekim parti tüzüğü'nün 2. maddesinde savunulması gereken ilkeler arasında sekülerizm ilkesi yer alabilmişken (AITC Constitution, 2018); parti manifestosunun 2. maddesi de partinin seküler bir Hindistan'a inandığını dile getirmektedir (AITC Manifest, 2016). Hatta manifestonun 1. maddesi de ülkenin eşsiz çeşitlilik karakteristiği üzerine bir girişi sağlamıştır. Sekülerizm Hindistan Birliği'nin devamı ve istikrarı için her zaman temel ilke olarak kabul edilmişken, Batı Bengal siyaseti için bu durum daha da büyük önem arz etmiştir. Öyle ki Bangladeş sınırında bulunan Batı Bengal'de çok sayıda Müslüman ve Hindu'nun beraber ve bir arada yaşamasını gerektiriyordu. Zaten daha sonra değinilecek olan parti sembolü bile Müslüman ve Hinduların birlikteliğini simgeliyordu. Diğer yandan Banerjee'nin uygulamaya koyduğu kimi seküler politikalar bile Müslümanları yatıştırma siyasetiyle ilgili yanlış yorumlanabilmiştir. Örneğin Ekim 2016'da Banerjee hükümeti saat 16:00'dan sonra Durga Puja festivalinde suya dalmayı yasaklamıştır. Durga Puja 12 ve 13 Ekim'de gerçekleştirilecekti. Bu uygulama Batı Bengal nüfusunun bir kesimi tarafından tepkiyle karşılanırken, Kalküta Yüksek Mahkemesi kararı reddederek "azınlıkları yatıştırmak adına bir teklif" olarak değerlendirmiştir. Bu tartışmalar da AITC'nin sekülerizm önceliğinin doğruluğunu ortaya koymuştur (How Mamata Banerjee's, 2016).

2019 seçimlerinin yaklaştığı bugünlerde de AITC bir taraftan Kongre'ye karşı yolsuzluk karşıtı, BJP'ye karşı ise komünalizm karşıtı bir politika takip etmekteyken; diğer taraftan sosyalist kimliğine de atıfla yoksulların yanında duran, büyümenin istihdam sağlamadıkça bir anlam ifade etmediğini savunan bir pozisyonda yer almaktadır. Ayrıca Banerjee'nin yükselen güçlü kadın profiliyle kadın ve gençlik gibi post-materyalist konulara ilgi gösterilmesinin yanında; dış doğrudan yatırım, adaletsiz toprak reformu gibi konularda da muhalefetini devam ettirmektedir. Bunların dışında Banerjee'nin son zamanlardaki radikal sol gündemi de dikkat çekmektedir. Bunun sebebi Batı Bengal'de hala sol eğilimli önemli bir kitlenin olmasıyla ilgili yorumlanmaktadır. Zaten 34 yıldır sol bir iktidar tarafından yönetilmiş olan Batı Bengal halkı sol değerlere oldukça alışkınken, sol gündemden kopma durumu belki de halkta moral bir çöküş hissi doğurabilecektir. Bunun farkında olan AITC hem bu hissiyatın önüne geçmek hem de HKP(M)'nin tabanını eritip kendisine devşirebilmek için bir sol gündem benimsemiş görünmektedir. Bu durum partinin "Ultra Sol" ya da "Soldan Daha Sol" bir politika takip ettiğini tartışmalara dâhil etmiş olsa da, Banerjee'nin Sol Cephe karşıtı bir oy modelinin iktidarını koruma adına gerekli gördüğü ortadadır (Mamata Is More, 2016).

Son olarak AITC'nin en güncel olarak yükselen bölgesel milliyetçilik kartına başvurduğunu da vurgulamak gerekmektedir. Her ne kadar AITC bunu BJP'nin Hindutva kartına karşı defansif bir hamle olarak ortaya koymaya çalışsa da, bugün Banerjee'nin Hindutva'nın karşısına koymuş olduğu kavram "Hilsa"dır. BJP, AITC'ye karşı etnik Bengallileri ikna etme adına Müslüman yatıştırma ve Bangladeş göçmenleri gibi konular üzerinden agresif bir kampanya yürüttükçe, Banerjee'nin buna cevabı bölgesel milliyetçiliği teşvik etmek aracılığıyla olmuştur. Bengal bölgesine özel bir balık adı olan "Hilsa"ya atıfla, Bangladeş'ten gelen Hilsa'yı Bengal halkının yediğini ama BJP'li yöneticilerin yemediğini söyleyen Banerjee, Hilsa'nın da Bangladeşli bir yasadışı göçmen olarak görülüp görülmeyeceğini BJP'ye sormuştur. Tartışmayı Hilsa üzerinden başlatan Banerjee, aslında etnik, kültürel ve dilsel bir yaklaşım üzerinden bölgesel

milliyetçiliği Hindu milliyetçiliğine bir karşı misilleme olarak ortaya koymuştur (Hindutva vs Hilsa, 2018).

AITC Sosyal Tabanı

AITC'nin sosyal taban açısından vaziyetine bakacak olursak, işte burada 34 yıldır HKP(M)'ye oy veren bir çoğunluğun nasıl AITC'ye geçtiği analiz edilmek zorundadır. Bu açıdan AITC'nin sosyal tabanını HKP(M)'nin uygulamış olduğu yanlış politikalar üzerinden kendi politikalarını da dâhil ederek sağladığı sosyolojik bir dönüşüm sayesinde oluşturduğu iddia edilebilir. Burada her şeyden önce HKP(M)'nin toprak reformu politikalarıyla kırsal kesim çiftçi ve köylülerinden toprak edinimi ve Özel Ekonomik Bölge oluşturma uygulamalarının parti sosyal tabanını dağıttı iddia edilebilir (Bhaumik, 1993: 49). AITC'nin HKP(M)'nin toprak reformu metoduna karşı çıkıp toprak sahibi yoksulları desteklemesi ise kırsal kesimdeki desteğini arttırmıştır. Özellikle Singur ve Nandigram olayları sonrası, bir taraftan bu bölgeler AITC'nin kalesi olmuş, diğer taraftan da kırsal kesimlerin desteğinin partiye kanalize eden tetikleyici görevi görmüştür. Singur ve Nandigram hareketleri, kırsal kesimlerin dışında farklı kesimlerin de desteğini AITC'ye yöneltmiştir. Bunların başında Maocular gelmektedir. Özellikle Nandigram olaylarında halka destek veren Maocular, AITC ile şiddet olayları boyunca ilişki kurmuş ve yakınlaşmıştı. 2011 seçimlerinde de bu ilişkiler devam ederek Maocular, HKP(M)'ye karşı Banerjee liderliğindeki AITC'yi desteklemiştir. İdeolojik olarak farklı düşünülse de, rakibin ortaklığı üzerinden kurulan bu ittifak, seçimlerden sonra bozulmuştur (Insider Says Maoists, 2011).

Kırsal kesim desteğini AITC'ye kaydıran diğer bir unsur da, Hindistan yönetim sisteminin en küçük birimleri olan Panchayatlardaki yozlaşmaydı. Öyle ki Panchayatlarda genellikle o çevrenin en tecrübeli isimleri ve de kast siyasetine göre yer alabilmekteydi. Ancak HKP(M) iktidarının son dönemleri mevcut tüm sosyal dengeleri yıkarak Panchayatlara bile kendi üyelerinden başka kimseyi almamaya başlayınca kurumsal bir dejenere olma hali ortaya çıkmıştı. Atık bu kurumlarda yolsuzluk artmış ve de kurumlara gelen kaynaklar halkın refahı için dağıtılamıyordu. Tüm bunlar da ayrı bir memnuniyetsizlik oluşturuyordu.

AITC'nin de Panchayat sisteminin çöktüğünü dile getirerek, tüm sorumluluğu HKP(M)'ye atması ve de sistemin düzeltilmesini vaat etmesi tabandan bir karşılığın yükselmesine neden olmuştu (Banerjee, 2011: 17).

HKP(M) kırsal kesimler kadar, kentsel kesimlerden de destek kaybetmiştir. Burada da öncelikle HKP(M)'nin sivil toplum üzerindeki baskısı kentsel orta sınıf üzerinde büyük bir rahatsızlık ortaya çıkarmıştır. Sivil toplum üzerinde kurulan baskıya ek olarak, Singur ve Nandigram gibi hareketlerin ortaya çıkması da özellikle entelektüel elitleri HKP(M)'ye muhalif hale getirmiştir. “Sushil Samaj” (İyi Niyetli Sosyal Üyeler) olarak bilinen bu entelektüel elitler, şiddetin daha da fazla artmasıyla AITC'e destek verme eğiliminde olmuşlardır. Ayrıca kentsel orta sınıflar tartışması, burada kast siyasetini de devreye sokmaktadır. Batı Bengal siyasetinde tüm kurumlar üst kastların kontrolünde olduğu için kast mevzuu çok tartışılmasa da, eskiden üst kastlar Kongre ve HKP(M) arasında ayrılırken; Dalitler gibi alt kastlar ise HKP(M)'ye destek vermiştir. Ancak Hindistan geneli değişen sosyoloji Batı Bengal'i de etkilemiş ve artık “Bhadrolok” denilen üst kast orta sınıfların ya da “Madhyabitta” olarak bilinen orta sınıfların AITC'ye kayması dengeleri değiştirmiştir. AITC'nin medya dostu tavrının yanında, orta sınıflara yönelik daha iyi bir yönetim ile daha iyi eğitim, sağlık olanakları ve istihdam sözü “değişim” umuduyla bu kesimleri mobilize edebilmiştir (The Communists Need, 2016).

Kentsel kesimle ilgili olarak ayrıca HKP(M)'nin yanlış endüstriyel politikalarının da başta işçiler olmak üzere endüstriyel sektörde bulunan kesimleri olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Daha önce de tartışıldığı gibi, yoğun neo-liberal açılımlarla yeni ve çokuluslu şirketlerin yatırımlarına ilgi artınca bir yandan eyalete sermaye girişi sağlanmış, ancak üretim noktasında bir gerileme yaşanınca fabrikalar kapanmaya başlamıştır. Tabi fabrikaların kapanması da işçilerin işsiz kalmasına ve de sokaklara dökülmesine neden olmuştur. İşçi Birlikleri aracılığıyla HKP(M) yönetiminden yardım talep edilmiş olsa da, bu talepler cevapsız kalmıştır. 2011 seçimlerinde de başta işçiler olmak üzere endüstriyel kesim HKP(M)'yi desteklememiştir. Netice itibarıyla endüstriyel politikalar, Batı Bengal

işçi kuşağını HKP(M)'den uzaklaştırırken, AITC'ye doğru bir kayışa sebebiyet vermiştir (Banerjee, 2011: 17-18).

Sonuç olarak ideoloji ve sosyal taban üzerinden AITC'nin değer infüzyonu derecesini değerlendirecek olursak, partinin ilk etapta daha popülist ve karizmatik siyasete dayalı bir yaklaşım sergilemiş olsa da, bu durum biraz da HKP(M)'nin düşüşüyle ilgili bir durum olduğu söylenebilir. Bir kriz ya da düşüş durumlarında bir liderin ortaya çıkması ve krizi normalleşmeye çevirebilmesi oldukça muhtemel bir durumdur. Nitekim parti özellikle başta Batı Bengal'de iktidara oturup, 2016 yılında da ulusal parti statüsü kazanması sonrası, ideolojik pozisyonunu daha fazla belli eder hale gelmiştir. Bu açıdan Kongre'den gelen seküler, sosyalist, sosyal yurttaşlık modelini savunan bir duruşa sahip olmuşken, diğer yandan karşılaştığı olaylar ve çevreden gelen etkilere karşı ise stratejik anlamda ideolojik geri dönüşlerde bulunmayı tercih etmiştir. Dolayısıyla kendi kalesini kaptırmayacak kadar bölgesel milliyetçi, ulusal anlamda siyaset yapıp genişleyecek kadar demokratik, seküler ve Hindistan milliyetçisi bir pozisyona sahip olmuştur. Böylece Kongre ve BJP'ye alternatif ülkeye yeni bir siyaset tarzı sunan bir parti olma çabasındadır.

Sosyal taban açısından ise arzu ettiği sosyolojik dönüşümü elde edebilmiş bir partidir. Ancak bu değişim bile partiye yetmemiş görünmektedir. Öyle ki, sol oylar 2011 seçimlerindeki yüzde 41 oy oranından 2016 seçimlerindeki yüzde 26.1'lik oy oranına düşmüş olmasına rağmen, hala daha oy alamadığı kesimlerin desteğini alabilmek adına sola kayabilmektedir. Bu durum şimdilik partinin kendi üssünde giderek tabanını genişlettiğini göstermektedir. Batı Bengal'de bu kadar güçlü olan parti, kurulduğundan itibaren Kerala, Tripura ve Manipur'da varlığını hissettirebilmiş ve sosyal ağını genişletebilmiştir. Her ne kadar yükselen bir trend içinde olmasa da, partinin Batı Bengal dışında da 6 milyon oyu azımsanmayacak bir rakamdır. Partinin ulusal anlamda genişleyebilmek adına ise, şimdilik Hindutva salgınına karşı geliştirdiği bölgesel milliyetçilik panzehiri Hilsa yetmeyecek gibi görünmektedir ve Hindistan geneline daha fazla yayılabilecek bir çerçeveye ihtiyacı bulunmaktadır. Yoksa en geniş kitlelere ulaşabilecek seküler karakteriyle Kongre'nin yerine geçmek zorundadır. Bu da yükselen Kongre

trendiyle birlikte düşünöldüğünde zor görünmektedir. Sonuç olarak ölkö geneli çok güçlü bir sosyal tabana sahip olmasa da, evinde sağlam bir desteğı bulunan AITC'nin bu gösterge açısından da kurumsallaştığı söylenebilir.

6.3. Özerklik

Özerklik ile ilgili olarak öncelikle oldukça zor bir bölgede siyaset yapan AITC açısından uluslararası bir dış etki olarak göçmen konusunun Batı Bengal siyasetinde yol açtığı tartışmalara değinmek gerekir. Öyle ki tarihsel olarak Batı Bengal'in en büyük sorunlarından biri başta Bangladeş olmak üzere çeşitli ölkelerde eyaletin özellikle de kırsal kesimlerin gelen yasadışı göçmenlerdir. Modi döneminde özellikle yeniden gündeme alınan ve siyasette BJP tarafından oldukça kullanılan bu mesele, AITC adına bir dış etki kadar iç etki niteliğinde de kabul edilebilir. Öyle ki Modi yönetiminin başında bulunduğı merkezi hükümete göre, çoğunluğu Müslüman olan bu göçmenler, ilgili Hindistan yasalarının öngördüğü şekilde resmi izin alınmadan ölkede ikamet etmekteydiler. Bu sebeple de 2018 yılı içerisinde Modi hükümeti, daha önce düzenlenmiş olan Hindistan Vatandaşları Ulusal Kaydı'nı yeniden güncellemeye karar vermişti (What We Know, 2018). Tüm gerçek Hint vatandaşlarının isimlerini içeren bu kayıt, güncellendiğı takdirde, bunun dışında kalanların sınır dışı edileceğı bir durum ortaya çıkaracaktı. Özellikle Assam'da güncellenecek olan kayıt için Banerjee, BJP'nin insanları bölmeye çalıştığını ve uygulamanın tolere edilemeyecek olduğunu belirterek, güncelleme yapılması halinde ölkede bir iç savaşın çıkabileceğini iddia etmiştir (NRC Has Made, 2018). Tartışılmaya devam eden göçmenler ve Hindistan Vatandaşları Ulusal Kaydı konusu, şuan için bir çözüme kavuşturulamayacak gibi görünmesinin yanında, başta Batı Bengal olmak üzere bölgeyi tamamen etkileme potansiyeline sahiptir. AITC özerkliği için ise, karar alma siyasetini etkilemese de siyaset yapımını engelleyebilmektedir. Ancak şuan için özerkliğe zarar verdiği söylenemeyecektir.

Bir dış etki potansiyeli barındıran bir mesele de Çin'in kendini her geçen daha fazla hissettiren varlığıdır. Öyle ki Çin ve Bengal arası bağlar ve ilişkilerin tarihsel kökenleri Hindistan Birliği'nin kurulduğu yıllardan da oldukça geriye dayanmaktaydı ve Himalayalar bu ilişki jeopolitiğinin merkezin yer almaktaydı.

Yakın zaman önce Çin'in başlatmış olduğu "Tek Yok Tek Kuşak" olarak adlandırılan yeni ipek yolu projesi ise, tüm Güney Asya bölgesini olduğu gibi Batı Bengal'i de yeniden stratejikleştirmiştir. Modi liderliğindeki Hindistan merkez yönetimi ülkeyi bu projenin içerisinde dâhil etmeye sıcak bakmasa da, Çin, Batı Bengal aracılığıyla ülkeyi bir şekilde projeye dâhil edebilme çabası içerisinde olmuştur. Bu sebeple Mamata Banerjee'yi Çin'e davet eden Pekin yönetimi, ülkede bulunan yüksek hızlı tren gibi kimi projeleri Banerjee'ye göstererek Batı Bengal'de yatırım yapılmasına ikna etmeye çalışmıştır. Kuruluşundan bu yana dış doğrudan yatırıma karşı olan Banerjee ise Çin yatırımına soğuk yaklaşmamış ve ziyaret teklifini kabul etmiştir (Mamata Banerjee to Visit, 2018). Çin ve Batı Bengal arası gelişen ilişkiler ise, Çin'in yatırımına karşı ne alacağı üzerine tartışmaları doğal olarak başlatmışken, olası bir projeye dâhil olma durumu Batı Bengal siyasetini, doğal olarak dolayısıyla da onu yöneten AITC'yi en azından bir karşılıklı bağımlılık ilişkisi içerisine sokacaktır. Ancak Banerjee'nin planlanan ziyareti, uygun düzeyde siyasi toplantılar onaylanamadığı için iptal edilmiştir (Mamata Cancels China, 2018). Dolayısıyla şimdilik böyle bir bağımlılık ilişkisi için konuşmak erkense de, Çin hiç gecikmeden Hindistan'ın dördüncü büyük ekonomisini yöneten Banerjee'ye ikinci ziyaret teklifini yapmış ve bu sefer gerçekleşeceğine emin olduklarını dile getirmiştir.

Ülke içerisinde AITC'yi olumsuz etkileyebilecek unsurlardan bir diğeri de yolsuzluk meselesidir. Öyle ki başta Mamata Banerjee'nin kendisi olmak üzere, parti lideri pek çok kişi yolsuzlukla suçlanıp sorgulanmıştır. Tabi burada her geçen gün daha fazla kızışan Modi-Banerjee rekabetinden dolayı, Banerjee'nin önünün kesilmesi adına bazı soruşturmaların yapıldığı ve siyasi bir hesabın ürünü olduğu tartışılmıştır. Ancak Modi dönem öncesinde de bazı yolsuzluk soruşturmalarına maruz kaldığı aşikârdır. Bu açıdan Mamata Banerjee'nin görev süresi boyunca Saradha Grubu mali skandalı ve Gül Vadisi mali skandalı ortaya çıkmıştır (WB Minister Madan, 2014; Rose Valley Chit, 2017). Burada Banerjee ile ilgili olumsuz bir ilişki ağı ortaya çıkmamışken, kabine bakanlarının bazıları kara para aklamakla suçlanmış ve hapsedilmiştir. Muhalefet partileri ise, Banerjee'yi kendi işlerini örtbas etmeye çalışan kendi bakanlarına karşı yeterli

adımlar atamamakla eleştirmişlerdir (The Truth Behind, 2016). Ayrıca Narada Acı Operasyonu 2011'de Hindistan'daki haber ajansı Tehelka için gerçekleştirilmiştir. Operasyon, AITC'nin üst düzey yetkililerini ve politikacılarını hedef almış, ancak 2016 Batı Bengal Meclisi seçimlerinden hemen önce Naradanews.com'da yayınlandığı için seçimler öncesi bir itibarsızlaştırma olarak da okunmuştur (Didi Sees Blacmail, 2016). Banerjee kadar partinin önde gelen liderlerinin de yolsuzluk soruşturması geçirmesi, partiye karşı itibarsızlaştırma kampanyasına katkıda bulunmuştur. Burada da Lok Sabha Grup Lideri Sudip Bandyopadhyay ve partinin Kuzey Hindistan Sorumlusu Kanwar Deep Singh gibi isimlerin isimleri sayılabilir. Örneğin 3 Ocak 2017'de Bandyopadhyay, Merkezi Soruşturma Bürosu'nun (CBI) kendisi adına devam eden soruşturmada işbirliği yapmadığı ve Ponzi firması Rose Valley Grup ile ilişkisi olduğu iddiasıyla sorgulandıktan sonra tutuklanmıştır (Trinamool Congress MP, 2017). Yine Singh de Narada Operasyonu ve Ponzi Yolsuzluk Soruşturması'na adının karışmasına engel olamamıştır. Tüm bunlar partinin itibarsızlaştırılması adına olumsuz bir etki ortaya çıkarmışken, bir sonuca ulaşamaması ve Hindistan'daki yolsuzluk soruşturmalarının siyasi olma inancı nedeniyle parti karar alma özerkliğini etkileyecek seviyeye ulaşamamıştır.

Karar Özerkliği: AITC'yi karar özerkliği açısından etkileyebilecek lider çatışmaları ve parti bölünmelerine bakacak olursak, partinin 2005'te kurulduğundan 6 sene sonra bölünmüştür. Yeni bir parti kurulmasına neden olmamış olsa da Subrata Mukherjee ve onun liderliğindeki hizip partiden ayrılmıştır. Mukherjee ve ekibinin ayrılış sebebi ise, partinin yeniden Kongre ile bir ittifaka girmek istemeleriydi. Kongre'yle ittifaka girmeden eyaleti kazanmanın mümkün olmadığını düşünen gruba Banerjee ise, ret cevabını vermiştir. Daha sonra yaptığı açıklamada Banerjee, HKP(M)'ye yakınlığı nedeniyle yerel seçimlerde Kongre ile bir ittifakın mümkün olmadığını dile getirmiş, Mukherjee ve ekibinin ise ittifak isteğinin gerçekleşmesinin mümkün olmayacağını ima etmiştir. Neticede Mukherjee ve ekibi partiden ayrılarak Kongre'ye katılmışlarken, Kongre ve AITC arasında da 2005'teki yerel seçimlerde ittifak yapılamamıştır. Ancak Mukherjee daha sonra tekrar partiye geri dönmüştür

(Subrata Mukherjee to Rejoin, 2010). Diğer bir ayrılık ise 2015 yılında belki de partinin Mamata'dan sonra ikinci büyük gücü olan Mukul Roy tarafından gerçekleşmiştir. Mukul Roy, Mamata ile birlikte Kongre'den ayrılmış ve kendisiyle iyi ilişkilere sahip politikacıydı. Ancak sebebi tam olarak bilinmeyen bir şekilde partide geri plana düşürülmüştür. Parti Sekreterliği ve Parlamento Kanadı Liderliği görevleri elinden alınmış, hatta parti faaliyetlerinde bile birden bire görünmez olmuştur. Daha sonra parti disiplinine sevk edilen Roy, Seçim Komisyonu'na Milliyetçi Trinamool Kongre Partisi'ni kurmak için başvurup ayrılmış ve özellikle Kuzey Bengal'de tabanı ikiye bölebileceği düşünülmüştür. Ancak sonunda ona BJP'ye geçiş yapmak daha cazip hale gelmiştir (Mukul Roy: Long, 2017). Neticede partide yaşanan lider ve hizip bölünmelerinin parti özerkliğini sarsmak bir kenara Banerjee'nin liderliğini daha da pekiştirdiği söylenebilir.

Son olarak AITC'ye mali açıdan bakacak olursak, parti HKP'den sonra ulusal partiler arasında en yoksul parti durumundadır. Nitekim verilere göre, 1559.17 Crore Rupı olarak açıklanan 2016-17 finansal yılı toplan parti tröst gelirlerinin, 6.39 Crore Rupisi AITC'ye aittir. Bu rakam diğer partilerle karşılaştığında oldukça düşük bir rakam kalmaktadır. Bu toplam gelir ise, bilinen, diğer bilinen ve bilinmeyen kaynaklar üzerinden bölünürse, bağışlar üzerinden sağlanan bilinen kaynaklar 2.153 Crore Rupı, diğer bilinen kaynaklar 4.22 Crore Rupı ve bilinmeyen kaynaklar 0.017 Crore Rupı olarak sıralanmıştır. Ülke geneli bilinen kaynakların 589.38 Crore Rupı, diğer bilinen kaynakların 258.99 Crore Rupı ve bilinmeyen kaynakların 710.80 Crore Rupı olduğu düşünüldüğünde, AITC gelir rakamlarının pastanın tamamı düşünüldüğünde oldukça düşük seviyede olduğu söylenebilir (ADR Report, 2018: 10).

Parti gelirleri Bilinen Kaynaklar açısından, 589.38 Crore Rupı olarak açıklanan 2016-17 finansal yılı toplam parti tröst gelirlerinin ise, 2.153 Crore Rupisi'nin AITC'ye ait olduğu görülmektedir. Parti bu rakama rağmen, bağışçı sayısı 12'de kalmıştır. Partinin az bağışçı sayısına rağmen, iyi bir gelir elde edildiği sonucu çıkarılabilir. Parti tröst gelirleri açısından ise HKP'den başka hiçbir tröst geliri bulunmayan BSP'yi de doğal olarak geride bırakmıştır.

Önündeki en yakın rakibi olan HKP(M)'nin ise ancak yarısı kadar bir gelir elde etmiştir. Partinin 2015-16 finansal yılı toplam parti tröst gelirlerinin 0.65 Crore Rupı olduğu hatırlandığı vakit ise, partinin tröst gelirlerde önemli bir yükseliş trendinde olduğu anlaşılabacaktır. Öyle ki bir finansal yıldan diğerine tröst gelirlerindeki artış yüzde 231 gibi bir orana karşılık gelmiştir. Bu açıdan BJP ve MKP'den sonra yüzde olarak en büyük artışı sağlayan üçüncü parti konumundadır (ADR Report, 2018: 8-9).

Partinin daha çok taşınır ve taşınmaz varlıkların satışı, eski gazeteler, üyelik ücretleri, delege ücreti, banka faizi, yayın satışı gibi kalemleri içeren diğer bilinen gelirleri ise 4.22 Crore Rupı'ye karşılık gelmektedir. Bu rakam yine birçok partiye göre düşük bir rakam olarak kalmışken, AITC için ise en büyük gelir kalemini teşkil etmiştir. Öyle ki en yüksek olması beklenen Bilinen Kaynaklar bile, bu kalemin neredeyse yarısında kalmıştır. 20.000 Rupı'nın altında olan ve kaynağının kimin olduğu belli olmayan Bilinmeyen Kaynaklara bakıldığında ise, yedi ulusal partinin 2016-17 finansal yılındaki bilinmeyen gelirlerinin toplamı 1559.17 Crore Rupı iken, HKP(M)'nin aynı yıldaki bilinmeyen gelirleri rakamı 0.017 Crore Rupı olarak görülmektedir. Parti burada da yine HKP'den sonra en düşük geliri elde eden parti olmuşken, parti için Bilinmeyen Kaynaklar kalemi toplam gelirin sadece yüzde 0.27'si oluşturmuştur. Bu durum da belki de AITC'nin yolsuzluk konusunda en fazla konuşması gereken partilerden biri olduğunu göstermektedir. Ayrıca 0.017 Crore Rupı olan bu kalemin tamamı Gönüllü Kaynaklar kalemiyle elde edilmekteyken, partinin nakit bağışlar üzerinden ise bir geliri bulunmamaktadır (ADR Report, 2018: 10-11).

6.4. Somutlaşma

AITC'nin somutlaşma performansına bakacak olursak, 20 yaşında bir parti olarak belli bir deneyime sahip olduğunu ve Hindistan toplumunun her bir noktasında tanınırlığının olduğunu söyleyebilirsek bile, Janda kriterlerinin içini tamamen doldurması mümkün olmayabilir. Öyle ki parti şuan hem lideri açısından hem de örgütsel başarı açısından yola çıktığı andan itibaren en üst başarı noktasındadır. Bir taraftan 34 yıllık HKP(M) iktidarına karşı kazanarak onun dominant pozisyonuna oturmuş, diğer taraftan ulusal anlamda genişlemeye

çalışmış ve bugün gelinen nokta da Kongre ve BJP ile ittifak reddedilerek ikisinin yerine de alternatif bir vizyon sunma iddiasında bulunulmuştur. Dolayısıyla kendi çapında da olsa kariyerinin zirvesinde bir lider ve parti açısından partinin ismini değiştirmek zaten mantıklı sayılamayacaktır. Ayrılık ya da birleşme gibi örgütsel süreksizliklerle ise bu kısa dönemde bile karşılaşılmasıdır. Tüm bu süreksizlikler ise partiyi sadece kendi içinde değil, sosyal tabanı içerisinde de soru işaretlerini ortadan kaldırarak daha büyük taraftar haline getirmiştir.

Liderlik rekabetinde de benzer bir sonuç elde edilmiştir. Örneğin Mukul Roy'un parti kurma girişimi başarısız olunca ve BJP'ye katılınca hem iyi bir lider olamayacağı hem de partinin ilkelerine bağlı olmadığı sosyal taban açısından anlaşılmış ve Banerjee'ye olan şüpheler ortadan kaldırılmıştır. Son olarak seçimsel istikrarsızlık konusunda parti 1999, 2004, 2009 ve 2014 seçimlerinde, sırasıyla yüzde 2.57, yüzde 1.8, yüzde 3.20 ve yüzde 3.8 oy oranlarını yakalamıştır. Görüldüğü üzere AITC burada 2004 seçimlerinde bir istikrarsızlık yaşamış ve tabanı onu 2009 yılında eski seviyesine yükseltmiştir (Election Commission Report, 2014). Bu da ona destek veren toplumsal kesimlerde kırılmalar olmasına rağmen, destekleme noktasında aidiyetten dolayı geri dönüş olduğu göstermiş olabilmektedir. Netice itibariyle AITC, Janda kriterlerinden ziyade, çabuk gelişimi ve başarısı itibariyle popülerleşerek toplum içerisinde somutlaşmıştır. Bunun da somutlaşmanın diğer göstergelerine yansımış olma ihtimali yüksektir.

Parti Sembolizmi: Somutlaşmanın diğer göstergeleri açısından baktığımızda ise, toplumun içerisinde ne derece özümşenerek ortaya çıktığını gösteren parti sembolü konusunda AITC'nin sembolü oldukça anlamlıdır. Çimlerin üzerinde duran ikiz çiçeklerini, parti sembolü olarak belirlemiş olan AITC, burada birden fazla mesaj vermeyi amaçlamıştır. Her şeyden önce sembol, Batı Bengal toplumu için “çim ve iki çiçek” anlamına gelen meşhur “Jora Ghas Phul” terimine atıf yapmaktadır (AITC Constitution, 2018). Diğer yandan sembol, Hindistan bayrağının tüm renklerine ve partinin önemli sloganlarından olan “Maa, Mati, Manush” (Ana, Anavatan, Halk) politik sloganına da vurgu yapmaktadır. Bu açıdan çiçekler ve çimler, anneliğin, ülkenin ve ulusun özünü temsil etmekteydi.

Anavatan (Maati) burada Ana'yı (Ma) işaret ederken, Anavatanda yaşayan insanlar da Halk'a (Manush) karşılık gelmektedir. Ayrıca sembol bunun dışında AITC, toplumun aşağıdan gelen bölümlerini temsil eden bir siyasi parti olduğu için, sembolde kullanılan basit çiçekler, partini görünüşte önemsiz ve ezilen toplumun bölümlerini desteklediğini göstermeyi hedeflemiştir (Rana, 2011: 11). Son olarak da Banerjee'nin estetiği ve siyasetinin kombinasyonuna atıfla, çim zemininden filizlenen iki adet çiçeğin, Bengal'in ünlü bir siyasi şairi olan Kazi Nazrul İslam'ın (1899-1976) bir şiirinden esinlenilerek Hindu ve Müslümanların bir kökün filizi olduğu anlatılmak istendiği de vurgulanmıştır (Kazi Nazrul İslam, 2018).

Parti İkonu: AITC, parti ikonu konusuna ise ayrıca bir önem vermiş ve hem ülke için hem de partinin kendisi için önem arz eden karakterleri hatırlamak ve hatırlatmak üzere özel politikalar geliştirmiştir. Her şeyden önce Nandigram Hareketi'nde olduğu gibi köylüleri ve haklarını koruma adına HKP(M) yönetimiyle girmiş oldukları silahlı çatışmalarda kaybetmiş oldukları partilileri, partinin şehitleri olarak görmüşler ve mümkün olan her zaman bu hayatını kaybeden partililer için anma ya da saygı organizasyonları düzenlemişlerdir (Martyrs Day Rally, 2018). Partinin sitesinde de bu kişilere, listeler halinde unutulmamak adına daima yer vermeye devam edilmektedir. Diğer yandan Mamata Banerjee görevine başladığı günden beri, eyaletin idari merkezi olan Kalküta'nın merkezinde yer alan sömürge döneminden kalma “Yazarlar Binaları”nda yeni bir ritüeli kurumsallaştırmıştır. Burada Bengal'in modern tarihindeki ikonik figürler, doğum yıldönümlerinde hatırlanmaktadır. Banerjee de ofisine gitmeden, doğum günü kutlanılan ünlü Bengalli kişiliğe çiçek vererek güne başlamakta, oldukça kısa ve mütevazı ölçekte bir tören düzenlenerek o günün ikonu anılmaktadır. Aynı gün sosyal medya organlarıyla söz konusu kişi tüm kamuoyuna hatırlatılmaktayken, bu ikonlar ulusal ikonlardan yerel ikonlara kadar büyük bir çeşitlilik taşımaktadır (Mamata Banerjee at, 2011).

Parti Sloganları: Parti ikonları ne kadar popüler bir davranış kalıbı ortaya çıkardıysa, sloganlar da Mamata siyasetinde bir o kadar toplumu etkileyebilmiştir. Burada ilk başta akla gelen ise şüphesiz “değişim” (Paribartan) sloganıydı (Joshi

ve diğerler, 2018: 2). Bu slogan, HKP(M) yönetimine yönelik memnuniyetsiz seçmenleri öylesine mobilize etmişti ki, komünist siyasetten kurtulmak isteyen tüm eyaletlerde Mamata'nın partiyi aktif hale getirmesi beklenmişti. Nitekim 2011 dalgası kuvvetli bir şekildeyken, Kerala, Tripura ve Manipur'da parti varlığını güçlendirebilmişti. Diğer yandan bölgesel kimliğe atıf yapan sloganlar da oldukça büyük karşılık bulmuştu. Örneğin "Maa, Mati, Manush" (Ana, Anavatan, Halk) kitleleri ayağa kaldıran bir politik slogan olarak 2009'dan itibaren neredeyse tüm seçim kampanyalarında kullanılmıştı. Hatta daha sonraları Mamata Banerjee sloganın ismi üzerinden Bengalce bir kitap çıkarmıştı ve eyalette birçok tiyatro grubu aynı başlıkla çok sayıda oyun sahnelemeye çalışmışlardı. AITC karşıtları ise, partinin geldiği son durumla ilgili olarak "Khao, Khao" (Ye, Daha Çok Ye) sloganını kullanmışlardır. Bu slogan, yolsuzluğa son verme amacıyla ortaya çıkan partinin, yolsuzluğu bitirebilmenin aksine, kendisinin de aynı bataklığa saplandığını ima etmekte oldukça fazla kullanılmıştır (Dipak Ghosh, 2012).

Parti İmajı: AITC'nin toplumda görünen yüzünü simgeleyen parti imajı konusunda ise, Mamata'nın liderliği öne çıkarılmıştır. Mamata'nın popülaritesi dışında parti, bölgeselci, bölgesel milliyetçi, seküler, yoksul yanlısı, anti-komünist, anti-neoliberal, BJP ve Kongre karşıtı, toprak reformu karşıtı, göçmen dostu gibi bir merkez sol profili ile anılmak istemektedir. Diğer taraftan AITC karşıtları ise, partiyi anti-milliyetçi, neo-liberalizm dostu, Çin dostu, ayrılıkçı, radikal solcu, yolsuz, göçmen hayranı bir parti olarak sunmaya çalışmaktadır. Ancak parti imajının merkezinde de yine Mamata'nın kendisi yer almış görünmektedir. Mamata bir taraftan yoksul bir ailenin kızı olan ve tırnaklarıyla kazıyarak bugünlere gelen alt grupların temsilcisi; diğer taraftan da Bengalce konuşan, Bengal'in sanat, müzik ve edebi mirasına olan kişisel tutkusuyla orta sınıflara hitap eden karizmatik bir imajı sergilemeye çalışmıştır (Bengal Firebrand Mamata, 2011). Özellikle Rabindranath Tagore gibi bölge sanatçılarının şarkılarını söylemesi ve şiirlerini okuması kitlelerle kurulan duygusal bağ için büyük teşvik edici rol oynayabilmiştir. Partinin markalaşması da yine karizmatik siyasetiyle ve ülkede yükselen kadın siyasetçilerin kapladığı yerin artmasıyla ilgili

olarak Mamata üzerinden geliştirilmiştir. 2019 seçimlerine giderken de parti, Mamata Banerjee markasını özellikle Modi'ye karşı oldukça fazla kullanmakta ve yükselen bir başarı hikâyesi olarak Mamata'nın Modi'yi korkuttuğu dile getirilmeye çalışılmıştır (Modi's Words Show, 2018).

Sosyal Medya: Partinin sosyal medyadaki varlığına göz atacak olursak, AITC'nin sosyal medyada 2011 yılından bu yana aktif olarak yer aldığı söylenebilir. Nitekim partinin Youtube kanalı 4 Mayıs 2011, Facebook hesabı 5 Temmuz 2011 ve Twitter hesabı Nisan 2011'de ilk olarak aktif hale getirilmiştir. Takipçi sayısına bakıldığı zaman ise, partinin Youtube kanalında 46 bin abonesi (AITC Youtube, 2019), Facebook hesabında 506.401 takipçi sayısı ve Twitter hesabında 178 bin takipçisinin olduğu görülmektedir (AITC Facebook ve Twitter, 2019). Partinin önünde yer alabilen Mamata Banerjee'nin hesaplarına bakıldığı zaman ise, Banerjee'nin sosyal medyaya partiden sonra girmiş olmasına rağmen, bu mecrada partinin önünde ilgi gördüğü gözlemlenebilmektedir. Nitekim Facebook'a 13 Haziran 2012'de girmiş olan Banerjee'nin 2.896.786 takipçisinin olması oldukça önemli bir sayıya karşılık gelmektedir (Mamata Banerjee Facebook, 2018). Benzer şekilde Twitter'a Mayıs 2014'te girebilmiş olan Banerjee, 3.05 milyon takipçiye ulaşmış olduğu görülebilmektedir (Mamata Banerjee Twitter, 2018). Sonuçta partinin orta sınıflara ulaşabilmede en önemli araç olan sosyal medyayı oldukça aktif kullandığı ortaya çıkmaktadır. Nitekim sosyal medya, partinin söz konusu ikon, slogan ve imaj siyasetinin önemli bir parçası haline de gelebilmiştir. Sonuç olarak partinin kısa tarihine rağmen, somutlaşma göstergeleri açısından toplum içerisinde varlığını her an hissettirebilecek şekilde kurumsallaşmış olduğu söylenebilir.

6.5. Rutinleşme

AITC'nin parti rutinleşmesi, seçim sürekliliği ve başarı sürekliliği üzerinden değerlendirilirse, parti kurulduğu 1999 yılından bu yana hem merkezi Batı Bengal'deki hem de tüm ulusal seçimler bağlamında rekabetin içerisinde yer aldığı ifade edilebilir. Sırasıyla 1999, 2004, 2009 ve 2014 Genel Seçimleri'nde yarışmış olan parti, yaklaşan 2019 Genel Seçimleri öncesinde de belli bir strateji ve kampanya üzerinden seçimlere hazırlanmaktadır. Başarı sürekliliği açısından

ise zaten parti tarihinin çoğunda Batı Bengal’de iktidar olma pozisyonunu koruyan parti, ulusal seçimlerde de sırasıyla yüzde 2.57, yüzde 1.8, yüzde 3.20 ve yüzde 3.8 oy oranlarına ulaşarak, Lok Sabha’da yine sırasıyla 8,9,19 ve 34 sandalye sayılarına ulaşabilmiştir. 20 milyon oy sayısına karşılık gelebilen bu oy oranları Hindistan siyaseti açısından başarılı olarak değerlendirilebileceği için, partinin hem seçim hem de başarı sürekliliği açısından belli bir davranışsal istikrarı yakalayarak rutinleştiği ifade edilebilir. (Election Comission Report, 2014).

AITC’nin rutinleşme kapsamında siyasal oyunun kurallarına etki eden dönüştürücü politikalarına bakıldığı zaman, bu tarz girişimler iktidara gelmeden önce takip ettiği ve özellikle Batı Bengal’de iktidarı ele geçirdikten sonra uygulamaya koyduğu politikalar olarak ikiye ayrılabilir. Bu kapsamda AITC’nin iktidara gelmeden özellikle 2006 yılındaki Singur ve Nandigram’daki protestolarda pek çok entelektüelle birlikte, bölgedeki HKP(M) yönetiminin köylü ve çiftçilere ateş etmesini protesto etmek için sokaklarda çıkması ve çatışmalara katılıp kayıplar vermesi hem partiye bakışı hem de siyasetin gidişatını oldukça etkileyen bir davranış olmuştur. Yine HKP(M)’nin toprak reformu kapsamında giriştiği toprak kapma ve tahliye faaliyetlerine karşı kurulan Bhoomi Uchhed Protirodh Komitesi'nde yer alarak hem uygun çözüm önerileri hem de sanayileşme yanlısı planları Panchayatlar’daki desteği kendisine doğru kaydırması. Panchayatlar’ın desteğinin AITC’ye kayması, partinin “Paribartan” (Değişim) hareketini ortaya koyabilmesini sağlamış, öncelikle başarı bir kırsal dönüşüm ve ardından dönüşümün kentlere kadar tüm eyalet alanlarını içeren bir boyut kazanmasına yardımcı olmuştur (Battle For Nandigram, 2007).

Bu kapsamda yönetimi devraldıktan sonraki politikalarına bakıldığında, tarım yoğun bir eyalet olan Batı Bengal için öncelikle tarımsal ilerlemenin sağlanması halk düzeyinde en fazla hissedilen politika olacaktı. Tarımsal kalkınma açısından yeni bir vizyon ortaya koyan AITC, daha çok her bir çiftçinin değişimi hissedeceği çiftçilerin gelirlerinin arttırılmasına odaklanmıştır. Bu açıdan 2010-2011 yıllarında 91.000 Crore Rupı olan çiftçi gelirleri, 2018-2019 yıllarında 290.000 Crore Rupı bandına yükselmiştir. Yani çiftçi gelirleri, AITC yönetiminde

gelirlerini üç katına çıkarmıştır. Bunun yanında Mamata yönetimi, tarım arazilerindeki vergiden tamamen feragat etmiş, 6.900.000 çiftçiye “Köylü Kredi Kartı” verilmiş, “Bangla Fasal Bima Yojana” programı çiftçilere ücretsiz sigorta sağlamış, doğal felaketlerden etkilenen çiftçiler için zararı giderme programı başlatılmıştır. Tüm bunlar başarılı bir kırsal dönüşümü gerçekleştirmede AITC’nin elini güçlendirmiş ve tabandan başlayan bir destek ortaya çıkarmıştır (West Bengal Government, 2018: 7).

Kırsal düzenlemelerin yanında, iş dünyası için de parti önemli dönüştürücü adımlar atmıştı ve iş yapma kolaylığı sağlamıştır. Bu açıdan her şeyden önce yük atma ve yol kapama adına kurulan bantlar tarihe karıştırılmış ve meşhur çalışanların pazartesi grevleri de ortadan kaldırılmıştır. Endüstri kurmak için toprak bankaları ve sanayi parklarının yanında, Hindistan'daki türünün en büyüğü olan Biswa Bangla Kongre Merkezi de New Town'da kurulmuştur. Tüm bunların yanında eyalet ekonomisine bir kaldıraç etkisi yapacak, 16-17 Ocak 2018 tarihlerinde 4. Bengal Küresel İş Zirvesi'ne ev sahipliği yapılmıştır. Zirveye, 32 ülkeden 4500'ün üzerinde temsilcinin katılımı sağlanmışken, eyalet bu zirve sayesinde 2 milyon istihdama aracı olacak önemli derecede yatırım teklifleri almıştır. Çeşitli sektörlerdeki finansal yatırım vaadi, Bengal'deki çalışan kesimlerin ilerlemenin meyvelerinden yararlanmalarını sağlayacak şekilde güvenin artmasına ve yeni Zirveler'in planlanabilmesine aracılık etmiştir. Bu doğrultuda da 13 ve 14 Mart 2018'de Darjeeling'de düzenlenen ilk Hill İş Dünyası Zirvesi, bölgenin ekonomik kalkınmasını daha da artırmıştır (West Bengal Government, 2018: 6).

AITC bir yandan tarımsal ve ekonomik dönüşümü organize ediyorken, diğer yandan da hem bu değişimi devam ettirecek hem de HKP(M)'den kalma düzenin güvensiz ortamına geri dönülmesini önleyecek adımları da atmıştır. Bu bağlamda da bir yandan hukuk ve düzenin sağlanması adına diğer yandan da söz verdiği daha iyi bir yönetim adına kritik hamleler atılmıştır. Hukuk ve düzenin yeniden sağlanması adına Siliguri, Barrackpore, Bidhannagar, Asansol, Durgapur, Howrah ve Chandannagar'da yeni polis birlikleri oluşturulmuştur. Diğer yandan Alipurduar, Kalimpong, Jhargram, West Burdwan, Sunderban, Diamond Harbour,

Baruipur ve Basirhat olmak üzere 8 yeni polis bölgesi kurulmuştur. Ayrıca kıyı ve siber polis karakolları da dâhil, 108 yeni polis karakolu inşa edilmiştir. 2011'den önce hiç bulunmayan ve 73 adet inşa edilmesi planlanan kadın karakollarından 48'i de kısa süre içerisinde bitirilmiştir (West Bengal Government, 2018: 12).

İyi yönetişimi sağlayacak idari reformlar adına ise, her şeyden önce vatandaşlarla iletişimi daha da yoğunlaştırmak ve idari faaliyetlerin hızını artırmak için Alipurduar, Kalimpong, Jhargram ve Paschim Burdwan adında 4 yeni il kurulmuşken; Sunderban ve Basirhat bölgelerinde yeni iller oluşturma kararı alınmıştır. Yine Malda ve Midnapore olmak üzere 2 yeni bölge kurulmuşken; Mirik (Darjeeling), Jhalda ve Manbazar (Purulia) olmak üzere 3 yeni alt bölge de oluşturulmuştur. Bunun dışında idari faaliyetleri hızlandırmak ve ilerlemeyi değerlendirmek için 2014'ten bu yana idari takvimler yayınlanmıştır. 405'in üzerinde idari inceleme toplantısı ve kamu dağıtım programı düzenlenmiş; Hükümet dairelerinin sayısı ise 63'ten 51'e düşürülmüştür. Son olarak da “Dooars Kanya” adıyla Alipurduar'da stratejik bir entegre idari kompleks inşa edilmiştir. Bütün bu adımlar yerelden başlayan tarımsal ve ekonomik dönüşümün konsolidasyonu için önemli olmuştur (West Bengal Government, 2018: 11).

AITC ekonomi-politik gelişmenin yanında, eğitim, sağlık ve azınlıklar konusunda eski düzenden kalma rahatsızlıklara el atan sosyal politika girişimleriyle de düzeni değiştiren bir rol oynamıştır. Bu kapsamda eğitim alanında, Batı Bengal'in bir eğitim merkezi olma düşüncesi oldukça etkili bir söylem halini almıştır. Bu kapsamda eyalette yeni 22 Üniversite ve 48 Kolej inşa edilmiştir. Diamond Harbor'da ilk Doğu Hindistan Kadın Üniversitesi kurulması etkileyici olmuştur. Kalyani, Kalimpong ve Kurseong eğitim merkezleri haline getirilmiş ve Tarakeswar'daki yeni bir Yeşil Üniversite planı oldukça destek görmüştür. Eğitim alanında OBC kategorisi için rezervasyon ise yüzde 17 artırılarak eşitliğin kast ayırımına tabi tutulmayacağı da ortaya konmak istenmiştir. Sağlık alanında ise, 2010-2011 yıllarında 899 Crore Rupı olan sağlık bütçesini 2017-2018 yılında 5.530 Crore Rupı'ye çıkartan AITC yönetimi, son 7 yılda 42 süper ihtisas hastanesinin kurulmasına aracılık etmiştir. Her bir devlet hastanesinin herkese ücretsiz olarak tedavi, tanı ve ilaçlar sağladığı Batı Bengal,

ülkedeki yerel düzeyde bile yoğun bakım ünitesi tedavisi sağlayan tek eyalet konumuna yükselmiştir. Bu açıdan son 7 yılda, Anne Ölümleri 2007-09'daki ortalama 145 rakamından 125'e düşürülmüşken, Bebek Ölümleri de 2010'daki ortalama 32 rakamından 25'e düşürülmüştür. Bu durum sağlık siyasetinin büyük önem arz ettiği ülkede bir devrim niteliğinde gündem oluşturmıştır. Son olarak da Batı Bengal siyasetinin en önemli gündemlerinden biri olan azınlıklar ve kastlar konusunda da AITC, 2010'daki 472 Crore Rupilik bütçeyi 3.004 Crore Rupî'ye getirerek hem bütçeyi 6 kat arttırmış hem de eyalet siyasetinin dengelerini değiştirme çabasına girişmiştir. Örneğin azınlıklar konusunda, bu topluluklarından gelen öğrenciler arasında 4.221Crore Rupilik burs dağıtımı yapılmış ve 800 bin kişiye kendi işini kurabilmesi için 1.300 Crore Rupî değerinde maddi yardım sağlanmıştır. Yine azınlıklar için 528 yeni pazarlama merkezi (Karmatirthas) inşa edilmişken, azınlığa mensup olanların yüzde 97'si OBC kategorisine dâhil edilmiştir. Kast dengeleri açısından ise AITC, iktidara geldiği günden itibaren 6 milyon 500 bin kişiye Tarifeli Kast ve Kabile ya da Diğer Geri Kalmış Sınıflar sertifikası vermiştir. Ayrıca Shikshashree programı kapsamında 5 milyon 800 bin Tarifeli Kast öğrencisine mali yardım sağlanmıştır. Tarifeli Kast ve Kabilelerden öğrencilerin yurtiçinde eğitim görenlere 10.10 Lak Rupî ve yurtdışında eğitim görenlere ise 20 Lak Rupî kredi verilmiştir. Santali dili ise Batı Bengal Kamu Hizmeti Sınavı'na dâhil edilmişken; Kabilelerin Yaşlıları için ise Emekli Maaşı Kontenjanları arttırılmıştır (West Bengal Government, 2018: 8-9).

Rutinleşme kapsamına dâhil edilebilecek birçok seçmenin hayatını etkileyen diğer bazı uygulamalar da faaliyete geçirilmiştir. Örneğin Sabujshree programı kapsamında her yeni doğan çocuk, geliri gelecekteki eğitim ve diğer giderlerini karşılayacak ticari değeri olan bir bitkinin fidanını almaya hak kazanmaktaydı ve bu program kapsamında, 1 buçuk milyondan fazla fidan dağıtılmıştır. Bir başka program Kanyashree idi ve bu programla AITC, çocuk evliliğinin önlenmesi ve kız çocuklarının eğitiminin ilerletilmesini hedeflemiştir. Kanyashree kapsamında, kız öğrencilere 18 yaşına gelene kadar yıllık maaş ve 18 yaşına gelince bir kereye mahsus hibe verilmiştir. Ayrıca yükseköğretime devam edenlere aylık ücret de

verilmiştir. Neredeyse 5 milyon kızın dâhil edildiği program, birçok uluslararası ödül de kazanmıştır. Diğer bir program olan Sabuj Sathi kapsamında, 9. ve 11. sınıflardaki tüm öğrencilere yeni bisikletler sağlanmıştır. Bu program kapsamında eyalet genelinde öğrencilere 7 milyon bisikletin dağıtılması hedeflenmişken; okulu bırakma sayısını azaltma ve öğrencilerin kolayca ulaşımını sağlama noktasında olumlu çıktılar alınabilmektedir. Yine Shikhashree programı kapsamında AITC, kitapların satın alınması ve eğitimlerinin finanse edilmesi için Tarifeli Kastlar öğrencilerine maddi yardım sağlamışken; Yuvashree programıyla mali ve istihdam ile ilgili yardım sağlanarak işsiz gençlerinin iyileştirilmesi adına çaba sarf edilmiştir. Yine AITC'nin 18 yaş ve üstü yoksul kızların evlenmesi için bir seferlik 25.000 Crore Rupilik yardım programı olan Rupashree programı; eyaletin her bir bireyinin yiyecek ve gıda güvenliğinin sağlanması için uygulanan Khadya Sathi programı; ev sahibi olunması için toplumun imtiyazlı olmayan kesimlerine yapılacak mali yardımı içeren Gramin Abas programı; yoksul gençlere istihdam sağlamak amacıyla ticari kullanım için bir araç alımı adına 1 Lak Rupî destek verilmesini içeren Gatidhara programı ve son olarak insanların yakınlarını kaybettikleri dönemlerde cenaze masraflarına yardımcı olmak adına ekonomik olarak daha zayıf ailelerin akrabalarına bir kerelik yardımı öngören Samabyathi planını başlatmıştır. Tüm bu program ve planlar halkın hem partiye karşı hem de siyasete karşı davranışlarını etkilemiş ve de yeni Bengal siyasetinin inşa edilmesinin önünü açmıştır (West Bengal Government, 2018: 12-13).

7. Bahujan Samaj Parti (BSP)

7.1. Sistemlilik

Bahujan Samaj Parti (BSP), 2006 yılında hayatını kaybetmiş olan Kanshi Ram tarafından 1980 yılında ülkedeki kast sisteminin en alt kesiminde yer alan Dalitleri (Dokunulmazlar) temsil edebilmek amacıyla kurulmuştur. Bu haliyle 38 yaşında olan BSP, kurulduğu andan bugüne kadar stratejik sosyal taban hamlelerinde bulunmuş olsa da, ilk kuruluş amacı modern Hindistan tarihinin en önemli gündem maddelerinden birini teşkil eden Dalit Hareketi'ni temsil eden bir parti olmaktı. Yani tabandan yükselen bir sosyal hareketin siyasal yansıması

olarak ortaya çıkan BSP, ismini de temel olarak “Çoğunluktaki Halk” anlamına gelen Bahujan kesimleri temsil etmek için oluşturulmuştur. Partinin kurucusu Kanshi Ram, 300 milyondan fazla bir nüfusa karşılık gelen Dalit nüfusu başta olmak üzere, Hindistan siyasal ve sosyal sisteminde ezilen diğer kast, sınıf ve kabilelerin birleşimiyle Hindistan’ın çoğunluğunu oluşturan kesimlerin iktidarını savunan bir siyasi amaçla partiyi ortaya çıkarma kararı almıştır. Ülkede Dalit Hareketi’nin Babası kabul edilen Bhimrao Ramji Ambedkar’ın siyasal görüşleri üzerinden gelişen Ambedkarizm aracılığıyla da parti kendisine özgü bir meşruiyet alanı oluşturmak istemişti. Bugün Hindistan’ın en büyük ve önemli dört partisinden birine karşılık gelen BSP, Uttar Pradeş eyaletinin en önemli partilerinden biriyken, diğer eyaletlerde de koalisyon siyaseti açısından ittifak kurulması gereken bir parti konumunda siyasal yolculuğuna devam etmektedir (Michael, 2007: 260).

BSP bir parti olarak 1980 yılında kurulmuş olmasına rağmen, hem bir politik gelenek hem de sosyal bir hareketin devamı olarak parti tarihi daha eski dönemlere kadar uzatılabilir. Bu açıdan kendi parti tarihini ülkede tabandan yükselen Dalit Hareketi’nin bir devamı olarak göre BSP, kendi varoluş tarihini de Hindistan bağımsızlık mücadelesi öncesine kadar götürebilmektedir. Bu noktada atıf yapılan Poona Paktı oldukça önem arz etmektedir. İngiliz yönetimi yıllarında yasama alanındaki bastırılmış sınıflar için seçim sandalyelerinin rezerve edilmesi konusunda B. R. Ambedkar ve Mahatma Gandhi arasında yapılan pakt, BSP’nin tarihsel açıdan hareketin kökenlerini dayandığı önemli bir olaya karşılık gelmektedir (Menon, 2006: 25). Diğer yandan örneğin Sudha Pai, bağımsızlık sonrası Dalit Hareketi’nin tarihini üç aşamada ele almıştır. Birinci dönem, 1956-1969 yılları arasında Dalitlerin Ambedkar’ın Hindistan Cumhuriyetçi Partisi liderliğinde kendi partilerini oluşturmaya karar vermediği dönemdir. İkinci dönem, Ambedkar sonrası dönemde Dalit haklarını savunan siyasal partilerin başarısızlığı ile ilgili olarak, Dalit Hareketi’nin Garibi Hatao sloganıyla kitlelerin desteğini arkasında toplayan İndira Gandhi liderliğindeki Kongre Partisi çatısı altında haklarını güvence altına aldığı dönemdir. Üçüncü dönem ise, 1980’lerin başından itibaren Dalit Hareketi’nin kendi hakları için gerekli olan toplumsal

dönüşüm için girişimlerden uzaklaşarak, daha ziyade politik amaç ve hedeflere odaklandığı ve BSP'nin ortaya çıkışıyla rekabetçi demokratik siyasete girdiği döneme karşılık gelmektedir (Pai, 2001: 14).

Modern dönem Dalit hareketi bu şekilde tarihsel bir sıralamayla değerlendirilebilecek olsa da, Dalit hareketinin kökenleri reformcu Bhakti Hareketi'ne kadar uzanabilmektedir. Kökenlerinin 8. yüzyıla dayandığı iddia edilen Bhakti Hareketi, 15. ve 17. yüzyıllarda en güçlü dönemini yaşamıştır. Bu kadar eskiye dayanan hareket, örgütlü olmaktan ziyade, Hinduizm'in sosyal reformunu savunan fikirleri takip eden bireysel çabaların bir araya gelmesiyle gelişmiştir. Bu açıdan hareket, Hinduizm'in toplumsal sorunlara çözüm bulmak için yeterli olduğunu savunan, kast ve elit karşıtı olmasının yanında yoksul ve kadın yanlısı bir oluşumdur. Her ne kadar hareket, Hindu toplumunun sosyal yapısındaki radikal değişimleri sadece Dalitler için önermemiş olsa da, Hint siyasetinin gidişatında organize bir Dalit Hareketi için platform sağlayan ve sosyal reformlar için güçlü bir ses olabilecek bir Hindu sosyal düzenini sorgulama modeli oluşturmuştur. Nitekim Bhakti Hareketi'nin sosyal reformcularının, şiddet içermeyen ve etkileme yoluyla var olan sosyal düzenin toplumsal düzeninde yapısal değişiklikler sağlama çabalarının başarısızlığı, mevcut Dalit Hareketini siyasete itmiştir (Srinivas, 1996: XV).

Bhakti Hareketi'nin yanında Dalit Hareketi'ne liderlik eden Phooley, Ambedkar, Kanshi Ram gibi önemli isimler aracılığıyla da hareket önemli bir yol kat edebilmiştir. Jyotirao Phooley, modern çağda sıradan insan, ezilmiş ve baskı altındaki gruplar ve de kadınlar için yeni bir çağın başladığını ilan eden ilk Hintliydi. Amacı, toplumsal düzeni, toplumsal eşitlik, adalet ve akıl temelinde yeniden inşa etmek olan Phooley, kastsız bir toplum inşası için “Satya Shodak Samaj” (Hakikat Araştırma Toplumu) adında bir girişimi başlatmıştır. Brahman rahiplerin olmadığı evlilikler organize eden ve dulları yeniden evlendiren Phooley, Satya Shodhak Samaj aracılığıyla, kendilerini düşük kastlarla tanımlayan herkes için, Samaj'a üye olsun ya da olmasın, ideolojik bir bilinç oluşturmada hayati bir rol üstlenmiştir (Kashyap, 1996: 197).

Phooley'den sonra ise B. R. Ambedkar ortaya çıkmış ve bilgi üretimi ve eğitimi, politika ve devlet yönetimi alanlarında Brahmanizm ve Brahman hâkimiyetine karşı mücadeleye devam etmiştir. Dokunma, içme suyu ve tapınak girişine yönelik mücadeleyi başlatan Ambedkar, dokunulmazlığın hayvanlardan daha aşağılık bir muameleye karşılık geldiği konusunda bilinç inşa etmiştir. Ambedkar'ın mücadelesi, Budizm'in alternatifi ile Brahmanizm'in yıkılması yoluyla kastın, dokunulmazlığın ve kastçılığın ortadan kaldırılması ve bir akıl ve eşitlik inancının oluşturulmasıyla ilgili olmuştur. Onura, öz saygıya maddi kazanımlardan daha fazla önem veren Ambedkar için, demokratik devrim, baskı altındaki sınıfların kurtuluşunun sağlandığı Budizm'den ödünç alınan adalet, özgürlük, eşitlik ve kardeşlik değerleriyle gerçekleştirilebilirdi (Keer, 1971: 127).

Ambedkar ilk olarak Dalit hareketine felsefi bir katkı yapmıştır. 1935'te Şubat 1937 tarihi için seçimlerin yapılacağı kabul edilince, kapitalistleri, toprak sahiplerini ve üst kastları temsil eden Kongre Partisi'ne karşılık Ambedkar, 15 Ağustos 1936'da Kastçı olmayan Bağımsız İşçi Partisi'ni (ILP) kurmuştur. Ambedkar “İşçi” kelimesini kullanmıştır, çünkü emekçiler çoğunlukla Baskı Altındaki Sınıflar'dan oluşmaktaydı. Dalit olmayan takipçilerinin birçoğu da dâhil olmak üzere bir dizi ilerici siyasi figür de Ambedkar'ın partisine katılmıştır. ILP programı da doğal olarak Dalitlerin taleplerini vurgulamıştır. Bunun yanında sendikal hareketin talepleri de desteklenmiş ve toprak sahipliğinin kaldırılması ve toprağın topraksız alana dağıtılması çağrısında bulunulmuştur (Sadangi, 2008: 239).

1937 seçimlerinde ILP, Tarifeli Kastlar için ayrılmış 15 sandalyeden 10'unu ve Mumbai Yasama Meclisindeki 3 sandalyeyi kazanmıştır. 1937'den 1939'a kadar olan kısa ömrü boyunca, Kongre Bakanları'nın istifa ettiği dönemde ILP, kuvvetli bir şekilde işlev görmüş, ancak Kongre'nin hâkim olduğu Mumbai Yasama Meclisi'nde pek bir etkili olamamıştır. Ambedkar, uygulamada başarısız olduklarını düşündüğü Bakanlar için önerilen asgari maaşı protesto etmiştir. ILP üyeleri ayrıca, Dalitlerin küçük görüldüğü Harijan kelimesini, eğitimin wardha şemasını ve şehir polisinin ayaklanmalar dışındaki konularda artan güçlerini Yerel Yönetimler Yasası'nda protesto etmiştir. Tarifeli Kast öğrencilerinin eğitimi,

Tarifeli Kast öğretmenlerinin sorunları ve Dalitler için yeterli su temini konuları çeşitli zamanlarda gündeme getirilmiştir. Harijan Tapınağı Giriş Yasası, ILP üyeleri tarafından yorum yapılmadan açıkça kabul edilmiş, ancak Ortodoks Hinduları Meclis Binası dışında bu desteği protesto etmiştir (Sadangi, 2008: 208).

Cesaret verici seçim sonuçlarına rağmen, ILP'nin deneyimi 5 yıldan fazla sürmemiştir. Parti çok fazla politik etki oluşturmamıştır. Diğer birçok nedenin arasında başarısızlığı temel olarak, emekçi kitlelere ait olan diğer Tarifeli Kast ve Tarifeli Kast olmayanları yabancılaştıran bir kastın (Mahar) baskınlığından kaynaklanmıştır. Dini haklar talep etme çabaları üzerindeki siyasi hareketleri, emek sınıfını temsil etme girişimleri nedeniyle başarısız olmuş ve büyük ölçüde siyasi alanda işleyen bir kast derneği niteliğine bürünmüştür (Smith, 1976: 14).

Ambedkar, daha sonra ILP'nin deneyiminden ders çıkararak 1942'de partinin dağılması sonrası Tüm Hindistan Tarifeli Kastlar Federasyonu'nu (THTKF) daha mütevazı hedefler için kurmuştur. Ambedkar'ın öncülüğünde 1942'den bu yana Dalit liderlerin yükselttiği Tüm Hindistan Tarifeli Kast Federasyonu'nun temel talepleri, Tarifeli Kastlar için ayrı temsil, eğitim kurumlarında ve devlet işlerinde koruma altına alma olmuştur. Parti, meclislerde, bakanlıklarda ve bürokraside temsil alarak, siyasi iktidardan pay almayı ve böylece bağımsız Hindistan'daki kamu politikasını etkilemeyi ummuştur. Bu gerekliydi, çünkü İngilizlerin, Kongrenin çekilmesinden sonra bir Hindu partisinin iktidar dizginlerini devralacağı hissedilmiştir. Bu nedenle THTKF, bağımsızlık aşamasına geçiş sürecinde gerçekleşen siyasi görüşmelerde yer almak istemiştir (Paswan ve Jaideva, 2002: 250).

THTKF, 1952'deki ilk genel seçimlerde kötü bir deneyim yaşamıştır. Yarıştığı 550 sandalye yasama meclisinden, altı Eyalet Yasama Meclisi'nde yer bulabilerek sadece 16 sandalye kazanmıştır. Ambedkar da, Kongre'nin Harijan adayına karşı yenilmiştir. Ancak 1957'deki ikinci genel seçimlerde, Lok Sabha'da 8 sandalye ve devlet meclislerinde 20 sandalye kazanmış ve 13 tanesi Mumbai Eyalet Meclisi'ne girmiştir, çünkü THTKF birleşik Maharastra Komitesi'nin bir parçasıydı. 1956'da Ambedkar, THTKF'yi tüm mahrum edilmiş Tarifeli Kastlar, Tarifeli Kabileler ve Geri Kalmış Sınıflar için konuşacak bir partiye

dönüştürmeye çalışmıştır. THTKF sonrası Cumhuriyetçi Parti'yi oluşturma hamlesi de, Ambedkar'ın 14-15 Ekim 1956'da Nagapur'da Budizm'e geçişiyle aynı anda gerçekleşmiştir. Her ikisi de Tarifeli Kastları dokunulmazlıktan ve biri dini diğeri siyasi olan daha büyük bir gruba alma çabalarıyla ilgili olmuştur (Prakash, 1993: 159).

Hindistan Cumhuriyet Partisi (HCP), 3 Ekim 1957'de Ambedkar liderliğinde resmen kurulmuştur. Bu partiye ihtiyaç duyulmasının nedeni, Tarifeli Kast Federasyonu'nun üyeliğinin yanında oy kullanması için seçmeni cezp etmemiş olmasıdır. Burada, HCP'li N. Shivraj'ın 15 Ekim 1957'de Mumbai'de düzenlenen halk toplantısında söylediğini hatırlamak önemlidir. Shivraj, azınlık olarak kalmak istemediklerini ve partinin kapısının herkese açık olduğunu belirtmiştir. Özellikle adivasis, geri kalmışlar ve azınlıklar hedef kitle olmuş ve bu kesimlerin sorunları çözülmeye çalışılmıştır. 1960'lı yıllarda HCP kendisini "Ambedkarite" partisi olarak nitelendirmiş ve oy kazanmak için kast ve sınıf seferberliği kombinasyonunu kullanmıştır. Birincisini, bütün tarifeli kast topluluğunu birleştirmek ve toprağın topraksız işçilere dağıtılmasını talep etmek; ikincisini ise yükselen fiyatlar üzerinde yeterli gıda dağıtım kontrolü, ücretlerin tam olarak uygulanması, 1948 ve tarifeli kast ve kabileler için yapılan hizmetlerde çekinceleri kullanmak amacıyla kullanmıştır (Paswan ve Jaideva, 2002: 315).

Budistler de dâhil olmak üzere sosyal ve ekonomik açıdan dezavantajlı kesimlere hitap etmek için büyük bir ahlaki taahhüt ve ideoloji ile kurulan HCP, çok kısa bir süre içinde Mahar liderliği tarafından kontrol altına alınmıştır. Dinamik Dalit hareketinin yarattığı kültürel sermayeden yararlanılamamış ve çoğunlukla moral değerlerine karşı çıkmıştır. HCP bugün itibarıyla 11 kadar fraksiyona bölünmüş durumdayken, Mahar liderliği de bu fraksiyonların çoğuna hâkim görünmektedir. HCP, yalnızca geri kalmış kastları ve Müslümanları iktidardaki Kongreye karşı seferber etmede başarısız olmamış, aynı zamanda Mahar olmayan Dalitleri ikna etmede de başarısız olmuştur (Zelliot, 1969: 295).

Dalit Hareketi'nde unutulmaması gereken diğer bir nokta, Dalit yüzdesinin en yüksek olduğu Pencap'ın da Dalit hareketlerinin gelişiminde kritik bir rol oynamış olduğudur. Koloni döneminde Hristiyanlar, Arya Samaj, Hindular ve

Sihler arasındaki rekabetin yanı sıra, Pencap ayrıca yerel Dalitler tarafından organize edilen özerk mobilizasyonlara da tanık olmuştur. Bunlardan en önemlisi ise, Ad Dharam Hareketi'dir. Arya Samaj, Ad Dharam Hareketi'nin kuruluşunda önemli bir faktördür. Genç Tarifeli Kast Üyeleri, Arya Samaj üzerinden eşitlik ve güç duygularını tattıktan sonra, kendi hareketlerine kanalize olabilme kapasitesi elde etmişlerdir. Samaj içerisinde Dalitlerin yükselebilmesi için imkân sağlanmıştır, ancak üst kast liderleri tarafından kontrol edilmişlerdir. Ad-Dharam'ın kurulmasından önce, Arya Samaj'ın bir Tarifeli Kast üyesi, Hoshiarpur kentinin eteklerinden bir Megh olan Sant Ram, Arya Samaj'dan tarifeli kast eşitliği için yeni bir hareket başlatmıştır. Sant Ram'ın organizasyonu, Jat Path Thorak Mandal (Kastın Kaldırılması Derneği) 1922'de kurulmuş ve 1924'te, Arya Samaj ile büyük bir ihtilafa düşerek örgütten ayrılmıştır. Jat Path Thorak Mandal, kentsel reforme edilmiş Hindu yaklaşımından dolayı, kastlar arası kompozisyon Ad Dharam'dan oldukça farklı olmuş ve Ad Dharam için bir modele karşılık gelmemiştir. Bununla birlikte, Arya Samaj içindeki tarifeli kast isyanı, kendi başına bir örgüt oluşturmak isteyen tarifeli kast Arya Samajlılar için bir teşvik anlamına gelmiştir (Singh, 2013: XIV).

1920'de Jalandhar'da bir araya gelen bir avuç eğitilmiş genç Dalit eylemci bir iletişim çemberi ve siyasi güç gelişimi hakkında ciddi tartışmalara başlamıştır. Üç kilit lider, Vasant Rai, Thakar Chand ve Swami Shudranand isimlerinden oluşmuştur. Gençlikleri ve eğitimlerinin yanı sıra birçok ortak özelliği paylaşmışlardır. Hepsinin kastı Chamarken, mali açıdan bağımlı değillerdi. Yine çoğu Arya Samaj'la ilişkilendirilmişken, aynı coğrafi bölgeden gelmişlerdir. Hepsi, merkezi Pencap'ın kırsal bölgelerinden, Jalandhar, Hoshiarpur ve Kapurthala'dan gelmişlerdir. Bu alan oldukça küçük arazi varlıkları, çok sayıda Dalit, Müslüman, Sih, Üst Kast Hindular ve daha az alt kast sayıları arasında bölünmüş nüfus ile karakterize edilmekteydi (Kshīrasāgara, 1994: 314).

Ad Dharma Hareketi, Mangoo Ram'ın harekete öncülük etmesiyle başlamıştır. Mugowal'da 14 Haziran 1886'da Hoshiarpur'da bir köyde doğan Ram, zengin bir Chamar'ın oğlu olmasına rağmen, ailesi, Dalit olmakla damgalanmıştır. Erken yaşamının çoğunu, Gadar hareketi ile uğraştığı Amerika Birleşik

Devletleri'nde geçirmiştir. 1925'te Pencap'a döndüğünde, Arya Samaj'ın yardımı ile daha düşük kast çocukları için bir okul kurmuş, ancak kısa bir süre sonra Samaj'dan uzaklaştı ve Ad Dharam hareketini devralmıştır. Mangoo Ram Ad Dharam hareketi için alt kastlar adına yeni bir inanç yaratmak için açık bir gündem belirlemiştir. Ayrıca Acchutlarla kurtuluş ve güçlenmeleri için bir program hazırlamak adına bir araya gelmiştir. Böylece Ad-Dharam hareketi, Pencap'taki Dalitlerin sosyal ve politik yaşamına önemli bir katkı yapmıştır. Ad Dharam organizasyonu sona ermesine rağmen, Mangoo Ram, Pencap'ta tarifeli kast kimliğinin ve siyasi gücün geliştirilmesinde önemli bir rol oynadığını hissetmiştir. Planlı kast topluluğuna katkılarını şu şekilde özetlemiştir: “Onlara daha iyi bir hayat verdik ve onları şöhret sahibi bir konuma getirdik.” Ancak, 1929'da Ad Dharam organizasyonu iki gruba ayrılmıştır. Bir tarafta Mangoo Ram'ın başında bulunduğu Jalandhar merkezli Ad Dharam Mandal; diğer tarafta ise genel merkezinin Layalpur'da bulunduğu Vasant Rai liderliğindeki Tüm Hindistan Ad Dharam Mandal. Vasant Rai'nin grubu, 1929'da Arya Samaj tarafından geri çekilirken; Mangoo Ram'ın grubu, Punjab siyasetinde 1926-1952'den yirmi yıldan fazla bir süre boyunca aktif bir rol oynamıştır (Naimiśārāya, 2010: 51).

Gerek Pencap'taki gelişmeler gerekse de Phooley ve Ambedkar geleneklerinin başarısız oluşları, özellikle de HCP liderlerinin pasiflikleri ve eski Dalitlere uygulanan şiddet koşulları, çoğunlukla Maharastra'daki Budist militan gençlerin bir örgütü olan Dalit Panterler'in 9 Temmuz 1972'de doğuşuna neden olmuştur. 1972'de Dalit Panterler'in oluşumu, HCP'nin Dalitlerin umutlarını yerine getirmedeki başarısızlığı, kırsal kesimlerdeki başarısızlıklar ve devlet tarafından ezilen Naxalit ayaklanmasının sağladığı devrimci ilham gibi baskıcı gelişmelerin bir arka planında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, manifestodaki iktidarın amacını ilan etmelerine rağmen, Dalit Panterler'in gerçekten politik bir stratejileri olmamıştır. Bunun yerine, iki cephede ve iki düşmana karşı savaşlarda yer almışlardır. Sembolik düzeyde, Brahinzizm'e karşı, somut düzeyde de Şudralara karşı sayısız zulümden doğrudan sorumlu olan kastçı Hindu köylüleri ve esnaflarına karşı bir mücadeleyle ilgili gelişmiştir (Ranade, 1974).

Dalit Panterlerinin ideolojik yönelimleri, Marksist felsefeden türetilmiştir. Toprak sahiplerini, kapitalistleri, tefecileri ve Sağ Komünistleri doğuştan gelen düşmanları olarak görmüşlerdir. Tüm gerçek solcuları ve fabrika işçileri, tarım işçileri, topraksız kiracılar, yoksul köylüler vb. ekonomik ve politik olarak ezilen grupları, arkadaşları olarak tanımlamışlardır. Ne diğer inançlara dönüşmeye ne de sorunlara çözüm olarak reform hareketine dönüşmeye inanmışlardır. İnadıkları tek şey devrimci eylem olmuştur (Murugkar, 1991: 117).

Dalit Panterler, Ambedkar'ın 30'larda denediklerine benzer bir çabayla, toprak reformu, dokunulmazlığı ve komünizm gibi farklı konuları bir araya getirmişlerdir. Ambedkar gibi, Panterler de Kongre Hükümeti ve diğer hükümetlerin bir eleştirmeni olarak duruş sergilemiş ve en çeşitli grupları uygun bir siyasi alternatif olarak bir araya getirmeye çalışmışlardır. Grup 70'li yıllarda aktifti, ancak 1980'lerde onu etkisiz hale getiren iç bölünmelerle uğraşmışlardır. Hareketin popüleritesinin yüksek olduğu anda, Dalit Panterler'in Namdeo Dhasal ve Raja Dhale gibi en dinamik iki lideri arasında, sosyal dönüşüm hareketinde Budizm'in önceliği konusunda bir çatışma çıkmıştır. Hareket ayrıca, altyapı bileşenlerinin kullanılamaması, sağlam politik vizyon ve doğrudan militan Hindutva kuvvetleri saldırısı problemleriyle karşı karşıya kalmıştır. Liderliğin farklı idealleri ve ilgili diğer sorunlar nedeniyle, Dalit Panterler, devasa devrimci edebiyat ve kültürün büyük bir mirasını geride bırakarak savaşın yarısını kazandıktan sonra yok olmuşlardır (Paswan ve Jaideva, 2002: 325).

Dalit Panter Hareketi'nden sonraki Dalit Hareketi dizisinde, bugün hareketin en önemli temsilcisi olan Bahujan Samaj Parti'nin kurucusu olan Kanshi Ram tarih sahnesine çıkmıştır. Kanshi Ram'ın BAMCEF, DS-4 ve BSP gibi çeşitli örgütleri toplumun baskı altındaki kesimleri arasında bilinç yaratmada çok önemli bir rol oynamıştır. 9 Ekim 2006'da uzun bir hastalık sonrası hayatını kaybeden Kanshi Ram, Ambedkar sonrası Dalit hareketinin en büyük ve en yaratıcı lideri olarak ortaya çıkmıştır. 15 Mart 1934'te Pencap'taki Ropar ilçesinin Khawaspur köyünde mütevazı bir Raidasi Sikh (Dalit) ailesinde doğan Kanshi Ram, bir taraftan yüksek eğitimini tamamlarken, diğer taraftan Pune'da bir cephane fabrikasında çalışmıştır. Kanshi Ram'ın Ambedkar'ın siyasal fikirlerine girişi

Mahar Budist meslektaşı ve mühimmat fabrikasındaki arkadaşı D.K Khaparde olmuştur. İkisi birlikte, Tarifeli ve Geri Kalmış Kastlar arasındaki eğitimli çalışanlar tarafından kurulacak bir kuruluş için fikirler oluşturmaya başlamışlardır. Bu tür bir örgüt, yüksek kast memurları tarafından taciz ve baskıya karşı çalışacak ve aynı zamanda sık sık rezerve edilmiş pozisyonlara bakan kişilerin kendi topluluklarına bir şeyler vermelerini sağlamıştır. Böylece Kanshi Ram ve Khaparde, Poona'daki muhtemel destekçilerle temas kurmaya başlamıştır (Teltumbde, 2016: 101).

1971'de Kanshi Ram ve meslektaşları, Poona'da usulüne uygun olarak kayıtlı olan Tarifeli Kastlar, Tarifeli Kabileler, Diğer Geri Kalmış Sınıflar ve Azınlık Çalışanları Refah Derneği'ni kurmuştur. Kurulduğu bir yıl içinde binden fazla üye derneğe katılmış ve Poona'da bir ofis açılabilmiştir. Kanshi Ram'ın bir sonraki örgütsel adımı, Tarifeli Kast devlet memurlarının ulusal bir birliğinin temelini oluşturmaktır. 1973 gibi erken bir tarihte o ve meslektaşları, Tüm Hindistan Geri Kalmış ve Azınlık Toplulukları Çalışanları Federasyonu'nu (BAMCEF) kurdu ve 1976'da Delhi'de işleyen bir ofis kurulmuştu. BAMCEF, Ambedkar'ın ölümünün yıldönümü olan 6 Aralık 1978'de daha büyük bir hayranlıkla tekrar başlatılmıştır (Sadangi, 2008: 263).

Kanshi Ram BAMCEF'i beyin, yetenek ve fon havuzuna dönüştürmüştür. Başlangıçta Tarifeli Kastlar, Tarifeli Kabileler ve Diğer Geri Kalmış Kastlara ait çalışanlar birliği olarak düşünüldüğü halde, yalnızca çıkarları için çalışmamış ve kısa süre sonra tüm alt topluluklar ve kastlar için bir organizasyon haline gelmiştir. Devlet çalışanlarından oluşan BAMCEF, mitingler organize etmemiş, sadece bilgilendirme amaçlı seminerler düzenlemiş ve gençleri Kanshi Ram'ın siyasi partisi için hazırlamıştır. Kanshi Ram, birinin politikada başarılı olabilmesi için önce politik olmayan bir sosyal tabanı sağlamlaştırması gerektiğine inanmıştır. Kendisi herhangi bir siyasi görev yerine getirmemiş, ancak Ambedkar eğitim toplumunun çalışmalarına dâhil olmuştur. Düşüncesine göre, siyasal olmayan üssünün şimdiye dek gelişen Dalit bürokrasisindeki temel başkanı olabilirdi. Bu doğrultuda Tarifeli Kastlar ve Tarifeli Kabileler devlet çalışanları arasında çalışmaya başlamıştır (Kumar ve Sinha, 2001: 62).

BAMCEF'in "Eğit, Organize Et ve Ajite Et" sloganı Ambedkar'dan kabul edilmiş ve faaliyetleri resmen bir dizi refah projeleri üzerine yoğunlaşmıştır. Diğer yandan giderek daha fazla Kanshi Ram'ın ajitasyon faaliyetleri onu siyasete sũrũklemitir. 70'li yılların sonlarında, artık saygı duymadığı bir sınıf olan, korunmuş ofis sahiplerinin lideri olmaktan artık memnun değildi. Bu aıdan Kanshi Ram, Dalitler'i harekete geıirebilecek daha bũyũk radikal bir politik araı olarak 1981'de Dalit Shoshit Sangarsh Samiti'yi (DS-4) kurmuştur. Bu ȳrgũt, BAMCEF'e paralel bir siyasi ȳrgũtlenme olarak tasarlanmış ve Başkan yine Kanshi Ram iken, aynı ofiste ve aynı ȳyelerin ıoğu ile birlikte ıalışmıştır. DS-4 devlet memurlarının seıim siyasetine katılmalarının yasaklanmasından dolayı, tam teřekkũllũ bir siyasi partiden ziyade yarı siyasal parti işlevi gȳrmũřtur. DS-4 ıoğunlukla yerel liderliği sağlayan ȳđrenciler, işsiz genıler ve Doktorlar, Mũhendisler, Avukatlar ve Profesyonellerden oluşmuştur (Teltumbde, 2016: 101).

DS-4'ũn ana kurucu unsuru olan genılik, militan bir ȳrgũt olma yoluna evrilmiş ve rolũ, Kanshi Ram'ın politik hedeflerinin yerine getirilmesi iıin "ajitasyon silağı" olarak gȳrselleřtirilmiřtir. DS-4 tarafından benimsenen mobilizasyon yȳntemleri halkın ezilen bȳlũmlerini uyandırmayı hedeflemiştir. Yine jagranlar, halk parlamentoları, Poona Paktı İhbar Programı, iıki karşıtı ajitasyonlar ve prachar yatraları gibi programlar aracılığıyla gũılenmelerini arttırmayı amaılamıştır (Gundimeda, 2015: 92).

Kuruluş dȳneminde DS-4 siyasi olmayan bir organizasyonken, daha sonra seıimlerde rekabet eden Kanshi Ram'ın ȳrgũtleri haline dȳnũřmũřtur. DS-4, ilk seıimlerinde 1982'de Haryana Meclisi'ne 46 adayı seıime sokarak siyasete girmeyi denemiş, lakin hepsi de seıimleri kaybetmiştir. Haryana seıimlerindeki yenilgi, DS-4'ũn 1982'de Delhi Bũyũkřehir Belediyesi ve Birliği'nin seıimlerine girmesini engellememiştir. DS-4 ayrıca 1983'te Keşmir meclis seıimlerine de yarışmıştır. DS-4 adaylarından hiıbiri kazanamamasına rağmen, her art arda yapılan seıimle oy oranı yũkselmeye başlamıştır. BAMCEF gibi, DS-4 de zamanla siyasi olarak kaybolmuş, onların yerine dũzenli bir siyasi parti ortaya ııkımiştır (Grover ve Arora, 1997: 89).

BAMCEF ve DS-4, BSP'nin kurulması için Phooley-Amebdkarite hareketi ağının kurulmasına yardımcı olmuştur. Kanshi Ram, DS-4'ü tam teşekküllü bir siyasi partiye dönüştürmüş ve Bahujan Samaj Partisi Ambedkar'ın doğum günü olan 14 Nisan 1984'te "Oylar Bizde, İktidar Sizde, Bu İşe Yaramaz, İşe Yaramaz." (Vote Hamara, Raj Tumhara; Nahi Chalega, Nahi Chalega) sloganıyla parti kurulmuştur. Bu slogan, BSP'nin Dalitlerin yalnızca diğer siyasi partilerin oy bankası olarak kabul edildiğini açıkça fark ettiği anlamına gelmiştir. Ancak şimdi sadece partilerin "oy bankası" olmak istemedikleri için slogan, artık Dalit oyları temelinde diğer partilerin (özellikle Kongre) üstünlüğünün sona ereceği anlamına gelmiştir. Partinin gerçek amacı ise, Ambedkar'a atıfla, politik gücün tüm sorunların anahtarı olduğu aksiyomuna dayanmıştır (Rao, 2009: 370).

Siyasi örgütlenme olarak siyasal kariyerinin başlangıcında, BSP varlığını sadece marjinal olarak hissettirebilmiş, ancak çok geçmeden özellikle de Uttar Pradeş eyalet politikasında etkili bir yer işgal etmeye başlamıştır. BSP, Uttar Pradeş'te 1989'da seçimlere ilk kez girdiğinde, oyların yaklaşık yüzde 10'unu almış ve sosyal taban açısından güzel bir başlangıç yapmıştır. Bu seçimlerle BSP, artık rekabetçi seçim politikalarına girmiş ve eyaletteki Dalit Hareketi üzerine ilk defa bir oyun kurmuştur. 1993'teki Uttar Pradeş eyalet seçimleri ise, parti için önemli bir dönüm noktası olmuştur. BJP'nin iktidara gelmesini önlemek için Samajvadi Partisi (SP) ile siyasi bir koalisyon kuran BSP için bu seçimler sosyal desteğin yüzde 10.26'dan yüzde 28.53 seviyesine yükseldiği bir eşliğe karşılık gelmiştir. BSP-SP koalisyonu da hükümeti kurmuştur (Pai, 1993: 66).

1990'lı yılların sonları ise artık BSP'nin iyice yükselişe geçtiği yıllar olmuştur. Bunun sebebi takip edilen Dalit siyaseti kadar, ülkede yaşanan politik dönüşümlerle de ilgilidir. Ülkede bir taraftan Hindu milliyetçiliği dalgası Hindutva tartışmaları üzerinden yükseliyorken; diğer taraftan da Uttar Pradeş sınırları içerisinde yer alan Ayodya'da yaşanan Babri Mescidi hadiseleri de şiddetli komünal gerilimleri tetiklemeye devam etmiş ve Hindu milliyetçiliği dalgasını körüklemiştir. Ayrıca 1990'lı yıllarda ortaya çıkan Mandal Komisyonu raporunun tavsiyelerinin açıklanması da ülkedeki tüm toplulukların kast ve dini hatlar boyunca kutuplaşmasına aracılık etmiştir. Bu gelişmeler, Dalit hareketinin

yükselişi için de fırsat doğurmuş ve hem BJP'ye karşı hem de yükselen kast siyasetine karşı Dalit kimliğini, hatta Bahujan kimliğini savunmak daha kolay hale gelmiştir. 1996 Uttar Pradeş seçimleri bu doğrultuda partinin yükselişinin kalıcılığını gösterdiği seçimleri olmuştur. Bu seçim döneminde BSP, BJP ile seçim sonrası koalisyon ortaklığına girerek pragmatist kararlar alabileceğini de göstermiştir (Jaffrelot, 2010: 543). BSP artık belli bir tabana sahip olan ama o tabanın dışındaki çıkarlara hitap edebilen bir parti haline gelmiştir. Nitekim 2007 Uttar Pradeş seçimleri ise BSP'nin zirveye çıktığı bir dönem olmuştur. Özellikle Kanshi Ram sonrası liderliğe gelen Mayawati liderliğinde partinin Dalit oyların yanında, üst kastlarla da kurmuş olduğu ilişki ve almış olduğu destek sonucu BSP, 2007'de Uttar Pradeş'te tek başına hükümeti kurabilecek bir desteğe ulaşabilmiştir (Bose, 2013: 85).

BSP, böylece ülkenin en büyük ve en önemli eyaleti olan Uttar Pradeş'te rüşünü ispatlamış, ancak diğer eyaletlerde de yayılma hedefinden yoksun kalmamıştır. Parti 1990'ların başlarında bu yana, Uttar Pradeş'ten Pencap, Haryana, Himachal Pradesh, Rajsthan, Madhya Pradesh ve Delhi'nin kuzey bölgelerine doğru yayılmaya çalışmıştır. Bu ülke geneline yayılabilme başarısıyla parti, 1997'de Seçim Komisyonu tarafından "Ulusal Parti" statüsüne yükseltilmiştir (Election Commission Relief, 2016). Lakin parti, ulusal parti olmadan önce de kurulduğu andan itibaren organize edilen tüm ulusal seçimlere katılabilme başarısını göstermiştir. İlk katıldığı 1989 Lok Sabha seçimlerinden 2014 Lok Sabha seçimlerine kadar belli bir yükseliş trendi içerisinde olan parti, 2014 yılında BJP dışındaki tüm partilerin yaşadığı düşüşü yaşamaktan kurtulamamıştır (Election Commission Report, 2014). Ancak 2019 Lok Sabha seçimlerinde de anti-BJP kampında yer alan parti, başta Samajvadi Partisi olmak üzere rakibi olduğu birçok parti ile birleşerek BJP'nin kaybetmesi adına bir performans sergileyebileceğini göstermiştir. Diğer yandan parti 2004'te Lok Sabha seçimlerinden Kongre ile ittifak yapabilmişken; benzer seçim ittifakına Uttar Pradeş seçimlerinde 2002'de de girebilmiştir. Yani BSP, tam bir siyasal parti gibi iktidar bloğunda yer alabilmek adına stratejik kararlar verebileceğini göstermiştir.

BSP Parti Örgütü

BSP'nin örgüt yapısına dönecek olursak, partinin yukarıdan aşağıya doğru hiyerarşik bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Ulusal seviye organizasyonel yapıdan önce eyalet seviyesine, akabinde de il seviyesi ve daha yerel seviyelere uzanan güçlü ve yayılmış bir örgütsel yapı bulunmaktayken; örgütün en üst makamında Ulusal Başkan ve Merkezi Yürütme Komitesi yer almaktadır. Benzer şekilde eyalet seviyesin Eyalet Yürütme Komitesi ve il seviyesinde de İl Yürütme Komiteleri en yetkili organları teşkil etmektedir. Bu doğrultuda örgütü tahlil etme girişimi yukarıdan aşağıya yapılırsa daha anlaşılır olacaktır.

Ulusal Başkan: Örgütün yapısına ulusal düzeyden bakılmaya başlayacak olursak en yukarıda Ulusal Başkan yer almaktadır. Şuan Mayawati'nin bulunduğu bu makam, Ulusal Kongre'de üç yıllığına oylama ile veya delegeler tarafından oy birliği ile seçilmektedir. Ulusal oturumda ulusal düzey temsilcileri, tüm eyaletlerin Eyalet Başkanları, Eyaletlerin Yürütme Kurulu üyeleri, milletvekilleri ve Eyalet Vekilleri bulunmaktadır. İşte Ulusal Başkan bu parti hiyerarşisinin en tepesindeki rolü oynamaktadır. Başkan, Merkezi Yürütme Komitesi'nde görev alacak adayları göstermekle yetkilidir. Bu doğrultuda Ulusal Başkan, kritik bir zamanda müdahale etme, bir Eyalet veya Bölge Yürütme Komitesi'ndeki herhangi bir yetkili kişinin görevine son verme ve bu şekilde boşalan göreve yeniden seçme veya aday gösterme hakkına sahiptir. Diğer yandan Ulusal Başkan, partinin genel toplantılarına ve Merkez Yürütme Komitesi toplantılarına başkanlık etmektedir. Dolayısıyla Merkez Yürütme Komitesi toplantıları, gerektiğinde Ulusal Başkan tarafından toplanmakta ve bu toplantılar için gündem Ulusal Başkan tarafından onaylanmaktadır. Merkez Yürütme Komitesi oturumu icra edemediği zaman, partinin Ulusal Başkanı komitenin tüm yetkilerini kullanma hakkına sahiptir. Sonuç olarak Ulusal Başkan en güçlü makamdır, ancak parti Anayasası'nda Başkan'ın görevden alınması için hüküm de bulunmaktadır (BSP Constitution, 2018: 9-10).

Ulusal Başkan Yardımcısı: Ulusal Başkan'ın hemen altında ise Ulusal Başkan Yardımcısı yer almaktadır. Ulusal Başkan Yardımcısı, Başkan ile aynı prosedürle seçilir veya görevden alınır. Ulusal Başkan'ın yokluğunda, onun tüm

yetkileri, yeniden Ulusal Başkan'a devredilmek koşuluyla, Ulusal Başkan Yardımcısı tarafından yerine getirilebilir. Ulusal Başkan'ın talihsiz bir şekilde ölmesi durumunda ise, Ulusal Başkan Yardımcısı derhal ve otomatik olarak Ulusal Başkan olarak görev alır ve onun görev süresinin sonuna kadar bu şekilde çalışmaya devam eder. Ulusal Başkan Yardımcısı sonrası ise parti hiyerarşisinde Genel Sekreterler gelmektedir (BSP Constitution, 2018: 8-12). Ulusal seviyede 30-35 Genel Sekreter bulunmaktayken; bunlar, çeşitli eyaletlerde üçer yıllıkına Ulusal Başkan tarafından seçilmektedir. Bu Genel Sekreterler, parti işlerinde önemli bir rol oynamaktayken; Parti Başkanı tarafından kendilerine verilen partinin resmi işleyişinden sorumludurlar. Sekreterlerin gücü ise Genel Sekreterlerden iki kat fazla olmaktadır. Ulusal Başkan tarafından seçilen veya görevine son verilen Sekreterler, partinin resmi kayıtlarını tutmak ve toplantıların işlemlerini kaydetmekten sorumludurlar (BSP Constitution, 2018: 8-10).

Merkezi Yürütme Komitesi: Ulusal seviyede en yetkili organlardan biri olan Merkezi Yürütme Komitesi incelenecek olursa, komite, Ulusal Başkan, Başkan Yardımcısı, Genel Sekreterler, Sekreterler ve Sayman'dan oluşmaktadır. Partinin en üst otoritesi olarak bilinen Merkezi Yürütme Komitesi'nin süresi ise üç yıllıktır. Komite, Parti tüzüğü hükümlerinin yorumlanması ve uygulanmasına ilişkin tüm konularda kesin söz sahibiyken; ayrıca özel durumlarda, Hindistan Anayasası hükümlerini ihlal etmeden Parti tüzüğü hükümlerinin uygulanmasını kolaylaştırmak için zorlukları ortadan kaldırma özel yetkisine de sahip bulunmaktadır. Diğer yandan Merkez Yürütme Komitesi, parti tüzüğü hükümlerinin yürütme ve idaresine ilişkin ve anayasada özel olarak sağlanmayan ancak ona aykırı olmayan diğer idari konular için kuralları tespit etmektedir. Yine partide disiplini sağlayabilmek için de kurallar koymaktadır. Bu açıdan parti tüzüğüne göre, komite, tüm Eyalet ve Bölge Yürütme Komiteleri'nin işleyişini denetleme, yönlendirme ve kontrol etme gücüne sahiptir. Herhangi bir komiteye veya komite üyesine karşı disiplin cezası uygulayabilmektedir. Son olarak da Komite, partinin hesaplarından sorumludur. Bu açıdan Ulusal Başkan'ın onayı ile partinin tüm veya herhangi bir kurucu organının kayıtlarını, yazılarını ve hesap

defterlerini incelemek üzere bir veya daha fazla denetçi veya müfettiş veya diğer memur atayabilmektedir (BSP Constitution, 2018: 11-13).

Saymanlık: Son olarak parti merkezinin önemli organlarından olan Saymanlık makamına bakacak olursak, burada diğer partilerden farklı olarak, Ulusal Başkan aynı zamanda fonlardan sorumlu Sayman olarak karşımıza çıkmaktadır ve belli bir sekreteryaya yardımıyla tüm yatırımların, gelirlerin ve harcamaların hesaplarını tutmaktadır. Parti ve partinin merkezi teşkilatı için alınan tüm para, parti adına bir ulusal bankada bir hesaba yatırılmaktadır. Bu hesap, Ulusal Başkan veya Ulusal Başkan Yardımcısı veya bu konuda Ulusal Başkan tarafından usulüne uygun olarak yetkilendirilmiş Merkezi Yürütme Komitesi'nin bir ofis sahibi tarafından işletilmektedir. Ancak, günlük ve günlük olarak ortaya çıkan harcamalar için gerekli olan belirli para miktarı Ulusal Başkan ve Ulusal Başkan Yardımcısının emrinde veya partinin ofisinde tutulmaktadır (BSP Constitution, 2018: 8-9).

Eyalet Örgütlenmesi: Partinin eyalet seviyesindeki örgütüne bakılacak olursa, ulusal düzeydeki yapılanmaya benzer bir şekilde örgütlenmişlerdir. Bu açıdan ilk olarak her eyalette, Ulusal Başkan tarafından üç yıllığına aday gösterilen eyaletin bir Başkanı bulunmaktadır. Eyalet Başkanı, partinin genel toplantılarına ve Eyalet Yürütme Komitesi toplantılarına başkanlık etmektedir. Eyalet Başkanı, parti tüzüğüne göre görevini yerine getirmediği durumlarda, Ulusal Başkan tarafından değiştirilebilmektedir. Partinin Eyalet Başkanı'na ek olarak, Ulusal Başkan, eyalet birimleri için Eyalet Sorumluları da seçmektedir. Bu sorumlular genelde, Ulusal Genel Sekreterler'dir ve bir şekilde eyaletteki parti birimi ile Ulusal Merkezi Yürütme arasında bir bağlantı görevi görmektedirler. Yine bu sorumlular, Ulusal Başkan'ı partinin eyalet düzeyindeki faaliyetleri hakkında bilgilendirmektedirler. Diğer yandan Eyalet Başkanlığı tarafından üç yıllığına Eyalet Sorumlularının onayı ile aday gösterilen Eyalet Başkan Yardımcısı bulunmaktadır. Eyalet Başkanı ve Sorumluları, partinin talimatlarını yerine getirmezse, Başkan Yardımcısı'nın görevine son verme hakkına da sahiptir. Eyalet Başkanı'nın yokluğunda ise, Başkan Yardımcısı, Başkan'ın bütün işlevlerini yerine getirmektedir. Yine benzer şekilde eyalet seviyesinde de Genel

Sekreterler ve Sekreterler de yer almaktadır. Eyalet düzeyinde atanan Genel Sekreterler ve Sekreterler, parti Eyalet Başkanı tarafından üç yıllığına atanmaktadırlar. Her durumda, genel sekreterlerin gücü, eyaletteki Lok Sabha koltuklarına eşittir. Her Genel Sekreter, eyaletteki Lok Sabha seçim bölgelerinin sorumluluğunu almaktadır. Genel Sekreterlere yardımcı olmak için, her Lok Sabha seçim bölgesinde iki sekreter görevlendirilir. Dolayısıyla eyalet düzeyinde, Sekreterlerin sayısı da Genel Sekreterlerin sayısını iki katına karşılık gelmektedir. Bu Sekreterler aynı zamanda partinin eyalet biriminin sekreterleri olarak da işlev görmektedirler. Eyalet Başkanı ayrıca, görevlerini düzgün bir şekilde yerine getirmedikleri takdirde Genel Sekreterler ve Sekreterlerin görevlerine son verme hakkına sahiptir. Genel Sekreterlerin temel görevi, kendi Lok Sabha seçim bölgelerindeki parti gündeminin işletilmesi için çalışmakken; Sekreterler ise, onlara yardım etmekte ve partinin resmi kayıtlarını ve toplantıların kararlarını kayda geçirmektedirler (BSP Constitution, 2018: 13-14).

Eyalet Yürütme Komitesi: Eyaletin en üst organı kabul edilen Eyalet Yürütme Komitesi ise, Eyalet Başkanı, Başkan Yardımcısı, Genel Sekreterler ve Sekreterlerden oluşmaktadır. Eyalet Başkanı, Komite'nin diğer yetkililerini aday göstermekten; partinin Ulusal Başkanı'nın onayının alınması koşuluyla Eyalet Başkanı tarafından tüm yetkililerin görevlerine son verilebilmektedir. Diğer yandan her bir Eyalet Yürütme Komitesi, kendi yetki alanındaki partinin işlerinden sorumludur. Yıllık hesap beyanı da dâhil olmak üzere partinin faaliyetleri hakkında yıllık bir rapor hazırlamakta ve bu rapor Merkezi İcra Komitesi'nin önüne çıkarılması için Ulusal Başkan'a sunulmaktadır. Eyalet Yürütme Komiteleri, Parti Anayasası hükümlerine ve Merkezi Yürütme Komitesi tarafından belirlenen kurallara aykırı olmayacak şekilde eyalet birimlerinin düzgün işleyişi için gereken belli kuralları çerçevelemeye yetkili olmaktadır. Tabi bu kurallar, Merkezi Yürütme Komitesi ve Ulusal Başkan tarafından onaylanmadıkça geçerli olmamaktadır. Herhangi bir Eyalet Yürütme Komitesi'nin, parti anayasasına uygun olarak işlememesi ya da Merkezi Yürütme Komitesi tarafından yayınlanan çerçeveye ve talimatlara uymaması durumunda ise, Ulusal Başkan tarafından veya onun onayı ile ilgili komite askıya alınabilir.

Akabinde ise söz konusu komitenin çalışmalarını sürdürmek için özel bir Komite oluşturulmaktadır (BSP Constitution, 2018: 13-14).

BSP teşkilatına göre her eyalet belli bölgelere ayrılmıştır. Bu açıdan her bölge için üç yıllığına Eyalet Sorumlusu'nun onayı ile Eyalet Başkanı tarafından aday gösterilen Bölge Sorumlusu da parti teşkilatının eyalet düzeyinde işlev gören önemli unsurlarından birini teşkil etmektedir. Bölgenin başında bulunan kişi ise Bölgesel Sorumlu olarak adlandırılmaktadır. Bu görevde iki veya daha fazla kişi görevlendirilebilirken; Bölgesel Sorumlular, BSP'nin eyalet biriminin başı ile iletişimde kalmaya devam etmektedirler. Lok Sabha Komiteleri'nin çalışmalarını denetlerlerken; Eyalet Başkanı, Bölgesel Sorumluların herhangi birinin çalışmasından memnun değilse, Eyalet Sorumlusu'nun izniyle onun görevine son verebilmektedir (BSP Constitution, 2018: 13-14).

Ulusal ve eyalet seviyelerinin dışında, partinin tüzüğü, her eyalette il düzeyinde de bir örgütlenme öngörmektedir. Bu açıdan her bölge bir yıllığına Bölgesel Sorumlusu tarafından aday gösterilen bir İl Parti Başkanı'na sahip olmaktadır. İl Başkanı, partinin genel toplantılarına başkanlık etmekte ve Bölge Sorumlusu ve Eyalet Başkanı'nın onayı ile partinin Bölge Yürütme Komitelerini oluşturmaktadır. Eğer İl Başkanı bekleneni veremiyorsa, görev süresinin dolmasından önce Bölge Sorumlusu tarafından görevinden uzaklaştırılabilmektedir. Diğer yandan Bölgesel Sorumlu'nun onayı ile bir yıllığına Bölge Başkanı tarafından aday gösterilen İl Başkan Yardımcısı bulunmaktadır. İl Başkanı'nın yokluğunda onun tüm işlevlerini yerine getiren Yardımcı, İl Başkanı'nın tavsiyelerinin ardından Bölge Sorumlusu tarafından görevinden alınabilmektedir. Ayrıca benzer şekilde her ilde bir Genel Sekreter ve Sekreterler de faaliyet göstermektedir. Genel Sekreter, bir yıllık bir süre için Lok Sabha Seçim Bölgesi Sorumlusu'nun onayı ile İl Başkanı tarafından belirlenmektedir. Genel Sekreter'e ek olarak il düzeyinde bazı Sekreterler de faaliyet göstermektedir. Sekreterlerin sayısı ise, İl'e düşen Vidhan Sabha seçim bölgelerine eşit olarak belirlenmektedir. Bu Sekreterler, il düzeyinde partinin resmi kayıtlarının tutulmasından sorumluyken; Lok Sabha Seçim Bölgesi

Sorumlusu tarafından belirlenip ve görevine son verilebilmektedir (BSP Constitution, 2018: 13-14).

İl seviyesinde partinin en üst mercii olan organ benzer şekilde İl Yürütme Komitesi'dir. Bir İl Başkanı, bir Başkan Yardımcısı, bir Genel Sekreter ve Sekreterlerden oluşmaktadır. İl Başkanı, komitede görev alacak diğer yetkilileri de belirleme yetkisine sahiptir. İl Yürütme Komitesi yetkililerinin sayısına ise, parti anayasası uyarınca Merkez Yürütme Kurulu tarafından çerçevelenen kurallara göre karar verilmektedir. İl Yürütme Komitesi, bir yıllık hesap beyanı da dâhil olmak üzere ildeki partinin faaliyetleri hakkında yıllık bir rapor hazırlar ve rapor, Merkez Yürütme Komitesi'ne sunulmak üzere Eyalet Başkanı'na arz edilmektedir. İl Yürütme Komitesi'nin yetkilileri, ilgili Eyalet Yürütme Komitesi Başkanı'nın onayı alındıktan sonra, İl Komite Başkanı tarafından görevden uzaklaştırılabilir. Ulusal Başkan ise, herhangi bir zamanda İl Yürütme Komitesi'ne müdahale etme, komitenin herhangi bir yetkilisini görevden alma ve bu şekilde boşalan göreve doğrudan yeniden seçme veya aday gösterme yetkisine sahip bulunmaktadır. Son olarak partinin anayasasına göre il düzeyinde para işlerinden sorumlu olan bir Sayman da bulunmaktadır. İl Başkanı tarafından belirlenen Sayman'ın görev süresi ise bir yıldır. Partinin kurallarına ve düzenlemelerine uymaması halinde ise, İl Başkanı onu değiştirebilmektedir (BSP Constitution, 2018: 13-14).

Taban Örgütleri: Tabanda faaliyet gösteren bu güçlü kolların yanında, BSP'nin toplumun farklı alanlarında aktif olan başka örgütleri de bulunmaktadır. Baskı grupları olarak faaliyet gösteren bu yapılar, aktif olarak partiye yardım etme gayretinde olmaktadır. Bunlardan ilki, Geri Kalmış ve Azınlık Toplulukları Çalışanları Federasyonu (BAMCEF) iken, federasyon Kanshi Ram tarafından 6 Aralık 1978'de siyasi olmayan bir örgüt olarak kurulmuştur. BAMCEF, ezilen ve sömürülen toplulukların eğitilmiş çalışanlarından oluşan bir organizasyonken; aslında BAMCEF bugün Kanshi Ram tarafından kurulan ilk organizasyon olarak BSP'nin yerel seviyelerine kadar inen bir gölge organizasyon niteliğindedir. Her yıl yeniden yapılanan BAMCEF'in il organizatörü, BSP'nin Bölgesel Sorumlusu'nun onayıyla İl Başkanı tarafından atanmaktadır. İnsanların çoğunun

eğitimli ve çalışan olduğu organizasyonun temel amacı da iki yönlü bir nitelik taşımaktadır. İlk amaç, ezilen kesimlerin (Bahujanlar) eğitim, ticaret ve ahlaki değerlerin yaygınlaştırılması yoluyla yükseltilmesi ve toplumda ezenlerle mücadelede “yön merkezi” sağlanmasıdır. İkinci olarak da BAMCEF, parti için samimi ve kararlı liderler ve işçiler için bir eğitim alanı olarak hizmet etmektedir. Siyasi alanda ise BAMCEF’in temel işlevi fonları ve BSP’ye yönelik bir işçi kadrosunu seferber etmektir. Bununla birlikte, kamu çalışanları olan üyeleri BSP için kampanya düzenlemekten ziyade, seçim ofisini idare etmek ve harcama hesaplarını tutmak gibi önemli işler yapmaktadırlar (Jaffrelot 2010: 535).

Toplumun farklı alanlarında aktif olan diğer bir örgüt ise Bahujan Gönüllü Gücü’dür. Her eyalette bulunan örgüte katılım için yaş sınırı 20 ile 35 arasındadır. Üç yıllık bir görev süresi bulunan yapının, Eyalet Başkanı, BSP Eyalet Başkanı tarafından aday gösterilmektedir. Eyalet Başkanı, eyalette organizasyon yapısını inşa etme gücüne sahip olmaktadır. Eyalet biriminin yanında, bu orgnizasyon il düzeyinde bir yapılanmaya da sahiptir. İl yetkilileri, örgütün Eyalet Başkanlığı tarafından aday gösterilir ve Eyalet Başkanı’nın denetimi altında çalışmaktadırlar. Her Lok Sabha ve Vidhan Sabha seçim bölgesinde toplantı organizatörü ve organizatör yardımcısı bulunmaktadır. Bu organizatörler, örgütün diğer yetkililerini de seçim bölgesi düzeyinde belirleme yetkisine sahiptirler. Örgüt özellikle seçimler sırasında kendi yetki alanında barış ve güvenliği sürdürmekle sorumludur (Singh ve Singh, 2013).

BAMCEF ve Bahujan Gönüllü Gücü’ne eklenebilecek son bir örgüt ise, Kardeşlik (Bhaichara) Komiteleri’dir. Her eyalette, BSP tarafından kurulan Kardeşlik Komiteleri, ilgili topluluktan bir organizatöre ve Sektör Birimi veya Kabin Komitesi kategorisinden bir organizatör yardımcısına sahip olmaktadır. Bu organizatör ve yardımcıları, bir yıl boyunca Eyalet Sorumlusu onayı ile parti Eyalet Başkanı tarafından aday gösterilmektedir. Bu komitelerin temel işlevi ise, toplumun farklı kesimleri arasında güçlü bir bağ kurmaktır. Bu Komitelerin organizatörleri, partinin kural ve düzenlemelerine uymadıkları takdirde Eyalet Başkanı tarafından Eyalet Sorumlusu’nun onayı ile görevden uzaklaştırılabilirler. Bu komitelerin başkanları, Kardeşlik Komiteleri’nin taban düzeyindeki

örgütlenmesini partinin eyalet biriminin rızasıyla oluşturmaktadırlar (Kumar, 2007).

7.2. Değer İnfüzyonu

BSP'nin en güçlü olduğu yanlarından birisi parti ideolojisidir. Dalit ideolojisi ya da Bahujan ideoloji çerçevesinde gelişen parti anlayışı tüzükten manifestolara yazılı tüm metinlerde yerini alabilmiştir. Bu açıdan parti tüzüğüne bakıldığında, partinin ana amaç ve hedefinin, Hindistan Anayasası'nda belirtilen evrensel adalet, özgürlük, eşitlik ve kardeşliğin en üst düzeyinin ilkeli olarak gerçekleştirebilmesi amacıyla değişimin devrimci bir sosyo-ekonomik hareketi olarak çalışmak olduğunu belirtmiştir. Bu ilkeler ideolojik olarak yorumlanabilir, ancak burada daha çok partinin taahhüdü ile Hindistan Anayasası'nın Girişi'nde ifade edilen hedeflerle bir uyumsuzluk olmadığı mesajı da verilmektedir. Ülkedeki her parti gibi BSP de, hem sosyal hem de politik düzene muhalif olmasına rağmen, siyasal arenada yer alabilmek adına sembolik de olsa resmi olarak doğrudan sistemle çatışmaya girmemiştir (Omvedt, 1994).

BSP, resmi belgelerinde en fazla vurguyu ise eşitlik, haklar ve demokrasi gibi konular üzerine yapmıştır. Örneğin BSP Anayasası'ndaki partinin halkla ilişkiler stratejisinde, tüm Hindistan vatandaşlarının yasalar önünde eşit olma, her konuda ve her kesimden eşit olarak muamele görme hakkına sahip olduğu vurgulanmıştır. Yine parti tüzüğü, her bireyin tam, özgür, sınırsız ve engelsiz gelişmesinin temel bir insan hakkı olduğunu ve devletin bu kalkınmayı teşvik etmek ve gerçekleştirmek için bir araç olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle BSP, her bireye eşitlik sağlayan politikaları uygulamak için devlet düzeyinde ve ulusal düzeyde hükümet oluşturmak için seçimleri kazanmalıydı. Parti tüzüğüne göre, eşitliğin olmadığı yerlerde bu ilke desteklenip güçlendirilmeli ve eşitliğin reddedildiği yerlerde de bu ilke için mücadele edilmeliydi. Bu eşitliğin olmadığı durumlar vurgusu, partinin Hint toplumunda var olan köklü eşitsizlikleri tanıdığı ve toplumun eşitliklerden yararlanamayan kesimleri için çalışma sözü verdiği anlamına geliyordu. Yani parti, eşit muamele görmeyen insanlar için mücadele etmek zorundaydı. Nitekim parti tüzüğü dikkatlice okunduğunda, partinin sadece herkes için eşitliği sağlama ve haklardan yararlanma gereğini vurgulamakla

kalmadığı, aynı zamanda toplumun daha zayıf kesimlerinin yükseltilmesi için özel çaba sarf edilmesi gerektiğini belirttiği de görülebilmektedir (BSP Constitution, 2018: 3-6).

BSP'nin tüzüğü eşitsizlikler üzerine yoğun bir vurguyu içermekteyken, bu eşitsizliğe uğrayan kesimlerin Hint toplumunda kimlere karşılık geldiği diğer önemli noktayı teşkil etmiştir. Parti tüzüğüne göre de en çok baskı altında olan ve sömürülen bu kesimler, Tarifeli Kastlar, Tarifeli Kabileler, Diğer Geri Kalmış Sınıflar ve azınlıklardır. Parti anayasası ise bu kesimleri Kanshi Ram'ın formülasyonu sayesinde Bahujan Samaj (Çoğunluktaki Halk) olarak tanımlamıştır. BSP, bu kesimlerin geri kalmışlığını ortadan kaldırmak, baskı ve sömürüye karşı mücadele etmek, toplumdaki ve kamusal yaşamdaki statülerini geliştirmek ve de yaşam koşullarını günlük yaşamda geliştirmek için çalışma sözünü vermiştir. Bu sebeplerle partinin anayasası, Hindistan'ın sosyal yapısının kast sistemi tarafından üretilen eşitsizliklere dayandığını vurguluyor ve parti hareketinin sosyal sistemi değiştirmeye ve eşitlik ve insani değerler temelinde yeniden inşa etmeye yönelik olacağını ifade etmiştir. Eğer bu eşitlikler sağlanamazsa, halkın oyunun büyük önem arz ettiği demokrasinin de işlevinin yitirebileceği iddia edilmiştir. Çünkü geniş çaplı ekonomik eşitsizliklerden dolayı, bütün siyasi kararlarda zenginlerin daha fazla söz sahibi olabileceği ve yoksulların zenginleri desteklemeye zorlanabileceği genel bir eğilim ortaya çıkabilmekteydi. Bu eğilim de, yoksul adamın oy kullanmasına izin verilmediği ya da belirli bir parti veya kişi lehinde oy kullanmaya zorlandığı bir duruma yol açabilirdi (Lal, 2001: 64).

Bahujan ideolojiye göre, devleti kontrolleri altında tutan üst kastların yönettiği bir sistemde hangi ideoloji olursa olsun pek bir önem arz etmeyeceği düşünülmüştür. Ancak bu düşünce diğer yandan Bahujan ideolojinin kaynağını teşkil etmiştir. Bu kapsamda parti, kendi ideolojik duruşunu inşa ederken, her şeyden önce partinin en önemli ikonu Ambedkar'ın konuşma ve yazılarından etkilenmiştir. Ambedkar'ın yanında, Kanshi Ram ve Mayawati'nin konuşmalarının da özellikle son dönemlerde parti ideolojisinin şekillenmesinde

etkisi olmuştur. Tabi Phule ve Periar'ın düşünlerinin etkisi ve katkısını da unutmamak gerekmektedir (Diwakar, 2006: 74).

Tüm bu sıralanan önemli isimlerin düşüncelerinin merkezi noktası, Hindu sosyal düzen eleştirisi üzerine kuruludur. Yani mevcut kast sisteminin sosyo-politik yansımaları ve doğurduğu sorunlar eleştirilmiştir. Örneğin Phule 19. yüzyılın ikinci yarısındaki Maharastra'daki Brahmanların sahip olduğu güçler üzerinden eleştirilen Brahmanizm, bir Brahman karşıtı bir duruş doğurmuştur (Devare, 2013: 87). Yine Kanshi Ram'a göre, Hindistan toplumu iki farklı gruptan meydana gelmiştir. Bir tarafta Tarifeli Kastlar, Tarifeli Kabileler, Diğer Geri Kalmış Sınıflar ve azınlıkları içeren alt kast grupları yer almaktayken; diğer tarafta ise, Brahminler ve Rajputlar gibi geleneksel üst kastlar bulunuyordu. Burada üst kastlar, nüfusun yaklaşık yüzde 15'i ile azınlığı oluşturmalarına rağmen, yine de alt kastlardan elde ettikleri oylar ve dolayısıyla rızaları nedeniyle hâkim olmayı başarmışlardı. BSP'ye göre, bu sistem devam etmeyecek ve alt kastlar siyasi gücü ele geçirdiği anda sona erecekti (Gundimeda, 2015: 84).

Kanshi Ram'ın görüşüne göre, var olan Brahminci sosyal düzen, kökeni itibariyle Aryan'dı. Aryanlar, Hindistan'ı işgal ettikten sonra ve ülkedeki Dravidiyenler olan Mool Nivasis'in orjinal sakinlerini boyun eğdirmelerini takiben bu toplumsal düzeni geliştirmişlerdir. Aryanların işgalinden sonra Dravidiyenler “dokunulmaz” kategorisine indirgenmiştir. Yine bu toplumsal düzen, sınıftan ziyade kastı temel alıyor, yalanlara ve mitlere dayanmaktadır. Dolayısıyla ortaya çıkan Brahman sosyal düzeni, haksız ve Brahmanizm'in egemen sosyo-kültürel ideoloji haline geldiği toplumsal bir düzendir. Dolayısıyla bu ideolojinin amacı, toplumun büyük kast gruplarına bölünmesinin gerekçesidir. Tarihsel olarak ise BSP, hiçbir Hindu topluluğunun olmadığını, sadece Jatiler ve Samaj'ın var olduğunu iddia etmiştir. Bu nedenle, BSP'nin Hint toplumu hakkındaki algısının Güney Hindistan'daki Naicker'in Dravidiyen (Periar) hareketinin ve Phule'un erken dönem ideolojisine yansıyan sömürge döneminde ortaya çıkan algılara benzer olduğunu belirtilmiştir (Iliah, 2004: 129).

BSP, Hint toplumsal düzeninin bu değerlendirmesinin üzerine amaçlarını ve stratejilerini inşa etmiştir. Buradaki temel amaç ise, Brahminci yönetimi sona

erdirmek veya yok etmek ve de Bahujanlar için siyasi güç elde etmektir. Siyasi iktidarın kazanılması veya ele geçirilmesi bu açıdan mevcut hedeflerin anahtarı idi. Kanshi Ram'a göre, siyasi güç, ister sosyal ister eğitimsel ister kültürel olsun, herhangi bir kilidi açabileceğiniz ana anahtar olarak görülmüştür. Bu nedenle, siyasal iktidarın elde edilmesi, herhangi bir dönüşümün yapılabileceği stratejilerinin merkezinde yer almıştır. Bu, Bahujanların toplumdaki ekonomik gelişmelerinin iyileştirilmesine yardımcı olacaktı. Çünkü sadece devlet iktidarının kazanılmasının ardından tarihi adaletsizlikler düzeltilebilir, Bahujanlar ve daha da önemlisi Dalitler'in sosyo-ekonomik koşulları iyileştirebilirdi. Dolayısıyla BSP, Hindu sosyal düzeninin tamamen yıkılması anlamına gelen total devrime inanmıştır; ancak bu sadece sandık yoluyla gerçekleşecektir. Burada Dalitlerin durum ve konumlarının daha iyi bir şekilde iyileşebilmesi adına iki aşamalı devrimin gerçekleşmesi vurgulanmıştır. Birinci devrim, Hint nüfusunun yalnızca yüzde 15'ini oluşturan Brahminler ve üst kastlara karşı bir seçim kazanmakken, devrimin ikinci aşaması ise, topluma daha derinden nüfuz ederek onu tamamen dönüştürmek ile ilgili düşünülmüştür (Teltumbde, 2016: 101).

BSP, ülkede var olan demokrasinin üst kastların baskın olduğu sahte bir demokrasi olduğunu iddia etmiştir. Yani demokrasi üst kastlara aitti. Bu demokrasinin kast sistemine göre ayrıcalıklar üzerine kurulması, siyasi ve sosyal sistem üzerinde güç sahibi olmaya devam eden üst kastlara ve partilere yardımcı olmuştur. Bu açıdan BSP'ye göre, ülkedeki egemen siyasi parti olan Kongre, üst kastların siyasi partisi olmuş ve üst kastların yararına politikalar izlemiştir. Alt kastlar için izlediği politikalar ise, bu kastlara hiçbir şekilde fayda sağlamamıştır. BSP'ye göre, bu tür bir durumda gerekli olan şey, gücün çoğunluğun (Bahujanlar) elinde olacağı gerçek ve önemli bir demokrasi kurmaktır. Çoğunluğun iktidarının hedeflendiği bu yaklaşım, çoğunluğun dışında kalanları kabul etmediği için sekülerizm karşıtı olarak da değerlendirilmiştir. Sonuç olarak BSP'nin ideolojisi Hinduizm, Brahmanizm ve Kongre karşıtlığı üzerine kurulmuş ve akabinde Ambedkarizasyon süreci ile Dalit bilincinin ve Bahujan bilincinin inşasıyla yeni bir sosyo-politik düzeni hedefleyen bir yaklaşıma karşılık gelmiştir. Bugün ise Kongre'nin kapitalizm-Brahmanizm karışımı bir parti olduğu eleştirileri

azalmışken, Hindu milliyetçiliği ve üst kast Brahmanlar'ın partisi oluşu sebebiyle sistem daha çok BJP üzerinden eleştirilmektedir (Lal, 2001: 63)

BSP Sosyal Tabanı

BSP'nin sahip olduğu ideolojisi üzerinden sosyal tabanını değerlendirecek olursak, BSP, Dalit hareketinin üzerine kendini inşa edip bir Dalit partisi olarak siyasal arenaya çıktığı için ülkedeki Dalit nüfusun öncelikli olarak partinin sosyal taban hedefinde olacağı rahatlıkla söylenebilir. Kast sisteminin dışında kalan kesimlere karşılık gelen Dalitler, ülke anayasasında ise Tarifeli Kastlar olarak ele alınmıştır. Ülke çapında 200 milyondan fazla Hindu, Budist ve Sih Dalit'in olduğu düşünüldüğünde oldukça önemli bir tabana karşılık geldiği açıktır. Ayrıca Dalit nüfusun en fazla bulunduğu yerler olarak Uttar Pradeş ve Pencap'ın öne çıkması, BSP'nin de sosyal taban olarak en güçlü olduğu yerlerin yine Uttar Pradeş ve Pencap olması sonucunu doğurmuştur. Dalitlerin sadece kast sisteminin dışında kalarak “dokunulmazlar” seviyesinde kötü bir kategoride yer almasının yanında, aynı zamanda en alt sınıflara da karşılık gelmeleri, kırsal ekonomi üzerinden yoksul köylüler, hissedarlar ve tarım işçileri üzerinden de BSP'nin siyaset üretebilmesine yardımcı olmuştur (Chiriyankandath, 2016: 88).

BSP bir Dalit partisi olarak ortaya çıkmışsa da, hiçbir zaman sadece Dalitler üzerinden siyaset yapmamış ve sosyal tabanını dezavantajlı kesimler söylemiyle diğer kast ve inançlar üzerinden de geliştirmeye çalışmıştır. Nitekim Kanshi Ram da partinin adını bile “Bahujan Samaj” (Çoğunluktaki Toplum) olarak belirlemiştir. Bu Bahujan ideoloji çerçevesinde de sosyal taban bir taraftan alt kast, kabile, sınıflar ve diğer taraftan azınlıklar olarak hedeflenmiştir. Birinci kategori daha çok Tarifeli Kast ve Kabileleri ve de Diğer Geri Kalmış Sınıfları (OBC) içermişken; ikinci kategori de başta Müslümanlar olmak üzere Hristiyanlar, Budistler ve Sihleri dâhil etmiştir. Burada kast sisteminin dışında kalan Dalitler ile en alt kastı teşkil eden Şudralar arasındaki ittifak ise oldukça stratejiktir. Bahujan olarak ifade edilen Hindistan halkının çoğunluğunu oluşturan bu hedef kitle, nüfusun yüzde 85'ini kapsamaktayken; geriye kalan azınlıktaki yüzde 15'lik kesim ise Kanshi Ram tarafından Manuwadi (Manucu) olarak isimlendirilmiştir. Hinduizm inancındaki Brahma'nın oğlu Manu'ya atıfla

tariflendirilen kesim, üst kastları işaret ederek Hinduist sosyal düzendeki azınlıkların çoğunluğu eşitsizce yönettiği durumu anlatmanın yolu olarak ötekileştirilmiştir (Jaffrelot, 2010: 577).

Bahujan olarak ifade edilen söz konusu sosyal taban hedefi, partinin kurulduğu 1984 yılında başlamış ve 1993 Uttar Pradeş seçimlerinde Samajwadi Partisi ile seçim sonrası kurulan ittifak ile zirveye ulaşmıştır. 1995 yılından itibaren ise BSP artık yeni bir sosyal taban stratejisi belirlemek zorunda kalmıştır. 1995 yılında BSP ve Samajwadi Partisi arasında kurulan Koalisyon Hükümeti bozulmuştur. Bunun sebebi ise partiler arasındaki sosyal ve politik ilişkilerin ıslah edilmesi zorunluluğuyla ilgilidir. Başka bir deyişle, 1990'lı yılların ikinci yarısında Uttar Pradeş siyasetinde artık partiler, diğer kastlar ve etnik bloklardan destek alamazlarsa, oy bankalarını genişletilemeyeceklerini fark ettikleri yeni bir eğilim başlamıştır. Bu yeni eğilim, örneğin BJP'yi üst kastlardan Dalitler ve Geri Kalmış Sınıflara doğru bir genişlemeye doğru itmişken; BSP ise Bahujan kesimlere Müslümanları ve Brahmanları ekleme stratejisi benimsemiştir (Ayres ve Oldenburg, 2001: 144).

BSP özellikle 1998'den sonra Bahujan kesimler ile Hindu üst kastlar arasında Hindu sosyal düzeni eleştirerek eskiden yaptığı ayrımı kaldırmaya başlamıştır. Parti lideri Mayawati liderliğinde benimsenen yeni stratejide, başta Dalitler ve alt kastlar olmak üzere Bahujan kesimler ile üst kastlar arasında belli bir yakınlaşma ile yeni bir sosyal taban inşası öngörülmüştür. Bu ilk etapta doğrudan sosyal tabanlar arası kurulan bir sosyal ittifaktan ziyade, BJP'den Atal Bihari Vajpayee ve Kongre'den Narsimha Rao gibi liderleri ikna ederek liderler üzerinden sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonraları ise Mayawati liderliğinde bir taraftan Brahman Kongreleri (Brahman Sammelans) ile üst kastlar ikna edilmeye çalışılmışken; diğer taraftan Bhaichara (Dostluk) Komiteleri ile Brahman üst kastlar ve Dalitler arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi sağlanmaya çalışılmıştır. Ayrıca kast katmanları arası ilişkilerin arttırılmasının yanında, Diğer Geri Kalmış Sınıflar ve Müslümanlar gibi sosyal kesimlerin de partiye daha fazla yakınlaşması için çaba sarf edilmiştir. Bu yakınlaşma da bu kesimlerden kişilerin aday gösterilmesiyle sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin 1990'ların sonunda Diğer Geri

Kalmış Sınıflar'dan 122 ve Müslümanlardan 85 kişi gibi aday gösterme stratejileri benimsenmiştir. BSP'nin bu yeni stratejisi ise, Bahujan Samaj'dan Sarvajan Samaj'a (Bütün Toplum) geçiş politikası olarak tarihe geçmiştir. BSP, bu yeni sosyal taban stratejisiyle hem parti ideolojisinde bir değişikliğe gitmiş hem de artık tüm kast grupları ve Müslümanlardan, yani tüm toplumdan destek toplamıştır. Kongre Partisi'nin Indira Gandhi döneminde yapılan sosyolojik dizayna çok benzeyen Sarvajan Samaj ideolojisi, Mayawati liderliğinde organize edilen "Sosyal Mühendislik" başarısı olarak literatürde yerini almıştır. Bu sosyal mühendislik başarısı da Uttar Pradeş 2007 seçimlerinde partiye tek başına iktidarı getirmiştir (Nilekani, 2012: 73).

2007 sonrası ise Uttar Pradeş'te BSP'nin önünde iki tercih bulunmuştur: Ya sadece Uttar Pradeş'e odaklanılması ya da ülke geneli tüm eyaletlerde örgütlenilmesi. BSP, ikinci opsiyonu kullanmaya karar verirken, bugüne kadar Uttar Pradeş ve Pencap dışında, Bihar, Chhattisgarh, Delhi, Haryana, Himachal Pradeş, Madya Pradeş, Racestan, Maharastra, Jharkhand gibi eyaletlerde varlığını hissettirebilmiştir. Diğer yandan tüm bu eyaletlerde ve ülke geneli sosyal tabanını geliştirebilmek adına bir Pan-Hindistan kimliği geliştirmeye çalıştığı da tartışılmıştır. Çünkü BSP siyasetini tüm ülkeye yaymak isteyen liderliğin ya kendisine yakın partilerle koalisyon siyasetini yükseltmesi ya da ülke geneli Dalit-Müslüman-Brahman kombinasyonu inşa eden şemsiye parti niteliğine bürünmesi gerekmektedir. Nitekim Mayawati'nin en yakınlarından biri olan, 2007 Uttar Pradeş galibiyetinin mimarı kabul edilen Satish Chandra Mishra, BSP sayesinde tecrübe edilen Dalit-Brahman Dostluk (Bhaichara) deneyiminin, Dalitlerin ana akım partilerden kolektif olarak uzaklaştığı gerekçesiyle tüm Hindu kuşağında tekrarlanabileceğini iddia etmiştir. Ancak bunun için de her şeyden önce BSP'nin Uttar Pradeş'te iktidarını tekrarlayıp örnek bir yönetim modeli sergilemesi gerekmektedir. BSP ise Uttar Pradeş'teki iktidarı önce 2012'de Samajwadi Partisi'ne, ardından da 2017 yılında ise BJP'ye kaptırmıştır. Dolayısıyla BSP'nin şuan elindeki tek Pan-Hindistan ideoloji alternatifi Ambedkarizm üzerinden geliştirebileceği Dalit bilinci inşası üzerinedir. Bu Dalit kimliği ülke genelinde

oldukça önemlidir, ancak tek başına iktidara getirecek bir kapasite taşımamaktadır (Waghmore, 2013: 175).

Sonuç olarak değer infüzyonu açısından kurumsallaşma seviyesi, partinin devasa Dalit tarihi üzerine inşa ettiği Dalit kimliği önemli bir toplumsal grubun taleplerine karşılık gelmiştir. Ambedkarizm fikriyatıyla birlikte geliştirilmiş olan bu Dalit bilinci ve aidiyeti hem güçlü bir ideolojik doktrin hem de güçlü ve sağlam bir sosyal taban sağlanması konusunda partiye destekleyici olmuştur. Hindistan siyaseti ve ekonomik gelişmesinin en önemli gündemlerinden biri olan eşitsizlik konusu ülkede tartışılmaya devam ettikçe de mevcut sosyal düzen eleştirisi üzerinden devam ettirilen parti ideolojisi güncelliğini yitirmeyecektir. Diğer yandan Ambedkar ve Phoolley gibi fikir adamları aracılığıyla güçlü ve sağlam temellere oturtulmuş parti ideolojisinin ülkede gerçekleşen sosyo-politik dönüşümler üzerine yeniden tasarlanabilmesi ideolojik değişim kapasitesini göstermektedir. Yani Bahujan ideolojisinden Sarvajan Samaj yaklaşımına geçilerek parti, çevreden gelen değişme zorlamalarına karşı stratejik bir uyum sağlama yeteneği göstererek sosyal taban ihtiyaçlarına uygun cevaplar üretebilmiştir. Sonuç olarak BSP'nin değer infüzyonu açısından kurumsallaşabildiği ifade edilebilmektedir.

7.3. Özerklik

BSP parti özerkliği açısından değerlendirilecek olursa, partinin her şeyden önce özerkliğine zarar verecek bir dış etkiye pek fazla maruz kalmadığı söylenebilir. Ne uluslararası ne de ulusal bir dış etki partiyi politika değiştirmeye zorlanmamıştır. Ancak burada ulusal anlamda eklenebilecek bir nokta, ülkede gündemi her zaman etkileyebilmiş rezervasyon siyasetiyle ilgilidir. Öyle ki kast siyasetinin modern Hindistan tarihinin her aşamasında önem arz ettiği düşünüldüğünde, bazı kast gruplarına verilen korumalarla ilgili gelişen rezervasyon politikası bir devlet politikasından çıkarak fırsatçı siyasetler aracılığıyla oy bankası projeleri üzerinde kullanılmaya başlamıştır. Bu açıdan ilk olarak Tarifeli Kast ve Kabilelere istihdam ve eğitim alanından tanınmış korumalarla başlayan rezervasyon siyaseti, daha sonra kadınlar ve çocuklar üzerinden geliştirilmiş ve bugün korumaya dâhil edilmek isteyen kimi kast

gruplarının isyanlarına bile sebebiyet verebilmiştir (Shah, 2004: 228). Kast siyaseti üzerinden politika üreten BSP için de gerek ulusal gerekse de yerel anlamda belli gruplar için düzenlenen korumalar, partinin siyasetini olumsuz etkileyebilmiştir. Örneğin 2018'in son dönemlerinde 2019 Lok Sabha seçimlerine giderken BJP'nin üst kastların yoksul kesimleri için önerdiği koruma politikaları, ülkede ister istemez kast siyaseti üzerinden politika güden tüm partileri olumsuz etkilemiştir (Centre's 10% Quota, 2019). Ancak Dalit sosyal tabanıyla başta üst kastlar arası ilişkileri geliştirmek isteyen BSP için bir o kadar daha olumsuz etkisi olacaktır denilebilir. Bu açıdan rezervasyon konusunun BSP'nin politikalarını etkileyebilen bir tarafının olduğu aşikârdır. Ancak parti özerkliğine tamamen etki edip, diğer opsiyonları da kısıtlayıcı bir boyutta zarar verici de değildir.

Karar Özerkliği: Partinin karar özerkliğini etkileyebilecek liderlik değişimleri, çatışmaları ve parti bölünmeleri gibi unsurlara bakılacak olursa, partinin herhangi bir liderlik sorunu yaşamadığı öncelikle eklenmelidir. Partinin kurucusu Kanshi Ram'dan sonra partiye lider olan bugünkü lider Mayawati, partinin ikinci Ulusal Başkanı olarak sadece tek bir liderlik değişiminin yaşandığını göstermektedir. Mayawati'nin koalisyon çağına uygun kurmuş olduğu ittifaklar ise eski lider Kanshi Ram'ı aratmamıştır. Bugün parti içerisinde Mayawati'nin rakibi olabilecek parti yönetiminde istikrarı etkileyebilecek muhalif bir kanat da görünmemektedir. Daha önce yaşanan parti içi önemli liderler arası görüş ayrılıkları ise genellikle partiden ayrılmalara ya da ihraç edilmelerle sonuçlanmıştır. Bu konuda 1999 yılında Uttar Pradeş Meclisi'nde BSP milletvekili olan 19 ismin partiden ayrılması örnek olarak gösterilebilir. Benzer şekilde 2003'te de 37 BSP'li vekilin partiye yollarını ayırması başka bir örneğe karşılık gelebilir. 2004 yılında partinin Pencap ve Haryana eyaletlerinde Devi Dass Nahar'ın başı çektiği pek çok partilinin, BSP Genel Sekreteri ve Eyalet Başkanı ile yaşamış olduğu problemlerden dolayı partiden ihraç edilmeleri ise diğer farklı bir kopuşa örnek olarak gösterilebilir. Bu örneklerden 1997'deki ayrılık, Jantantrik Bahujan Samaj Partisi'nin doğuşuna (Our Main Aim, 2014), 2003'teki ayrılık Loktantrik Bahujan Samaj Partisi'nin doğuşuna (Western UP: Cong, 2014) ve 2004'teki ihraç ise Bahujan Samaj Parti (Ambedkar) gibi yeni bir

partinin doğuşuna neden olmuştur. Ancak genel olarak ne partiden ayrılan parti elitlerinin ne de yeni kurulan partilerin BSP'nin karar özerkliği üzerinde bir etki doğurmadığı gözlemlenebilmiştir. Nitekim ilerleyen süreçte Loktantrik Bahujan Samaj Partisi, Samajvadi Partisi'ne; Jantantrik Bahujan Samaj Partisi ve Bahujan Samaj Parti (Ambedkar) ise BJP'ye katılmak ya da ittifak kurmak zorunda kalmıştır (BSP(A) To Support, 2014).

Sosyal Taban Bağımlılığı: Ülkede kendisini Dalit hareketinin devamı ve en önemli temsilcisi olan BSP'nin, bir sosyal hareketin politik arenaya yansıması olarak sosyal taban bağımlılığının olup olmadığı önemli bir tartışma konusudur. Ülkede birçok sosyal hareketin ortaya çıktığı gibi, her sosyal hareketin bileşeni olan toplumsal kesimlerin oy verme silahı dışında partilerdeki kararları etkileyebilecek bir kapasiteye sahip olması kolay olmamaktadır. Burada önemli olanın sosyal hareketin sahibi olan toplumsal kesimlerin kendisini kurumsallaştırdığı mekanizmalar üzerinden partilere baskı yapıp yapamadığıdır. Örneğin Hindutva hareketinde BJP'nin RSS'ye bağımlı olduğu ve RSS'nin kararlara etki edebildiği tartışılan iddialar arasındayken; bu bağımlılık ilişkisi RSS'nin kendi örgütlenmişliğinin yanında, seçmenlere ve parti faaliyetlerine etki edebilecek Sangh Parivar ailesinin diğer unsurlarıyla ilgili ele alınmaktadır. Dalit hareketinin bu kapsamda ele alınabilecek organizasyonel yapıları ise BAMCEF, DS-4 ve Bahujan Gönüllü Gücü gibi sosyal tabanı sürekli mobilize edebilecek oluşumlardır. Ancak hepsi de belli bir derecede davranışları şekillendirebilme kapasitesine sahip olsa da, partinin karar alma özerkliğine zarar verici bir müdahale içerisine girebilmeleri pek muhtemel görünmemektedir. Bunun sebebi ise Sangh Parivar'daki durumun aksine, BAMCEF, DS-4 ve Bahujan Gönüllü Gücü gibi kurumların yetkililerinin BSP liderliği tarafından belirleniyor olmasıdır. Bu durum kurumları BSP için önemsizleştirmemekle birlikte, kendi gündemlerinin oluşabilmesinin ise önüne geçmiştir (Jaffrelot, 2010: 537).

Parti İttifakları: Hindistan siyasetinde parti özerkliğine zarar veren bir başka önemli mesele koalisyon çağıyla ilgili olarak kurulan ittifaklar meselesiyken, BSP'nin ittifak gündemi hem sosyal hem de siyasal bir boyutu içermektedir. Öyle ki sosyal ittifaklar açısından BSP, parti tabanını genişletme ihtiyacı duyduğu

andan itibaren Dalit seçmene ek olarak baştan üst kastlar ve Müslümanlar olmak üzere diğer kesimleri de ikna etme ihtiyacı duymuştur. Bu durum partinin varlık sebebi olan Dalit siyasetiyle ilgili olan gündem adına sert politikalar geliştirilmesini belli oranda etkilemeyi başarmaktadır. Örneğin BSP, Mayawati'nin üst kastlarla organize ettiği diyalog toplantılarında üst kastlar için de koruma vaat etmek zorunda kalmıştı. Ama yine de bu gündemden sapma bile partinin kendi stratejik kararıyla olduğu için özerkliğe zarar verici değildir. Parti diğer yandan kurulduğu andan itibaren başta Kongre ve BJP ile olmak üzere pek çok ittifakın içerisinde yer almıştır. Örneğin 2002 Uttar Pradeş Eyalet Seçimleri'nde BJP ile ittifak kurarak eyalet hükümetini yeniden kurabilmişken; 2004 Lok Sabha seçimlerinde ise Kongre ile ittifak kurarak BJP'nin yenilgisinde önemli rol oynamıştır. Yaklaşan 2019 Lok Sabha Seçimleri arifesinde ise Uttar Pradeş'te uzun bir rekabet ilişkisine sahip olduğu Samajwadi Partisi'yle BJP karşıtı ittifakta buluşabilmiştir (Samajwadi-BSP Alliance, 2019). Lakin BSP'nin kurmuş olduğu bu ittifak ilişkilerinde bağımlılıktan ziyade, stratejik hesapların hâkim olduğu net bir şekilde gözlemlenebilmektedir. Nitekim kendi çıkarına ters düştüğü için 2000'li yılların başında kurduğu Kongre ve BJP ittifaklarından kolayca ayrılabilmişken; 2018 Madya Pradeş seçimlerinde görüldüğü gibi, seçimlerde "King Maker" rolü oynayarak iktidar olamasa bile, seçimin belirleyicisi rolüyle popülaritesini kitleler üzerinde arttırmayı deneyebilmiştir (Mayawati Becomes Kingmaker, 2018).

Mali Özerkliği: Son olarak BSP'nin para ile ilişkilerine bakacak olursak, Dalitlerin partisi BSP'nin toplam gelir açısından BJP ve Kongre Partisi'nin ardından en zengin üçüncü parti olması ilginç bir nota karşılık gelmektedir. Nitekim verilere göre, 1559.17 Crore Rupî olarak açıklanan 2016-17 finansal yılı toplam parti gelirlerinin, 173.58 Crore Rupîsi BSP'ye aittir. Yıllık toplam gelire göre düşük bir rakama karşılık gelse de, en yakın rakibi olan HKP(M)'ye 73.00 Crore Rupî gibi bir fark atması oldukça önemli bir gelire karşılık gelen bir başarıdır. Ancak burada BSP ile ilgili daha ilginç bir nokta, toplam gelir bilinen, diğer bilinen ve bilinmeyen kaynaklar üzerinden bölünerek ele alındığında, partinin tröst gelirler üzerinden sağladığı gelirlerin sıfıra karşılık gelmesidir. Yani

parti, 20.000 Rupî'nin üzerinde hiç bağış almamıştır. Nitekim BSP, son 11 yıl içerisinde ilan ettiği üzere, 2016-17 FY döneminde partinin 20.000 Rs'nin üzerinde bağış almadığını açıklamıştı. Bu durum, diğer partilerin en büyük gelir elde ettiği gelir kaleminden BSP'nin hiç gelir elde etmediğini göstermektedir. Ancak diğer yandan diğer ulusal partilerin en çok gelir elde ettiği Bilinen Kaynak kaleminden hiç gelir elde etmemiş olmasına rağmen, partinin toplam gelirden üçüncü sırada yer alması partinin diğer kalemlerdeki başarısını ortaya koymaktadır (ADR Report, 2018: 8-9).

BSP'nin tröst bağışlar üzerinden sağlanan bilinen kaynaklar sıfır Rupiyken, diğer bilinen kaynaklar 98.32 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynaklar 75.26 Crore Rupî olarak sıralanmıştır. Ülke geneli diğer bilinen kaynakların 258.99 Crore Rupî ve bilinmeyen kaynakların 710.80 Crore Rupî olduğu düşünüldüğünde, BSP'nin bu iki gelir kaleminde ne kadar başarılı olduğu görülebilmektedir. Nitekim taşınır ve taşınmaz varlıkların satışı, eski gazeteler, üyelik ücretleri, delege ücreti, banka faizi, yayın satışı gibi kalemleri içeren diğer bilinen kaynaklardaki 98.32 Crore Rupî geliriyle, ülke geneli ulusal partiler arasında birinci sırada yer almışken; bilinmeyen kaynaklardaki 75.26 Crore Rupîlik geliriyle BJP ve Kongre sonrası üçüncü sırada yer almıştır. Bilinmeyen Kaynaklar'da üçüncü sırada yer alan BSP'nin bu gelirindeki en önemli kalem "Gönüllü Katkılar"dan oluşmaktayken; Bilinmeyen Kaynaklar'ın toplam gelir içerisindeki oranı ise yüzde 43.36 olmuştur. Yani tröst gelir elde etmemiş olan BSP'nin neredeyse yarı geliri diğer bilinen kaynaklardan olmuşken, diğer yarısı ise bilinmeyen kaynaklardan oluşmuştur. Ayrıca partinin "Nakit Bağış" kalemi de herhangi bir veri içermemekte ve sıfır görünmektedir (ADR Report, 2018: 10-11).

Sonuç olarak partinin özerk olup olmadığını değerlendirecek olursak, partinin maddi olarak ülkedeki üçüncü en zengin partisi olma pozisyonuyla herhangi bir sıkıntı yaşamayacağı iddia edilebilir. Uluslararası bir dış etkiye maruz kalma gibi bir durumu olmayan BSP'nin, ulusal ya da yerel manada da rezervasyon uygulamaları dışında kendisini zorlayacak bir uygulamayla karşılaşmadığı görülmektedir. Rezervasyon konusu kendisini zorlasa bile, meselenin politik yönünün ülke toplumunu ikiye böldüğü için kaybettirdiği kadar

kazandırdığı da ifade edilmek zorundadır. Bu açıdan Mandal Komisyonu kararlarında olduğu gibi BSP, rezervasyon konusunda da belli bir mobilizasyon ortaya çıkarabilmektedir. Partide bugüne kadar ortaya çıkan yarılma, bölünme ya da anlaşmazlıkların partinin gidişatında hiçbir olumsuz etkide bulunmadığı gözlemlenmekteyken; partinin sosyal taban bağımlılığının aksine, Dalit hareketinin tüm mekanizmalarını kontrol edebilecek bir işletim geliştirmeyi başardığı da ifade edilebilir. Ayrıca partinin kurmuş olduğu ittifaklar da, partinin hiçbir zaman politikalarında ödün vermesini gerektirmemiş ve parti ana akım partilerden bile gerektiğinde kolayca uzaklaşabilmiştir. Şuan ise ittifak siyaseti aracılığıyla bir iktidar olma ihtimali olmamasına rağmen, iktidar olma arzusu taşıyan BJP ve Kongre gibi tüm partilerin kendisine ihtiyacı olduğu daha kesin görünmektedir. Netice itibariyle BSP'nin özerklikten yana bir kusuru saptanamamaktadır.

7.4. Somutlaşma

BSP'nin ilk olarak Janda kriterleri üzerinden somutlaşma seviyesine bakacak olursak, 1984 yılında kurulmuş olan partinin 35 yıllık hayatında Hindistan toplum ve siyasetin önemli derecede yer edebilme süresine sahip olduğu söylenebilir. Hatta kendisini Dalit hareketinin çağdaş temsilcisi olarak sunan partinin, geçmişini Dalit hareketinin başlangıcına kadar uzatma arzusunu kabul edersek, partinin kökenlerinin oldukça derinlere yerleşmiş olduğu iddia edilebilir. Diğer yandan BSP, 1984 yılından bu yana hiçbir parti ismi değişikliğine gitmemiş olmasına rağmen, yine Dalit hareketinin temsilci olan önceki Hindistan Cumhuriyet Partisi gibi partilerin sadece isim değiştirmiş hali olarak değerlendirilme talebi kabul edilirse, partinin farklı örgütsel versiyonlara bürünmüş bir hareketin devamı olduğu dile getirilebilir. Ayrıca parti içerisindeki liderlerin rekabet ya da farklı düşüncülerinden kaynaklanabilen örgütsel ayrılık nedenli süreksizlikler de yaşanan istikrarsızlıklara rağmen, partinin toplumda var olan karşılığı sayesinde ayakta kalabilme ve yoluna devam edebilme kapasitesini göstermektedir. Bu durum Jantantrik Bahujan Samaj Partisi, Loktantrik Bahujan Samaj Partisi ve Bahujan Samaj Partisi (Ambedkar) gibi ayrılıktan doğan partiler

üzerinden örnek olarak işlenebilir. BSP, bu partilere göre ana akım olarak kalmış ve toplumsal desteğini kaptırmadan devam ettirebilmiştir.

Janda'nın somutlaşma üzerine vurguladığı diğer seçimsel ve yasama istikrarsızlığı konusuna değinilecek olursak da, BSP'nin 1989, 1991, 1996, 1998, 1999, 2004, 2009 ve 2014 yıllarında organize edilen tüm ulusal seçimlerde sırasıyla yüzde 4.53, yüzde 3.64, yüzde 11.21, yüzde 9.84, yüzde 9.97, yüzde 6.66, yüzde 6.17 ve yüzde 4.2 oy oranlarına ulaşırken; yine sırasıyla 3, 2, 11, 5, 14, 19, 21 ve 0 sandalye sayısı elde edebilmiştir. Burada da partinin belli dönemlerde seçimsel ve yasama istikrarsızlığı yaşamış olduğu tespit edilebilirken; istikrarsızlık sonrası yaşamış olduğu geri dönüşler de partinin toplumda yer etmiş olduğu kapasiteye bir örnek teşkil edebilmektedir. Nitekim BSP bugün de 2014 Genel Seçimleri'nde oy oranının düşmesine ve sıfır sandalye kazanmış olmasına rağmen, hem toplum tarafından bir mobilizasyon beklentisi devam etmektedir hem de diğer siyasal partiler açısından en fazla ittifak yapılmak istenen partilerin başında gelmektedir. Tüm bu durumlar BSP'nin somutlaşma seviyesinin yüksekliğini işaret etmektedir (Election Commission Report, 2014).

Parti Sembolizmi: Somutlaşma kriterinin diğer göstergelerine yönelecek olursak, BSP'nin parti sembolünün hem sosyal tabanı hem de Hindistan toplumuyla ne kadar özdeş bir sembol olduğu görülebilir. Bu kapsamda BSP'nin Hindistan Seçim Komisyonu tarafından onaylanan seçim sembolü, sola bakan bir “Fil”dir. BSP tarafından kullanılan Fil sembolüne Hindistan'da çok büyük bir önem verilmektedir. Bir fil fiziksel gücü ve irade gücünü sembolize etmektedir. Ayrıca dev bir hayvandır ve genellikle çok huzurludur. Bu içsel anlam, “Bahujan Samaj”ın büyük nüfusu veya toplumun alt kesimlerini ima etmektedir. Sembol sadece toplumun çok geniş bir kesimi için değil, aynı zamanda alt kast ve azınlık kesimlerinin büyük fiziksel ve zihinsel gücü olduğunu da simgelemektedir. Diğer yandan toplumun üst kesimleri ve bu kesimlerle olan baskıya karşı mücadele yine “Fil”in kullanımıyla sembolize edilmektedir. Yani semboldeki Fil, sertlik, korkusuzluk, barışçıl ve güç dolu bir nitelendirmeye karşılık gelmektedir (BSP Constitution, 2018: 2).. Bu sembol BSP tarafından, partinin başka bir sembol seçmesi gereken Assam, Sikkim ve Puducheri dışındaki tüm eyaletlerde

kullanılmaktadır. Bu üç eyalette kullanılamama sebebi ise, buralarda Fil sembolü ile siyaset yapan başka partilerin bulunmasıdır. Bir taraftan Seçim Komisyonu'nun Fil sembolünü yereldeki partiler için onaylaması, diğer taraftan BSP'nin de bu eyaletlerde çok zayıf olması, partinin bu bölgelerde kullanılacak sembolün kararlaştırılmaması sonucunu doğurmuştur. BSP bir gün Assam, Sikkim ve Puduçeri eyaletleri için Seçim Komisyonu'nun onaylayacağı başka bir sembol belirlerse, iki sembollü bir parti olarak toplumun farklı coğrafyalarında farklı kabullenmelerle somutlaşmış parti görünümünü daha da güçlendirecektir (BSP Gets Recognition, 1997).

Parti İkonları: Bir hareket olarak BSP'nin toplumla iç içeliğini sağlayan diğer bir unsur da Dalit hareketi tarihi için büyük önem arz eden ve bugün de topluma referans gösterilen parti ikonlarıdır. Bu açıdan Mahatma Gandhi'den Bhagat Singh'e ve Swami Vivekenanda'dan Kanshi Ram, Ambedkar ve Phoolley'e kadar Dalit hareketine emek koymuş pek çok Dalit lider başta Dalitler olmak üzere geri kalmış kesimleri mobilize etmek için tekrar tekrar sunulmaktadır. Tüm bu isimlerin düşünce ve konuşmaları güncel konulara göre tekrar tekrar çerçevelenmektedir. Tabi bu isimler arasında parti için en büyük önem arz eden partinin kurucusu Kanshi Ram ve de Dalitlerin ebedi lideri olarak görülen Ambedkar'dır. Özellikle Ambedkar hem eğitilmiş kişiliğiyle hem de her platformda Dalitleri savunusuyla ve sosyal ayrımcılığa karşı duruşuyla bu kesimler için "Babasaheb" (Baba) olarak görülmektedir (Kumar, 2006: 68). Ambedkar diğer yandan ülkenin Anayasası'nı kaleme alan kişi olarak, Hindistan'ın en büyük sivil ödülü olan Bharat Ratna'yı almış bir aydın olarak ve de Nehru döneminde Hukuk ve Adalet Bakanlığı yapmış bir siyasetçi olarak ulusal önem taşıyan bir figürdür. Bu açıdan örneğin BJP'nin Ambedkar üzerine yaptığı açıklamalarla BSP'nin elinden parti ikonunu almak istemesi ülkede oldukça fazla tartışılmıştır (Centre Working To, 2018). Ambedkar'ın ayrıca evrensel bir değer olarak önem arz eden bir figür olduğu da tartışılmaktadır. Dalitler üzerine ortaya koyduğu düşüncelerle hem post-kolonyalizm hem de maduniyet çalışmalarına büyük etki yapmış ve Ambedkarizm gibi bir yaklaşımın doğmasına aracılık etmiştir.

Parti Sloganları: BSP'nin toplumsal gömülülüğünü gösteren diğer önemli unsurlardan biri de kullanmış olduğu sloganlardır. Tabi kendi sosyal tabanının çıkar ve taleplerine göre belirlenen sloganların, BSP'nin sosyal taban genişletme stratejisi çerçevesinde de belli bir dönüşüme uğradığı söylenebilir. Yani ilk etapta Dalitler ve geri kalmış kesimler öncelikli takip edilen politika zamanında, bu kesimlerin duygularına hitap eden sloganlar seçilmişken; sosyal taban hedefine başta üst kastlar dâhil edilmeye çalışıldığında, eskiden “öteki” pozisyonunda olan üst kastların hassasiyetlerine de dikkat edilen sloganlar seçilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda örneğin partinin ilk kurulduğu dönemlerde en önemli sloganları, “Çoğunluktaki Toplumun Yarar ve Refahı” (Bahujana Hitaya Bahujana Sukhaya) ya da “Her Bir Kasta Nüfus Yüzdesine Göre Temsil” (Jiski Jitni Sankhya Bhari, Uski Utmi Bhagedari) gibi Dalit çıkarlarına hizmet eden sloganlardı (Jaffrelot, 2010: 537). Ayrıca üst kastları hedef alan ve onların ayakkabıyla dövülmesi gerektiğini ifade eden “Tilak taraazu aur talvaar, inko maaro jutey chaar” gibi sloganlar da mevcuttu (Uttar Pradesh Election, 2017). Sosyal taban stratejisini değiştiren BSP, üst kast ilişkilerini geliştirmeye odaklanmışken, bu konjonktüre uygun “Bahujan ve Mahajan Kardeşler” (Bahujan, Mahajan, Bhai Bhai) ya da “Fil, Ganeş, Brahma, Vişnu ve Maheş'i Temsil Eder” (Haathi nahi Ganesh hai, Brahma Vishnu Mahesh hai) gibi slogan revizyonuna da gitmiştir (Narayan, 2006: 91). BSP diğer yandan kast siyaseti dışında sosyo-politik gelişmeler üzerinden de slogan üretebilmişti. Örneğin “Kızların Gülebilmesi İçin, MaYawati'ye Yol Açın” (Betiyon ko muskurane do, Behenji ko aane do) ya da “Bisiklet, El ve Lotus bir yana bırakılacak, UP Fil'in gücüyle koşacak” (Kamal, cycle, panja hoga kinaare, UP chalega hathi ke saharey) gibi sloganlar bir taraftan belli sosyal kesimler için üretilen pozitif sloganları ya da muhalefet için üretilen negatif sloganlara örnek olarak gösterilebilir (Moinuddin, 2019: 37).

Parti İmajı: BSP'nin sloganlarındaki değişimin bir benzeri doğal olarak parti imajı tartışmalarına da yansımıştır. BSP eskiden Dalitlerin, ezilenlerin, geri kalmışların, azınlıkların ve Müslümanların kombinasyonundan oluşan çoğunluğun partisi imajını çizmeye çalışırken; diğer yandan da kast karşıtı, üst kastlar karşıtı, Hinduizm ve Hindu sosyal düzeni karşıtı, eşitsizliklere hayır diyen ve sosyal

adaleti savunan bir parti görünümündeydi. Parti 2000’li yıllarda gitmiş olduğu strateji değişimi sonrası ise, Dalitlerin, azınlıkların, geri kalmışların partisi olmaya devam ederken, eski üst kastlara karşı olan, Hinduizm’in reformunu savunan, sosyal düzenin tamamen yıkılarak yeni bir düzenin kurulmasını savunan duruşunda önemli bir değişime gitmiştir. BSP artık Dalitlerle, alt ve üst kastların bir arada diyalog yoluyla yaşayabileceğini savunmuştur. Dolayısıyla parti artık radikal devrimci görüntüsünde statükocu ya da en azında daha az çatışmacı bir gözle görülmeye başlanmıştır. Bugün ise partinin bu yeni pozisyonunun korunmasına ek olarak, eşitsizlik ve şiddet yanlısı politikalar, BJP ile eşleştirilerek Modi dönemi kalkınma ve RSS temelli şiddet politikalarının karşısında durulmuştur (Singh ve Kumar, 2014: 52-55).

Sosyal Medya: BSP’nin Dalit hareketinin ve güçlü ideolojisinin desteğiyle Hindistan toplumundaki karşılığı oldukça güçlü görünmekteyken, aynı durum sosyal medyadaki partinin varlığı için söylenememektedir. Her şeyden önce Youtube’a 12 Ocak 2014’te katılmış olan partinin şuana kadar 102 abonesinin olması ve toplamda 5598 defa izlenilmesi oldukça düşük bir varlığa karşılık gelmektedir (Bahujan Samaj Party, Youtube). Facebook’a baktığımız zaman, 22 Eylül 2010 tarihinde hesap aktifleştirilmişken; hesabı 22.920 kişi takip etmektedir (Bahujan Samaj Party, Facebook). Ocak 2014’ten beri aktif olan Twitter hesabını ise 8.112 kişi takip etmektedir (Bahujan Samaj Party, Twitter). Bu durum genel olarak BSP’nin bir sosyal medya stratejisinin olmadığını gösterdiği gibi, sosyal medyadaki etkinlik ve takipçi sayısının düşüklüğü ise partinin orta sınıflardan ziyade neden alt sınıflardan daha çok destek aldığını da göstermektedir. Orta sınıflara ulaşabilmenin en önemli araçlarından biri olan sosyal medyadaki etkisizlik belki de orta sınıf desteğinin düşük olmasının nedenlerinden biri olabilir. Nitekim parti lideri Mayawati’nin ne Facebook ne Twitter ne de Youtube’ta hesabı bile bulunmamaktadır. Bu durum itibarıyla BSP, ulusal partiler arasında sosyal medyada en zayıf olan parti konumunda olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak BSP’nin somutlaşma kriteri açısından kurumsallaşması, sosyal medya politikasının oldukça zayıf kalmasına rağmen, diğer unsurlar açısından testi fazlasıyla geçmiş görünmektedir. Öyle ki 35 yaşındaki bir parti olarak

geçirmiş olduğu parti içi rekabet ve ayrılıklara rağmen ve de yaşamış olduğu seçimsel ve yasama istikrarsızlıklarına rağmen, partinin geri dönüşleri ve toplumun partiyi tarih sayfalarına göndermemiş olması Janda kriterleri açısından göz ardı edilemeyecektir. Diğer yandan parti, hedef kitlesi ve ülke toplumunun sırf sembolden dolayı destekleyebileceği sembolizme sahipken; parti ikonlarının partiye katmış olduğu ivme ise belki de somutlaşmanın en önemli unsurlarından birisidir. Öyle ki ikon siyasetinin büyük önem arz ettiği Hindistan siyaseti için karşılığı yapılamayacak kadar ülke çapında evrensel görülen ikon isimler BSP tarihi içerisinde yer almaktadır. Bu da parti-toplum arası ilişkilerde her zaman ivme kazandırıcı bir işlev kazandırmıştır. Ayrıca ülkedeki birçok parti gibi slogan siyasetinde başarılı olan ve arzu ettiği imajı toplum nezdinde kolayca çizebilen BSP'nin stratejik açıdan gerekli gördüğü takdirde hem slogan hem de imaj yenilemesi yapabilmesi toplumsal kalıcılığını da pekiştirmiştir. Bu nedenlerle partinin somutlaşmış bir parti olarak değerlendirilmesi doğru olacaktır.

7.5. Rutinleşme

BSP'nin rutinleşme göstergesini değerlendirmek üzere, seçim sürekliliği ve başarı sürekliliği üzerinden performansına bakılacak olursa, partinin kurulduğu 1984 yılından bu yana organize edilen tüm ulusal seçimlerde yarıştığı görülebilmektedir. Bu kapsamda parti 1989, 1991, 1996, 1998, 1999, 2004, 2009 ve 2014 yıllarındaki hiçbir seçimi kaçırmamıştır. Aynı zamanda başta Uttar Pradeş ve Pencap eyaletleri olmak üzere sosyal tabanının güçlü olduğu ve belli bir başarı elde edebileceği yayıldığı tüm eyaletlerde de seçimlere girme sürekliliği davranışı sergileyebilmiştir. Diğer yandan partinin başarı sürekliliğine dönecek olursak da, ulusal anlamda katıldığı tüm seçimlerden sırasıyla yüzde 4.53, yüzde 3.64, yüzde 11.21, yüzde 9.84, yüzde 9.97, yüzde 6.66, yüzde 6.17 ve yüzde 4.2 oy oranlarında başarı sağlamış gözükmektedir. Bu yüzdelerin karşılığında ise yine sırasıyla 3, 2, 11, 5, 14, 19, 21 ve 0 sandalye sayısı kazanabilmiştir (Election Commission Report, 1999, 2004, 2009 ve 2014). Dolayısıyla partinin başarı açısından genel anlamda bazen büyük başarılar elde ederek ülkenin en yüksek oy oranını yakalayan üçüncü partisi konumuna yükselirken, bazen de oy oranını düşürerek belli bir istikrarsızlığa savrulduğu ifade edilebilir. Ancak yaşamış

olduğu istikrarsızlık bile partinin başarısız olduğu tam olarak göstermemektedir. Bunun sebebi hem ülkenin seçim sisteminde hem de yüksek nüfus çeşitliliğinde yatmaktadır. Nitekim partinin hiç sandalye kazanamayıp, yüzde 4.2 oy oranında kaldığı 2014 Genel Seçimleri’nde bile parti yaklaşık olarak 15 milyon oy alabilmeyi başarmıştır. Zaten daha kuruluş aşamasından “Fist-Past-The-Post” olarak bilinen “Dar Bölge Seçim Sistemi”nin partinin aleyhine işlev göreceğini bilen parti liderleri bu duruma rağmen mücadele çağrısında bulunmuşlardı. Bu açıdan parti kurucusu Kanshi Ram da hiçbir sandalye kazanamayacaklarsa, bile güçlerini göstermelerinin gerekliliğini bu vaziyet için dile getirmiştir. Bu yüzden partinin en başarısız olduğu seçimlerde bile başarısı gözden kaçırılmamıştır (Teltumbde, 2016: 124).. Bunun en büyük göstergesi de başta 2018 Madya Pradeş Seçimleri olmak üzere, partinin seçimleri en önde bitirmemesine rağmen, koalisyon sonucu belirlenen yönetimlerde “King Maker” denilen rolü oynamasıdır. İktidar olamasa bile iktidarı belirlemedeki bu kritik rolü, yaklaşan 2019 Genel Seçimleri için de düşünülmektedir.

Diğer yandan BSP, hem parti olarak hem de Uttar Pradeş eyaletinde iktidarda bulunduğu yıllarda özellikle de parti tabanında etki doğuracak belli düzenleme ve programlarla hem siyasal kuralları değiştirebilmiş hem de o günden bu yana değişmeyen belli davranış kalıplarının üretilmesine yardımcı olabilmıştır. Bu açıdan her şeyden önce hukuk ve düzeni sağlamak adına adımlar atılmıştı. BSP hükümeti karar kurmaz birkaç ay içerisinde demir yumruk siyasetiyle hukuk düzeni ve suç kontrolüne öncelik vererek barış, düzen ve toplumsal uyumu sağlamış ve haksızlık, suç ve korkudan arınmış bir ortam ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda polis idaresi ve yönetimi yeniden modernize edilmiş ve güçlendirilmiştir. Polis bütçesi iki katına çıkartılarak onaylanmıştır. Polis işe alımında yolsuzluk şikâyetleri ışığında şeffaflık için “Uttar Pradeş Polis İşe Alım Kurulu” oluşturuldu ve 35 bin polis şeffaf bir prosedürle seçilmiştir. Eyaletteki “Özel Görev Gücü” güçlendirilirken; özellikle Batı Uttar Pradeş’teki hukuk ve düzeni ve de suç kontrolünü sağlamak için Merkez Polis Bölgesi ve Terörle Mücadele Ekibi kurulmuştur. Ayrıca eyaletteki kadınlar için Kadın (Mahila) Yardım Hattı, Kadın Polis Karakolları (Mahila Thana) ve Aile Planlama Merkezi

gibi kurumlar da oluşturulmuştur. Diğer yandan da “E-ihale Programı” eyaletteki düzeni olumsuz etkileyen ekonomik yozlaşmanın önüne geçmek için kamu ihalelerine yönelik uygulanmıştır. Bu programla özellikle mafya düzeni bitirilmeye çalışılmış, ihale süreci şeffaflaştırılmış ve yolsuzluk azaltılmıştır (Important and Historic Initiative, 2012).

Hukuk ve düzen konusunda belli bir ilerleme kaydedilince BSP yeni ekonomi politikasını ortaya koymuştur. 23 Aralık 2007’de Kamu-Özel Ortaklığı (Public-Private Partnership) olarak Mayawati tarafından başlatılan yeni ekonomi politikası, özel sektörün sanayileşme sürecine kamu-özel ortaklığı yoluyla katılımını teşvik ederek sınai gelişimi hedeflemiştir. Yeni Orta Vadeli Ekonomi Politikası olarak da adlandırılan bu yeni girişim, diğer modellerin aksine, hızla değişen küresel ekonomik senaryo ile ekonomik gelişmenin meyvelerini sosyo-ekonomik merdivendeki en alttaki kesimlere kadar ulaştırmayı da kendisine hedef edinmiştir (Mayawati's New Mantra, 2007). Bu kapsamda da ilk olarak BSP, 2007 yılında, eyaletin ve ülkenin ekonomik kalkınmasını teşvik etmek için iyi altyapı tesisleri sağlamaya, istihdam olanakları oluşturmaya, ihracatı artırmaya ve iç ve dış yatırımları davet etmeye odaklanan Özel Ekonomik Bölge politikasını uygulamaya koymuştur. Bu özel ekonomik bölgeler ise özellikle Noida ve Muradabad’ta kurulmuştur. Yine BSP, 2009 yılında girişimcilere kolaylık sağlamak adına Nivesh Mitra programını başlatmıştır (List of Top, 2018). Daha çok endüstriyel ve enerji sektöründe yatırımları çekmeyi planlayan BSP, bu doğrultuda girişimcilerin öngörülen süre içinde gerekli onayları ve sertifikaları almalarını sağlamak için yapısal reformları başlatmıştır. Sanayicilerin karşılaştığı sorunlar öncelik sırasına göre sıralanmış ve sanayi gelişimini hızlandırmak için daha iyi altyapı olanakları hedeflenmiştir. Neticede kısa zamanda eyalet, 211 yatırım teklifi almış ve Noida’da başlatılan bu hareket, ülkedeki Dalhi-Bombay Endüstriyel Koridor Projesi’nin en önemli parçası olarak büyük bir yatırım alanı haline gelmiştir. İyileşen ekonomi sonrası ise altyapı gelişimine öncelik verilmiştir. Bu doğrultuda da BSP’nin yeni kalkınma stratejisi kapsamında uygulamaya koyduğu Ganga Express-Way, Yamuna Express-Way ve Upper

Ganga kanalı gibi önemli projeler bölgesel kalkınma adına yeni ekonomik modelin çıktıları olarak tartışılmıştır (18 Cos. Bid, 2007).

BSP'nin diğer önemli bir başarısı, yeni ekonomik modele geçerken eski moral ekonomiyi de ihmal etmemesi ve tarım coğrafyası olarak yüksek bir nüfuza sahip olan çiftçileri de yükselen refaha ortak edebilmesidir. Bu kapsamda 2 Haziran 2011'de BSP hükümeti, Uttar Pradeş Toprak Edinimi Yasası'nı çıkarmış ve adeta yeniden dağıtımını gerçekleştirmiştir (UP Government Announced, 2011). BSP'nin bu yeni toprak rejimi politikası, arazi edinimini üç kategoriye ayırmıştır. Özel sektör için, yani sanayi bölgeleri, elektrik projeleri, otoban projeleri gibi uygulamalar için arazi edinimi doğrudan şirket tarafından yapılacaktı ve kamunun bu süreci kolaylaştırmak dışında toprak ediniminde hiçbir rolü olmayacaktı. Şirket doğrudan çiftçilerle ilgilenecek ve arazisi satın alınan çiftçilerin en az yüzde 80'inin kabul ettiği bir paket hazırlayacaktı. Çiftçilerin yüzde 80'inin tazminat paketini kabul etmemesi durumunda ise, proje BSP tarafından yeniden ele alınacaktı. Çiftçilerin yüzde 80'inin topraklarını vermeyi kabul etmesi durumunda, kalan yüzde 20'lik araziye almak için Yasa'nın 6. Bölüm'ü uygulanacaktı. Yani yatırımcılar, söz konusu her köye Köylü Evi (Kisan Bhawan) ve örnek bir okul yaptırmak zorunda kalacaklardı. Ayrıca çiftçilere, arazilerinin yüzde 16'sı yatırım yapılmış bir şekilde geri verilecekti. Böylelikle çiftçiler de kalkınmacı ve sınaî faaliyetler aracılığıyla bölge nezdinde artı değerden yararlanacaklardı. Yeni toprak edinimi politikası, ülkede çiftçiler tarafından da büyük ilgi ve memnuniyetle karşılanmıştır. Çiftçilerin en önemli sesi olan kurumlardan Hindistan Köylü Birliği (Bharatiya Kisan Union) de çiftçiler adına faydalı bu yeni politikadan duyduğu memnuniyeti açıklamıştır. BSP de ortaya çıkan bu olumlu ivmenin ardından, Hindistan Merkezi Yönetimi'nin de ülke geneli toprak edinimi politikasını değiştirmesi gerektiğini söyleyerek konuyu ulusal bir mobilizasyon adına fırsata çevirmiştir. BSP'nin yeni toprak rejiminin yanında çiftçilere yapılan finansal yardımlar da partiye yönelik desteği daha da arttırmıştır (Land Acquisition Act, 2011).

BSP'nin Dalitlerin partisi olarak geri kalmış ve ezilen kesimler için siyaset geliştirmemesi düşünülemezdi. Bu doğrultuda önem arz eden sosyal politika

program ve projeleri geliştirilmiştir. Örneğin Mukhyamantri Mahamaya Gharib Arthik Madad Yojna programı, yoksulluk sınırı altında bulunan ve toplumun en alt kesimlerini canlandırma programı olan Antyodaya'dan faydalanamayan 3 milyondan fazla kişiye 400 Rupı gibi bir yardım sağlanmasını içermiştir ve yardım kadınların banka hesabına yatırılmıştır. Savitribai Phule Shiksha Madad Yojna programından 15 bin Rupı, 10. Sınıf öğrencilerine bisiklet ve 12. Sınıf öğrencilerine 10 bin Rupı ek yardım ile toplam 700 bine yakın kız öğrenci faydalandırılmıştır (Mahamaya Garib Arthik, 2010). Mahamaya Gharib Balika Ashirwad Yojna programı ile 100 bin Rupı yaklaşık 325 bin kız çocuğuna hemen doğumdan sonra verilmiştir (State Secures Future, 2009). Dr. Ambedkar Gram Sabha Samagra Vikas Yojna programından ayrılan yardımlardan önemli oranda geri kalmış nüfusa sahip olan köylerde temel tesisler ve altyapıyı kurmak amacıyla yaklaşık 25.000 köyü kapsayan yaklaşık 5.598 Gram Sabha yararlanmıştır (Every Policy of Uttar, 2012). Kentli yoksullar için ücretsiz konut olanakları sağlayan Manyawar Shri Kanshiram Ji Sheri Gharib Awas Yojna programıyla bir okul, sağlık merkezi ve aşevine sahip olan kompleks içerisinde 100 bin ailenin yararlandığı 72 ilçede 100 bin ev inşa edilmiş ve tahsis edilmiştir. Son olarak sınırlı bir zamana sahip olan Sarvjan Hitay Gharib Awas (Slum Area) Maliqana Haq Yojna programı da, 15 Ocak 2009 tarihinden önce kentsel alanlarda yaşayanlara gecekondı mahallesinde arazi hakkı vermeyi hedeflemiştir. Yoksulluk sınırının altında kalan kategorisindeki sakinlere, arazi hakları 90 yıllık bir kira süresi için nominal bir fiyatla verilmesi planlanmıştır (Gundimeda, 2015: 127). Sosyal politika alanında uygulamaya konulan tüm bu program ve projelerle BSP, hem başta Dalit seçmenler olmak üzere geri kalmış kesimlerin desteğini konsolide etmiş hem de bu kesimlerin oy haritasından bir daha çıkmayacak şekilde tüm partilerin gündemine dâhil etmiştir. BSP'nin tüm bu sosyal politikalarının arkasındaki temel felsefe ise "Çoğunluğun Mutluluğu, Çoğunluğun Rehahı İçin" (Sarvajan Hitay Sarvajan Sukhay) politikasından ileri gelmiştir (Ghosh, 2012: 337).

Sonuç olarak BSP'nin rutinleşme durumuna bakılacak olursa, zaten ideoloji ve sosyal tabanı ile belli bir rutinleşme seviyesini yakalamış olan partinin, belli bir

gücü ele geçirdiği zaman oyunu nasıl kendi kurallarına göre oynayabileceğini ortaya koymuş ve bunu yaparken çevrenin şartlarına da adapte olabilmeyi başarak olumsuz etkilenme ihtimalini düşürdüğü de izlenebilmiştir. Bir taraftan dönemin ruhuna uygun ekonomi politikası benimsenmiş ve bu yeni politikanın bile hem kendi şartlarına göre uyarlanması hem de kendi seçmen tabanının çıkarlarına göre hizmet edebilmesi sağlanmıştır. Yeni ekonomi politikasından elde edilen gelirler ise hem sosyal hem de ekonomik kalkınmaya ayrılabilmiştir. Özellikle refahın toplumun en alt kesimlerine ulaştırılabilmesi adına ortaya konan çabalar, sadece bu alt kesimleri değil, Uttar Pradeş'in ülkenin en büyük önem arz eden eyaleti olması sebebiyle tüm ülke siyasetini etkilemeyi başarabilmiştir. Tüm bunlar yapılırken yeni dönemin koşullarının korunması ve konsolide edilmesi için de eski arkaik yapılar temizlenmiş ve yeni güvenli bir düzen inşa edilmiştir. Bugün BSP, Uttar Pradeş'te iktidarı Hindu milliyetçiliğinin yükselişiyle BJP'ye kaptırmış olsa bile, BJP'nin ortaya koyduğu politikalar sonucu yükselen tepkiler, BSP'nin politikalarının bir moral ekonomi haline geldiğini gösterdiği kadar, rutinleşme seviyesini de ortaya koymaktadır.

8. Sonuç: Hindistan Parti Kurumsallaşması Açısından Genel Değerlendirme

Bu bölümde ele almaya çalıştığımız Hindistan'da ulusal siyasal partilerin kurumsallaşması açısından belli bir konsolidasyonun olduğu söylenebilir. Genel olarak ülkede iki ana akımın etrafında gruplaşmış köklü partilerin olduğu görülmektedir. Bu partilerin yanında, 1980'li yıllardan bu yana da sosyo-politik dönüşümle ortaya çıkan yerelden ulusala değin güçlenen kurumsallaşma süreci içerisinde olan partiler yer almıştır. Ülkenin yoğun ve dinamik nüfusuna, işsizlik, eşitsizlik ve şiddet gibi problemlerine rağmen, siyasal partiler dış çevreden gelen bu müdahalelere rağmen, kurumsal açıdan asli görevi olan kitleleri kontrol edebilme faaliyetini fazlasıyla yerine getirebilmektedir. Tüm ulusal partiler, oldukça güçlü örgütlere sahip olup belli bir sosyal kitleye belli ideoloji, hedef ve fikirlerle uzun bir süre zarfında istikaralı bir şekilde yön verebilmişlerdir. Bu istikrarlı gidiş çerçevesinde partiler, çevreden gelen maddi sorunlar, ittifak ihtiyacı ya da kopuş gibi sorunlara rağmen, karar özerkliklerini koruyabilmişler ve

toplumun içerisinde organik bir bileşen olarak dünyanın en büyük liberal demokrasisi iddiasını taşıyan Hindistan siyasetinin vazgeçilmez en önemli parçaları haline gelmişlerdir. Parti kurumsallaşmasının bu çalışma için en önemli unsurlarından biri olan stratejik değişim yapabilme kapasitesiyle ilgili olarak rutinleşme kriterini de yeri getirdikleri görülmüştür. Öyle ki ülke siyasetinde bugüne kadar önemli sayılabilecek tüm dönüşümler partiler aracılığıyla atılmıştır. Bu kapsamda Hindistan’da siyasal parti açısından belli bir kurumsallaşmanın olduğu ifade edilebilir.

Ülkenin parti kurumsallaşmasına kriterler üzerinden daha detaylı bakacak olursak da, öncelikle partilerin en fazla kapasite sahibi olduğu alanın sistemlilik kriteriyle ilgili geliştiği söylenebilir. Öyle ki en genç parti olan MKP bile 1999 yılından kurulmuş ve 20 senesini doldurmuştur. Kongre Partisi, BJP ve Komünist partiler ise ülke tarihinde neredeyse bir çınar haline gelmişlerdir. Sadece Kongre Partisi çalışılsa bile ülke siyasetinin yarısından fazlasına hakim olunabilmektedir. Tarihsel açıdan oldukça büyük bir hafızaya sahip olan partiler, tüm bu süre zarfında çevreyle ilişkileri sonucunda hem adaptasyon kapasitelerini arttırabilmişler hem de ayakta kalabilmişlerdir. Diğer yandan tüm partilerin güçlü örgütsel yapılarıyla karşılaşmıştır. Özellikle Kongre ve BJP ülkenin tamamında örgütlenebilme başarısı göstererek dünyanın en büyük iki partisi olma iddialarından ne kadar haklı olduklarını göstermişlerdir. Geri kalan partiler, ülkenin her yarinde olmasa da, birçok eyaletinde sahip olunan dinamiklere göre örgütlenmeyi başarabilmişlerdir. Ancak tüm partiler varlık gösterdikleri coğrafyada mekezden yerele kadar güçlü bir organizasyon sahibi olabilmişlerdir.

Sistemlilikten sonra partilerin en güçlü olduğu kriter belki de değer infüzyonudur. İdeoloji ve sosyal tabanlara odaklandığımız bu kriterde, partilerin tamamının birbirleriyle çelişse de güçlü fikirlere bağlı kaldıkları görülmüştür. Kongre Partisi’nin sekülerizm, BJP’nin Hindutva ve BSP’nin Ambedkarizm üzerinden kitleleriyle kurduğu güçlü bağlar buradaki kapasitelerini ortaya koymaktayken; AITC gibi partiler ise daha bölgesel fikirlere yönelerek ideolojik kapasitelerini arttırmaya çalışmıştır. Komünist partilerin ideolojileri ise zaten evrensel bir boyut taşımaktayken, tüm partiler kendi ideolojik tıkanmışlık

durumlarında yeni bir açılıma gidebilerek konjontürel dalgalanmadan en az hasarla çıkabilmişlerdir. Diğer yandan sosyal taban açısından ise partiler, böylesine dinamik ve çeşitli bir sosyolojik yapıda oldukça önemli kabul edilebilecek bir sosyal taban temeline ulaşabilmişlerdir. İdeolojilerinin yardımıyla konsolide edilen tabanların yanında, bazen kast siyaseti bazen sınıf siyaseti bazen de kimlik siyasetiyle daima tabanlarını genişletebilme mücadelesi vermişlerdir. Burada da Kongre Partisi ve BJP'nin hemen hemen her tarafında belli bir tabana sahipken; diğer partilerin öncelikle belli bir eyalette konsolide oldukları ve ardından diğer eyaletlere yayılabilmek adına gayret sarfettikleri görülmektedir.

Partiler özerklik açısından belli problemlere rağmen yine de iyi bir seviyede kalabilmişlerdir. Eski dönemlerde ülkenin yaşadığı savaşlar, maruz kaldığı göçler ya da ülke içi siyasi kurumların aktivizmi gibi sebeplerle partilerin işleyişine müdahale edilebilmişken, yakın dönemlerde bu tarz örneklerin sayısı azalmış, etki edilme çabası olsa da sınırlı kaldığı gözlemlenebilmiştir. Partiler stratejik olarak girmek zorunda kaldıkları ittifaklar nedeniyle belli ortak gündemler içerisinde dahil olabilmişler, ancak özerklik noktasında büyük sorunlarla karşılaşmamışlardır. Maddi açıdan ise tüm partilerin ülke şartlarında belli bir oranda yeterliliğe sahip olduğu görülmüştür. Bu açıdan Kongre Partisi bile belli oranda ekonomik sıkıntı yaşamıştır, ancak organizasyonel anlamda hiçbir faaliyetinde azalmayla karşılaşılmamıştır. Partilerin gerek ittifak konusunda gerek mali konularda özerkliğini koruyabilmesinin en önemli sebebi ise güçlü sosyal tabanlarına olan güvenleri olmuştur.

Sonuçlaşma açısından ise partilerin hepsinin Janda kriterlerini yerine getirdiği görülmüşken, kimi eksiklikler başarısızlıkla ölçülemeyecek nitelikte olduğu görülmüştür. Örneğin AITC'nin yükselen bir parti olarak siyasal anlamda kariyerinin zirvesinde olması, siyasal istikrarsızlık yaşama gibi bir göstergeyi sağlayamamasına neden olmuştur. Ama yine de küçük istikrarsızlıklar da yaabilmiştir. Diğer yandan ülke siyasetinin sahip olduğu kendine münhasır özelliklerden dolayı somutlaşma kriteri oldukça gelişmiştir. Örneğin sembollerin, sloganların ve imajın oldukça önemli görüldüğü ülkede, partiler de bu açıdan kendi potansiyellerini fazlasıyla ortaya koymuşlar ve toplumda karşılık bularak

varlıkları gömülü bir hal almıştır. Bu toplum içerisinde gömülü olma hali, günümüz sosyal medya çağında ise iyice yükselmiştir. Özellikle orta sınıflara hitap etmek isteyen partiler, bu alanda kendilerini geliştirmişlerken, diğer partiler de yavaş yavaş tüm platformlarda yer almaya başlamışlardır.

Son olarak çalışmamız için en önemli kriter olarak gördüğümüz rutinleşme açısından da partilerin yüksek denebilecek bir yeteneğe sahip oldukları iddia edilebilir. Öyle ki partiler burada konjonktürel atmosferi iyi tahlil ederek öne sürdükleri yeni fikirlerle hem yeni kurallar oluşturabilmek hem de kitlelerin davranışlarını biçimlendirebilmekte hem de sonucu belirleyebilme adına gayret gösterebilmektedir. Kısacası oyunun kurallarını değiştirebilmek adına anlamlı hamleler yapabilme kapasitesine sahiplerdir. Bu durum BJP gibi merkezi iktidarda bulunan ya da Kongre, AITC, CPIM gibi belli eyaletlerde iktidarda bulunan partiler için resmi düzenleme yapabilme imkanıyla ilgili olarak daha fazla gelişmiştir. Ancak güçlü fikir yeteneği, sosyal tabanı ve liderliğe sahip olan diğer partilerin de bu alanda geri kalmadığı gerek kurulan ittifaklarla gerekse de mobilizasyona yön veren eylemleriyle bu rolü oynayabildikleri gözlemlenebilmiştir. Sonuç olarak tüm bu kriter analizinden sonra siyasal partilerin kurumsallaşma açısından iyi bir seviyede oldukları söylenebilir.

Bir ülke siyasetinin istikrarı ve öngörülebilirliği için siyasal parti kurumsallaşmasının dışında önem arz eden diğer önemli kurumsallaşma tartışması parti sistemiyle ilgilidir. Nitekim siyasal parti ve kurumlar literatürü de parti sistem analizinin siyasal partilerin dışında ama onlarla birlikte yapılması gerektiğine doğru evrilmiştir. Bu açıdan Hindistan siyasal parti kurumsallaşma seviyesinin değerlendirilmesi sonrasında, parti sistem kurumsallaşması bir model üzerinden değerlendirilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİNDİSTAN PARTİ SİSTEMİNİN KURUMSALLAŞMASI

Bir ülke siyasetinin istikrarlı bir yön kazanması ve öngörülebilir bir hal alması adına siyasal partilerin ötesinde kurumsallaşması gereken en önemli kurum parti sistemidir. Parti sistemi tek tek partilerin kurumsallaşmasından farklı bir manaya geldiği için farklı bir kurumsallaşma seviyesine sahip olabilmektedir. Bu açıdan Hindistan siyaseti açısından siyasal parti kurumsallaşması sonrası parti sisteminin hangi düzeyde kurumsallaştığına bakmak büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu bölümde Hindistan parti sisteminin kurumsallaşması öngörülen parti sistemi kurumsallaşma modelindeki kriter ve göstergeler üzerinden değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ancak Hindistan parti sistemi bugüne kadar farklı değişim süreçleri geçirerek farklı parti sistemi türlerine sahip olduğu için, bugünkü parti sistemi tartışmalarına ışık tutabilmek adına öncelikle bu kurumsal değişim evreleri hatırlanmaya çalışılacaktır. Sonrasında ise ülke parti sistemi seçimsel oynaklık, meşruiyet, partilerin ortak kabulü ve özerklik kriterleri üzerinden hangi kurumsallaşma düzeyinde olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır.

1. Hindistan Parti Sisteminin Evreleri

1.1. 1947-1967: Hâkim Parti Sistemi

Hindistan parti sistemi, bugünkü rekabetçi çok partili sistem görüntüsünü alana kadar çeşitli aşamalardan geçmiştir. Hindistan başlangıçta, çoğunlukçu demokrasi modeli olarak sıklıkla kullanılan bir Westminster demokrasi modelini benimsemiş bir ülke olarak nitelenmiştir. Özellikle 1960'tan önce bu genel kabul çok geçerliydi ve dönemin en önde gelen Hindistan uzmanlarından Myron Weiner ülkeyi bir çok partili sistem olarak nitelemektedir (Wainer, 1957). Fakat Hindistan parti sisteminin kendine münhasır bir doğası vardı ve 1960 sonrası Rajni Kothari (1964), O.P. Goyal ve Paul Wallace (1964), Morris Jones (1967) gibi birçok isim yavaş yavaş ülkenin çok partili sisteme sahip olup olmadığı tartışmaya başlamışlardır. Bu kişilere göre Hindistan çok partili sistemden ziyade, hâkim

parti sistemine sahipti. Hâkim parti sistemi kavramı, V.O. Key'den (1949) ödünç alınarak Hindistan için kullanılmışken, daha sonraları ülke parti sistemini tanımlarken Duverger tarafından da kullanılmıştır. Ancak bu isimler arasında en meşhur olanı şüphesiz hâkim parti sisteminin diğer adının “Kongre Sistemi” olabileceğini ifade eden Rajni Kothari olmuştur (Kothari, 1964). Kothari'den on iki yıl sonra 1976'da ise Wainer ve Kothari'ye atıfla Kongre'nin hakim parti niteliği Giovanni Sartori tarafından ele alınmıştır (Sartori, 1976: 35-42).

Hâkim parti sisteminin Kongre Partisi ile birlikte anılmasının sebebi, partinin o dönem hem ulusal hem de eyalet seçimlerinde yarışı domine etmesi ve bu özelliğin 1967 Lok Sabha seçimlerine kadar devam etmesidir. Kongre o kadar baskın bir güçtü ki, 1952, 1957, 1962'de yapılan neredeyse tüm seçimlerde Lok Sabha'ya ve Eyalet Meclisleri'nde rahatça çoğunluğu sağlamıştır. Lok Sabha seçimlerinde oyların yüzde 48'inden fazlasını hiçbir zaman geçememiş olmasına rağmen, daima meclis sandalyeleri açısından çoğunluğu rahatça sağlamıştır. Rakamlarla ifade edilecek olursa, oy yüzdesi olarak en yüksek 1957'de 47.78 alabilmiş olmasına rağmen, meclis sandalyeleri açısından 489 sandalyeden 1952'de 364 sandalye, 1957'de 371 sandalye ve 1962'de 361 sandalye elde edebilmiştir. Bu rakamlar toplam sandalye sayısının yüzde 75 ve 80'i arasına tekabül etmiştir. Diğer yandan eyalet meclislerinde de, birkaç tanesi dışında, neredeyse bütün meclis seçimlerinde rahatlıkla çoğunluğu elde edebilmiştir. 1952'de oyların yüzde 42.2'sine karşılık sandalyelerin yüzde 68.4'ünü, 1957'de oyların yüzde 44.97'sine karşılık sandalyelerin yüzde 64.9'unu ve 1962'de oyların yüzde 43.65'ine karşılık sandalyelerin yüzde 61.3'ünü ele geçirmiştir.

Rajni Kothari söz konusu Kongre Sistemi'nin, ağırlıklı olarak orta ve üst sınıfa mensup eğitilmiş, kentsel, üst düzey insanları içeren ortak sosyo-ekonomik arka planı paylaşan bir siyasi elit ile ilgili olarak tanımlanabilir bir siyasi merkezden ortaya çıktığını iddia etmiştir. Kothari ile birlikte ise Kongre Sistemi'nin temel karakteristik özellikleri birçok kişi tarafından ele alınmaya başlanmıştır. Bu karakteristikler Sartori'ye atıfla özetlenecek olursa, öncelikle tek-hâkim parti sistemi olarak adlandırılan sistemin, iktidar partisinin çok baskın bir rol oynadığı çok partili bir sistem olduğu ifade edilmiştir. Politik olarak pek çok

partinin sistem içerisinde var olmasına ve işlev görmesine rağmen, politikanın merkezi alanı yalnızca Kongre Partisi tarafından işgal edilmiştir. Kongrenin egemenliği, büyük bir örgütsel gücünün yanı sıra, yukarıda da ifade edildiği gibi hem Lok Sabha hem de Vidyan Sabha'larda çok sayıda sandalye kontrol edebilme kabiliyetine bağlı olmuştur (Sartori, 1976: 35-42; Kothari, 1964: 1161-1173).

İkinci olarak, Kongrenin iktidar partisi olarak baskın olması, rekabetin olmadığı anlamına gelmiyordu. Muhalefetteki çok sayıda parti rekabet halindeydi. Bununla birlikte, bu tür bir rekabet, iktidar partisinin baskın konumuna etkili bir şekilde meydan okumayla sonuçlanamıyordu. Morris-Jones, bu fenomeni “rekabetin var olduğu ancak değişimin izinin dahi olmadığı baskınlık” olarak nitelendirmiştir (Jones, 1967: 109-132; Jones, 1978: 217). Seçimsel açıdan, bir kaç muhalif partinin seçim alanına girebilmesine rağmen, hiçbirinin tek başına ya da ittifak kurarak Kongre Partisi'nin yerinden edebilecek önemli sayıda bir sandalye sayısına ulaşamayacakları kabul edilmiştir. Bu partiler Lok Sabha hem de Vidyan Sabha yasama organlarında parçalanmış ve zayıf bir biçimde temsil edilmiştir. Kongre Partisi ise, yakaladığı oy oranına göre orantısız olarak daha büyük sayılarda sandalye kazanmaya devam etmiştir (Sartori, 1976: 35-42; Kothari, 1964: 1161-1173).

Üçüncü olarak, ülkede iktidar partisine bir alternatif sunamamaları ya da hâkim pozisyonuna meydan okuyamamaları nedeniyle, muhalefet partileri geleneksel muhalefet rolünü oynayamamıştır. Aksine, rolleri iktidar partisini eleştirmek ve sürekli ona baskı yapmakla sınırlı olmuştur. Bu nedenle, muhalefet partilerinin baskı partileri olarak faaliyet gösterdiği ifade edilmiştir (Sartori, 1976: 35-42; Kothari, 1964: 1161-1173). Dördüncü olarak, Kongre Partisi'nin hâkim pozisyonunu sürdürmesine yardım eden önemli özelliklerinden biri de, farklı toplumsal grupları ve çıkarları temsil edebilme kapasitesidir. Toplumun farklı kesimlerinin desteğini alırken, büyük bir şemsiye partisi rolünü oynamıştır. Milliyetçi bağımsızlık hareketi sırasında, farklı grupları kendi saflarına yerleştirmiş ve aynı örgütsel yapı içinde birliğin gerekliliğini vurgulamıştır. Bu açıdan geniş bir sosyal koalisyon karakterini üstlenmiştir. Bağımsızlık sonrası dönemde de parti, egemen toplumsal unsurları özümsemeye ve onun iktidardaki

rakipsiz konumunu korumasına yardımcı olan farklı çıkarları dengelemeye devam etmiştir. Uyumlaştırıcı ve uyarlanabilir politikaları sayesinde de muhalefet rolüne net bir gereklilik ihtiyacı hissettirmemiştir (Sartori, 1976: 35-42; Kothari, 1964: 1161-1173).

Kongre Partisi bir sosyal koalisyon olmanın yanında, beşinci olarak aynı zamanda bir ideolojik koalisyona da karşılık gelmiştir. Bu şekilde Kongre, çeşitli çıkarları ve ideolojileri temsil eden çoğul bir parti olarak, birçok fraksiyonu bünyesinde barındırmıştır. Bunlardan bazıları nispeten daha baskınken ve partinin karar vermesinde önemli rol oynuyorken; bazıları da muhalif hiziplere karşılık gelmişlerdir. Kongrenin bu muhalif hiziplerinin bir kısmı, muhalefet partilerinin bazılarına ideolojik olarak daha yakın olmuştur. Başka bir deyişle, Kongre dışında yer alan muhalif partileri, bir yandan bağımsız bir parti rolü üstlenmekteyken, diğer yandan da Kongre içerisinde ona yakın ideolojik yönelime sahip bir hizip de bulundurmışlardır. Bu nedenle, Kongre politikalarıyla muhalefet partilerinin politikaları arasında her zaman bir devamlılık söz konusu olmuştur. Söz konusu bu devamlılık da, muhalefet partilerinin Kongre'ye baskı yapabilmelerini ve karar noktasında etkide bulunabilmelerini sağlamıştır. Bu nedenle Kongre Sistemi, son olarak, konsensüsçü bir model üzerine inşa edilmiştir. İster iktidar grupları içinde olsun ister muhalif hiziplerden olsun, tüm siyasi aktörler tarafından paylaşılan siyasi değerler etrafında geniş bir uzlaşma politikası mevcut olmuştur. Bu şekilde Kongre içindeki veya dışındaki ideolojik bölümler için bir şekilde orta yol bulunabilmiştir (Sartori, 1976: 35-42; Kothari, 1964: 1161-1173).

1.2. 1967-1989: Kongre Sistemi'nin Çöküşü

Genellikle 1962-64 yılları arasında Nehru'nun son dönemlerinden başlatılan Kongre Sistemi'nin çöküş sinyalleri, Nehru'nun ölümü sonrası 1967 Lok Sabha seçimlerindeki gerileyişiyle hâkim parti sisteminin değişimi öne çıkmaya başlamıştır. Bu tarihte organize edilen 1967 Seçimleri Kongre Partisi'nin oyu yüzde 41'e, koltuk sayısı ise yüzde 54.62'ye gerilemiştir. Parti eyaletlerde ise sekiz eyaleti muhalefete kaybetmiştir (Chitkara ve Sarma, 1997: 243). Lok Sabha seçimlerinde iktidarı elinde tutabilmesine karşılık, eyaletlerde yükselen muhalefetin koalisyon hükümetleriyle yaşatmış olduğu yenilgiler, Kongre

Partisi'nin hâkim parti konumunun gerilemeye başladığını göstermekteydi. Diğer yandan 1967 ve 1989 tarih aralığında Kongre'ye karşı muhalefet yavaş yavaş bir araya gelmeye başlamıştır (Bhalla, 1973: 193). Dolayısıyla sistem çok partili sistem olmasına rağmen, Kongre'nin düşüşe geçtiği andan 1989 yılına kadar parti sistemi bir parti sistem türü ile ifade edilmekten ziyade, Kongre Sistemi'nin çöküş dönemi olarak izah edilebilir. Kongre Sistemi'ne neden olduğu iddia edilen sosyo-politik değişimler, önemsiz olmamışken; sistemin çöküşünde ikincil bir faktör olarak yer almışlardır. Başka bir deyişle Kongre Sistemi bir kurum olarak içerisinde ortaya çıkan çürümeler nedeniyle öncelikle düşüşe geçmiştir. Bir parti sistemi olarak Kongre Sistemi düşüşe geçtikten sonra, sosyo-politik faktörler bu düşüşü hızlandırmıştır.

1967 sonrası eyaletlerde yükselen muhalefetin ardından, 1969'da Kongre Partisi'nin ikiye bölünmesi Kongre Sistemi'nin çöküşünde diğer bir aşamayı başlatmıştır. Nitekim Rajni Kothari 1967-1971 arasın dönemi Rekabetçi Hâkim Parti dönemi olarak tanımlamıştır (Goyal, 1987: 153); Kumar Jha, 1997: 43). Artık Kongre merkezde egemen olmasına rağmen, farklı eyaletlerde bu hâkimiyetini kaybedebilmiştir. Kongre, Maharashtra ve Andra Pradeş gibi eyaletlerde etkiliyken; Pencap ve Madras gibi eyaletlerde Akali Dal ve Dravidian İlerleme Federasyonu (DMK) gibi partiler yönetimi devralmıştır. HKP(M) ise Kerala'da egemen güç haline gelmiştir. Yerelde daha rekabetçi bir karakter ortaya çıkmasına rağmen, muhalefetin bölgesel olması ve kendi aralarında birleşememesi ulusal bir alternatif ortaya çıkmasına engellemiştir. 1971 Lok Sabha seçimleri ise Indira Gandhi'nin zaferi sonrası yeniden hâkim parti sistemini ortaya çıkarmıştır (Kochanek, 1976: 104-105). Ancak bu sefer Indira Gandhi'nin muhalefete karşı sert tutumu aslında sistemin çatışmacı hâkim parti sistemi şeklinde okunmasını mümkün kılmıştır. 1975-1977 tarihleri arasındaki Olağanüstü Hal dönemi ise birçokları tarafından sadece bir tek parti sistemiydi. Artık parti ne konsensüs partisiydi ne de karizmatik siyaset devredeydi. Parti örgütündeki yerelin otonomisi tamamen ortadan kaldırılmışken; parti içerisinde birbirinden farklı çıkarlara hitap eden farklı hizipler ortadan kaldırılmıştır. Muhalefet partileri de artık baskı grubu değil, iktidarı arzulayan gerçek birer siyasal partilere

dönüşmüşlerdir (Goyal, 1987: 153-154; Hardgrave ve Kochanek, 2000: 253). Bu, aslında çok partili hakim parti sisteminin çözülüşünün bir diğer göstergesi olmuştur.

Olağanüstü Hal dönemi sonunda 1977 Genel Seçimleri, muhalefetin Büyük İttifak'ı karşısında Kongre Partisi'nin yenilgisiyle sonuçlanmış ve artık bir taraftan 1977-1979 arasında görülebileceği gibi koalisyon hükümetleri merkeze taşınmış, bir taraftan da 1970'lerin sonunda artık ikili bir parti sistemi karakteri ortaya çıkmıştır (Kumar, 2018: 36). Başka bir deyişle 1970'lerin sonunda bir yandan bir merkezi seviye parti sistemi, diğer yandan da bir eyalet seviyesi parti sistemi ortaya çıkmıştır. Yani her bir eyalet kendi içerisinde kendine münhasır bir parti sistemine sahip olmaya başlamıştır. Ancak genel olarak bundan sonraki sistem artık istikrarsız çok partili sisteme karşılık gelmiştir. 1980 yılındaki Lok Sabha seçimlerinde Kongre Partisi Indira Gandhi liderliğinde yeniden iktidara yükselirken, koalisyonlar eyaletlerde devam etse de, merkezde koalisyon dönemi düşüşe geçmiştir. 1980-1989 yılları arasında ise Indira Gandhi'nin suikaste uğraması ve Rajiv Gandhi'nin partinin başına geçme olaylarıyla birlikte parti sistemi yeniden Çatışmacı Hâkim Tek Parti seviyesine dönmüştür. Ancak Rajiv Gandhi liderliğindeki Kongre'nin 1990'da kaybedecek olduğu Genel Seçimler sonrası hem Kongre Sistemi tamamen ortadan kalkmaya başlamış hem de tam manasıyla koalisyonların ön plana çıktığı bir sistemi ortaya çıkmıştır (Ram, 2000: 245).

Koalisyon dönemine geçmeden önce, Kongre Sistemi'nin neden çöktüğüne dair yapılan tartışmalara değinmek önemlidir. Morris-Jones Kongre'nin çöküşünü piyasa metaforuyla açıklamaya çalışmış ve rekabetle ilgili olarak bir piyasa formunun ortaya çıkmasına bağlamıştır. Bu piyasada muhalefet partileri rekabete girme arzusuyla sayılarını oldukça arttırmış ve daha önce Kongre içerisinde gerçekleşen rekabet artık partiler arası çatışmalar alanına dönüşmüştür. Böylece seçim politikasını daha rekabetçi hale getiren bir dizi yeni siyasi güç ve oluşum ortaya çıkmaya başlamıştır (Jones, 1978: 154). Rajni Kothari ise, değişimi daha sosyo-ekonomik ve demografik alandaki dönüşümlerle açıklamaya çalışmıştır. Kothari'ye göre, özellikle 1960'larda gerçekleştirilen tarım reformları sonrasında

kırsal kesimdeki köylü sınıfının yükselişiyile ilgili bir duruma karşılık gelmiştir. Reformlar sonrası ekonomik olarak daha fazla güçlenen geri kalmış ve alt kastlardan oluşan bu yeni siyasal sınıfın siyasal anlamda bilinçlenerek siyasi arenada kendisini temsil edebilecek farklı platformlara ihtiyaç duymasıyla ilgili bir durumdur. Bu ihtiyaç da bölgesel ve yerel partileri doğurmuştur.

Soruna kurumsalcı teori açısından bakıldığında, bu sosyolojik analizler reddedilmemekle birlikte, öncelikle bir kurum olarak Kongre Sistemi'nin kendisinin yapısal olarak çöküşe geçtiği, akabinde bu sosyolojik faktörlerin süreci hızlandırdığı gibi farklı bir analiz çerçevesi geliştirilmektedir. Nitekim birçok düşünür de Kongre Sistemi'nin kendi içerisindeki zayıflıklarını fazlasıyla ele almıştır. Örneğin Burger'a göre, Kongre her şeyden önce yeni bir rasyonel amaç bulmak zorunda kalmıştır. Çünkü parti bağımsızlıktan bu yana bir sürü şey başarmasına rağmen, devrim ve demokrasi savunusu artık cazip gelmemiştir. Bunun yanında bir taraftan parti örgütüyle ilgili problemler, bir taraftan da hizmetleri teslim edemeyen idari kapasite azalması söz konusu olmuştur. Ayrıca parti ile ilgili hayal kırıklıkları ve hoşnutsuzluklar seçmenlerin tutumlarına yansıyor; partinin faaliyet gösterdiği sosyal alanda belli spesifik sevilmeyen gruplarla anılması seçmeni partiden uzaklaştırmıştır (Burger, 1969: 264-270). Rajni Kothari her şeyden önce Kongre siyasetinin Nehru, Indira Gandhi, Sardar Patel gibi karizmatik kişilere dayandığını ve bu durumun artık Kongre lehine çalışmadığını, kurumsal yapıya verilen önemin arttığını belirtmiştir. İkinci olarak tarihi ve gelenekselin önemini vurgulayan politik bir süreç, Kongre'nin ilerici bir ideolojiye artan vurgusuyla birleşmiş ve bu durum Kongre'nin meşruiyetini sarsarak sürekli faydacı ve performans gerekçeleriyle sürekli canlanmaya duyulan ihtiyacın altını çizmiştir. Üçüncü olarak Kongre'nin hâkimiyetini ve liderliğini güçlendiren konsensüsçü tarzı, yeni kuşak liderliğin kabul etmekte zorlandığı bir konu haline gelmiştir. Sürekli çekişme ve anlaşmazlıklar arasında resmi bir konsensüs sağlamayı ikiyüzlülük görerek eleştirilerini arttırmışlardır. Kongre'nin bağımsızlık sonrası sosyal tabanını genişletmek adına bağımsızlık hareketinin alt kesimlerinin kaybedilerek yeni elit gruplarıyla ilişki kurulması kısa vadede kazandırmış olsa da uzun vadede kaybettirmiştir. Son olarak Kongre'nin

sekülerizm siyaseti, nihayetinde, Kongre'nin daha çoğulcu bir politik rekabet yapısıyla karşı karşıya kalmasına neden olmuş ve konsensüsçü niteliğini zayıflatmıştır (Kothari, 2005: 112-117). Zoya Hasan ise Kongre'nin çöküşündeki merkezi nedeni, partinin kurmuş olduğu koalisyon yapısının politik temellerini koruyamamış olmasına vurgu yapmıştır (Hasan, 2002: 10-12). Gerçekten de parti, seçimler esnasında bile seçmenleri mobilize edebilme kabiliyetinde düşüş yaşamıştır.

Sonuç olarak Indira Gandhi'nin merkezci bir örgüt politikası parti örgütünü zayıflatmıştır. Muhalefet partilerinin yönetmiş olduğu eyaletlerde Vali Yönetimi'nin devreye sokulması gibi kararlarla çatışmacı bir politika takip edilmesi eski rekabet tarzını değiştirmiştir. Artık muhalif partiler baskı grubu görevinden ziyade, siyasal rakipler haline gelmişlerdir. Hem parti içi hiziplerin partiden ayrılması hem de farklı sosyolojik çıkarlara hitap edilemiyor olunması Kongre'nin ideolojik ve sosyolojik koalisyon olma niteliğini kaybetmiştir. Böylece Kongre'yi hâkim parti yapan en önemli özelliği olan konsensüsü sağlama yeteneği ortadan kalkmıştır. Parti kendine güç sağlayan en önemli gayri resmi kapasitesini yitirmiştir.

1.3. 1989-2004: Koalisyon Dönemi İstikrarsız Çok Partili Sistem

Hindistan'da koalisyonlar 1989 öncesinde de yaşanmasına rağmen, Kongre Partisi'nin yeniden hâkim parti pozisyonuna oturabilmiş olması, koalisyonlar çağıının 1989 sonrası dönem için adlandırılmasına neden olmuştur. 1989 Genel Seçimleri'nde Janata Dal liderliğindeki Ulusal Cephe'nin koalisyon aracılığıyla kurmuş olduğu azınlık hükümeti parti sisteminde geri dönmek üzere Kongre Sistemi'nin rafa kaldırmıştır. Ancak yeni dönem parti sisteminin belki de en önemli özelliği istikrarsız olmasıdır (Ram, 2000: 138). Nitekim 1989 ve 1996 yılları arasında üç merkezi hükümet kurulmuştur. Birincisi 1989'da V.P. Singh liderliğinde, BJP ve sol partilerin dışarıdan destek vermesi sonucu kurulan Ulusal Cephe hükümetiydi. Bu hükümet gerçek anlamda kurulan ilk koalisyon hükümetiyken, içeride güçlü bir konsensüs oluşturulamadığı için iç

huzursuzluklar nedeniyle dağılmıştır. Koalisyonu bozan temel aktör, Ayodya konusu üzerinde kendisiyle bir türlü anlaşılamayan BJP olmuştur. Sonrasında ise bu sefer Kongre'nin dışarıdan destek vermesiyle Chandra Shekhar liderliğinde Janata Dal (S) hükümeti kurulmuştur. Bu hükümette 1991'de Kongre'nin desteğini çekmesiyle düşmüş ve aynı yıl ülke yeni bir genel seçime gitmek zorunda kalmıştır. 1991 Genel Seçimleri'nde ise Kongre seçimlerden en büyük parti olarak çıkmış olsa da çoğunluğu alamayınca, Rao liderliğinde bir azınlık hükümeti kurmak zorunda kalınmıştır (Nikolenyi, 2009: 104).

İstikrarın yakalanmakta zorlanıldığı bu süreç, diğer yandan Ayodya konusunu, Mandal Komisyonu tartışmalarını, Dalitlerin siyasal bilinçlerinin yükselişini, kast temelli siyasal partilerin ortaya çıkışına şahit olmuştur. Ülke siyaseti kadar parti sistemini de etkileyen bu konular, sonuç olarak iktidardaki Kongre'nin yanında BJP yükselişine ve bölgesel partilerin hızla artmasına aracılık etmiştir. BJP'nin politik sermayesi ve temiz imajının yanında, Ayodya konusuyla ilgili olarak yükselen Hindu milliyetçiliği, 1996'da organize edilen 11. Lok Sabha seçimlerinden en büyük parti olarak çıkması ve Cumhurbaşkanı tarafından hükümeti kurma yetkisinin verilmesi sonucunu doğurmuştur. Bununla birlikte BJP, mutlak çoğunluktan yoksun ve hükümeti devam ettirebilmek adına müttefikleri ikna etmede başarısız olduğu için hükümet kısa sürede düşmüştür. Sonrasında Janata Dal liderliğinde on üç partinin koalisyonuyla oluşan Ulusal Cephe, Kongre'den dışarıdan destek alarak 1996-98 döneminde iktidarda kalmıştır. Bu hükümet de 1998'de düşünce, A. B. Vajpayee liderliğindeki BJP, Ulusal Demokratik İttifak olarak bilinen 18 partinin koalisyonuyla hükümeti kurmuştur. Ancak yine kurulan hükümet, 1999'da koalisyondan çıkarılan müttefiklerden birinin bir oyu ile düşürülmüştür. Sonuç olarak, BJP ve Ulusal Demokratik İttifak'ın (NDA) 1999 seçimlerinde çoğunluğu sağlama çabaları çok daha büyüktü ve artık koalisyon siyaseti, Hint parti sisteminin en önemli özelliği haline gelmiştir (Naidu, 2007: 259).

1.4. 2004 Sonrası İki Kutuplu Çok Partili Sistem

1999'da BJP liderliğinde kurulan Ulusal Demokratik İttifak (National Democratic Alliance - NDA), sadece ülke siyasetinde değil, parti sisteminde de

büyük değişikliklerin ilk adımına karşılık gelmiştir. Öyle ki öncelikle merkezi düzeyde BJP'nin yükseliş i sisteme rengini vermiş, diğ er taraftan bölgesel partilerin güç lenmesi hız kazanmıştır. Kongre ise toparlanmaya çalış maktayken; BJP'nin Hindu milliyetç ilığı ve Kongre karşıtlığı üzerinden kurduğı ittifaklar ve de her geçen gün yükselen ittifak siyaseti ülkedeki tüm partileri doğı al olarak kutuplaşt ırılmış tır. Tam da bu noktada Sonia Gandhi'nin Kongre Partisi ile aktif olarak siyasete girmesi ve de Sonia Gandhi'nin bu kutuplaş ma gidiş atını fark etmesi yeni bir evrenin tohumlarının atılmasına neden olmuştur (Dettman, 2001: 7). Sonia Gandhi parti için kampanyaya başlamadan önce, Kongre'nin bileş enleri gözle görölür şekilde dağı nık bir görölntü içerisindeydi. Bu açıdan Bayan Gandhi ilk olarak parti içerisine eğ ilerek dağı lmayı durdurmuştur. Sonrasında da yükselen bölgesel partilerle iletiş ime geçerek ittifak gelişt irmenin yollarını aramış tır (Sanghvi, 2006: 238). Sonuç olarak, Kongre'nin parçalanmadığı ve bu nedenle hala sağlam bir parti örgütüne sahip olunan eyaletlerde oyların oranı yükselmiştir. Artık Kongre ve BJP tek başlarına çoğunluğu elde edemiyorlardı, ancak iki kutba doğı ru ilerleyen ana akımların liderleri olarak ortaya çıkmış lardır.

Sonia Gandhi'nin kazandırmış olduğı ivmeyle Kongre Partisi 2004 Genel Seçimleri'nde en fazla oyu alan parti olmuştur. Çoğunluğu alamamış olmasına rağmen, partinin siyasal hayata katmış olduğı en önemli yenilik, sol partiler ve bölgesel partilerin desteğıyle kurulan Birleş ik İlerici İttifak (UPA) hükümetidir. Daha önce merkezde BJP liderliğinde Demokratik Ulusal İttifak kurulmuştu. Şimdi ise merkezde Kongre aracılığı ve liderliğ iyle Birleş ik İlerici İttifak kurulmuştur. Böylelikle ülke parti sistemi çok partili ve bölünmüş bir yapıya sahip olmasına rağmen, fonksiyonel olarak iki kutuplu bir yapıya doğı ru evrilmiştir. Artık Kongre liderliğindeki Birleş ik İlerici İttifak (UPA), merkez sol siyaseti, BJP liderliğindeki Demokratik Ulusal İttifak (NDA) ise merkez sağ siyaseti temsil etmeye başlamış tır. 2008 yılında CPI ve CPI(M) gibi partilerden oluş an Sol Cephe, Birleş ik İlerici İttifak'tan ayrılarak Üçüncü Cephe'yi kurmuş olsalar da ilerleyen yıllarda bu cephe zayıflamış ve iki kutuplu yapı yoluna devam etmiştir (Kumar, 2013: 73-74). Nitekim 2009 Genel Seçimleri'nde de Kongre liderliğindeki Birleş ik İlerici İttifak yeniden seçimleri kazanarak UPA 2

hükümetini kurmuştur. Bu sonuç, iki kutuplu çok partili sistemin konsolide olmaya devam ettiğinin bir göstergesi olmuştur. Modi dalgasının yaşandığı 2014 Genel Seçimleri'nde, BJP liderliğindeki Demokratik Ulusal İttifak ezici bir üstünlükle seçimlerden galibiyetle çıkmış ve Kongre ve Birleşik İlerici İttifak ağır bir yenilgiyle ayrılmış olsa da sistemin iki kutuplu yapısı işlevini korumaktadır (Palshikar ve diğerleri, 2017: 138).

Her ne kadar BJP liderliğindeki Demokratik Ulusal İttifak'ın 2014 seçimleri ve sonrasında gerçekleştirilen eyalet seçimlerinde kontrolü ele geçirdiği 99 eyalet yönetimiyle birlikte BJP Hâkim Parti Sistemi ya da BJP Sistemi'nin ortaya çıktığı tartışılmış olsa da, hem son dönemlerde Kongre'nin geri aldığı 3 eyalet seçimi hem de BJP'nin Kongre Sistemi'ndeki hâkim parti özelliklerine sahip olmaması böyle bir iddia için erken olduğunu göstermiştir (Congress Party Forms, 2019). Nitekim 2014 sonrası BJP iktidarında Kongre Sistemi'ndeki gibi ne bir sosyolojik ne de bir ideolojik ulusal koalisyon sağlanabilmiştir. Baskı grubu niteliğinde olmayan siyasal partiler arasındaki rekabet oldukça çatışmacıyken, bir konsensüs partisi karakteri ise asla ortaya çıkamamıştır. Yine BJP'nin hakim parti niteliği için en az üç seçim dönemini geriden bırakması gerekmektedir. Bu gibi sebepler uzatılabilecekken, yaklaşan 2019 Genel Seçimleri'nde de BJP'nin benzer dominant pozisyonu ele geçirip geçiremeyeceği konusunda mevcut eğilimler BJP'nin aleyhine işlemiştir. Özellikle BJP'nin kalesi kabul edilen Hindu Kuşağı bölgelerindeki eyalet seçimlerinde Kongre'nin zaferle ayrılması söz konusu düşüşe geçen BJP imajını güçlendirmiştir. Diğer yandan 2019 Genel Seçimleri'ne giderken sol partilerin daha önceden kurmuş oldukları Üçüncü Cephe artık BJP karşıtı cepheye dahil olduğu görünmekteyken; Mamata Banerjee liderliğindeki AITC öncülüğünde kurulan diğer bir Üçüncü Cephe de henüz yolun başında olmasından dolayı iki kutuplu sistemi henüz tehdit edememektedir. Hal böyle olunca 2019 Genel Seçimleri öncesinde iki kutuplu çok partili sistemin Hindistan siyasetinde var olmaya devam ettiği ifade edilebilir.

2. Seçimsel Oynaklık

Seçimsel oynaklık, bireysel oy transferlerinden kaynaklanan net değişim aracılığıyla saptanabilmektedir (Mainwaring, 1999: 25). Ancak bazen yasama

organına yer alan parti sayısı ve değişimi, yeni partilerin sayısı, yeni partilerin oy oran/yüzde/payları, seçim mağlubu partilerin sayısı ve oy oran/yüzde/payları, seçim ve yasama organındaki en büyük partinin sandalye sayısı ve sandalye oran/yüzde/payları, seçim ve yasama organındaki ikinci en büyük partinin sandalye sayısı ve sandalye oran/yüzde/payları gibi değişkenler aracılığıyla daha detaylı bir analiz yapılmaya çalışılabilir. Bu kapsamda çalışmada da Hindistan parti sistemindeki oynaklığı değerlendirebilmek adına öncelikle seçimsel ve yasama sandalye oynaklığı bakılacak, akabinde de yukarıda belirtilen söz konusu diğer göstergeler üzerinden ulaşılan sonuç desteklenmeye çalışılacaktır.

Parti sistemi kurumsallaşmasında seçimsel oynaklık kriterinin hayati bir önem arz etmesi istikrar konusuyla ilgilidir. Yani seçimsel açıdan istikrara sahip bir ülkenin daha düzenli, öngörülebilir ve tahmin edilebilir bir siyasete sahip olabileceği öngörülür. Dolayısıyla seçimsel oynaklığa sahip bir ülke ve parti sistemi istikrarsız olacakken; seçimsel oynaklığın düşük oluşu istikrarın da bir o kadar üst seviyelerde olduğuna delalet edebilmektedir (Mainwaring, 1999: 25). Bu açıdan Hindistan parti sistemi değerlendirmemizde de ilk önce seçimlere ve seçimlerdeki genel istikrar durumuna bakılacaktır. Ancak burada son üç genel seçime karşılık gelen 2004, 2009 ve 2014 Genel Seçimleri ele alınmaya çalışılacaktır. Parti sistemi değerlendirmemizde seçimleri son üç seçimle sınırlı tutmamızın nedeni, bu seçimlerin son ortaya çıkan İki Kutuplu Çok Partili Sistemi'nin birer göstergesi olmalarıdır. Hatırlanacağı üzerine bir önceki maddede parti sisteminin evreleri ele alınmıştı ve sistemin en az dört evreden geçerek bu noktaya ulaşmış olması zaten ülke tarihinde parti sisteminin ne kadar istikrarsız bir süreçten geçerek bugünlere geldiğini göstermektedir. Dolayısıyla biz şuan ki mevcut parti sisteminin istikrarlı olup olmadığına bakacağımız için, önceki parti sistem evrelerindeki seçimler aldatici olabilecektir. Bu açıdan öncelikle son üç ulusal seçim içerisindeki ulusal partilerin konumu değerlendirilecektir. Öte yandan genel olarak parti sistem değerlendirmelerinde yüzde 2'nin altında kalan partilerin değerlendirilmeye alınmaması gibi bir teamül vardır. Bu çalışmada da yüzde 2'nin altında kalabilmiş olan ulusal partilerin analizinden sonra, yüzde 2'yi geçebilmiş olan partiler üzerinden bir değerlendirme yapılmaya çalışılacaktır. Bu

yüzde 2'lik sınırlandırma, hem 1000'den fazla partiyi barındıran ülkede değerlendirmeyi kolaylaştıracaktır hem de ulusal partilerin ötesinde de bir değerlendirme imkânı sağlayacaktır.

Ulusal Partiler Seçim Oynaklığı tablosunda (Bk. Tablo 6) öncelikle partilerin son üç seçimde almış oldukları oy oran ve yüzdeleri görülmektedir. Tabloda 2014 Genel Seçimleri'ndeki büyük oy oynaklığı oldukça göze çarpmaktadır. Hiç şüphesiz buradaki oynaklığın en temel sebebi, BJP'nin Modi dalgası sayesinde kazanmış olduğu büyük başarıdır. BJP burada 2009 seçimlerindeki yüzde 18.80 oy oranını yüzde 31.3 oy oranına çıkararak ve de en önemli rakibi olan Kongre Partisi'nin 2009'daki yüzde 28.55'lik oy oranını yüzde 19.5'e indirerek en büyük oynaklığa sebebiyet vermiştir. Diğer yandan BJP'nin galibiyeti diğer ulusal partilerde de önemli derecede bir oynamaya sebebiyet vermiştir. AITC dışında oyunu arttırmayı başaran parti yokken; HKP(M) yüzde 2.13, BSP yüzde 1.97, MKP yüzde 0.48 ve HKP yüzde 0.65'lik gerilemeler yaşamışlardır. Tabi bu gerilemeler ülkede yüzde 1'lik oy oranının 5 milyon civarı bir oya karşılık geldiği ve de partilerin neredeyse yarı oy oranlarını kaybettikleri düşünüldüğünde daha anlamlı olarak görülebilmektedir. 2014 yılında yaşanan bu seçimsel kırılmalar bile tek başına mevcut parti sisteminin seçimsel oynaklık açısından istikrarsız bir yapıya doğru evirildiğini göstermektedir. Ancak diğer verilere bakmak yine de önemlidir. Bu açıdan aslında 2014 seçimlerindeki sonuçlar olmasa, ulusal partiler açısından 2004 ve 2009 seçimlerinin belli bir istikrarı sağlamış olduğu iddia edilebilirdi. Nitekim her iki seçimi de Kongre Partisi yüzde 26.53 ve 28.55'lik oy oranlarıyla kaybetmiş olmasına rağmen, sırasıyla yüzde 22.16 ve 18.80 oy oranları tutturarak BJP'nin o kadar da büyük bir geride kalış içerisinde olmadığı iddia edilebilirdi. Yani diğer partiler oldukça geride kalmış olsalar da, biri kazanan ve biri de kaybeden olmasına rağmen, Kongre ve BJP'nin oy oranları iki kutuplu çok partililiğin devam ettiğine işaret olarak değerlendirilebilir. Nitekim hem 2004 hem de 2009 seçimlerinde ana akım partileri olan Kongre ve BJP dışındaki partilerin oy yüzdelerinde büyük bir değişme de gözlenememektedir.

Tablo 8: 2004, 2009, 2014 Genel Seçileri Oy Oranı ve Sandalye Sayıları

	2004		2009		2014	
	Oy Oranı (%)	Sandalye Sayısı	Oy Oranı (%)	Sandalye Sayısı	Oy Oranı (%)	Sandalye Sayısı
BJP	22.16	138	18.80	116	31.3	282
Kongre	26.53	145	28.55	206	19.5	44
CPI(M)	5.66	43	5.33	16	3.2	9
BSP	5.33	19	6.17	21	4.2	0
AITC	2.07	2	3.20	19	3.8	34
NCP	1.80	9	2.04	9	1.56	6
CPI	1.41	10	2.04	9	1.56	6

Kaynak: Election Commission of India, www.eci.gov.in.

Hindistan'ın dar bölge seçim sistemiyle ilgili olarak oy yüzdelерinin yasama organı sandalye sayılarını bazen tam olarak yansıtamadığından aynı tabloya bir de sandalye sayısı açısından bakacak olursak, benzer bir oynaklığın yasama organı sandalye sayılarına da yansıdığı görülebilmektedir. Hatta ülke seçim sisteminin yüzde olarak geride kalan partilerin aleyhine işleyerek sandalye sayıları üzerinde de daha ezici bir yenilgiyle karşılaşmalarına neden olduğu gözlemlenebilmektedir. Öyle ki BJP 2014 seçimlerinde sandalye sayısını iki katından daha fazla arttırarak 116'dan 282'ye çıkarırken; Kongre ise meclisteki 543 sandalyeden 206'sını kontrol etmekten 44 sandalye sayısına düşerek inanılmaz bir kayıp yaşamış ve meclisin neredeyse yarısını kontrol ederken yüzde 8.1'ini kontrol eder hale gelmiştir. Diğer ulusal partilerde de tek çıkışı AITC yaparken, sandalye sayısını 19'dan 34'e çıkarmıştır. HKP(M), MKP ve HKP ise sırasıyla 7, 3 ve 3 sandalye olmak üzere kendileri açısından önemli bir temsil gücünü kaybetmişlerdir. Seçim sisteminin en büyük azizliğine ise BSP uğramış yüzde 4.2 oy alabilmeyi

başarmışken, sandalye sayısı 21’den sıfıra kadar gerilemiştir. Yani parti sistemi kurumsallaşması sandalye oynaklığı açısından da oldukça istikrarsız görünmektedir. Hatta buradaki oynaklık, oy oranları açısından görece istikrarlı görünen 2004 ve 2009 seçimleri açısından da alarm vermektedir. Bu seçimlerde partilerin oy oranları iki seçim arasında fazla değişmemesine rağmen, sandalye sayılarındaki istikrarsızlık göze çarpmaktadır. Bu durumda birinci derece ülkedeki seçim sistemiyle ilgili bir durumken, ileride de ele alınacağı gibi başta BJP olmak üzere ülke siyasetinin daha istikrarlı olabilmesi adına seçim sisteminin değiştirilmesini önermektedirler.

Seçimsel oynaklık tartışmalarına “Yüzde 2’nin Üzerinde Oy Alan Partiler”in tablosu üzerinden bakıldığı zaman (Bk. Tablo 7), buradaki ulusal partileri yeniden değerlendirmeye gerek yokken, oy oranları açısından bir önceki durumdan daha farklı bir durumla karşılaşılacaktır. Özellikle 2014 seçimleriyle ilgili olarak BJP’nin yükselişinin buradaki partileri çok etkilemediği görülmektedir. Hatta 2004 ve 2009 arası seçimlerdeki oy oranları değişimlerinin daha fazla olduğu söylenebilir. Ancak burada altı çizilmesi gereken nokta, bu partilerin bölgesel partiler olduğudur. Yani kendi bölgelerinde kemik oy tabanına sahip olan bu bölgesel partiler, BJP’nin yükselişine rağmen, geleneksel seçim desteklerini koruyabilmişlerdir. Diğer yandan BJP’nin yükselişi sandalye sayılarını ise etkilemeyi başarmıştır. Yani oy oranları aynı kalabilmeyi başarmasına karşılık, gerek seçim sistemi gerekse de BJP’nin yerel ittifakları sayesinde bölgesel partiler 2014 seçimlerinde sandalye sayıları üzerinden kayba uğramışlardır. Bu da parti sisteminin yerelde de belli bir oynaklıkla karşı karşıya kaldığını gözler önüne sermektedir. Öte yandan tablonun en aşağısında bulunan, yeni kurulan Sıradan İnsanların Partisi (AAP) ve YSP Kongresi’nin 2004 ve 2009 seçimlerinde yer almamalarına rağmen, 2014’te girdikleri ilk seçimlerden yüzde ikiyi geçmeleri yine sistemin hem oy oranları hem de sandalye sayıları açısından oynaklığı etkilemiştir. Öyle ki bir önceki seçimlerde hiç yokken, bir sonraki seçimlerde yüzde 2 barajını geçerek kimi ulusal partilerden fazla oy alan partilerin ortaya çıkması sistemin açıklığını ve yeni girişlere ne kadar müsait olduğunu göstermektedir. Sisteme ansızın dâhil olan ve yüzde 2 barajını geçerek yaklaşık 20

milyon bireysel oy kaymasını yaşayan parti sisteminin seçimsel oynaklığın en temel tanımına bile ters düşeceğine hiç şüphe yoktur. Bu açıdan ülke parti sistemi ister ulusal partiler açısından isterse de yüzde 2'lik baraja göre değerlendirilsin istikrarlı görünmemektedir.

Tablo 9: Yüzde 2'yi Geçen Partilerin Oy Oranı ve Sandalye Sayıları

	2004		2009		2014	
	Oy Oranı (%)	Sandalye Sayısı	Oy Oranı (%)	Sandalye Sayısı	Oy Oranı (%)	Sandalye Sayısı
Kongre Partisi	26.53	145	28.55	206	19.5	44
BJP	22.16	138	18.80	116	31.3	282
CPI(M)	5.66	43	5.33	16	3.2	9
BSP	5.33	19	6.17	21	4.2	0
SP	4.32	36	3.42	23	3.37	5
TDP	3.04	5	2.51	6	2.55	16
RJP	2.41	24	1.27	4	1.34	4
Janata Dal(U)	2.35	8	1.52	20	1.08	2
AIADMK	2.19	0	1.67	9	3.27	37
AITC	2.07	2	3.20	19	3.8	34
AAP	-	-	-	-	2.05	4
YSP Kongresi	-	-	-	-	2.53	9

Kaynak: Election Commission of India, www.eci.gov.in.

Oy oranları ve yasama sandalyeleri sayısının yanında seçimsel oynaklığa ışık tutan diğer bir gösterge yasama organında yer alan parti sayısıdır. Yasama faaliyeti içerisine dâhil olmaya hak kazanan partilerin istikrarı ya da değişimi de parti sistemine dâhil olan ya da çıkan aktörleri ve de güçlerini göstereceği için önemli bir detay kabul edilmektedir. Dolayısıyla yasamadaki parti sayısı ne kadar

yükselirse ya da ne kadar büyük bir dalgalanmayla karşılaşırsa parti sistemi o kadar istikrarsız olduğu kabul edilmektedir. Parti sayısı azalıyorsa ya da azalmasa bile belli bir sayı ortalamasında sabit kalıyorsa da o derece istikrardan söz edilebilmektedir. Bu açıdan 2004'te 25 parti yasama organı olan Lok Sabha içerisinde yer alabilme hakkını elde edebilmişken; bu sayı 2009'da 37 partiye yükselmiştir. 2014 seçimlerinde ise bu sayı 35 parti şeklinde zuhur etmiştir. Görüldüğü üzere Lok Sabha'daki parti sayısı 2004'e göre oldukça artmıştır. 2014'teki büyük BJP zaferi bile buradaki parti sayısını indirmede çok fazla etkili olamamıştır. Oldukça çeşitliliğe ve dinamik bir yapıya sahip olan ülkede, mevcut yapı parti sayısına da sirayet edebilmiş ve yasamadaki sayıya etki edebilmiştir. Buradaki istikrarsızlık göstergesi için önemli bir veri, belki de 2004 yılında hiçbir partinin 1 vekil ile yasamaya katılmamışken; 1 vekille parlamentoya giren parti sayısı 2009'da 13, 2014'te ise 10'a yükselmiştir. Yani dar sosyolojisini saptayan ve dinamizmini yakalayan küçük partiler belki de geçici de olsa parlamentoya girebilmiş ve oynaklığa katkıda bulunabilmiştir (Election Commission Report, 2004, 2009, 2014).

Yasama organına giren küçük partilerin devamında, oynaklık konusunda daha da zihin açan gösterge, bu meclise yeni giren partilerin sayısıdır. Bu açıdan özellikle 2014 yılı seçimlerinde yasama organına yeni dâhil olan partilerin sayısı 15 olarak görünmektedir. Bu yeni giren 15 partinin oy oranlarına bakıldığında ise, yüzde 2'yi geçen parti sayısının 2 olduğu görülmektedir. Sıradan İnsanlar Partisi (AAP) ve YSR Kongresi bu şekilde yüzde 2'yi geçen iki parti olabilmişken; diğer partiler arasında yüzde 1'i geçen partinin olmaması partilerin boyutunu göstermektedir. Hatta bu partiler arasında yer alan en büyük parti olan AIUDF'nin yüzde 0.42 ve ikinci en büyük parti olan RLSP'nin yüzde 0.19 oy oranına sahip olması karşılaşılan oynaklığın bu şartlarda normal olduğu ortaya koymaktadır. Bu seçime yeni giren partiler arasında en popüler olan ve hatta BJP'nin yükselişinin ikinci yılında Yeni Delhi gibi bir başkentin eyalet seçimlerinde BJP'ye karşı 70 sandalyenin 67'sini kazanan Sıradan İnsanlar Partisi'nin bile bir sonraki Genel Seçimler'de ulusal parlamentoya girememe ihtimali, ülke siyasetinde parti sisteminin yeni partiler aracılığıyla istikrarsızlıktan

kurtulmasının zor olduğunu düşündürmektedir (Election Commission Report, 2004, 2009, 2014).

Parti sistemini istikrarsızlaştıran ya da istikrarı için önem arz eden seçimlerle alakalı diğer önemli bir gösterge de seçim mağlubu partilerin sayısı, oy oranları ve sandalye sayılarıdır (Lindberg, 2007; 215). Buradaki veriler ne kadar yüksek olursa, o kadar çok muhalefet, mobilizasyon ve belki de istikrarsızlık potansiyeliyle karşılaşılabilir. İstikrarlı bir parti sistemi için mağlup olan partilerin sayısının, oy oranının ve yasama sandalye sayılarının azlığı önem arz etmektedir. Bu açıdan 2004 yılında Kongre liderliğindeki Birleşik İlerlemeci İttifak'ın kazanmış olduğu ulusal seçimlerde ittifakın üyesi sayısı 12 partiden oluşmaktayken; seçimleri kaybeden Ulusal Demokratik İttifak'tan 9 parti, Sol Cephe'den 4 parti ve belli bir seviyeye ulaşmış diğer 14 parti olmak üzere toplam 27 kaybeden parti sayılabilmektedir. Normalde 27 muhalefet partisi iktidar için büyük bir riskken, Kongre Partisi hükümeti kurarken kendi ittifakı olan 12 partiye, Sol Cephe başta olan üzere BSP ve SP gibi önemli partilerle birlikte 9 parti daha dâhil ederek dışarıdan destekle toplam 21 parti ile hükümeti kurmuştur. Bu şekilde iktidarı elinde bulunduran Kongre'nin yanına çektiği oy yüzdesi yüzde 35.4 Birleşik İlerlemeci İttifak'tan ve yüzde 7.7 Sol Cephe'den olmak üzere diğer partilerle birlikte en az yüzde 45'e ulaşmıştır. Mağlup tarafın oy yüzdesi ise Ulusal Demokratik İttifak'ın elde ettiği yüzde 33.3 civarındadır. Sandalye sayıları açısından ise Kongre, Birleşik İlerlemeci İttifak aracılığıyla 218 sandalyeye hâkimken; Sol Cephe'den dışarıdan destek alınarak 59 sandalye daha eklenmiş ve lehte olan sandalye sayısı en az 277'ye yükseltilmiştir. Seçim mağlubu Ulusal Demokratik İttifak'ın sandalye sayısı ise, 181'e karşılık gelmekteydi ve 543 sandalyenin bulunduğu Lok Sabha'da hükümete karşı güçsüz kalmıştır. Bu Kongre'nin muhalefeti azaltma ve gücü yönetme anlamında önemli bir yetenek göstergesidir (Election Commission Report, 2004).

Kongre 2009 seçimlerinde ise aynı başarıyı gösterememiştir. Kendi oyunun artmasının da etkisinin olabileceği seçimler sonucunda Kongre liderliğindeki 18 Birleşik İlerlemeci İttifak üyesi seçim galibi olarak sayılabilir. Kaybedenler ise Ulusal Demokratik İttifak'tan 8 parti, Üçüncü Cephe'den 10 parti, Dördüncü

Cephe'den 3 parti ve diğer iki parti olmak üzere toplam 23 parti olarak sayılabilir. Bu açıdan kazanan tarafın oy oranı yüzde 35.4'e karşılık gelmekteyken; kaybeden tarafın oy oranı ise, Ulusal Demokratik İttifak'ın yüzde 33.3, Üçüncü Cephe'nin yüzde 7.7 ve Dördüncü Cephe'nin yüzde 5.14 oy oranıyla toplamda en az yüzde 45 sevelerine ulaşabilmiştir. Ancak Kongre yine de hükümeti oluşturma safhasında başta BSP olmak üzere dışarıdan destek sağlayarak bu yüzdeyi aşağılara çekmeyi başarmıştır. Nitekim sağlanan dışarıdan destekle sandalye sayılarında toplamda 543 sandalyeden 322'sinin desteğini elde edebilmiştir. Burada Birleşik İlerlemeci İttifak zaten 262 sandalyeyi kontrol altına alabilmiştir. Geri kalan desteği ise başta 27 sandalye kontrolüne sahip olan Dördüncü Cephe'den ve 16 sandalye kontrolüne sahip ittifaksız partilerden sağlamıştır. Mağlup partilerin sandalye sayısı ise Ulusal Demokratik İttifak'ın 159 ve Üçüncü Cephe'nin 79 sandalye sayıları ile 240 seviyelerinde kalmıştır (Election Commission Report, 2009).

2014 seçimlerine geldiğinde, Modi dalgası BJP'nin etrafında 23 partiyi hükümet kurmada destek verir pozisyona sokmuştur. Seçim mağlubu tarafta ise Birleşik İlerlemeci İttifak ise Üçüncü ve Dördüncü Cephe'nin de dağılmasıyla 13 parti ile zayıf kalmıştır. Üçüncü ve Dördüncü Cephelerin erimesi sonrası oy yüzdeleri de kazanan taraf olarak Ulusal Demokratik İttifak yüzde 38.5 oy oranıyla, kaybeden ve yüzde 23 oy oranıyla geriden kalan Birleşik İlerlemeci İttifak'a karşı Modi yönetiminin elini rahatlatmıştır. Nitekim sandalye sayıları da Birleşik İlerlemeci İttifak'ın 60 sandalyesine karşı Ulusal Demokratik İttifak'ın 336 sandalyesiyle muhalefete fazla alan bırakmamıştır. Lakin BJP liderliğindeki Ulusal Demokratik İttifak'ı için sorun, herhangi bir ittifaka dâhil olmayan partilerin toplamda 147 sandalyeye sahip olmaları olmuştur. Nitekim 2014 sonrası ülkede yavaş yavaş yükselen BJP ve RSS karşıtı hareket, bu partileri Kongre ile birlikte hareket etmeye zorlamış ve Kongre tüm muhalefeti organize etmeye çalışarak başta parlamento çalışmaları olmak üzere politika üretilen birçok çalışmayı sabote edebilmiştir (Election Commission Report, 2014)

Sonuç olarak ülke parti sisteminin seçimsel oynaklık seviyesinin oldukça yüksek olduğu ve istikrarlı bir yapı için en önemli zaaflardan birine karşılık

geldiği söylenebilir. Hint parti sistemi tüm kriterlerden önce oy oranı ve yasama organı sandalye sayısı açısından önemli sayılabilecek bir oynaklığa sahiptir. Özellikle 2014 seçimleri hem oy oranı hem de sandalye sayısı açısından iki kutuplu çok partili sistemin en önemli aktörleri olan en büyük birinci ve ikinci parti arası dengeyi ikincinin aleyhine bozmuştur. Bu dengenin sarsılması, sistemin yeniden değişerek birinci en büyük parti olan BJP'nin egemenliğinde hâkim tek parti sistemine geçildiği iddialarını ortaya çıkarmıştır. Bu durum, yaklaşan 2019 seçimleriyle daha da konsolide olabileceği gibi, tam tersi bir geri dönüş potansiyelini de bünyesinde barındırmaktadır. Çünkü BJP, Kongre Sistemi'nde olduğu gibi fonksiyonel özelliklere sahip değilken; ana akım dışındaki başta ulusal partilerin önemli derecede oy kaybetmiş oldukları için geri dönüş potansiyeli taşımaları ve yeni partilerin önemli sayıda ortaya çıkabiliyor olmaları hem BJP'nin benzer bir başarı ihtimalini zorlaştırmakta hem de daha derin bir seçimsel oynaklıkla karşılaşılabilmesi izlenimini vermektedir. Ülkedeki seçim sistemi ve siyasal oyunun kuralları gereği seçimlerin mağlubu olan partilerin seçimsel oynaklığa pek etkide bulunmadıkları gibi bir genel görüntü var olmuş olsa da, mağlup partiler üzerine odaklanan dizayn siyaseti ülkede her vakit önemli bir tartışma konusunu teşkil etmiştir. Bu açıdan Hint siyaseti bir taraftan seçimsel oynaklığını giderebilmek adına stratejik düzenlemelere gitme ihtimalini bünyesinde barındırsa da, diğer taraftan mağlup taraflar üzerine geliştirilen politikalar ittifak siyasetinin büyük önem arz ettiği günümüzde önemini yitirmeyecektir.

3. Meşruiyet

Parti sistemini ve bileşenlerine yönelik seçmenlerin kabulünü önemseyen meşruiyet kriteri, yönetim çarkının dönüp dönmediğine, seçmen katılımına, güvene, seçimlerin meşruluğuna, boykot olup olmadığına ve sistem için bileşenler kadar uluslararası aktör ve gözlemcilerin rapor veya açıklamalarına odaklanır (Kuenzi ve Lambright, 2001; Lewis, 2008; 10; Riedl, 2014; Basedau, 2007; 105-43; Mainwaring, 1998; 77). Hindistan gibi devasa bir siyasal ve parti sistemlerinin tüm bileşenler tarafında meşru olarak görülmesi hiç de kolay olmayan bir durumken, dünyanın en büyük liberal demokrasisi olarak kabul edilen ve

dünyanın en büyük siyasal organizasyonlarına sahip olduğu dile getirilen ülkenin belki de bugüne kadar en güçlü yanı meşru sınırlar dairesinde siyasal hayatına devam etmesidir. Bugüne kadar istikrarsız da olsa, seçimlerde büyük dalgalanmalar da yaşasa tüm bileşenler bir şekilde sistemin demokratik pratiklerini yerine getirmeye ve öncelikli olarak taleplerini bu oyunun kuralları içerisinde yerine getirmeye devam etmişlerdir. Dünyanın en büyük sosyal hareketlerinin de yine buradan çıkması bile, meşruluğa olan inancın zayıflamasından ziyade, daha kişisel ve grup çıkarlarıyla ilgili karşılaşılan durumlarla ilgili olmuştur. Parti sisteminin bugünkü kabulünün hangi seviyelerde olduğu meselesi ise, hiç şüphesiz gerek hiç olmadığı kadar mobilize olmuş olan seçmenlerin etkisiyle gerekse de bu seçmenlerin sistem içerisindeki diğer bileşenlerin mücadelelerinden etkilenmeleriyle farklılık gösterebilme ihtimali taşımaktadır. Bu sebeple meşruiyet göstergelerinin dikkatlice bir bir analiz edilmesi faydalı olacaktır.

Her şeyden önce sistemin yönetilebiliyor olması ve yükselen taleplere karşı cevap verebilme kapasitesi gerektiğinden seçilmiş bir hükümetin var olup olmadığı ve fonksiyonlarını yerine getirip getirmediği üzerine yorumlanması gerekir. Bu açıdan Hindistan tarihinin neredeyse yarısı seçimler tarihi olarak geliştiğinden ve seçimlerin fiziki şartlar, nüfus ve güvenlik gibi nedenlerle zor koşullarda gerçekleştirildiğinden ülkenin demokratik deneyimin kıymetini iyi bildiği ifade edilebilir. Oy vermeden sayıma bazen 1 aya varan seçim süreçleriyle karşılaşılan ülkede (Mahr, 2014) yine de demokratik meşru bir yönetime temsili olarak görevi teslim etme geleneği sürdürülmeye çalışılmıştır. Ülke anayasasında da çok net belirtilen federal ve eyalet yönetimleri, bu açıdan ülkenin bağımsızlığından bu yana görevlerini ifa etmeye çalışmışlardır. Seçilmiş bir hükümet olarak görevi yerine getiren en uzun dönemli hükümetler, Kongre hükümetleri olmuşken; bugün de ülkenin başında BJP liderliğindeki Demokratik Ulusal İttifak'ın kurmuş olduğu hükümet yer almaktadır. Modi'nin Başbakan olarak görev yaptığı hükümetin tek başına var oluşu bile, sistemin kabul görmüş bir hükümet çıkarabildiğini ve meşruluk noktasında belli bir aşamayı kaydetmiş

olduğunu göstermektedir. Belli bir seçmen, sandık yoluyla katılım göstermiş ve sistemin kuralları çerçevesinde temsili olarak bir yönetim seçilmiştir.

İkinci olarak seçmenlerin katılımı konusu da meşruiyet için önemli bir ölçü olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan en önemli gösterge şüphesiz seçmenlerin seçimsel aktivitelere katılmalarıdır. Bunların başında da seçimlerde gösterdikleri katılımlar gelmektedir. Dünyanın en büyük demokrasisi olarak kabul edilen ülkenin, katılım sayıları da bu açıdan devasa nicelikte olması beklenmektedir (World's Biggest Voting, 2014). Bu açıdan 2014 Genel Seçimleri hem ülke tarihi açısından en büyük katılıma öncülük etmiş hem de oransal açıdan ülkeyi dünyanın en fazla katılım sağlayan ülkeler arasında üst sıralara taşımıştır. Tablo 8’de de görüldüğü üzere 2014 seçimlerinde 835 milyon kadar olan Hintli seçmenin yüzde 66.40’ı, yani net olarak 553,801,801 kişi seçimlere katılarak sistemin meşruluğu adına önemli bir duruş sergilenmiştir. 2004 ve 2009 yıllarındaki seçimlerde ise sırasıyla 670 ve 716 milyon seçmen sayısına karşılık, katılım oranları da yine önemli bir seviyeye çıkarak sırasıyla yüzde 58.07 ve yüzde 59.7 rakamlarına ulaşmıştır. Parti sistemi daha önce en yüksek katılımını 1984 yılında Indira Gandhi’nin suikasta uğraması sonrası düzenlenen seçimlerde ulaşılan yüzde 64’lük sayısı ile ulaşmıştır. Son dönemlerdeki en düşük katılım ise 1991 yılındaki seçimlerde karşılaşılan yüzde 56’lık katılım oranı olmuştur. Ülke tarihinin en düşük katılımı ise, ilk seçim olması sebebiyle doğal olarak yüzde 46 gibi bir katılım ile sonuçlanan 1952 yılı seçimleridir. Ancak görüldüğü üzere ülke seçmenleri katılım açısından en eski dönemlerden beri en az yüzde 50 seviyelerindeyken, 2014 yılındaki katılım ise bir rekor kırmıştır. Bu katılım da o yıl yapılan seçimlerde ülkeyi Kenya (yüzde 85.9), Malezya (yüzde 84.8) ve Güney Afrika’dan (yüzde 73) sonra dünyanın en büyük katılım gösteren dördüncü ülkesi seviyesine yükseltmiştir.

Tablo 10: Hindistan Son Üç Genel Seçim Katılım Sayısı ve Oranı

	2004	2009	2014
Seçmen Sayısı (Milyon)	670	716	835
Katılım Yüzdesi	58.07	59.7	66.40

Kaynak: Election Commission of India, www.eci.gov.in.

2014 Genel Seçimleri'ndeki bu yüksek katılım, seçimlerdeki rekabet kadar, seçimler öncesindeki eski hükümete karşı memnuniyetsizlikle ilgilidir. Meşruiyet açısından diğer bir gösterge de ulusal seçimlerle eyalet seçimleri arasında bir karşılaştırma yapmaktır. Böylece ulusal anlamda sistemin tabandan yükselen meşruiyet seviyesi de yakalanmış olacaktır. Bu açıdan ülkenin en önde gelen eyaletlerinin ulusal seçimlere olan katılımlarıyla kendi eyalet seçimlerine olan katılımları karşılaştırıldığında, her iki seçim arasında birbirine çok yakın oranlar göze çarpmaktadır. Yani bölgesel partiler ortaya çıktıkça, eyalet seçimlerinin daha fazla önemsenerek ulusal seçimlere olan ilginin azaldığı ya da bir meşruiyet sorunun olabileceği gibi bir iddianın doğru olmadığı bu karşılaştırmayla kolayca görülebilmektedir. Bihar hariç tüm ele alınan büyük eyaletlerde, eyalet seçimi ulusal seçimlerden katılım açısından öndedir, ancak bu fark yereldeki motivasyonun daha fazla olması ve insan hayatına daha fazla etki etmesinden dolayı oldukça normaldir. Bihar ise yüzde 56.28'lik katılımıyla eyalet seçimlerindeki yüzde 56.08'lik katılımı geride bırakmıştır. Diğer yandan Bihar ve Uttar Pradeş hariç, tüm eyaletlerin yüzde 66.40'lık ülke ortalamasıyla aynı seviyelerde olduğu da görülmektedir. Andhra Pradeş, Kerala, Tamil Nadu ve Batı Bengal ise sırasıyla yüzde 74.47, yüzde 73.89, yüzde 73.70 ve yüzde 82.16'lık katılımlarıyla ülke ortalamasının da oldukça üzerine çıkmışlardır. Netice itibarıyla

seçmen katılımı açısından parti sisteminin bir meşruiyet probleminin olmadığı ifade edilebilir.

Tablo 11: Hindistan Lok Sabha ve Vidhan Sabha Seçimler Katılım Yüzdeleri

	Lok Sabha Seçimleri (%)	Vidhan Sabha Seçimleri (%)
Andhra Pradeş	74.47	82.97
Bihar	56.28	56.08
Gucarat	63.6	71.32
Karnataka	67.17	72.13
Kerala	73.89	77.35
Madhya Pradeş	61.6	75.05
Maharashtra	60.36	64
Tamil Nadu	73.70	74.26
Uttar Pradeş	58.35	61.04
Batı Bengal	82.16	82.66

Kaynak: Election Commission of India, www.eci.gov.in.

Meşruiyet kriterinin bir diğer ölçeri ise güven parametresidir (Lewis, 2008: 10). Güven, seçmen ile kurumlar arasındaki bağı ve ilişkinin niteliğini gösteren en önemli unsurlardan biridir. Bu açıdan seçmenlerin parti sistemine olan güveni daha çok sistemin ürettiği yönetimler ve başta partiler olmak üzere sistemin diğer unsurlarına duyduğu bağlılık ve kabul edıştır. Bu açıdan seçmenlerin ulusal hükümete olan inancına bakabilmek için her sene Davos'ta açıklanan Gallup Araştırma Şirketi'nin Ulusal Güven Endeksi önemli bazı veriler sunmaktadır (Edelman Trust Barometer, 2017: 56-59). Bu endekse göre, 2017 yılı içerisinde federal hükümete yönelik güven seviyesi yüzde 75 iken, bu yüksek güven ortalamasıyla Hindistan dünyada Endonezya (yüzde 69) ve Çin'in (yüzde 67)

önünde bir numaralı koltuğa oturmuş durumdaydı. 2017 yılında dünyada birinci sırada bulunan kamusal güven oranı, 2018 yılında ise yüzde 70 bandına gerilemiştir. Hindistan bu yeni oran ile de Çin (yüzde 74) ve Endonezya'nın (yüzde 71) ardından dünyada güven ortalamasında üçüncü sıraya gerilemiştir. Ama yine de ülke içi meşruiyeti ve kabul edilmişliği tartışmaya çalıştığımız için, hükümete olan yüzde 70'lik güvenin, araştırmada yer verilen medya (yüzde 61) ve NGO'lar (yüzde 68) gibi ülkedeki diğer kurumlardan daha üst düzey bir güven seviyesine sahip olduğunun da altı çizilmelidir. Ayrıca küresel siyasetteki tüm hükümetlere yönelik yapılan tahlilde dünya güven ortalamasının yüzde 42 olduğu bir durumda Hindistan'ın yüzde 70 güven seviyesi oldukça önemli bir orana karşılık gelmektedir (70% Indians Trust, 2018).

Parti sisteminin diğer önemli bileşeni olan siyasal partiler üzerine olan seçmen güvenine bakıldığında ise, böylesine büyük tarihe, örgüte, güçlü ideolojilere sahip partilerin olduğu bir sistemde partiler üzerine olan güvenin oldukça düşük seviyelerde olması oldukça şaşırtıcıdır. Örneğin geride bıraktığımız yıl içerisinde Azim Premji Üniversitesi ve Gelişmekte Olan Toplumlar Araştırma Merkezi'nin ortaklaşa gerçekleştirdiği Kurumlar Üzerine Etkin Güven Araştırması, ülkede en az güvenilen kurumların siyasal partiler olduğu sonucuna ulaşmıştır (CSDS Report, 2009). Araştırmaya göre, ülkede en etkin güven duygusuyla yaklaşılan kurumların başında ordu (yüzde 77.2) ve Yüksek Mahkeme (yüzde 54.8) gelmekteyken; Cumhurbaşkanı (yüzde 41.8), Başbakan (41.3) ve Meclis (36.6) ise beklenenin altında bir güven seviyesine sahipti. Sıralamanın en altında yer alan siyasal partilerin ise yüzde sıfırın da altında yüzde -1 gibi şok edici bir düşüklükte seviyeye sahip olduğu sonucuna varılmıştı. Böylece çalışmada ele alınan 16 kurum arasında en düşük değere sahip siyasal partilerdi. Hükümete güvenin bu kadar yüksek olmasına ve siyasal katılımın bu kadar yüksek olmasına rağmen, siyasal partilere olan güvenin bu kadar düşük çıkması ise ülkedeki karizmatik siyasetin yükselişiyle ve liderlerin mevcut sorunların üstesinden gelebileceğine inanılmasıyla ilgili olduğu savunulmaktadır. Nitekim siyasal partilere olan güvenin diğer bir göstergesi sayılabilecek tröst gelirler de partilere yönelik güvenin hala devam ettiğini

gösteren diğer bir veridir. En çok seçimsel tröst geliri elde eden partinin, 2018'deki tüm gelirlerin yüzde 86'sını alan BJP olması da yine Modi liderliğinde gelişen karizmatik siyasetin güven duygusuyla ne kadar yakın ilişkiye sahip olduğu bir kez daha göstermektedir (Paliath, 2018).

Hem meşruiyetle hem de güvenle yakından ilişkili olan bir başka konu seçimlerin meşruiyeti ve seçimlere olan güvendir. Seçim sonuçlarının kabul edilebilirlik seviyesi, kaybedenlerin sonuçları kabul edip etmediği, seçimlerin özgür ve adil kabul edilip edilmediği gibi soruların cevapları bu göstergeye ışık tutmaktadır. Her şeyden önce konuyla ilgili olarak kabul edilmesi gereken nokta, seçimlerin meşruiyeti ve seçimlere olan güven ile ilgili dönüm tarihi 1977 Genel Seçimleri olmuştur. Indira Gandhi döneminin Olağanüstü Hal yönetimi altında seçimlerin adil bir şekilde organize edileceğine inanmayan seçmen için bu seçimlerde sandık yoluyla Kongre'nin iktidardan indirilmesi güvenin yeniden aşılmasına aracılık etmiştir. Bu tarz dönüm noktasını teşkil eden seçimler, mevcut güç sahiplerini üzen, ancak genel olarak halk tarafından ve mağlup olmuş taraflarca kabul edilen sonuçlara yol açmıştır (Palshikar, 2012: 8-9). Bu yönde benzer bir seçim de 2011'de organize edilen ve uzun yıllarca eyaleti yöneten HKP(M)'yi iktidardan indiren Batı Bengal Eyalet Seçimleri olmuştur. Burada önem arz eden seçimlerin güvenilirliği kadar, kaybeden tarafların da hiçbir kargaşa çıkarmadan seçimleri kabul etmiş olmalarıdır. Ne Kongre Partisi ne de HKP(M) seçimi illegal gören ve şiddeti teşvik eden açıklamalarda bulunmamıştır (Palshikar, 2012: 8-9).

Hindistan'da seçim güvenilirliğiyle ilgili olarak isyanlar ve mobilizasyonlarıyla meşhur eyaletlerde bile seçim sonuçlarının meşruluğu ile ilgili herhangi bir problem yaşanmamıştır. Ancak çok düşük katılım sergilenen seçimlerdeki sonuçların bazı rahatsızlıklara ve itirazlara yol açtığı durumlarla da karşılaşılmamış değildir. Boykot tartışmasında değinilecek olan Keşmir bölgesi ve Pencap eyaletinde yaşanan bu tarz sorunlar daha çok seçimlerden önce organize edilmiştir. Bunun dışında seçimlerin sonuçlarıyla ilgili olarak muhalefetten ya da kaybeden taraflardan ciddi itirazlar çok fazla yükselmemiştir. Belki bireysel şikâyetler ortaya çıkabilmekle birlikte, genel manada seçimlerin yürütülmesi

hiçbir zaman ağır bir suistimal ve partizan müdahalesiyle engellenmeye çalışılmamıştır. Bu noktada Gelişmekte Olan Toplamlar Araştırma Merkezi'nin bir çalışması zihin açıcı olabilmektedir. Merkez bir çalışmasında seçimin yapılması, seçim makinelerinin güvenilirliği ve oylamanın etkinliği hakkındaki vatandaşların görüşlerini araştırmıştır. Araştırma esnasında ülke çapında yapılan ankete katılanların yüzde 75'i seçimlerin icra edilmesinin adil bir biçimde gerçekleştiğini söylemiştir (CSDS Report, 2009). Burada da karşımıza bir başka kurumun güvenilirliği meselesi çıkmaktadır: Hindistan Seçim Komisyonu.

Hindistan Seçim Komisyonu, dünyanın en büyük demokrasisi olduğu iddia edilen ve her dönem seçimlerin organize edilmek zorunda kalındığı ülkede en stratejik kurumların başında gelmektedir. Seçim Komisyonu, diğer birçok siyasi kuruma kıyasla, seçmenler arasında oldukça güven duyulan bir kuruma karşılık gelmektedir. Nitekim Gelişmekte Olan Toplamlar Araştırma Merkezi'nin söz konusu araştırmasında, her beş seçmenden sadece birinin Seçim Komisyonu'nun güvenilirliği konusunda şüpheli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani seçmenlerin yüzde 80'i kuruma güvenmektedir. Tabi bu durum, seçimler sırasında herhangi bir yanlış uygulamayla karşılaşmadığı anlamına gelmemektedir. Elektronik oylama makinelerinin 2004 yılında piyasaya sürülmesinden önce ve seçmen fotoğraflı kimlik kartlarının kullanıma sunulmadan önce, çok sayıda sahte oylama şikâyeti bulunmaktaydı. Bu kimlik sorununu ortadan kaldıran yeni uygulamaların yanında, seçim sandıklarının da dijitalleştirilmesiyle birlikte tüm seçim süreci olduğundan çok daha şeffaf hale gelmiş ve bu yüzden Seçim Komisyonu'na olan saygı tüm kesimler tarafından artmıştı. Bununla birlikte, kampanya sırasındaki şiddet, seçmenlerin gözünü korkutmak, seçmenleri cezp etmek için parasal teşvik kullanmak, kaynakların kötüye kullanılması gibi seçim sürecinde ortaya çıkan diğer yanlış uygulamaları ortadan kaldırmak için Seçim Komisyonu'nun organize ettiği büyük tatbikatlar, Hintli vatandaşların genel tepkilerini olumluya doğru sevk ettirmiştir (CSDS Report, 2009).

Seçimlerin meşruiyetiyle ilgili unutulmaması gereken son konu da seçimleri boykot meselesidir. Büyük bir partinin seçimleri boykot etmesi, muhalefetin boykotu ya da sivil toplum içerisinde yükselen boykotlar bazen seçimlerin

meşruiyetine gölge düşürebilmektedir. Keşmir bölgesi ve Pencap eyaleti bu konuda örnek olarak gösterilebilecek seçimlere ev sahipliği yapmıştır. 1992’de Sihlere büyük bir baskı uygulanan dönemde Sihlerin yoğunlukta bulunduğu Pencap’ta Eyalet Meclisi Seçimleri’ne katılım yüzde 24 ile çok düşük bir seviyede kalmıştır (Singh, 1992: 988-999). Benzer şekilde Keşmir’deki Müslümanlarla Hindistan merkezi yönetimin arasında yaşanan sorunlar, 1989 yılındaki seçimlerde yüzde 26’lık bir katılım sonucunu doğurmuştur. 2002 yılında ise Cemma ve Keşmir eyaletinin Keşmir Vadisi bölümündeki yüzde 23’lük düşük katılımı, tüm eyaletteki yüzde 35 katılım sonucuna aracılık etmiştir. 2017 yılındaki Srinagar seçimleri ise yüzde 7.14’lük tarihinin en düşük katılımına sahne olmuştur (Srinagar Lok Sabha, 2017). Seçim sonuçlarının genel olarak kabulü, her zaman sağlam katılımlara ve sonucun tüm taraflar tarafından kabulüne dayandığı için, bu gibi bölgelerde merkezi yönetimin politikalarına bir tepki olarak seçimlerin meşru olmadığını göstermek için bu tarz inisiyatifler her zaman alınabilmektedir.

Seçimleri boykot etme girişimlerine günümüzde de çok sık olmasa da rastlanabilmektedir. Örneğin Keşmir’deki Müslümanlara yönelik şiddet ve tartışmalı Anayasa’nın 35a Maddesi gibi nedenlerle Keşmir halkının seçimleri boykot etme davranışı devam edebilmektedir. Bu davranış bölgedeki köklü ailelerin kurduğu parti davranışına da yansıyabilmektedir. Nitekim geçtiğimiz yıl eyaletin önde gelen partilerinden Ulusal Konferans başta Madde 35a tartışmaları üzerinden eyaletteki yerel seçimleri boykot edeceğini açıklamıştı. Merkezi yönetim, Madde 35a konusunda yeni bir düzenlemeye gidene kadar, parti seçimlere katılmayacaktı. Diğer yandan ülkede var olmaya devam eden radikal sol fraksiyonlar da belli zamanlarda seçimleri boykot etme çağrısında bulunabilmektedir. Örneğin geçtiğimiz yıl benzer boykot çağrıları, yasaklanan ve parti çalışmalarına illegal olarak yer altından devam eden Hindistan Komünist Partisi (Maoist) tarafından yapılmıştı (Maoists Call For, 2018). Chhattisgarh ve Telangana gibi yerlerde boykot çağrısında bulunmuş olan parti, genellikle yerel seçimler üzerinden boykot çağrısında bulunmatadır, ancak anlamlı bir boykota ivme kazandıramamaktadır. Son olarak bazen sivil toplumun kendisi de seçimleri

boykot etme kararı alabilmektedir. Genellikle yerelde karşılaşılan bu boykot açıklamalarında, taleplerini yereldeki yönetimlere geçiremeyen yerel sakinlerin motivasyonlarını yine yerel konular teşkil etmektedir. Geçtiğimiz yıl Assam’da yaşayan köylülerin boykot tehdidi bu noktada örnek olarak gösterilebilir (Apathy-hit Assam, 2018).

Genel olarak Hindistan mevcut parti sisteminin meşruiyeti açısından bir problemin olmadığı rahatlıkla dile getirilebilir. Ülkede seçilmiş bir hükümetin var olabildiği, fonksiyonlarını yerine getirebildiği ve süresini herhangi bir müdahale olmadan sonuna kadar doldurabildiği bir yapı mevcuttur. Meşru bir hükümeti üretebilen sistemin, seçmenlerin dünyaya mal olan hükümet güveniyle taçlandırılmasıyla bu yönde iyice konsolide olduğu iddia edilebilir. Hükümete olan güvene karşılık siyasal partilere olan güvensizlik sistem meşruiyetine zarar verse de, yönetimi yenileyebilecek seçimler üzerine olan güven ise bu açığı kapatmaktadır. Seçimler, sistemin girdiği krizlere karşı bir reçete olabileceği gibi, ülkede meşruiyeti sağlayan en önemli katılım modelini teşkil etmektedir. Bu açıdan katılım da ülkedeki parti sisteminin meşruiyeti için büyük önem arz etmişken, yüksek katılımın sadece merkez için değil, çevre için de geçerli olması meşruluğun geniş sınırlara sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca seçimsel meşruiyet adına ülkenin yaşadığı kurumsal öğrenme, önemli bir deneyime karşılık gelmiş ve Seçim Komisyonu’nu ülkenin en önemli kurumlarından biri haline getirmiştir. Diğer yandan meşruiyete zarar verebilecek boykot örneklerine rastlanılsa da tüm örnekler ya yerel kalmış ya da uzun soluklu olamamıştır. Tüm bu göstergeler parti sisteminin meşru bir zeminde işlemeye devam ettiği konusunda oldukça ikna edicidir.

4. Partilerin Ortak Kabülü

Parti sistem kurumsallaşmasının üçüncü kriteri olan partilerin ortak kabulü, daha çok sistemin içerisindeki en önemli bileşenler olan partiler arası ilişkileri kapsamaktadır ve daha çok partilerin birbirlerini kabul edip etmediklerini saptamaya çalışmaktadır (Randall ve Svasand, 2002: 7). Dolayısıyla buradaki en önemli unsur doğal olarak partilerin kendi aralarındaki rekabetidir. Parti rekabeti, partilerin ilişkilerini, birbirlerine karşı olan duruşlarını, etkileşimlerini ve sistem

içerisindeki bileşenler olarak nasıl bir davranış kalıbı geliştirdiklerini belirler. Bu açıdan meşru ve adil bir rekabet sergilenebileceği gibi, gayri meşru ve adaletsiz bir rekabet de söz konusu olabilmektedir. Ya da ikisinin ortası olarak değerlendirilebilecek rekabetin yasal yollarla sınırlanması gibi durumlarla da karşılaşılabilir. Partiler arası rekabetin yanında, partiler arası iletişim de partilerin birbirlerini kabul edip etmediklerini gösteren bir inceleme konusunu teşkil edebilir. Burada da partilerin kampanyaları konuyla ilgili ipuçları verebilmektedir. Pozitif ya da negatif kampanyalar partiler tarafından belirlenebilirken, kampanya dışı ya da sonrası hitaplar da partilerin genel pozisyonları hakkında veriler sunabilmektedir. Son olarak kutuplaşma, ittifak, koalisyon gibi partilerin ortak davranışları da partiler arası ilişkilerde karşılık yeni durumlar ortaya çıkarabilir. Tüm bu unsurlar üzerinden partiler arası ilişkilerde ne kadar meşru bir rekabet varsa, iletişim ne kadar güçlüyse ve rekabet işbirliği alanları doğuruyorsa partilerin ortak kabulü o kadar güçlüdür. Diğer yandan partiler arası ilişkilerde ne kadar gayri meşru bir rekabet varsa, partiler arası iletişim kopuksa ve mevcut rekabet çatışma alanları ve intikam duygusunu körüklüyorsa partilerin ortak kabulü o kadar zayıftır sonucuna ulaşılabilir.

Hindistan siyasetindeki partiler arası rekabetle ve bu rekabetin meşru ve adil versiyonunun olup olmadığıyla ilgili olarak, partiler arasında meşru rekabet kategorisi unsurlarına uyan pek çok örneğe rastlanılabilmektedir. Tüm partiler tüzüklerini, programlarını veya manifestolarını seçmenlere açık bir formda sunarak içerikler üzerinden sınırsız bir rekabete girebilmektedirler. Güncel gelişen olaylarla ilgili olarak yapılan açıklamalarla konuyla ilgili kendi perspektiflerini ortaya koyarak yol haritası kadar seçmenin belli bir yönde desteğini yoğunlaştırmasını sağlayabilmektedirler. Parlamenta dâhil olan partiler, vatandaşlık, Üçlü Talak, bütçe ya da ortaya çıkan skandallarla ilgili olarak parlamento gibi bir kurum nezdinde hem kendi aralarında tartışma yapabilmekte hem de tüm ülke vatandaşlarına konuyla ilgili seslerini duyurabilmektedirler (Citizenship, Triple Talaq, 2019). Diğer yandan Modi'nin Keşmir'de açıkladığı eğitim, baraj ve yol projeleri gibi, Kongre'nin açıkladığı Karnataka'da maden bölgesinde restorasyonu hedefleyen proje gibi (Majid, 2019) veya Mamata'nın

Batı Bengal’de açıkladığı yoksul kesimlere daha ucuz pirinç ulaştırmayı hedefleyen Khadya Sathi projesi gibi partiler bazen projelerle rekabeti arttırabilmektedirler (Ali, 2018). Benzer şekilde BJP’nin seçmen desteğini arttırmak için (Verma, 2018), Kongre Partisi’nin örgütsel stratejilerini değiştirebilmek için (Mishra, 2018) ya da BSP’nin sosyal tabanını genişletebilmek için giriştikleri açılımlar da parti rekabetine ivme kazandırabilmektedir (Kumar Singh, 2018). Bazen de partiler, rekabeti arttırabilmek adına kadrolarına yeni yüzler ve yıldız isimleri de dâhil edebilmektedir (Uttam, 2018). Bu kapsamda Bollywood yıldızları, sporcular, genç girişimciler gibi halkça tanınan isimler aracılığıyla seçmenlerin oy verebileceği güçlü bir vitrin oluşturma yoluna gidebilmektedirler. Son olarak partiler arasında gerçekleştirilen pozitif rekabetin partileri belli konularda ortak hareket etmeye ve benzer politika tercihlerinde bulunmaya itebilmektedir. Keşmir ya da Doklam meselelerinde birçok partinin güvenlik nedeniyle ortak pozisyon alması (Why Congress Is, 2018), Keşmir’de merkezin politikalarına tepki veren Ulusal Konferans ve Halkların Demokrasi Partisi’nin ortak açıklamada bulunmaları (Omar Abdullah, Mehbooba, 2018), yine Keşmir’de bölgenin özel durumu nedeniyle kanlı bıçaklı olan BJP ve Kongre’nin yerelde ittifaka gitmeleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir (Shah, 2018). Ayrıca yerelde Kongre ve BJP karşıtı siyaset takip eden HKP ve HKP(M) gibi partilerin belli eyaletlerde ortak strateji takip etmeleri ya da ülkenin yükselen sorunları olan ekonomik kriz, işsizlik, yolsuzluk, tarımsal huzursuzluk gibi meselelerin tüm partilerin manifestolarında öncelikli vaatler arasına girmesi de örnek olarak gösterilebilecek diğer deneyimlerdir.

Meşru rekabet partilerin özgürce hedefleri doğrultusunda her stratejiyi uygulayabilme ortamıyla ilgiliyken, rekabetin sınırlandığı bir siyasal ortam var da olabilmektedir. Bu doğrultuda meşru rekabet kadar kabul görmeyen, ancak gayri meşru rekabet kadar da anormal karşılanmayan rekabeti sınırlayıcı yasal düzenlemeler de tartışmaya dâhil edilmektedir. Burada yasal düzenlemelerle bir taraf diğer tarafında rekabet etme kapasitesini sınırlandırmaktadır. Hindistan’da bu açıdan en büyük tartışma, seçim sistemi ve seçimsel prosedürler üzerine gelişmiş olan ve de devam eden tartışmadır. Ülkenin sahip olduğu seçim

sisteminin adaletsiz sonuçlar ortaya çıkardığı için muhalefetteki tüm partiler sistemin değişmesini arzulamaktayken, iktidara mevcut sistemin avantajları sayesinde yükselen partiler değişimi gerçekleştirmemektedir. Diğer yandan seçim kanunu manipülasyonu da ülke siyasetinde oldukça fazla tartışılan konuların başında gelmiştir. Seçim sistemi değiştirilemese de ülke seçimsel siyasetinin problem ve bozukluklarını gidermek her dönemin en önemli meselelerinden biri olagelmıştır. Lakin özellikle iktidar partileri, seçimsel kuralların dizaynını daima kendi lehine yapmaya çalışmışlardır. Örneğin 1999 Genel Seçimleri'nden bu yana seçimlerde kullanılmaya başlanan Elektronik Oy Makinaları'nın yenilenmesi konusunda BJP'nin uzun yıllardır müttefiki olan Shiv Sena bile BJP'nin düzenlemeyi kendi lehine kullanacağını açıklamıştı (BJP Rigging Electronic, 2018). Bunun dışında BJP'den talep edilen seçimsel bozuklukları giderme konusunda partinin getirdiği yeniliklerin yine kendi yararına olan yenilikler olduğu önemli bir tartışmadır. BJP burada en fazla seçimlerde kullanılan para konusuna eğilmiştir. Yolsuzluğun azalması için bilinmeyen gelirlerin ortadan kaldırılmasını ve seçimsel tahvillerin tek gelir kaynağı olmasını savunmuştur. Lakin iktidardaki parti olarak iş dünyasının en çok tahvili BJP'den alacak olması, diğer partilerin maddi açıdan büyük sıkıntılar yaşayacağı iddialarını doğurmuştur. Yine seçim dönemlerinde parayla yazdırılan ve doğruyu yansıtmayan haberlerin önüne geçmek de BJP'nin planları arasındaydı. Lakin bugün yalan haber organize etmeyen parti olmadığı için ve bu tarz politikayı BJP'nin yayın organlarının da yapıyor olduğu için, BJP'nin hazırlanacak düzenlemeyi yine kendi lehine işleteceği şüpheleri de tartışılmaktan kaçamamıştır (Neelima, 2017).

Seçimsel oyunun partilerin lehine yeniden kurulmasının yanında, mevcut oyunun içerisindeki yasaklar da rakip partileri sınırlayan önemli yasal araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda BJP'nin Hindistan Halk Cephesi ve Karnataka Saygınlık Forumu gibi partilerin seçimlere girmesinin yasaklanmasını amaçlayan yasal başvuruları örnek olarak gösterilebilir. Partilerin dışında seçimlerde kendi aleyhine çalışan sivil toplum örgütleri de bazen yasaklanma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedir. Burada da yine Kerala'da BJP'nin Hindistan Öğrenci İslami Hareketi'nin yasaklanması adına yaptığı

başvuru önemli bir örnektir (BJP Seeks Ban, 2016). Bunun yanında partilere yakın olan ve onlara fon sağlayan firmaların faaliyetleri de bazen karşı partiler tarafından hedef alınabilmektedir. Bu açıdan Kongre Partisi'nin Goa'daki balık ithalatının balıklarda formalin olduğu gerekçesiyle durdurulması talebi örnek olarak gösterilebilecekken (Goa Congress Seeks, 2018); Milliyetçi Kongre Partisi'nin bombalı bir olaya karıştığı gerekçesiyle Sanatan Sanstha isimli Hindu milliyetçisi siyasal grubun yasaklanmasını talep etmesi partilerin parti dışı aktörlerin siyasal alandan atılması çabasına uygun başka bir örnektir (NCP Seeks Ban, 2018).

Seçimlerde rekabeti sınırlayan ya da bu konuda tartışmalara yol açan diğer önemli mesele, Hindistan'daki seçimsel kotalardır. Toplumun belirli dominant gruplarının siyaseti ve yönetimi tamamen ele geçirmesinin önüne geçme amaçlı ortaya çıkar kota siyaseti daha sonraları bu amacından saptığı için seçimsel adaletsizlik tartışmalarına konu olmuştur. Öyle ki ilk olarak kast sisteminin dışında kalan Dalitler ya da Tarifeli Kast ve Kabileler'in siyasal alandan da tamamen dışlanmamaları ve temsil edilmeleri gerekçesiyle anayasal olarak kendilerine belli temsil sayıları üzerinden ayrıcalık tanınmıştır. Lakin günümüz Hindistan siyasetinde bu gruplara tanınan ayrıcalıklardan rahatsızlık duyan Pateller, Jatlar gibi diğer kast gruplarının isyanları bu rezervasyon politikalarının yeniden incelenmesi gerektiği tartışmalarını ortaya çıkarmıştır (Deore, 2018). En son olarak ise bu kota siyasetinin seçimsel politikalara dâhil edildiği tartışması başlamıştır. Öyle ki BJP'nin 2019 seçimleri öncesinde daha önce toplumun dışlanmış kesimlerine tanınan ayrıcalıkların, ekonomik açıdan kötü durumda olan üst kastlar için de uygulanmaya konulması önerisi muhalefet tarafından büyük tepkiyle karşılanmıştır. Bir taraftan BJP'nin rezervasyon ve kota konusunu kendi lehine kullanmak istediği iddia edilirken, diğer yandan üst kastların partisi olarak BJP'nin bu kesimlerin çıkarlarını önceleyerek toplumun diğer kesimleri üzerinde adaletsiz bir siyaset takip ettiğini iddia etmişlerdir (Saberin, 2019).

Rekabete yasal müdahale açısından son bir unsur da her dönemde ortaya çıkabildiği gibi özellikle seçimlere yakın dönemlerde ortaya çıkan davalar veya tutuklamalardır. Bu konu Hindistan siyasetinin en önemli dönüştürücü

konularından yolsuzluk ve siyasal kriminalizasyon konularıyla yakından alakalı olduğu için, yasal rekabet sınırlama kadar gayri meşru rekabet içerisine de dâhil edilebilmektedir. Bu davalar daha çok siyasal davalar olup içeriğine bakıldığında iki farklı motivasyon ile karşılaşılabilmektedir. Öncelikle BJP'nin seçimsel reform gündemine de aldığı, siyasal olarak suçlu olarak şüpheli bulunan kişilerin seçimlere girebilmesi için organize edilen hızlı mahkemelerdir. Bu hızlı mahkemeler, siyasal olarak suçlu olan kişilerin usulsüz olarak hızlıca yargılanmalarını sağlayarak hem seçimlere katılabilmelerini hem de haksız rekabetin desteklenmesini sağlamaktadırlar (Fast-track Courts, 2018). Diğer motivasyon ise daha çok iktidarlar tarafından uygulanan, özellikle yolsuzlukla suçlanan muhalefet üzerine açılan siyasal davalardır. Lakin bugün Modi bile Rafale Davası üzerinden yolsuzlukla suçlanmaktadır. Fransa ile yapılan uçak alımı anlaşmasında yolsuzluk yaptığı gerekçesiyle Kongre Partisi tarafından başlatılan davada yargılanmaktadır (Rahul Threatens PM, 2018). Diğer yandan Rahul Gandhi ve annesi Rahul Gandhi'nin de yargılanmakta oldukları National Herald davaları da sonuçlanmamıştır. Delhi Mahkemesi'nde devam eden yargılamada Gandiler, National Herald yayın organının kuruluşunda karşılıksız olarak borç vererek yayın organının kurulmasını sağlamakla suçlanmaktadır (Gupta ve Jain, 2014). Modi ve Rahul Gandhi gibi ülkenin en büyük iki partisini yöneten liderlerinin yargılanabildiği bir ortamda diğer siyasilerin de soruşturmalara isimlerinin bulaşması artık oldukça normal karşılanmaktadır. Dolayısıyla bu davalar itibarsızlaştırmaya yol açtığı kadar, bazen belli bir siyasiye kasten yapıldığı düşünülerek o siyasinin yükselişine de aracılık edebilmektedir.

Görüldüğü üzere rekabeti yasal olarak sınırlama ile gayri meşru rekabet neredeyse ülkede iç içe geçmiştir. Ancak gayri meşru rekabetin daha radikal boyutları da bulunmaktadır ve Hindistan siyaseti gayri meşru rekabetin birçok unsurunu da bünyesinde barındırmaktadır. Bu açıdan ülkede muhalefeti gayri meşru yollarla sindirme ve yok etme, rekabeti ortadan kaldırma ve tüm sistemi kontrol edebilme davranışlarının yansımalarıyla karşılaşılabilmektedir. Ülkenin şu anki iktidarı BJP'ye yönelik en önde gelen iddia ise muhalefeti şiddet yoluyla bastırma yönetimini kullandığıdır. Zaten RSS gibi militer bir oluşumun siyasal

yansıması olarak kabul edilen BJP'nin bu yönde muhalefet partileri kadar Müslümanlar ve de Dalitler üzerinde şiddet yoluyla baskı kurduğuna dair çok sayıda örnek olay bulunmaktadır. Örneğin Tripura'daki bölgesel partilerin ortak olarak verdiği demeçlerde BJP'nin kendilerine siyasi eyleme girişmeme noktasında şiddet kullandığını iddia etmelerinin yanında (BJP Govt's Aim, 2019), en çok Müslüman nüfusun bulunduğu eyaletlerden biri olan Uttar Pradeş'teki Müslümanların oy verdiği Samajwadi Partisi ise BJP'nin oylarını alabilmek için Müslümanları terörize ettiğini açıklamıştı (BJP Suppressing Muslims, 2018). Dalitler üzerine uygulanan şiddet eylemleri ise ülkenin en önemli gündemlerinden biri olup, Haydarabad Üniversitesi'nde doktora yapan Rohith Vemula'nın Dalitlere yapılan baskılar sonucu intihar etmesi meselenin ne kadar ciddi bir soruna karşılık geldiğini kanıtlamıştı (Mondal, 2016).

Şiddetin yanında rekabeti bastırmanın diğer bir örneği ise itibarsızlaştırma kampanyalarıdır. İtibarsızlaştırma kampanyası için herhangi bir kapasite gerekmediğinden her parti karşılıklı olarak birbiri üzerinde benzer kampanya güdebilmektedir. Örneğin ülkede geçtiğimiz yıl içerisinde ortaya çıkan tarım krizi ve çiftçi huzursuzlukları sonucu organize edilmesi planlanan “Uzun Köylü Yürüyüşü”nün BJP tarafından iktidara yönelik yapıldığına dair itibarsızlaştırılmaya çalışıldığı çok tartışılmıştı (Sinha, 2018). Yine BJP'nin Hindistan'ın kurucu babalarından olan Mahatma Gandhi'den Nehru'ya Kongre ikonlarının tamamını itibarsızlaştırmaya çalıştığı daima tartışılmıştır. Diğer yandan muhalefetin de başta Rafale Davası olmak üzere BJP'ye yönelik çok sayıda itibarsızlaştırma kampanyası yürütmüş olduğu ifade edilmektedir. Örneğin her sene yapılan Bütçe Görüşmeleri döneminde düzenlenmesi kararlaştırılan Uttar Pradeş, Manipur, Pencap ve Goa gibi yerlerdeki kimi seçimlerin kasıtlı olarak aynı tarihe getirildiğini iddia eden Kongre, AITC, BSP, SP ve diğer muhalefet partilerini içeren parti grubu Seçim Komisyonu önünde eylem yaptığında, BJP eylemin kendilerini itibarsızlaştırmaya yönelik olduğunu iddia etmiştir (Cancel Budget Before, 2018). Dolayısıyla itibarsızlaştırma siyasetinin ülkede tüm parti politikalarının her bir aşamasına sirayet ederek çok doğal karşılandığı söylenebilir.

Gayri meşru rekabet çerçevesinde itibarsızlaştırmanın bir adım ötesi ise partilerin birbirlerini açıkça tehdit etmeleridir. Bu tehdit açıklamaları da ülke siyasetinin yabancı olduğu bir durum değildir. Bu tehditkâr atışmaların hafızalarda yer etmiş son örneklerinden birisi, Rahul Gandhi'nin Rafale Anlaşması'nda yolsuzluk yaptıklarını iddia ettikleri BJP'lilerin temel soruları cevaplandırmayı reddetmeleri üzerine, 2019 Kongre iktidarında başta Modi olmak üzere tüm BJP'lilerin yargılanacağını deklare etmesidir (Rahul Threatens PM. Başbakan Modi ise hem Rahul Gandhi hem de Sonia Gandhi için sınırları aştıklarını ve bunun bedelini ödeyeceklerine dair çok sert bir açıklama yapmıştır (Shekhar, 2018). Diğer yandan Uttar Pradeş'te BJP'li bir vekilin kadın bir bürokrata "Gücümü Bilmiyor musun?" şeklinde bağırarak tehditte bulunması oldukça gündemde yer etmiştir (Don't You Know, 2018). BJP ile ilgili ayrıca Modi'nin Keşmir bölgesindeki 2018 yerel seçimlerinde Ulusal Konferans ve Halkların Demokrasi Partisi'ni seçimlere girememekle tehdit etmesi hafızalarda oldukça kalıcı bir iz bırakmıştır (Bazaz, 2018). Buna karşılık BJP'nin henüz iktidara geldiği dönemlerde, ekonomik liberalleşme adına iş dünyası lehine düzenlenen yeni toprak edinimi yasasına karşılık, Rahul Gandhi'nin çiftçilere zarar verdiğini iddia ettiğini yasanın geçmemesi üzerine yapmış olduğu tehdit hala hatırlanmaktadır (India's Opposition Threatens, 2015). Diğer yandan AITC lideri Mamata Banerjee'nin "Modicare" olarak bilinen sağlık alanındaki düzenlemenin yüzde 40'ının eyalet yönetimlerine fatura edilmesi sonrası ulusal çapta bir hareket başlatma tehdidi gündemi sarsmıştır (Loiwal, 2018).

Gayri meşru rekabetin belki de en uç noktası olan tüm sistemi kontrol altına almak motivasyonu, bugün Hindistan siyasetinde Modi liderliğindeki BJP için iddia edilen en güncel konulardan biridir. Özellikle BJP'yi kontrol ettiği iddia edilen RSS'nin ülkenin tüm kurumlarını ele geçirmeye çalıştığı uzunca bir süredir dillendirilirken, bu iddia 2019 seçimlerine ramak kala Kongre lideri Rahul Gandhi tarafından yeniden tartışmaya açılmıştır (BJP's Mothership RSS, 2019). BJP-RSS ortaklığı bir taraftan muhalif partilerden kültürel, etnik ve bölgesel çeşitliliklere farklı rekabet unsurlarını ötekileştirerek, diğer taraftan tarihi bu ötekileştirilen kesimlerin mirasını reddetmek için kullanarak bir intikam alma söylemiyle tüm

sistemi ele geçirme stratejisi takip etmiştir. Meşru rekabet dairesi içerisinde yer alması gereken tüm bileşenler ise siyasal alanın dışına atılmaya çalışılmıştır. Nitekim BJP'nin 2014 seçimleri öncesi bile en temel sloganlarından birisi “Kongresiz Hindistan” (Congress Muhkt Bharat) idi. Bu slogan da muhalefet tarafından gittikçe BJP'nin “Muhalefetsiz Hindistan” istediği iddiasını doğurmuşken; BJP, sloganın muhalefetin sonu anlamına gelmediği açıklamasını yapmak zorunda kalmıştır (Congress-mukt India, 2018). Bu slogana reaksiyon olarak ise anti-BJP saflarına katılan tüm partiler “Modisiz Hindistan” (Modi Muhkt-Bharat) sloganını benimsemeye başlamışlardır (Raj Thackeray Calls, 2018).

Parti rekabetinin yanında, partilerin ortak kabulü için ele alınan bir başka gösterge partiler arası iletişimdir. Burada en önemli parametre partilerin organize ettiği kampanyalardır. Hatta kampanyalar ve kampanya dışı birbirlerine hitaplar karşılaştırılarak seçim dönemlerindeki farklılık saptanmaya çalışılır. Buralarda kullanılan üslup ve partilerin birbirlerine olan yaklaşımı ortak kabulü göstermektedir. Pozitif ya da negatif bir gündem belirlenebilir, ancak negatif gündemin seviyesi ortak kabulün de seviyesini vermektedir. Hindistan'ın buradaki istisnai durumu ise yılın hemen hemen her döneminde seçimlere ev sahipliği yaptığından neredeyse kampanya dışı bir ortam bulmanın zorluğudur. Bu açıdan sadece yoğunluk farkı vardır denilebilir. Dolayısıyla partiler arası iletişim sanki hep bir kampanya havası üzerinden stratejik iletişim hamleleri ile ilerleyen bir devamlılık sergiler. Kampanyaların içeriği ise pozitif bir gündemi barındırmakla birlikte, daha çok negatif bir gündem üzerinden çatışmacı bir üslup ve ilişki biçimi üretmektedir. Kampanya metotları da doğal olarak partilerin hazırladıkları manifestolar, sosyal medya stratejileri ve kampanya dinamiklerinin üzerine inşa edildiği kurucu tartışmalar üzerinde şekil almaktadır. Ancak tüm modern kampanyalarda olduğu gibi kampanyalar genel bir lider üzerine kurulur ve lider kitlelerle angajmanda partinin yüzü olarak kullanılmaktadır (Pathak ve Patra, 2015: 55-59).

Partilerin sosyal medya üzerinden ilişkileri değerlendirilecek olursa, 814 milyon seçmen arasından 200 milyon kişinin internet erişimine sahipken, 100

milyon kişinin aktif olarak sosyal medya kullandığı bir platform boş bırakılmamıştır. Öte yandan 2014 yılı seçimlerinde partilerin sosyal medya harcamalarının 50 milyar Rupı gibi bir rakama karşılık geleceğının öngörölmesiyle Seçim Komisyonu'nun harcamaları denetleyeceğini açıklaması daha dengeli bir sosyal medya stratejileri ortamı doğurmuştur. Sosyal medyanın orta sınıf kesimlerine hitap etmesi ise, trollerin sert üslubu bir kenara bırakılırsa, partilerin daha eleştirel ve zeki bir üslup kullanmalarına yol açmıştır. Ancak 2014 yılında sosyal medya henüz yeni bir platform olduğu için en aktif kullanıcısı BJP olmuştur. Yaklaşan 2019 seçimleri için ise sosyal medyanın tüm olanakları kullanılırken, bir dip dalga oluşturmak amaçlı partilerin en yoğun olarak WhatsApp'ı kullandığı görölmektedir (Goel, 2018). Kongre Partisi'nin Karnataka seçimlerinde başlatmasıyla örgütlenmeye ve sonuca büyük etkisinin olduğunun tespit edilmesi sonrası, başta BJP olmak üzere tüm partiler WhatsApp grupları üzerinden yeni stratejiler belirlemişlerdir. Tabi WhatsApp grupları karşılıklı atışmanın olmadığı ve sadece aynı partililerin yer alması sebebiyle şiddet doğurmayan, ancak feyk haberlerin fazlasıyla kullanıldığı alanlar olarak ortaya çıkmıştır (How Whatsapp Is, 2019).

Sosyal medyanın yanında geleneksel kampanya araçlarından olan manifestolar ise partilerin sadece kendi vaatlerini ortaya koyan metinler olması hasebiyle yine pozitif gündeme katkı sağlayan iletişim kaynaklarından olmuşlardır. 2014'te manifestolar içerisinde yer alan sağlık, ekonomi, enerji, iyi yönetim ve alt yapı gibi konular pozitif gündem inşasında yardımcı olmuşken; manifestoların da negatif gündeme etkisi toprak kanunu ve yolsuzluk tartışmalarıyla olmuştur. 2019 yılı manifestolarının ise çiftçi ve tarım yanlısı, gelişme odaklı, eğitim, sağlık ve istihdam konularında eşitliği savunan, yolsuzluğa karşı ve kurumların yeniden yapılandırılmasını vat eden konulara ağırlık verdiği görölmektedir. Öte yandan BJP-RSS karşıtları Hindutva karşıtı bir pozisyon almışlarken (Chatterjee, 2018); Hindu milliyetçileri de şüphesiz neo-liberal projelerle kalkınmacılığı ön plana çıkarmışlardır (BJP Manifest, 2019).

Kampanyaların sosyal medya ve manifesto araçlarının normalde sağlıklı bir iletişim ve meşru bir rekabete yol açması beklenirken, Hindistan siyasetine özel

seçimlerde gelişen şiddet olayları hem iletişim dilini radikalleş-tirmekte hem de rekabeti gayri meşru bir hale getirmektedir. Ülkenin birçok yerinde seçim kampanyaları esnasında parti işçilerinin dâhil olduğu şiddet eylemlerinin yanında, Ekim 2013'te Modi'nin Bihar'ın başkenti Patna'da seçim mitingi sırasında ortaya çıkan ve 5 kişinin ölümüyle sonuçlanan patlamalar, hem seçim dilini daha da sertleş-tirmiş hem de şiddet eylemlerini daha fazla körüklemiştir (Blasts Kill Five, 2013). Benzer şekilde 27 Nisan 2014'te Keşmir'de Ulusal Konferans lideri Faruk Abdullah'ın seçim konuşması sırasında ortaya çıkan patlamalar, yine hem şiddeti körüklemiş hem de seçim kampanyasında BJP'ye Müslüman-Hindu kutuplaşması için bir fırsat doğurmuştur (14 Injured In, 2014). 2019 seçimlerine gidilen bugünlerde ise Keşmir'deki şiddet siyaseti Pulwama saldırıları ile yükselmiş, BJP ve Modi'nin beklediği rekabetin kutuplaşma eksenine kaydırılması imkânını vermiştir (BJP Using Pulwama, 2019). Netice itibariyle Hindistan'daki partiler arası iletişim mevzuunda, pozitif bir dilin inşa edilmesine yönelik belli bir kapasite sahibi olunsa da, ülkenin kendine has özellikleri ve yükselen Hindu milliyetçiliği nedeniyle partiler arası iletişim negatif bir jargona kayma eğilimi göstermektedir. Bu da hem gayri meşru bir rekabeti beslemekte hem de partilerin ortak kabulünü zayıflatmaktadır.

Hindistan'ın partilerin birbirlerini ortak kabulü konusunda belki de en zayıf yanı olan aşırı bölgesel partileşmenin, bunun sonucunda gelişen koalisyon kültürü nedeniyle dolaylı yoldan en güçlü yanını doğurmuştur denilebilir. Öyle ki ana akım partiler ve bölgesel partiler koalisyonlar üzerinden ittifaklar kurmaya çalıştıkça sistem de yavaş yavaş kutuplaşmaya başlamıştı ve birbirlerinin siyasetlerine yakın olan partiler iki ana çatı altında birleşmeye başlamışlardır. Yani bir tarafta Kongre liderliğinde Birleşik İlerlemeci İttifak, diğer tarafta ise BJP liderliğinde Ulusal Demokratik İttifak ortaya çıkmıştır. Bu iki amiral gemi biçiminde ana akım siyasetler de birlikte yönetebilme kapasitesini arttırmıştır. Bir yandan kutuplaşmayla iki ana akım siyaset karşılıklı olarak birbirinin varlığını kabul ediyor, diğer yandan da aynı ittifak içerisinde yer alan partiler daha fazla yakınlaşmıştır. Bu yakınlaşma da hem rekabetten doğan işbirliğine karşılık geliyor hem de birlikte yönetebilme kapasitesine aracı olmuştur. Rekabet halindeki

partiler de gittikçe ortak amaçlar için bir araya gelebilerek belli konularda benzer politika tercihlerinde bulunabilmişlerdir. Hatta koalisyonların çözülmesi bile rekabet halindeki partilerin birbirlerini kabul ederek gerçekleşen bir yol ayrımı deneyimine karşılık gelmiştir. Koalisyon aracılığıyla ittifaka girişme ve sonrasın dağılmanın en güzel örneği Birleşik İlerlemeci İttifak (UPA) döneminde yıllarca birbirlerine düşmanca yaklaşmış Kongre Partisi ve onun hâkim parti konumuna karşı çıkmış Sol Cephe içerisindeki HKP ve HKP(M) gibi partilerin aynı ittifakta yer alabilmeleri olmuştur (Albala ve Reniu, 2018: 88). İttifak oldukça sağlıklı çalışmış ve işbirliği üzerinden belli politika üretme mekanizması o kadar gelişmişti ki dört yıl aynı çatı altında durulabilmiştir. 2008'deki ABD ile imzalanan nükleer anlaşma ile ise Sol Cephe ittifaktan bir tepki vermek adına çekilmiştir. Diğer yandan Ulusal Demokratik İttifak (NDA) da Modi'nin liderliği ve karizmasının fazla gölgesinde kalmış olsa da belli işbirliği kapasitesi ilerlemesi sağlayabilmiştir. Bunun en güzel örneği ise NDA'nın teşvik ederek inşa etmeye çalıştığı "Rekabetçi İşbirliği Federalizmi" yaklaşımıdır. Bu yaklaşımla Merkez ve Eyalet Yönetimleri arası hangi parti kontrolünde olursa olsun iletişimin arttırılması ve ulusal çıkarlar ekseninde gelişmenin desteklenmesi hedeflenmiştir (NDA Govt Believes, 2017). Bu politikanın belli bir oranda kurumsallaştığını gösteren gelişme ise, bu amaca hizmet eden NITI Aayog (Ulusal Hindistan'ı Dönüştürme Kurumu) gibi bir kurumun kurulmasıdır. Bu kurum Rekabetçi İşbirliği Federalizmi ve sürdürülebilir gelişme hedefleri için politika üreten devletin bir düşünce kuruluşu şeklinde hala daha faaliyet göstermeye devam etmektedir (NITI Aayog Replaces, 2015).

Hindistan parti sisteminde partilerin ortak kabulü sonuç olarak çok yönlü bir gelişim çizgisi izlemiştir. Partiler arası rekabet koşulları gelişmiştir, ancak rekabetin meşru yollarının yanında gayri meşru rekabetin ağır basması sistemin ilgili kriter ile alakalı zayıflığını göstermektedir. Adil rekabet ortamında olduğu gibi yüzlerce parti ortaya çıkabilmektedir, ancak her parti aynı fırsatlara sahip olamadığı gibi, gayri meşru muamelelere de maruz kalabilmektedir. Söz konusu gayri meşru rekabet, partiler arası iletişime de yansımış durumda olduğu görülmektedir. Öyle ki gerek teknoloji gerekse de toplumsal ihtiyaçlar pozitif

gündem ve siyasete alan açmış olsa da, sistem içerisine yerleşmiş adil olmayan rekabet, şiddet kültürünü beslemekte ve üslubun da o denli sertleşmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla birbirlerini tanıyan ve kabul eden partilerin genel çıkarlar adına işbirliği koşullarını arttırması beklenirken, tam tersine bir çatışma kültürü ortaya çıkmaktadır. Mevcut kültürün koşulları diğer yandan kutuplaşma aracılığıyla da olsa ortak düşman gibi saiklerle partilerin bir araya gelmesine ve negatif işbirliği koşullarının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Söz konusu işbirliği kültürü ilerleyen yıllarda gelişip daha meşru rekabet koşulları üzerinden siyaset yapılması noktasında tim taraflar için ilham verici olabilir. Ancak şuan ki koşullar, partilerin ortak kabulünün zayıflığını ortaya koymaktadır.

5. Özerklik

Kurumsallaşmış bir organizasyonun, dış çevreden kendi statü ve değerleriyle birlikte tamamen bağımsızlaşmış bir yapıda olması beklenir. Özerklik kriterine karşılık gelen bu bağımsızlık, parti sistemi için de belli göstergeler üzerinden ölçülebilir. İlk olarak parti sisteminin diğer sosyal kurumlardan özerk olup olmadığına bakılabilmektedir. Burada ülkedeki konvansiyonel anlamda siyasal kurumların siyasete ve seçim süreçlerine müdahale edip etmediklerine, sosyal hareketlerin ortaya çıkıp siyasal süreçlere etki edip etmediklerine ve de hangi sıklıkta yeni siyasal partilerin ortaya çıktığına odaklanılabilmektedir. İkinci olarak parti sistemi içerisinde kurumsallaşmanın siyasal partilere kazandıracağı en önemli özellik, istikrarlı bir şekilde seçimlere katılım sağlayıp yasama organına kendi parti örgütlerinden isimleri dâhil edebilmektir. Bu açıdan partilerin yasama organına ne kadar partili temsilci sokmayı başarıyorlarsa, sistemin bir o kadar özerk olarak kurumsallaşma eğiliminde olduğu kabul edilmektedir. Üçüncü olarak, Mainwaring and Scully'nin de belirttiği gibi kurumsallaşmış ve istikrarlı bir parti sisteminde iktidarı belirleyecek ana aktörlerin partiler olması gerektiğinden, yürütmede yer alan isimlerin de siyasal parti mensubu kişiler arasından çıkması beklenmektedir. Parti sistemi ile Bakanlar Kurulu arasındaki ilişkiye bakılan bu göstergede, yürütmeden görev alan Bakanlar'ın siyasal parti mensubu insanlardan seçildiği ölçüde özerklik ve kurumsallaşmadan bahsedilebilmektedir. Son olarak ise, parti sisteminin özerk olup olmadığına

seçimlerde kullanılan oyların coğrafi dağılımına bakılmaktadır. Bölgeler genelinde partilerin seçim desteğinin değışmezliğı mevcutsa sistem özerk kabul edilirken; farklı bölgelerde farklı parti kimlikleri ortaya çıkıyor ve partiler ülkenin her bölgesinden değil de belli bir bölgesinden destek görüyorsa sistemin özerkliği de o ölçüde zayıf olarak değeriendirilmektedir (Riedl, 2008: 1-42; Melesevich, 2007: 111).

Söz konusu göstergeler üzerinden ilk olarak ülke parti siyaseti ve seçim süreçlerine farklı devlet kurumların müdahalesi olup olmadığıyla başlayacak olursak, burada yargısal aktivizm ve askeri müdahale tartışmaları ortaya çıkmaktadır. Yargısal aktivizm ülkede modern dönemlerin en önemli tartışmalarından birine karşılık gelmektedir.⁹ Özellikle İndira Gandhi döneminde karşı karşıya gelen yargı ve siyaset kurumlarının çatışması en önemli örneğı teşkil etmişti. O dönemden sonra ise yeniden yapılandırılan yargı kurumu, Perry Anderson'ın dediğı gibi, belki de dünyanın en güçlü yargısına karşılık gelmektedir. Kolej Sistemi¹⁰ (Collegium System) adı verilen bir sisteme sahip olan Hint Yargı Sistemi, kendi atama ve değışikliklerini Yüksek Mahkeme Başkanı'nın yanında 4 Üst Düzey Yüksek Mahkeme Yargıcı'ndan oluşan bir kurul tarafından gerçekleştiriyordu (Dhar, 1993: 23). Yani kontrol tamamen Yüksek Mahkeme'deydi ve siyasetin müdahale etme şansı yoktu. Anayasa'yı koruma görevine sahip olan Yüksek Mahkeme bu dönemde ise siyaseti rahatsız eden bazı kararlar verebiliyordu. Bunların en önde gelenlerinden biri, Dalitler gibi sosyal sistemin dışında kalmış dezavantajlı kesimlerin inanç ve yaşama özgürlüklerini korumaya ve onları topluma daha güçlü bir şekilde entegre etmeye yönelik kararlardı. Lakin Yargı'nın bu güçlü pozisyonu 2014 yılında neredeyse sona ermiştir (Hegde, 2015). Öyle ki söz konusu Kolej Sistemi bu tarihte ortadan kaldırılmış ve bir anayasa değışikliğiyle Ulusal Yargı Atamaları Komisyonu oluşturulmuştur. Bu komisyonda Yüksek Mahkeme Başkanı'nın yanında artık Hukuk ve Adalet Bakanı'na da görev verilmiştir. Ayrıca iki adet Yüksek

⁹ Yargısal Aktivizm ile tartışmalı siyasal konularda mevcut yasalara göre değil, kişisel görüşe dayanan yargı kararlarının yargı yetkilileri tarafından alınabilmesi kastedilmektedir (Wolfe, 1997: 4).

¹⁰ Hindistan yargısındaki Kolej Sistemi, yargıçların siyaset tarafından değil, yine yargıçlar tarafından seçilerek atanmasının yapıldığı bir sistemdir. Yargıçların atanması ya da görev değışikliği, bir parlamento kararıyla değil, Yüksek Mahkeme'nin yargıçları tarafından yapılmaktadır.

Mahkeme Yargıcı ve iki seçkin kişiye de komisyonda yer verilerek altı kişilik yapının korunmasına karşılık siyasetin komisyona dâhli mümkün olmuştur. Öyle ki söz konusu seçkin kişiler daha çok Başbakan'ın tercih ettiği kişilerdir. Ancak söz konusu düzenleme Yüksek Mahkeme tarafından iptal edilmiştir (Supreme Court Advocates, 2015).

Yüksek Yargı'daki bu değişim sonrası siyasete belli oranlarda müdahalesi azalmışken, tamamen pasif bir pozisyona da yuvarlanmamıştır. Örneğin kadınların girişinin yasak olduğu Sabarimala Tapınağı ile ilgili bir toplumsal olayın yargıya yansması sonucu Yüksek Mahkeme kadınların tapınağa girişinin serbest olması gerektiği yönünde bir karar vermiştir (SC Allows Entry, 2018). Bu karar Hindu inançlarına göre kabul edilemez olduğu için Hindu milliyetçileri tarafından oldukça eleştirilmiştir. Ancak diğer yandan 2014 değişiminin geri alınmasına rağmen, Yargı'nın artık siyaset tarafından müdahaleye uğradığı da tartışılmaktadır (Kaleeswaram Raj, 2017). Bu açıdan yargının kişisel özgürlükler noktasında bu özgürlükleri savunmaya devam ettiği, ancak alınan kararların iktidardaki BJP'nin düşünce yapısına paralel olarak milliyetçi ve anti-milliyetçi bir ekseninde alındığı en fazla tartışılan konular arasındadır (Jaising, 2016). Yargı ve siyasetin karşı karşıya geldiği son konu ise geçtiğimiz yıl içerisinde Seçim Komisyonu'nun daha önce suç sabıkası bulunanların yasama organı üyesi olup olamayacaklarına dair Yüksek Mahkeme'den bir yönerge talep etmesiyle ilgili olarak yaşanmıştır. Siyasal kriminalizasyonu azaltmak amacıyla geliştirilen bu talebe, siyasal partiler tarafından aday belirleme sürecine Yargı'nın karışamayacağı gerekçesiyle yoğun itiraz edilmiştir. Çünkü siyasal partiler arzu ettiği adayları belirleme özgürlüğüne sahiplerdir (Decriminalisation of Politics, 2018).

Siyasete müdahale edebilecek diğer bir devlet organı ise şüphesiz ordudur. Öyle ki Güney Asya bölgesindeki ülkeler için belki de en temel sorun asker-siyaset ilişkileri bağlamında ordunun siyasal süreçlere ettiği müdahalelerdir. Ancak BJP bölümünde de ele alındığı üzere, Hindistan'daki ordunun istisnai gelişimi hiçbir zaman ülkede bir askeri darbe ya da müdahale ortaya çıkarmamıştır (Chibber, 1987: 45). Öyle ki Hindistan çeşitliliğinin orduya da

yansıması ve ordunun tek bir elit grup tarafından kontrol edilmiyor oluşu bir bütün olarak darbe kültürü gibi informal yapıların kurum içerisinde yeşermesine izin vermemiştir. 2018 yılında iktidardaki BJP yönetiminin özellikle Keşmir siyasetinde sertleşmeye gitmesi ve yoğun bir askeri müdahale stratejisi benimsemesi ise bir parça ordu ile siyaseti karşı karşıya getirmiştir. Öyle ki askeri yöntemlerle şiddet Keşmir bölgesinde iyice arttırılınca, ülke içerisinde çözümün askeri yöntemlerle sağlanamayacağına dair bir yaklaşım gelişmeye başlamıştır. Tam da bu noktada Keşmir Bölgesi Komutanı'nın çözümün askeri değil, siyasi yollarla sağlanması gerektiğine dair açıklamaları asker ve siyaset arası ilişkilerin gerildiğini gün yüzüne çıkarmıştır (Military Has Limited, 2018). Ancak yine de bu gerilime rağmen, ordunun siyasete müdahale ederek siyasi karar alma süreçlerini tamamen değişikliğe uğratan bir sürece örnek gösterilebilecek bir durumla karşılaşılmamıştır.

Devlet kurumlarının son yıllarda parti sistemine etki edecek bir müdahale içerisinde oldukları gözlemlenmemekteyken, ortaya çıkan sosyal hareketler için aynı şey söylenememektedir. Öyle ki özellikle ikinci UPA iktidarı döneminde ortaya çıkan sosyal hareketler, toplumun siyasete bakış açısını son derece etkilemiş ve siyasi davranış kodlarının değişmesine neden olmuştur. Bu açıdan en önemli örnek, 2011 yılında ülkenin en popüler sosyal aktivisti Anna Hazare tarafından “Vatandaş Ombudsman Yasası” (Jan Lokpal Bill) karşıtı başlatılan yolsuzluk karşıtı sosyal harekettir. Anna Hazare'nin 5 Nisan 2011'de yolsuzluklar karşısında Yeni Delhi'de başlattığı açlık grevine tüm ülke destek verince büyük bir dalga ortaya çıkmış ve Tarım Bakanı Sharad Pawar ve yasayı hazırlayan beraberindeki heyet istifa etmek zorunda kalmıştır. Girişim büyük kalabalıkları bir araya getirmeyi başarmanın yanında, ülkede siyasi davranışı etkileyen en önemli konunun yolsuzluk meselesi haline gelmesini sağlamıştır (Rana, 2011: 483). Bu hareketin hemen ardından 2012'de ortaya çıkan Nirbhaya Hareketi ise ülkenin siyasi kodlarını dizayn eden diğer bir mobilizasyona karşılık gelmiştir. Öyle ki orta sınıfların her geçen gün büyüdüğü ülkede ortaya çıkan en önemli sorunların başında kadınların maruz kaldığı cete tecavüzleri gelmiştir. 2012'de karşılaşılan benzer bir tecavüz vakası sonrası ise ülke tarihinde görülmemiş bir öfkeli

reaksiyon kampanyası doğurmuştur. Binlerce insan ülkenin çeşitli bölgelerinde sokağa protesto için çıkmış ve yine binlerce insan profillerini siyaha dönüştürerek sosyal medyada da büyük bir kampanya başlatmışlardır. Bunun üzerine hem merkez hem de eyalet yönetimleri de kadın güvenliği üzerine yeni tedbirler almak zorunda kalmışlardır (Bakshi, 2017: 43-52).

Bu örnek iki sosyal hareketten sonra 2014 yılında BJP'nin iktidara yükselmesinin ardından 2018 yılına kadar bu kadar geniş çaplı mobilizasyonlar ortaya çıkmamıştır. 2018 yılı ise bir taraftan öğrencilerin bir taraftan çiftçilerin bir taraftan da kadınların mobilize olduğu sosyal hareketler açısından oldukça zengin bir yıla karşılık gelmiştir. Öncelikle ülkenin en önde gelen üniversitesi olan Jawaharlal Nehru Üniversitesi'nin Tata Sosyal Bilimler Enstitüsü'nün öğrencileri, marjinal geçmişe sahip öğrencilerin burslarının kesilmesini protesto etmek amacıyla greve başlamışlardır. Problemin sadece Hindistan'a özel bir durum olmadığını düşündükleri için de uluslararası desteğe başvurmuşlardır. Grev daha sonra akademisyen atamalarındaki yükselen güvensizliği de içeren eğitimin özelleştirilmesi konusunu da içerisine alarak tüm ülke üniversitelerini ilgilendirir bir boyuta yükselmiştir. Böylece başkent Yeni Delhi'de bulunan Delhi Üniversitesi ve Jawaharlal Nehru Üniversitesi'ndeki öğrenciler ve akademisyenler büyük bir harekete öncülük etmişlerdir (Anand, 2018).

Öğrenci hareketleri devam ederken, eş zamanlı olarak başka bir vatandaş grubu daha mobilize olmaya başlamıştır. 30 binden fazla çiftçi, Maharashtra eyaletinin kırsal alanlarından Bombay metropol merkezine kadar yüzlerce kilometre yürüyüşe geçmiştir. Çoğunlukla yerli halktan oluşan çiftçiler, zaten yasal tapularının olmadığı topraklardan tasfiye edilişleri başta olmak üzere güvencesiz halde bulunan çiftçilerin kötü şartlarını protesto etmişlerdir. Hindistan Komünist Partisi (Marksist) ve Tüm Hindistan Kisan Sabha (Tüm Hindistan Çiftçi Örgütü) nezaretinde yürüyen çiftçilere, toprak haklarının verilmesi talep edilmiştir. Binlerce çiftçi şehir meydanlarını doldurmasına karşılık, şehir sakinleri de çiftçilere destek verince oldukça büyük bir hareket ortaya çıkmıştır. Protestolar devam ederken, hükümet tarafından bir çiftlik kredisi feragatnamesi verilmesi ve

yerli halklara ekili alanlarına yasal işlem yapma vaadi de dâhil olmak üzere talepleri karşılanınca hareket amacına ulaşmıştır (Angry India Farmers, 2018).

Son olarak ise geçtiğimiz yılın en önemli ulus ötesi hareketlerinden biri olan MeeToo'nun Hindistan versiyonu da oldukça büyük mobilize oluşlar ortaya çıkarmıştır. Zaten ülkede 2012 yılından kalma bir kadın hareketi deneyimi mevcuttu. Kerala'da bir Profesör'ün kadın öğrenci üzerine yönelttiği cinsiyetçi mesajların ortaya çıkması üzerine, kız öğrenciler eyalette büyük bir protesto hareketi ortaya çıkarmışlardır. Aynı şekilde harekete destek vermek adına, Delhi merkezli Jamia Milia Islamia Üniversitesi'ndeki kız kampüs sakinleri, 20:00'den sonra yurttan çıkış yasağına uymayıp 22.30'a kadar dışarıda durarak olayı protesto etmişlerdir. Bu protestolar devam ederken, Jawaharlal Nehru Üniversitesi'nde iktidar partisi ve üniversite yönetimi ile bağlantısı olan bir Profesör'ün yapmış olduğu sekiz cinsel taciz vakası ortaya çıkınca orada da büyük protestolar patlak vermiştir. Bu olaylar neticede kadın hareketini ülkenin en güçlü hareketlerinden biri haline getirmiştir. Sonuç olarak ortaya çıkan tüm bu sosyal hareketler parti sistemini dönüştürmese de istikrarsızlık nedeni olabilmişlerdir. En azından yolsuzluk ve kadın hareketi 2015 yılında Sıradan İnsanların Partisi'ni doğurmuştur. Bu parti ulusal seçimlerde yüzde 2 civarı bir oy alırken, Delhi Eyalet Seçimleri'nde ise BJP'ye karşı büyük bir zafer elde ederek 70 sandalyenin 67'sini ele geçirmeyi başarmıştır (Ayyub, 2018).

Parti sistem özerkliğinin sosyal kurumlarla ilgili olan diğer bir unsuru yeni partilerin ortaya çıkışlarıyla ilgilidir. Parti sisteminin açıklığı-kapalılığı ile ilgili olan bu hareketlilik ne kadar yoğun bir akışkanlık taşıyorsa sistemin açık bir sistem olarak o kadar istikrarsız olacağı kabul edilmektedir. Başka bir ifadeyle, sistem içerisinde ortaya çıkan yeni parti sayısı ne kadar çok ve değişken olursa, sistemdeki aktörlerin öngörülebilir davranışlarını kestirmek de o kadar güçleşeceğinden sistemdeki mobilizasyon derecesine de etki edecektir. Bu açıdan görünüm Hindistan için oldukça karmaşıktır. Ülkede Seçim Komisyonu açısından tanımlanmış 3 farklı parti türü bulunmaktadır. Bunlar ulusal partiler, eyalet tanınmış partileri ve kayıt yapıları tanımlanmamış partilerken; bu partilerin sayısı ise sırasıyla 7, 59 ve 2044'e karşılık gelmektedir. Yani Hindistan'da Seçim

Komisyonu'nun sunduğu son verilere göre ülkede toplam 2110 siyasal parti bulunmaktadır. Bu durum ülke parti sistemindeki giriş çıkışların ne kadar fazla olduğunu, dolayısıyla da sistemin ne kadar açıklık oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Ülkede her gün bir inanç doğabilmekte ve bu yeni doğan inanç her gün siyasallaşarak farklı bir partinin ortaya çıkışına aracılık edebilmektedir. Bu kadar açık bir sistemin özerklik açısından kurumsallaşabilmesi ise çok zor görünmektedir (ECI List of Political Parties, 2018).

Özerkliğin siyasal partilerle ilgili diğer bir göstergesi ise, coğrafi oylama modelleriyle alakalıdır. Yani ülke genelinde partiler, ulusal seviye bir destek görme yerine, bölgelere göre bölünüp bölgesel çıkarları ifade ediyorsa ve farklı bölgelerde farklı parti kimlikleri geliyorsa parti sisteminin özerklik derecesinin oldukça düşük olduğu ifade edilmektedir. Çünkü kurumsallaşmış özerk bir parti sisteminde siyasi partilerin ülke genelinde bir seçim desteğine sahip olmaları gerekmektedir. Hindistan siyasetinin bu açıdan bakıldığında da özerklik sorunu yaşayacağı aşikârdır. Öyle ki ülkede 7 ulusal parti bulunmaktayken; 59 eyalet partisi ve 2044 adet kayıtlı diğer partiler bulunmaktadır. Sadece 59 eyalet partisinin değerlendirilmeye alındığı düşünülse bile, bu durum 29 farklı eyalette 59 farklı parti kimliğinin var olduğunu göstermektedir. Tüm partiler değerlendirmeye alınacak olursa da, ülkede var olan dinamik yapının nasıl parti siyasetine ve farklı kimliklere yansıdığı görülebilecektir. Ulusal seviye bir çıkar birliğinden uzak bu kadar partinin varlığı ise sistemi özerklik açısından oldukça zayıflatacaktır. Bu durumda da mobilizasyonu ortadan kaldırıp birliği sağlayacak farklı yapılar devreye sokulmak zorundadır. Bu yapılar da son bölümde ele alınacağı üzere Hindistan siyaseti için konvansiyonel siyasal kurumlar ya da informal kurumlar olarak tezahür etmiştir (ECI List of Political Parties, 2018).

Özerklik kriterinin saptanması konusunda önem arz eden son gösterge ise yasama ve yürütme organlarındaki partili temsilcilerin derecesidir. İlk olarak yasama organı için ulusal parlamentonun büyük çoğunluğu bir partiye mensup üyelerden oluşuyorsa parti sisteminin o kadar özerk olacağı kabul edilmektedir. Bunun tersine ulusal parlamentodaki temsilci vekillerin çoğunluğunun bir parti mensubiyeti yoksa, sistemin özerklik seviyesi o kadar düşük olacaktır. Bu nedenle

burada bağımsızların elinde bulunan sandalye yüzdesi, siyasi özerklik için en yararlı gösterge olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan Hindistan parlamentosunun içerisinde bulunan Bağımsız vekillerin sayısına bakılacak olursa, 2004'te Genel Seçimleri'nde Lok Sabha'da 6 adet bağımsız vekil yer almışken; 2009 Genel Seçimleri'nde ise bu rakam 9'a çıkmıştır. 2014 Genel Seçimleri ise bağımsız seçilen vekillerin sayısını 3'e düşürmüştür. Bu kadar dinamik ve çeşitlilik arz eden ve de bu kadar çok parti sayısına sahip olan bir parti sistemi için bu bağımsız vekil sayıları oldukça düşük gelebilir. Ancak diğer yandan 2004, 2009 ve 2014 yıllarında sırasıyla Lok Sabha'ya giren parti sayısının 36, 40 ve 35 olduğu düşünülünce ve sadece 1 vekil çıkaran partilerin sayısı yıllara göre sırasıyla 9, 15 ve 11 parti olunca, bağımsız vekil sayısı az olsa bile çeşitliliğin farklı unsurlara kaydığı görülebilmektedir. Dolayısıyla parti mensubiyeti olmayan vekil sayısı az olmasına rağmen, partilerin birçok bağımsız vekil gibi 1 vekil çıkarması ve de bu partilerin daha çok bölgesel çıkarlara sahip olan partilere karşılık gelmesi özerklik konusunda sistemi zayıflatmaktadır (Election Commission of India Report, 2004, 2009, 2014).

Yasama organındaki partili seviyesine baktıktan sonra, partili olmanın önemi yürütme organı için de geçerlidir. Kurumsallaşmış parlamanter sistemde, kabinenin oluşumu parlamento seçimlerinin sonucuna bağlı olduğu için ve de kazanan bir parti veya koalisyon tarafından oluşturulduğu için, kabine seçimler aracılığıyla kazanan partiden gelen vekillerden oluşmuyorsa, yani seçimler iktidara erişimi belirleyen ana araç değilse, parti sistemi de yüksek düzeyde bir özerkliğe sahip olmayacaktır. Bu açıdan Bağımsız ve Eyalet Bakanlarıyla birlikte 50'den fazla Bakanlık sayısı bulunan Modi liderliğindeki Federal hükümetin bu aşamada partili olmayan Bakan sayısının bulunmadığı görülmektedir. Modi kabinesi 2014'ten bu yana çok sayıda değişime uğramasına rağmen, bu değişimlerden hiçbirinde partisiz bir isim herhangi bir Bakanlık koltuğuna oturmamıştır. BJP dışında partililere bazen Bakanlık görevi verilmiştir. Ancak onlar da Shiv Sena, Lok Janshakti Partisi gibi Ulusal Demokratik İttifak'ın parçası olan partilerin temsilcileridir. Zaten Hindistan'da sadece ittifaklar arasından değil, muhalefet partilerden bile kabineye Bakan atamak Nehru'dan beri uygulanan bir

gelenektir. Bu açıdan hem Hindistan'ın özel şartlarına göre hem de bir realite olarak kabine içerisinde partisiz bir üye bulmak mümkün görünmemektedir (India Ministries, 2019).

Sonuç olarak Hindistan parti sisteminin belli unsurlar açısından özerklik sorununu aşmış gibi görünse de belli unsurların varlığı da sistemi kesinlikle özerk sayılamayacağını ortaya koymaktadır. Bu açıdan herhangi bir kamu kurumunun parti sisteminin işleyişine bir müdahalede bulunmadığı açıktır. Geçmişte yaşanmış olsa bile bugün ne Yargı ne de Ordu böyle bir çaba içerisinde. Diğer yandan Yasama ve Yürütme'nin örgütlenmesinde üyelerin partili olma derecesinde özerkliğe hanel getirebilecek büyük bir sorun görünmemektedir. Sadece ülke siyasetinin istisnai durumu, Yasama organındaki bağımsızların azlığı ile açıklanamayacak bir özerklik sorununa neden olmaktadır. Nitekim bu durum hem yeni partilerin sisteme girişleriyle hem de partilerin coğrafi oylamadaki dağınıklığıyla kendini göstermektedir. Yani bu kadar parti girişine açık olan ve bu kadar çok bölgesel partilere sahip olan bir sistemin özerk olarak işlem görebilmesi mümkün değildir. Sosyal hareketler de ülke siyasetinde olduğu kadar parti sistemindeki mobilizasyonu arttırmada fazla etkili olmasalar da küçük ivmelerle yine de özerklik problemine destek verdikleri göz ardı edilememektedir. Tüm bu sebeplerle de parti sisteminin kuvvetli bir özerklik sorunu vardır denilebilir.

6. Sonuç: Yetersiz Kurumsallaşma

Hindistan parti sisteminin de başta seçimsel oynaklık nedeniyle, ardından meşruiyet partilerin orta kabulü ve özerklik kriterlerindeki zayıf kurumsallaşma nedeniyle kurumsallaşmadığı söylenebilir. Parti sistem kurumsallaşmasını değerlendirmeden önce parti sisteminin önceki evrelerini hatırlamaya çalıştık. Farklı evreler bugüne kadar ortaya konulmuş olsa da, bize göre kabaca sistemi geçirdiği evreler bu şekildeydi. Lakin hangi zaman aralığını gerçek kabul edersek edelim bizim için önemli olan sistemin eskiden bu yana nasıl bir dalgalı karaktere sahip olduğunu ortaya koyarak kurumsallaşmadığını göstermektedir. Kurumsallaşmakta zorlanan sistemler değişmekte ve yeni bir parti sistemi ortaya çıkarmaktadır. Kongre sistemi, sistemin içerisindeki nedenlerden dolayı çökmüştür. Kongre sisteminin düşüşe geçmesiyle ivmelenen sosyolojik faktörler

hem Kongre sisteminin düşüşünü hızlandırmış hem de sonraki dönemlerde ortaya çıkan parti sistemlerinin konsolide olabilmemesinin önüne geçmiştir. Nitekim 1989 yılına kadar parti sistemi farklı türlere bürünme ihtimaliyle karşı karşıya kalmışsa de gerçekte olan şey Kongre sisteminin çöküşüdür. 1989 sonrası ortaya çıkan koalisyon çağı da, koalisyonların belli bir kutuplaşma ortaya çıkararak sistemi iki kutuplu bir çok partili sistem haline getirmesiyle dönüşmüştür. Dolayısıyla burada temel analiz noktası, mevcut sistemin kriterler üzerinden değerlendirilmesidir.

Bugünkü iki kutuplu çok partili sistem ise sistemin en büyük problemi seçimsel oynaklık ve buna ek olarak meşruiyet, partilerin ortak kabulü ve özerklik açısından analiz edilmeye çalışılmıştır. Sistemin istikrarı konusunda bizlere bilgi veren seçimsel oynaklık konusunun her şeyden önce sistemin en büyük zafiyeti olmaya devam ettiği görülmektedir. Daha küçük ölçekli ulusal partilerin uğramış olduğu istikrarsızlığın yanında, daha da büyük önem arz eden iki amiral gemisi niteliğindeki partilerin arasındaki oynaklık sistemin konsolide olmasının en büyük engeli olarak ortaya çıkmaktadır. Öyleki Kongre Partisi hem oy oranında hem de sandalye sayısında önemli bir düşüş yaşamışken, BJP ise her iki kategoride de büyük bir yükselişe imza atmıştır. Dolayısıyla sistemin tek bir partinin egemen olduğu yeni bir hakim parti sistemi tartışmalarına yol açmıştır. Meşruiyet konusunda ise sistemin katılım, güven ve seçimsel belirleyicilik açısından belli problemler arz etse de, her şeyden önce sistemin devamını üreten yönetimin seçilebildiği, devasa bir itirazın aksine seçimlere belli bir güvenin olduğu ve yüzde 60'lar seviyesinde katılımın sergilendiği bir yapıda meşruiyetin olmadığı söylenemeyecektir. Lakin aynı durumu partilerin ortak kabulü kriteri için söylemek kolay olmamıştır. Nitekim sistemin bu kriterde yüksek bir seviyeyi yakalamasına yardımcı olacak partiler arası meşru rekabet eylemlerinin yanında, gayri meşru rekabet repertuarının gelişmişliği buradaki kurumsallaşmanın en büyük engelini teşkil etmektedir. Bunun dışında sistemin belli parti ve toplumsal bileşenlere karşı şiddet kültürünü sıradanlaştırması mütekabiliyet açısından sistemi büyük bir çıkmazın içerisine sokmuştur. Son olarak özerklik açısından da sistemin konvansiyonel anlamda bir dış müdahaleye maruz kalmamasına rağmen ve yasama ve yürütmedeki partili olma gücüne rağmen, kriterin en önemli

göstergesi olan yeni partilerin sisteme girişleri ve partilerin coğrafi oylamadaki dağınıklarıyla güçlü bir özerk yapının oluşması sağlanamamıştır. Netice itibariyle seçmenler arasında belli bir seviyeye kadar meşru görülen sistemin, istikrar, mütakabiliyet ve özerklik açısından sahip olduğu zayıflıkları nedeniyle zayıf bir kurumsallaşmayı gerçekleştirebilmiş olduğu söylenebilir.

Son bölüme geçmeden önce, şu ana kadar geline nokta, Hindistan'ın parti kurumsallaşması açısından yüksek bir profil sergilediği, ancak parti sistem kurumsallaşması açısından sorunlu yönler taşıdığı ifade edilebilir. İstikrarlı bir siyasal iklim arzu eden bir Hindistan'ın seçimsel oynaklık, parti sayıları, partilerin toplum ve rakip tarafından kabulü ve meşruiyeti, hızlı sosyolojik dönüşüm ve belli kurumsal müdahaleler konusunda daha fazla kapasite artımına gitmesi gerekmektedir. Ancak çalışmada varılmak istenen nokta ülkenin kurumsal açıdan mevcut sorunlu noktalarını onarmaktan ziyade, bu sorunlu yapının siyasal alana nasıl yansıdığını tespit etmek olduğu için, söz konusu kurumsal zayıf yönlerle burada bir soru işareti konulacaktır. Bu açıdan bir sonraki bölümde daha çok tespit edilen zayıf kurumsallaşmış parti sisteminin ülke siyaseti içerisinde kurumsal literatür açısından önem arz eden ne gibi sonuçlar doğurduğu ele alınmaya çalışılacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

PARTİ SİSTEMİNİN YETERSİZ KURUMSALLAŞMASI VE SİYASAL HAYATA YANSIMALARI

Hindistan kurumsallaşma deneyimini ele almaya çalıştığımız çalışmada, geride bıraktığımız bölümlerde analiz birimi olarak siyasal partileri ve parti sistemini ele aldık. Tekrar toparlamak gerekirse aslında kurumsallaşma konusunda analiz birimi seviyesinde net bir kabul edilmişlik yoktur. Bazı düşünürler sadece siyasal partilerin ülkelerin kurumsallaşma seviyesini ölçmeden yeterli olduğunu düşünmekteyken (Huntington, 1965); bazı düşünürler ise artık parti sistemi kurumsallaşmasına bakılması gerektiğini iddia etmektedir (Mainwaring, 1999). Ayrıca bireysel parti ve parti sistemlerinin kurumsallaşmasına bakılırken, ikisinin değiş tokuş edilebilir ve eşanlamlı kavramlar olarak yaklaşanlar da olmuştur. Bu yaklaşımı savunanlar, bireysel siyasal partilerin bütün parti sisteminin ayrılmaz bir parçasını oluşturmasından dolayı, parti sisteminin kurumsallaşmasının doğrudan bireysel partilerinkine bağlı olduğu sonucuna vurgu yapmışlardır. Bu yaklaşımlara alternatif bir diğer yaklaşım da hem siyasal parti hem de parti sisteminin birbirinden farklı şeyler olduğunu, dolayısıyla kurumsallaşma tartışmalarında değerlendirme ölçütü olarak ikisinin birden ele alınması gerektiğini iddia etmiştir (Basedau ve Stroh, 2008; Randal ve Svasand, 2002). Bu uluslararası ilişkilerdeki uluslararası sistem tartışmalarında olduğu gibi, sistemin içerisinde bulunan bileşenlerden farklı kendine has özerk bir yapısı olduğunu savunanların görüşüne paralel bir görüşe karşılık gelmiştir ve kurumsallaşmaya bakılacaksa sistemin kendisi ayrı kriterler üzerinden ve sistemin en önemli bileşeni olan siyasal partiler ayrı kriterler üzerinden değerlendirilmiştir.

Bizim çalışmamız da bu son yaklaşıma uygun bir yöntem belirlemeyi kabul etmiş ve Hindistan siyasetinde istikrar, düzen, öngörülebilirlik ve demokrasinin

gelişmesi adına en önemli gerekliliklerden biri olan kurumsallaşmanın öncelikle siyasal parti ve parti sistem üzerinden değerlendirilmesi gerektiği üzerinden yol haritasını belirlemiştir. Bu açıdan geride bıraktığımız bölümler bizlere göstermektedir ki siyasal parti bağlamında kurumsallaşan Hindistan’da parti sistemi açısından zayıf bir kurumsallaşma seviyesi ortaya çıkmıştır. Siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşması analizinde böyle bir sonucun çıkabilecek olması, yükselen bir güç ve gelişen bir demokrasi aşamasındaki Hindistan için çok şaşırtıcı olmamıştır. Tam tersine tahmin edilebilen bir sonuca da karşılık gelmektedir. Aslına bakılırsa, bugüne kadar gelişen literatür de siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşması arasındaki ilişkinin o kadar basit ve belirleyici sonuçlar ortaya koymadığını da göstermektedir. Yani herhangi bir ülkede siyasi partiler kurumsallaştırılabilirken, parti sistemleri kurumsallaşma noktasında zayıf kalabilmektedir. Tam tersine başka bir ülkede partiler kurumsallaşma noktasında başarısız olabiliyorken, parti sistemi daha istikrarlı bir şekilde kurumsallaşabilmektedir. Ya da siyasi partiler kurumsallaştırılabilirken, partilerin sistem içerisindeki operasyonel nitelikleri düşük olabilmektedir. Nitekim Randall ve Svåsand, siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşmasının ne aynı şeyi ifade etmek zorunda olduğunu ne de zorunlu olarak ve her zaman karşılıklı olarak uyumlu olamayabildiklerini dile getirmişlerdir (Randal ve Svasand, 2002).

Kurumsallaşmanın bu eşitsiz bileşik gelişiminin (uneven and combined development) bir sonucu olarak, yeni bir yaklaşımın ortaya çıktığı da ifade edilebilmektedir. Öyle ki bir ülke siyasetinde düzen ve istikrar için gerekli olan kurumsallaşma tartışmalarında siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşmasına ek olarak yeni analiz birimlerinin dâhil edilmesi gerektiği savunulmuştur (Hicken ve Kuhonta, 2015: 1-25). Yani ülke siyasetinde düzen ve istikrar adına siyasal parti ve parti sistem kurumsallaşması gereklidir, ancak ortaya çıkan yeni küresel, bölgesel ve ulusal dinamikler nedeniyle tek başlarına yeterli değildir. Örneğin Afrika, Asya, Avrupa veya Latin Amerika üzerine yoğunlaşan birçok karşılaştırmalı siyasetçi arasında konvansiyonel anlamda kurumların, ülke siyaseti ve demokrasilerinin dayanıklılığı ve sağlıklı işleyişi adına en az siyasi partiler ve parti sistemlerinin kurumsallaşması kadar kritik olduğu vurgulanmıştır. Başka bir

deyişle mevcut siyasi parti ve parti sistem kurumsallaşmalarının dengesizlikleri konvansiyonel kurumların desteğiyle giderilmek ve istikrar ve düzen bu destekle konsolide edilmek istenmiştir. Bu açıdan yeni analiz birimleri gerekmiş, ancak bunlar da ülkelerin eşitsiz bileşik gelişiminden dolayı her ülkede farklılık arz edeceği tahmin edilmiştir. Bu açıdan kimi ülke siyasetlerinde mobilizasyonun seçim sistemlerinin değişimiyle, kimilerinde hükümet sistemlerinin değişimiyle, kimilerinde de toptan anayasaların değişimiyle önlenebileceği tartışılmıştır. Hatta bazı ülkelerde de yasam, yürütme ya da yargı gibi ya da diğer kamu kurumları aracılığıyla da sürece destek olunabilecektir. Bu katkılar farklılık arz edebilecekken, gerçek olan yeni kural, parti ve parti sistem kurumsallaşmasının topyekûn kurumsallaşmayla desteklenmesidir.

Söz konusu son yaklaşımın haklılığı ve gerekliliği Hindistan siyaseti bağlamında ele alındığında da görülebilmektedir. Hindistan'da partiler kurumsallaşırken, parti sistemi zayıf bir kurumsallaşmaya sahip bulunmaktadır. Ülke siyasetindeki mobilizasyon seviyesi ise her geçen gün yükselmektedir. Bir taraftan çiftçi, kadın ve öğrenci sosyal hareketleri, diğer taraftan işsizlik, eşitsizlik ve yükselen şiddet rakamları ülkedeki mobilizasyonun her kategoride karşımıza çıkabildiği gösterilmektedir. Bu yükselen mobilizasyonlar ise ikili bir eylem alanının doğuşuna sahne olmaktadır. Bir taraftan var olan mobilizasyonu kontrol altına almak isteyen kutuplaşmanın iktidar kanadı, belli kurumsal dizayn projeleriyle yeni bir kurumsallaşma ihtiyacının farkında olduğunu sergilemekteyken; diğer taraftan da kutuplaşmanın muhalefet kanadı, iktidara yönelik kurumların çürüdüğü, işlevsiz hale geldiği ve kurumsal bir yıkıma doğru gidildiği yönünde iktidarı eleştirerek kriz içerisinde bulunan kurumları ve kurumsal bir yeniden yapılandırmanın yoksunluğunu vurgulamaktadır. Bu doğrultuda ülkenin gündemin son dönemlerde yeni anayasa, yeni seçim sistemi, Başkanlık Sistemi gibi kurumsal değişimler gündeme taşınmaktayken; diğer yandan yasama, yargı, medya, Seçim Komisyonu ve Merkez Bankası gibi kurumlardaki işlevsizlik, güvenirlilik ve bozulma üzerinden yeni kurumsal ihtiyaçlar tartışılmaya dâhil edilmektedir. Bu tartışmalarda bazen kurumsal dizayn aracılığıyla mevcut mobilizasyonun kontrol edilmesi hedeflenirken, bazen de

mevcut mobilizasyon kutuplaşmanın taraflarının çıkarları yönünde desteklenerek bir politika aracı olarak kullanılabilir. Ancak neticede merkezde olan argüman konvansiyonel kurumların geri dönüşüdür. Bu açıdan da bu bölümde ilk olarak Hindistan siyasetinde son dönemlerde gündemi fazlasıyla işgal eden konvansiyonel kurumlar tartışmaları ele alınacaktır.

Geleneksel kurumların geri döndüğü yaklaşımlarına ek olarak, bu bölümde ayrıca Hindistan siyasetinde yükselen gayri resmi kurumlar da ele alınmaya çalışılacaktır. Öyle ki Yeni Kurumsalcılık'ın ikinci dalgasıyla birlikte daha fazla ön plana çıkan gayri resmi kurumlar tartışmaları, siyasetin resmi kurumlar ötesinde gelişen zımni, örtülü ve gömülü yapılarının da en az resimleri kadar etkilediğini iddia etmektedir. Hindistan siyaseti için literatürde bu gayri resmi kurumların daha çok negatif boyutları ele alınarak kliyalizm, patronaj, paternalizm gibi örneklerine yer verildiği görülmektedir. Bu negatif gayri resmi kurumlar, mobilize olma ihtimali bulunan bileşenlere kural koyarak, davranış kalıpları belirleyerek ve de sonuca etki ederek bir kontrol çerçevesi sunabilmekteyken; biz ise çalışmada daha çok mobilize olan bileşenleri pozitif yönde etkileyerek gelişen gayri resmi kurumlara yer verme niyetindeyiz. Öyle ki bu pozitif gayri resmi kurumlar, mobilize olmuş kitlelere yeni bir gündem çerçevesi sunarak ve onları ikna ederek belli bir yol haritası yönünde kanallize edebilmektedir. Kitlelerin taslak ve programsız hareket ederek radikalleşmeleri yerine, sistem içerisinde rasyonel bir hedef doğrultusunda belli aidiyetler kazanmalarına aracılık etmektedirler. Bu açıdan ülkede siyasetin tamamen dönüşmesini ve belli bağlamlarda ilerlemesini sağlayan Hindutva, sekülerizm, Gandizm, Ambedkarizm, Yumuşak Hindutva, Hilsa, Dravidanadu ve Dravidianizm gibi gayri resmi kurumlar resmi kurumlarla birlikte ele alınacaktır.

1. Geleneksel Kurumların Geri Dönüşü

1.1. Yeni Anayasa Tartışmaları

Dünyanın en uzun anayasasına karşılık gelen Hindistan Anayasası, 20 Kasım 1949 tarihinde Hindistan Kurucu Meclisi tarafından kabul edilmiş ve 26 Ocak 1950 tarihinde ise yürürlüğe konmuştur. Toplum nezdinde derin bir kabul

edilmişliğe sahip olan Anayasa'nın genel olarak 1990'lı yıllardan sonra ülkenin ekonomik liberalleşme politikalarını benimsemeye başlamasıyla yeni bir anayasayla yer değiştirmesi gerektiği tartışmaları gündeme getirilmiştir. Liberal bir eleştiriye tabi tutulan ülke anayasası, yeni dönemde ekonomik büyümeye yardımcı olmadığı, hükümete ekonomiye müdahale etmesi için muazzam güçler verdiği ve mülkiyet hakkını kısıtladığı üzerinden eleştirilmiştir. Diğer yandan mevcut anayasa, zayıf bir yönetişime sebep olmak, din ve kast gibi niteliklere dayanarak vatandaşlar arasında ayrımcılık yapan yasaları çıkarması için hükümete geniş yetkiler vermekle ve düşük güvenli bir topluma neden olmakla suçlanıyordu. Tüm bunların kaynağı ise, İngilizlerin kendi arzu ettikleri toplum yapısının ortaya çıkarılması adına atmış oldukları temel ile alakalı görülmüştür. İngilizler tarafından kurulan yasalar, kurallar, düzenlemeler, insanlar ve ekonomi üzerinde kapsamlı ve baskıcı bir kontrol sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Anayasa içerisinde yer alan Lisanslar, Kotalar ve Permit Raj gibi kavramlar, bu durumun açık göstergesi olmuştur. Bu açıdan ülkenin daha iyi bir yönetim modelini sağlayacak, modern ve büyük bir ekonomide yaşayan özgür bireylerden oluşan bir ulusla tutarlı bir yeni anayasaya ihtiyacı olduğu savunulmuştur (Dey, 2015; 2016).

Hindistan'ın yeni bir anayasaya ihtiyacı olduğunu savunan gruplardan bir diğeri ise, BJP'nin de içerisinde yer aldığı RSS liderliğindeki Sangh Parivar ailesinin bileşenleridir. Nitekim son dönemlerde ortaya çıkan “Yeni Anayasa” tartışmaları da bu Hindu milliyetçilerinin konuyu gündeme taşımasıyla olmuştur. Bu açıdan her şeyin BJP'nin Birlik Bakanları'ndan Anantkumar Hedge'nin yeni anayasa ile ilgili çıkışıyla başladığı söylenebilir. Hedge'nin Karnataka'da BJP'nin parti organizasyonlarından birinde yaptığı konuşmada, “sekülerizm” anlayışını hedef alarak, kavramın anayasada yer almasından dolayı kendilerinin saygı duyduğunu, ancak BJP'nin anayasayı değiştirmek için geldiğini ve bunun da en kısa zamanda gerçekleşeceğini belirtmesi ülkede bir anda yeni anayasa tartışmalarını başlatmıştır (We Are Here, 2017). Bu doğrultuda da BJP ve kökenlerini teşkil eden bileşenlerinin yeni anayasa talepleri tarihi gündeme oturmuştur.

Hedge yoğun tartışma doğuran açıklamasından sonra Lok Sabha’da konuyla ilgili kırılan herkesten özür dilemiş olsa da, aslında tüm ülke BJP’nin yeni anayasa ile ilgili niyetlerini ilk defa duymamış ve Hedge’nin özrünün tamamen stratejik olduğu da biliniyordu. Resmi bir parti olarak BJP, yasal olarak yemin etmesi gerektiği için Anayasa sınırları dâhilinde faaliyet göstermek zorunda olmasına rağmen, BJP konuyla ilgili yaklaşımını daha önce de dile getirmiştir. Örneğin 1998 yılında BJP liderliğinde kurulan Ulusal Demokratik İttifak hükümeti sırasında, mevcut anayasanın gözden geçirilmesi adına Venkatchaliah Komisyonu’nu atamıştır (Ghosh, 2012: 274). Bu belki de partinin ilk açık irade ve amaç beyanıdır. BJP’nin 2014 seçimlerinden sonra iktidar gelmesinin ardından, Modi’nin 2015 Bağımsızlık Günü’nde Anayasa’nın Önsözü’nün “seküler” ve “sosyalist” kelimelerinin çıkarılarak yayınlanmasıysa BJP’nin anayasayla olan problemlerinin devam ettiğini ortaya koymuştur (Government's Republic Day, 2015). Diğer yandan Kasım 2017’de Uttar Pradeş’in tartışmalı Başbakanı Yogi Adityanath’ın ülkedeki en büyük yalanın anayasada geçen sekülerizm kelimesi olduğunu dile getirmesi de konunun güncel tutulmasına bir diğer örneğe karşılık gelmiştir (Secular Word Is, 2017).

BJP’nin yeni anayasa talebi ortadayken, bu talebin kökleri daha eskilere, partinin kökenlerini teşkil eden isimlerin açıklamalarına kadar gitmektedir. Bu açıdan Hindu milliyetçisi politik oluşumların tüm organizasyonları, mevcut Anayasanın verdiği demokratik seküler alanı kullanarak Hindu milliyetçiliğinin yolunu açmaya çalışmıştır. Örneğin RSS’nin en önde gelen ideologlarından Golwalkar “Düşünceler Demeti” adlı eserinde, Hindistan Anayasası’nın temeli olan teritoryal milliyetçiliğin bir barbarlık olduğunu ifade etmiştir. Çünkü ona göre bir ulus, yalnızca bir politik ve ekonomik haklar demeti değil ve Hindistan eski ve yüce Hinduizm ile ilgili bir ulusal kültür düzenlemesidir. Golwalkar, Hindu kültürüne yabancı olarak gördüğü demokrasiyle ve insanlığın ilk, en büyük ve en bilge avukatı olarak selamladığı “Manu Kuralları”ndan ise övgüyle bahsetmiştir (Hadiz, 2006: 252). Diğer yandan Hindu milliyetçilerinin çoğunun ilham aldığı ve Hindutva’nın babası olarak kabul edilen Savarkar da Hinduizm’deki kutsal metinlerden olan Manusmriti ile ilgili olarak, Hindu Ulusu

için Vedalar'dan sonra eski zamanlardan beri kültürel gelenek, düşünce ve uygulamaların temeli olan kutsal yazı olarak bahsetmiştir. Ona göre, Manusmriti yüzyıllar boyunca bu Hindu ulusunun manevi ve ilahi yürüyüşünü düzenlemiştir. Günümüzde bile Hinduların hayatlarında ve pratiklerinde izlediği kurallar Manusmriti'ye dayanmaktadır. Yani Manusmriti bir Hindu kanunudur (Islam, 2004: 89).

Golwalkar ve Savarkar'dan sonra Anayasa konusunda açıklama yapan RSS birleşiminin bir diğer önemli ideologu ise Deendayal Upadhayay olmuştur. Upadhayay, BJP'nin önceki avatari Bharatiya Jana Sangh'ın bir üyesiydi ve Hindistan'ın Batı'yı taklit eden bir Anayasa yazdığını dile getirmiştir. Onun için mevcut anayasanın Hinduların gerçek yaşam tarzıyla hiçbir ilgisi yoktur ve birey ve toplum arasındaki ilişki hakkında önemli deneyimlere sahip olan otantik Hint düşüncelerinden tamamen uzaklaşmıştır. Ona göre anayasa, Hindistan ulusal fikrini bir bölgeye ve halka indirgeyen Bharat gibi eski bir millete uygun bir Hindu siyaset felsefesi içermelidir. Upadhayay'ın ideolojisinin, BJP'nin bugünkü liderliği için en büyük ilhamlardan biri olduğu kabul edilmekteyken, parti için bugünkü anayasanın bünyesinde bulunan rahatsız edici maddelerin itirazının yine Upadhayay'dan alındığı tahmin edilmektedir. Nitekim bugün partinin mevcut anayasada yer alan sekülerizm gibi kavramların ötesinde, Keşmir ile ilgili olan Madde 370, inanç özgürlüğü ile ilgili olan Madde 25 ve eğitim kurumlarında yer verilen azınlıklar ile ilgili olan Madde 30 gibi bölümlerde oldukça rahatsız olduğu oldukça bilinen bir konudur (Thengadi, 1988: 74).

Hedge'nin Lok Sabha'da yapmış olduğu özür açıklamasına rağmen, Lok Sabha Kongre lideri Mallikarjun Kharge başta olmak üzere muhalefet, hem Lok Sabha hem de Rajya Sabha'da Hedge'yi protestoya başlamıştır (Opposition Disrupts Lok, 2017). Kongre Partisi'nin 133. Genel Kongresi'nde açılış konuşmasını yapan Kongre lideri Rahul Gandhi ise, Anayasa'nın bir saldırı altında olduğunu konuşmasının merkezine almış ve Kongre Partisi yeni anayasa konusunu partinin 2019 seçimlerine giderken temel politikalarından biri haline getirmiştir. Rahul Gandhi'ye göre, Anayasa bir saldırı altında ve onu savunmak sadece Kongre Partisi'nin değil, her bir bireyin görevidir. Hindistan modern

tarihinin en önemli anlarından biri olan Anayasa'nın kabul edildiği tarih iken ve ülkenin çeşitliliğini yansıtıyorken, BJP ise ülkenin en önde gelen kurumlarından birine saygısızlık yapıyordu. Rahul Gandhi'nin konuşması sonrası, konuyu parti politikalarının merkezine koyan Kongre, yavaş yavaş karşı söylemini daha güçlü bir temele oturtmaya çalışmıştır (Constitution Under Threat, 2017). Aslında 2016 yılında Indira Gandhi Ulusal Sanat Merkezi Başkanı Ram Bahadur Rai, bir röportajında RSS'nin Anayasa yapım sürecine hiçbir zaman katılmadığını ve BJP-RSS kombinasyonunun bugünde fikirlerini değiştirmedeğini söylemiş ve BJP'ye yakın medya tarafından çok eleştirilmiştir. Ancak Kongre Partisi bugün Rai'nin sözlerinin ne kadar gerçeği yansıttığının anlaşıldığını dile getirerek söylemini zenginleştirmiştir. Anayasa 26 Kasım 1949'da bitmişti ve henüz ilan edilmeden 30 Kasım 1949'da RSS'nin yayın organı Organiser'de hazırlanan Anayasa'nın eski Bharat'ın eşsiz anayasal deneyiminden asla bahsedilmediği ifade edilmiştir. Manu'nun kanunları, Sparta Lycurgus veya Pers Solon yasalarından önce ortaya çıkmıştır. RSS ulusal bayrağı küçümsemiş ve Anayasa ile alay etmişti. Daha iktidara ilk yükseldiği 1998'de yeni bir anayasa hazırlama arzusunu dile getirmişti ve şimdi de iktidarda bulunan RSS-BJP ikilisi sebebiyle Anayasa büyük bir tehlikeyle karşı karşıyaydı (RSS and the Constitution, 2016).

Yeni Anayasa konusu ülkenin gündemine bu şekilde yerleşmişken, yeni anayasa ile kitleler için yeni bir kural dizisi tasarlanma hedefi kadar, konu BJP'nin derin gündemi tarafından Hindu milliyetçiliği ile yörgularak Hindu nüfus mobilize edilmeye de çalışılmıştır. Kongre Partisi de Anayasa'nın saldırı altında olduğunu dile getirerek 2019 seçimleri öncesi BJP karşıtı olarak ortaya çıkan muhalefet grubunu birleştirmeye çalışmıştır. Hatta seçim kampanyasının en önemli sloganlarından birisi de “Anayasa'yı Kurtar” olarak belirlenmiştir (Save The Constitution, 2018). Birleşik İlerici İttifak'a dâhil olmayan HKP ve HKP(M) gibi sol partilerin bile aynı slogan ile ortak mitingler organize etmeleri Kongre'nin stratejisinde başarılı olduğunu ortaya koymuştur (With Karat vs Yechury, 2018). Nitekim BJP organizasyonunda yer alan Dalit liderler bile, Hedge'nin açıklaması sonrası BJP Başkanı Amit Şah'ın kürsüye çıktığı ilk konuşmada protestoda bulunmuşlardır (BJP Dalit Leaders, 2018). Kongre Partisi, aynı zamanda

tartışmayı Anayasa'nın yazarı olan ve Dalitlerin babası olarak kabul edilen Ambedkar'ın mirasına karşı yapılan bir saygısızlık olarak gündeme getirdiği için Dalit oylarını da kendi lehine mobilize etmede belli bir oranda başarılı olmuştur. Bu açıdan BJP üçte iki çoğunluğa ulaşılmadan konuyu gündeme getirmenin anlamsız olduğunu idrak etmiş ve Modi bile Hindistan Anayasası'nın hayatında gördüğü en kutsal kitap olduğunu dile getirmek zorunda kalmıştır. Yeni Anayasa'yı gerçekleştirme konusu BJP için şimdilik askıya alınmış olsa da, tartışma 2019 Genel Seçimleri'nde seçimin kaderini etkileyecek en temel konulardan bir olacağı aşikârdır.

1.2. Yasama Aksaklıkları

Hindistan'da son yıllarda en fazla ön plana çıkan kurumsal bozulmalardan birisi şüphesiz parlamentonun güvenilirliğini kaybetmesidir. Bunun da en büyük sebebi, insanların taleplerine göre yasalar çıkarma görevine sahip olan, katılımcı ve problem çözücü bir karaktere sahip olması gereken parlamentonun karşılaşmış olduğu aksaklıklardır. Parlamento aktivizmi olarak da anılan bu parlamento kesintileri, bir taraftan kurumun verimsizlik, işlevsizlik ve iş görmeme sorunlarını ortaya çıkarıyorken; diğer taraftan da hem siyaseti hem de tüm kamuoyunu çatışmacı bir yöne doğru mobilize etmesi açısından demokrasi içi bir soruna da neden olmaktadır. Kurumsallaşmış ve iyi organize olmuş partilerin varlığıyla birlikte güçlü kutuplaşmanın bir sonucu olarak da, iki kamaralı bir biçime sahip olan parlamentoda sadece Halkın Meclisi olan Lok Sabha değil, Eyaletler Meclisi olan Rajya Sabha da kesintilere uğratılabilmektedir. Böylece partiler de bir taraftan yasal yönden hangi adımları atabilecekleri açısından stratejiler geliştirmeye gayret göstermekteyken, diğer taraftan da gayri resmi metotları da devreye sokma noktasında alternatifler aramaktadırlar (Mittal ve diğerleri, 2016: 1-17).

Her şeyden önce parlamentonun neden aksadığına uğradığına bakacak olursak, buradaki ana sebebin çoğunlukla muhalefetin, bazen de iktidarın ortaya çıkardığı protestolarla karşı tarafı belli bir konuda sorumlu tutarak ve suçlayarak kurumun normal seyrinde çalışmasını izin vermemesiyle ilgili olduğu açıktır. Eski yıllarda söz konusu parlamento aktivizmi daha çok muhalefetle ilgili bir

mobilizasyondur ve iktidarın muhalefetin önemli gördüğü belirli meseleleri dile getirmelerine izin vermediği durumlarda ortaya çıkmıştır. Bezen de parlamento aksaklıkları, iktidar muhalefet değişimi sonrası eski iktidar ve yeni muhalefet partilerin kendi iktidarlara döneminde ortaya çıkarılan aktivizme benzer bir hareketlenme ortaya çıkararak rövanş alma politikası güdebilmişlerdir (Mittal ve diğerleri, 2016: 17-25). Tarafların karşılıklı protesto sebepleri ise bir bölgesel partinin bir ana akım partisini arkasına alarak kendi bölgesinde icra edilmesi arzulanan bir karar için değilse, genellikle yolsuzluk üzerine olmuştur. Örneğin geride bıraktığımız yakın zamanda Andhra Pradesh partileri özel statü peşine düşmüşlerken; Kongre Partisi Dalitler üzerine çıkartılan yasaya karşı çıkmak için ya da Pencap'taki Nirav Modi yolsuzluk olayını protesto etmek için parlamentoyu kesintiye uğratmak amacıyla muhalefeti birleştirmişlerdir (Parliament Disruption Continues, 2018). Ancak 2014 sonrası BJP'nin iktidar olarak da parlamentoyu sekteye uğrattırıyor olabilmesi yeni bir durumdur ve hem iktidar hem de muhalefet bu yeni durumla ilgili repertuarlarını tazelemek zorunda kalmışlardır (Pushkarna, 2017).

Aslında 2014 seçimlerinde BJP'nin Ulusal Demokratik İttifak ile birlikte Lok Sabha'daki büyük çoğunluğu ele geçirmesiyle parlamento kesintilerinin daha az olması beklenmiştir. BJP 543 sandalye kapasitesinden tek başına 282'sini ele geçirmiş ve bu durumun parlamentoda da istikrara neden olacağı düşünülmüştür. Ancak ülkedeki yasama süreci genellikle Lok Sabha'dan çıkartılan yasaların Rajya Sabha ve Cumhurbaşkanı'nın onayından geçmesini gerektirdiğinden, Rajya Sabha'da çoğunluğun kontrolünü koruyan Kongre liderliğindeki Birleşik İlerici İttifak'ın vetosu nedeniyle çoğunluğun istikrara yol açmasına engel olmuştur. BJP'nin her ne kadar 2014 sonrası dönemde ortaya çıkan Modi dalgası sayesinde eyaletlerin çoğunu da ele geçirerek safran rengine boyaması, Rajya Sabha'daki üstünlüğü de ele geçirmesiyle sonuçlansa da hem karşılıklı sayıların birbirine yakın olması hem de 2018'in son seçimlerinde Kongre'nin yeniden eyaletlerde atağa kalkması arzu edilen istikrarın da sağlanamamış olması sonucunu doğurmuştur.

Ülkedeki Parlamento aksaklıklarının kaybettirdiklerine bakacak olursak, genel olarak Kış, Muson ve Bütçe Sezonları olmak üzere üç ayrı yasama sezonuna sahip parlamentonun bu sezonları yasama fonksiyonunu yerine getiremeden kapatmalarına neden olmuştur. Örnek verilecek olursa 5 Mart 2018’de başlayan Bütçe Sezonu verimlilik açısından tarihinin en kötü dönemini geçirmiştir. Nitekim, Parlamento Araştırma Grubu’na göre, tüm sezon boyunca en uzun oturum süresi sadece 42 dakika sürebilmiştir. Her gün ortalama 10 dakikada oturumlar kapanıyor ve yasama fonksiyonunun çalışması mümkün olmamıştır. Bu şekilde neticede Bütçe Sezonu görüşmelerinin yüzde 90’ı boşa harcanmış ve bu çok büyük bir zaman aralığına karşılık gelmiştir (Jigeesh, 2018). Birleşik İlerlemeci İttifak (UPA) iktidarı dönemlerinde de boşa zaman harcanıyordu, ancak hiçbir zaman bu seviye yüzde 90’lara çıkmamıştır. Mesela UPA 1 döneminde boşa harcanan zaman oranı yüzde 13 iken, bu oran UPA 2 iktidarında yüzde 39’a çıkmıştır. Bu büyük bir rakam iken, BJP iktidarındaki kesintiler tüm geçmişi aratmıştır (Chatterjee, 2018).

Hindistan’da ortaya çıkan yeni parlamento aktivizminin diğer bir ilginç yanı da hiç kuşku yok ki iktidarın da yasama sürecini kesintiye uğratması olmuştur. Bugüne kadar her zaman muhalefet protesto davranışlarıyla parlamentoda işleyişe engel olmuştur. Örneğin BJP’nin muhalefette yer aldığı 2010 yılında parlamentonun Kış Sezonu sırasında Ulusal Demokratik İttifak partileri, 2G yolsuzluk olayı iddialarından dolayı Kongre iktidarındaki parlamentoyu neredeyse tamamen durdurmuştur. BJP’liler Kongre hükümeti ve yolsuzluklarını açığa çıkarmak için Parlamento’yu oyalamak zorunda kaldıklarını itiraf etmişlerdir. Hatta Dışişleri Bakanı Sushma Swaraj, BJP’nin 2012’deki Muson Sezonu’nu sabote ederken, Parlamento’nun çalışmasına izin vermemenin de bir demokrasi şekli olduğunu deklare etmiştir (Bisht, 2018). 2018 yılındaysa BJP, iktidar koltuğunda olmasına rağmen parlamentoyu yine kendisi çalıştırmamıştır. Kongre dışında hiçbir partinin sahip olamadığı sayıda ve çoğunlukta sandalye sayısına sahip olduğu için parlamentoyu daha iyi yönetmesi beklenirken hem kötü bir yönetim sergiliyor hem de sahip olunan kapasite yine parlamentonun çalışmaması için kullanılmıştır. Örneğin 15 Aralık 2016 yılı Kış Sezonu’nda Modi’nin

ekonomik reform konusunda belki de en önemli adımı olan belli banknotları tedavilden kaldırma sürecinde, Kongre ve diğer muhalefet partileri konuyla ilgili net bir açıklama beklerken ve Modi'nin reformu açıklamasını isterken, BJP açıklamanın Kongre'nin suçlandığı Agusta Westland helikopter anlaşmasındaki yolsuzluk iddialarına cevap alındıktan sonra yapılacağı dile getirilmiştir. BJP'nin hem Lok Sabha hem de Rajya Sabha'yı sabote etmesi sonrasında da parlamento üyesi ve Rajya Sabha'daki muhalefet lideri Ghulam Nabi Azad Hindistan tarihinde ilk defa, parlamento işleyişine izin vermeyen iktidar partisiyle karşılaştığını açıklamıştır (Ghulam Nabi Azad, 2018).

BJP'nin hiç beklenmedik şekilde parlamento çalışmalarını aksaklığa uğratması aslında parti stratejisinin bir parçasıdır. Öyle ki BJP parlamentonun kesintiye uğramasının dışında, normal işleyişinde bile kritik yasaları geçirmekte zorlanmıştır. Bunun sebebi Rajya Sabha'daki çoğunluğun Kongre liderliğindeki muhalefette olmasıdır. Başka bir deyişle ülkede yasama organı aracılığıyla çıkarılacak kararlar, Lok Sabha'dan sonra muhakkak Rajya Sabha'dan onay alınarak Cumhurbaşkanı'na sunulmak zorundadır. Bu açıdan kritik yasalar çoğunlukla Rajya Sabha'dan dönebilmiştir. Ancak Rajya Sabha'dan onay alınmadan, sadece Lok Sabha kararıyla çıkartılan bir yasa bulunmaktadır. Finans Yasası adıyla anılan bu yasa, BJP için parlamentodaki tüm oyunu etkilemiştir. Öyle ki BJP kritik olarak gördüğü tüm meselelerde kararı Finans Yasası aracılığıyla çıkartmıştır. Bu açıdan yasanın adı ve içeriği finans ile ilgili olmasına rağmen, finans dışı konular da yasaya dâhil edilmiştir. Muhalefetin karşı çıkabileceği tüm yasalar buraya aktarılmıştır. Örneğin Kongre geçtiğimiz yıl Finans Yasası aracılığıyla 2 yasa ve 218 değişikliği içeren BJP Hükümet Bakanlıkları'nın talep ettiği 99 fon talebinin 30 dakika içerisinde tartışma bile yapılmadan geçirilmesine büyük itiraz etmiştir. BJP'nin bu taktiği sadece Lok Sabha'yı değil, Rajya Sabha'yı da işlevsizleştirdiği ve yetkisinin devre dışı bırakıldığı gerekçesiyle parlamenter sistemle ilgili ayrı bir kurumsal tartışma da başlatmıştır (Prashad, 2018).

Sonuç olarak bugün Hindistan'da çürüdüğü iddia edilen kurumların en önde gelenlerinden biri parlamentodur. Gerek BJP'nin değişik taktiklerle

parlamentonun işleyişinde yarı-resmi bir işlevsizlik ortaya çıkarması, gerekse de muhalefetin her fırsatta kurumu kesintiye uğratabilme tehdidi parlamentoyu sistemin verimsiz bir bileşeni haline getirmiştir. Bu durum biraz da Parlamentonun başlıca doğası olan Hindistan'daki zirve yasama organı olmaktan, kamusal öneme sahip konularda bir gövde gösterisi platformuna dönüşmüş olmasından kaynaklanmaktadır. BJP'nin Cumhurbaşkanlığı makamını yatıştırma amaçlı devreye sokması ya da aksaklığın ortaya çıktığı günlerde parlamenterlere ücretlerinin verilmemesi gibi çözüm çalışmalarının da sorunu çözmediği ifade edilememektedir. Bu belirsizlik durumu ise 2019 seçimlerinden sonra da parlamentonun en fazla tartışılan kurumlardan biri olacağını göstermektedir.

1.3. Yargı Krizi

Hindistan modern tarihinde kurumsal anlamda yaşanan en büyük tartışmalar genellikle yargı ve yargı sistemi üzerine olmuştur. Birçok sosyal bilimciye göre dünyanın kendi alanına göre en bağımsız ve güçlü Anayasa Mahkemesi'ne sahip olan ülkede, tartışmalar da hep yargı-siyaset ilişkisi üzerine olmuş ve yargının özellikle yürütme ile mücadeleleri büyük krizler doğurabilmiştir. Indira Gandhi dönemindeki yargı ile siyaset arasındaki mücadeleler bu duruma en büyük örnek olarak gösterilebilecekken, Olağanüstü Hal Dönemi sonrası Yargı'nın ülke sisteminde yerleşmiş olduğu yeni konumu nedeniyle de bugünlere kadar uzanan Yargı'nın siyasete ve toplumsal meselelere müdahalesi konusu hiçbir zaman gündemden düşmemiştir (Sagar, 2016: 224). Bugünün iktidarı BJP döneminde de Yargı önemli toplumsal meselelere dâhil olmuş ve eleştirilmişse de, geride bıraktığımız 2018 yılında yaşanan yargı krizi öncekilerden büyük farklılık arz etmiştir. Daha önce yargı-yürütme arasında yaşanan krizlerin aksine, bu defa yargının kendi iç kriziyle karşı karşıya kalınmıştır. Hindistan Yüksek Mahkemesi içerisinde bir kurum içi kriz olarak gündeme gelen bu hadise, hem Yargı'ya toplumsal açıdan soru işaretiyle yaklaşmasına hem de Yargı'da kurumsal reform tartışmalarına aracılık etmiştir (Thomas, 2018).

Krizin ortaya çıktığı Hindistan Yüksek Mahkemesi'nin statüsüyle başlanacak olursa, mahkemenin Hindistan Anayasası'na göre en yüksek adli forum ve en yüksek adli inceleme gücüne sahip olan son temyiz mahkemesine

karşılık geldiği ifade edilmelidir. Sistem içerisinde çok güçlü bir pozisyona sahip olduğu için mahkeme çoğu zaman ya verdiği kararlar nedeniyle ya da kurumun gücü itibarıyla siyaset aracılığıyla dizaynı adına yargıç atama meseleleriyle gündeme gelmiştir. Ancak bu defa apolitik bir mesele olmamakla birlikte kurumun içerisindeki yargıçların birbirleriyle anlaşamaması sebebiyle ortaya çıkan bir kriz söz konusu olmuştur. Krizin tüm ülkenin gündemine taşındığı tarih 12 Ocak 2018 olmuş ve Yüksek Mahkeme'nin önde gelen dört yargıcı basının karşısına geçerek kurum içi sorunları Yüksek Mahkeme Başkanı Dipak Misra'yı hedef alarak birer birer açıklamışlardır. Bu yargıçlar kıdem sırasına göre Jasti Chelameswar, Ranjan Gogoi, Madan Lokur ve Kurian Joseph iken, iki ay önce tespit ettikleri kaygılarını bir mektup şeklinde Başkan Misra'ya iletmelerine rağmen, reddedilerek hiçbir şekilde ciddiye alınmamaları nedeniyle böyle bir açıklama yapma gereği duyduklarını belirtmişlerdir. Basın açıklaması öncesinde görüşmek istedikleri Başkan Misra tarafından tekrar reddedilmeleri sebebiyle kendileri için başka seçenek kalmamış ve halka karşı sorumluluklarını yerine getirmek adına böyle bir yöntemle başvurmuşlardır (Supreme Court Crisis, 2018).

Başkan Misra'ya adeta isyan eden dört yargıcın iddiaları ise kurum içerisindeki bozulmanın mahiyetini gözler önüne sermiştir. Öyle ki yargıçlar, Başkan'ın "Liste Şefi" unvanıyla önemli davaları mevcut liste kurallarını ihlal ederek kendi keyfi tercihine göre arzu ettiği daire ve yargıçlara tahsis ettiğini iddia etmiştir. Meselenin özü davaların farklı dairelere tahsis edilmesine ilişkin idari bir meseleyken, birkaç aydır devam eden sorun, yüksek profilli davaların tahsis edilirken mahkemenin kıdemli hâkimlerinin görmezden gelindiklerini hissetmelerıyla iyice demlenmişti. Yani bir taraftan önemli davalar için sonuca etki edecek kritik yargıçlar atanıyor, diğer taraftan ise liste kuralları gereği istişare ile atanması gereken yargıçlar Başkan'ın keyfi tercihlerine göre atanmıştır. Üstelik meselenin en hayati noktası da söz konusu davaların, BJP için kritik önem arz eden siyasi davalara karşılık gelmesidir. Başkan Misra'nın kendisi zaten BJP'nin çok tartışılan kimlik kartlarıyla ilgili biyometrik tanıma programı Aadhaar Davası ve ülke siyasetinin dönüşümüne sebep olan iktidar partisinin büyük bir tapınak inşa etme sözü verdiği Ayodhya Toprak Anlaşmazlığı

Davası'na başkanlık etmekteydi. Bir de yakın zamanda Başkan Misra, Modi'nin sağ kolu olarak bilinen, BJP'nin de parti başkanı olan Amit Shah'a karşı cinayet suçlamasıyla soruşturma başlatan yargıcın ölümüyle ilgili davaya bakan yargıcın atamasını tek başına yapınca sadece kurum içinde değil ülke kamuoyunda da büyük yankı uyandırmıştır. Başka bir deyişle Başkan Misra'nın davaları belirli dairelere tahsis ederek "Liste Şefi" olarak idari anlamda ve de siyasi yükü ağır davalara zımni bir etkide bulunarak Yüksek Mahkeme Başkanı olarak siyasi anlamda görevini kötüye kullandığı iddia edilmiştir (Chowdhury ve diğerleri, 2018).

Söz konusu kriz ülkede gündemi işgal etmiş, ancak yargıdaki durum bu seviyede bir krize ulaşmadan önce de bazı sinyaller vermiştir. Öyle ki yakın zamanlarda Yüksek Mahkeme toplumsal anlamda belirli kesimleri rahatsız eden birçok tartışmalı karara imza atmıştır. Örneğin 2018 Ocak ayında, ülkenin güneyinde hayvanlara zulmü önlemeyi amaçlayan Hindistan yasaları uyarınca boğa güreşi sporunu yasaklayan bir 2014 kararını atlayarak yasağa karşı protesto gösterilerinin ortaya çıkması sonrası söz konusu sporun devam etmesine izin vermiştir (Jallikattu Bullfighting Set, 2017). Yine Haziran 2018'de Mahkeme, yargılama yetkisi konusunda suçlu bulunan kıdemli bir mahkeme hâkimi tahliye etmiştir. Modi'nin hâkimi hedef göstermesi sonrasında Mahkeme hâkimi tekrar suçlu bularak yeniden hapse göndermiştir (Justice Karnan: Indian, 2017). Kasım 2018'de ise birçok sinemaseverin tepkisine yol açarak Mahkeme, bütün sinemalara bir film gösterilmeden önce milli marş çalmalarını emreden kararı çıkarmıştır (India Cinemas Ordered, 2016). Son olarak Aralık 2018'de de otel ve restoranların protestolarını takiben Mahkeme, tüm içki dükkânlarının eyalet ve ulusal otoyollar boyunca kapatılmasını yasaklayan bir karar vermek zorunda kalmıştır (India Court Bans, 2016). Bu tartışmalı kararların arkasındaki sebep ise, Yüksek Mahkeme içerisinde yer alan Yargıçların liberal ve muhafazakârlar olarak ikiye bölünmesinde yattığı iddia edilmiştir. Yani söz konusu tartışmalı kararların, karşı tarafın toplumsal kesimlerinde huzurluk oluşturma amaçlı kasten çıkarıldığı iddia edilmiştir. Bu politik bölünme, Mahkeme'nin belli kararlarında ise daha fazla ortaya çıkmıştır. Örneğin bir taraftan eşcinsellik yasaklanırken, diğer

tarafından başka bir kararla transeksüel bireyler üçüncü bir cinsiyet olarak kabul edilmiştir. Benzer şekilde bir taraftan milli marşın sinema salonlarında çalınması gerektiğine hükmedilmişken, diğer taraftan ise vatandaşların mahremiyet hakkına sahip olmaları gerektiğine de karar çıkarılmıştır (Prohit, 2018).

İddia edilen yargı içi politik bölünmelerin üzerine, bir de yargıçlar arası bir idari kriz eklenince ülke yargı tarihinin en büyük kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Çünkü krizin akabinde Kongre Partisi liderliğinde muhalefetin, konuyu Yasama organına taşıyarak bir Soruşturma Komisyonu çerçevesinde ele alınmasını talep etmesi yargı krizini aynı zamanda siyasi bir krize dönüştürmüştür. Muhalefet partileri, ülkenin genel adalet geleneğinin zarar gördüğü ve Başkan Misra'nın siyasi yönden önem arz eden davaların sonuçlarını etkilediği gerekçesiyle görev ve yetkisini kötüye kullandığını iddia etmiştir. Ülke tarihinde muhalefet partilerinin Yüksek Mahkeme Başkanı'nın görevini kötüye kullandığı iddiasıyla harekete geçmesi ilk defa karşılaşılan bir durumdu ve 50 milletvekilinin imzasıyla soruşturma teklifinde bulunulabiliyordu. Bu doğrultuda 20 Nisan 2018'de, yedi muhalefet partisi Dipak Misra'nın görevini kötüye kullanıp kullanmadığının soruşturulması için 71 milletvekilinin imzasıyla Cumhurbaşkanı Yardımcısı Venkaiah Naidu'ya bir dilekçe sunmuştur (Opposition Move to Impeach, 2018).

İktidar tarafı ise öncelikle meselenin hukuki bir boyut taşıdığı ve daha çok Mahkeme'nin iç sorunuyla ilgili olduğu için fazla yorum yapmak istememiştir. Ancak Modi kabinesinin Maliye Bakanı Arun Jaitley, meselenin Anayasa Mahkemesi Başkanı'nın gözünü korkutma ve diğer yargıçlara bir mesaj gönderme girişimi olduğunu iddia etmiştir. Jaitley'e göre muhalefet kendilerine katılmadıkları takdirde, elli milletvekiliyle yargıyı tehdit edebileceğini göstermiştir. Böylece iktidar da aslında Başkan Misra'nın tarafında olduğunu ortaya koymuştur. 23 Nisan 2018'de ise muhalefetin söz konusu dilekçe, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Venkaiah Naidu tarafından, öncelikle şikâyetlerin iç idare ile ilgili olduğu, yanlış bir davranışın olmadığı ve bu nedenle de görevden alınmanın yargının anayasal olarak korunan bağımsızlığına ciddi şekilde müdahale edeceği temelinde reddedilmiştir (Rajya Sabha Chairman, 2018).

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Naidu'nun soruşturma isteğini reddetmesi, krizin daha fazla büyümesine engel olmuştur. Aslında zaten Başkan Misra iki ay sonra emekli olacağı için, bundan sonra krizin ülkenin en önemli kurumlarından birine en az zarar vererek nasıl atlatılabileceği temel tartışma konusu haline gelmiştir. Genel kabul gören eğilim söz konusu dört yargıcın böyle bir açıklamayı yapmadan meseleyi çözüm arayışı yoluna gitmeleri idi ve Mahkeme'nin tüm yargıçlarının bundan sonraki aşamada devletçi bir pozisyon alarak tam bir uyum ve karşılıklı anlayışın hâkim olmasını sağlamak temel görevleri olmalıydı. Ayrıca krizin bir fırsata çevrilmesi gerektiği ve bu açıdan yargıda reforma gidilmesi gerektiği de oldukça fazla dillendirilmeye başlanmıştır. Halkın güvenini oldukça kaybeden kurumun, bundan sonraki süreçte siyasal olaylara müdahalesinden keyfi alınan kararlara kadar benzer olumsuz davranışlarla karşılaşılması için yargıç atamalarından kurum içi yetki paylaşımına kadar problem arz eden tüm konularla gerekli dizaynın yapılması gerektiği savunulmuştur (Samanta, 2018). Bu şekilde krizin git gide kontrol altına alınmaya çalışıldığı ülkede, Başkan Misra'nın emekliye ayrılması sonrasında en kıdemli yargıç olarak kalan dörtlü yargıç ekibinde de yer alan Ranjan Gogoi yeni Yüksek Mahkeme Başkanı olmuştur. Şuan söz konusu yargı krizi kontrol altına alındığı görüntüsü hâkimken, yargı üzerinden yapılması gereken kurumsal reform ülkenin önde gelen tartışmalarından biri olmaya devam etmektedir.

1.4. Seçim Sistemi Reformu

2014 Genel Seçimleri Hindistan seçim tarihi açısından hem yeni bir aşama hem de bir dönüm noktasına karşılık gelmiştir. Öyle ki 30 yıldır ilk defa parlamentoda bir siyasal parti tek başına çoğunluğu yakalamış ve bu parti Kongre dışında bir partiydi. Bu durumun belki de 1990'lı yılların koalisyon hükümetlerinin yanında, istikrarlı ve kararlı politik tercihlerin başlangıcını teşkil edeceği umudunu doğurmuştur. Bu beklenti hiç şüphe yok ki yıllarca savunulan seçim sisteminin değişmesi gerektiği yönündeki görüşleri de etkilemiştir. Kongre iktidarı döneminde yürürlükte olan dar bölge seçim sisteminin Kongre'nin lehine çalıştığı ve bu yüzden muhalefetin güçlü bir şekilde kendi varlığını hissettiremediği daima tartışılan bir konu olmuştur. Bu sebeple seçim sisteminin

değişiminin gerekliliği hep tartışılmıştır. Ancak aynı seçim sistemi 2014 yılında BJP ve müttefikleri için de benzer kazanım sağlayınca, eski muhalefet seçim sistemi reformunu tartışmayı bırakmıştır. Artık seçim sistemi reformunu isteme görevi, BJP-RSS karşıtı cephenin savunduğu bir argüman haline gelmiştir.

Bugün Hindistan'ın sahip olduğu dar bölge seçim sistemine (first-past-the-post) bakacak olursak, her seçmen bir oy hakkına sahiptir ve eğer en yüksek oyu alırsa bir seçim bölgesinden bir aday seçilmektedir. Seçimleri kazanmak için adayların güvence altına almaları gereken bir asgari oy barajı yoktur. Örneğin, kazanan bir aday yüzde 35 oy alabilirken, rakipler sırasıyla yüzde 34 ve yüzde 31 oy alabilmektedir. Seçmenlerin çoğunluğu aleyhine oy vermiş olmasına rağmen, dar bölge seçim sisteminin temel sloganı olan kazanan hepsini almaktadır (Winner Takes All). Kazanan, tek başına aday olduğu seçim bölgesini temsil ederken, diğer adaylara verilen oyların bir bakıma boşa gittiğinin düşünülmesi sistemin en çok eleştirilen noktasıdır. Dolayısıyla dar bölge seçim sistemi daha çok çoğunluğun lehine çalışan bir seçim sistemiyken, istikrarı sağlama noktasındaki katkısı da olumlu yönünü teşkil etmektedir. Nitekim bugün daha çok muhalefetin ikonu olan Hindistan Anayasası'nın mimarı Ambedkar da seçim sistemini belirlerken, bir demokrasi için öncelikle istikrarı öncelediği için dar bölge seçim sistemini tercih etmiştir (Teltumbde, 2010: 32). Ancak özellikle önce 1970'ler, sonra da 1990'lardaki dönüşümler sonrası ülke parti sisteminde artan partilerin sayısı nedeniyle sistem bugün istikrarı sağladığı kadar, muhalefet partilerin mağduriyet söylemini de arttırmıştır.

Hindistan dar bölge seçim sisteminin bugün ülke muhalefetine vermiş olduğu en büyük kayıp, siyasi partilerin aldığı oy payı ile güvence altına alınan koltuk sayısı arasında kesinlikle bir bağlantı olmayışıdır. Örneğin, Hindistan'daki 2014 genel seçimlerinde, Bharatiya Janata Partisi (BJP) yüzde 31'lik bir oy oranına sahip olmuşken, Lok Sabha'daki toplam sandalyelerin ise neredeyse yüzde 52'sine karşılık gelen bir çoğunluk gücüne ulaşabilmiştir. Diğer yandan Kongre Partisi oyların yüzde 19'luk bir payını elde ederken, sandalyelerin ise yalnızca yüzde 8'ini kontrol edebilmiştir. Bu durum ana akım olmayan diğer partilere bakıldığında daha ilginç sonuçları gözler önüne serebilmektedir. Öyle ki

AITC aynı seçimler yüzde 3.84 oy oranıyla 34 sandalye elde edebilmişken; BSP ise daha yüksek bir oy oranına karşılık gelen yüzde 4.2'lik bir oranla tek bir sandalye bile hanesine yazdıramamıştır (Election Commission Report, 2014). Benzer şekildeki bir mağduriyet ülkedeki azınlıklar için de geçerlidir. Örneğin Hindistan'da Müslümanların oy oranı ortalama yüzde 13-14 arasındayken, Müslümanlar 2004, 2009 ve 2014 seçimlerinde sırasıyla 7,6 ve 4 sandalye sayısı kazanabilmişlerdir. Bu temsil, oy oranının gerçek manada karşılığı değilken, ülke demokrasisinin de değerini düşürdüğü iddia edilmektedir (Nasir ve Anuragini, 2018). Bu açıdan ülkede 1999 yılında Hukuk ve Adalet Bakanlığı'nın bir organı olan ve görevinin hukuki reformlar konusunda önerilerinde bulunmak olan Hindistan Hukuk Komisyonu'nun 170. Raporu, ülkede dar bölge ile orantılı seçim sistem arasında karma bir model önerisinde bulunmuştur (India Law Commission Report, 1999). Yine aynı komisyon 2015'te Uttar Pradesh Eyalet Seçimleri sonrasında da 255 No'lu raporu ile önerisini tekrarlamıştır (India Law Commission Report, 2015). Hindistan muhalefeti de tüm partilerin seçim sistemini tartışmak üzere organize edilen bir panelde, dar bölgenin dezavantajları yanında, ülkenin başta orantılı seçim sistemi olmak üzere diğer tüm opsiyonları ayrıntılı bir şekilde değerlendirmesi gerektiği çağrısında bulunmuştur (Opposition Parties Discuss, 2019). Ancak ülkede bugüne kadar iktidar pozisyonunda bulunan tüm partiler gibi BJP de seçim sisteminin değişimi lehine bir girişimde bulunmamıştır.

BJP seçim sistemini değiştirme taraftarı değilse de, ülkede her dönem seçimlerle karşılaşılabilirdiği için seçim sistemi olmasa da seçimsel reformlar üzerine politika inşa etmek tüm partilerin temel önceliklerinden biri olmuştur. Öyle ki BJP bile sistemin istikrarı sağlamada önemli bir sorunu çözdüğünü, ancak yine de sistemin belli başlı reformlara ihtiyacı olduğunu kabul etmektedir. Bu açıdan başta BJP ve Kongre Partisi olmak üzere her manifesto ve kampanyalarından seçimsel reformlar üzerine vaatlerini sıralamaktadır. Örneğin 2019 Genel Seçimleri yaklaşırken, BJP kampanyasının en fazla vurgulanan yanı, seçimlerin finansmanı ile ilgilidir (BJP Manifest, 2018: 13). Bireysel siyasetçilerle ilgili olarak para ve siyaset ilişkisi, siyasetçilerin varlıklı kişilere bağımlılığı

sonucu artan yolsuzluklar ya da aktif siyasete sadece zengin ve varlıklı insanların girebiliyor olması gibi sonuçlar doğurmuş durumdadır. Partilerle ilgili olarak ise parti kampanyaları için gerekli olan maddi gelir, her geçen gün daha belirsiz ve bilinmeyen kaynaklardan karşılanma yoluna giderek şeffaflık ihtiyacını arttırmaktadır. Bu açıdan partiler bir yandan finansman kaynakları üzerinden şeffaflığı arttıracak, diğer yandan da seçim masraflarını azaltacak ve harcamalara sınır getirecek politikalara yönelme vaadinde bulunmaktadır (Sinha, 2017). BJP bu noktada başta demonetizasyon programı başta olmak üzere iktidarı boyunca uyguladığı kimi politikalara referans gösterirken (India's Demonetization Drive, 2018); Kongre gibi muhalefet partileri ise daha hesap verilebilir siyasal süreçler için özel bir izleme sistemi gerekliliğinin altını çizmektedirler (Congress Manifest, 2018: 43-44).

Seçimsel reformlarla ilgili olarak tüm partilerin hemfikir olduğu diğer bir konu da siyasal suçlarla ilgilidir. Demokratik Reformlar Derneği'nin ülkedeki siyasal suçlarla ilgili raporuna göre, ülkede yasama organlarında görev yapan vekillerin yüzde 33'ünün bir şekilde siyasal suçlara bulaştığı görülmektedirken, bu durum seçimsel reformlarda siyasal suçlarla ilgili bir müdahaleyi gerekli kılmıştır (Collaborative Conjunction Between, 2018). Bu açıdan BJP gibi sabıkası ağır olan partiler, daha çok suçları ortadan kaldırma üzerine politika geliştirilmesi adına politika geliştirmektedirken; Kongre Partisi ise, kadınlara karşı ya da toplumun dezavantajlı kesimlerine karşı suçlu olanlar başta olmak üzere belirli suçlardan sabıkalı olanların diskalifiye edilmesi için yasal ve adli çerçevenin gerekliliğini vurgulamaktadır. Siyasal suçların yanında çeşitli partiler, partilerin devlet fonu alabilmesi, siyasal parti reformu, senkronize seçimler ve Seçim Komisyonu'nun güçlendirilmesi gibi farklı seçimsel reformlar da önerebilmektedir (Sinha, 2017). Bu açıdan parti sayısının oldukça yüksek rakamlarda olduğu bir parti sisteminde her bir partiye devlet fonu sağlamak ya da bu fonun kriterini belirlemek oldukça tartışmalı olacakken; ulusal ve eyalet seçimlerinin senkronize bir şekilde organize edilmesi ise hem ülkenin sürekli seçim atmosferinde kalmaması hem de seçimsel masrafların azaltılması için dile getirilmektedir. Seçimsel reformun siyasal partileri belli bir nizamla sokmadan gerçekleştiremeyeceği iddiaları ise öncelikle

partilerin belli kural ve düzenlemelerle belli kriterlere sahip olması gerektiğini ön plana çıkarmaktadır. Tüm bu reformlar için güçlü bir Seçim Komisyonu'nun gerekliliğine inanlar da vardır. Burada ise güçlü, tarafsız, bağımsız, müdahale edebilen her türlü adım atabilme kapasitesine sahip olan bir Seçim Komisyonu ile seçimlerin daha demokratik ve sorunsuz yönetilebileceği iddia edilmektedir.

Ülkenin her dönem seçim atmosferi içerisinde bulunmasının ortaya çıkardığı diğer bir sonuç da Hindistan Seçim Komisyonu gibi dev bir kurumun ortaya çıkarmış olmasıdır. Seçim Komisyonu, ülke siyasetindeki en stratejik olarak görülen kurumların başında gelmektedir. Nitekim ülkedeki kurumların çöktüğüne dair tartışmaların seçim sistemiyle ilgili olan kısmı da Seçim Komisyonu üzerinden yürütülmektedir. Bu açıdan başta Rahul Gandhi olmak üzere muhalefetteki birçok parti ve lideri, tüm kurumlar gibi Seçim Komisyonu'nun da BJP-RSS tarafından ele geçirilmeye çalışıldığını iddia etmişlerdir (BJP's Mothership RSS, 2019). Rahul Gandhi'nin bu iddiasını güçlendiren ve tüm kurumlar gibi Seçim Komisyonu'nun da işlevsizleşerek yolsuzluğa bulaştığını düşündüren nokta ise Yüksek Mahkeme gibi Seçim Komisyonu'nun da yaşamış olduğu krizlerdir. Örneğin Ekim 2018'de Seçim Komisyonu, Himachal Pradesh ve Gujarat eyaletlerinin 1998'den bu yana neredeyse aynı seçim takvimlerini takip etmelerine rağmen, Himachal Pradesh'te yapılacak seçimlerin tarihlerini ilan ederken, Gujarat seçim tarihlerini açıklamaması akıllarda soru işareti oluşturmuştur. Çünkü genel olarak Seçim Komisyonu, görevdeki hükümetlerin dönemlerinin çakıştığı eyaletlerde seçimleri aynı tarihe denk getirmiştir. Seçim Komisyonu Başkanı A.K. Joti, gecikme nedeni olarak eyaletteki sel felaketi çalışmalarını aksatmama isteği olduğunu belirtmiş, ancak kurumun eski Başkanları açıklamayı hızlıca eleştirerek yeni bir krizin pimini çekmişlerdir. Örneğin eski Başkan T.S. Krishnamurthy gecikmeyi “önlenebilir bir durum” olarak nitelendirmiş ve Hükümetin seçim arifesinde yeni kamu planları ilan etmesini yasaklayan “Model Davranış Kuralları”nın herhangi bir olağanüstü hal çalışmasına engel olmadığını dile getirmiştir. Bir diğer eski Başkan S.Y. Quraishi ise, gecikmenin ciddi soruları gündeme getirdiğini belirterek benzer şekilde şaşkınlığını ifade etmiştir. Güçlü tepkinin gerçek nedeni ise, Seçim

Komisyonu'nun Gandhinagar'daki BJP hükümetine seçmenleri kazanabilmek için tasarlanan popülist planlarını duyurmak için daha fazla zaman ayırarak bir avantaj sağladığı algısı ile ilgili gelişmiştir (Jain 2018).

Seçim Komisyonu'nun içerisinde bulunduğu diğer bir kriz ise, Modi hükümetinin “seçim tahvilleri” olarak bilinen yeni bir siyasi fon aracı icat etme çabalarındaki düşmüş olduğu pozisyon ile ilgilidir. Bu seçim tahvilleri, özel aktörlerin siyasi partileri nakit yardım yerine bankacılık sistemi aracılığıyla finanse etmeleri için kurulması öngörülen bir mekanizmadır. Ancak buradaki sorun, aktörün kendini ya da destek olduğu partinin adını vermek zorunda olmayışıyla ilgilidir. On yıllardır siyasi finansmanda daha fazla şeffaflık için çaba sar eden olan Seçim Komisyonu cephesinde çok da kabul edilebilecek bir durum değilken, Mayıs 2017'de yapılan bir meclis panelinde, Komisyon yetkilileri planın gerici bir adım olduğunu, şeffaflığa zarar vereceğini söylemişlerdir. Ayrıca eski Komisyon Başkanı Syed Nasim Ahmad Zaidi de, Hint halkının siyasi partilere kimin katkıda bulunduğunu bilme hakkına sahip olması gerektiğini açıklamıştır. Ancak Seçim Komisyonu Başkanı Joti, kurumunu önceki açıklamalarının aksine, planın doğru yönde atılmış bir adım olduğunu ilan edince, kurumun yetkililerinin siyasetin etkisi altında kaldığı tartışmaları yeni bir krizi alevlendirmiştir (Electoral Bonds to Cleanse, 2017).

Son olarak da 2019 Genel Seçimleri öncesinde tarım krizi, işsizlik ve seçimsel konuları tartışmak için bir araya gelen muhalefet partileri, Modi hükümetinin modernize ettiği elektronik oy makinelerine yönelik şüpheleri ele alan ve de gerekli denetimin yapılmasını isteyen bir bildiriye Seçim Komisyonu'na göndermek üzere imzalamışlardır. Sonuç olarak muhalefetin ısrarla vurguladığı kurumsal krizin varlığı, Seçim Komisyonu tartışmalarıyla birlikte güçlenmiştir (Opposition Parties Discuss, 2019). 2019 Genel Seçimleri'nde muhalefet için oldukça kullanışlı olan Seçim Komisyonu krizi, seçim sonrasında da başta seçim sistemi olmak üzere seçimsel tüm tartışmaları alevlendirmeye devam etmektedir.

1.5. Başkanlık Sistemi İdeali

Modi yönetiminin ülkedeki kurumlara olan baskısına dair söylemler, özellikle de Finans Yasası aracılığıyla parlamentonun hem Lok Sabha hem de Rajya Sabha kanadını ilgisiz ve işlevsiz kılması Başkanlık Sistemi tartışmalarını ülke gündemine taşımıştır. Bu doğrultuda Başkanlık Sistemi'ni savunanların, Modi'nin kurumlara verdiği zarar ile daha güçlü bir yasama organı gerekliliği gibi olumsuzluklar içerisinde yeni sistemi arzulayanlar ile ülkenin değişen sosyo-politik gündemine ve geleceğine dair parlamenter sistemin yetersiz kaldığı için daha pozitif bir gündemle yaklaşanlar arasında iki farklı çizgide geliştiği gözlemlenebilmektedir. Diğer yandan ülkenin zaten Modi ile tek adam kontrolünde yönetildiği için Başkanlık Sistemi ile gücün daha da merkezileşeceğini iddia ederek karşı çıkanlar bulunmaktayken; sistem değişikliği için zaten elinde yeterli gücü olmayan BJP'nin, tartışmanın otoriterleşme konusuna çekilerek daha fazla destek kaybetmemesi gerektiğinden Başkanlık gündemini erken olduğunu belirtenler de bulunmaktadır. Ancak ülkede yaşanan kurumsal krizler devam ettikçe artan daha iyi yönetim gerekliliği Başkanlık Sistemi'ni her geçen gün daha fazla değerlendirilmeye ittiği aşikârdır.

Başkanlık Sistemi'ne dair tartışmalar, modern Hindistan siyasetinde yoğun olarak ilk defa 1970'lerde ortaya çıkmışsa da kökenleri Hindistan Anayasası'nın hazırlanıp kabul edildiği Kurucular Meclisi'ne kadar dayanmaktadır. Öyle ki bugüne kadar Anayasa'nın mimarı Ambedkar da dâhil tüm Kurucular Meclisi'nin oybirliği ile parlamenter sistemi tercih ettiği bilinmekteydi. Yoğun bir çeşitliliğe sahip olan ülkede, geniş bir liderler temsiline ihtiyaç olduğu için en uygun sistem parlamenter sistemdi. Ancak yakın zamanda ortaya çıkmıştır ki aslında Kurucular Meclisi'nin tamamı aynı görüşte değildi ve aralarında fikir ayrılığı bulunmaktaydı. Daha da önemlisi Ambedkar ve Sardar Patel gibi isimler parlamenter sisteme karşıydı ve bu sistem Nehru ve ekibinin arzusuyla tercih edilmişti. Zaten istikrarı demokratik bir yönetim için her şeyin önüne koyan Ambedkar'ın dar bölge sistemini arzu ederken, sorumlu hükümet prensibiyle birlikte Başkanlık Sistemi'ni tercih etmemesi önemli bir çelişkiyi oluşturunuyordu. Hindistan'da Başkanlık Sistemi ile ilgili önemli çalışmaları bulunan Jashwant

Mehta, Ambedkar'ın aslında Başkanlık Sistemi istediğini ve ülke sosyal yapısının parlamenter sisteme uygun olmadığı sözünü kaleme alınca Başkanlık Sistemi'ne olan bakış oldukça pozitif yönde değişikliğe uğramıştır (Ambedkar Would Have, 2018).

Başkanlık Sistemi'nin tarihsel dayanak noktalarının yanında, güncel sosyo-politik gelişmeler de Başkanlık Sistemi ihtiyacına yönelik söylemin elini güçlendirmiştir. Özellikle son dönemlerde organize edilen Uttar Pradeş, Goa, Manipur, Pencap ve Uttarakhand eyalet seçimlerinde iktidar hırsı sebebiyle geleneksel ahlakın çözüldüğü ve her bir seçimin mevcut ulusal hükümet için düzenlenen bir plebisit oylamasına dönüştüğü görülmüştür (Varma, 2017). Aynı zamanda hükümeti zaten koalisyon siyaseti nedeniyle güçlkle kuran Başbakan, bir taraftan iktidarda kalabilmek için Lok Sabha'daki, diğer taraftan da yasamayı daha sağlıklı ilerletebilmek adına Rajya Sabha'daki çoğunluğu sağlamak zorundaydı. Bunun için daha iyi bir yönetişimi sağlayabilmek adına belki de tüm devlet işleri bir kenara bırakılarak kampanyalar için eyaletlere koşulması eleştirilmektedir. Bu da yetmezmiş gibi büyük tartışmalara girilen kampanyalarda belli bir oranda kredibilite kaybı da yaşandığı iddia edilmektedir. Diğer yandan Ambedkar'ın ülkenin kuruluş günlerinde şikâyet ettiği ülkedeki çeşitlilik, parlamenter sistemin seçimsel aritmetik zorlamalarıyla ülkenin daha da bölmesi ve parçalanmasına aracı olmaktadır. Bugün Hindistan siyasal dinamikleri hiç olmadığı kadar kastçı, komünalist ve mezhepçi hale gelmiştir. Tüm bunlar doğal olarak parlamenter sistemin yönetişime sunduğu olumsuz katkılar olarak hanesine yazılmaktadır.

Başkanlık Sistemi'nin ülke gündemine gelmesinde en büyük katkılardan birini muhalefet milletvekili olmasına rağmen Shashi Tharoor'dan gelmiştir. Konuyla ilgili birçok açıklamada bulunan Tharoor'un ifadeleri özetlenecek olursa, her şeyden önce parlamenter sistemin eksikliklerinden başladığı görülmektedir. Ona göre parlamenter sistem, kolektif aklını özgürce ulusun kanunlarına uygulayan, yürütmeden farklı bir yasama organının varlığına izin vermemektedir. Bu hassas koalisyonlar içerisinde hükümetler her zaman iktidarda kalma çabası içerisindeyken, daha iyi bir yönetişime odaklanamamaktadırlar. Aynı zamanda

ülkenin karar verici eyleme izin veren politik düzenlemelere ihtiyacı varken, parlamenter sistem kararsızlık üretmektedir. Bu açıdan doğrudan seçilen bir Başkan, hem enerjisini iktidarda kalma çabalarına harcamayacak hem de eleştirel ekonomik ve sosyal meydan okumalara daha etkin cevap verebilecektir (Do We Need; 2017).

Tharoor, Başkanlık Sistemi'nin verimliliği üzerine demeçlerinin akabinde, sadece federal düzeyde değil, her seviyede Başkanlık modelinin uygulanması gerektiğini vurgulamıştır. Bihar, Goa ve Manipur gibi eyalet seçimlerinin ardından açıklama yapma gereği duyan Tharoor, BJP'nin üçüncü kez eyalet seçimlerini kazanamadığı yerlerde hükümeti kurduğunu ve iktidar olduğunu belirtmiştir. Örneğin Bihar'da 2015 yılında BJP karşıtı Grand Koalisyon seçimleri kazanmış ve ittifakın lideri Nitish Kumar Bihar Başbakanı olmuştu. Ancak daha sonraları Kumar, koalisyon ortaklarının yolsuzlukları nedeniyle ittifaktan ayrılmış ve BJP ile yeni bir ittifak kurarak yeniden koltuğuna oturmuştur. BJP ise seçimleri kaybetmesine rağmen, iktidar ortağı olmuştur. İşte Tharoor'a göre, Başkanlık modelinde kazanan yöneteceği için daha sağlıklı ve istikrarlı bir yönetim sağlanabilecektir. Bu açıdan da Tharoor, Panchayatlar'dan eyaletlere ve merkeze kadar her seviyede doğrudan seçilen liderlerin Başkanlık Sistemi gerektiğini savunmuştur (Bihar Political Crisis, 2017).

Tharoor son olarak Başkanlık Sistemi'ni Başbakan Modi üzerinden değerlendirmeye çalışmıştır. Modi iktidarının dört yılının kendisini Başkanlık Sistemi'nin gerekliliğine daha fazla ikna ettiğini söyleyen Tharoor, yasama ve yürütme arası güçler ayrılığının hiç bu kadar gerekli olmadığını vurgulamıştır. Bunun sebebi ise Modi'nin parlamenter sistemi Başkanlık stilinde çalıştırmasında yatmaktadır. İki ayrı dünyaya karşılık gelen sistemlerle ilgili olarak Modi'nin, Hindistanlılara her iki dünyanın da en kötü halini sunduğunu ve Hindutva'nın bu doğrultuda "Moditva" haline geldiğini iddia etmiştir. Ancak Tharoor'a göre, Modi hükümetinin son zamanlarda vermiş olduğu en dramatik iki karar, Modi'nin liderlik stiline Başkanlık modeline daha yakın olduğunu göstermiştir. Bu açıdan Modi'nin vermiş olduğu piyasadaki nakdin yüzde 86'sını ortadan kaldıran demonetizasyon kararı ve Hindistan-Pakistan arası Kontrol Hattı ötesinde

düzenlenen Nokta Operasyon kararı, parlamenter sistemde olması gerektiği gibi Kabine tarafından değil, bir grup seçilmemiş danışman ve bürokratla verilmiştir. Bu açıdan Tharoor sistem değişikliğinin en çok Modi'nin ihtiyacını karşılayacağını savunmuştur (Tharoor, 2018).

İktidar partisi BJP ise Başkanlık Sistemi konusunda daha temkinli olmuştur. Aslında BJP'nin başta Modi olmak üzere gizli gündemlerinden birinin Başkanlık modeli olduğu bilinmesine rağmen, toplumsal bir reaksiyondan çekinildiği için henüz erken olarak değerlendirilmiştir. Hâlbuki daha 1998 yılında BJP'li Başbakan Vajpayee, Başkanlık Sistemi'nin faydalarının tartışılması gerektiğini deklare etmiştir (There Is No, 1999). BJP'nin kazandığı 2014 Genel Seçimleri öncesinde ise, BJP'nin Biharlı Lok Sabha milletvekili Rajiv Pratap Rudy de, ülke hükümet sisteminin parlamenter sistemin sorunları nedeniyle Başkanlık Sistemi'ne dönüştürülmesi gerekliliği üzerinden bir yasa tasarısı teklifinde bulunmuştur (Puri, 2013). Shashi Tharoor'un açıklamaları sonrasında ona katılan BJP'nin eski Himachal Pradeş Başbakanı Shanta Kumar da şimdiki sistemin mutlak anlamda başarısız olduğunu ve değişmesi gerektiğini dile getirmiştir (Presidential System Suits, 2015). Tüm bu açıklamalar BJP'nin konuyla ilgili tarihsel duruşunu ortaya koymaktayken, geçtiğimiz yıl geçmiş Başbakanlar için kurulan bir müzenin organizasyonu için hazırlanan konsept notunda yer alan ifadeler Narendra Modi'nin Başkanlık Sistemi hakkındaki tercihini yansıttığını akıllara getirmiştir. Konsept notunda yer alan “Sık sık söylenen Hindistan'ın neredeyse Cumhurbaşkanlığı tarzı bir parlamenter demokrasiye dönüştüğü...” ifadesi, Modi'ye bağlı bir kurumun yapmaması gereken bir hata olarak yoğun tepkiyle karşılanmışken, işin özünde Modi liderliğinin konuyla ilgili yaklaşımının bir tür ilanı olmuştur (Joshua, 2018).

Sonuç olarak Hindistan'daki kurumsal krizin ortaya çıkardığı en ilginç dizayn tartışması Başkanlık Sistemi üzerine gelişmiştir. Aslında olası bir değişikliğin zorluğu, sistemin faydaları kadar kabul edilmektedir. Öyle ki normal şartlarda bir Anayasa değişikliğini gündemine alan parlamento, bu değişikliği Anayasa'nın 368. Maddesi'ne göre yapabilmektedir. Ancak Anayasa'nın temel yapısının değiştirilemez olduğunun da Anayasa'da yer alması, üstelik bunu da

kriz içerisinde olan ve belli bir iktidar alanını devretmek istemeyen Yüksek Yargı korumaktaydı. Bu açıdan sistemdeki güç dengelerini yerinden oynatıp yeni bir denge kurabilme potansiyeli olan hükümet sistemi değişikliğinin Yüksek Mahkeme'nin yargıçları tarafından kabul görmeyeceği tahmin edilmektedir. Nitekim Yüksek Mahkeme Avukatları'ndan Raja Ramachandran, olası bir Başkanlık Sistemi'ne geçişi demokrasiye tehlike olarak değerlendirmiştir. Ancak BJP'nin her zaman gündeminde yer alan, Kongre liderliğindeki muhalefetin de özellikle kurumsal inovasyonu gündemlerinin en ön sırasına aldığı Başkanlık Sistemi tartışmalarının 2019 seçimlerinden sonra da devam etme ihtimali çok güçlü görünmektedir.

2. Gayri Resmi Kurumların Yükselişi

2.1. Sekülerizm

Sekülerizm, Batılı ülkelerde büyük ölçekli sosyal üretim, tüketim ve dağıtım örgütlenmesinin ürünü olarak ortaya çıkan modern bir prensiptir. Hindistan'da ise Batı'daki endüstriyel gelişmenin aynısı yaşanmasa da, özellikle bağımsızlık sonrası, ülkenin sahip olduğu çeşitliliğin çatışmaya yol açmasını engelleyen ve ülkeyi mobilizasyonlara karşı ayakta tutan en önemli gayri resmi kurum sekülerizm fikri olmuştur. Bağımsızlık sonrası kurulmaya çalışılan yeni devlet ve ulus inşası sürecinde, toplumdaki kast, sınıf, etnik ve inanç yönünden var olan çeşitliliklerin çatışma ihtimaline karşı, tüm bu grupların birbirlerine karşı ortak saygıyı önceleyen bir gereklilik var olmuştur. Bu çatışmayı önlemeyle ilgili gelişen tarihsel gereklilik, yeni bir siyasal erdemin kurumsallaştırılmasının gerekli görülmesi sonucunu doğurmuştur. Bu açıdan bağımsızlık hareketindeki yeni elitler, bağımsızlık sonrası kurulan yeni devletin sosyal ve politik kurumlarını, sosyal örgütlenmenin geleneksel fikir ve prensiplerine göre dizayn edilmesine sıcak bakmamışlardır. Eskiden Hinduizm başta olmak üzere ülkenin çeşitli bölgelerinde farklılık arz eden çok sayıda inanç vardı ve bu çeşitliliği bir arada tutacak yeni bir yaklaşıma ihtiyaç bulunmaktaydı. Burada da tüm süreç, sekülerizme yasal bir fikir olarak devlet politikası ve anayasal inşa sürecinde

kurumsal bir meşruiyet verilmesiyle sonuçlanmıştır. Kısaca sekülerizm yeni modern rasyonalitenin ideolojik silahı olarak ortaya konmuştur.

Sekülerizmin Hindistan siyasetinde bir fikir olarak ortaya çıkmasından yasallaşmasına giden süreç kolay olmamıştır. Doğal olarak toplumun geleneksel kesimleri, özellikle de Hindu geleneksel sosyo-politik yaşam tarzını savunan ve bunun yeni ulus ve devlet sürecine yansıtılması gerektiğini vurgulayan kesimleri tarafından engeller çıkartılmıştır. Özellikle Kongre hareketi içerisindeki Tilak liderliğindeki radikaller, bağımsızlık yolunda şiddeti savundukları kadar, muhafazakâr bir pozisyona ve Hindu geleneklerine de sıkı sıkıya bağlılık taşımışlardır (Seth, 2006: 137-150). Nitekim bugün Hindistan'ın en öne çıkan gayri resmi kurumu Hindutva da kökenini buradaki reaksiyondan almıştır. Hindu uyanışçıların yanında, Müslümanların da Cinnah liderliğinde zamanla ulusal hareketten ayrılması seküler anlayışa yönelen diğer bir darbe olmuştur (Suda, 1969: 155). Diğer yandan ülkede modernitenin ve doğal olarak sekülerizmin hiçbir zaman giremeyeceği kırsal kesimler söz konusu olmuştur. Devletin politikaları buralarda sosyal yaşamı dönüştürme yeteneğine sahip ana sosyal güç olamamıştır. Buralarda toplum geleneksel yaşam tarzına hep devam etti ve inançlar buralarda tüm alanları domine etmiştir. Özellikle kast siyaseti, yerelden ulusala siyaseti şekillendirmeye devam eden bir sosyal kurum niteliği taşımıştır (Anderson, 2012). Ancak yine de 1960'lara kadar Hindistan'da sekülerizm ülkenin temel tutkalı olmaya devam etmiştir. Geleneksel değerler ülkede var olmaya devam etse de stratejik olarak seküler siyasete angaje olmak zorunda kalmıştır.

Ülkede sekülerizmin geleneksel tüm engellere rağmen gelişmesinin ardında eş zamanlı olarak milliyetçiliğin gelişmesi yatmaktadır. Aslında tüm kolonizasyon döneminde bile ülke genelinde milliyetçi bir hissiyat eksikliği söz konusu olmuştur. Ancak Ulusal Kongre Hareketi'nin ülkede yavaş yavaş ortaya çıkıp ulusal bir hareket inşa etmesi geleneksel toplumun ilk defa gelenek dışı bir davranış sergilemesinin önünü açmıştır. Bu noktada sekülerizm ile milliyetçiliği ve hatta Hindu değerleri birleştirerek ulusal bir dalganın ortaya çıkmasına neden olan isim Mahatma Gandhi olmuştur. Gandhi ulusal anlamda bir mobilizasyon için

siyaset ve inançlar arasındaki engeli kaldırmıştır. Gandhi'nin "Dinin siyasette hiçbir işe yaramadığını söyleyenler, onun ne anlama geldiğini bilmiyorlar" deyişiyle birlikte, Hindu değerlerine sıkı sıkıya bağlı olan kesimler de harekete dâhil olmaya başlamışlardır (Tandon ve Singh, 2013). Böylece 1920'ye kadar Kongre hareketi Gandhi'nin liderliğinde ılımlı seküler milliyetçilerin kontrolüne geçmiş ve inançlara sıfır tolerans gösteren radikal seküler milliyetçilerin gücü kırılmıştır. Gandhi ulusal bir bilinci doğması için başta Hinduizm olmak üzere tüm inançların katkılarının şart olduğuna inanmıştır. Bu yüzden Gandhi düşüncesinde derin Hindu atıflar olmasına rağmen, çoğulculuk temelinde bir ulusal hareket paradigması inşa edildiği söylenebilir. Nitekim Hilafet Hareketi'ne bile ilk etapta destek veren Gandhi'nin seküler milliyetçiliği, bu sebeple "karma sekülerizm" olarak da anılmıştır (Panigrahi ve Gandhi, 1985: 32).

Gandhi'nin şiddet karşıtı, inanç, sınıf ve kast çatışmasının önüne geçen karma seküler yaklaşımı, ulusal hareket nezdinde büyük bir armoni ortaya çıkarmıştır. Ancak Gandhi'nin ılımlı tavrına karşılık, Kongre hareketi içerisinde diğer bir seküler model de kendisini güçlendirmeye başlamıştır. Radikal sekülerist olarak adlandırılabilen bu grup, Gandiyan model sekülerizme karşı çıkmış ve Hindistan'ın sosyo-ekonomik problemlerinin bu yaklaşımlar aracılığıyla çözülebileceğine inanmamıştır. Bu doğrultuda popüler Hindu retorikinin yerine sınıf çatışması ve sosyal eşitliğin dilinin hâkim kılınması gerektiği vurgulanmıştır. Bu açıdan gündemlerini sosyalist, demokratik ve seküler bir gündem teşkil etmiştir. Nehru liderliğinde gelişen bu grup, daha sonra Gandhi sonrası hareketi ele geçirince yeniden yaklaşımlarına hayat vermeye çalışmışlar ve bu seküler düşünceyle ülkedeki komünist cephenin de desteklerini arkalarına almışlardır. Ancak Nehru'nun sahip olduğu bu seküler yaklaşım temelli uygulamaya konulan politikalar da belli engellerle yüzleşmek zorunda kalmıştır. Bunların en önde geleni ise yine etnik problemler olmuştur. Her geçen gün tabanlarını güçlendiren bu ortodoks milliyetçileri, Hindu inancı, kültürü ve dilinin başta devlet olmak üzere tüm sosyal yapılara egemen olması gerektiğini iddia etmişlerdir. Sloganları "Hindi, Hindu, Hindistan" olan bu pragmatik ortodoks Hindular, Cinnah'ın Pakistan'da kurmuş olduğu gibi, Hindistan'da bir Hindu ulusu inşa etmek

istemişlerdir. Bu açıdan Nehru'nun radikal sekülerizm fikri, Hindu radikaller güçlendikçe belli bir uzlaşma temelinde buluşmak zorunda kalmıştır (Kumar, 2016: 37-40).

Yükselen Hindu radikal eğilimlere karşı ilk etapta uzlaşmacı bir tavır sergileyen tekrar Gandici perspektifi gündeme dâhil etmişlerdir. Nehru burada dini çoğulculuğu kabul etmiş olsa da, daha da önemli Hindu radikallerin gayret gösterdikleri Hindu üstünlüğü ve azınlıkların asimilasyonu gibi politikalara da izin vermemiştir. Daha sonra ise Nehru, aynı seküler görüşe sahip olan Ambedkar ile birlikte, mevcut uzlaşmacı siyaseti, “dini yansızlık” olarak bilinen sekülerizmin defansif bir stratejisiyle dönüştürmeyi başarmıştır (Balasubramanian, 1980: 101). Dini politikadan özellikle siyaset ve devlet politikasında uzak durmaya karşılık gelen bu seküler yaklaşım, Nehru'nun kısa vadedeki zaferini ilan ederken, onun seküler düşüncüyü yasallaştırarak kurumsallaştırmasının da ilk adımını teşkil etmiştir. Bu açıdan Nehru, Ambedkar ile birlikte Hindistan'ın sosyalist, demokratik ve seküler bir ülke olduğunu Anayasa'ya dâhil ettirmiştir. Bunun dışında Anayasa'nın 15. Maddesi'nin 1. Fırkası'nda devletin din, ırk, kast, cinsiyet ve doğum yeri temelinde hiçbir vatandaşa ayrımcılık yapmaması gerektiğine yer vermiştir. Yine 16. Madde'nin 1. Fırkası'nda devlet istihdamına yönelik olarak tüm vatandaşlar için fırsat eşitliğinden bahsedilmiştir. Madde 25'in 1. Fırkası ise dini özgürlüğü garanti eden bir ifadeye sahiplik etmiştir (Indian Constitution, 1949). Tüm bu düzenlemeler, geçici de olsa sekülerizmin ülkede her alanda egemenliğini tesis etmeye yardımcı olmuştur.

Nehru, sekülerizmi yasal kurumsal çerçeveye kavuşturmuş olsa da, bu modelin benimsenmesi için güçlü sosyal desteği mobilize etmekte uzun vadede başarılı olamamış ve radikal sekülerizmin yenilgisini engelleyememiştir. Söz konusu başarısızlık daha çok politik sınırlardan kaynaklanmıştır. Öyle ki Kongre Sistemi çöküşe geçtikçe, sistemin gayri resmi kurumu sekülerizme alternatif farklı gayri resmi kural ve kurumlar yükselişe geçmiştir. Bunların arasında en güçlü olanı ise şüphesiz Hindu milliyetçilerinin Hindutva fikri gelmiştir. Bunun yanında Batı Bengal, Tamil Nadu ve Kerala gibi yerlerde bölgesel çıkar ve kimlikler

aracılığıyla ortaya çıkan bölgesel gayri resmi kurumlar da gelişmiştir. Tabi bu gayri resmi kurumlar yükselirken, Kongre Sistemi'nin sekülerizmi de tamamen ortadan kalkmış değildir. Sekülerizm bugün bile ulusal anlamda kural koyan ve davranışları biçimlendiren en önemli iki kurumdan birine karşılık gelmektedir. Dolayısıyla nasıl Kongre Sistemi çökerken sekülerizme alternatif yükselen Hindutva gibi kurumlar kitlesel mobilizasyonun moral ekonomisini teşkil etmişken; benzer şekilde bugün de BJP karşıtı oluşan cephenin moral ekonomik çerçevesini en fazla dolduran seküler değerlerdir denilebilir. 2019 seçimleri de bu manada gayri resmi kurumların bir çatışma alanı olarak görülmesi yanlış bir değerlendirme sayılmayacaktır.

2.2. Hindutva

Hindistan'da gayri resmi hegemonyaya sahip olan sekülerizm fikrinin zayıflamasının etkisiyle, onun yerine ve ona karşı yükselen en önemli gayri resmi kurum şüphesiz Hindu milliyetçiliğinin baskın formu olan Hindutva (Hinduluk) olmuştur. Hindutva kavramı, ilk olarak 1923'te Hindu milliyetçiliğinin ilk öne çıkan yorumcusu Vinayak Damodar Savarkar tarafından kullanılmıştır. 1924'te ise Hindu milliyetçiliğinin temel ilkelerini açıklamak için 'Hindutva' adlı bir kitap yazmıştır. 1925'te ise Hinduları Müslümanların "saldırganlıklarından" korumak için RSS (Rashtriya Swayam Sevak Sangh) kurulmuştur. Keshav Baliram Hedgewar tarafından kurulan RSS, devam eden dönemde Savarkar ile birlikte Hindutvayı, Mahatma Gandhi ve Kongre tarafından öne sürülen bileşik Hindistan milliyetçiliğine karşı yaymaya çalışmıştır. Hedgewar sonrası RSS'nin başına geçen M.S. Golwalkar da Hindutva'ya yeni yorumlar katarak zenginleştirmiştir. Bu üç isim başta olmak üzere birçok Hindutva taraftarı olan düşünür, daha sonraki yıllarda fikre büyük katkı yapmışlar ve özellikle 2014 BJP iktidarıyla birlikte Hindutva ülke siyasetinin merkezine yerleşmeye başlamıştır. Bu doğrultuda Hindu bireyin nasıl olması gerektiğinden Dharma adı varilen hayatın kurallarına, Hindu Rashtra (Hindu Ulusu) inşasından sosyal düzen ilişkilerine kadar tüm alanları doldurmaya çalışarak geniş bir çerçeve sunan Hindutva, bir taraftan mobilize olan kitleleri kendi çatısı altında toplayarak mobilizasyonu kontrol altına

almışken, diğer taraftan da kendi amaçları doğrultusunda bir mobilize edici işlev görerek belli bir sonuca etki etme kapasitesine sahip olmuştur.

Belli düzeyde mobilize olmuş kitlelere adapte olunabilir bir yol sunarak sosyal etkileşim ve koordinasyonu arttıran bu düşüncenin inşacısı Savarkar'ın fikrinden hareket edilirse, Savarkar, Joseph Mazzini'den ödünç aldığı Hindistan milliyetçiliği kavramını Hindu milliyetçiliği lehine terk ettiği görülmektedir (Jaffrelot, 1999: 26). Başka bir deyişle Savarkar ilk etapta İtalya'nın birleşmesine öncülük eden Mazzini'nin fikirleriyle Hindistan'ın birleşmesini savunmuş, ancak daha sonraları birleşmesi gerekenin sadece Hindular olduğuna dair fikrini değiştirmiştir. Hindu milliyetçiliği için kendi kavramı olan Hindutva'yı geliştiren Savarkar, teritoryal milliyetçilik kavramını da reddetmiş ve belli bir toprağın ulusunu ortaya çıkarmayacağını, ulusun kendilerini kültürel yakınlıklar ve gelenekler ile birbirine bağlanmış, siyasi bir topluluk oluşturan insanlar tarafından ortaya çıkarılabileceğini ifade etmiştir (Gafoor ve Noorani, 2002: 61). Bu açıdan Hindutva'yı bir kültürel milliyetçilik olarak ele alan Savarkar için kimlik oluşumu milliyetçiliğin temelidir (Joglekar, 2006: 4). Hindistan'da bu kimlik Hindu inancından kaynaklanmış ve uzun bir inşa sürecinden geçmiştir. Dışsal farklılıklara rağmen, Hindular kültürel, dini, sosyal, dilsel ve tarihsel yakınlıklarla içsel olarak birbirine bağlanmıştır. Bu yakınlıklar, asimilasyon ve yüzyıllar boyunca sayısız birleşme sürecinde gelişmiştir. Bu süreç de Hinduları homojen ve organik bir ulus haline getirmiş ve hepsinden öte ortak bir ulusal hayata irade kazandırmıştır. Savarkar açısından toplumdaki diğer bölümler farklı kültürel geleneklere sahip olduğu için homojenlik önemli görülmüştür (Devare, 2013:210).

Savarkar, ulusun oluşumunda en fazla katkı sağlayanın kültürel, ırksal ve dini birlik olduğunu savunmuştur. Bu açıdan ulusu tanımlarken, ulusun bitişik ve yeterli bir bölgeyi kontrol eden ve bağımsız bir ulusal kimlik geliştiren politik bir topluluk anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu topluluk, içsel olarak örgütlü ve kültürel ve ırksal yakınlıklarla birbirine bağlanmıştır. Ona göre, bütün bu özelliklere sahip oldukları için Hindular da ulus haline gelmiş bir topluluktur (Mukherji, 2005: 82). Bu tanıma göre Hindular, Himalayalar tarafından Hint Okyanusu ve İndus Nehri'ne bağlı topraklarla yakın ilişkiler geliştirmişler ve

Hindistan'ı anavatanları ve kutsal toprakları olarak görmüşlerdir. Kısaca Hindular, Hindistan'ı anavatan ve kutsal toprakları olarak kabul eden ulusu oluşturmuşlardır. Dolayısıyla bu tanımda Savarkar, Hindistan'ı kutsal toprakları olarak kabul etmeyenleri, kutsal yerleri Hindistan'da bulunmadığı için net bir şekilde dışlamıştır. Onun için Hindutva tüm Hinduların birliğini temsil etmiştir (Jaffrelot, 2009: 86). Savarkar'a göre, ilk olarak Hindu inancı değil, Hindu toplumu var olmuştur. Hindular bir ulustur; çünkü ırksal, dini ve dilsel yakınlıklar temelinde iç içe geçmiş örgütlenmiş kapalı bir topluluğa karşılık gelmişler ve ortak bir geçmişi paylaşmışlardır. Savarkar, nihayetinde milliyetçiliğin psikolojik bir duygu olduğunu ve Hindular arasında milli bilinci geliştirmenin gerekli olduğunu inanmıştır. Ortak yakınlıklar, ulusal bilinci güçlendirmek için kullanılmalıyken, bu sebeple Hindulara ulusal bilinci teşvik eden yakınlıkları geliştirmelerini ve Hindu toplumunu bölen eğilimleri baltalamalarını tembih etmiştir (Islam, 2004: 59).

Savarkar ayrıca Hindu ulusunun güçlü olabilmesi ve dünyanın farklı ülkeleri arasında yaşamakta olan vahşi yaşam mücadelesinde sağlam kalabilmesi için bir devlete sahip olabilmeleri gerektiğini belirtmiştir. Modern zamanlarda ulusun uygulanabilir tek siyasi varlık olarak tanındığı ve tüm dünya toplumlarının ulus temelinde örgütlendiği için söz konusu devlet de Hindu ulusu temelinde örgütlenmeli ve ulusal politikalarını Hindu ulusu bağlamında üretmeliydi. Savarkar, kendi uluslarını oluşturan Hinduların azınlıkları ise ulusa dâhil etmemeleri gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda Müslüman ve Hristiyanlar, Hindistan'ı kendi kutsal toprakları olarak görmediğinden dışlanmalıydılar. Hindular ve azınlıklar arasında ortak olan her şey, onlara karşı çıkma konusundaki kararlılığı zayıflattığı için Hindular kendi topluluklarını kurtarma adına sürekli Hindu olmayanlara karşı savaş vermek zorundaydı. Ancak devlet konusunda durum farklıydı ve azınlıklar, Hindu ulusunun bir parçası olmayacaklarken, devletin bir parçası olmaktan başka çareleri yoktu. Çünkü ulus, kültürel bir kategoriyken; devlet, politik bir kategoriydi. Bu açıdan azınlıkların tüm haklarını kabul etmeye hazırlanırken, Müslümanlar tarafından geliştirilen özel çıkarların taleplerini kabul etmenin gerekli olduğunu düşünmemiştir (Joglekar, 2006: 126).

Hindutva'nın ikinci okulu RSS liderlerinin katkılarıyla gelişmiş ve bu dönemde fikir, organizasyonel temelle de güçlenerek hızlı bir büyüme yaşamıştır. Hindular'ın çıkarlarını korumak için Keshav Baliram Hedgewar tarafından kurulan RSS, Hedgewar'ın Kongre'deki radikallerin lideri Lokmanya Tilak ile iyi ilişkilere sahip olması nedeniyle Kalküta'da bazı silahlı radikallerle temas kurarak daha militer bir örgüt olarak ortaya çıkmıştır (Chitkara, 1997: 87). Hedgewar, Hindu toplumunun örgütsüz ve düzensiz doğası nedeniyle, Hinduların toplumsal isyanlarda zarar gördüğünü düşünmüştür. Bu nedenle, menfaatlerini korumak için güçlü bir Hindu örgütü kurmaya karar vermiştir. Bu açıdan 1925'te kurulan RSS, siyasete katılmamış daha kültürel bir organizasyon görüntüsünde olmuştur. Hedgewar, RSS'yi üç amaç etrafında kurmuştur: 1- Çıkarlarını korumak ve tüm faaliyetlerinde birliği ve tutarlılığı sağlamak için Hinduların seferber edilmesi, 2- İngiliz militan ve komünal Müslüman siyasetine ve Müslümanların yatıştırılması politikasını izleyen Kongreye muhalefet edilmesi, 3- Sabırla örgütsel çalışma yaparak ve vatanseverlik ruhunu telkin ederek RSS'in yaşamın her kesimindeki etkisini artırmak. Bu açıdan Hedgewar'a göre, RSS'nin temel amacı politik gücü yakalamak değil, Hinduların ülkenin kamusal yaşamındaki etkisini arttırmaktır. Hedgewar zamanında, RSS, beyaz yakalı orta sınıflar arasında popülaritesini arttırmıştır. RSS, 1930 sivil itaatsizlik hareketinde yer almamış ve Hindu Mahasabha'nın siyasi faaliyetlerine doğrudan dâhil olmamıştır. 1940'ta ise Hedgewar, RSS'in Başkanı olarak bir üniversite Profesörü olan Madhav Golwalkar'ı atamıştır. 1973'e kadar RSS'nin başında kalan Golwalkar, Hindutva fikrine katkı yapan diğer önemli bir isim olmuştur (Parvathy, 2003: 86).

Golwalkar'ın Hindutva'ya yaklaşımı, milliyetçilik teorisinin Hint maneviyatına dayandığı ölçüde Savarkar'dan farklı olmuştur. Savarkar modernist ve Batılılaşmaya karşı değilken; Golwalkar, Hindu kültürünün destekçisi ve Batı yaşam tarzına karşı bir pozisyon almıştır (Purohit, 1965: 72). Hint maneviyatçılığın Batı materyalizminden üstün olduğuna inanan Golwalkar, Hindistan'ın kutsal bir toprağa sahip olduğuna ve bu yüzden Hindistan'ın dünyaya liderlik etmesi için ilahi irade sahibi olduğuna inanmıştır. Bu açıdan Golwalkar da bir kültürel milliyetçilik savunuculuğu yapmış ve milliyetçiliği anavatana olan

sevgisiyle eş değer görmüştür (Hoveyda, 2010: 45). O da Hindular'ın Hindistan'ı anavatan olarak gördüklerini, çünkü binlerce yıldan beri bu kutsal toprakla özdeşleştirildiklerini iddia etmiştir. Bu kutsal topraklarda, sadece Hindular büyük başarılar kazanabilmiştir. Hindular, nehirlerinden akan su ve zengin toprağı tarafından üretilen yiyeceklerden beslendikleri için bu eski toprakların çocuklarıdır. Hindistan'ın yakın geçmişte bir ulus halini aldığı yanıışken, bunun sebebi binlerce yıldan beri bir ulus olarak var olmuştur. Bazı dışsal farklılıklar olabilecekken, Hindistan'da temel bir birlik vardı. Bütün Hindular aynı din, aynı dil ve aynı kültürle birbirine bağıydılar (Parvathy, 2003: 52).

Golwalkar, Hindu milliyetinin farklı unsurlarını tartışırken, bitişik bölgelerin varlığının milliyetçiliğın ilk unsuru olduğuna dikkat çekmiştir. İkinci unsur, o ülkeyi işgal eden halkın özellikleridir. Halkın bu toprakları kutsal topraklar ve vatan olarak görmesi gerektiğı için, ortak kültür, ortak gelenekler, ortak tarihsel geçmiş ve ortak ideallerle birleştirilmek gerekmektedir. Bu ortaklık da onları bir araya getirip kendi yaşam tarzlarını geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Üçüncü unsur, o bölgede yaşayan insanların ortak ekonomik çıkarlarıdır. Tüm bu unsurlar ülkenin ulusal karakterinin kazanılmasına katkıda bulunmaktadır. Böylece, Golwalkar'ın Hindu milliyetçiliğında kültürel faktörler çok önemli bir rol oynamıştır. Bu nedenle, doğru eğitim ve öğretimi sağlayarak insanların zihinlerinde doğru tutum türünün geliştirilmesine vurgu yapmıştır. Bu açıdan Hindu inancının insanlara doğru türde değerler ve uygulamalar sağlama noktasında faydalı olduğuna kanaatinde olmuştur. Bu durum, Hindu ulusunun birlik ve birliğin ruhu ile titreşen ulusal organizmaya evrimleştiğı noktaya karşılık gelmiştir (Jaffrelot: 2010: 141).

Kültürel milliyetçilik anlayışını benimseyen Golwalkar, bu sebeple doğal olarak teritoryal bir milliyetçiliğe karşı olmuştur. Teritoryal milliyetçilik, ülkenin bölünmesine neden olan bölücü ve ulusal karşıtı bir gündemi barındırdığı için, Hindistan'ın parçalara ayrılması da aslında teritoryal milliyetçiliğın bir sonucu olarak görülmüştür. Bu sebeple Golwalkar'ın kültürel milliyetçiliğı beş ilkeye dayanmıştır: ortak din, ortak ırk, ortak dil, ortak kültür ve ortak ülke (Jaffrelot: 2010: 133). Bu beş ilke, halkın kafasında ulusal bilincin oluşmasına yardımcı

olmuştur. Golwalkar için azınlıklar da Hindistan'ı kutsal topraklar olarak görmedikleri için, ekstra teritoryal bağılıklar geliştirdikleri için ve Hindistan'ı zamanın fethedenlere hayranlık duydukları için Hindu ulusuna dâhil edilmemiştir. Eskiden Hindu olup, diğer inançlara geçenler de sadakatini kaybettiği için yine ulusun dışında kalmışlardır. Ancak ayrılıkçı olmayı bırakıp, geleneksel adetler kabul edilirse, bu kesimler de ulusun içerisinde yerini alabileceklerdir (Jaffrelot, 1999: 57).

Golwalkar, Hindutva fikrine önemli bir diğer katkısı, pozitif ve negatif Hindutva ayrımlarıdır. Ona göre, negatif Hindutva, Müslüman komünalizmine ve Kongre sekülerizmine bir reaksiyon olarak gelişmiş ve nefret temellidir. Müslüman ve seküler güçleri, “ötekiler” pozisyonuna atan negatif Hindutva, bu kesimlere karşı siyasal gücü elde tutmanın aracı olmaktadır. Pozitif Hindutva ise, bir reaksiyon ya da nefret temelli olmaktan ziyade, toplumda bir sosyal güç olarak Hinduların örgütlenmesini savunmaktadır. Siyasal gücün yardımı ile tüm sorunların çözülmesinin mümkün olmadığı tarihsel deneyimlerle tecrübe edildiği için, pozitif Hindutva'nın temel amacı siyasal gücü ele geçirmek değildir. Hindu topluluğunun esnekliğinin sırrı hayata karşı tutumlarında bulunabilmektedir (Parvathy, 1994: 117). Onlar sosyal ve siyasal organizasyonlarını, siyasal güç temelinde değil, hayatın kurallarına karşılık gelen “Dharma” temelinde kurmuşlardır. Eski zamanlarda Dharma'ya uymayan Kral'a bile saygı duyulmazken, Hindu toplumu bu kuralları modern toplum dönemine de taşıyabilmiştir. Bunun için siyasal gücün dışında kalınmalıyken, ancak yine de dışarıdan kontrol edilmesi şarttır. Bu nedenle RSS, siyasal iktidara hiç soyunmamış ve daha çok örgütlü, güçlü ve birleşik toplum ve bireyleri yetiştirmek için bir organizasyon olarak yoluna devam etmiştir. Ayrıca siyasal gücün önemli olmadığı belirtilse de, Hindu ulusunun geleceği için egemenlik ve ulusal güç oldukça büyük önem arz etmiştir (Sharma, 2007: 27).

Görüldüğü üzere Hindutva fikri, tek tek bireylerden, topluma ve ulusa kadar nasıl bir davranış kalıbına sahip olunması gerektiğini ortaya koyarak her bir bileşenin uyması gereken kuralları sıralamıştır. Hindutva bu şekilde sekülerizmin de zayıfladığı dönemlerde, başta Hindu toplumu olmak üzere Hindistan'ın birçok

bölgesinde etkinliğini arttırabilmiştir. Janata Parti ve BJP gibi partilerin politikalarında merkezi teşkil etmesiyle de fikir, ülke siyasetinde oyunun kurallarını değiştiren gayri resmi bir kurum niteliğine iyice bürünmüştür. Öyle ki Hindutva yaklaşımı üzerinden partiler kendi kadrolarını oluşturabilmiş, seçmenler oy davranışlarını şekillendirebilmiş ve iktidar gündemini oluşturabilmiştir. İç siyasetin yanında Hindutva, dış siyasette de eski kuralları değiştiren bir rol oynamıştır. Öyle ki Kongre Partisi'nin bağlantısızlar geleneğinden gelen agresif olmayan bir dış politika tercihi, Hindutva siyasetini merkezine alan BJP döneminde değişmiştir. BJP'nin bu tercih değişikliğinde Hindutva'nın etkisi büyükken, Akhand Bharat (Bölünmemiş Hindistan) gibi yeni jeopolitik tahayyüller içeren bir aktifliğe geçilmiştir (Trivedi, 2017: 105). Tabi dönüştürme kapasitesi böylesine güçlü olan bir gayri resmi kurum olarak Hindutva, geniş kitlelerin mobilize olarak çatısı altında toplandığı problem çözen bir yapıya sahip olmanın yanında, bir o kadar iç ve dış çevresinde rahatsızlık oluşturarak problem doğuran bir gayri resmi kurum olarak da algılanabilmiştir. Bu durum da faklı gayri resmi kurumların ortaya çıkmasına yol açan bir atmosferi ortaya çıkarmıştır.

2.3. Ambedkarizm

Bir siyasal mobilizasyon ideolojisi olarak Ambedkarizm, Ambedkar'ın savunduğu öğretisi ve düşüncelerinin etrafında Dalit hareketinin ideolojisi olarak kullanılmaktadır. Bu açıdan Ambedkarizm doğal olarak anti-kast temelli, Dalitlerin özgürlüğü ve sosyal adaleti savunan bir fikrin devam eden sürecine karşılık gelmektedir. Eşitlik ve insan onurunu merkezine alan, ayrımcılığın hat safhada olan sosyal bir yapıda Dalit gelişimiyle ilgili sosyo-politik hareketler için oldukça kullanışlı olan Ambedkarizm, bu açıdan hem teorik hem de pratik yönlü olarak gelişmiştir. Ambedkar kast temelli sosyal yapının iç tezatlarını ortaya çıkaran ve yüzyıllardır devam eden Dalitlerin sorunlarını ulusal anlamda halkın ilgisine sunan ilk kişiydi. Bugün de onun eserleri aracılığıyla Ambedkarizm, Hindistan'daki adaletsiz sosyal düzene potansiyel bir meydan okuma ve tüm sosyo-politik mobilizasyonlar için referans kaynağı olma konumunu sürdürmektedir. Yine bugün de ülkedeki Dalit hareketleri, Ambedkar'ın ve onun ideolojik vizyonunun tamamlanmamış görevini tamamlamak için gayret

göstermektedir. Bu hareketlerin tüm liderleri Ambedkarizm'e ve onun gelişmeye devam eden literatürüne bağlılıklarını devam ettirmekteyken, tüm faaliyetler onun yol gösterici olarak görülen ilkelerine göre organize edilmektedir (Omvedt, 1994:223-259).

Aslında Ambedkar hayatı boyunca Dalit hareketi için teorik bir çerçeve hazırlamak ya da geliştirmek gibi bir çaba içerisine girmemiştir. O, asla Ambedkar'ın düşüncelerinin ideolojik yapısı gibi temel varsayım ve düşüncelerini içeren bir eser de yayınlamamıştır. 65 yaşında hayatını kaybedene kadar, çeşitli sosyo-politik ve kültürel cephelerde aktif olmuş ve asla düşünce içeriğini sistematik olarak düzenlemek adına bir vakti olmamıştır. Bu açıdan Ambedkar ideolojisinin tüm içeriği, onun "Castes in India: Their Mechanisms, Genesis and Development" (1916) ve "The Buddha and His Dhamma" (1956) adlı çalışmalarından ilham alarak geliştirilmiştir. Bu eserlerinin dışında "Annihilation of Caste" (1936), "Federation Versus Freedom" (1939), "Thoughts on Pakistan" (1940), "Mr. Gandhi and the Emancipation of the Untouchables" (1942), "Ranade, Gandhi, Jinnah" (1943), "Communal Deadlock and a Way to Solve It" (1945), "States and Minorities" (1947), "Thoughts on Linguistic States" (1955) şeklinde sıralanabilecek eserleri bulunmaktadır. Bu çalışmalarının yanında onun diğer akademik çalışmaları, verdiği dersler, söyleşileri, dilekçe ve direktifleri gibi çıktılarıyla devasa bir Ambedkarizm literatürü inşa edilmiştir. Tüm bunlar üzerine bir de Dalit davası için organize ettiği organizasyonlar ile de, hem Dalit hareketinin ideologu hem de Dalitlerin Babası olarak tanınmıştır. Nitekim ömrü boyunca Dalitlere yönelik Hindu toplumunun üst kastları tarafından uygulanan sosyal, politik ve ekonomik ayrımcı uygulamalara karşı sürekli bir protesto davranışı içerisinde bulunmuştur (Franco, 2004: 225).

Ambedkarizm'i bir ideoloji olarak Gail Omvedt şu şekilde tasvir etmiştir: 1- Kast sisteminin ve Brahmanik üstünlüğün tamamen imhasını gerektiren ve Dalitlerin ihtiyaçlarına uzlaşmaz bir bağlılık, 2- Hindistan gerçeğine neredeyse eşit derecede güçlü bir bağlılık, ancak tarihsel-kültürel yorumu ile onu büyük, popüler gerçekliğinde anlamak için bir Hindu kimliğinin dayatılmasından kurtulmaya çalıştığı bir Hindistan, 3-Kastın ortadan kaldırılması için bir din

olarak “Hinduizmin” reddedilmesini gerektiğine dair bir ikna, Budizm'de bulduğu alternatif bir dinin benimsenmesi gerektiğine dair bir inanç ve bunun sadece onu takip eden Dalitlerin kitleleri için değil, tüm Hindistan'daki kitleler için gerekli olduğunu düşündüğü bir seçim, 4-demokratik liberalizminden ve bireysel haklara liberal bağlılığından kaynaklanan ve onunla birlikte büyüyen “sosyalizm” olarak yorumlanan geniş bir ekonomik radikalizm, 5-rasyonel, ‘kurtuluş teolojisi’ biçiminde Budizm’i bile yorumlamak için Hindu batıl inançlarına saldırılarıyla dayanan şiddetli bir rasyonalizm, 6-Özerk bir Dalit hareketini, Brahmanizm ve Kapitalizm’in benzersiz platformu olarak gördüğü Kongre Partisi’ne alternatif bir siyasi cephe olarak projelendirilen, sosyal ve ekonomik açıdan sömürülen bir ittifakla sürekli olarak birleştirilen bir politik yönelim (Omvedt, 1994: 223-224).

Ambedkar’ın Dalit hareketi yoluyla ulusal siyasal hayata girişi oldukça önem arz etmektedir. Öyle ki Gandhi liderliğindeki Kongre’nin yükseldiği, siyasal haklar üzerine müzakerelerin yapıldığı ve Dalitlerin kötü koşullarının tamamen yok sayıldığı bir döneme karşılık gelmiştir. Kongre Partisi de dâhil hiçbir siyasal parti, siyasal bir platform yoluyla bu insani yaşam koşullarının altında yaşayan Dalitlerin maruz kaldığı kast temelli eşitsiz topluma eleştirel bir tavır bile takınmamıştır (Glen ve Gonnoson, 1978: 76). Bu boşluğu, Ambedkar ortaya çıkarak siyasal ideoloji ve stratejisiyle doldurmaya çalışmıştır. Bir yandan Dalitleri politik kazanımlar noktasında ikna etmeye çalışmış, bir yandan da Dalit haklarını meşrulaştırmaya çaba harcamıştır. Bu açıdan Dalit haklarını kazanma mücadelesinde teorik katkılarının yanında, çok sayıda örgütlü eyleme de girişmiştir. Her aktivitede organizatör, motive edici ya da fon tedarik edici görevi gören Ambedkar, kendi entelektüel varlığıyla da çok sayıda önemli ismi harekete çekebilmiştir. Her yaştan, her bölgeden ve her cinsiyetten çok sayıda insan, onun organize ettiği faaliyetlere katılmış, onu desteklemiştir (Glen ve Gonnoson, 1978: 76-79).

Siyasal alandaki faaliyetleri bu açıdan kabaca bakacak olursak, her şeyden önce 1932’de imzalanan Poona Anlaşması’ndaki rolü çok büyüktür. Ambedkar ve Gandhi arasında İngilizlerin hâkim olduğu dönemdeki yasama meclisinde imzalanan anlaşma ile Dalitler gibi baskı altında bulunan sınıflar için meclis

sandalye garantisi sağlanmıştır. Böylece Dalitler ilk defa Ambedkar sayesinde mecliste temsil edilmişlerdir (Ahir, 1992: 34). Diğer yandan 1936'da Ambedkar, Bağımsız İşçi Partisi'ni kurmuş ve 1937 Bombay Seçimleri'nde yarışmıştır. Bu seçimlerden toplamda 14 milletvekili çıkararak da yine tarihi bir ilkin gerçekleşmesine aracı olmuştur. Bağımsız İşçi Partisi'nin yanında Tarifeli Kast Federasyonu'nu kuran Ambedkar, bu organizasyon aracılığıyla Dalitleri temsil eden çatı bir örgüte liderlik yapmaya devam etmiştir (Kshirsagar, 1991: 95). Bağımsızlık sonrasında da her şeyin başında Anayasa yazım sürecindeki liderliğiyle, kendi fikirlerinin ötesinde Hindistan'ın sosyo-politik olarak kuruluşuna imza atanlar arasında yer almıştır. Bu dönemde Anayasa mimarlığıyla seçim sistemi gibi siyasal kurumların belirlenmesinde önemli roller oynamanın yanında, ekonomik planlama konusunda da atılan adımlarda söz sahibi olmuştur. Nitekim Hindistan Rezerv Bankası'nın da, Ambedkar'ın Hilton Gençlik Komisyonu'nda yapmış olduğu sunumdan esinlenilerek kurulduğu kabul edilmektedir (Gokhale, 1993: 142).

Mathew Joseph, Ambedkar'ın tüm yaşamı boyunca yapmış olduğu liderliği üç aşamada açıklamaya çalışmıştır. 1918-1930 arası yıllara karşılık gelen birinci aşamada Ambedkar, katı kast sistemi ve onun Dalitlere yönelik zalim uygulamalarına karşı mücadelede bir sosyal reformcu olarak yer almıştır. 1930-1935 arası yıllardaki ikinci aşamada, Dalitlerin sosyal ve ekonomik özgürlüğü için siyasal gücün gerekliliğine vurgu yapan siyasal bir lider olarak var olmuştur. Bu aşamada Dalitler adına siyasal gücü elde edebilmek için siyasal örgütlenmeye gidip çok sayıda seçime girme girişimi ortaya koymuştur. Siyasal aktivizmden sonra da son aşama olan ve hayatının sonuna kadar devam eden bölümde Budizm'i kabul etmiş ve binlerce Dalit'in Budizm'e geçişine aracı olarak Dalitlerin dini reformcusu olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Ambedkar'ın tüm hayatı itibarıyla dikkate alınacak bir Ambedkarizm fikrinin sosyal, politik, ekonomik ve inanç yönlerinin bulunduğu net bir şekilde görülebilecektir (Joseph, 1986: 60-61).

Sonuç olarak Ambedkar'ın düşünceleriyle temeli atılan Ambedkarizm'in kurulduğu andan bugüne kadar Dalit hakları üzerinden önce Dalitlere sonra ezilen

kabileler gibi diğer gruplara mobilize olabilmek adına güçlü bir rasyonellik sağlamaktadır. İçerisinde bulunduğumuz dönem de Ambedkarizm, güçlü bir gayri resmi kurum olarak Dalitler gibi kendisini sistem tarafından ezilmiş hisseden kitlelerin sığınabildiği bir platform görevi görmektedir. Ambedkarizm'in gelişmeye devam eden güncel meselelerdeki düşünce ve öğretileriyle kitleler, belli konularda belli tavırlar takınarak sonuca etki edebilmektedir. Yani kural koyabildiği gibi, uygulatma kapasitesine de sahiptir. Siyasal arenada ise fikri temsil eden en önemli aktör, BSP'dir ve parti, Ambedkarizm'i pragmatist açıdan genişleterek daha büyük kitlelere ulaşabilmesini de sağlayabilmektedir. Ancak Ambedkarizm'in ne BSP siyasal alandaki tek temsilcisidir ne de siyasal alandaki aktörlerle sınırlı bir fikir kapasitesi bulunmaktadır. Nitekim bugün Kongre'den BJP'ye kadar tüm siyasi partiler, Ambedkar'ın düşüncelerini değerli bulmakta ve ülke geneli meşruiyete sahip olan bir fikir olma yolunda ilerlemektedir.

2.4. Hilsa

Hilsa, Batı Bengal'de BJP'nin kitleleri kendi gayri resmi kurumu olan Hindutva üzerinden mobilize etme girişimlerine karşı, Batı Bengal Başbakanı Mamata Banerjee'nin kendi tabanını koruma adına bir reaksiyon olarak icat ettiği gayri resmi kurumdur. Hilsa'nın ne olduğuna baktığımız zaman, Bangladeş kıyılarından Batı Bengal kıyılarına akıntı eşliğinde gelen ve özellikle Batı Bengal'de oldukça popüler bir simgeye sahip olan bir balık türü olduğu görülmektedir. Hilsa'nın gayri resmi bir kurum haline dönüşme süreci ise Bangladeş'ten Batı Bengal sınırları içerisine giren gayri resmi göçmenlerin yeniden ülke gündemine girmesiyle başlamıştır. BJP'nin Hindutva oylarını göçmen karşıtlığı üzerinden arttırma amaçlı politikası, Mamata'nın güçlü tepkisiyle karşılaşmıştı. Mamata'nın Bengalli sınır ötesinden gelen her şeye ajan veya mülteci gözüyle bakan BJP Başkanı Amit Şah'a yönelik "Bay Amit Şah, Hilsa yemiyor, ancak biz yiyoruz. Hilsa burada bulunduğu gibi Bangladeş'te de bulunmakta. Peki, Hilsa da illegal bir göçmen mi?" şeklindeki ifadesi, Hilsa üzerinden yeni bir çerçeve oluşturma imkânı ortaya çıkarmıştır. Öyle ki Mamata, BJP'nin yeni stratejisiyle bölgede yükselmeye başlayan Hindutva siyasetine karşılık, Hilsa sembolü aracılığıyla Bengal kimliğine atıf yapmış ve kendini

Bengalli hisseden herkesi Hilsa çatısı altında toplanmaya davet etmiştir. Böylece ulusal anlamda yeni kurallar koyarak geniş kitlesel davranışlar üreten ve siyaseti yeniden dizayn eden Hindutva siyasetine bir reaksiyon olarak Hilsa siyaseti mobilize edilmiş ve bir gayri resmi kurum olarak bölgesel bir davranış kalıbı üretilmeye çalışılmıştır.

Hilsa fikrinin ortaya çıkış süreci açısından aslında her şey Amit Şah'ın Modi liderliğinde Batı Bengal siyasetindeki BJP'nin daha güçlü bir hale gelmesi ve Batı Bengal'deki seçimlerde Mamata liderliğindeki AITC'ye meydan okuyabilmesi için yeni bir açılım politikasıyla başlamıştır (Majumdar, 2018). BJP daha önceki seçimlerde eyalette kimlik siyasetinin yükselişini görmüş ve Hindutva siyasetini devreye sokmuş olmasına rağmen, Bengalli olmayan ve Marvarlı, Biharlı gibi daha alt kimlikler üzerinden bir aidiyet hissi oluşturmaya çalışmıştır. Bengalliler de BJP'yi "İnek Kuşağı" olarak alay ettikleri Hindu Kuşağı'nın bir partisi olarak gördükleri için partiye fazla rağbet etmemişlerdir. Ancak bu defa BJP, ülkenin her yerine yayılan Safran Dalgası'na atıfla, yeni stratejisinde Batı Bengal'i alınması gereken "Son Kale" olarak betimlemiştir. Bengallileri Hindutva'yı kullanarak ve Bangladeşli göçmenler üzerinden agresif bir şekilde mobilize etmeye çalışırken, AITC'yi de azınlık sevici bir profile sahip olduğu için eleştirmiştir (Donthi, 2018). Ayrıca BJP, kurucularından olan Batı Bengalli Shyama Prasad Mookerjee'yi partinin bölgedeki ikonu olarak belirleyip, Mookerjee'nin topraklarında yönetimin devralınmadığı taktirde BJP'nin kazanmış olduğu 19 eyaletin hiçbir önemi olmadığını deklare etmiştir. Tabi Mookerjee'yi önemli bir yere koymak, diğer yandan Bengalli orta sınıflara, daha doğrusu üst kastlara verilmiş bir mesaj anlamına gelmiştir (Dutta, 2018).

BJP'nin Batı Bengal'e bu hızlı girişinin ardından, Mamata ilk etapta etkili bir cevap üretme noktasında bocalamıştı. Kendi topraklarında kendi oyununu kuramayan Mamata, partililerinde Ram Navmi ve Januman Jayanti gibi Hindular için büyük önem arz eden dini organizasyonlara katılmalarını ve böylece Hindu toplumuyla daha fazla ilişki kurulmasını istemiştir (Now, BJP And, 2018). Nitekim RSS, bu iki festivale büyük önem vererek BJP'nin bölgeye girişini sağlayabilmiştir. Mamata, BJP'ye Hindutva kartını oynatmak istememiş, ancak

bunu nasıl bir stratejiyle yapacaklarını kestirememiştir. Tam da bu noktada Mamata'nın imdadına Assam Ulusal Vatandaşlık Kaydı Raporu yetişmiştir. BJP, rapora atıfla kayıtlı olmayan illegal göçmenlerin sınır dışı edileceğini deklare ederek göçmen karşıtı siyaseti devreye sokarken (40 Lakh Risk, 2018); Mamata için de BJP'nin komünal kartına karşı koymak için eşsiz bir fırsat doğmuştur. Öyle ki Mamata da dil kartını (Bengalce) oynamayı düşünmüştür. Vatandaşların sınır dışı edilmesine karşı çıkan AITC, raporu BJP'nin etnik Bengallileri Assam'dan kovma hilesi olarak nitelendirmiştir. Mamata, ilerleyen günlerde Assam'daki Bengalli topluluk liderleri heyetiyle yaptığı toplantı sonrasında, raporda sınır dışı edilecek 3 milyon 800 bin Bengalce konuşan kişiden, 2 milyon 500 bin kişinin Hindu ve 1 milyon 300 bin kişinin Müslüman Bengalli olduğu açıklamıştır. BJP, burada Batı Bengal'deki Müslüman ve Hindular arasındaki çatlağı kullanmak isterken; Mamata ise kültürel milliyetçiliği artırarak ve Bengalli etnik kimliğini kullanarak komünal bölünmenin üstesinden gelmeyi ummuştur. Başka bir deyişle Mamata, toplumun dinsel ayrımı bir kenara bırakarak ve dilsel kimliğine dayanarak birleştiği daha büyük bir Bengalli seküler anlatı inşa etmeyi amaçlamıştır (Pisharoty, 2018).

BJP'ye karşı kampanyasını yürütmeye devam eden AITC, diğer taraftan dil kartını oynamaya devam etmiş ve AITC'nin desteğiyle Bengalce konuşan insanların büyük davasını savunan “Bangla Pokkho” gibi baskı grupları bu konuda partiye çok yardımcı olmuştur. Bu baskı grupları, BJP'nin anlatısını köreltmek ve mobilize ettiği dini fay hatlarını kapatmak amacıyla Bengal kültürel kimliğini ve Bengalce'nin dilsel gururunu öne çıkarmışlardır (Bhattacharya, 2018). AITC yanlısı entelektüeller, BJP'yi Ulusal Vatandaşlık Kaydı Raporu üzerinden yoğun bir eleştiriye tabi tutarken, Mamata dil kimliğini vurgulama amaçlı ikinci hamlesini de yapmıştır. Bu doğrultuda Mamata, eyaletteki kamu istihdamı için yapılan İngilizce NEET sınavına karşı çıkmış ve tüm devlet okullarında Bengalce dilini zorunlu hale getirme kararı almıştır. Ancak en stratejik hamle ise Batı Bengal eyaletinin adının bundan sonraki süreçte “Bangla” (Bengal) olarak değiştirilmesidir. Amit Şah'ın Kolkata'daki bir sonraki mitinginde

AITC işçileri, BJP'yi Bengal karşıtı bir parti olarak adlandırarak Şah'ı sert bir cevap vermeye zorlayan posterler hazırlamışlardır (West Bengal to Bangla, 2018).

AITC'nin geniş bir Bengalli kitleyi çatısı altında toplayan ve kitleleri BJP karşıtı olduğu kadar bir Bangalli gibi davranmaya iten son hamlesi Hilsa retoriğiyle gerçekleşmiştir. Artık bir gayri resmi kurum olarak Hilsa kural, Hindutva ise istisna olmuştur. Mamata sadece Hilsa'nın değil, Bengalliliğin simgesi olan Camdani Sari gibi kadın elbiselerinin ya da Sandeş ve Mishti Doi gibi yiyecek türlerinin de ajan ya da illegal göçmen olup olmadığını kamuoyu önünde BJP'li yetkililere sormuştur. Amit Şah'ı Bengal kültürünü bilmemekle suçlayan Mamata, BJP'nin Bengal ve Bengalce karşıtı olduğunu iddia etmiştir. Mamata'ya göre, BJP radikal ideolojisiyle toplumu bölmek istemiş ve Bengal olmadan Hindistan da sağlıklı işleyemeyeceği iddia edilmiştir. Mamata son olarak Ulusal Vatandaşlık Kaydı Raporu'nda uygulanan metodu eleştirerek, söz konusu aranan referanslarla kendisinin bile Hindistanlı olduğunu ispatlayamayacağını ifade etmiştir. Böylece Batı Bengal'de geçmişle yeniden bağlantı kurarak güçlenmek isteyen BJP, repertuarına Hilsa'yı ekleyerek yeni bölgesel bağlamı inşa eden Mamata karşısında arzu ettiği mobilizasyonu sağlayamamıştır (Kundu, 2018).

Netice olarak bir balık türü olan Hilsa, bir gayri resmi kurumun nasıl inşa edilebileceğinin en güzel örneklerinden birini teşkil etmektedir. Düzeni tehdit edici bir gayri resmi kurumun bölgeye giriş yaparak mevcut siyasal yapının tüm kurallarını dönüştürmek istemesine karşılık, düzenin içerisinde yükselen, mevcut moral-kurumsal yapının kurallarıyla hareket ederek mobilizasyonu kendi lehine çeviren ve akabinde kontrol altına alan bir gayri resmi kurum deneyimine şahit olunmaktadır. Hilsa, bir taraftan Hindistan gibi derin çeşitliliğe sahip siyasal yapılarda ulusal anlamda bir davranış birliği kurabilmenin zorluğunu ortaya koymaktadır. Diğer taraftan da kendisinden daha fazla kapasite sahibi olan bir gayri resmi kuruma karşılık, daha küçük çaptaki kurumun, sahip olduğu kural, norm ve değerleri davranışa iyi bir şekilde uyarlayarak büyük olan kurumu problem yaratan, kendisini ise problem çözen gayri resmi kurum olarak sunabildiği gözlemlenebilmektedir. Hilsa'nın Hindutva'ya karşı mücadelesi,

yaklaşan 2019 Genel Seçimleri'nde de Batı Bengal siyasetinin ulusal siyasete göndereceği mesaj açısından belirleyici olacaktır.

2.5. Tamillik

Hindutva'nın baskısı altında yükselen diğer bir gayri resmi kurum Tamil Nadu bölgesinde gelişme göstermiştir. Burada da itiraz, dil üzerinden yükseltilmiş ve Tamil dil milliyetçiliği devlet partilerinin ulusal formasyonlara karşı mobilize olabilmesine yardımcı olmuştur. Tamillğin bir gayri resmi kurum kategorisine dâhil eden bugünkü durum, Dravidian İlerleme Federasyonu (Dravida Munnetra Kazhagam – DMK) isimli Dravidian ırkından adını alan partinin, Tamil Nadu'da Hintçe üzerinden baskı yaptığını iddia ettiği BJP'ye karşı bir çıkış yapmasıyla ortaya çıkmıştır (Iyer, 2017). Akabinde DMK ve BJP arasında karşılıklı atışmalarla yükselen gerilim, tarihsel açıdan kırılmalık taşıyan fay hatlarını harekete geçirince, Batı Bengal'daki Hilsa'ya benzer şekilde, bir saldırıya karşı korumacı bir tepki olarak ve de problem çözen gayri resmi bir kurum olarak Tamil kimlik ve değerleri aracılığıyla yeni değerler öne çıkarılmıştır. Aslında DMK, Tamil kimliğinden daha büyük bir kimliğe, Dravidian ırkına atıfta bulunan bir partidir, ancak ulusal ve bölgesel gelişmeler partiyi daha çok Tamillik üzerine siyaset yapmaya kanalize etmiştir. Burada da Hindistan'ın her zaman alev almaya hazır dil sorunu üzerinden ilerlenmiştir.

Dil haritası yönünden oldukça zengin bir yapıya sahip olan Hindistan'ın yaşamış olduğu dil sorunları belki ülke tarihi boyunca en fazla devleti zorlayan konulardan biri olmuştur. Bu açıdan daha İngilizlerin kontrolündeyken bile sorunlar yaşanmasına rağmen, genel dilin İngilizce olması sorunların bir ölçüde görmezden gelinmesini sağlamıştır. Kongre Hareketi'nin güçlenerek ülke siyasetinde kontrolü sağlamaya başladığı andan itibaren, başta Gandhi ve daha sonraları Nehru olmak üzere bir Hindustani (Hindistanca) dili inşa etme çabası içerisinde olmuşlardır (Dakshin Bharat Hindi, 2018). Bu çeşitli dil gruplarına sahip ülkede, tüm dillerin karışımı ortak bir dile karşılık gelecek Hindistanca ile bir ölçüde gerilimin azaltılması hedeflenmiştir. Ancak bazı bölgeler bu girişimi kesinlikle reddetmiş ve bunların başında Tamil Nadu gelmiştir. Tamil Nadu'da bu

sorunu dile getiren Periyar E. V. Ramasamy, Tamil dilinin siyasallaşmasındaki en önemli isimlerden biri olmuştur (Saraswathi,1994: 88-89).

Tamil Nadu'daki siyasal hareketlerin merkezle yaşamış olduğu dil sorununa tarihsel olarak yaklaşacak olursak, karşımıza literatüre Hintçe karşıtı ayaklanmalar olarak geçmiş devasa bir isyan tarihi çıkacaktır. Dolayısıyla bugün BJP ile yaşanan sorunların, aslında daha önce de Kongre Partisi ile de yaşandığı görülmektedir. Bu açıdan merkezin Hintçe'yi uygulama ya da yaygınlaştırma noktasındaki her politikası büyük bir isyanla karşılaşmış ve merkeze geri adım attırılmaya çalışılmıştır. Öyle ki bağımsızlık öncesi yaşanan 1937-40 ve 1946-50 tarihleri arasında yaşanan isyanların yanında, bağımsızlık sonrasında da 1968, 1986 ve 2014 yıllarında dilleri üzerinden yerel değer ve kuralları savunan birçok isyana ev sahipliği yapılmıştır. Örneğin 2014 yılında Hindistan İçişleri Bakanlığı'nın yayınladığı bir genelgeyle, sosyal paylaşım sitelerinde resmi hesap yapmış olan devlet çalışanları ve tüm bakanlıkların, bölümlerin, şirketlerin veya bankaların yetkililerinin Hintçe kullanması gerektiği veya Hintçeye öncelik verecek şekilde hem İngilizce hem Hintçe kullanmaları gerektiği duyurulmuştur (Sharma, 2014). Bu genelge Tamil Nadu'daki tüm partiler tarafından tepkiyle karşılanmıştır (Tamil Nadu Parties, 2014). Hintçe'yi kullanma uyarısının Resmi Dil Yasası'nın içeriği ve ruhuna aykırı olarak nitelendiren dönemin Tamil Nadu Başbakanı Jayalalithaa, bu uyarının dil mirasları ile oldukça gurur duyan ve tutku ile bağlı olan Tamil Nadu halkında büyük rahatsızlık uyandıracağı konusunda uyarıda bulunmuştur. Jayalalithaa daha sonra Başbakan Modi'den İngilizcenin sosyal medyadaki iletişim dili olmasını sağlamak için talimatları uygun şekilde değiştirmesini istemiştir (Ensure That English, 2014). Kongre Partisi ise sağduyulu tavsiyelerde bulunarak bu tür talimatların ana dilin Hintçe olmadığı eyaletlerde, özellikle de Tamil Nadu'da, ters bir tepki ile sonuçlanabileceğini ve dolayısıyla bu konuda Birlik Hükümeti'ne sürece dikkatle devam etmesi gerektiğini hatırlatmıştır (Hindi Issue: Cong, 2014). Protestolar o kadar büyümüştü ki İngilizce'nin sürekli resmi kullanımına dair karar çıkarılmıştır (Modi Govt Softens, 2014).

Tamil Nadu ile ilgili gelişen tüm isyan tarihi genel olarak 1963 tarihli Resmi Dil Yasası'nın ve 1967'deki değişikliğinin yürürlükte kalmasını sağlamıştır. Böylece de İngilizce'nin Hindistan'da resmi dil olarak kullanılmasının devam etmesi sağlanmıştır. Ayrıca Hindistan'ın özellikle eğitim alanındaki iki dilli politikanın doğuşuna öncülük etmişlerdir (Simpson, 2017: 71). Nisan 2017'de de DMK, BJP'nin Hindutva gündemi aracılığıyla Hintçe'yi yaygınlaştırma çabalarından tüm tarihsel geçmişte yaşandığı gibi rahatsız olmuştur. DMK Başkanı M. K. Stalin, BJP'nin bir Hintçe hegemonyası kurmaya çalıştığını ve buna da Krishnagiri'yi Tindivanam'a bağlayan otoyollardaki İngilizce tabelaları Hintçe'ye çevirerek başlamıştır (Iyer, 2017). Diğer yandan Stalin, BJP politikaları aracılığıyla merkezden yöneltilen bölgesel filmlerde Hintçe altyazı uygulamasının verdiği rahatsızlığı da dile getirmiştir. BJP, Tamil Nadu'ya ve Tamillerin duygularına saygı duymadığı iddia edilmiştir. Merkezin tüm dillere saygı çerçevesinde yaklaşması gerekirken, aksi takdirde eyalet çapında büyük bir protesto hareketine başlanabileceği deklare edilmiştir (Stalin Hits Out, 2017).

DMK ilerleyen dönemde, Batı Bengal'de Mamata'nın yaptığına benzer şekilde, tıp eğitimi için Ulusal Uygunluk Giriş Testi'ne (NEET) şiddetle karşı çıkmıştır. Özellikle kırsal Tamillere yardımcı olacağını iddia ettikleri bir eyalet giriş sınavını öneren DMK, eyaleti söz konusu sınavdan muaf tutmak için Tamil Nadu Meclisi'nde kabul edilen bir yasayı Cumhurbaşkanı'nın onaylaması gerektiği konusunda bir kampanya başlatmıştır (NEET 2017: DMK, 2017). DMK'nın gayretlerine ek olarak Tamil kültür ve değerleri ayrıca, Modi'nin Tamilleri baskı altında tuttuğu iddiasıyla protestocular tarafından sık sık eleştirildiği Ocak ayındaki Jallikattu ajitasyonunda da kullanılmıştır. Bu kapsamda Tamil Nadu'nun geleneksel boğa evcilleştirme sporuna karşılık gelen Jallikattu oyununda pek çok Tamil Nadulu oyunlar esnasında Modi'ye yönelik sert protestolarda bulunmuşlardır. Bu şekilde oyunlar, Tamil Nadulular'ın Modi'ye karşı oluşan öfkelerinin bir ifadesi haline gelmiştir (Sebastian, 2017).

Sonuç olarak Tamil Naduluların dil siyaseti aracılığıyla, kendi geleneksel düzenlerine müdahalede bulunan merkeze karşı, Tamil gelenek, norm, değer ve duyguları üzerinden net bir sınır çektikleri görülmektedir. Böylece inşa edilen

gayri resmi kurum olarak Tamillik, Hindutva siyasetinin kullanışlı bileşenlerini sınırlamakta ve Tamil Nadu'ya girişine izin vermemektedir. Mevcut bağlam adına en büyük tehdit ise, Tamil Nadu yönetiminin şuan başında bulunan Tüm Hindistan Anna Dravidian İlerleme Federasyonu'nun (All India Anna Dravida Munnetra Kazhagam – AIADMK) her geçen gün daha fazla BJP'nin kontrolüne girme durumudur (Jesudasan, 2017). İktidar partisinin BJP ile olan münasebeti, hem BJP'yi bölgede daha güçlü kılmakta hem de DMK'nın yerelci baskılama kapasitesini azaltmaktadır. Ancak örgütsel anlamda bir takım sorunlar yaşansa da, Tamillerin kimlik konusundaki değişmez duruşları ister resmi ister gayri resmi bir değişimin zorluğunu ortaya koymaktadır.

2.6. Keralite

Hindistan'da gayri resmi siyasetin ortaya çıkıp gelişme ihtimali ile ilgili olarak bir sıralama yapılsa belki de en son sırada Kerala yazılabilecekken, Hindutva siyasetinin etkileme kapasitesinin bu eyalette bile belli bir tepki ortaya çıkarması analiz edilmesi gereken bir duruma karşılık gelmektedir. Öyle ki 1970'li yıllardan beri Kerala siyasetini domine eden HKP(M), en başından bu yana hiçbir vakit kimlik siyaseti gütmemiş, aksine her zaman sınıf siyasetini takip etmiştir. Bu sebeple ülkede başta Müslümanlar olmak üzere tüm kimlikler fazla sorun yaşamadan arzu ettiği örgütlenmeye de gidebilmişlerdir. HKP(M)'nin tüm eyaletlerde olduğu gibi merkezden kopuk bir şekilde kendi eyaletinin yerel şartlarına aşırı adapte olarak bir dereceye kadar bölgeselcilik, hatta bölgesel milliyetçilik yapmış olsa da, bu durum daha çok merkezle arasındaki ilişkilerle ilgili olmuş ve eyalet içi kimliksel bir ötekileştirme stratejisi gelişmemiştir. Hindutva siyasetinin Kerala'ya müdahalesinin başarılı olma durumunda sınıf siyasetinden kimlik siyasetine geçecek eyalette yeni bir sosyolojik yapılanma gerçekleşeceği için, bu durum HKP(M) yönetimini doğal olarak telaşlandırmıştır. BJP'nin ulusal gündeminin kimi parametrelerinin ucu Kerala'ya dokunduğunda, kimlik siyaseti konusunda Doğu komşusu Tamil Nadu kadar heyecanlı olunmasa bile belli oranda bir hareketlilik yaşanmıştır.

Kimlik konusunda çok istekli görünmese de, Kerala siyaseti eyalet kimliği konusunda belli bir deneyimi 2017 yılında yaşamıştır. Öyle ki Başbakan Modi,

gelişme ve kalkınma konusunda eleştirdiği Kerala'yı Somali'ye benzetince özellikle sosyal medya üzerinde Keralalı orta sınıflar eyaletlerini Kerala değerleri üzerinden savunmaya geçmişlerdir. Modi, BJP'nin parti mitinginde yapmış olduğu konuşmada, Kerala'nın kalkınma açısından yoksunluğunun Kerala sakinlerini sinirlendirdiğini iddia etmiş, Kerala'nın şehir sloganı olan “Tanrı'nın Şehri Kerala” yerine “Tanrı'nın Şehri Somali” ifadesini kullanması tepkilerin kaynağını oluşturmuştur. Modi, Kerala'daki işsizlik oranlarının ulusal ortalamanın üç kat üstünde olduğunu söylemiş ve Tarifeli Kabileler arasındaki Bebek Ölüm Hızı'nın da Somali'den daha kötü durumda olduğunu eklemiştir (Indian PM Modi, 2016). Tüm bu örnek ve karşılaştırmalar, bugüne kadar gelişme ve insani değerler konusunda dünyada ün yapmış Kerala için kabul edilemez açıklamalarken, halk da Modi'ye cevabı eğitim seviyesi oranları üzerinden vermeye çalışmıştır. Bu doğrultuda Modi'ye tepki olarak “PoMoneModi” adında bir hashtag açmışlardır. "Po Mone" ifadesiyle kelimenin tam anlamıyla "geri dön evlat" anlamına gelen popüler bir film repliği kullanılmıştır (#PoMoneModi: Go, 2016).

HKP(M) kendi siyasal ideolojisi gereği, “PoMoneModi” meselesini devam ettirmemişken, yine de kimlik siyaseti konusunda belli bir deneyim kazanmıştır. Keralite (Keralalılık) konusunu dile getirip, BJP'ye karşı geri adım atmadan kimlik siyaseti üzerinden çarpışması belki de bu deneyimin HKP(M)'ye kazandırdığı bir avantaj olmuştur. Bu açıdan bir gayri resmi kurum olarak Keralalılık değer, norm, kural ve duygularını harekete geçiren olay, her şeyden önce Modi liderliğindeki Birlik Hükümeti'nin halka açık satış yerlerinde kesim için sığır satışını yasaklayan bildirisi ile başlamıştır. Hükümetin bildirisi, milyonlarca çiftçiyi ve et sektörünün içerisinde yer alan tedarikçi firmaları fazlasıyla ilgilendiriyor ve bu kesimler tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Diğer yandan sektörde yer alan tüm kesimler için kimlik ve toprak sahipliği belgeleri gibi denetim unsurlarının da ağırlaştırılması tepkilerin ikiye katlanmasına yol açmıştır. Tüm burada en büyük zararı gören kesimler Dalitler ve Müslümanlarken, mekân açısından en büyük darbeye uğrayan yer ise Karala olmuştur. Bu açıdan pek çok yorumcu tarafından hemfikir olunan yorum, Birlik Hükümeti'nin söz

konusu kesim ve mekânlar üzerine vekâleten bir savaş başlattığı doğrultusunda gelişmiştir (Chauhan, 2017).

Hükümetin bildirisi, sektörel açının dışında, Hinduların diğer eyaletlere göre yoğun olmadığı ve inek etini fazlasıyla tüketen bölgelerde doğal olarak tepkiyle karşılanmıştır. Bu tepkiyi en yüksek derecede ortaya koyan ise, bildirimin Keralalı insanların yemek kültürü ve alışkanlıklarına oldukça ters düştüğü için Kerala yönetiminden gelmiştir. Bu doğrultuda Kerala Başbakanı Pinarayi Vijayan, Kerala kültürü ve değerlerini korumak gerekçesiyle yasağa şiddetle karşı çıkmıştır. Vijayan’a göre, Keralalıların, Yeni Delhi veya Nagpur’daki kişilerden bir şeyler öğrenmelerine gerek olmadığı yönünde olmuştur. Tabi Vijayan’ın Nagpur vurgusuyla Hindutva’nın ideolojik temeli olan RSS’nin merkezine yaptığı atıf dikkat çekicidir. Kerala Yerel İdareler Bakanı K.T. Jaleel ise, eyalet yönetiminin yasama aracılığıyla geliştireceği formül ile yasağın etkisinin ortadan kaldırılacağını açıklamıştır. HKP(M) Kerala Sekreteri Kodiyeeri Balakrishnan da Merkezi Hükümetin RSS’nin gündemi olan tek kültür gündemini işleme soktuğunu iddia etmiştir. BJP’nin Bhuwaneswar Parti Konferansı’nda kabul ettiği “Tek Ulus, Tek Kültür, Tek Parti” gündemini Kerala’ya empoze edemeyeceği savunuluyordu (Don’t Need Lesson, 2017).

Netice itibariyle hem Kerala yönetimi hem de Kerala halkı kendi değerlerine yöneltilen bir saldırı karşısında, Keralalılık bağlamında topyekûn savunmaya geçmişlerdir. Keralalılık bir bölgesel değer olarak, ulusal çapta Hindutva değerlerine set çekerek çevreden gelen etkilerle kurumsal değişime uğrama tehdidini boşa çıkarmıştır. Burada da Keralalılık bir gayri resmi kurum olarak hem defansif hem de problem çözen bir karakterde işlev göstermekte ve HKP(M) gibi ideolojik yönü ağır basan bir partinin pragmatist bir yaklaşımla gayri resmi kurumsal siyasetin önünü açması parti için de yeni bir duruma karşılık gelmektedir. Gayri resmi bir kurumun Kerala gibi sınıf siyasetinin ağır bastığı bir alanda yükselebilmesi de ülkenin gayri resmiliğe ne kadar müsait olduğunu göstermektedir. Buradaki temel nokta Polanyi’nin (1944) vurguladığına benzer olarak, büyük ve daha güçlü olan fikir, daha düşük bir kapasiteye sahip olan bir fikirler karşılaşıyor, büyük fikir kendisinden zayıf olanı tamamen kontrol altına

alamıyor, ancak onu belli oranda dönüştürerek etkileyebiliyor. BJP'nin Hindutva siyaseti de Kerala'da çifte harekete benzer böyle bir Polanyi anı ortaya çıkarmışa benzemektedir.

2.7. Dravidanadu

Dravidanadu (Dravidileri Toprakları) eskiden var olmuş, lakin tarih sahnesinden geçici olarak ayrılmış ve gayri resmi siyasetin yükselişinin yaşandığı bu dönemde belli kural, norm, değer ve duygular üzerinden yeniden tarih sahnesine dönen gayri resmi kurumlar için en güzel örneklerden birini teşkil etmektedir. Öyle ki Dravidanadu, Kuzey Hindistan Aryanlarının aksine, Güney Hindistan ile coğrafi olarak tanımlanmış ve sakinlerinin Dravidi ırkına ait olan ayrı bir millet tahayyülüdür ve kökenleri 1920'li yıllara dayanmaktadır. Kavramı öne çıkaran ilk girişimlerden biri, Periyar olarak bilinen sosyal reformcu E.V. Ramasamy'nin önderlik ettiği Tamil Nadu'daki Dravidyan hareketidir (Pandian, 1987: 57-71). Tamil Nadu'da Periyar liderliğindeki Adalet Partisi ve C. N. Annadurai liderliğindeki Dravidi İlerleme Federasyonu (DMK), Dravidilerin birliğini tahayyül edilen bir devlet üzerinden sağlama çabasına girişmişlerdir. Bu açıdan ilk etapta fikir, daha çok Tamil dilini konuşanların yoğunlukta olduğu bölgeyle sınırlıyken, daha sonraları Dravidi dilini konuşan Andhra Pradesh, Telangana, Kerala and Karnataka gibi yerleri de kapsamıştır. Hatta Sri Lanka, Orissa ve Maharashtra'ya kadar genişlemiştir. Bu açıdan 1940 ve 1960 yılları arasında Dravidanadu hareketi en güçlü dönemini yaşamış olsa da, Tamil hegemonyası korkusuyla Tamil Nadu dışında var olan destekleri kaybetmiştir. Dilsel eyaletleri yeniden oluşturan 1956 Eyaletlerin Yeniden Organizasyonu Yasası, hareketi iyice zayıflatmışken, 1960'larda DMK liderleri, parti lideri Annadurai'nin yokluğunda Dravidanadu talebini parti dokümanlarından silmeye başlamışlardır. 1963'te ise Annadurai ise Dravidanadu iddiasının partiyle ilişkisini tamamen kesmiştir (Batnett, 2015: 92-93).

Periyar'ın Dravidanadu idealinde, Dravidiler orijinal Hindistanlılar olarak kabul edilmişken, İndus Vadisi Medeniyeti, sonradan Brahmanik Vedik medeniyeti kuran işgalcileri Aryanlar tarafından topraklarından sürüklenen Dravidi medeniyeti olarak tanımlanmıştır. Periyar sözlüğüne göre, Tamil Nadu'da

Aryanlar, bağımsızlıktan önce devlet istihdamına egemen olan Brahminler olarak tanımlanırken, Brahmin olmayanlar ise Dravidilerdir. Periyar'ın Dravidanadu tahayyülü, binlerce yıl süren bir mücadelede yapılan yanlışlığı düzeltmek için tarihi bir gerekliliktir. Bu şekilde kurulan Dravidi ulusu, kastsız bir biçimde inşa ve halkının ana dillerini ve kültürlerini korumaya çalışacaktır. Dravidi hareketinin inandığı kast sistemi, Dravidi ırkını insanlıktan çıkarmak için kullanılan Aryanlarla birlikte gelmiştir. Doğum temelli kast yapısının yok edilmesi, hümanizm ve rasyonalizm üzerine kurulu bir toplumun oluşumunun bir parçası olarak görülmüştür (Marican, 1971: 340-350).

1960'lardan sonra ise Dravidi ulusunun bileşenleri arasında bir birlik sorunu ortaya çıkmıştır. Eyaletler arası ve eyaletler içi çeşitli problemler Dravidanadu'yu romantik bir fikir haline getirmiştir. Güney eyaletlerin hiçbir konuda birlikte hareket edemediği ve tüm meselelerin onları birleştirmek yerine bölünmeye sevk ettiği dile getirilmiştir. Aralarında her şeyden önce su savaşları mevcut olmuşken, Karnataka ve Tamil Nadu, Cauvery nehrinden su paylaşımı konusunda düşmanca bir ilişkiye savrulmuşlardır. Radikal Kannada ve Tamil milliyetçileri artık Güney Hint nüfusunu tek bir homojen grup olarak görmemişlerdir. Nitekim Naam Seeman liderliği tarafından yönetilen Tamil milliyetçileri Tamilar Katchi partisi, Dravidi ırk kavramını dil milliyetçiliğini altüst etmek için icat edilmiş bir aldatmaca olarak görmezden gelmeye başlamıştır. Onun için Tamil milleti yalnızca Tamilleri içermiştir. Diğer yandan Tamil Nadu, Kerala ile Mullaperiyar barajı üzerinde büyük bir anlaşmazlığa düşmüş ve bu da genellikle sınırlarda şiddete ve ekonomik ablukaya neden olmuştur. Tek bir dilsel grup içinde bile, bölgesel farklılıklar sorunlara neden olmuştur. Örneğin Andhra ve Telangana'daki insanlar çoğunlukla Telugu olmasına rağmen, Andhra Pradesh iki eyalete bölünmek zorunda kalmıştır. Ayrıca seçim politikaları da grupları param parça etmiştir. Tamil Nadu, Dravidyan fikrinin hala seçim seferberliği için kullanıldığı tek devletken; Karnataka ve Kerala'da, ulusal partilerin yönetimi onları gittikçe ulusal politikaya entegre etmiştir. Kongre Partisi, BJP ve HKP (M)'nin ise ayrı bir Dravidyan ulusu fikrini kabul etmesi hiçbir zaman rastlanmamış bir şeydir. Tüm bu eyaletlerde güçlü siyasi karizmatik kişilikler ön plana çıkmaktayken, komşu

olsalar bile bu karizmatik liderler birbirleriyle pek karşı karşıya gelmemektedirler (Yamunan, 2017).

Dravidanadu fikrinin yeniden bir gayri resmi kurum olarak ortaya çıkışı ise, Hindutva siyasetinin tüm ülkedeki seküler siyasete zarar verdiğini düşünen HKP(M)'li Comrade Nambiar'ın Kerala'nın seküler topraklara sahip olduğuna ve gerekli görülürse "Dravidanadu" için ayaklanacaklarına dair sosyal medya paylaşmış olduğu görüşüyle ortaya çıkmıştır. Nambiar'ın 28 Mayıs 2017 tarihinde atmış olduğu tweeti sonrasında, Dravidanadu trend konusu haline gelmiş ve başta Keralalılar olmak üzere Güney Hindistan'da yaşayan Dravidyan kesimlerden büyük destek görerek büyük bir ivmelenme ortaya çıkarmıştır (DravidaNadu Demand Revives, 2017). Burada ilginç olan bir nokta, Nambiar'ın Keralalı bir Marksist olarak tweet atması ve böyle bir profilden beklenmeyecek şekilde Dravidanadu fikrini desteklemesidir. Bu durum, Hindutva siyasetinin gayri resmi siyaset kapasitesine sahip olmayan kitleler üzerinde nasıl bir dönüştürücü etki yaptığını ortaya koyan bir göstergedir. Söz konusu Dravidanadu trend konusu, dar anlamda aslında Modi liderliğindeki Birlik Hükümeti'nin yeni sığır ticareti kurallarına bir cevaptır (How Slaughter Ban, 2017). Ancak diğer yandan geniş bir jeopolitiğe sahip bir aidiyet hissini uyandırarak ülkede bölgesel siyasetin ötesinde oyunun kurallarını yeniden yazan bir mekaniği devreye sokmuştur. Hİndutva karşısında bu kadar geniş bir alanda etkin olabilen tek gayri resmi kurum sekülerizmken, şimdi benzer bir işlevi Dravidanadu fikri de görmeye başlamıştır.

Aslında Dravidanadu fikrinin pratikte karşılığı olmayan bir fikir olduğu tüm aktörler tarafından bilinmektedir. Ancak yine de bu imkânsızlık, güney eyaletlerinin kültürel uygulamalarını ihlal eden ve büyük ölçüde Kuzey Hindistan duyarlılıkları tarafından yönlendirilen sığır yasağı ve Hintçe dayatması gibi politikalara direnmek için bir hareket noktası oluşturmuştur. Bu açıdan bir gayri resmi kurum olarak Dravidanadu, bir kontrol ve baskı taktiği olarak Merkezi Hükümetin tek taraflı politikalarını ve Hindutva gündeminin zorlamalarını sınırlayarak geri püskürtmüştür. Aynı zamanda farklı gayri resmi kurumlar aracılığıyla savunmasını sürdüren aktörler arasında bir üst gayri resmi kurum olarak birleşerek oyunun kapsamını genişletebilmiştir. Sonuçta Hindutva gündemi

unutulmaya yüz tutmuş bir fikre yeniden hayat kazandırmışken, Dravidanadu çatısı altında toplanan aktörler aynı anda hem bir mobilizasyonun hem de bir düzenin sağlayıcısı rasyonel bir davranışın parçası olmuşlardır.

Çalışmanın üç düzeyli analizinin ilk iki aşaması, ülkedeki siyasal istikrarın en temel ihtiyacının siyasal parti ve parti sistemi kurumsallaşması olduğundan hareketle buradaki kurumsallaşma seviyelerinin tespit edilmesiyle ilgiliydi. Üçüncü bölümde ise siyasal partilerin yüksek düzeyde kurumsallaşırken, parti sisteminin daha düşük bir profile kaldığı Hindistan'da siyasetinin daha öngörülebilir ve istikrarlı bir seyir izleyebilmesi adına yeni analiz birimlerinin gerekliliğinin altı çizilmiş ve topyekün kurumsallaşma vurgusu yapılmıştır. Başka bir deyişle, özellikle parti sistemi noktasında kurumsallaşamayan ülkede toplumsal taleplerin karşılanması noktasında geleneksel kurumların geri dönüşü ve gayri resmi kurumların yükselişi tespit edilmiştir. Hindistan topyekün kurumsallaşma çerçevesinde, bazen sistemin devamını sağlayacak kurumlarda bozulma ya da değişim tartışmaları, bazen de toplumsal taleplere karşılık kitleler için yeni kural ve davranış kalıpları üreten gayri resmi kurumların yükselişini deneyimlemiştir.

SONUÇ

Çalışmamıza mobilizasyon üzerine kurulu bir ön kabulle başlamıştık. Tüm dünya büyük bir mobilizasyon sürecinden geçiyor ve bir taraftan sosyal bilimler bu ivmelenmenin sebep ve çarelerini tartışırken, diğer taraftan siyasal aktörler de bu süreci en az etkilenecek atlatma konusunda stratejiler üretmektedir. Gerçekten de uluslararası sistemdeki mevcut küresel ekonomik kriz, bölgesel göçler, Çin gibi yükselen aktörlerin performansları ve ABD'nin yükselen güçlerin taleplerine karşı geliştirdiği davranışları gibi yeni olan birçok parametre eski düzenin yavaş yavaş gücünü kaybettiği ve yeni bir düzen ihtiyacı tartışmalarını güçlendirmiştir. Bu doğrultuda birçok devlet kural temelli düzenin ihtiyacına vurgu yaparak hem eski ve yeni arası geçiş dönemi sancılarını rahatsızlıklarını dile getirmişler hem de bir bakıma mobilize oluştaki katkı yapmışlardır. Uluslararası sistemin içerisinden geçtiği bu türbölans dönemi, benzer şekillerde ölkelerin iç siyasetlerinde de bir ivmelenme doğurmuştur. Devletler yoğun bir ekonomik krizle karşılaşabilmişler, kitlesel göçlere maruz kalabilmişler ve de işsizlik ve eşitsizlik tartışmalarının yükselişine şahit olabilmişlerdir. Tüm bunlar da dolaylı olarak özellikle yükselen ekonomilerde başta orta sınıf huzursuzluklarına neden olarak artan sosyal hareketler ya da milliyetçi dalgalar gibi sonuçlar doğurabilmiştir.

Benzer bir durum Hindistan için de geçerlidir. Hindistan 1990'lı yıllarda başlatmış olduğu ekonomik liberalleşme çağını, 2014 yılında Modi hükümetinin iktidara gelmesiyle en üst seviyeye çıkarmıştır. Modi hükümetinin girişmiş olduğu yapısal reformlar sonucu maksimum düzeyde küresel ekonomiye entegre olma hali, bir taraftan ölkede tarihinin en önemli büyüme oranlarının yakalanmasına aracılık etmiş diğer yandan da ölkenin gelişmesine katkı sağlayarak orta sınıf kitlelerinin büyümesine yardımcı olmuştur. Ancak son dönemlerde ortaya çıkan küresel ekonomik kriz Hindistan'ı da vurmuştur. Bununla birlikte Çin'in yeni aktif dış politikası özellikle Hint-Pasifik ve Güney Asya'da oyunun kurallarını alt üst ediyor ve Hindistan'ın sahip olduğu jeopolitik pozisyonlara zarar vermiştir.

Ülkenin Pakistan ile devam eden geleneksel çekişmesi devam etmekle birlikte Çin'in Pakistan ile yakınlaşması en fazla Hindistan'ı etkilemiştir. Sonuçta 2019 seçimlerine giden Hindistan'da büyük bir ekonomik kriz, tarım krizi ve şiddet olaylarıyla desteklenerek sosyal bir kriz ortaya çıkarmıştı. İşsizlik ve eşitsizlik tartışmalarının hiç bitmediği ülkede çiftçi isyanlarından kast ayaklanmalarına, kadın hareketlerinden öğrenci protestolarına büyük bir mobilizasyon dalgası ortaya çıkmıştır. 2019 Genel Seçimleri çerçevesinde BJP de hükümet aleyhine ortaya çıkan tüm mobilizasyonları anti-milliyetçi olarak isimlendirince, milliyetçilik tartışması üzerinden ülke tam bir kutuplaşma iklimine girmiştir.

Çalışmamızda mevcut mobilizasyonların kontrol edilip önüne geçilmesi açısından kurumların gücünü kullanma önerisinde bulunulmuştur. Yani mobilizasyon varsa, panzehiri kurumlardır. Kurumların ortaya koymuş oldukları kural, norm ve değerler, bileşenlerin davranışlarını, eylem kapasitelerini ve hatta düşünlerini bile biçimlendirilebilmektedir. Böylece kurumların temel sebebi olan arzu edilen hedefe doğru belli bir etki yapılarak sonuç inşa edilebilmektedir. Bugüne kadar küresel sistemdeki uluslararası örgütler bunun için geliştirilmiştir. BM, AB, NAFTA, ASEAN, SAARC, IMF gibi uluslararası örgütler aracılığıyla belli kurallar belirlenip, üye aktörlerin davranışları bu yönde şekillendirilip arzu edilen bölgesel ya da küresel rejim ya da düzenin istikrarı devam ettirilebilmiştir. Benzer şekilde ulusal devletler de mobilizasyona karşı rutinleşmiş bir şekilde sürekli siyasal kurumlar kullanılmıştır. Ulus-devlet çağının en önemli deneyimleri, devlet çatısı altında toplanamayan mobilize olmuş kitleleri partiler, sendikalar, meslek örgütleri ve dernekler gibi örgütler aracılığıyla eylem ve düşünce üzerinden kontrol edebilme kapasitesiyle ilgili olmuştur. Yönetişim ya da katılım noktasında ortaya çıkan sorun ya da zafiyet tartışmalarında ise kurumsal dizayn literatürüyle ilgili olarak anayasa, hükümet sistemi, seçim sistemi gibi kurumların değişimi aracılığıyla söz konusu hareketlenmelerin önüne geçilmeye çalışılmıştır. İçerisinden geçmiş olduğumuz bu mobilizasyon çağında da başta Batılı devletler olmak üzere devlet rasyonalizasyonu kavramına atıfta bulunmuşlar ve kriz içerisinde bulunan kurumların rasyonel dizaynına öncelik vermişlerdir. Bu doğrultuda bir taraftan siyasal kurumların dizaynına öncelik vermişlerken, diğer

tarafından da sosyal mobilizasyon komiteleri, hesap verebilirlik büroları gibi yeni mekanizmaları da ortaya çıkarmışlardır. Yani yeni küresel bozulma çağı uluslararası trendinin uluslara yansımış çözüm bulma davranışı “kurumsallaşmanın öncelliği” olarak gelişmiştir.

Hindistan siyasetinin karşı karşıya kalmış olduğu mobilizasyon krizi için ise, öncelikle literatürün bize önerdiği, ülkelerin istikrarlı, öngörülebilir ve tahmin edilebilir bir siyasete sahip olabilmeleri için gerekli olan parti siyaseti kurumsallaşması üzerinden yola çıkılmıştır. Bu doğrultuda kurumsallaşma adına büyük önem arz ettiğini düşündüğümüz siyasal parti ve parti sistemi kurumsallaşma seviyeleri analiz edilmeye çalışılmıştır. İlk olarak ikinci bölümde ülkenin ulusal siyasal partilerini sistemlilik, değer infüzyonu, özerklik, somutlaşma ve rutinleşme kriterleri üzerinden ele aldığımızda, siyasal partilerin söz konusu kriterlere göre oldukça kurumsallaşmış olduğu ortaya çıkmıştır. Parti yaşları açısından oldukça deneyimli olan partilerin, güçlü örgüt, ideoloji ve sosyal tabanlarıyla birlikte sistemlilik ve değer infüzyonu kriterinden ileri seviyelerde olduğu görülmüştür. Özerklik açısından belli müdahaleler, maddi yetersizlikler ya da ittifaklarla yüzleşmek zorunda kalan partilerin, ya tarihsel açıdan karşılaşılan sorundan bugün kurtulmuş oldukları ya da bu durumu kendi lehlerine çevirerek stratejize ettikleri nedeniyle parti özekliği noktasında da sorun yaşamadıkları görülmüştür. Partilerin toplum içerisindeki yerleşiklik halini ölçen somutlaşma kriterinin ise başta Janda kriterlerinin büyük oranda yerine getirilmesiyle ve partilerin sembolizm, ikon, imaj, kampanya ve slogan siyasetiyle toplum içerisinde önemli derecede bir gömülülüğe sahip oldukları saptanmıştır. Son olarak ise partilerin oyunun kurallarına etki edebilme kapasiteleriyle ilgili olarak parti kurumsallaşması için önemli gördüğümüz rutinleşme kriteri açısından, partilerin kendi tarihleri içerisinde çok defa siyasetin gidişatına yön verebilecek stratejiler ortaya çıkarıp uygulamaya koyabildikleri tespit edilmiştir. Böylece Hindistan siyasal partileri açısından parti kurumsallaşmasının ileri seviyelerde olduğu ortaya konulmuştur.

Parti kurumsallaşması açısından belli bir konsolidasyonu sağlamış olan Hindistan, parti sistemi kurumsallaşması açısından aynı performansı

sergilememektedir. Seçimsel oynaklık, meşruiyet, partilerin ortak kabulü ve özerklik kriterleri üzerinden ele almaya çalıştığımız Hindistan parti sistemi kurumsallaşmasında, sistemin güven, katılım ve temsiliyet açısından belli bir konsolidasyonu sağlamış olsa da aynı ilerlemeyi diğer kriterlerde yakalamak mümkün olmamıştır. Öyle ki kurumsallaşma kapasitesinin zayıflığı daha baştan seçimsel oynaklık tartışmalarında ortaya çıkmıştır. Özellikle son seçimlerdeki oy oranı ve sandalye sayısı oynaklıkları mevcut parti sisteminin farklı bir türe evrildiğini göstermektedir. Partiler arası gayri meşru ve adil olmayan rekabetin yüksekliği ise iletişimi kötüleştirerek ve de müşterek amaçları azaltarak partilerin ortak kabulü noktasından düşük bir seviyede kalınması sonucunu doğurmuştur. Son olarak parti sistemine eskiden olduğu kadar dışarıdan bir müdahale olmamasına rağmen, sistemin parti giriş-çıkışlarına oldukça müsait olması ve de bölgesel partilerin çokluğu üzerinden seçimsel tabanların değişkenliği nedeniyle yüksek bir özerkliğe sahip olamaması durumu ortaya çıkmıştır. Böylece Hindistan'ın 2004 sonrası ortaya çıkan yeni parti sistemini de kurumsallaştıramadığı ve sistemin zayıf bir kurumsallaşmaya sahip olduğu görülmektedir.

Partilerinin kurumsallaştığı, ancak zayıf bir parti sistemi kurumsallaşmasına sahip olan Hindistan'ın mevcut mobilizasyonu kontrol edebilme kapasitesi de sınırlı olacaktır. Bu zayıf kurumsallaşma halinin siyasal arenaya nasıl yansıdığı ise çalışmamızın bugüne kadar gelişen kurumsallaşma literatürüne karşılık özgün tarafını oluşturmaktadır. Başka bir deyişle ülke siyasetinde daha istikrarlı bir ilerleme ve düzen kontrolü adına hangi kurumsal öğrenmeler ortaya çıkmış ya da hangi kurumsal adımların atılmasına mecbur kalınmıştır? Ya da siyasal sistemin genel kurumsal temelleri açısından ikilemi durumu hangi sorun alanını ortaya çıkarmıştır? Hindistan siyasetinin güncel gelişmeleri üzerinden kaleme alınmaya çalışılan çalışmanın bu sorulara verdiği cevap, geleneksel anlamda kurumların geri dönüşü ve gayri resmi kurumların yükselişidir. Büyük bir kriz ortamında doğal olarak Hindistan'da da halkın ve sistemin içerisinde yer alan diğer bileşenlerin talepleri devlet kurumları tarafından yeterli derecede karşılanamamıştır. Taleplerin karşılanamaması sonucu doğan mobilizasyonların

akabinde ise, bir taraftan muhalefet öncülüğünde kurumların bir kriz içerisinde olduğu tartışmaları yükseltilmişken, diğer taraftan da iktidar taleplerini arttıran kesimlerin ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilmek adına ve de sistemin verimliliğinin artırılması adına belli kurumsal dizayn gerekliliklerini dile getirmeye başlamıştır. Bu açıdan ülkenin konvansiyonel siyasal kurumları tartışmaların merkezine oturmuşken; kitlelerin davranışlarını biçimlendirebilecek kural, norm ve değer üretimi ise gayri resmi kurumların yükselişine sebebiyet vermektedir. Kurumsal değişim tartışmaları öne çıkarken, siyasal alandaki dengeler gayri resmi kurumlar üzerinden oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Geleneksel kurumların ülke gündemine geri dönüşü, yeni anayasa, hükümet sistemi ve seçim sistemi tartışmaları, yargı ve parlamento krizleri sonrasında ortaya çıkmıştır. Aslında ülkeden Merkez Bankası, Hazine, üniversiteler ve medya özgürlüğü gibi kurumlar üzerinden de belli krizler ortaya çıkmasına rağmen, çalışmada belli temel kurumlar ele alınmış ve çalışma daha fazla genişletilmemiştir. Geleneksel kurumlar arasından yargı, parlamento ve Seçim Komisyonu üzerine yapılan tartışmalar daha çok ülkedeki kurumların bir kriz içerisinde olduğunu ve iktidarın kurumları işlevsiz hale getirerek çürümeye sevk ettiği iddiaları üzerine yoğunlaşmaktayken; BJP iktidarının bu noktada yasal boşluklar ve kurumsal reform söylemi üzerinden sorunları aşmaya çalıştığı gözlenmektedir. Yani anayasa, hükümet ve seçim sistemlerinin iktidarın politikaları sayesinde çalışmadığı muhalefet tarafından iddia edilmişse de, daha çok verimlilik ve halkın taleplerine nasıl daha iyi cevap verilebilirlik üzerinden ilerlemiştir. Konvansiyonel kurumlar üzerinden yürütülen tartışmalar, seçimler öncesinde halkı belli bir yöne kanalize etme potansiyeli taşımış olsa da, kitleler için bu görev daha çok yükselen gayri resmi kurumlar aracılığıyla sağlanmıştır. Öyle ki BJP'nin mobilize etmeye çalıştığı Hindutva fikri, partinin daha önce hiç girememiş olduğu Batı Bengal'de bile halkı belli bir oranda hareketlendirmeyi başarabilmiş ve ülkenin tamamında etkili olarak bir Safran Dalgası tartışmalarını başlatabilmiştir. Kongre Partisi ve diğer birçok muhalefet partisi ise Hindutva'nın karşısında boy gösterebilecek en büyük gayri resmi kurumun sekülerizm olduğunu fark etmişler ve kitlelere sekülerizm üzerinden bir davranış kalıbı

çizmeye çalışmışlardır. Diğer yandan ülke sosyal düzeninin geleneksele ezilen ve geri kalışlarını mobilize etme amaçlı Ambedkarizm gibi yaklaşımlar da başta büyük bir nüfusa sahip olan Dalitleri ve kendisini sistemin dışarısında hisseden kesimleri mobilize etmeye devam etmiştir. Son olarak ise Hindutva'nın büyük gücü karşısında her bir bölgede etkili olabilen BJP'ye karşı, bölgesel anlamda yükselen gayri resmi kurumlarla karşı konulmaya çalışılmıştır. Batı Bengal'de Hilsa, Tamil Nadu'da Tamillik, Kerala'da Keralite ve Güney Hindistan'daki Dravinadu gayri resmi kurumları bu kapsamda yükselen gayri resmi kurumlara karşılık gelmişler ve Hindutva'nın yeni kural koyuculuğuna karşı mevcut moral ekonominin kurallarını savunan problem çözücü bir işlev yüklenmişlerdir. Böylece ülkede yükselen kendine has kurumsal siyaset bir taraftan kitleleri kontrol etmede yeni yol ve yöntemler ortaya çıkarabilmiş bir taraftan da partiler oylarını genişletme yönünde gayri resmi kurumların mobilize edici gücünü kullanmışlardır.

Sonuç olarak Hindistan örneğinden hareketle, mevcut küresel kurumsal çözölme çağında devletlerin istikrarı ve demokratik düzenin devamını sağlayıcı en önemli başvuru kaynağı kurumlar olmaya devam edecek gibi görünmektedir. İstikrarlı ve öngörülebilir bir siyaset için ülkeler kurumsallaşmış siyasal partiler aracılığıyla parti sistemlerini öncelikli olarak kurumsallaştırmak zorundadırlar. Bu açıdan parti sistemini stabilize eden ya da değiştiren anayasalardan siyasal parti kanunlarına, seçim sisteminden hükümet sistemi dizaynlarına kadar çok sayıda politik proje ülke gündemlerini işgal etme potansiyeli barındırmaktadır. Diğer yandan parti sistemi kurumsallaşması gibi orta ve uzun vadede konsolide olabilecek kurumlardan ziyade, mevcut mobilizasyonu kontrol altına alabilmek adına kurumsal krizlere çözüm arayan acil eylem planları geliştirmeye devam edeceklerdir. Bu açıdan krizdeki kurumlar ihmal edilmemeli ve kurumsal dizayna ideolojik yaklaşılmadan devlet rasyonalizasyonu çerçevesinde değişim ve dizayn kurgulanabilmelidir. Tabi resmi konvansiyonel kurumların yanında, çalışmamızın diğer önem arz eden noktası gayri resmi kurumların da pozitif ve negatif kapasiteleri üzerine politika geliştirilmek zorunda kalınacaktır. Bu doğrultuda özellikle resmi kurumların gayri resmi kapasitelerinin çalışılması gibi gelişen

trend gözden kaçırılmamalıdır. Netice itibariyle kurumların öncelliği sadece mobilizasyon sürecinde değil, sonrasındaki konsolidasyon süreci açısından da devam edecektir.

KAYNAKÇA

Ahir D.C: **Dr. Ambedkar and Punjab**, B.R. Publishing Corporation, 1992.

Ahmad, Faraz: **Assassination of Rajiv Gandhi: An Inside Job?**, Vitasta Publishing, 2015.

Ahmad, Imtiaz: **Divorce and Remarriage Among Muslims in India**, Manohar, 2003.

Andersen, Walter K.: “India in 1981: Stronger Political Authority and Social Tension”, Asian Survey, Vol. 22, No. 2, 1982.

Anderson, Lisa, ed. 1999. Transitions to Democracy. New York Chichester, West Sussex: Columbia University Press.

Ansell, Christopher. 1998. «Network Institutionalism.» In The Oxford Handbook of Political Institutions, eds. Sarah A. Binder, R. A. W. Rhodes, and Bert A. Rockman. Oxford: Oxford University Press, 75–89.

Austin, Reginald, and Maja Tjernström, eds. 2003. Funding of Political Parties and Election Campaigns. Stockholm, Sweden: International IDEA.

Bakke, Elisabeth, and Nick Sitter. 2005. «Patterns of Stability: Party Competition and Strategy in Central Europe since 1989.» Party Politics, 11 (2): 243–263.

Bakshi S.R.; Sharma S.R.; Gajrani, S: **Sharad Pawar: The Maratha Legacy**, New Delhi, APH Publishing, 1998.

Bakshi S.R.; Sharma S.R.; Gajrani, S.: **Sonia Gandhi: The President of AICC**, New Delhi, APH Publishing, 1998.

Balasubramanian, M: **Nehru, A Study in Secularism**, Uppal, 1980.

Banerjee, Parthasarathi: “Land Acquisition and Peasant Resistance at Singur”,
Economic and Political Weekly, November 18, 2006.

Banerjee, Mukulika: **Why India Votes?**, New Delhi, Routledge, 2014.

Banerjee, Sumanta: “West Bengal's Next Quinquennium, and the Future of the
Indian Left”, Economic and Political Weekly, Vol. 46, No. 23, June, 4-
10, 2011.

Bapu, Prabhu: **Hindu Mahasabha in Colonial North India, 1915-1930:
Constructing Nation and History**, Routledge, 2012.

Bardi, Luciano, and Peter Mair. 2008. «The Parameters of Party Systems.» Party
Politics, 14 (2): 147–166.

Barley, Stephen R, and Pamela S Tolbert. 1997. «Institutionalization and
Structuration: Studying the Links between Action and Institution.»
Articles & Chapters, Paper 130.

Barnett, Marguerite Ross: **The Politics of Cultural Nationalism in South India**,
Princeton Legacy Library, 1976.

Bartolini, Stefano, and Peter Mair. 1990. Identity, Competition, and Electoral
Availability: The Stabilisation of European Electorates 1885-1985.
Cambridge: Cambridge University Press.

Basedau, Matthias. 2007. «Do Party Systems Matter for Democracy? A
Comparative Study of 28 Sub-Saharan Countries.» In Votes, Money
and Violence: Political Parties and Elections in Sub-Saharan Africa,
eds. Matthias Basedau, Gero Erdmann, and Andreas Mehler. Uppsala,
Sweden: Nordiska Afrikainstitutet, 105–143.

Basedau, Matthias, and Alexander Stroh. 2008. «Measuring Party
Institutionalization in Developing Countries: A New Research

Instrument applied to 28 African Political Parties.» GIGA Working Papers, n.o 69.

Ben-Dor, Gabriel. 1975. «Institutionalization and Political Development: A Conceptual Theoretical Analysis.» *Comparative Studies in Society and History*, 17 (3): 309–325.

Benoit, Kenneth. 2004. «Models of Electoral System Change.» *Electoral Studies*, 23 (3): 363–389.

Bermann, George A., and Terence Daintith, eds. 2006. *Party Funding and Campaign Financing in International Perspective*. Oxford and Portland, Oregon: Hart Publishing.

Bhalla, R. P.: **Elections in India, 1950-1972**, S. Chand, 1973.

Bharathiya Janata Party, “Article 11”, Constitution and Rules, Bharatiya Janata Party, New Delhi, BJP Publication, 1994.

Bharatiya Janata Party, **Evolution Of BJP (1980-2005)**, Bharatiya Janata Party Publications, 2005.

Bharathiya Janata Party, **Our Five Gommitments**, New Delhi, BJP Publication, 1980.

Bhargava, Pushpa M.; Chakrabarti, Chandana: **An Agenda for the Nation: An Untold Story of the UPA Government**, Mapin Publishing, 2014

Bhatt, Chetan; “The Rashtriya Swayamsevak Sangh’s Ordered Society,” içinde *Hindu Nationalism: Origins, Ideologies and Modern Myths*, Oxford: Berg Publishers, 2001.

Bhatt, Shankarlal C.; Bhargava, Gopal: **Land And People Of Indian States And Union Territories**, New Delhi, Kalpaz Publications, 2006.

Bhattacharyya, Asmita ve Basu, Sudeep: **Marginalities in India: Themes and Perspectives**, Springer, 2018.

- Bhaumik, Sankar Kumar: **Tenancy Relations and Agrarian Development, A Study of West Bengal**, Sage Publications, 1993.
- Bhave, Y.G.: **Modern Hindu Trinity : Ambedkar-Hedgewar-Gandhi**, New Delhi, Northern Book Centre, 2005.
- Bielasiak, Jack. 2002. «The Institutionalization of Electoral and Party Systems in Postcommunist States.» *Comparative Politics*, 34 (2): 189–210.
- Binder, Leonard. 1964. «National Integration and Political Development.» *American Political Science Review*, 58 (3): 622–631.
- Birch, Sarah. 2001. «Electoral Systems and Party System Stability in Post-Communist Europe.» Paper presented at the 97th Annual Meeting of the American Political Science Association, San Francisco, 30 August–2 September.
- Blondel, Jean. 1968. «Party Systems and Patterns of Government in Western Democracies.» *Canadian Journal of Political Science*, 1 (2): 180–203.
- Bogaards, Matthijs. 2004. «Counting Parties and Identifying Dominant Party Systems in Africa.» *European Journal of Political Research*, 43: 173–197.
- Bogaards, Matthijs, and Françoise Boucek, ed. 2010. *Dominant Political Parties and Democracy: Concepts, Measures, Cases and Comparisons*. London: Routledge.
- Booth, Eric, and Joseph Robbins. 2010. «Assessing the Impact of Campaign Finance on Party System Institutionalization.» *Party Politics*, 16 (5): 629–650.
- Borgohain, Rooplekha: **The Indian National Congress: A Study of Its Decision-making Process, 1947-1955**, Intellectual Publishing House, 1982.
- Bose, Sumantra, **Transforming India**, Harvard University Press, 2013.

- Brass, Paul R. 1977. «Party Systems and Government Stability in the Indian States.» *American Political Science Review*, 71 (4): 1384–1405.
- Brown, Desmond. 1977. «Dilemmas of Deinstitutionalization.» *Sociological Analysis*, 38 (2): 140–144.
- Bryan, Shari, and Denise Baer, eds. 2005. *Money in Politics: A Study of Party Financing Practices in 22 Countries*. USA: National Democratic Institute for International Affairs.
- Burger, Angela S: **Opposition in a Dominant-Party System: A Study of the Jan Sangh, Praja Socialist, and Socialist Parties in Uttar Pradesh, India**, University of Wisconsin, 1966.
- Byuhan, Dasarathi: **Role of Regional Political Parties in India**, New Delhi, Mittal Publication, 2007.
- Canon, David T. 1989. «The Institutionalization of Leadership in the U. S. Congress.» *Legislative Studies Quarterly*, 14 (3): 415–443.
- Carothers, Thomas. 2002. «The End of the Transition Paradigm.» *Journal of Democracy*, 13 (1): 5–21.
- Casal Bértoa, Fernando. 2011. «Sources of Party System Institutionalization in New Democracies: Lessons from East Central Europe.» *EUI Working Papers*, SPS/2011/01.
- Casal Bértoa. 2012. «Parties, Regime and Cleavages: Explaining Party System Institutionalisation in East Central Europe.» *East European Politics*, 28 (4): 452–472.
- Casal Bértoa, Fernando, and Zsolt Enyedi. 2010. «Party System Closure: Conceptualization, Operationalization and Validation.» *DISC Working Paper Series*, WP/2010/11.

- Casal Bértoa, Fernando, and Peter Mair. 2010. «Two Decades: How Institutionalized are the Post- Communist Party Systems?» EUI Working Papers, SPS/2010/03.
- Chakravarty, Debashis: "Myth of Hindutava", The Statesman, March 29, 1991.
- Chakravarty, Debashis: "The Bharatiya Janata Party's Newspeak : Fraud of Positive Secularism", The Statesmen, January 11, 1991.
- Chand, Attar: **Rajiv Gandhi: His Mind and Ideology**, New Delhi, Gian Publishing House, 1991.
- Chandra, Bipan: **History of Modern India**, Hyderabad, Orient BlackSwan, 2009.
- Chandra, Kanchan: **Democratic Dynasties: State, Party and Family in Contemporary Indian Politics**, Cambridge University Press, 2016.
- Chaffey, Douglas C. 1970. «The Institutionalization of State Legislatures: A Comparative Study.» The Western Political Quarterly, 23 (1): 180–196.
- Chhibber, Pradeep; Verma, Rahul: “An Ideological Consolidation of the Right The BJP's 2014 Modi Wave”, Vol. 49, Issue No. 39, 27 September 2014.
- Chitkara, M. G.; **Hindutva**, APH Publishing, New Delhi, 1997.
- Chitkara, M. G.; Śarmā, Baṃśī Rāma: **Indian Republic: Issues and Perspective**, APH Publishing, 1997.
- Clemens, Elisabeth S., and James M Cook. 1999. «Politics and Institutionalism: Explaining Durability and Change.» Annual Review of Sociology, 25: 441–466.
- Cohen, Stephen P.: **The Indian Army: Its Contribution to the Development of a Nation**, Oxford University Press, 2001.
- Colomer, Josep M. 2005. «It's the Parties That Choose Electoral Systems (or Duverger's Laws Upside Down).» Political Studies, 53: 1–21.

- Converse, Philip E. 1969. "Of Time and Partisan Stability.» *Comparative Political Studies*, 2: 139–171.
- Cotter, Cornelius P., and John F. Bibby. 1980. «Institutional Development of Parties and the Thesis of Party Decline.» *Political Science Quarterly*, 95 (1): 1–27.
- Cox, Gary. 1997. *Making Votes Count: Strategic Coordination in the World's Electoral Systems*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Croissant, Aurel, and Philip Völkel. 2010. «Party System Types and Party System Institutionalization: Comparing New Democracies in East and Southeast Asia.» *Party Politics*, 18 (2): 235–265.
- Crotty, William. 1993. «Political Parties in a Changing Age.» *American Review of Politics*, 14: 593–561.
- Dahl, Robert, ed. 1966. *Political Oppositions in Western Democracies*. New Haven, Conn.: Yale University Press.
- Dettman, Paul R: **India Changes Course: Golden Jubilee to Millennium**, Westport, Praeger Publications, 2001.
- Devare, Aparna: **History and the Making of a Modern Hindu Self**, Routledge, 2011.
- Diamond, Larry. 2008. «The Rule of Law versus the Big Man.» *Journal of Democracy*, 19 (2): 138–149.
- Diamond, Larry, and Leonardo Morlino. 2004. «The Quality of a Democracy: An Overview.» *Journal of Democracy*, 15 (4): 20–31.
- Diamond, Larry, and Marc Plattner, ed. 1999. *Democratization in Africa. USA: The John's Hopkins University Press*.
- Diamond, Larry, and Marc F. Plattner, ed. 2006. *Electoral Systems and Democracy*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.

- Dix, Robert H. 1992. «Democratization and the Institutionalization of Latin American Political Parties.» *Comparative Political Studies*, 24 (4): 488–511.
- Dhamija, Bhanu; *Why India Needs the Presidential System*, Harper Collins Publishers, 2015.
- Duverger, Maurice. 1959. *Political Parties: Their Organization and Activity in the Modern State*. London: Methuen & Co.
- Eisenstadt, Shmuel Noah. 1964. «Institutionalization and Change.» *American Sociological Review*, 29 (2): 235–247.
- Epstein, David L, Robert Bates, Jack Goldstone, Ida Kristensen, and Sharyn O’Halloran. 2006. «Democratic Transitions.» *American Journal of Political Science*, 50 (3): 551– 569.
- Erdmann, Gero. 2007a. «The Cleavage Model, Ethnicity and Voter Alignment in Africa: Conceptual and Methodological Problems Revisited.» GIGA Working Papers No. 63.
- Farooqui, Adnan; Sridharan E.: “Can umbrella parties survive? The decline of the Indian National Congress”, *Commonwealth & Comparative Politics*, Vol. 54, No. 3, 2016, 331– 361.
- Franco, Fernando; Macwan, Jyotsna: **Journeys to Freedom: Dalit Narratives**, Samya, Kolkata, 2004.
- Stuligross, David: “India’s Vision and the BJP”, ed. Ganguly, **South Asia**, Sumit New York University Press, 2006.
- Gafoor, Abdul & Noorani, Abdul Majeed: **Savarkar and Hindutva: The Godse Connection**, LeftWord Books, 2002.
- Gaura, Sanjaya. *The UPA government : Achievements, Failures and Challenges*, Jaipur, Yking Books, 2012.

- Ghaudhary, K: "BJP's Ghanging View of Hindu Muslim Relations", Economic and Political weekly, August 17, 1991.
- Ghose, Sankar: **Indian National Congress, Its History And Heritage**, New Delhi, All India Congress Committee, 1975.
- Ghosh, Peu: **Indian Government and Politics**, PHI Learning Private Limited, New Delhi, 2012.
- Glen M; Gonnoson M: **Gupta Gri Rai Cohesion And Conflict In Modern India**, Vikas Publication House, Bombay, 1978.
- Gokhale, Jayshree: **From Concessions to Confrontation: The Politics of an India Untouchable Community**, Popular Prakashan, Bombay, 1993.
- Gopalakrishnan, Shankar: **Understanding the RSS and the Sangh Parivar**, Aakar Books, 2018.
- Goyal, O.P.: **Indian Political System**, Macmilan India Ltd., Delhi: 1987.
- Graham, Bruce Desmond: **Hindu Nationalism and Indian Politics: The Origins and Development of the Bharatiya Jana Sangh**, Cambridge University Press, 2007.
- Griffith, William E.: The Sino-Soviet Rift, China Quarterly, 1964.
- Grofman, Bernard, and Arend Lijphart, eds. 2003. Electoral Laws and Their Political Consequences. New York: Agathon Press.
- Groth, Alexander J. 1979. «The Institutional Myth: Huntington's Order Revisited.» The Review of Politics, 41 (2): 203–234.
- Gupta, Madan Gopal: **Rajiv Gandhi's Foreign Policy: A Study in Continuity and Change**, M.G. Publishers, 1986.
- Gupta, Monobina: **Didi - A Political Biography**, Harper Collins Publishers, 2012.

- Gupta, O.P: **Rise and Fall of Vajpayee Government**, New Delhi, Mittal Publications, 2004.
- Gupta, Shekhar: **India Redefines Its Role**, New York, Routledge, 1995.
- Hadiz, Vedi R.: **Empire and Neoliberalism in Asia**, New York, Routledge, 2006.
- Hall, Peter, and Rosemary C. R. Taylor. 1996. «Political Science and the Three New Institutionalisms.» *Political Studies*, XLIV: 936–957.
- Hansen, Thomas Blom: **The Saffron Wave: Democracy and Hindu Nationalism in Modern India**, New Jersey, Princeton University Press, 1999.
- Hardgrave, Robert R. L. ve Kochanek, Stanley A.: **India: Government and Politics in a Developing Nation**, Harcourt and Brace College Publishers, London, 2000.
- Harmel, Robert E. ve Lars Svåsand: “Issues in the Study of Party Institutionalization.” Paper prepared for workshop on Institutionalization and De-institutionalization of Parties and Political Organizations, Kaohsiung, Taiwan, 2015.
- Hasan, Zoya: **Parties and Party Politics in India: Themes in Politics**, Oxford University Press, 2004.
- Heller, Patrick: “Degrees of Democracy, Some Comparative Lessons From India”, *World Politics*, Vol.52, no.4, July 2000.
- Hofmeister, Wilhelm ve Grabow, Karsten: “Political Parties: Functions and Organization in Democratic Societies”, Konrad Adenauer Stiftung, 2011.
- Horowitz, Shale, and Eric C. Browne. 2005. «Sources of Post-Communist Party System Consolidation: Ideology Versus Institutions.» *Party Politics*, 11 (6): 689–706.

- Hoveyda, Abbas: **Indian Government and Politics**, Pearson, New Delhi, 2011.
- Huntington, Samuel P. 1965. «Political Development and Political Decay.» *World Politics*, 17 (3): 386–430.
- Huntington, Samuel P. 1968. *Political Order in Changing Societies*. New Haven: Yale University Press.
- Immergut, E. M. 1998. «The Theoretical Core of the New Institutionalism.» *Politics & Society*, 26 (1): 5–34.
- Indian National Congress. **Socialist India**, All India Congress Committee, 1976.
- Islam, Shamsul: **Savarkar, Myths And Facts**, Media House 2004.
- Jaffrelot, Christophe: **Hindu Nationalism: A Reader**, Princeton University Press, 2007.
- Jaffrelot, Christophe: **Religion, Caste, and Politics in India**, Primus Books, New Delhi, 2010.
- Jaffrelot, Christophe: **The Hindu Nationalist Movement in India**, New York, Columbia University Press, 1996.
- Jaffrelot, Christophe: **The Hindu Nationalist Movement and Indian Politics: 1925 to the 1990s**, Penguin Books, London, 1996.
- Jaffrelot, Christophe ve Kumar, Sanjay: **Rise of the Plebeians?: The Changing Face of the Indian Legislative Assemblies**, New Delhi, Routledge, 2009.
- Janda, Kenneth. 1970. *A Conceptual Framework for the Comparative Analysis of Political Parties*. Sage Professional Papers in Comparative Politics. Beverly Hills: Sage Publications.
- Jayal, Niraja Gopal; Mehta, Pratap Bhanu: **The Oxford Companion to Politics in India**, Oxford University Press, 2010.

- Jha, Umesh Kumar: **Opposition Politics In India**, Radha Publications, 1997.
- Joglekar, Jaywant: **Veer Savarkar Father of Hindu Nationalism**, New Delhi, Lulu.com, 2006.
- Jones, Morris: **Politics Mainly Indian**, Orient Longman, Madras, 1978.
- Jones, Morris: **The Indian Congress party : A Dilemma of Dominance**, Modern Asian Studies, Vol. No. 2, 1967.
- Joshi, Kireet: **The Veda and Indian Culture: An Introductory Essay**, New Delhi, Motilal Banarsidass Publ., 1991.
- Kaviraj, Sudipta: "Indira Gandhi and Indian Politics", Economic and Political Weekly, September 20-27, 1986.
- Kochanek, Stanley A.: "Mrs. Gandhi's Pyramid: The New Congress", Ed. Henry C. Hart, **Indira Gandhi's India**, Boulder, Westview, 1976.
- Keohane, Robert O. 1969. «Institutionalization in the United Nations General Assembly.» International Organization, 23 (4): 859–896.
- Kesselman, Mark. 1970. «Overinstitutionalization and Political Constraint: The Case of France.» Comparative Politics, 3 (1): 21–44.
- Kshirsagar, R. K: **Political Thought of Dr. Babasaheb Ambedkar**, Intellectual Pub House, New Delhi, 1991.
- Kitschelt, Herbert. 2000. «Linkages Between Citizens and Politicians in Democratic Polities.» Comparative Political Studies, 33: 845–879.
- Kohli, Atul ve Singh, Perna: Routledge Handbook of Indian Politics, Routledge, 2013.
- Kothari, Rajni: **Politics in India**, Orient Longman Private Limited, New Delhi, 1970.
- Kothari, Rajni: **Rethinking Democracy**, Orient Longman, New Delhi, 2005.

- Kothari, Rajni: "The Congress 'System' in India", *Asian Survey*, December 1964.
- Kreuzer, Marcus, and Vello Pettai. 2011. «Political Parties and the Study of Political Development: New Insights from the Postcommunist Democracies.» *World Politics*, 56 (4): 608–633.
- Kumar, Anil: **Political Parties in India**, Educreation Publishing, 2015.
- Kumar, Awdhesh: "Growth of Secularism In The Indian Society", *National Journal of Advanced Research*, Volume 2; Issue 3; May 2016.
- Kumar, Pankaj, **Communist Movement in India**, Criterion Publications, 1989.
- Kumar, Sanjay: *Post-Mandal Politics in Bihar: Changing Electoral Patterns*, New Delhi, Sage, 2019.
- Kuenzi, Michelle, and Gina Lambright. 2001. «Party System Institutionalization in 30 African Countries.» *Party Politics*, 7 (4): 437–468.
- Kuenzi, Michelle. 2005. «Party Systems and Democratic Consolidation in Africa's Electoral Regimes.» *Party Politics*, 11 (4): 423–446.
- Landman, Todd. 2005. *Issues and Methods in Comparative Politics: An Introduction*. New York: Routledge.
- LaPalombara, Joseph. 2007. «Reflections on Political Parties and Political Development, Four Decades Later.» *Party Politics*, 13 (2): 141–154.
- Lawson, Kay. 1980. *Political Parties and Linkage. A Comparative Perspective*. New Haven and London: Yale University Press.
- Leonardi, Robert, Raffaella Nanetti, and Gianfranco Pasquino. 1978. «Institutionalization of Parliament and Parliamentarization of Parties in Italy.» *Legislative Studies Quarterly*, 3 (1): 161–186.
- Levitsky, Steven. 1998. «Institutionalization and Peronism: The Case, the Concept, and the Case for Unpacking the Concept.» *Pacific Affairs*, 4 (1): 77–92.

- Levitsky, Steven. 2009. «Institutionalization: Unpacking the Concept and Explaining Party Change.» In *Concepts and Method in Social Science: The Tradition of Giovanni Sartori*, eds.
- Indian National Trade Union Congress, **Thirty Years of the Indian National Trade Union Congress**, 1947 to 1977, INTUC, 1977.
- Lewis, Paul G. 2008. «Party System Institutionalisation in East-Central Europe: Empirical Dimensions and Tentative Conclusionss.» Paper presented at the ECPR Joint Sessions, Rennes, University of Rennes, 11-16 April.
- Lijphart, Arend. 1994. *Electoral Systems and Party Systems: A Study of Twenty-Seven Democracies, 1945-1990*. New York: Oxford University Press.
- Lindberg, Staffan I. 2001. «Forms of States, Governance, and Regimes: Reconceptualizing the Prospects for Democratic Consolidation in Africa.» *International Political Science Review*, 22 (2): 173–199.
- Lindberg, Staffan I. 2005. «Consequences of Electoral Systems in Africa: A Preliminary Inquiry.» *Electoral Studies*, 24 (1): 41–64.
- Lindberg, Staffan I. 2007. «Institutionalization of Party Systems? Stability and Fluidity among Legislative Parties in Africa's Democracies.» *Government and Opposition*, 42 (2): 215– 241.
- Lipset, Martin Seymour, and Stein Rokkan. 1967. *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. Toronto: The Free Press.
- Lipset, Martin Seymour. 1990. «Cleavage Structures, Party Systems, and Voter Alignments.» In *The West European Party System*, ed. Peter Mair. Oxford: Oxford University Press, 91–138.
- Löfgren, Hans: “The Communist Party of India (Marxist) and the Left Government in West Bengal, 1977–2011: Strains of Governance and Socialist Imagination”, *Sage Studies in Indian Politics*, 4(1) 102–115.

- Madhivi, Yasin: **Emergence of Nationalism, Congress, and Separatism**, New Delhi, Raj Publication, 1949.
- Mahoney, James, and Kathleen Thelen, ed. 2010. *Explaining Institutional Change Ambiguity, Agency, and Power*. Cambridge, Massachusetts: Cambridge University Press.
- Mainwaring, Scott. 1989. «Transitions to Democracy and Democratic Consolidation.» Kellogg Institute Working Paper No. 130.
- Mainwaring, Scott. 1990. «Brazilian Party Underdevelopment.» Kellogg Institute Working Paper No. 134.
- Mainwaring, Scott. 1998. "Party Systems in the Third Wave." *Journal of Democracy*, 9 (3): 67–81.
- Mainwaring, Scott. 1999. *Rethinking Party Systems in the Third Wave of Democratization: The Case of Brazil*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Mainwaring, Scott, and Timothy R. Scully, eds. 1995. *Building Democratic Institutions: Party Systems in Latin America*. Stanford, California: Stanford University Press.
- Mainwaring, Scott, and Mariano Torcal. 2005. «Party System Institutionalization and Party System Theory after the Third Wave of Democratization.» Kellogg Institute Working Paper No. 319.
- Mainwaring, Scott, J. Samuel Valenzuela, and Guillermo O'Donnell, eds. 1992. *Issues in Democratic Consolidation. The New South American Democracies in Comparative Perspective*. Notre Dame: University of Notre Dame Press.
- Mainwaring, Scott, and Edurne Zoco. 2007. «Political Sequences and the Stabilization of Interparty Competition: Electoral Volatility in Old and New Democracies.» *Party Politics*, 13 (2): 155–178.

- Mair, Peter, ed. 1990. *The West European Party System*. USA: Oxford University Press.
- Mair, Peter. 1994. «Party Organizations: From Civil Society to the State.» In *How Parties Organize: Change and Adaptation in Party Organizations in Western Democracies*, eds. Richard S. Katz and Peter Mair. London: Sage Publications, 1–22.
- Mair, Peter. 1996. «Comparing Party Systems.» In *Comparing Democracies: Elections and Voting in Global Perspectives*, eds. Lawrence LeDuc, Richard G. Niemi, and Pippa Norris. London: Sage Publications, 83–106.
- Mair, Peter. 1997. *Party System Change: Approaches and Interpretations*. Oxford: Clarendon Press.
- Maitra, Kiran: Roy, **Comintern and Marxism in India**, Darbar Prokashan, 1991.
- Maniruzzaman, Talukder: **Radical politics and the emergence of Bangladesh**, Bangladesh Books, 1975.
- Mann, Michael: **South Asia's Modern History: Thematic Perspectives**, Routledge, 2015.
- Majumdar, Ramesh Chandra: **Ancient India**, Delhi, Motilal Banarsidass Publishers, 2003.
- Malik, Yogendra K. ve Singh V.B: "Bharatiya Janata Party: an alternative to the congress (I) ?", *Asian Survey*, vol. XXXII, No.4, April 1992.
- Malik, Yogendra K; Singh, V B: **Hindu Nationalists In India: The Rise Of The Bharatiya Janata Party**, Westview Press, 1994.
- Malik, Yogendra Kumar; Vajpeyi, Dhirendra Kumar: **India: The Years of Indira Gandhi**, Library of Congress, 1988.

- March, James G., and Johan P. Olsen. 1984. «The New Institutionalism: Organizational Factors in Political Life.» *American Political Science Review*, 78 (3): 734–749.
- Marican, Y.M.: The Genesis of DMK , *Asian Studies*, 9:3, December 1971.
- Mathew, Joseph: **Ideology, Protest, And Social Mobility : Case Study Of Mahars & Pulayas**, Inter-India Publications, New Delhi, 1986.
- Meleshevich, Andrey A. 2007. Party Systems in Post-Soviet Countries: A Comparative Study of Political Institutionalization in the Baltic States, Russia, and Ukraine. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Migdal, Joel S. 1988. Strong Societies and Weak States: State-Society Relations and State Capabilities in the Third World. Princeton: Princeton University Press.
- Misra, O.P.: **Economic Thought of Gandhi and Nehru: A Comparative Analysis**, New Delhi, M.D. Publications, 1995.
- Mitra, Subrata Kumar; Enskat, Mike ve Spiess, Clemens: **Political Parties in South Asia**, Westport, Praeger, 2004.
- Moosa, Ebrahim: **What Is a Madrasa?**, University of North Carolina Press, 2015.
- Mukherjee, Jhumpa: **Conflict Resolution in Multicultural Societies: The Indian Experience**, New Delhi, Sage Publications, 2014.
- Mukherji, Rabindranath: **Philosophy in Indian Politics**, Concept Publishing Company, New Delhi, 2005.
- Nagaraj, R. Ve Motiram, Sripad: **Political Economy of Contemporary India**, Cambridge University Press, 2017.
- Naidu, Gurappa: "Regional Political Parties and Demand for State Autonomy: New Dimensions in Indian Federal System", Ed. Ram, Sunder, **Federal**

System and Coalition Government in India: Conflicts and Consensus in Centre-state Relations, New Delhi, Kanishka Publishers, 2007.

Naik, J. A.: **The Great Janata Revolution**, S. Chand, 1977.

Neeraj, **Nehru and Democracy**, Delhi, Metropolitan Book Company, 1972.

Nikolenyi, Csaba: **Minority Governments in India: The Puzzle of Elusive Majorities**, Routledge, 2010.

Noorani A.G: **Article 370: A Constitutional History of Jammu and Kashmir**, Oxford University Press, 2011.

Noorani A.G: "History of the BJP: 1980 to 1990", *Mainstream*, Vol XXIX, No.23, March 30, 1991.

Nossiter, Thomas Johnson: **Communism in Kerala: A Study in Political Adaptation**, London, C. Hurst Company, 1982.

Nugent, Nicholas: **Rajiv Gandhi: Son Of A Dynasty**, BBC Books, 1990.

Nuna, Sheel Chand: **Spatial Fragmentation of Political Behaviour in India: A Geographical Perspective on Parliamentary Elections**, New Delhi, Concept Publishing, 1989.

Omvedt, Gail: **Dalits and the Democratic Revolution: Dr Ambedkar and the Dalit Movement in Colonial India**, Sage, New Delhi, 2014.

Overstreet, Gene ve Windmiller, Marshall: **Communism in India**, Berkeley, University of California Press, 1959.

Ozbudun, Ergun. 1981. «The Turkish Party System: Institutionalization, Polarization, and Fragmentation.» *Middle Eastern Studies*, 17 (2): 228–240.

Paddock, Carl: **India-US Nuclear Deal: Prospects and Implications**, New Delhi, Epitome Books, 2009.

Paliwal, Rajesh Kumar: **Janata Phase in Indian Politics**, New Delhi, Raaj Prakashan, 1986.

Palshikar, Suhas; Deshpande, Rajeshwari ve Birmal, Nitin: "Survival in the Midst of Decline: A decade of Congress Rule in Maharashtra: 1999-2009", Ed. Palshikar, Suhas; K.C. Suri ve Yadav, Yogendra, **Party Competition in Indian States: Electoral Politics in postCongress Polity**, New Delhi, Oxford University Press, 2014.

Palshikar, Suhas ve Deshpande, Rajeshwari: "Electoral Competition and Structures of Domination in Maharashtra", Economic and Political Weekly, Vol. 34, No. 34/35, Aug. 21 - Sep. 3, 1999.

Palshikar, Suhas; Kumar, Sanjay ve Lodha, Sanjay: **Electoral Politics in India: The Resurgence of the Bharatiya Janata Party**, London, Routledge, 2017.

Panda, Jagannath P: "Narendra Modi And His Mode Of Governance", Journal of Asian Public Policy, Volume 9, Issue 2, 2016.

Pandey, Saurabh; Tanwar, Pranav: **Article 370 And Economy of Jammu And Kashmir: Inter Relation and Impact**, New Delhi, Educreation Publishing, 2019.

Pandian, Jacob: **Caste, Nationalism and Ethnicity: An Interpretation of Tamil Cultural History and Social Order**, Popular Prakashan, Bombay, 1987.

Panebianco, Angelo. 1988. Political Parties: Organization and Power. Cambridge: Cambridge University Press.

Panigrahi, D. N & Gandhi, Indira: **Indira Gandhi: An Apostle of National Integration**, Vikas, 1985.

Paranjape, H.K: "Secularism: Real and Pseudo," Mainstream, vol. XXIX, No.30, May.18, 1991.

- Parvathy, A. A: **Hindutva, Ideology, and Politics**, Deep & Deep Publications, 2003.
- Parvathy, A. A: **Secularism and Hindutva, a Discursive Study**, Codewood Process & Printing, 1994.
- Pedersen, Mogens N. 1983. «Western European Party Systems: Continuity and Change.» In Changing Patterns of Electoral Volatility in European Party Systems: Explorations in Explanation, eds. Hans Daalder and Peter Mair. Beverly Hills, CA and London: Sage, 29–66.
- Pennock, J. Roland. 1966. «Political Development, Political Systems, and Political Goods.» World Politics, 18 (3): 415–434.
- Polsby, Nelson W. 1968. «The Institutionalization of the U. S. House of Representatives.» American Political Science Review, 62 (1): 144–168.
- Prasoon, Pankaj ve Nilotpal, Pratyush: **Indian Political Parties**, CIPRA Books, 2005.
- Przeworski, Adam. 1991. Democracy and the Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America. Cambridge: Cambridge University Press.
- Puri, Geeta: "A Question of Identity ", Seminar, No.362, October 1989.
- Puri, Geeta: **Bharatiya Jana Sangh: Organization and Ideology**, New Delhi, Sterling Publishers, 1984.
- Puri, Geeta: **BJP-A Political Study**, Delhi, Unpublished thesis, 1990.
- Purohit, B. R: **Hindu Revivalism and Indian Nationalism**, Sathi Prakashan, 1965.
- Rae, Douglas W. 1967. The Political Consequences of Electoral Laws. New Haven: Yale University Press.

- Rajeshwari, Deshpande: "Kunbi Maratha as OBC", Economic and Political Weekly, Vol. 39, No. 14 ve 15, April 03-16, 2004.
- Ram, D. Sundar: **Coalition Politics In India: Search For Political Stability**, National Pub. House, 2000.
- Ram, D. Sundar: **Role Of Opposition Parties In Indian Politics: The Andhra Pradesh Experience**, Deep & Deep Publications, 1992.
- Randall, Vicky, and Lars Svåsand. 2002a. «Political Parties and Democratic Consolidation in Africa.» Democratization, 9 (3): 30–52.
- Randall, Vicky. 2002b. «Party Institutionalization in New Democracies.» Party Politics, 8 (5): 5–29.
- Rao, M.V.S. Koteswara: **Communist Parties and United Front – Experience in Kerala and West Bengal**, Hyderabad, Prajasakti Book House, 2003.
- Rasmussen, Thomas. 1969. «Political Competition and One-Party Dominance in Zambia.» The Journal of Modern African Studies, 7 (3): 407–424.
- Ratnaparkhi, M. S: **Uniform Civil Code: An Ignored Constitutional Imperative**, New Delhi, Atlantic, 1997.
- Reddy, C. Siva Sankar: **Politics Of Land Reforms In India**, Radha Publications, 1997.
- Reilly, Benjamin ve Nordlund, Per: "Political Parties in Conflict-Prone Societies: Regulation, Engineering and Democratic Development", United Nations University Press, 2008.
- Riedl, Rachel Beatty. 2008. "Institutions in New Democracies: Variations in African Political Party Systems", PhD Dissertation, Princeton, Department of Politics of the Princeton University.

- Rose, Richard, and William Mishler. 2010. «A Supply-Demand Model of Party-System Institutionalization: The Russian Case.» *Party Politics*, 16 (6): 801–821.
- Rose, Richard, and Neil Munro. 2009. *Parties and Elections in New European Democracies*. Colchester, UK: ECPR Press.
- Sanghvi, Vijay: **The Congress, Indira to Sonia Gandhi**, Delhi, Kalpaz Publications, 2006.
- Sagar, Rahul: “Emergency Powers”, Choudhry, Sujit; Khosla, Madhav; Mehta, Pratap Bhanu; (in) **The Oxford Handbook of the Indian Constitution**, Oxford University Press, 2016.
- Sharma, Jyotirmaya: **Terrifying Vision: M. S. Golwalkar, the RSS, and India**, Penguin Books, 2007.
- Sharma, Urmila; Sharma, S.K: **Indian Political Thought**, New Delhi, Atlantic, 1996.
- Saraswathi, Srinivasan: *Towards self-respect: Periyar EVR on a new world*. Institute of South Indian Studies, 1994.
- Sartori, Giovanni: *Parties and Party Systems: A Framework for Analysis*, Cambridge: Cambridge University Press 1976.
- Sartori, Giovanni.. “Comparing and Miscomparing”, *Journal of Theoretical Politics*, 3 (3), 1991.
- Sartori, Giovanni: “The Influence of Electoral Systems: Faulty Laws or Faulty Method?” In *Electoral Laws and Their Political Consequences*, eds. Bernard Grofman and Arend Lijphart. New York: Agathon Press, 2003.
- Sarvarkar, V.D.: “Excerpts from Hindutva,” içinde **Communal Identity in India: Its Construction and Articulation in the Twentieth Century**, ed. Bidyut Chakrabarty, New Delhi, Oxford University Press, 2003.

- Schoettli, Jivanta: **Vision and Strategy in Indian Politics: Jawaharlal Nehru's Policy Choices and The Designing of Political Institutions**, Routledge, 2012.
- Schottli, Jivanta; Mitra, Subrata K. ve Wolf, Siegfried: **A Political and Economic Dictionary of South Asia**, London, Routledge, 2006.
- Sen, Dola ve Bhattacharya, Deasish: **Sungur and Nandigram and the Untold Story of Capitalised Maxism**, AITC, 2007.
- Sen, Ronojoy: "Tripura Assembly Election: Stiff Challenge for the Left from the Bharatiya Janata Party", ISAS Brief, Institute of South Asian Studies, No. 554, 12 February 2018.
- Seth, Sanjay: "The Critique Of Renunciation: Bal Gangadhar Tilak's Hindu Nationalism", PostColonial Studies, Vol.9, No.2, 2006.
- Simpson, Andrew: **Language And National Identity In Asia**, Oxford University Press, 2007.
- Singh, Gurharpal: "The Punjab Elections 1992: Breakthrough or Breakdown?", Asian Survey
Vol. 32, No. 11, November 1992.
- Singh, Kuldeep: "Obituary: E. M. S. Namboodiripad". The Independent, 01.04.1998.
- Singh, Mahendra Prasad; Mishra, Anil: **Coalition Politics in India: Problems and Prospects**, Manohar, 2004.
- SinghaRoy, Debal K: **Identity, Society and Transformative Social Categories: Dynamics of Construction, Configuration and Contestation**, New Delhi, Sage, 2018.
- Sisodia, Sangram: **Foreign Policy of India: Indira Gandhi Era**, Stosius Inc/Advent Books, 1986.

- Sharma, Aman: "Home Ministry Asks Bureaucrats To Use Hindi On Social Networking Sites", Economic Times, 17 August 2014.
- Smith, Gordon. 1989. «A System Perspective on Party System Change.» *Journal of Theoretical Politics*, 1 (3): 349–363.
- Staniland, Paul, “Insurgencies in India”, Kohli, Atul ve Singh, Prerna: **Routledge Handbook of Indian Politics**, Routledge, 2013.
- Swain, P.C. ve Hazary, S.C: **Indian Party System : A Study of the BJP**, S.S. Publications, Bhubneswar, 1991.
- Sud, Surinder: **The Changing Profile of Indian Agriculture**, New Delhi, BS Books, 2009.
- Suda, J. Prasad: **The Indian National Movement**, Jai Prakash Nath, 1969.
- Tandon, Abhinav & Singh V. K: “Impact Of Mahatma Gandhi's Concepts On Mental Health: Reflections”, *Indian Journal of Psychiatry*, 55(Suppl 2), 2013.
- Taylor, Charles Lewis. 1972. «Indicators of Political Development.» *Journal of Development Studies*, 8 (3): 103–109.
- Teltumbde, Anand: **The Persistence of Caste: India's Hidden Apartheid and the Khairlanji Murders**, Zed Books, 2010.
- Tejani, Shabnum: **Indian Secularism: A Social and Intellectual History, 1890-1950**, Indiana University Press, 2008.
- Thakurta, Paranjay Guha; Raghuraman, Shankar: **Divided We Stand: India in a Time of Coalitions**, New Delhi, SAGE Publications, 2007.
- Thames, Frank C. 2007. «Discipline and Party Institutionalization in Post-Soviet Legislatures.» *Party Politics*, 13 (4) (July 1): 456–477.
- Thelen, Kathleen. 1999. «Historical Institutionalism in Comparative Politics.» *Annual Review of Political Science*, 2 (1): 369–404.

- Thengadi, Dattopant Bapurao: **Pandit Deendayal Upadhyaya: An Inquest, Introductory Part**, Suruchi Prakashan, 1988.
- Tilly, Charles. 2001. «Mechanisms in Political Processes.» Annual Review of Political Science, 4: 21–41.
- Trivedi, Preeti: **Architect of A Philosophy**, Kanpur Graphics, Kanpur, 2017.
- Uniyal, Lalit: "Is BJP the party of the Future", Mainstream, Vol XXX, No.35, June 20, 1992.
- Upadhyaya, Deen Dyal: **The Organizer**, New Delhi, 1964.
- Varkey, Ouseph: "The CPI-Congress Alliance in India", Asian Survey, Vol. 19, No. 9, Sep. 1979.
- Varshney, Manga Ram: **Jana Sangh--R.S.S. and Balraj Madhok**, Aligarh, 1973.
- Venktesh, Roopa: **Sonia Gandhi: The Power**, Ishpeming, Book Venture, 2018.
- Wallace, Paul ve Roy, Ramashray: **India's 1999 Elections and 20th Century Politics**, SAGE Publications, 2003.
- Ware, Alan. 1996. Political Parties and Party Systems. Oxford: Oxford University Press.
- Weber, Max. 1947. The Theory of Social and Economic Organization. New York: Oxford University Press.
- Welfling, Mary. 1973. Political Institutionalization: Comparative Analysis of African Party Systems. USA: Sage Publications.
- Wolfe, Christopher; Judicial Activism: Bulwark of Freedom or Precarious Security?, Rowman and Littlefield Publishers, 1997.
- Yadav, Kripal Chandra; Arya, Krishan Singh: **Arya Samaj and the Freedom Movement: 1875-1918**, Manohar Publications, 1998.

Yardimci-Geyikci, Sebnem. 2013. «Party Institutionalization and Democratic Consolidation: Turkey and Southern Europe in Comparative Perspective.» Party Politics (published online on June 7 2013).

Yhome, K.: “Examining India’s stance on the Rohingya crisis”, Orf Issue Brief, 11.07.2018.

Zaidi A.M: **Annual Register of Indian Political Parties**, New Delhi, S. Chand and Gompany, 1981.

Zaidi, Abdul Moin: **The Story of Congress Pilgrimage: 1964-1970**, New Delhi, IIAPR, 1990.

Ziegfeld, Adam: **Why Regional Parties?: Clientelism, Elites, and the Indian Party System**, New York, Cambridge University Press, 2016.

İnternet Kaynakları

Abraham, Delna ve Rao, Ojaswi: “86% Killed İn Cow-Related Violence Since 2010 Are Muslim, 97% Attacks After Modi Govt Came To Power”, Hindustan Times, 16.07.2017, <https://www.hindustantimes.com/india-news/86-killed-in-cow-related-violence-since-2010-are-muslims-97-attacks-after-modi-govt-came-to-power/storyw9CYOksvgk9joGSSaXgpLO.html>.

Ali, Arshad: “Mamata Banerjee's Pet Project Comes Under Centre's Scanner”, DNA India, 28.02.2018, <https://www.dnaindia.com/india/report-mamata-banerjee-s-pet-project-comes-under-centre-s-scanner-2589282>.

Ali, Idrees: “Social Media Played Big Role in India’s Election”, Voanews, 06.06.2014, <https://www.voanews.com/silicon-valley-technology/social-media-played-big-role-indias-election>.

Anderson, Siwan: “Caste Dominance İn Rural India: Cause And Effect”, Ideas For India, 16.06.2012,

<https://www.ideasforindia.in/topics/governance/caste-dominance-in-rural-india-cause-and-effect.html>.

Bajoria, Jayshree; "India's Electoral Politics", 14.05.2009, <https://www.cfr.org/background/indias-electoral-politics>.

Benedict, Kay: "Victory for Pro-Congress Comrades as CPI(M) Endorses Yechury Line on Anti-BJP Front", News 18, 20.04.2018, <https://www.news18.com/news/politics/cpim-amends-political-resolution-to-allow-understanding-with-congress-in-2019-1724879.html>.

"Bengal Firebrand Mamata Banerjee", BBC, 13.05.2011, <https://www.bbc.com/news/world-south-asia-13297763>.

Bhatia, Gautam; "2017: A Rocky Year for the Constitution at the Supreme Court", The Wire, 29.11.2017, <https://thewire.in/law/2017-rocky-year-constitution-supreme-court>.

Bhattacharya, Aritra: "Bangla pride vs 'Hindi-Hindu-Hindustani': In West Bengal, a new Trinamool front to counter the BJP?", 17.06.2018, <https://scroll.in/article/881836/in-bengal-a-citizens-group-invokes-bangla-pride-to-counter-bjps-rise-imposition-of-hindi-urdu>.

Bhupta, Malini: "Statescan: Pawar's Genius Pays Off", India Today, 05.03.2009, <https://www.indiatoday.in/window-on-pak-press/story/statescan-pawars-genius-pays-off-41107-2009-03-05>.

Bisht, Renuka: "A Chronically Disrupted Parliament", Times of India, 15.03.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/twinkle-twinkle/a-chronically-disrupted-parliament/>.

Biswas, Anil: "The Communist Party & Organisation", The Marxist, Oct-Dec. 2003, https://www.cpim.org/marxist/200304_marxist_party_orgn.htm.

Borpujari, Priyanka: “India's National Register of Citizens and Assam's Dilemma”, The Diplomat, 04.08.2014, <https://thediplomat.com/2018/08/indias-national-register-of-citizens-and-assams-dilemma/>.

Bose, Sumantra: “Class, Culture, And Politics: The making of Mamata Banerjee”, LSE Blog, 26.09.2012, <https://blogs.lse.ac.uk/southasia/2012/09/26/class-culture-and-politics-the-making-of-mamata-banerjee/>.

Chandalia, Sidhant & Lekhi, Anirudh; “Regulation Of Election Campaign Finance In India: Making Elections Truly Free And Fair”, NUJS Law Review, July - September, 2013.

Chandhoke, Neera; “Politics Over the Constitution”, 16.07.2018, <https://www.thehindu.com/opinion/lead/politics-over-the-constitution/article24427698.ece>.

Chatterji, Rohini: “Centre Introduces New Clause In Animal Protection Law To Ban Sale Of Cows For Slaughter Across India”, Huffington Post, 26.05.2017, <https://www.huffingtonpost.in/2017/05/26/centre-introduces-new-clause-in-animal-protection-law-to-ban-sale-a-22110337/>.

Chatterji, Saubhadra: “Congress’ New Social Media Strategy Yielding Results For Rahul Gandhi”, Hindustan Times, 02.11.2018, <https://www.hindustantimes.com/india-news/congress-new-social-media-strategy-yielding-results-for-rahul-gandhi/story-wvR51LHVFCknu4olXWTgBO.html>.

Chatterji, Saubhadra: “Looking Back: When Parliament Faced Its Worst Disruption In 2010”, Hindustan Times, 25.03.2018, <https://www.hindustantimes.com/india-news/looking-back-when->

[parliament-faced-its-worst-disruption-in-2010/story-sAiDjAoExLdyROeBg5iOcN.html](https://www.hindustantimes.com/india-news/centre-bans-cow-slaughter-across-india-cows-can-be-sold-only-to-farmers/story-8sFXJxiNmZ8eD6NXDgbvnL.html).

Chauhan, Chetan: “Centre Bans Sale Of Cows For Slaughter At Animal Markets, Restricts Cattle Trade”, Hindustan Times, 19.07.2017, <https://www.hindustantimes.com/india-news/centre-bans-cow-slaughter-across-india-cows-can-be-sold-only-to-farmers/story-8sFXJxiNmZ8eD6NXDgbvnL.html>.

Chenoy, Kamal Mitra; “Beef, Hindutva and Bigotry: Constitution Has no Place for it”, Dailyo, 03.10.2015, <https://www.dailyo.in/politics/dadri-murder-beef-hindutva-indian-constitution-bjp-article-48-dpsp-veer-savarkar-jammu-kashmir/story/1/6585.html>.

Chowdhury, Abhijit Roy; Trivedi, Upmanyu; Marlow, Iain: “Opposition Seeks Impeachment of India’s Top Judge”, Bloomberg, 20.04.2018, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2018-04-20/india-s-judiciary-in-crisis-as-chief-justice-faces-impeachment>.

Communist Party Publication, “Approach Paper On Restructuring of Centre-State Relations”, The Marxist, Volume XXIV, No. 3, July-September 2008.

CSDS Report, 2009, <https://www.lokniti.org/national-election-studies>.

Deka, Kaushik; ““Why a Parliament Panel Feels The First-Past-The-Post (FPTP) System in Elections is Not Working?””, India Today, 28.08.2017, <https://www.indiatoday.in/magazine/up-front/story/20170904-election-commission-assembly-elections-evm-raiya-sabha-fptp-1031232-2017-08-28>.

Deore, Shrawan: “Maratha-Jat-Patel Reservation and Constitutional Solution”, Deore Blog, August 2018, <https://shrawandeore.blog.spot.in/>.

Deshmane, Akshay: “Rajasthan Election: BJP, Congress Manifestos Make Big Promises To Target Youth, Farmer Votes”, Huffington Post

29.11.2018, https://www.huffingtonpost.in/2018/11/29/rajasthan-election-bjp-congress-manifestos-make-big-promises-to-target-youth-farmer-votes_a_23604409/.

Dey, Atanu: "Why India Needs A New Constitution", Quartz India, 12.10.2015, <https://qz.com/india/519777/why-india-needs-a-new-constitution/>.

Dhamija, Bhanu; "India Needs A Presidential System to Check One-Man Rule", The Quint, 29.05.2017, <https://www.thequint.com/voices/blogs/why-india-needs-presidential-system>.

Dixit, Pawan: "In Ayodhya, mythical Ram, Sita touch down in helicopter for grand Diwali 'homecoming'", Hindustan Times, 18.10.2018, <https://www.hindustantimes.com/india-news/in-ayodhya-mythical-ram-sita-touch-down-in-helicopter-for-grand-diwali-celebrations/story-gMzvD3q6GN6U6nDYTV2luK.html>.

Donthi, Praveen: "The Great Purge", Caravan, 05.09.2018, <https://caravanmagazine.in/politics/how-bjp-exploiting-nrc-2019-election>.

Dutta, Prabhash: "Why Syama Prasad Mookerjee remains a deity for BJP and pariah for Congress", India Today, 06.07.2018, <https://www.indiatoday.in/india/story/why-syama-prasad-mookerjee-remains-a-deity-for-bjp-and-pariah-for-congress-1278867-2018-07-06>.

Dutta, Sweta: "Opposition Unites To 'Save Indian Democracy', Pledges To Roo", Mumbai Mirror, 13.02.2019, <https://mumbaimirror.indiatimes.com/news/india/opposition-unites-to-save-indian-democracy-pledges-to-root-out-pm-modi/articleshow/67979904.cms>.

Ghatak, Maitreesh; Mitra, Sandip; Mookherjee, Dilip ve Nath, Anusha: "Land Acquisition and Compensation in Singur: What Really Happened?", 2012, <http://personal.lse.ac.uk/ghatak/singur.pdf>.

- Ghosh, Dipak: Mamata Banerjee As I Have Known Her or the Goddess That Failed, 2012, <http://westbengalnews.blogspot.com/2012/07/dipak-ghoshs-book-on-mamata-banerjee.html>.
- Ghosh, Tuktuk; “Institutions in crisis-I”, The Statesman, 24.09.2018, <https://www.thestatesman.com/opinion/institutions-in-crisis-i-1502710782.html>.
- Gill, M.S.; “Setting the Agenda For Electoral Reforms”, Frontline, <https://frontline.thehindu.com/static/html/fl1701/17010360.htm>.
- Gupta, Sutirtha: “Can India’s Two Major Communist Parties Merge?”, South Asian Monitor, 14.07.2017, <https://southasianmonitor.com/2017/07/14/can-indias-two-major-communist-parties-merge/>.
- India Law Commission Report, 1999, <http://www.lawcommissionofindia.nic.in/lc170.htm>.
- India Law Commission Report, 2015, <http://lawcommissionofindia.nic.in/>.
- Iwanek, Krzysztof: “The Curious Stories of Indian Party Symbols”, The Diplomat, 02.11.2016, <https://thediplomat.com/2016/11/the-curious-stories-of-indian-party-symbols/>.
- Iyer, Aditya: “Modi govt contemptuous of Tamil Nadu, imposing Hindi: DMK’s Stalin”, Hindustan Times, 30.04.2017, <https://www.hindustantimes.com/india-news/modi-govt-contemptuous-of-tamil-nadu-imposing-hindi-dmk-s-stalin/story-WRIJK7qJMubfv7Z4KmluQJ.html>.
- Jadhav, Radheshyam: “Maratha Vote Bank Drifts, NCP Worried”, 06.04.2014, <https://timesofindia.indiatimes.com/news/Maratha-vote-bank-drifts-NCP-worried/articleshow/33302166.cms>.

Jain, Bharti: “Poll Announcement-Notification Gap Can Exceed 3 Weeks, EC Said Last Year”, Times of India, 18.01.2017, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/poll-announcement-notification-gap-can-exceed-21-days-ec-official/articleshow/61124959.cms>.

Jain, Rupam Ve Lasserer, Tom: “By Rewriting History, Hindu Nationalists Aim To Assert Their Dominance Over India”, Reuters, 06.03. 2018, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/india-modi-culture/>.

Jeena, Kushal: “Congress - Left Parties Pre-Poll Alliance Likely In Some States”, Kashmir Times, 15.02.2019, <http://kashmirtimes.com/newsdet.aspx?q=87829>.

Jesudasan, Dennis S: “Eyebrows Raised As Venkaiah Reviews Schemes At Secretariat”, The Hindu, 15.05.2017, <https://www.thehindu.com/news/national/tamil-nadu/eyebrows-raised-as-venkaiah-reviews-schemes-at-secretariat/article18453304.ece>.

Jigeesh, AM: “90% of Budget Session-II Lost to Disruptions”, Business Line, 22.03.2018, <https://www.thehindubusinessline.com/news/national/the-longest-lok-sabha-debated-was-for-42-minutes/article23324605.ece>.

Joshi, Bhanu; Ranjan, Ashish; Sircar, Neelanjan: “Performing Poriborton”, Center for Policy Research, 2018 <http://tcpd.ashoka.edu.in/wp-content/uploads/2018/10/Performing-Poriborton.pdf>.

Joshua, Anita: “Modi's Paramount Leader Wish, Slipped Into An Official Note”, Telegraph India, 07.11.2018, <https://www.telegraphindia.com/india/modi-bias-for-paramount-leader-finds-a-voice/cid/1674274>.

- Karat, Prakash: “Left Front Govt: Bastion of Left Democratic Forces”, The Marxist, Volume: 18, No. 02, April-June 2002, https://www.cpim.org/marxist/200202_marxist_wblf_pk.htm.
- Khan, Ashhar: “The Rise Of Rahul Gandhi And Politics Of Inclusion”, The Asian Age, 16.11.2018, <http://www.asianage.com/360-degree/161218/the-rise-of-rahul-gandhi-and-politics-of-inclusion.html>.
- Kapila, Subhash; “Presidential System of Government for India”, 08.10.2016, <https://www.boloji.com/articles/6541/presidential-systemof-government-for-india>.
- Kumar, Gudipati Rajendera; "A debate on Presidential system in India", HansIndia, 30.03.2017, <https://www.thehansindia.com/posts/index/Hans/2017-03-29/A-debate-on-Presidential-system-in-India/289776>.
- Kumar, Pramod: “Don't Call The CPM In Kerala Communists, Call Them Social Democrats”, Huffington Post, 31.05.2016, https://www.huffingtonpost.in/2016/05/31/cpm-kerala-communists-soc_n_10217714.html.
- Kumar, Sanjay: “BJP Drive To Change Names Of Mughal-Era Cities In India Opposed”, Arab News, 16.11.2018, <http://www.arabnews.com/node/1405886/world>.
- Kundu, Indrajit: “Hindutva Vs Hilsa In West Bengal: How Mamata Banerjee Will Counter Amit Shah's Saffron Surge”, Dailyo, 28.08.2018, <https://www.dailyo.in/politics/mamata-banerjee-tmc-bjp-amit-shah-west-bengal/story/1/26310.html>.
- Lahiri, Tripti: “A Short History of the Congress Hand”, The Wall Street Journal, 28.03.2012, <https://blogs.wsj.com/indiarealtime/2012/03/28/a-short-history-of-the-congress-hand/>.

Lal, Neeta; “India’s Criminal Politicians”, The Diplomat, 19.11.2019,
<https://thediplomat.com/2018/12/indias-criminal-politicians/>.

Majid, Zulfikar: “Modi to kick start BJP’s election campaign in J&K, Deccan Herald, 30.01.2019,<https://www.deccanherald.com/national/modi-kick-start-bjp-s-election-715642.html>.

Majumdar, Arkamoy D: “Amit Shah Pledges To Take BJP’s Fight In Bengal To Every District”, Live Mint, 11.08.2018,
<https://www.livemint.com/Politics/VrWQVf3D9VX74GwCRBkg7I/Amit-Shah-pledges-to-take-BJPs-fight-in-Bengal-to-every-dis.html>.

Mahr, Krista: “Why India's Elections Took So Long”, Time, 14.05.2014,
<http://time.com/98836/india-elections-five-weeks/>.

Malhotra, Hansa: “Maa, Mati, Manush: Mamata Reclaims Her Success Mantra”, The Quint, 19.05.2016, <https://www.thequint.com/news/politics/maa-mati-manush-mamata-reclaims-her-success-mantra#gs.Zal3wPay>.

“Maoists Call For Boycott Of Telangana Elections”, Gulf News, 18.10.2018,
<https://gulfnews.com/world/asia/india/maoists-call-for-boycott-of-telangana-elections-1.2291234>.

Meghnad, S; "How the Modi Government Systematically Made Parliament Irrelevant", NewsLaundry, 28.06.2018,
<https://www.newslaundry.com/2018/06/28/how-the-modi-government-systematically-made-parliament-irrelevant>.

Mehdudia, Sujay: “Mamata A Compulsive Populist”, The Hindu, 05.11.2011,
<https://www.thehindu.com/news/national/mamata-a-compulsive-populist/article2601178.ece>.

Mishra, Pranshu: “In a Change of Strategy in Uttar Pradesh, Rahul Gandhi Draws From PM Modi’s Political Playbook”, News 18, 10.10.2018,
<https://www.news18.com/news/politics/in-a-change-of-strategy-in->

uttar-pradesh-rahul-gandhi-draws-from-pm-modis-political-playbook-1904621.html.

Misra, Satish, “The Shift to Proportional Representation: Is it Time for India?”, Orf Issue Brief, April 2018, Issue No. 234, https://www.orfonline.org/wp-content/uploads/2018/04/ORF_Issue_Brief_234_Proportional_Representation.pdf.

“Modi's Words Show He Is Scared Of Mamata Banerjee: Partha”, Millenium Post, 12.08.2018, <http://www.millenniumpost.in/kolkata/modis-words-show-he-is-scared-of-mamata-banerjee-partha-314021>.

Nair, Sobhana: “Rahul Gandhi era begins for Congress”, The Hindu, 11.11.2017, <https://www.thehindu.com/news/national/rahul-gandhi-is-president-of-congress/article21390722.ece>

Nair, Sobhana: “Upset with Pawar, Tariq Anwar quits NCP”, The Hindu, 28.09.2018, <https://www.thehindu.com/news/national/other-states/tariq-anwar-quits-ncp-lok-sabha/article25068035.ece>.

Nasir, Abdullah; Anuragini, Priya: “First Past the Post Means India is Only a Namesake Democracy”, Wire, 14.03.2018, <https://thewire.in/politics/debate-first-past-the-post-means-india-is-only-a-namesake-democracy>.

Nayyar, Dhiraj: “The Battle of Nandigram and West Bengal's Political and Economic Future”, ISAF Brief, No. 34, 2007, <https://www.files.ethz.ch/isn/46062/35.pdf>.

Neelima, Kota: “The Proposal And Disposal Of Modi's Election Reform”, Huffington Post, 13.02.2017, https://www.huffingtonpost.in/kota-neelima/the-proposal-and-disposal-of-modis-election-reform_a_21712599/.

- Paliath, Shreehari: "Indians Trust The Military The Most, Govt. Officials, Political Parties The Least", 13.07.2018, <https://www.indiaspend.com/indians-trust-the-military-the-most-govt-officials-political-parties-the-least-47310/>.
- Palshikar, Suhas: "Elections In India Prestige Deriving From Practice", Review, Institute for Research and Debate on Governance, 2012, http://www.institut-gouvernance.org/docs/elections_in_india-prestige_deriving_from_practice.pdf.
- Pandey, Vikas: "India's Colourful Election Slogans", BBC News, 22.04.2014, <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-27018561>.
- Pareek, Shabdita: "21 Election Slogans That Decided The Fate Of Indian Politics", 09.02.2016, ScoopWhoop, <https://www.scoopwhoop.com/Election-Slogans-Indian-Politics/#.aeatju3cf>.
- Pati, Sikta: "Narendra Modi: Charisma Beyond Imagination", The Pioneer, 18.07.2017, <https://www.dailypioneer.com/2017/state-editions/narendra-modi-charisma-beyond-imagination.html>.
- Pisharoty, Sangeeta Barooah: "Both the BJP and the Trinamool Congress Are Stirring the Communal Pot in Assam", The Wire, 05.08.2018, <https://thewire.in/politics/bjp-tmc-nrc-assam-communalism>.
- Prakash, A Surya; "How Relevant Is The Rajya Sabha Today?", Daily Pioneer, 07.06.2016, <https://www.dailypioneer.com/2016/columnists/how-relevant-is-the-rajya-sabha-today.html>.
- Prashad, Malavika: "Lok Sabha Clearing Finance Bill Without Debate An Abdication Of Democratic Responsibility By BJP, Opposition", Firstpost, 16.03.2018, <https://www.firstpost.com/india/lok-sabha-clearing-finance-bill-without-debate-a-collective-abdication-of-democratic-responsibility-by-bjp-opposition-4393201.html>.

- Puniyani, Ram; "Does BJP Intend to Change Indian Constitution?", National Herald, 13.01.2018, <https://www.nationalheraldindia.com/opinion/does-bjp-intend-to-change-indian-constitution>.
- Puri, Rajinder; "BJP Seeks Presidential System?", Boloji, 21.05.2013, <https://www.boloji.com/articles/14453/bjp-seeks-presidential-system>.
- Purohit, Pradyumna Anil: "When the Indian Constitution Defined 'Anti-National'", Wire, 12.02.2018, <https://thewire.in/law/indian-constitution-defined-anti-national-revisiting-omitted-article-31d>.
- Pushkarna, Vijaya: "BJP Raised Bar On Disruption Of Parliament, Congress Is Catching Up", The Week, 23.12.2017, <https://www.theweek.in/news/india/how-bjp-raised-the-bar-on-disruption-of-parliament-cong.html>.
- Ramakrishnan, Venkatesh: "A Strategy Against Communalism", Frontline, Volume 16, Issue 19, 11 - 24 September, 1999.
- Roy, Saugata: "Meaninglessness of the Karat-Yechury debate", Times of India, 01.11.2014, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/Meaninglessness-of-the-Karat-Yechury-debate/articleshow/45001537.cms>.
- Saberin, Zeenat: "India Plans Job Quotas For Upper Caste Poor As Election Nears", AlJazeera, 08.06.2019, <https://www.aljazeera.com/news/2019/01/india-plans-job-quotas-upper-caste-poor-election-nears-190108072534072.html>.
- Samanta, Pranab Dhal: "Large Scale Reforms Are Needed To Resolve The Crisis In India's Judiciary", Economic Times, 09, 04.2018, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/view-large-scale-reforms-are-needed-to-resolve-the-crisis-in-indias-judiciary/articleshow/63671989.cms>.

- Saxena, Anmol: "Rahul Gandhi Set To Take Over As Congress Party President",
AlJazeera, 04.11.2017,
<https://www.aljazeera.com/blogs/asia/2017/12/rahul-gandhi-set-congress-party-president-171204112236031.html>.
- Sebastian, Shawn: "How the Jallikattu Protests Became An Expression of Tamil Anger Against Modi and the Centre", Caravan, 25.01.2017,
<https://caravanmagazine.in/vantage/jallikattu-tamil-anger-modi-centre>.
- Sen, Sunny: "Congress Social Media Makeover Bets On 3 Lakh Whatsapp Groups, Data Analytics, Story Engines", 07.09.2017,
<https://factordaily.com/congress-social-media-makeover/>.
- Shah, Suhail A: "BJP Supports Congress, Congress Supports BJP In Bijbehara",
Kashmir Reader, 16.11.2018,
<https://kashmirreader.com/2018/11/16/bjp-supports-congress-congress-supports-bjp-in-bijbehara/>.
- Shankar, Kalyani: "Rebranding of Rahul Gandhi", The Statesman, 22.10.2017,
<https://www.thestatesman.com/opinion/rebranding-rahul-gandhi-1502515052.html>.
- Shankar, Ravi: "Indian Communism Is Unsuitable To Democracy", The New Indian Express, 10.03.2018,
<http://www.newindianexpress.com/magazine/voices/2018/mar/10/indian-communism-is-unsuitable-to-democracy-1784148.html>.
- Sheikh, Shiraz: "The Electoral Politics Of The Bjp's Statue Nationalism", South Asian Voices, 24.01.2019, <https://southasianvoices.org/electoral-politics-bjp-statue-nationalism/>.
- Shekhar, Shashi; "There is A Need To Analyse, Improve India's Electoral System",
LiveMint, 13.03.2017,

<https://www.livemint.com/Opinion/jbva0KJ23weKfhBJiTuvzK/There-is-a-need-to-analyse-improve-Indias-electoral-system.html>.

Shukla, Vinod Kumar: “Congress Icons Versus BJP Icons To Be Battled Out During 2019 LS Polls”, OneIndia, 29.09.2018, <https://www.oneindia.com/india/congress-icons-verses-bjp-icons-to-be-battled-out-during-2019-ls-polls-2785007.html>.

Singh, Rajesh Kumar: “Mayawati Changes Strategy Before 2019 Lok Sabha Polls”, Hindustan Times, 12.02.2019, <https://www.hindustantimes.com/lucknow/mayawati-changes-strategy-before-2019-lok-sabha-polls/story-I8apew4gfmaGfnqfeIEwWM.html>.

Singh, Rohit Kumar: “Congress Plays Forward Caste Card, Appoints Madan Mohan Jha As BPCC Chief”, 18.09.2018, <https://www.indiatoday.in/india/story/congress-plays-forward-caste-card-appoints-madan-mohan-jha-as-bpcc-chief-1343018-2018-09-18>.

Singh, Sonia: “India Being Pushed Towards Quasi-Presidential System, Says Arun Shourie”, NDTV, 15.06.2017, <https://www.ndtv.com/india-news/india-being-pushed-towards-quasi-presidential-system-says-arun-shourie-1704229>.

Sinha, Amitabh: “Parliament made irrelevant: Opposition”, 30.03.2017, <https://indianexpress.com/article/india/finance-bill-amendments-parliament-made-irrelevant-opposition-4591736/>.

Sinha, I: “Need for Electoral Reforms In India”, India Foundation, 01.10.2017, <https://indiafoundation.in/need-for-electoral-reforms-in-india/>.

Sinha, Bhadra: “Special status to J-K: Article 370 not a temporary provision, says Supreme Court”, 03.04.2018, <https://www.hindustantimes.com/india-news/special-status-to-j-k-article-370-not-a-temporary-provision-says-supreme-court/story-wNb5Bz0EOVIDU4NmRn537J.html>.

Tharoor, Shashi; “4 Years Of Modi Rule Convinced Me That We Need Presidential System”, The Print, 07.08.2018, <https://theprint.in/opinion/4-years-of-modi-rule-convinced-me-that-we-need-presidential-system-shashi-tharoor/94384/>.

Thomas, Abraham: “Supreme Judicial Crisis Grips India”, The Pioneer, 13.01.2018, <https://www.dailypioneer.com/2018/page1/supreme-judicial-crisis-grips-india.html>.

Uttam, Kumar: “Actors To Sport Stars: Who BJP Aims To Field As 2019 Election Candidates”, Hindustan Times, 15.07.2018, <https://www.hindustantimes.com/india-news/bjp-looks-to-bollywood-sports-for-celebrity-candidates-to-win-bigger-majority-in-2019-election/story-6HG776Vs3GiDDLXSEK4iHJ.html>.

Vaishnav, Milan; “India’s Elite Institutions Are Facing A Credibility Crisis”, Live Mint, 20.02.2018, <https://www.livemint.com/Opinion/vvPejHxB52AVzqQBRLoIWL/Indias-elite-institutions-are-facing-a-credibility-crisis.html>.

Verma, Amita: “BJP Changes Strategy In UP, Starts Dialogue With Voters”, The Asian Age, 03.06.2018, <http://www.asianage.com/india/politics/030618/bjp-changes-strategy-in-up-starts-dialogue-with-voters.html>.

Voll, Klaus Julian: “The Congress Party: Social Democracy or Family Business?”, Heinrich Böll Stiftung, 2014, <https://www.boell.de/en/2014/03/21/congress-party-social-democracy-or-family-business>.

Willis, Derek: “Narendra Modi, the Social Media Politician”, The New York Times, 25.09.2014, <https://www.nytimes.com/2014/09/26/upshot/narendra-modi-the-social-media-politician.html>.

Yamunan, Shruthisagar: “#Dravidanadu On Twitter: Can A Pressure Group Of Southern States Take On New Delhi?”, Scroll.in, 30.05.2017, <https://scroll.in/article/839026/dravidanadu-on-twitter-can-a-pressure-group-of-southern-states-challenge-new-delhi>.

“Accused Of Rape, NCP MLA Dilip Wagh In Custody Till March 3”, NDTV, 28.02.2011, <https://www.ndtv.com/india-news/accused-of-rape-ncp-mla-dilip-wagh-in-custody-till-march-3-448651>.

“Ahead Of 2019, 4 New Allies To Join Left Government In Kerala”, NDTV, 26.12.2018, <https://www.ndtv.com/kerala-news/ahead-of-2019-4-new-allies-to-join-left-government-in-kerala-1968485>.

“Aligarh BSP corporator booked for disturbing ‘communal harmony’ after he insisted on oath in Urdu”, Hindustan Times, 14.12.2017, <https://www.hindustantimes.com/india-news/aligarh-bsp-corporator-booked-for-disturbing-communal-harmony-after-he-insisted-on-oath-in-urdu/story-mfVIEhpInyML8H9XKxUSN.html>.

“All You Need To Know About India's Surgical Strike, Pakistan's Response”, Business Today, 29.09.2016, <https://www.businesstoday.in/current/economy-politics/all-you-need-to-know-about-india-surgical-strike-pakistan-response/story/237972.html>.

“Anant Hegde’s Comment On The Constitution Was Designed To Provoke And Earn Political Brownie Points”, The Hindustan Times, 28.11.2018, <https://www.hindustantimes.com/editorials/anant-hegde-s-comment-on-the-constitution-was-designed-to-provoke-and-earn-political-brownie-points/story-tsrPAuxkpgmWV3qzuh1DYM.html>.

“Another NCP Member Quits Over Sharad Pawar "Supporting" PM”, NDTV, 29.09.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/another-ncp-member-munaf-hakim-quits-over-sharad-pawar-supporting-pm-1924006>.

“Anxieties Of The Dominant”, Indian Express, 03.01.2018,
<https://indianexpress.com/article/opinion/columns/pune-maratha-dalit-clash-koregaon-bhima-mahars-protest-5009169/>.

“Apathy-Hit Assam Villagers To Boycott Elections”, The Telegraph, 22.11.2018,
<https://www.telegraphindia.com/states/north-east/apathy-hit-assam-villagers-to-boycott-elections/cid/1676143>.

“Arrest of MLA In Murder Case A Conspiracy: NCP”, The Asian Age, 10.04.2018, <http://www.asianage.com/metros/mumbai/100418/arrest-of-mla-in-murder-case-a-conspiracy-ncp.html>.

“As Opposition Unites For 'Save Constitution' March, Sharad Pawar Says Parties To Mull Next Move Against BJP On 29 January”, Firstpost, 26.01.2018, <https://www.firstpost.com/politics/as-opposition-unites-for-save-constitution-march-sharad-pawar-says-parties-to-mull-next-move-against-bjp-on-29-january-4321477.html>.

“Battle For Nandigram: CPM Fights Tooth And Nail”, News 18, 12.11.2007, <https://www.news18.com/news/india/nandigram-horror-vo-ots-freez-276207.html>.

“Bihar Political Crisis: Shashi Tharoor Reiterates Need For Presidential System Of Governance”, India Express, 27.09.2017, <https://indianexpress.com/article/india/bihar-political-crisis-shashi-tharoor-reiterates-need-for-presidential-system-of-governance/>.

“Bill To Make 'Bhagavad Gita In Schools' Compulsory To Be Introduced: BJP”, Business Standart, 22.05.2017, https://www.business-standard.com/article/current-affairs/bill-to-make-bhagavad-gita-in-schools-compulsory-to-be-introduced-bjp-117052100531_1.html.

“Bhagwat's Speech Reflects Concerns About Modi - By Mani Shankar Aiyar”, NDTV, 24.09.2018, <https://www.ndtv.com/opinion/nobodys-buying-mohan-bhagwats-change-of-heart-1921209>.

“Bjp Dalit Leaders Stall Amit Shahs Mysuru Speech Ask Hegdes Expulsion”, The News Minute, 30.03.2018, <https://www.thenewsminute.com/article/bjp-dalit-leaders-stall-amit-shah-s-mysuru-speech-ask-hegde-s-expulsion-78762>.

“BJP earlier slammed Urdu - why include it now in 'Saaf Niyat Sahi Vikas’”, DailyO, 29.05.2018, <https://www.dailyo.in/politics/why-anti-muslim-bjp-uses-urdu-in-slogans-saaf-niyat-sahi-vikaas-uttar-pradesh/story/1/24508.html>.

“BJP Government Funds Madrasa Reform”, Gulf News, 10.07.2014, <https://gulfnews.com/business/bjp-government-funds-madrasa-reform-1.1358264>.

“BJP May Face Losses In 2019 Polls Due To Corruption By Officials: Party MLA to UP CM”, Indian Express, 06.06.2019, <https://indianexpress.com/article/india/bjp-may-face-losses-in-ls-polls-due-to-corruption-by-officials-party-mla-to-up-cm-5525129/>.

“BJP’s Internal Rivalry On Glaring Display”, Times of India, 26.09.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/city/vadodara/bjps-internal-rivalry-on-glaring-display/articleshow/65956351.cms>

“BJP Rigging Electronic Voting Machines To Win Elections: Shiv Sena”, Times of India, 11.05.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/bjp-rigging-electronic-voting-machines-to-win-elections-shiv-sena/articleshow/64123095.cms>.

“BJP Seeks Ban On PFI, KFD”, Deccan Herald, 01.12.2016, <https://www.deccanherald.com/content/584075/bjp-seeks-ban-pfi-kfd.html>.

“BJP Wants Ram Mandir in Ayodhya at 'Exact Spot': Amit Shah”, The Wire, 20.12.2018, <https://thewire.in/politics/bjp-wants-ram-mandir-in-ayodhya-at-exact-spot-amit-shah>.

“BJP’s ‘Mothership’ RSS Wants to Control All Institutions: Rahul Gandhi”,
Business Line, 25.01.2019,
<https://www.thehindubusinessline.com/news/national/bjps-mothership-rss-wants-to-control-all-institutions-rahul-gandhi/article26091842.ece>.

“Brand Modi Has Changed Global Perception Of India: WPP’s Roth”, The Hindu,
07.09.2018,
<https://www.thehindubusinessline.com/news/national/brand-modi-has-changed-global-perception-of-india-wpps-roth/article24896021.ece>.

“Cholo Ultai, CPIM Raises Slogan Against BJP Govt’s 100 Day Dismal Performance”,
TrupuraInfoway, 17.06.2018,
<http://www.tripurainfoway.com/news-details/TN/108944/lsquo-cholo-ultai-rsquo-cpi-m-raises-slogan-against-bjp-govt-rsquo-s-100-days-dismal-performance.html>

“Chronicles Of Bengal’s Progress 7 Years”, AITC Publications, 2018,
<http://aitcofficial.org/wp-content/uploads/2018/06/7-Years-book.pdf>.

“Citizenship, Triple Talaq Bills And Budget: Stage Set For Stormy Last Session Of 16th Lok Sabha”, Money Control, 31.01.2019,
<https://www.moneycontrol.com/news/india/citizenship-triple-talaq-bills-and-budget-stage-set-for-stormy-last-session-of-16th-lok-sabha-3454321.html>.

“Collaborative Conjunction Between Crime And Politics”, ADR, 06.07.2018,
<https://adrindia.org/content/collaborative-conjunction-between-crime-and-politics>.

“Common Opposition Candidate Is Best Strategy To Beat BJP: CPI”, Indian Express, 15.03.2018, <https://indianexpress.com/article/india/common-opposition-candidate-is-best-strategy-to-beat-bjp-cpi-5098915/>.

- “Congress leaders welcome 'Rahul Gandhi era' at Jaipur session”, India Today, 19.01.2013, <https://www.indiatoday.in/india/north/story/congress-rahul-gandhi-era-chintan-shivir-jaipur-meet-152040-2013-01-19>.
- “Congress, NCP Announce Alliance, To Contest On 40 Seats Together”, Financial Express, 05.01.2019, <https://www.financialexpress.com/india-news/lok-sabha-2019-congress-ncp-announce-alliance-to-contest-on-40-seats-together/1434245/>.
- “Congress Party Forms Government In 3 States”, DD News, 17.12.2018, <http://ddnews.gov.in/national/congress-party-forms-government-3-states>.
- “Constitution Under Threat: Rahul Gandhi At Party’s 133rd Foundation Day”, Indian Express, 28.12.2017, <https://indianexpress.com/article/india/rahul-gandhi-says-constitution-under-threat-citizens-and-congress-need-to-defend-it-aicc-5002061/>.
- “CPI invites Manmohan to deliver AB Bardhan Memorial Lecture”, The Economic Times, 17.09.2018, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/cpi-invites-manmohan-to-deliver-ab-bardhan-memorial-lecture/articleshow/65835957.cms>.
- “CPI-M Leader Surjeet Cremated”, Rediff, 03.08.2008, <https://www.rediff.com/news/2008/aug/03surjeet.htm>.
- “CPI(M) To Fight ‘Communal Forces’ By Joining Hands With BJP In WB Panchayat Polls?”, TheCitizen, 10.05.2018, <https://www.thecitizen.in/index.php/en/newsdetail/index/2/13761/cpim-to-fight-communal-forces-by-joining-hands-with-bjp-in-wb-panchayat-polls>.

“Dakshin Bharat Hindi Prachar Sabha is 100 Years Old”, The Hindu, 18.06.2018,
<https://www.thehindu.com/news/cities/chennai/dakshin-bharat-hindi-prachar-sabha-is-100-years-old/article24188242.ece>.

“Didi Sees 'Blackmail Conspiracy' In Narada”, Times of India, 18.06.2016,
<https://timesofindia.indiatimes.com/city/kolkata/Didi-sees-blackmail-conspiracy-in-Narada/articleshow/52813646.cms>.

“Do we need a presidential system?”, The Hindu, 24.03.2017,
<https://www.thehindu.com/opinion/op-ed/do-we-need-a-presidential-system/article17617761.ece>

“Do Not Need Lesson On Food Habits From Delhi, Nagpur: Kerala CM Pinarayi Vijayan”, Indian Express, 28.05.2017,
<https://indianexpress.com/article/india/do-not-need-lesson-on-food-habits-from-delhi-nagpur-kerala-cm-pinarayi-vijayan-cattle-slaughter-beef-ban/>.

“Dravidanadu’ Demand Revives On Twitter, After Centre’s Ban On Cattle Slaughter”, Newsd, 30.05.2017, <https://newsd.in/dravidanadu-demand-revives-twitter-after-centres-ban-cattle-slaughter/>.

“Drought In Maharashtra Bigger Issue Than 'Bharat Mata Ki Jai': NCP's Sharad Pawar”, India Today, 05.04.2016,
<https://www.indiatoday.in/india/story/drought-in-maharashtra-bigger-issue-than-bharat-mata-ki-jai-ncps-sharad-powar-316357-2016-04-05>.

“Electoral Bonds to Cleanse Political Funding System: Govt”, Economic Times, 23.03.2017, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/electoral-bonds-to-cleanse-political-funding-system-govt/articleshow/57796163.cms>.

“Ensure That English Is Used On Social Media: Jaya To Modi”, Economic Times, 20 June 2014.

“Former Maharashtra Minister, BJP Leader Prashant Hiray Joins NCP”, India Today, 08.12.2018, <https://www.indiatoday.in/politics/story/former-maharashtra-minister-bjp-leader-prashant-hiray-joins-ncp-1404930-2018-12-08>.

“Former Parliamentarian Ganesh Dudhgaonkar Arrested In Land Scam Case”, NDTV, 15.10.2018, <https://www.ndtv.com/cities/former-parliamentarian-ganesh-dudhgaonkar-arrested-in-land-scam-case-1932623>.

“From 1980 To 2018, This Is How The Bjp Has Risen”, Times of India, 06.04.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/from-1980-to-2018-this-is-how-the-bjp-has-risen/articleshow/63638579.cms>.

“Gauri Lankesh Murder: Anyone Speaking Against BJP Gets Killed, Says Rahul Gandhi”, Hindustan Times, 06.09.2017, <https://www.hindustantimes.com/india-news/anyone-speaking-against-bjp-rss-is-silenced-sonia-rahul-on-gauri-lankesh-s-murder/story-Z240UB6qkJnzcTD9rzYmO.html>.

“Ghulam Nabi Azad Blames Govt For Parliament Impasse As Another Day Goes Waste”, Hindustan Times, 20.03.2018, <https://www.hindustantimes.com/india-news/ghulam-nabi-azad-blames-govt-for-parliament-impasse-as-another-day-goes-waste/story-z8pg6v9PocS8bGmgPpgWwL.html>.

“Goa Congress Seeks Ban On Fish Imports Over Presence Of Formalin”, Indian Express, 22.09.2018, <https://indianexpress.com/article/india/goa-congress-seeks-ban-on-fish-imports-over-presence-of-formalin-5369799/>.

“Government's Republic Day Ad Missed 2 Key Words From the Constitution”, NDTV, 27.01.2015, <https://www.ndtv.com/india-news/governments-republic-day-ad-missed-2-key-words-from-the-constitution-734558>.

“Hindi Issue: Cong Advises Caution, Says Backlash In Non-Hindi States”, The Hindu, 20.06.2014, <https://www.thehindu.com/news/national/hindi-issue-cong-advises-caution-says-backlash-in-nonhindi-states/article6133644.ece>.

“Hindutva Vs Hilsa In West Bengal: How Mamata Banerjee Will Counter Amit Shah's Saffron Surge”, DailyO, 28.08.2018, <https://www.dailyo.in/politics/mamata-banerjee-tmc-bjp-amit-shah-west-bengal/story/1/26310.html>.

“How Mamata Banerjee’s Decision To Ban Durga Idol Immersion On Muharram Kicked Up A Political Storm”, Financial Times, 24.08.2017, <https://www.financialexpress.com/india-news/how-mamata-banerjees-decision-to-ban-durga-idol-immersion-on-muharram-kicked-up-a-political-storm/822387/>.

“How Slaughter Ban Revived the Demand for #DravidaNadu”, Quint, 30.05.2017, <https://www.thequint.com/news/india/how-slaughter-ban-revived-the-demand-for-dravida-nadu>

“India Crowd Pulls Down Tripura Lenin Statue After Communist Defeat”, BBC, 06.03.2018, <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-43297477>.

“India Election: World's Biggest Voting Event Explained”, BBC, 09.04.2014, <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-26847432>.

“India Cinemas Ordered to Play National Anthem”, BBC, 30.11.2016, <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-38155630>.

“India Court Bans Liquor Shops on Highways”, BBC, 15.12.2016, <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-38327476>.

“Indian PM Modi Mocked Over Kerala-Somalia Comparison”, BBC, 11.05.2016, <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-36264001>.

- “India's Demonetization Drive: A Necessary Jolt Towards A More Digital Economy?”, Forbes, 01.09.2018, <https://www.forbes.com/sites/nusbusinessschool/2018/09/01/indias-demonetization-drive-a-necessary-jolt-towards-a-more-digital-economy/#22e166fe3dc3>.
- “Indira Gandhi Gave The Slogan Of 'Garibi Hatao', Nationalised Banks But Nothing Changed, Says PM Narendra Modi”, Times Now News, 24.11.2018, <https://www.timesnownews.com/elections/mp-election/article/indira-gandhi-narendra-modi-bharatiya-janata-party-sonia-gandhi-rahul-gandhi-mandsaur-firing-shivraj-singh-chouhan-madhya-pradesh-assembly-polls/320113>.
- “Insider Says Maoists Helped Mamata Stir Nandigram Pot”, India Today, 06.06.2011, <https://www.indiatoday.in/india/story/insider-says-maoists-helped-mamata-stir-the-nandigram-pot-126090-2011-01-06>.
- “Insights Into Editorial: Do We Need A Presidential System?”, Insight on India, 25.03.2017, <https://www.insightsonindia.com/2017/03/25/insights-editorial-need-presidential-system/>.
- “Jaffrelot, Christophe: “Subnationalism: The Gujarati Asmita of a Hindu Hriday Samrat”, Carnegie Endowment, 09.04.2016, <https://carnegieendowment.org/2016/05/09/narendra-modi-between-hindutva-and-subnationalism-gujarati-asmita-of-hindu-hriday-samrat-pub-66446>.
- “Jai Hind, Inquilab Zindabad slogans equally patriotic: CPI-M”, Rediff News, 04.03.2016, <https://www.rediff.com/news/report/jai-hind-inquilab-zindabad-slogans-equally-patriotic-cpi-m/20160404.htm>.
- “Jallikattu Bullfighting Set to Resume in Tamil Nadu”, BBC, 21.01.2017, <https://www.bbc.com/news/world-asia-india-38705616>.

“Justice Karnan: Indian Judge Jailed For Contempt”, BBC, 21.06.2017,
<https://www.bbc.com/news/world-asia-india-40351158>.

“Jyoti Basu's Demise: End Of A Long March”, Hindutan Times, 18.06.2010,
<https://www.hindustantimes.com/india/jyoti-basu-s-demise-end-of-a-long-march/story-2CnjBldlx1QagyyAXRl4IJ.html>.

“Kazi Nazrul Islam Given Due Recognition By Maa, Mati, Manush Government”,
26.05.2018, http://aitcofficial.org/aitc/kazi-nazrul-islam-given-due-recognition-by-maa-mati-manush-government/?0&cat_id=1.

“Kisan March' in Delhi from Nov 28-30: AIKS General Secretary”, The
Economic Times, 04.11.2018,
<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/kisan-march-in-delhi-from-nov-28-30-aiks-general-secretary/articleshow/66498509.cms>.

“Maharashtra Irrigation Scam: Anti-Corruption Body Puts Onus On Ajit Pawar”,
NDTV, 28.11.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/maharashtra-irrigation-scam-anti-corruption-bureau-puts-onus-on-ncps-ajit-pawar-1954732>.

“Mamata Banerjee Attacks CPI-M, Says They Cannot See Good Governance”,
The Economic Times, 27.01. 2016,
<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/mamata-banerjee-attacks-cpi-m-says-they-cannot-see-good-governance/articleshow/50744167.cms>.

“Mamata Gives Bengal A Choice : ‘Secularism’ Or Vivekananda ?”, Hindu
Janajagruti Smiti, 25.02.2018,
<https://www.hindujagruti.org/news/108317.html>.

“Mamata is more Left than the Left!”, Rediff News, 25.05.2016,
<https://www.rediff.com/news/special/assembly-election-bengal-mamata-is-more-left-than-the-left/20160525.htm>.

- “Left calls for ouster of Narendra Modi, Mamata Banerjee”, The Hindu, 03.02.2019, <https://www.thehindu.com/news/national/left-calls-for-ouster-of-narendra-modi-mamata-banerjee/article26168880.ece>.
- “Left-Congress Alliance? It's A Fight Between 'Pragmatic' CPI(M) And 'Dogmatic' CPI(M)”, Times Now News, 04.02.2018, <https://www.timesnownews.com/india/article/ongress-alliance-its-a-fight-between-pragmatic-cpim-and-dogmatic-cpim-sitaram-yechury-prakash-karat-bjp-narendra-modi/195392>.
- “Lenin Statue Razed In Tripura: A Look At Communist Icon's Ideology”, NDTV, 06.03.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/lenin-statue-razed-in-tripura-a-look-at-communist-icons-ideology-1820423>.
- “Mamata Banerjee at the Writers Building”, India Today, 11.04.2011, <https://www.indiatoday.in/india/photo/mamata-banerjee-at-the-writers-building-366594-2011-11-04>.
- “Mamata Banerjee's Strange Signal”, NDTV, 20.12.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/mamata-banerjees-strange-signal-on-non-congress-non-bjp-front-1967615>.
- “Mamata Banerjee To Visit China This Month”, The Economic Times, 08.06.2018, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/mamata-banerjee-to-visit-china-this-month/articleshow/64512332.cms>.
- “Mamata Cancels China Trip As 'Political Meetings At Appropriate Level' Not Confirmed”, Times of India, 22.06.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/mamata-banerjee-cancels-china-visit/articleshow/64698553.cms>.
- “Martyrs Day Rally: Those Who Can't Make Pandal Want To Build India, Says Mamata Banerjee”, NDTV, 21.07.2018, <https://www.ndtv.com/india->

[news/martyrs-day-rally-live-updates-trinamool-congress-to-observe-25th-shahid-diwas-today-1887145.](#)

“Merger with CPI on cards: CPI(M) General Secretary Sitaram Yechury”, Indian Express, 19.04.2015, <https://indianexpress.com/article/india/politics/merger-with-cpi-on-cards-sitaram-yeichury/>.

“Modi Govt Contemptuous Of Tamil Nadu, Imposing Hindi: DMK’s Stalin”, Hindustan Times, 30.05.2017, <https://www.hindustantimes.com/india-news/modi-govt-contemptuous-of-tamil-nadu-imposing-hindi-dmk-s-stalin/story-WRIJK7gJMubfv7Z4KmluQJ.html>.

“Modi Govt Crushing Supreme Court, Has Shut Down Parliament”, The Indian Express, 23.04.2018, <https://indianexpress.com/article/india/congress-save-the-constitution-campaign-rahul-gandhi-dalits-live-updates-5147959/>.

“Modi Govt Softens Stand On Hindi Diktat After Row”, Hindustan Times, 17 August 2014.

“Modi Hails Ex-PM P V Narasimha Rao On His Birth Anniv”, Deccan Herald, 28.06.2018, <https://www.deccanherald.com/national/top-national-stories/modi-hails-ex-pm-p-v-narasimha-677574.html>.

“Mukul Roy: Long Innings With Trinamool Congress Over”, The EconomicTimes, 11.01.2017, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/mukul-roy-long-innings-with-trinamool-congress-over/articleshow/61039688.cms>.

“Muslims Cautious About Madrasa Reforms Move”, Hindustan Times, 13.07.2014, <https://www.hindustantimes.com/india/muslims-cautious-about-madrasa-reforms-move/story-SoP3q5pAFUmX9MznhdwTZO.html>.

“Nationalist Congress Party’s ‘Halla Bol’ Rally Against The State Government”,
19.02.2018,

<https://ajitpawarmumbai.wordpress.com/2018/02/19/nationalist-congress-partys-halla-bol-rally-against-the-state-government/>.

“Nationalist Congress Party: Pawar’s Power”, Frontline, 02.05.2014,

<https://frontline.thehindu.com/politics/nationalist-congress-party-pawars-power/article5915011.ece>.

“NCP Seeks Ban On Sanatan Sanstha Over Maharashtra "Bomb Plot", NDTV,
28.08.2018,

<https://www.ndtv.com/india-news/ncp-seeks-ban-on-sanatan-sanstha-over-maharashtra-bomb-plot-1907190>.

“NCP’s Halla Bol Yatra Set For Last Leg”, The Asian Age, 17.04.2018,

<http://www.asianage.com/metros/mumbai/170418/ncps-halla-bol-yatra-set-for-last-leg.html>.

“NCP’s Praful Patel Demands Renaming Vadodara Airport After Erstwhile
Ruler”, Hindustan Times, 04.12.2017,

<https://www.hindustantimes.com/india-news/ncp-s-praful-patel-demands-renaming-vadodara-airport-after-erstwhile-ruler/story-Be4Jkm1UQ7w558G481LXYM.html>.

“NCP Wants To Fight Lok Sabha Polls In Alliance With Congress: Sharad
Pawar”, Indian Express, 30.01.2019,

<https://indianexpress.com/article/cities/ahmedabad/lok-sabha-polls-sharad-pawar-narendra-modi-bjp-rahul-gandhi-congress-5560508/>.

“NCP to Go Ahead Under Ajit Pawar’s Leadership In Maharashtra, Says Supriya
Sule”, Hindustan Times, 12.04.2018,

<https://www.hindustantimes.com/mumbai-news/ncp-to-go-ahead-under-ajit-pawar-s-leadership-in-maharashtra-says-supriya-sule/story-vK22Z0Ulbr4xjBzRqrGiLJ.html>.

“Niranjan Davkhare Quits NCP, To Join BJP”, Indian Express, 23.05.2018,
<https://indianexpress.com/article/india/niranjan-davkhare-quits-ncp-to-join-bjp-5188404/>.

“NRC Has Made People Refugees In Their Own Country: Mamata”, Business Line, 30.07.2018,
<https://www.thehindubusinessline.com/news/national/nrc-has-made-many-people-refugees-in-their-own-country-mamata/article24552352.ece>.

“NEET 2017: DMK Seeks Prime Minister’s Intervention In Exempting Tamil Nadu”, Indian Express, 18.02.2017,
<https://indianexpress.com/article/education/neet-2017-dmk-seeks-prime-ministers-intervention-in-exempting-tamil-nadu-4531247/>.

“Now, BJP and Trinamool Lock Horns Over Hanuman Jayanti”, Times of India, 28.03.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/city/kolkata/now-bjp-and-trinamool-lock-horns-over-hanuman-jayanti/articleshow/63496829.cms>.

“Opposition Move to Impeach Chief Justice, Jaitley Calls it 'Revenge Petition'”, Wire, 20.04.2018, <https://thewire.in/politics/opposition-parties-submit-impeachment-notice-against-cji-dipak-misra>.

“Opposition Parties Discuss Farm Crisis Unemployment To Approach EC on EVMs”, New Indian Express, 01.02.2019,
<http://www.newindianexpress.com/nation/2019/feb/01/opposition-parties-discuss-farm-crisis-unemployment-to-approach-ec-on-evms-1932993.html>.

“Parliament Disruption Continues For The Seventh Consecutive Day”, Economic Times, 13.03.2018,
<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and->

[nation/parliament-disruption-continues-on-the-seventh-consecutive-day/articleshow/63280974.cms](http://nation.parliament-disruption-continues-on-the-seventh-consecutive-day/articleshow/63280974.cms).

“Pawar Clarifies Stand On Controversial Rejection Of ‘Puneri Pagdi’, Says It Was Not Rejection Of Any Section Of Society”, Hindustan Times, 17.06.2018, <https://www.hindustantimes.com/pune-news/pawar-clarifies-stand-on-controversial-rejection-of-puneri-pagdi-says-it-was-not-rejection-of-any-section-of-society/story-wzDkdmAORApkrPaZ3EujpN.html>.

“Pawar Might Become PM In 2019: NCP”, The Pionerr, 07.11.2017, <https://www.dailypioneer.com/2017/india/pawar-might-become-pm-in-2019-ncp.html>.

“Plan for Shivaji Statue off Mumbai’s Coast Has Major Technical and Safety Issues”, The Wire, 16.07.2018, <https://thewire.in/government/chhatrapati-shivaji-statue-mumbai-coast>.

“Plight’ Of Farmers: NCP Chief Sharad Pawar Calls For Jail Bharo”, Indian Express, 15.08.2015, <https://indianexpress.com/article/cities/mumbai/plight-of-farmers-ncp-chief-sharad-pawar-calls-for-jail-bharo/>.

“PM: BJP's Development Model Means Inclusive And All Round Development”, DD News, 14.12.2018, <http://ddnews.gov.in/national/pm-bjps-development-model-means-inclusive-and-all-round-development>.

“PM Modi Hits Out At Congress Over Dynastic Politics”, NDTV, 17.07.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/pm-narendra-modi-hits-out-at-congress-over-dynastic-politics-1884751>.

“Poor Politics: Congress’ Idea Of A 5% Cess On India’s Richest 1% Demonstrates The Party’s Poverty Of Vision”, The Financial Express, 20.03.2018, <https://www.financialexpress.com/opinion/poor-politics->

[congress-idea-of-a-5-cess-on-indias-richest-1-demonstrates-the-partys-poverty-of-vision/1104468/](#).

“Profile Mamata As Anti-Communist Hero: Ex-Minister Tells Brown”, The Economic Times, 21.07.2009, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/profile-mamata-as-anti-communist-hero-ex-minister-tells-brown/articleshow/4918452.cms>.

“#PoMoneModi: Go Away, Sonny, Say Malayalis As Prime Minister Compares Kerala To Somalia”, Scroll.in, 11.05.2016, <https://scroll.in/article/807927/pomonemodi-go-away-sonny-say-malayalis-as-prime-minister-compares-kerala-to-somalia>.

“Go Back Obama, Say Angry Protestors”, Rediff, 06.11.2010, <https://www.rediff.com/news/slide-show/slide-show-1-go-barack-obama-say-angry-protestors/20101106.htm>.

“Omar Abdullah, Mehbooba Mufti Join Hands With Congress In Jammu & Kashmir”, India Today, 21.11.2018, <https://www.indiatoday.in/india/story/nc-pdp-and-congress-join-hands-to-form-new-j-k-government-1393215-2018-11-21>.

“Opposition Disrupts Lok Sabha Proceedings Over Hegde’s Remarks Mocking Seculars”, Hindustan Times, 27.12.2017, <https://www.hindustantimes.com/india-news/seculars-have-no-identity-minister-hegde-s-remarks-causes-uproar-in-lok-sabha-house-adjourns/story-LFiWzK8HeBRT5WC4K6agZL.html>.

“Rahul Gandhi to Launch 'Save The Constitution' Drive As Part Of Dalit Outreach", Economic Times, 15.04.2018, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/rahul-gandhi-to-launch-save-the-constitution-drive-as-part-of-dalit-outreach/articleshow/63771094.cms>.

"Rahul Gandhi Vows To Protect Dalits, Amit Shah Dubs Speech As 'Hatred for India'", The Indian Express, 23.04.2018, <https://indianexpress.com/article/india/congress-save-the-constitution-campaign-rahul-gandhi-vows-to-protect-dalits-amit-shah-dubs-speech-india-hatred-5148229/>.

"Rajya Sabha Chairman Venkaiah Naidu Rejects Opposition Notice For Removal Of Chief Justice Dipak Misra", Times of India, 23.04.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/vice-president-venkaiah-naidu-rejects-opposition-notice-to-impeach-chief-justice-dipak-misra/articleshow/63875690.cms>.

"Rasta Roko' Protest By Farmers, NCP Over Onion Support Price", Times of India, 06.05.2016, <https://timesofindia.indiatimes.com/city/nashik/Rasta-roko-protest-by-farmers-NCP-over-onion-support-price/articleshow/52151361.cms>.

"Rose Valley Chit Fund Scam: TMC Leaders' Nexus With The Investment Firm", India Today, 04.06.2017, <https://www.indiatoday.in/india/story/rose-valley-chit-fund-scam-trinamool-congress-investment-firm-tmc-leaders-cbi-953042-2017-01-04>.

"RSS And The Constitution: Ram Bahadur Rai's Comments Come At An Inopportune Moment", Wire, 09.06. 2016, <https://thewire.in/politics/rss-and-the-constitution-ram-bahadur-rai-comments-come-at-an-inopportune-moment>.

"Sangma Meets Sonia, First Time In A Decade", The Times of India, 02.06.2009, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/Sangma-meets-Sonia-first-time-in-a-decade/articleshow/4609798.cms?referral=PM>.

"'Save The Constitution Congress' Campaign To Save Dynasty": Amit Shah", NDTV, 23.04.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/save-the-constitution-congress-campaign-to-save-dynasty-amit-shah-1841550>.

“Secular Word Is The Biggest Lie, Says Uttar Pradesh CM Yogi Adityanath”,
Indian Express, 14.11.2017,
<https://indianexpress.com/article/india/secular-word-is-the-biggest-lie-says-yogi-adityanath-uttar-pradesh-cm-raipur-4936367/>.

“Sharad Pawar Attacks ATS On Illegal Detention Of Muslim Youths, Fadnavis Slams Remarks”, India Today, 31.08.2016,
<https://www.indiatoday.in/india/story/sharad-pawar-devendra-fadnavis-ats-isis-muslims-338166-2016-08-31>.

“Sharad Pawar Backs Ryots Agitation 'As A Farmer', Draws BJP's Ire”, Indian Express, 04.06.2018,
<http://www.newindianexpress.com/nation/2018/jun/04/sharad-pawar-backs-ryots-agitation-as-a-farmer-draws-bjps-ire-1823629.html>.

“Sharad Pawar Comes To The Defence Of PM Narendra Modi On Rafale”, The Economic Times, 27.09.2018,
<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/sharad-pawar-comes-to-the-defence-of-pm-narendra-modi-on-rafale/articleshow/65969540.cms>.

“Sharad Pawar: King Maker?”, India Today, 26.10.2018,
<https://www.indiatoday.in/magazine/up-front/story/20181105-sharad-pawar-king-maker-1375970-2018-10-26>.

“Sharad Pawar To Host Opposition Meet By End Of March: NCP”, NDTV, 12.03.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/sharad-pawar-to-host-opposition-meet-by-end-of-march-ncp-1822968>.

“Sitaram Yechury Says CPI(M) Would Initiate Formation Of Third Front Govt”, Firstpost, 03.03.2014, <https://www.firstpost.com/politics/sitaram-yechury-says-cpim-would-initiate-formation-of-third-front-govt-1507435.html>.

“Soviets Paid Congress, CPI, CPI-M Members Even In Rajiv Gandhi Era: CIA”,
The Economic Times, 30.01.2017,
<https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/soviets-paid-congress-cpi-cpi-m-members-even-in-rajiv-gandhi-era-cia/articleshow/56874849.cms>.

“Srinagar Lok Sabha Bypoll: Lowest Turnout In 3 Decades With 7.14 Per Cent Voting, 8 Killed In Clashes”, India Today, 09.04.2017,
<https://www.indiatoday.in/india/story/kashmir-polls-budgam-srinagar-bypolls-lok-sabha-bypolls-clashes-970456-2017-04-09>.

“Stalin Hits Out Against Move to Dub or Carry Hindi Subtitles in Regional Films”, News 18, 30.05.2017,
<https://www.news18.com/news/politics/stalin-hit-out-against-move-to-dub-or-carry-hindi-subtitles-in-regional-films-1387857.html>.

“Subrata Mukherjee To Rejoin TMC”, Business Standart, 21.01.2013,
https://www.business-standard.com/article/economy-policy/subrata-mukherjee-to-rejoin-tmc-110050500032_1.html.

“Supreme Court Crisis: At The Heart Of The Dispute Is CJI’s Role As ‘Master Of Roster”, Indian Express, 26.06.2018,
<https://indianexpress.com/article/india/supreme-court-cji-crisis-dipak-misra-justice-chelameswar-division-bench-5033013/>.

“Supriya and I will contest Lok Sabha polls, not Ajit: NCP chief Sharad Pawar”, Hindustan Times, 20.02.2019, <https://www.hindustantimes.com/lok-sabha-elections/supriya-and-i-will-contest-lok-sabha-polls-not-ajit-ncp-chief-sharad-pawar/story-vJ0W1AQF5pmR1HSoJ4x4LO.html>.

“Tamil Nadu Parties, Including BJP Allies, Oppose Hindi”, Business Standart, 20.06.2014, https://www.business-standard.com/article/news-ians/tamil-nadu-parties-including-bjp-allies-oppose-hindi-114062000795_1.html.

- “Taj Mahal’s Mosque Closed To Muslim Prayer Except Fridays”, Daily Sabah, 05.11.2018, <https://www.dailysabah.com/asia/2018/11/05/taj-mahals-mosque-closed-to-muslim-prayer-except-fridays>.
- “The Communists Need To Rethink Or Perish!”, Rediff News, 16.08.2013, <https://www.rediff.com/news/column/the-communists-need-to-rethink-or-perish/20130816.htm>.
- “The Need For Electoral Reforms in India”, India Foundation, 23.05.2015, <https://indiafoundation.in/need-for-electoral-reforms-in-india/>.
- “The Truth Behind The Riots In Bengal That The Media Doesn't Report”, The Huffington Post, 27.12.2016, <https://web.archive.org/web/20170320143217/http://www.huffingtonpost.in/2016/12/26/the-truth-behind-the-riots-in-bengal-that-the-media-doesnt-repo/>.
- “Top 7 slogans by PM Modi”, MSN News, 05.05.2015, <https://www.msn.com/en-in/news/india/top-7-slogans-by-pm-modi/ar-BBje4vO>.
- “Trinamool Congress Chief Mamata Banerjee Biography”, India Today, 12.05.2011, <https://www.indiatoday.in/assembly-elections-2011/west-bengal/story/mamata-banerjee-biography-133631-2011-05-12>.
- “Trinamool Congress heading for massive win in West Bengal”, Live Mint, 13.05.2011, <https://www.livemint.com/Politics/wTjCXiBZRGa8TuerU1xA7L/Trinamool-Congress-heading-for-massive-win-in-West-Bengal.html>.
- “Trinamool MP Sudip Bandyopadhyay Gets Bail In Rose Valley Chit Fund Case”, NDTV, 19.05.2017, <https://www.ndtv.com/india-news/trinamool-congress-mp-sudip-bandyopadhyay-gets-bail-in-rose-valley-chit-fund-case-1695659>.

“Triple Talaq Bill Passed In Lok Sabha After Congress, AIADMK Walk Out”, NDTV, 28.12.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/triple-talaq-bill-taken-up-by-lok-sabha-after-tweaks-10-points-1968807>.

“Uniform Civil Code is undesirable, unnecessary: Law commission tells Centre”, MSN, 31.08.2018, <https://www.msn.com/en-in/news/newsindia/uniform-civil-code-is-undesirable-unnecessary-law-commission-tells-centre/ar-BBMHRiy>.

“WB Minister Madan Mitra Arrested In Saradha Scam”, The Tribune, 12.12.2014, <https://www.tribuneindia.com/news/nation/wb-minister-madan-mitra-arrested-in-saradha-scam/17345.html>.

“We Are Here To Change The Constitution: MoS Anantkumar Hegde”, Indian Express, 20.12.2017, <https://indianexpress.com/article/india/anantkumar-hegde-we-are-here-to-change-the-constitutionsecular-mos-4998737/>.

“West Bengal Assembly Passes Bill To Change The State's Name From West Bengal To 'Bangla'”, Economic Times, 26.07.2018, <https://economictimes.indiatimes.com/news/politics-and-nation/west-bengal-assembly-passes-bill-to-change-the-states-name-from-west-bengal-to-bangla/articleshow/65146414.cms>.

“What We Know, And Don't, About The National Register Of Citizens”, Hindustan Times, 06.08.2018, <https://www.hindustantimes.com/columns/what-we-know-and-don-t-about-the-national-register-of-citizens/story-w8rdzNcscAzxN4l28cABUI.html>.

“Why Congress Is Supporting BJP's Sushma Swaraj”, Times of India, 25.06.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/why-congress-is-supporting-bjps-sushma-swaraj/articleshow/64727536.cms>.

- “Will Renaming Cities End Poverty, Unemployment, Asks Sharad Pawar”, NDTV, 13.11.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/will-renaming-cities-end-poverty-unemployment-asks-sharad-pawar-1946900>.
- “With Ambedkar centre meeting, BJP plans new Dalit outreach”, Times of India, 15.08.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/with-ambedkar-centre-meeting-bjp-plans-new-dalit-outreach/articleshow/65408156.cms>.
- “With Karat Vs Yechury War In Open, CPI-M Looking For Middle Path”, Rediff, 04.02.2018, <https://www.rediff.com/news/report/with-karat-vs-yechury-war-in-open-cpi-m-looking-for-middle-path-/20180204.htm>.
- “Yogi Adityanath Clears 221-meter tall Ram Statue in Ayodhya”, Indian Express, 25.11.2018, <https://indianexpress.com/article/india/yogi-adityanath-ram-statue-ayodhya-dharma-sabha-5463026/>.
- “40 Lakh Risk Losing Citizenship As Assam Releases Draft List: 10 Points”, NDTV, 30.07.2018, <https://www.ndtv.com/india-news/assam-government-releases-final-draft-list-of-national-register-of-citizens-in-the-state-around-40-l-1891847>.
- “70% Indians Trust Govt; 5% Down From 2017”, Times of India, 29.01.2018, <https://timesofindia.indiatimes.com/india/70-indians-trust-govt-5-down-from-2017/articleshow/62691436.cms>.

ÖZGEÇMİŞ

Soma Rıfat Dağdelen Anadolu Lisesi'nden sonra, Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden lisans ve Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı'ndan yüksek lisans derecelerini alan Hayati Ünlü, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Anabilim Dalı'nda doktora tez aşamasında bulunmaktadır. Çalışma alanları başta Hindistan olmak üzere Pakistan, Afganistan ve İran coğrafyalarına dair karşılaştırmalı siyasal kurumlar, devlet-toplum ilişkileri, milliyetçilik ve siyasal partilerdir. 2009 yılından bu yana Şırnak Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde Araştırma Görevlisi olarak çalışan Ünlü, aynı zamanda Güney Asya Stratejik Araştırma Merkezi (GASAM)'da da araştırmalarına devam etmektedir.